"اوم نمۂ سَدگُرُو دیوایَ"

شری مد بھگود گیتا

یتھارتھ گیتا

انسانی شریعت

شرح نویس:-

ازاعلیٰ بزرگ شری پرم ہنس مہاراج وسلیہ یابندہ

سوامی اڑگڑانند

شری پرم ہنس آشرم شکیتس گرھ

مقام وپوست ۔گرام پترالی،شکیتس گرھ، ضلع ۔ مرزاپور

اترپردیش، بھارت (ہِندستان)

فون نمبر – ٢٣٨٠٤٠

کوڈ نمبر (٠٥٤٤٣)

مترجم

وحید الحق امام

ناشر

شری پرم ہنس سوامی اڑگڑا نند جی آشرم ترست

٢٩–ای، فرینچ رود، پیشِ مرچینت کلب ، چوپاتی

ممبئی ٤٠٠٠٠٧ بھارت (ہِندستان)

ناشر:

شری پرم ھنس سوامی اڑگڑا نند جی آشرم ترست

۲۹، ای، فرینچ رود(پیشِ مرچنت کلب)

چوپاتی ، ممبئی ۴۰۰۰۰۷(ھِندِستان)

فون : ۶۶۵۵۵۳۰۰(۰۲۲)

فیکس : ۲۳۶۴۳۱۰۹(۲۲-۰۰۹۱)

ای. میل contact@yatharthgeeta.com

ویب سائٹ ـ www.yatharthgeeta-com

اشاعت : ستمبر ۲۰۰۷

تعداد : ۱۰۰۰

بھا : ۱۷۵

پرنٹر :

پریا گرافکس

جی ۱۲۰، انسا انڈس ٹیریل اِسٹیٹ

ساکی وھار روڈ، ساکی ناکا، ممبئی — ۷۲

فون :۶۶۹۵ ۹۹۳۰،۴۰۰۵ ۹۹۳۶

لی آؤت، ڈزائن : وحید الحق امام

ISBN 81 - 89308 - 44 - 0
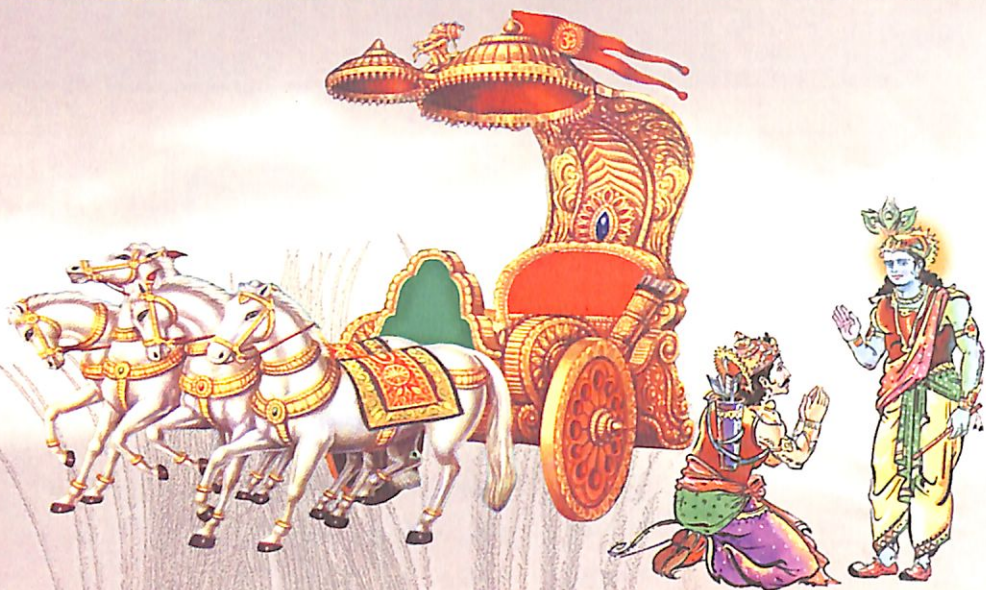
وقتیکه شری کرشن نصیحتِ 'گیتا' داده بودند۔ در آن وقت احساساتِ دلِ شان چگونه بودند؟ اظهارِ همه خیالاتِ احساساتِ دلی نمی تواند شد! چند در بیان می آیند، چند از ادا ظاهر می شوند و باقی خالص عملی اند، که آنرا را هروی عمل کرده هم می تواند دانست! بر مقامیکه شری کرشن فائز بودند، رفته رفته عمل کرده همین مقام را حاصل کننده عظیم انسان هم می داند که گیتا چه می گوید؟ او تکرارِ سطور های گیتا هم نمی کند بلکه اظهارِ مفهوماتش هم می کند! زیرا که منظریکه پیشِ شری کرشن بود، همین پیشِ آن موجوده عظیم انسان هم است! لهٰذا او می بیند، خواهد نمود، در شما بیدار هم خواهد کرد، بر آن راه گامزن هم خواهد کرد۔

بزرگ و برتر شری پرم هنس جی مهاراج هم همین مرتبه دارنده عظیم انسان بودند۔ از الفاظ و ترغیبِ باطنیِ شان مفهومی گیتا که مرا حاصل شد، تدوینش "یتهارته گیتا" است۔

سوامی اڑگڑانند

اشـــاعـــاتِ مـــا

نامِ کتب	نامِ زبان
(۱) یتھارتھ گیتا	
☆ یتھارتھ گیتادر زبان های هند	هندی، مراتھی، پنجابی، گجراتی، اردو، اُریه، بنگله، تمل، تیلگو، ملیالم، کنّروسنسکرت۔
☆ در زبان های بین الاقوامی	انگریزی، جرمن، فرنچ، نیپالی، اسپینش، اتالین، چیك، رسیئن، نارویجیئن، چائنیز، وپرسئین۔
(۲) شنکا سمادھان(علاجِ شك)	هندی، گجراتی، مراتھی ۔
(۳) جیون آدرش ایوم آتمانوبھوتی	هندی، مراتھی، گجراتی و انگریزی۔
(٤) انگ کیـون پھـڑکتـی هین ؟ اور کیا کھتی هین؟	هندی، انگریزی، گجراتی و جرمن
(۵) انچھوئی پرشن	هندی، مراتھی و گجراتی۔
(٦) ایکلوی کا انگوتھا	هندی، مراتھی و گجراتی
(۷) بھجن کس کا کرین؟	هندی، گجراتی، مراتھی، بنگلا۔
(۸) یوگشاستریه پرانایام	هندی، گجراتی ومراتھی
(۹) شود شوپچارپوجن پدھتی	هندی، مراتھی و گجراتی
(۱۰) یوگ درشن پرتکش انوبھوت ویاکھیا	هندی، مراتھی و گجراتی
(۱۱) گلورش آف یوگ	انگریزی
(۱۲) اِهنسا کا سَوُرُوپ	هندی
آدیو کیست	
(۱) یتھارتھ گیتا	هندی ، گجراتی، مراتھی و انگریزی
(۲) امرت وانی (خطباتِ سوامی جی از والیم ۱ تا ۵۱)	هندی
(۳) گرووندنا(آرتی)	هندی
آدیو سی دی(MP3)	
(۱) یتھارتھ گیتا	هندی، گجراتی، مراتھی، انگریزی ۔
(۲) امرت وانی(خطباتِ سوامی جی)	هندی

مزین از لامتناهی شری

سرتاجِ جوگیان و اجداد زمانه

اعلیٰ بزرگ محترم سوامی پرمانند صاحب

شری پرم هنس آشرم ، انسوئیا (چترکوت)

را

در بی حد پاك اقدام با ادب پیشِ خدمت

بروحانی ترغیب

گرو ۔ وندنا

"اوم شری سَدُگُرُوُدِیو بھگوان کی جئی"

جَئیٔ سَدُگُرودیوم، پَرَمَا نَنُدم، اَمَرُ شَریرمُ اَوِیکاریٔ

نِرگُرُنرُمُلمُ دَھریٔ اَستھوُلَمُ، کاٹَنُ شُولَمُ بھَوُبھارِی

صورت نِجُ سُوُھَمُ، کَلِمَلُ کھوھمُ، جَنَمَنُ موھن چھَوِی بھاری

اَمراپور وَاسیٔ، سب سکُھرَاشی، سَدا ایکؑ رس نِرُویکَاری

اَنوبھَوُ گمبھیرا، متِی کی دِھیرَا، اَلکھ فقیرَا اَوُتارِی

یوگی ادھیستھا، ترکال درشٹا، کیول پد آنندکاری

چِترُکُوُٹھِیٔ آیو، اَدوِیت لکَھایُو، اَنوسُویَا آسَنُ مَارِی

شرِی پَرمُ ھنس سَوامی، اَنُتَریَامی، ھین بَڑُنَامی سنُسَارِی

ھَنُسَنُ ھِتُ کَارِی جگ، پگودَھارِی، گروَ پَرُھَارِی اُپکارِی

سَتُہ پَنُتھ چلایو بھَرَمُ مِٹَایو رُوُپ لکھایو کَرُتارِی

یہ شِشَیُ ھی تِیروُ، کَرَتُ نِیُھُوُرُوُ، مُوُپَرُ ھِیروپَرُن دَھارِی

جئی سدگرو--------بھاری

محترم سوامی پرمانند جی مہاراج (پرم ھنس جی)

پیدائش: مبارك سن وکرم ۱۹۶۹ (۱۹۱۱ء)

مہاپریان (وصال) جیشٹھ شُکل ۲۰۲۶،۷ (۲۳/مئی ۱۹۶۹ء)

پرم ھنس آشرم انسوئیا (چترکوت)

شری سوامی اڑگڑانند جی مہاراج

گیتا دینی شریعتِ همه مردمان است!

—— ولی وید ویاس

قبل از ولی وید ویاسِ دورِ شری کرشن شریعتی هم در شکلِ کتاب موجود نبود۔ رسمِ حصولِ این علمِ شنیده را ترک کرده شده، ولی وید ویاس در مازنۂ ماضی اندوختہ شدہ چنین علم راکه در شکلِ ذخیرۂ علمِ مادی و روحانی در کتبِ چهار وید، برهم سوتر، مهابهارت، بهاگوت، و گیتا موجود بود، تدوین کردند و در آخر خود فیصله داد ند که ''سروُ اوپنیشد و گاو دو گدها گوپال نندنی'' सर्वोपनिषदो गावो दोग्धा गोपालनन्दन:। یعنی تمثیلِ همه اوپنیشد، شیر گاو را محترم شری کرشن فراهم کردند۔ روحِ همه وید و جوهرِ اوپنیشد ها گیتا است۔ این را گاو پرور محترم شری کرشن فراهم کردند و بی قرار ذی روح را از دیدارِ روحِ مطلق و از حالتِ وسیله، بمقامِ سکونِ دائمی رسانیدند۔ این عظیم انسان در تصنیفاتِ خود گیتا را نامِ شریعت داده شده حمد و ستائش کردو گفت :

گیتا سُوگیتا کر تو یاکی من یه شاستر و ستری
یا سنوی پدم نا بهسیٔ مکهپدهمادونی سرتا

गीता सुगीता कर्तव्या किमन्यै: शास्त्र विस्तरे:।
या स्वयं पद्मनाभस्य मुखपद्माद्विनि: सृता।।

(म.भा. भीष्मपर्व/अ. ४३/१)

گیتا این قدر می دارد که این را با فکر و تدبر مطالعه کرده در دل محفوظ کرده شود۔ این کلامیست که از پاک زبانِ بنده پرور شری کرشن بیان شده است۔ پس ضرورتِ فراهمیِ دیگر شریعت ها چیست؟ مغزِ سخنِ گیتا از این شلوک (شعر) ظاهر می شود۔

ایکی شاستری دیوکی پتر گیتم ایکو دیوئو دیوکی پترا ای وی
ایکو منترس تسّی ناماني یانی کر ماپ یه کی تسّی دیو سّی سیوا

(گیتا مهاتمی)

एक शास्त्रं देवकी पुत्र गीतम्,एको देवो देवकी पुत्र एव।
एको मंत्रस्तस्य नामानि यानि,कर्माप्येकं तस्य देवस्य सेवा।।

(गीता महात्म्य)

یعنی واحد شریعت است که این را پسرِ دیو کی محترم شری کرشن از پاك زبانِ خویش سرائیدند۔ گیتا یك قابلِ حصول دیوتا است۔ در این نغمه حقیقتیکه بیان شده است آنست روح! جز این روح چیزی هم دائمی نیست۔ در این سرود آن مالكِ جوگ محترم شری کرشن برای وردِ که گفتند؟ اوم! ارجن! این 'اوم' نامِ لافانی روحِ مطلق است۔

وردش کن و تصورم دار، صرف یك عمل است، خدمتِ یك روحِ مطلق که مدحِ این اعلیٰ دیوتا در گیتا بیان شده است۔ محض این ر ابا عقیدت در دلِ خویش مقام عطا کن۔ لهٰذا از ابتدا گیتا شریعتِ شما است۔ آن همه عظیم اشخاصیکه هزارها سال بعد از مانۂ شری کرشن گشتند۔ و پیغامِ توحید دادند در حقیقت آن همه پیغامِ گیتا رسانندگان اند۔ از معبود هم خواهشِ سکونِ ماورائی، دنیوی، خوفِ خدا، توحید پرستی۔ تا این جا همه عظیم انسان بیان کردند ولی ریاضتِ خدائی و دوریِ خدا طیی کردن این محض در گیتا کاملاً و مسلسل محفوظ است۔ از گیتا نه صرف امن و سکون و آسودگی حاصل می شود ولی این مقامِ بلند و لافانی هم می بخشد برای حصولِ این ببینید خطابِ فخرِ عالم (विश्व गौरव) حاصل کننده "یتهارته گیتا"

گویا که در همه عالم قدر و منزلتِ گیتا است، ولی بازهم این گیتا ادبِ خاص فرقه و مذهب نشد زیراکه همه فرقه ها از خیالِ قدیمی بسته شده اند۔ در هند ظاهر شده گیتا بشکلِ امانتِ عقلیتِ جهانست۔ گیتا در ملكِ تصوف بهارت،(هندستان) امانتِ روحانیِ این ملك است۔ لهٰذا این را مرتبۂ شریعتِ قومی عطا کرده از رواجِ فرقه پرستی و فساد و از خیالِ تکبر پریشان مردمانِ همه عالم را برای امن و سکون عطا کردن بکوشید۔

یک - دینی اصول

(धर्म सिद्धान्त – एक)

(۱) **همه مخلوقِ پروردگار۔**

مَمی وانشو جیو لوکَی جیو بُهوتی سَناتنی
مَنی شَشٹها نِیندری یَانی پَرکَر تِستَهانی کَرشتی

ममैवांशो जीवलोके जीवभूत : सनातन :।
मन:षष्ठानीन्द्रियाणि प्रकृतिस्थानि कर्षति।।१५/७

همه مردمان خلقِ خدااند۔

(۲) **حقیقتِ جسمِ انسان۔**

کین پُتر برهمانا پُنیا بَهکتا راجرَش یَس تَتَها
اِنتئی یم سُکهی لوك مِی مَی پِرَاپی بَهجسَوُ مَام

किं पुनर्ब्राह्मणा: पुण्या भक्ता राजर्षयस्तथा।
अनित्यमसुखं लोकमिमं प्राप्य भजस्व माम्।। ९/३३

عاری از آرام، لمحاتی ولی کمیاب جسمِ انسانی را حاصل کرده یادم کن یعنی حقِ یادم جسمِ انسانی قبول کننده است۔

(۳) **ذاتهای انسان صرف دواند۔**

دَواَو بُهوت سَرگو لوکیس مِندیو آسُرُ اَیوُچه
دیوئو وِستَرشی پروکتُ آسُوری پَارتهِ مَی شَرُونُو

द्वौ भूतसर्गों लोकेऽस्मिन् दैव आसुर एव च।
दैवो विस्तरश:प्रोक्त आसुरे पार्थमेश्रृणु।।१६/६

انسان صرف دو قسم می دارند دیوتا و شیطان شخصیکه در دلش دولت

روحانی (दैवी सम्पत्ति) کار می کند، آن دیوتا است و مردیکه در دلش دولتِ دنیوی (आसुरी सम्पत्ति) کار می کند او شیطان است ذاتی سوم در کائنات نیست۔

(٤) هر مراد از خدا سهل الحصول۔

تِرَی وِدهامـا سـومَپَـا پُوت پَـاپَـا
یَگـی رشـٹوا سـورگتـی پَـرارتـهُ یَنْتی
تَـی پُـنـی مَـاسـادِهی سُـریـنـدر لـوکُ
مَـش نَـنتـی دِوُیَـانْـدِوی دَیُو بهوگـانُ

त्रैविधा मां सोमपाः पूतपापा
यज्ञैरिष्ट्वा स्वर्गति प्रार्थयन्ते।
ते पुण्यमासाद्य सुरेन्द्रलोक–
मश्नन्ति दिव्यान्दिवि देवभोगान्॥९/२०

یادِ من کرده مردمان خواهشِ بهشت می کنند، من شان را عطا می کنم۔ مطلب این که همه از واحد خدا سهل الحصول است۔

(٥) از قربتِ خدائی خاتمۂ گناه ها۔

آبـی چـی دَسـی پَـاپی بهـئیی سَروی بَهـئیی پـاپ کَـرَتُ تَـم ئ
سَــروگیـان پـلـی وَیْ نَیـوُ وَرجِـی نـی سَـنْـت رِش یَسِـی

अपि चेदसि पापेभ्यः सर्वेभ्यः पापकृत्तमः।
सर्वं ज्ञानप्लवेनैव वृजिनं सन्तरिष्यसि॥४/३६

بیش از همه گناهگاران گناه کننده هم از کشتیِ علم بلا شبه پار خواهد شد۔

(٦) علم (ज्ञान)

آدهیـاتُـم گیـانَـنی تی یکتـوی تتو گیَـا نَـا رتـه دَرشَـنَمُ
آی تـج گیـان مِتـی پـروکـت مَگیـانِ یَد تـو سـن نـی یـه تهـا

अध्यात्मज्ञाननित्यत्वं तत्वज्ञानार्थदर्शनम्।
एतज्ज्ञानमिति प्रोक्तमज्ञानं यदतोऽन्यथा॥१३/११

در تسلطِ روح سلوک، در معنیِ عنصر من پروردگار را بدیهی دیدار علم است و جز این هر چه است جهالت است۔ لهٰذا بدیهی دیدارِ معبود هم علم است۔

(۷) حقِ یادِ خدا (भजन) همه را۔

آپی چَیت سودرا چَارو بَهجتی مَامنّی بهَاك
سَادهو رَیو سی مَن تَوی سَمی گوی وسی تو هی سَی
شَپری بهَوتی دهرماتما شَش و چه چهانتی نِی گچ چهتی
کُونتَی پَرتی جَانی هی نَه مَی بهکتی پَرن شئی تِی

अपिचे त्सुइदुराचारो भजते मामनन्यभाक् ।
साधुरेव स मन्तव्य: सम्यग्व्यवसितो हि सः ।।
क्षिप्रं भवति धर्मात्मा शश्वच्छान्तिं निगच्छति ।
कौन्तेय प्रति जानीहि न मे भक्त: प्रणश्यति ।।९/३०—३१

بی حد بد کردا ر انسان هم یادِ من کرده جلد هم دین دار می شود و همیشه قایم و دائم مانده حقیقی سکون را حاصل میکند، لهٰذا دین دار انسان آنست هر که برای واحد خدا وقف است۔

(۸) در راهِ خدا اختتامِ تخم (नाश) نیست۔

نَی هَا بِهی کَرم نَاشوستی پَرتی وَایو نه وِی دَهتی
سَولپ مَپ یسّی دَهرمَسی تَرایَتی مَهتَو بَهیات

नेहाभिक्रमनाशोऽस्ति प्रत्यवायो न विद्यते ।
स्वल्पमप्यस्य धर्मस्य त्रायते महतो भयात् ।। २/४०

معمولی سلوکِ عملِ این خود شناسی هم از بی حد خوفِ آواگون (تناسخ) نجات دهانده می شود۔

(۹) مقامِ خدا۔

اِیشوری سَرو بُهوتانا هرد دیشو آرجُنْ تِشٹهه تِی
بَهرام یَنسرو بهُوتانِی یَنترا رُوڈانی مَایه یا

ईश्वरः सर्वभूतानां हृद्देशेऽर्जुन तिष्ठति।
भ्रामयन्सर्वभूतानि यन्त्रारूढानि मायया।।१८/६१

خدا در دلِ همه جانداران دنیوی قیام می کند۔

تَمیو شَرنا گَچھ سَرو بھاوین بھارت
تَت پُرسَاداتپران شَانتی اِستھان پَراپسیسی شَاشوتَم

तमेव शरणं गच्छ सर्वभावेन भारत।
तत्प्रसादात्परां शान्तिं स्थानं प्राप्स्यसि शाश्वतम्१८/६२

با مکمل عقیدت در پناهِ آن واحد خدا برو که از فضلش تو اعلیٰ سکون، دائمی اعلیٰ مقام را حاصل خواهی کرد۔

(۱۰) یگ (यज्ञ)

سَرونیندریه کَرمانی پران کَرمانی چَاپری
آتَم سنیم یوگانگو جهتی گیَان دِیپتی

सर्वाणीन्द्रियकर्माणि प्राणकर्माणि चापरे।
आत्मसंयमयोगाग्नौ जुह्वति ज्ञानदीपिते।।४/२७

کاروبارِ همه حواس را کوشش های دل را، در روحی که از علم روشن زده است، در آتشِ جوگِ تمثیلِ تقویٰ (योगाग्नि) سپرد (هون) می کنند۔

اَپانی جُوهتی پَرانی پَرنوس پَانی تتهاپَری
پَراناپَان گِتی رُه دَهو پَرانایا مَپرَاینَا

अपाने जुह्वति प्राणं प्राणेऽपानं तथापरे।
प्राणापानगतीरुद्ध्वा प्राणायामपरायणाः।। ४/२९

بسی صوفیان نفسِ آمد (श्वास) را در نفسِ خارج (प्रश्वास) 'هون' می کنند و بسی نفسِ خارج را در نفسِ آمد! و در حالتِ بعد از این حرکتِ دیگر تنفس را قابو کرده بطرفِ حبسِ دم (प्राणायाम) مائل می شوند۔ چنین خاص نامِ طریقِ ریاضتِ جوگ (योग साधन) یگ است۔ این یگ را عملی شکل دادن عمل است۔

(۱۱) حقِ یگ کردن۔

یَگ شِشٹامُرت بُھجو یانُتِی بَرھمُ سَناتنمُ

نائ لُکوسُ ستی یگسی کُتونی کُروسَٹُ تَمُ

यज्ञशिष्टामृतभुजो यान्ति ब्रह्म सनातनम्।

नायं लोकोऽस्त्ययज्ञस्य कुतोऽन्य:कुरूसत्तम।।४/३१

یگ نہ کنندگان را دوبارہ جسمِ انسانی ہم حاصل نمی شود یعنی حق یگ کردن آن ہمہ مردمان را است، آنہا را کہ جسمِ انسانی نصیب شدہ است۔

(۱۲) دیدارِ خدائی ممکن است۔

بھَکتیا تَون یہ یا شَکّی اھَامی وَی وِی دھوسَرجن

گیا تو دِرشٹی چہ تَتُ وِینُ پَرویشٹی چہ پَرن تَپ

भक्त्या त्वनन्यया शक्य अहमेवंविधोऽर्जुन

ज्ञातुं द्रष्टुं च तत्त्वेन प्रवेष्टुं च परन्तप।।११/५४।।

بذریعۂ از عقیدتِ لا شریك، من برای بدیہی دیدار کردن، دانستن و برای نسبت ساختن ہم سہل الحصول ام۔

آشُچریہ وَت پَشُ یہ تِی کَش چِی دَین

مَاشچریہ ودَدتِی تہ تھیو چَاننی

آشچریہ وَچّین مَنی شُر نوتِی

شُرت وَاپین وید نی چہ وی کَش چِت

आश्चर्यवत्पश्यति कश्चिदेन

माश्चर्यवद्धदति तथैव चान्य:।

आश्चर्यवच्चैनमन्य :श्रृणोति

श्रुत्वाप्येनं वेद न चैव कश्चित्।।२/२९

آن لا فانی روح را کسی شاذہم از نظرِ حیرت انگیز می بیند یعنی این بدیہی دیدار است۔

(۱۳) روح هم حق است، روح هم ابدی است۔

اچّھی دُھوس یَم داہ یوس یَم کِلی دَھوس شوشی اَیوچی
نِتّی یہ سَروگ.تی اِستھانُر چَلوس یہ سَناتَن اَیٔ

अच्छेद्योऽयमदाह्योऽयमक्लेद्योऽशोष्य एव च।
नित्यः सर्वगतः स्थाणुरचलोऽयं सनातनः।। २/२४

روح (आत्मा) هم حق است۔ روح هم ابدی است۔

(۱٤) خالق (विधाता ودھاتا) و بذریعۂ او تخلیق کرده شده کائنات فانی است۔

آبراھم بُھوَنال لوکاپُن رَا وَرتی نوس اَرجُن
مَاموپیت تی توکُونتی پُنر جَنم نہ وِی دَھتی

आब्रह्मभुवनाल्लोकाः पुनरावर्तिनोऽर्जुन।
मामुपेत्य तु कौन्तेय पुनर्जन्म न विद्यते।।८/१६

خالق (ब्रह्मा) و از و پیدا شده کائنات، دیوتا و شیطان مخزنِ تکالیف و چند روزه و فانی اند۔

(۱۵) عبادتِ دیوتا (देवपूजा)

کامَستی ستی رھت گِیانا پَرپ دَھن تیش نی دیوتا
تہ تہ نہ نِی یَم ماس تَھای پَرکرت یَانی یتا سَویاَ

कामैस्तैस्तैर्हृतज्ञानाः प्रपद्यन्तेऽन्यदेवताः।
तं तं नियममास्थाय प्रकृत्या नियताः स्वया।।७/२०

اشخاصیکه از خواهشات عقلِ آنها محصور است، چنین کم عقل انسان هم علاوه از معبود، عبادتِ دیگر دیوتا ها می کنند۔

یہ سَپی یَنّی دیوتا بھکتا یجنتی شَردھ یا نوی تا
تی سپی مَا مِیو کُونتی یجنتی وِی دھِی پُوروکَمُ

येऽप्यन्यदेवता भक्ता यजन्ते श्रद्धयान्विताः।
तेऽपि मामेव कौन्तेय यजन्त्यविधिपूर्वकम्।।९/२३

پرستندۂ دیوتا هم عبادتم می کند۔ ولی این عبادت حاملِ طریق های

غیر مناسب است۔ لہٰذا ختم می شود۔

کَرش یَنُتی شَرِی رَستھی بُھوت گرامم چی تَسی ۔
مَان چہ وَانتی شَری رَستھی تَان وِدہ یَا سُرنش چِیَان
कशर्यन्त:शारीरस्था भ्ूतग्राममचेतस:।
मां चैवान्त: शरीरस्थं तान्विद्ध्यासुरनिश्चयान्।।१७/६

صالح عقیدت مندان عبادتِ دیوتاها می کنند، ولی چنین پرستش کنندگان را هم تو شیطان بدان۔

(۱٦) بدذات

تَان هی دِوی شَتی کُروانسی سَاری شُو نِرادَهمَان
شِی پَامی جَستر مَشوبَهانَا سری شویو یونیشُو
तानहं द्विषत:क्रूरान्संसारेषु नराधमान्।
क्षिपाम्यजस्रमशुभानासुरीष्वेव योनिषु१६/१९

کسانیکه طریقِ یگِ مقرره را ترک کرده از طریق های خیالی یگ می کنند، همین ظالم و گناه گارو در انسانها بد ذات اند۔

(۱۷) طریقِ مقرّره چیست؟

اَومِت یہ کاکشرَی بَرهم وَیَا هَرن مامَنس مَرنُ
یہ پَریاتِی تَی جَن دَی هی سَی یَاتی پ.رماگتَمُ
ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म व्याहरन्मामनुस्मरन्।
य: प्रयाति त्यजन्देहं स याति परमां गतिम्।।८/१३

'اوم' آنکه تعارف کنندۂ لافانی خالقِ کل (ब्रह्म) است و ظیفه اش و یادِ من یك روحِ مطلق، در نگهبانيِ مبصر و عظیم انسان تصور۔

(۱۸) شریعت (शास्त्र)

اِی تی گُوهاتمُ شَاستر مِدمُکتی میَا نگه
اَی تَدبدهُوابدهی مانسیات کرت کرت یَش چہ بهارت

इति गुह्यतमं शास्त्रमिदमुक्तं मयानघा।
एतद्बुद्ध्वा बुद्धिमान्स्यात्कृतकृत्यश्च भारत।१५/२०

شریعت گیتا است۔

تَسماچ چَھاستری پَرمَانی تَی کا ریا کاریہ وَی وَسُتھی تو
گیا تَوا شَاستری وِی دَھانوکت کَرم کر تو مَہارھسی

तस्माच्छास्त्रं प्रमाणं ते कार्याकार्यव्यवस्थितौ।
ज्ञात्वा शास्त्रविधानोक्तं कर्म कर्तुमिहार्हसि।१६/२४

در تعینِ فرض و نافرض شریعت هم ثبوت است، لهٰذا از طریقِ مقررۂ گیتا عمل کنید۔

(۱۹) دین (धर्म)

سَرو دھرمَانپرِتیی جیی ما می کی شَرنی وَرجُ

सर्व धर्मान्परित्यज्यमामेकं शरणं व्रज।। १८/६६

دینی تبدیلی را ترک کن محض در واحد پناهِ من بشو یعنی دربارۂ واحد خدا کاملاً سپردگی هم بنیادِ دین است۔ برای حصولِ آن خدا، عملِ طریقِ مقرره هم عملِ دینی است۔ (باب ۲ شلوك ٤٠) و هر که او را می کند آن بی حد گناهگار هم جلد دین دار می شود (باب ۹ شلوك ۳۰)

(۲۰) حصولِ دین از کجا کنیم؟

بَر هِمنو هِی پَرتِشٹھا هَم مَرتَسیاوی یس سی چہ
شَاشوتی سی چہ دَهرمسّی سُکھس یہ کانتی کسّی چہ

ब्रह्मणो हि प्रतिष्ठाहमममृतस्याव्ययस्य च।
शाश्वतस्य च धर्मस्य सुखस्यैकान्तिकस्य च।।१४/२७

پناهِ آن لافانی خدا و خالد و دینِ دائمی، و پناهِ مسرتِ یك رنگ و سالم و مسلسل من ام یعنی مرشد یکه در خداضم است همین پناه گاهِ این همه است۔

نوت :۔حقیقی چشمۂ (सत्य धारा) همه مذاهبِ دنیا اشاعتِ گیتا هم است۔

'اوم'

بذریعۂ مفکرینِ از زمانۂ قدیم تا امروز
داده شده حقیقت اندوز
سلسله وار پیغام

(در شری پرم هنس آشرم جگتا نند، گرام و پوست برینی کچھواضلع مرزا پور (اتر پردیش) در دورانِ رهائشِ خویش محترم سوامی اڑگڑانند جی مهاراج نزدِ دروازه، این عبارت را بر پاك موقعِ گنگا دشهره در سن ۱۹۹۳ء بر تخته نویسانید)

'اوم'

معلمِ دنیا بھارت (هندِستان)

☆ **ازلی شریعتِ کائنات** (इमं विवस्ते योगे(गीता ४/१) **بھگوان شری کرشن گفتند که** این ازلی جوگ رامن در ابتدا از 'آفتاب' گفتم۔ 'آفتاب' از پسرِ خویش منو گفت بمطابقِ این واحد خداهم حق است، واحد حقیقت است، در ذرّه ذرّه جلوه گراست۔ بذریعۂ عبادت (योग साधना) آن خدا برای دیدار 'لمس' و داخله سهل است۔ بذریعۂ خدا بیان کرده شده آن ازلی علم از قدیم ترین اولیا (वैदिक ऋषियों) تا امروز به همین شکل از تسلسل جاری و ساری است۔

☆ **قرونِ ماضی** (वैदिक ऋषि)**از ازل نرائن سوکت** (अनादि काल – नारायण सूक्त) در ذره ذره جلوه نما خداهم حق است۔ جز دانستنِ او دیگر طریقِ نجات نیست۔

☆ **بھگوان شری رام : تریتا لاکھا سال قبل۔ رامائن** (त्रेता लाखों वर्ष पूर्व रामायण) **بغیر** از یادِ واحد روحِ مطلق هر که فائده می خواهد، او جاهل است۔

☆ **یوگیشور شری کرشن : تقریباً ۵۲۰۰ پنج هزار و دو صد سال قبل: گیتا** (५२०० वर्ष पूर्व गीता) روحِ مطلق هم حق است۔ در تکمیلِ غور و فکر حصولِ آن ابدی معبود ممکن است۔ عبادتِ دیوی دیوتا ها دهشِ جهالت است۔

☆ حضرت موسیٰ علیہ السلام : تقریباً ۳۰۰۰ سه هزارسال قبل دینِ یهودی (३००० वर्ष पूर्व यहूदी धर्म) شما از خدا عقیدت ترک کردید، بت ساختید از این خدا ناراض است۔ در مناجات مشغول بشوید۔

☆ مهاتما جرتهوستر : تقریباً ۲۷۰۰ دو هزار و هفت صد سال قبل دینِ پارسی (२७०० वर्ष पूर्व पारसी धर्म) بذریعۂ عبادتِ اهرمزده (خدا) در دل موجود عیوب را ختم کنید، آنکه سببِ تکلیف اند۔

☆ مهاویر سوامی : تقریباً ۲٦۰۰ دو هزار و شش صد سال قبل جین گرنته (२६०० वर्ष पूर्व – जैन ग्रन्थ) روح هم حق است۔ از سخت ریاضت در همین پیدائش می تواند دانست۔

☆ مهاتما گوتم بده : تقریباً ۲۵۰۰ دو هزار و پنج صد سال قبل۔ مها پری نبّان سوکت (२५०० वर्ष पूर्व महापरिनिब्बान सुक्त) من آن لا فانی مقام را حاصل کرده ام، که قبل این را ولی حضرات حاصل کرده بودند، همین نجات است۔

☆ حضرت عیسیٰ علیہ السلام : تقریباً ۲۰۰۰ دو هزار سال قبل دینِ عیسائی (२००० वर्ष पूर्व – ईसाई धर्म) خدا از لتجا حاصل می شود۔ در قربتم یعنی در قربتِ مرشد بروید، برای این که پسرِ خدا گفته شود۔

☆ حضرت محمد ﷺ : تقریباً ۱٤۰۰ یك هزارو چهار صد سال قبل دینِ اسلام (१४०० वर्ष पूर्व – इस्लाम धर्म) لاالٰـه الا الله محمد رسول الله - در ذرّه ذرّه جلوه گر بجز خدا کسی هم قابلِ عبادت نیست۔ محمد ﷺ رسولِ خدا اند۔

☆ آدی شنکر آچاریه (۱۲۰۰ یك هزار دو صد سال قبل १२०० वर्ष पूर्व) دنیا باطل است در این گر حق است پس محض خدا (هری हरि) و نامش۔

☆ پرم سنت کبیر (٦۰۰ شش صد سال قبل ६०० वर्ष पूर्व)

رام نـــــام اتـــی درلبــــھ اورنتـــی نھیـــن کـــــام
آدی مـــدھـــی اور انـــت ھـــو رام ھـــی تـــی سـنـگـــرام

राम नाम अति दुर्लभ, औरन ते नहीं काम।

आदि मध्य और अन्तहूँ, रामहिं ते संग्राम।।

از رام جد و جهد کنید، همین رفا هی است۔

☆ سدگرونانك (۵۰۰ پنج صد سال قبل ५०० वर्ष पूर्व) واحد خدا هم حق است ولی آن صلۂ مهربانیِ مرشد است۔

☆ سوامی دیانند سرسوتی (۲۰۰ دو صد سال قبل २०० वर्ष पूर्व) جاوید، ابدی، لافانی، واحد روحِ مطلق را پرستید،خاص نامِ آن خدا 'اوم' است۔

☆ سوامی شری پرمانندجی پرم هنس (۱۹۱۱-۱۹٦۹ء)

چون پرور دگار مهربانی می کنند پس دشمن دوست می شود و مصیبت دولت می شود۔ خدا از همه جا می بیند۔

'اوم'

از قلمِ مترجم

گیتا در همه کتبِ آسمانی قدیم ترین کتاب است آنکه امروز هم به همین شکلِ قدیمی، بزبانِ سنسکرت موجود است۔ بمطابقِ گیتا بجز لافانی روحِ مطلق چیزی هم دائمی نیست۔ مالكِ جوگ شری کرشن گفتند ارجن! 'اوم' نامِ لافانی روحِ مطلق است، وردش کن و تصورم دار۔ محض یك دین است و آنست در گیتا بیان کرده شده خدمتِ روحِ مطلق، محض این واحد معبود است۔ این را از عقیدت بدلِ خویش قبول کن۔ لهٰذا از ابتدا تا امروز در حقیقت گیتا هم شریعتِ همه مردمانِ جهان می ماند و احکامِ دین هم در همه کتبِ آسمانی بیان شدند ولی طریقِ ریاضت و تاخدا دوری طی کردن، این محض در گیتا مکمل و مسلسل امروز هم محفوظ است۔

"یتهارتھ گیتا" تشریحِ گیتا است۔ این شرح محترم سوامی اڑگڑانند جی مهاراج نوشته اند آن محترم یك مرشدِ کامل اند۔ همه مردمانِ جهان را پیغامِ خدا رسانیدن مقصدِ حیاتِ شان است۔ در گیتا شری کرشن می گویند –

न च तस्मान्मनुष्येषु कश्चिन्मे प्रियकृत्तमः।
भविता न च मे तस्मादन्यः प्रियतरो भुवि।१८/६९॥

"نه بزرگتر از او و بی حد محبوب کار کنندۀ من در همه مردمان دیگری است، نه بزرگ از او بی حد عزیزِ من بر این زمین دیگری خواهد شد هر که در بندگانِ من نصیحتم خواهد داد و آنها را بر آن راه گامزن خواهد کرد زیرا که مخرجِ خیر محض همین است۔" (گیتا،۱۸/۶۹)

'یتهارتھ' یعنی بمطابقِ حقیقی معنی از این مناسبت نامِ این "یتهارتھ گیتا" است و بذریعۀ سوامی جی ترجمۀ 'یتهارتھ گیتا' بزبانِ انگلیسی، جرمن، فرینچ، نیپالی، اسپینش، اتالین، روسی، چائنیز، نارویجئین، جهیکا، اردو، سنسکرت،

هندی، مراتهی، پنجابی، گجراتی، اریا، بنگلا، تمل، تیلگو، ملیالم، کننروغیره قبل از این شد و اکنون بزبانِ فارسی پیشِ خدمت است۔

همین که دیباچۂ "یتهارته گیتا" خواندم مرا معلوم شد که پیغامِ گیتا همین است که از آدم و نوحؑ تا محمد ﷺ مسلسل داده شده است۔ شری کرشن می گویند –

इमं विवस्वते योगं प्रोक्तवानहमव्ययम् ।
विवस्वान्मनवे प्राह मनुरिक्ष्वाकवेऽब्रवीत ॥४/१॥

"ارجن! من این جوگ را در آغازِ دورِ تبدیلی (ازل) از "وی وسوان" گفتم 'وی وسوان' از مورثِ اوّل منو(نوح علیه السلام) گفت ومنو(نوح علیه السلام) از اِکش واکو گفت۔ (گیتا، ٤/١)

گیتا در همه کتبِ دینی معیارِ حقیقت است۔ خدا یك است و پیغامِ خدا هم یك است و همین پیغامِ خدا مسلسل بر همه پیغمبرانِ جهان نازل شده است خدا می گوید :

"الٓمّٓ ۚ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۙ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ ۭ نَزَّلَ عَلَیْكَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَیْنَ یَدَیْهِ وَ اَنْزَلَ التَّوْرٰىةَ وَ الْاِنْجِیْلَ ۙ مِنْ قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَ اَنْزَلَ الْفُرْقَانَ (ط) (سورة – آل عمران، آیت نمبر– ١ تا ٤)

"الٓمّٓ ! خدا، آن هستیِ زنده جاوید تدبیرِ عَالَمُ کننده است در حقیقت بجز آن معبودی نیست۔ (ای نبیؐ) او بر تو این کتاب نازل کرد آنکه حق آورده است و آن همه کتب که قبل از این آمده بودند تصدیقِ آنها می کند، قبل از این او برای هدایتِ انسان تورات و انجیل (بائبل) نازل کرد و او آن فرقان نازل کرد۔ "(سورة آل عمران،١–٤)

دگر شاخِ خلیلؑ از خونِ ما نمناك می گردد
ببازارِ محبت نقدِ ما کامل عیار آمد

(اقبالؒ،بانگِ درا)

شکرِ پروردگار است که او مرا این کارِ عظیم سپرد و توفیق داد که آن را انجام دهم و احسان مندم محترم بجرانند جی مهاراج را که بذریعۂ آن بارها نه صرف از دیدارِ سوامی جی بهره مند شدم بلکه از شرفِ ملاقات مشرف شده ام۔

این ترجمه بزبانِ فارسیِ هند بمطابقِ استعدادِ خویش کرده ام۔ از قارئینِ کرام گزارش می کنم که خامی های که از نظر بگزرد دربارۂ آن از اصلاح و صلاحِ خویش نوازده این خاکساربنده را در آئنده ایدیشن درستیِ آن را موقع بدهند۔

حقیقت اینست که گر دعا و فضل و کرمِ سوامی جی نبودی پس این کار برایم نا مکن بود۔ این محض عنایتِ سوامی جی است۔

جمالِ هم نشین در من اثر کرد
وگرنه من همان خاکم که هستم

خاکسار :- وحید الحق امام

فهرستِ مضامین

﴿دیباچه﴾

(प्राक्कथन)

در حقیقت ضرورتی هم برای نوشتنِ شرحِ گیتا اکنون محسوس نمی شود، زیراکه بر این صدها تشریحات نوشته شده اند، که در آن بیشتر محض در زبانِ سنسکرت اند۔ دربارۂ گیتا صدها خیالات اند، چونکه بنیادِ همه واحد گیتا است۔ مالکِ جوگ شری کرشن یك سخن گفته باشد، باز این اختلافات چرااند؟ در حقیقت مقرر یك سخن هم می گوید، ولی شنوندگان گرده نشته شوند پس مفهوماتِ ده اقسام در فهمِ شان می آیند۔ بر عقلِ انسان اثرِ ملکاتِ مذموم (तमोगुण)، ملکاتِ ردیه (रजोगुण) یا اثرِ ملکاتِ فاضله (सतोगुण) هر قدر هم می شود، ا زهمین سطح آن سخن را میگیردبعد از این چیزی هم نمی فهمد۔ لهٰذا اختلافات قدرتی اند۔

از خیالاتِ مختلف و گاه گاه یك هم اصول را، از اظهار کردنِ بزبانهای گوناگون و در دورهای جدا جدا ، عام انسان د ر شك و شبه می افتد۔ در میانِ همه تشریحات آن حقیقت هم ظاهر میشود، ولی خالص معنی دارنده یك کتاب در میانِ هزار ها تشریحات نهاده شود، پس در آن این شناختن مشکل می شود که حقیقی کدام است ؟ در زمانۂ موجوده بسیار تشریحاتِ گیتا شده اند۔ همه حقیقتِ خویش را اعلان می کنند، ولی از مفهومِ حقیقی گیتا آن بسیار دور اند۔ بلا شبه چند عظیم انسان مشاهدۂ حقیقت هم کردند۔ ولی از چند وجوهات آن را در میانِ معاشره پیش نتوانستند کرد۔

بنیادی وجه دلنشین نه شدنِ خواهشِ شری کرشن اینست که آن یك جوگی بودند۔ شری کرشن بر سطحی که سخن می گویند رفته رفته بر نقشِ قدمِ شان رونده، بر همین سطح قایم شونده عظیم انسانی هم لفظ بلفظ خواهد توانست بیان کرد که وقتیکه شری کرشن نصیحتِ گیتا داده بودند ، آنوقت احساستِ دلِ شان چه بودند؟ اظهارِ همه خیالاتِ احساساتِ دلی نمی تواند کرد، چند در بیان می آیند و چند از ادا ظاهر می شوند و باقی خالص عملی اند۔ آنها

را را ھروی عمل کردہ ھم می تواند دانست۔ بر مقامیکہ شری کرشن فائز بودند، رفتہ رفتہ عمل کردہ ھمین مقام را حاصل کنندہ عظیم انسان ھم می داند کہ گیتا چہ می گوید؟ او محض سطور ھای گیتا را بیان نمی کند بلکہ اظھارِ مفھوماتِ آنھا ھم می کند، زیراکہ منظریکہ پیشِ شری کرشن بود ھمین پیشِ آن موجودہ عظیم انسان ھم است۔ لھٰذا آن می بیند خواھد نمود۔ در شما بیدار ھم خواھد کرد۔ بر آن راہ گامزن ھم خواھد کرد۔

محترم پرم ھنس مھاراج ھم عظیم انسانِ ھمین مرتبہ بودند۔ از الفاظ و ترغیبِ باطنی شان آنچہ مفھومِ گیتا کہ مراحاصل شد، تدوینش "یتھارتھ گیتا" است۔ در این چیزی ھم از من نیست۔ این بر عمل منحصر است۔ وسیلہ قبول کنندہ ھر انسان را از ھمین دائرہ گزشتن خواھد شد۔ تا چون او از این جدا است پس ظاھر است کہ او تدبیر (साधन) نمی کند تقلید ضرور می کند، لھٰذا پناہِ عظیم انسانی بگیرید۔ شری کرشن دیگر حقیقتی ظاھر نہ کردند ऋषिभिर्बहुधा गीतं حمد و ستائشِ آن کہ عارفان بار ھا بیان کردہ اند، ھمین بیان می کنم۔ آنھا این نہ گفتند کہ آن علم را محض من ھم می دانم من ھم خواھم گفت بلکہ گفتند، در قربتِ مبصّری بروید از خلوصِ مکمل خدمت کردہ آن علم را حاصل کنید، شری کرشن بذریعۂ عظیم انسان ھا تحقیق کردہ شدہ حقیقت را ھم ظاھر کردہ اند۔

گیتا در سلیس سنسکرت است۔ گر جانبِ ترتیبِ اجزای الفاظ خیال کنید پس بیشتر حصّۂ گیتا در دلِ شما خود بخودخواھد نشست ولی شما مفھومِ حقیقی نمی گیرید۔ مثلاً شری کرشن واضح کردند۔ "طریقِ کارِ یگ ھم عمل است" بازھم شما می گوئید کہ زراعت کردن عمل است۔ مطلبِ یگ را واضح کردہ شدہ آنھا گفتند کہ در یگ بسیار جوگی حضرات جان (प्राण)را در ریاح (अपान) سپرد (हवन) می کنند، بسیار ریاح را در جان سپرد می کنند۔ بسیار جوگیان جان و ریاح ھر دودرا باز داشتہ در حبسِ دم مشغول می شوند۔ بسیار جوگی حضرات تمام خصائلِ حواس را در آتشِ احتیاط سپرد می کنند۔ چنین فکرِ تنفس یگ است۔ بادل احتیاطِ حواس یگ است۔ مصنفِ شریعت خود یگ را بیان کردند، باز ھم

شما می گوئید که برای وشنو (پروردگار) "سواها" گفتن در آتش جو، کنجد و روغن را سپرد کردن یگ است۔ مالكِ جوگ چنین یك لفظ هم نه گفتند۔

چه سبب است که شما نمی فهمید؟ از بی حد کوشش از بر کرده هم چرا محض طرزِ تقریر هم دستِ شما می آید؟ شما خویش را از علمِ حقیقی مبرا هم چرا می یا بید؟ در حقیقت انسان بعد از پیدائش رفته رفته بزرگ میشود پس دولتِ خاندانی، خانه، دکّان، زمین، جائداد، عهده، عزت، گاو، گاو میش و مشین و او زار وغیره او رادر وراثت حاصل می شوند۔ همچنین او را چند قدامت ها، رواج ها طور طریق های عبادت هم در و راثت حاصل میشوند۔ سی و سه کرور دیوی دیوتا ها در هند به زمانهٔ قدیم شما ر کرده شده بودند۔ درد نیا شکل های آنها بی شمار اند۔ طفل چون رفته رفته بزرگ میشود ، عبادتِ والدین و برادر و خواهرِ خویش را در قرب و جوار می بیند۔ طور طریق های عبادت که در خاندان مروّج می شوند مستقل سایهٔ نشانِ آنها بر دماغش می افتند گر عبادتِ دیوی می یا بد پس وردِ دیوی می کند، و گر در خاندان عبادتِ آسیب (भूत–प्रेत) می یا بد پس وردِ آسیب می کند۔ کسی شیو را کسی کرشن را وکسی دیگری را می گیرد۔ آنها را ترك نمی تواند کرد۔

گر چنین گمراه انسان را مانند گیتا افادی شریعت هم حاصل شود، پس او آن را نمیتواند فهمید۔ دولت های آباؤ اجدا درا شاید او ترك می تواند کرد۔ ولی این قدامت ها و مسائلِ مذهبی را حل نمی تواند کرد۔ دولتِ آباو اجداد را ترك کرده شما هزارها میل دور می توانید رفت ولی در دل و دماغ نقش شده این خیالاتِ قدامت پرست آنجا هم از شما جدا نمی شوند شما نمی توانید که سر را قلم کرده یك طرف نهادید۔ لهٰذا شما حقیقی شریعت را هم بمطابقِ همین قدامت ها و رسم و رواجها و مسلمات و طور طریق های عبادت مائل کرده می خواهید که ببینید۔ گر بمطابقِ آن سخن موزون می شود و سلسلهٔ گفتگو می نشیند پس شما او را صحیح تسلیم می کنید و گر نمی نشیند پس غلط تسلیم می کنید از این سبب شما رازِ گیتا نمی فهمید۔ رازِ گیتا را ز هم شده می ماند۔ حقیقی دانایانِ این،عابدان یا مرشدانِ کامل اند۔ آنها می توانند گفت که گیتا چه می گوید همه

نمی توانند که بدانند برای همه طریقِ آسان همین است که این رادر قربتِ عظیم انسانی بفهمند که بر آن شری کرشن هم زور داده اند۔

گیتا کتابِ مخصوص انسانی ، ذات ، طبقه ، فرقه ، دور یا کتابِ قدامتی فرقه ئی نیست بلکه این برای همه دنیا در هر دور، کتابِ شریعت است۔ این برای هر ملك و هر ذات و مرد وزنِ هر سطح یعنی برای همه است۔ صرف از دیگران شنیده یا از شخصی متاثر شده، انسان را نباید که چنین فیصله کند که اثرش براهِ راست خود برو جودش افگند چنین ضد که از زمانۀ قدیم جاری شود آزاد شده برای تحقیقِ حقیقت کنندگان، این از عارفان تعلق دارنده کتابِ مینارِ روشنی است۔ اسرارِ هندوان است که وید هم ثبوت است۔ معنیِ وید است علم، معلوماتِ روحِ مطلق۔ روحِ مطلق نه در سنسکرت است نه در سنیگتا ها (از وید تعلق دارنده مجموعه) کتاب ها برایش محض یك اشاریه اند۔ او در حقیقت در دل بیدار می شود۔

وشوا متر در فکر غرق بودند عقیدتِ آن دیده برهما، تشریف آوردند و گفتند" از امروز شما عارف شدید "و شوا متر را اطمنان نه شد۔ از غور و فکر بیرون نیامندند۔ بعد از چند وقت باروحانی دولت ها برهما باز آمد ند و گفتند که "از امروز شما عارف (राजर्षि)شدید" ولی مقصدِ وشوامتر حاصل نه شد۔ آن مسلسل در فکر غرق ماندند۔ برهما با روحانی دولت ها باز آمدند و گفتند که" از امروز شما ولی (महर्षि) شدید وشوامتر گفتند نه مرا نفس کش برهمن عارف (जितेन्द्रिय ब्रह्मर्षि) بگوئید۔ برهما گفتند " اکنون شما نفس کش نشدید" وشوامتر باز در ریاضت مشغول شدند، از دماغِ شان جلالِ ریاضت جاری شد، پس دیوتا ها از برهما گزارش کردند۔ برهما از همین طور از وشوامتر گفتند "اکنون شما برهمن عارف (ब्रह्मर्षि)شدید" وشوامتر گفتند گر من برهمن عارف ام پس وید مرا قبول کنند۔ وید در دلِ وشوامتر نازل شدند عنصر یکه ظاهر نبود، ظاهر شد همین وید است۔ نه که کتاب۔ جای که وشوامتر می ماندند، آن جا،وید می ماند۔

همین شری کرشن هم می گویند۔ که دنیا لافانی درختِ "پیپل" است، بالا روحِ مطلق بنش و زیرین همه قدرتی تخلیقات شاخها اند۔ هر که این قدرت را

خاتمه کرده روحِ مطلق را می داند، او عالمِ وید ها است۔ ارجن! من هم عالمِ وید ها ام۔ لهٰذا باا شاعتِ قدرت و اختتام نامِ احساسِ روحِ مطلق 'وید' است این احساس دهشِ خدا است لهٰذا وید بیرون از رسائیِ انسان گفته می شود۔ عظیم انسان بیرون از انسانی دائرۂ حد می شود۔ از وسیلۂ او روحِ مطلق هم می گوید۔ آن مبلغِ روحِ مطلق (تراسمیتر) می شوند۔ محض بر بنیادِ علمِ الفاظ، در الفاظِ شان پوشیده حقیقت را نمی توان آزمود۔ این را اهمین می داند، هر که بر راهِ عملی گامزن شده این حالاتِ بیرون از حدِ انسانی चमतेवदक . छवद;را حاصل کند، و انسانش (تکبر) در الله جذب شده شود۔

در حقیقت وید از رسائیِ انسان بیرون است۔ ولی گویندگان چند عظیم انسان بودند۔ تدوینِ کلامِ آنها 'وید' گفته می شود۔ امّا چون شریعتْ در تحریر می آید پس اصولهای انتظامِ معاشرتی هم با او قلم بند کرده می شوند۔ بر نامِ عظیم انسان عوام اتباعِ آنها هم جاری می کنند، گویا که از دین واسطۂ آنها از دور هم نمی ماند، در دورِ جدید گردو پیشِ وزیر رفته عام رهنما هم از حکام کارِ خود می سازند۔ چون که وزیران از چنین راهنمایان واقف هم نمی شوند۔ همچنین بزریعۂ معاشرتی انتظام کنندگان در پردۂ عظیم انسان، انتظامِ زیست وخورد هم در کتب قلم بند کرده می شود استعمالِ معاشرتیِ آنها جز وقتی می شود۔ متعلقِ و ید هم همین است۔ قدیمی حقیقتِ آنها در اوپنیشد منتخب است۔ مغزِ سخنِ همین اوپنیشد ها کلامِ مالكِ جوگ شری کرشن 'گیتا' است۔ لب لباب اینست که گیتا بیرون از قوتِ انسانی، از دریای عرقِ وید پیدا شده، مکمل جوهرِ نوشابِ اوپنیشد ها است۔

همچنین هر یك عظیم انسان، که عنصرِ اعلیٰ را حاصل می کند، در خود کتابِ شریعت است۔ مجموعۂ کلامش در دنیا بمقامی هم شود۔ شریعت گفته می شود۔ ولی در چند مذاهب یقین دارندگان می گویند که "چندان در قرآن نوشته شده است همین قدر حق است اکنون قرآن مبعوث نخواهد شد۔ بغیر از یقینِ عیسیٰ مسیحؑ جنت نمی تواند یافت او واحد پسرِ خدا بود، اکنون چنین عظیم انسان نمی تواند شد۔ این قدامتی فکرِ آنها است گر همین عنصر را ظاهر کرده

می شود، پس همین سخن باز خواهد شد۔

گیتا عالم گیر است۔ برنامِ دین مروّج در همه شریعت های دنیا مقامِ گیتا بی مثال است این در خود کتابِ شریعت هم نیست بلکه در دیگر مذهبی کتب پوشیده پیمانۂ حقیقت هم است گیتا آن" کسوتی "(فرقان) است که بر آن در هر یك کتابِ مذهبی حقیتِ تاریك روشن می شود۔ حلِ بیاناتِ مخالفِ یك دگر بر آمد می شود۔ در هر یك کتابِ مذهبی در دنیا فنِ زیستن و خوردن و افراطِ طور طریق های روشِ مذهبی است۔ برای زندگی را دل کش ساختن، از بیاناتِ دلچسپ ولی خوفناك که آنها را کنند یا نه کنند کتبِ مذهبی پر اند۔ همین روشِ طور طریق های مذهبی را عوام رفته رفته دین می فهمند۔ برای فنِ زندگی گزاشتن در تیار شده اصولهای عبادت، بمطابقِ دورِ زمانه و حالات تبدل قدرتی است۔ بر نامِ مذهب در معاشره واحد وجه فساد همین است۔ گیتا از این انتظاماتِ لمحاتی بلند شده چنین غور و فکرِ عملی است۔ آنکه در تکمیلِ روحانی قایم می کند، که این را یك شلوك هم برای مادی زندگی گزاشتن نیست۔ هر یك شلوكِ این از شما باطنی جنگ، (یعنی) خواهشِ 'عبادت' می کند۔ مانند غیر مستندِ و مختلف مذهبی کتب این شما را در کشمکشِ جنت یا دوزخ مبتلا کرده نمی گزارد، بلکه حصولِ چنین دائمیت عطا می کند که بعد از آن قیدِ زندگی و موت باقی نمی ماند۔

هر یك عظیم انسان یك اندازِ خویش و چند خاص الفاظ خود می دارد۔ مالكِ جوگ شری کرشن هم در گیتا بر الفاظِ عمل، یگ، نسل ،ابن الغیب، جنگ، میدان، علم وغیره بار بار زور داده اند۔ این الفاظ مفهومِ خویش می دارند و در بار بار گفتن هم یك خوبصورتی میدارند۔ در ترجمۂ هندی این الفاظ را در همین مفهوم گرفته شده است۔ و بر مقاماتِ ضروری تفسیر هم کرده شده است۔ گیتا دلکش مندرجه ذیل سوالات می دارد که مفهومِ آن جدید معاشره گم کرده است۔ آن چنین اند۔ آن را شما در 'یتهارته گیتا' خواهید یافت۔

(۱) شری کرشن – مالكِ جوگ بوند۔

(۲) حق – روح هم حق است۔

(۳) ابدی – روح ابدی است، خدا ابدی است۔

(٤) دینِ ابدی(सनातन धर्म)– از روحِ مطلق آمیزنده طریقِ عمل است۔

(٥) جنگ– تصادمِ دولت های دینی و دنیوی 'جنگ' است۔ این دو خصائلِ باطن اند۔ خاتمۂ این انجام است۔

(٦) میدانِ جنگ – این جسمِ انسانی و بادِل ، هجومِ حواس میدانِ جنگ است۔

(۷) علم – بدیهی معلوماتِ روحِ مطلق 'علم' است۔

(۸) جوگ – نامِ نسبت قایم کردنِ از غیر مرئی خدا 'جوگ' است۔ آنکه عاری از وصل و هجرِ دنیا است۔

(۹) علمی جوگ – عبادت هم عمل است۔ بر خود منحصر شده در عمل مشغول شدن 'علمی جوگ' است۔

(۱۰) بی غرض عملی جوگ – بر خدا منحصر شده، با خود سپرد گی در عمل مشغول شدن هم بی غرض عملی جوگ است۔

(۱۱) شری کرشن کدام حق ظاهر کردند؟– شری کرشن همین حق را ظاهر کردند که آنرا مبصرمردمان قبل دیده بودند و در مستقبل هم خواهند دید۔

(۱۲) یگ – نامِ خاص طریقِ ریاضت "یگ" است۔

(۱۳) عمل – یگ را عملی شکل دادن هم عمل است۔

(١٤) نسل – محض یك طریقِ عبادت، که نامش عمل است و اورا در چهار درجات تقسیم کرده است، همین چهار نسل اند۔ این پست و بلند درجاتِ یك هم ریاضت کش اند نه که ذاتها۔

(۱٥) دوغله – در راهِ خدا گمراه شدن، در ریاضت شك و شبه پیدا شدن دوغله است۔

(١٦) انسانی درجات – بمطابقِ خصائلِ باطن انسان دو قسم می دارند۔ یك مانندِ فرشتگان دوم مانندِ شیاطین همین دو ذاتِ مردمان اند که تعینّش بمطابقِ خصائل کرده می شود۔ این خصائل کم و بیش می

شوند۔

(۱۷) فرشته – چنین انبوهِ صفات است هر که در دنیای دل حصولِ نورِ خدائی می دهاند۔

(۱۸) 'اوتار'– در دلِ انسان می شود، بیرون نیست۔

(۱۹) عظیم الشان دیدار –(विराट–दर्शन) در دلِ جوگی بذریعهٔ خدا عطا کرده شده احساس است۔ چون خدا در ریاضت کشان خود نظر شده قایم شود پس دیدار می شود۔

(۲۰) قابلِ عبادت الٰه – واحد اعلیٰ ترین خداهم ، قابلِ عبادت دیوتا است۔ مقامِ تلاش کردنِ آن دنیای دل است۔ مصدرِ حصولش در همین غیر مرئی شکل موجود حصول دارندگان بذریعهٔ عظیم انسانان ممکن است۔

اکنون از در این برای فهمیدنِ شکلِ حقیقیِ مالكِ جوگ شری کرشن تا بابِ سوم مطالعه بکنید تابابِ سیزده شما بخوبی خواهید فهمید که شری کرشن یك جوگی بودند۔ از بابِ دو، هم حقیقت پیشِ شما صاف ظاهر خواهد شد۔ ابدی حقیقت تکملهٔ یك دگراند، این ازبابِ دو ظاهر خواهد شد، امّا این سلسله تا اختتام جاری خواهد ماند۔ شکلِ جنگ چیست تا بابِ چهارم ظاهر خواهد شد، امّا تا بابِ شانزده باید که بر این نظر بدارید، برای میدانِ جنگ باب سیزده بارها ببینید۔

'علم' از بابِ چهار ظاهر خواهد شد و در بابِ سیزده بخوبی در فهم خواهد آمد که نامِ دیدارِ بدیهی علم ا ست۔ جوگ تابابِ شش در فهمِ شما خواهد آمد، ولی تا آخر تشریحِ مختلف حصه های جوگ است۔ علمی جوگ از باب سه تاشش ظاهر خواهد شد، خاص ضرورت نیست که بعد از این ببینید۔ بی غرض عملی جوگ از باب دو آغاز شده تا تکمیل است۔ در بارهٔ یگ شما از باب سه تا چهاربخوانید، صاف ظاهر خواهد شد۔

نامِ عمل در باب ۳۹/۲ تخستین بار داده شده است۔ از همین شلوك تا باب چهار بخوانید۔ پس ظاهر خواهد شد که معنيِ عمل عبادت (یعنی) یادِ الٰهی

چرا است؟ باب شانزده و هفده این خیال قایم می کند که همین حقیقت است۔ دوغله در بابِ سه و 'اوتار' در بابِ چهار ظاهر خواهد شد۔ برای اهتمامِ نسل (نسلی تقسیم) باب هجدهم ببینید، ولی اشاره در بابِ سه و چهار هم است۔ برای ذات های انسان، شیطان و دیوتا باب شانزده قابلِ دید است۔ عظیم الشان دیدار، از باب ده تا یازده ظاهر شده است، در باب هفت ، نه و پانزده هم براین روشنی افگنده شده است۔ در باب هفت ،نه و هفده خارج الوجودِ خارجی دیوتاها ظاهر می شود۔ مقامِ عبادتِ خدا دنیای دل هم است، در آن سلوكِ فکرِ تنفس و تصور وغیره آنکه درتنهائی نشسته (نه که پیشِ بت و بت خانه) کرده می شود، در باب سه، چهار، شش و هجده ظاهر است۔ ا زبسیار غور و فکر چه مطلب است، گر تا باب شش هم مطالعه کنید، پس اصل مفهومِ "یتهارته گیتا" در فهمِ شما خواهد آمد،

گیتا وسیلۀ جنگِ روزی نیست، بلکه در جنگِ زندگی، عملی تربیتِ فتح دائمی است، لهٰذا کتابِ جنگ است۔ آنکه کامیابیِ حقیقی می دهاند، ولی در گیتا بیان کرده شده جنگ از شمشیر، کمان، تیر، گرز و بیلچه شونده جنگِ دنیوی نیست و در این جنگها حقیقی کامیابی هم مضمر نیست۔ این جنگِ خصائلِ نیك و بد است۔ رواجِ مشابهت بیان کردنِ آنها می ماند۔ در وید" اند رو ور تر" علم و جهالت در پران ها جنگِ دیوتا ها و آسوران، در داستان های جنگ (رزمیات) رام و راون، جنگِ کوروان و پانڈوان را هم در گیتا میدانِ دین (धर्म क्षेत्र) و میدانِ عمل (कुरू क्षेत्र)جنگِ روحانی و دنیوی دولت، جنگِ همذات و غیر نسلی، جنگِ نیك صفت و بد صفت گفته شده است۔

این جنگ هر جا هم می شود آن مقام کجا است؟ میدانِ دینِ گیتا (धर्म क्षेत्र)و میدانِ عمل (कुरू क्षेत्र) در بهارت (هندستان) حصّۀ زمینی نیست، بلکه به الفاظِ خود مصنفِ گیتا "इदं शरीरं कौन्तय क्षेत्रमित्याभिधीयते।" پسرِ کونتی !این جسم هم يك میدان است، که در آن کشته شده تخمِ نیك و بد از شکلِ تاثر همیشه می روید۔ ده حواس ،دل ،عقل، ذهن، غرور، بدیهای هر سه صفات و پنج عیوب، تفصیلاتِ این میدان اند۔ از قدرت پیدا شده از این هر سه صفات ناچار شده،

انسان کا رمی کند۔ او یك لمحه هم بغیر کار کرده نمی تواند ماند۔ "पुनरपि जननम् पुनरपि मरणम् पुनरपि जननी जठरेशयनम्।" از یك پیدائش تا دوم پیدائش این وقت از کرده شده هم می گزرد۔ همین میدانِ عمل است، از وسیلۂ مرشدِ کامل در صحیح دورِ ریاضت مبتلا شده، چون ریاضت کش بجانبِ حقیقی دینِ الٰهی پیش قدمی میکند، پس این میدان، میدانِ دین می شود۔ این جسم هم میدان است۔

در همین اثنای جسم دو خصائلِ باطن قدیمی اند، دولتِ روحانی و دولتِ دنیوی۔ در دولتِ روحانی است، در شکلِ ثواب پانڈو در شکلِ فرض کنتی۔ قبل از صدورِ ثواب انسان آنچه هم فرض دانسته می کند۔ از فهمِ خویش او فرض هم ادا می کند، ولی از او ادائیگیِ فرض نمی شود۔ زیرا که بغیر از نیکی فرض را نمی تواند فهمید۔ کنتی قبل از تعلقِ پانڈو آنچه حاصل کرد، آن بود کرن 'कर्ण' اوتا عمر از اولادِ کنتی جنگ کرد۔ اسیر الفتح دشمنِ پانڈو گر کسی بود، پس آن بود کرن 'कर्ण' غیر نسلی عمل هم کرن است آنکه در گرفت گیرنده است۔ در آن عکاسیِ روایتی قدامت ها می شود۔ طور طریق های عبادت جدا نمی شوند۔ چون نیکی صادر می شود پس تمثیلِ پروین یدهشٹر تمثیلِ عشق ارجن، تمثیلِ احساس بهیم، تمثیلِ اصول نکول، تمثیلِ صحبتِ صالح شهیدیو، تمثیلِ پاکیزگی ساتیکی 'सात्यकि' در جسم تمثیلِ اهلیت، کاشی راج، بذریعۂ فرض فتح بر دنیا 'کنتی بهوج'، وغیره بجانبِ معبود راغب، عروجِ خصائلِ دماغی می شود، که شمارِ آنها هفت اکشوهنی فوج است۔ اکش 'अक्ष' نظر را می گویند۔ از نظریۂ حقیقی بند و بستِ آن دولتِ روحانی است۔ تا روحِ مطلق و دینِ حقیقی فاصله طی کراننده این هفت زینه هفت سطور اند، نه که خاص اعدادِ شمار، در حقیقت خصائل بی شمار اند۔

بجانبِ دیگر است میدانِ عمل در آن دو حواس ویك دل و یازده اکشوهنی فوج است۔ آنکه مزین از دل و حواس ساخت میدارد آنست دولتِ دنیوی که در آنست تمثیلِ جهالت 'دهرت راشٹر' که حقیقت را دانسته هم نابینا می ماند۔ هم سفرِ اوست 'گاندهاری' حسّی بنیاد دارنده خصلت۔ با او اند، تمثیلِ فریفتگی 'دریودهن'، تمثیلِ بد عقلی 'دوشاسن'، تمثیلِ عمل غیر نسلی کرن कर्ण

تمثیلِ شك 'بهیشم' تمثیلِ شرك 'دروناچاریه' تمثیلِ رغبتِ دنیوی، 'اشوت تهاما'، تمثیلِ بر عکس 'وی کرن' در نامکمّل ریاضت تمثیلِ مهربانی 'کرپاچاریه' و در میانِ این همه تمثیلِ جانداران 'وِدر' است۔ آنکه می ماند در جهالت ولی نظر همیشه بر پانڈوان مرکوز است، بر خصلتی است آنکه بر بنیادِ ثواب قایم است، زیرا که روح، خالص حصّهٔ اعلیٰ معبود است۔ چنین دولتِ دنیوی هم لا محدود است۔ میدان محض یك است:- این جسم، در این جنگ کننده خصائل دواند۔ یك در دنیا یقین می دهاند، سببِ شکلهای (योनियों) پست و کمینه می شود، دیگر در اعلیٰ انسان پرودرگار یقین و داخله می دهاند۔ در سرپرستیِ مبصر عظیم انسان رفته رفته از عملِ ریاضت ترقیِ دولتِ روحانی و خاتمهٔ دولتِ دنیوی به هر طور می شود۔ چون عیبی هم نماند، بر دل از هر جانب بندش و بندش شده دل هم تحلیل می شود پس ضرورتِ دولتِ روحانی ختم می شود۔ ارجن دید که بعد از پیروانِ کوروان جنگجو پیروانِ پانڈوان هم در مالكِ جوگ تحلیل می شوند۔ با تکمیل دولتِ روحانی هم تحلیل می شود، آخری دائمی نتیجه بر آمد می شود۔ بعد از این گر عظیم انسان کاری می کند، پس او محض برای رهنمائیِ تا بعین خویش هم می کند۔

از همین خیالِ رفاهِ عام عظیم انسانها بیانِ لطیف دلی احساسات، این ها را مستحکم شکل داده کرده اند۔ گیتا از بحر (علمِ عروض) وابسته است، از پیمانهٔ قواعد درست است۔ ولی کردار های این تمثیلی اند، از شکل مبرا، در لیاقت ها محض مُشکّل اند۔ در آغازِ گیتا تقریباً نامِ چهل کردار بیان کرده شده اند۔ در آن نصف همذات و نصف غیر نسلی اند۔ چندان همنوای پانڈوان اند، چندان پیروکارانِ کوروان اند، برای دنیا دروقتِ عظیم الشان دیدارِ خویش از در این چهار، شش نام دوباره آمده اند، ورنه در همه گیتا ذکرِ این نامها نیست۔ محض یك ارجن هم چنین کردار است، هر که از اوّل تا آخر پیشِ مالكِ جوگ است، آن ارجن هم محض شبیهِ لیاقت است، نه که خاص انسانی، در آغازِ گیتا ارجن برای دائمی خاندانی روایات پریشان است، ولی مالكِ جوگ شری کرشن این را جهالت گفتند۔ و هدایت دادند که روح هم برحق است، جسم فانی است۔ زیرا

جنگ کن، از این هدایت این ظاهر نمی شود که ارجن کوروان را هم قتل کند، هم نوای پاندوان هم صاحبِ جسم بودند، مردمان هر دو جانب عزیزان هم بودند، بنیادِ تاثراتِ گزشته دارنده جسم، چه از برشِ تیغ ختم خواهد شد، چون جسم فانی است که اورا وجود هم نیست پس ارجن که بود؟ شری کرشن در حفاظتِ که ایستاده بودند چه در حفاظتِ صاحبِ جسم ایستاده بودند، شری کرشن گفتند، "هر که برای جسم محنت می کند، اوپر از گناه ها زندگی دارنده جاهل انسان هم بی کار می زید" گر شری کرشن در حفاظتِ جسم دارنده ئی هم ایستاده اند پس آن هم کج فهم اند، بی کار هم زنده اند، در حقیقت عشق هم ارجن است۔

برای عاشق (अनुरागी) عظیم انسان همیشه ایستاده اند۔ ارجن شاگرد بود و شری کرشن یك مرشدِ کامل بودند۔ با عجز و انکساری اوگفته بود که در راهِ دین و در فریفته ذهن از شما عرض می کنم، آنکه شرف (اعلیٰ افادی) شود، آن نصیحت مرا بدهید۔ ارجن امتیاز می خواست۔ نه که اشیای دنیوی! (مادی چیز) صرف نصیحت مکنید، دست گیری کنید۔ حمایت کنید من شاگردِ شما ام در پناهِ شما ام۔ همچنین در گیتا هر جا ظاهر است که ارجن التجا کننده است و مالكِ جوگ شری کرشن یك مرشدِ کامل اند، آن مرشدِ کامل ،باعاشق همیشه می مانند، و راهنمایِ آن می کنند۔

چون بطورِ جذباتی شخصی، برای سکونت داشتن نزدِ محترم مهاراج، اسرار می کرد پس آن می گفتند "برو" از جسم جای هم بمانید، از دل نزدم بیائید صبح و شام وردِ نام یك دو حروف مانند رام، شیو، اوم بکنید و شکلم را در دلِ خویش خیال بکنید، گر برای یك دقیقه هم شکل خواهید گرفت، نامیکه یادِ الٰهی است، آن شما را عطا خواهم کرد، گراز این بیش خواهید گرفت، پس از دل 'رتهه بان' شده همیشه با شما خواهم ماند۔" با یاد چون شکل در گرفت می آید، پس بعد از این عظیم ا نسان این قدر هم قریب می ماند قدریکه دست، پا گوش و بینی وغیره نزدِ شما اند۔ خواه شما هزار ها کلومیتر دور اید، آن همیشه قریب اند، قبل ازآنکه در دل خیالات بیدار شوند آن رهنمائی می کنند۔ در دلِ عاشق آن عظیم

انسان همیشه از روح وابسته شده بیدار می ماند۔ ارجن علامتِ عاشقی است۔

در بابِ یازدهمِ گیتا آب و تابِ مالكِ جوگ شری کرشن را دیده ارجن برای معمولی خامی های خویش گزارشِ معافی شروع کرد۔ شری کرشن معاف کردند و بطورِ التجا سنجیده شده گفتند "ارجن این شکلم را نه قبل کسی دیده است نه در مستقبل کسی خواهد توانید که ببیند۔ پس (از این صورت) گیتا برای ما بیکار است، زیراکه لیاقتِ دیدار تا ارجن محدود بود، چونکه در آن حال سنجی می دید، اوّل هم آنها گفته بودند"بسیار جوگی حضرات از ریاضتِ علمی پاك شده شکلِ مجسمِ من دیده اند" بالآخر آن عظیم انسان ها چه می خواهند که بگویند؟ در حقیقت عشق هم ارجن است، آنکه از خیالِ خصوصیِ دلِ شما عاری است، از عشق عاری انسان قبل ازین گاهی تنوانسته است که ببیند و از عشق خالی انسان در مستقبل هم گاہی نمی تواند که ببیند۔

مِلهین نہ رَگھوپتی بِن اَنوراگا

کِئی جوگ تَپ گیَان وِراگا

मिलहिं न रघुपति बिनु अनुरागा।

किये जोग तप ज्ञान विरागा।।

لهٰذا ارجن یك علامت است۔ گر علامت نیست، پس از گیتا دامن کشید، گیتا برای شما نیست، پس لیاقتِ دیدارِ آن تا ارجن محدود بود۔

در آخرِ باب مالكِ جوگ فیصله می دهند،" ارجن بذریعۂ بندگیِ لا شریك و عقیدت من برای چنین بدیهی دیدار (چنانکه تو دیده ای) از عنصر بطورِ ظاهری دانستن و برای داخل شدن هم سهل الحصول ام"۔ لا شریك بندگی هم شکلِ دوّمِ عشق است۔ و همین شکلِ ارجن است۔ ارجن علامتِ راه رو است۔ چنین کردارهای گیتا بطور علامت اند۔ بر مناسب مقامات بجانبِ آنها اشاره است۔

شده باشند تاریخی کرشن و ارجن، شده باشد عالمی جنگی، در گیتا

بیانِ جنگِ مادی بالکل نیست۔ بر محاذِ آن جنگِ تاریخی ارجن پریشان بود، نه که فوج، فوج برای جنگ تیار ایستاده بود، نصیحتِ گیتا داده کرشن، امن پسند ارجن را صاحبِ لیاقتِ فوج ساخت؟ در حقیقت وسیله در نوشتن نمی آید، بعد از مطالعۂ همه، عملِ سلوک باقی می ماند۔ ترغیبِ همین "یتهارته گیتا" است۔

شری گرو پورنیما، ۲٤/ جولائی ۱۹۸۲ء

متوسل مرشد کامل، حبیبِ عالم

سوامی اڑگڑانند

اوم شری پرماتمنی نمه

یتھارتہ گیتا

«شری مدبھگودگیتا»

«بابِ اوّل»

دَھــرم شیتــری کُــروشیتــری سَــمْ وَیتــا یــویُتسـوی
مــامــکـا پـانـڈوا شـچـوی کِـم کُـروت سَـنُـجـی(۱)

धर्मक्षेत्रे कुरूक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः।
मामकाः पाण्डवाश्चैव किमकुर्वत संजय॥१॥

دھرت راشٹر پرسید۔"ای سنجی !باهم خواهشِ جنگ دارند گانِ اولادِ من و اولادِپانڈوان در میدانِ دین(धर्म क्षेत्र)، درمیدانِ عمل (कुरुक्षेत्र)چه کردند؟"

تمثیلِ جهالت دھرت راشٹر و تمثیلِ احتیاط سنجی! جهالت در اثنای دل می ماند۔ از جهالت محصور دل دھرت راشٹر از پیدائش نابینا است، ولی اواز وسیلۂ تمثیلِ احتیاط سنجی می بیند، می شنود، آن می فهمد که پرور دگار هم حق است، باز هم تا چون از این پیدا تمثیلِ فریفتگی "در یودھن" زنده است، نظرِ این همیشه بر"کوروان" می ماند، بر عیوب هم می ماند۔

جسم یك میدان است۔ چون در دنیای دل افراطِ دولتِ روحانی می شود پس این جسم میدانِ دین می شود و چون در این افراطِ دولتِ دنیوی می شود پس این جسم میدانِ عمل می شود۔ کرو 'कुरु' یعنی بکنید۔ این لفظ حکمی است۔ شری کرشن می گویند۔ از قدرت پیدا، زیرِاثرِ هر سه صفات پابند شده انسان عمل پیرا می شود او یك لمحه هم بغیر از عمل نمی تواند ماند۔ صفات از او می کرانند۔ در خواب هم کار منقطع نمی شود، آن هم محض ضروری خوراكِ جسمِ تندرست است۔ هر سه صفات انسان را از دیوتا، تا حشرات الارض در جسم هم می بندند، تا چون قدرت و از قدرت پیدا شده صفات زنده اند، تا آن وقت سلسلۂ کار کرو 'कुरु' جاری خواهد ماند۔ لهٰذا میدانِ سلسلۂ مرگ و حیات (क्षेत्र)میدانِ عیوب میدانِ

عمل است و در حقیقی دینِ معبود داخلہ دھانندگان قابلِ ثواب خصائل (پاندوان) حلقۂ میدانِ دین است۔

ماھرینِ آثارِ قدیمہ در پنجاب، در میانِ کاشی و پریاگ و بر مختلف مقامات در تحقیقِ میدانِ جنگ(कुरु क्षेत्र)مشغول اند، ولی مصنفِ گیتا، خود می گوید کہ میدانیکہ در آن این جنگ شد او کجاست؟" इदं शरीरं कौन्तेय क्षेत्रमित्यभिधीयते। (अ०१३/१) " "ارجن!این جسم هم میدان است و هر که این را می داند کنارۂ این می یابد، آن عالمِ میدان است۔" (یعنی از میدان با خبر است) بعد از این آنها تفصیلِ میدان (क्षेत्र) بیان کردند کہ در آن ده حواس، دل ، عقل، غرور پنج عیوب و بیانِ هر سه صفات است۔ جسم هم میدان است، یك دنگل است۔ در این خصائلِ جنگ دواند، 'دولتِ روحانی" ودولتِ دنیوی' 'اولادِ پاندوان'، و'اولادِ دھرت راشٹر'،' هم ذات و غیر نسلی خصائل'۔

در پناهِ تجربه کار عظیم انسان رفته در این هر دو خصائل جنگ شروع می شود۔ این جنگِ میدان و عالمِ میدان است و همین جنگِ حقیقی است۔ از عالمی جنگ ها تاریخ پر است۔ ولی در آنها فتح حاصل کنندگان را هم دائمی فتح حاصل نمی شود، این محض با همی انتقامات اند۔ قدرت را کاملاً خاتمه کرده دیدارِا قتدارِ ماورا از قدرت کردن و در آن داخل شدن هم حقیقی فتح است، همین یك چنین فتح است ، که بعد از آن شکست نیست، همین نجات است، که عقبِ این قیدِ آواگون نیست۔

چنین از جهالت محصور دل، بذریعۂ نفسِ ضبط می داند که در جنگِ میدان و عالمِ میدان چه شد؟ اکنون مطابقِ عروجِ ضبطِ نفس او را از تسلسل صلاحیت خواهد آمد۔

دَرشٹوا تو پانڈوانیکی وَیو ڈھی درُ یودَ هنستدا
آچاریامو پَسَی ڈنگمی راجا وچنم برویت(۲)

दृष्ट्वा तु पाण्डवानीकं व्यूढं दुर्योधनस्तदा।
आचार्यमुपसङ्गम्य राजा वचनमब्रवीत् ॥२॥

آنوقت شاه دریودھن صف آرا فوجِ پانڈوان را دیده و نزدِ درونا چاریه رفته این

سخن گفت۔ سلوکِ شرک هم 'دروناچاریه' اند۔ چون علم می شود که ما از اعلیٰ معبود جدا شده ایم (همین احساسِ دوئی است) آنجا برای حصولش پیچینی پیدا می شود، آنوقت ما در تلاشِ مرشد می رویم۔ درمیانِ هر دو خصائل همین اولین مرشد است۔ ولی مرشدِ بعد از این مالکِ جوگ شری کرشن خواهند شد ،هر که حاملِ جوگ خواهند شد۔

شـاه دُریـودَهـن نـزدِ عـلامـه درون مـی رود، تـمثیلِ فـریفتگی در یـودهن۔ فـریفتگی بـنیادِ همه مصیبتها است، شاه است۔ دریودهن، "دُر" یعنی عیب دار" یـودهن" یعنی آن دولت، دولتِ روحانی هم دولتِ دائمی است۔ در آن هر که عیب پیدا می کند، آنست فریفتگی، همین بطرفِ قدرت می کشد و برای علمِ حقیقی ترغیب عطا می کند۔ فریفتگی است، تا آنوقت سوالِ پرسیدن هم است ورنه همه مکمل هم اند۔

لهٰذا صف آرا فوجِ پاندوان را دیده یعنی روان از ثواب هم ذات خصائل را منظم دیده تمثیلِ فریفتگی دریودهن نزدِ اوّل معلم درون رفته این گزارش کرد۔

پَـش یـه تـان پـانـڈو پتـرانـامـاچـاریـه مهتی چـمـوم

وَیـوڈهـا دُروپـد پـتـریـن تَـوشِـشـاَیـن دهی متـا(۳)

पश्यैतां पाण्डुपुत्राणामाचार्य महतीं चमूम्।

व्यूढां द्रुपदपुत्रेण तव शिष्येण धीमता।।३।।

ای عـلامـه !بـذریعۂ صاحبِ فهم شاگردِ خویش پسرِ دهرشٹ دهمن صف آرا کرده شده، بر این بزرگ فوجِ اولادِ پاندوان نظر بکنید۔

در دائمی مستحکم مقام عقیدت دارنده مستحکم دل هم دهرشٹ دومن است۔ هـمـین ا ز ثـواب لبریز رهبرِ خصائل است۔ साधन कठिन न मन कर टेका। وسیله مشکل نیست، می باید که ارادۂ دل مضبوط شود۔ اکنون ببینید وسعتِ فوج۔

اتـرشُـورا مَهیشـوَاسـا بهیـم آرجُـن سـمـا یُـودهـی

یُـویُـودَهـانـو وِراٹشـچُ دُروپـدشَـچُ مَهـارَتهـی (٤)

अत्र शूरा महेष्वासा भीमार्जुनसमा युधि।

युयुधानो विराटश्च द्रुपदश्च महारथ:।। ४।।

در این فوج 'مهیش واسا'(' महेष्वासा ')درعظیم معبود مقام دهاننده ، تمثیلِ احساس 'بهیم'،مانندِ تمثیلِ عشق 'ارجن' همه سرباز بهادران، چنانکه تمثیلِ پاکیزگی 'سات یکی وراٹ'(''सात्यकि'' ''विराट'')بر هر مقام عقیدۀ نظارۀ خدا، مردِ میدان شاه دروپد یعنی مستحکم حالت و

دَهرشٹ کَیُ تشچی کِیتانای کاشی راجشچ وِیریه وان

پُوروجت کنتی بهوجشچُ شیب یشچُ نرپوڈنگ وَی(۵)

धृष्टकेतुश्चेकितान: काशिराजश्च वीर्यवान।

पुरुजित्कुन्तिभोजश्च शैब्यश्च नरपुङ्गव: ।।५।।

'دهرشٹ کیتو'(धृष्टकेतु:)غیر متزلزل فرض چیکی تان(चेकितान:)هر جا که می رود از آنجا ذهن راکشیده در معبود ساکن کردن 'کاشی راجی'(काशिराज:)در تمثیلِ جسم کاشی هم آن اقتدار است، 'پروجت' (पुरुजित्)'استهول' (ظاهری کثیف جسم) 'سوکشم' (सूक्ष्म)از کاروبارِ حواس وابسته لطیف جسم 'کارن'(कारण)(مبرا از موضوعاتِ حواس ولی مزین از غرور از لطیف هم لطیف جسم) براجسام فتح دهانده 'پروجت' (पुरुजित) 'کنتی بهوجی' (कुन्तिभोज:) از فرض بر دنیا فتح، در انسانها افضل شیبی (शैब्य) یعنی سلوکِ صداقت۔

یُودهامن یُشچ وِکرانت اُتّم او جاشچی ویریه وان

سوبهدرو دُروپدی یا شچی سروآی ومهارتها(٦)

युधामन्युश्च विक्रान्त उत्तमौजाश्च वीर्यवान् ।

सौभद्रो द्रौपदेयाश्च सर्व एव महारथा: ।।६।।

و جفاکش 'یودها منیو' (युधामन्यु:) مطابقِ جنگ عقیدۀ دل، 'اُتّموجا' (उत्तमौजा:) مستیِ نیك، پسرِ سبهدرا' ابهی منیو' (अभीमन्यु) چون بنیادِ نیك می افتد پس دل از خوف خالی می شود، از چنین مبارك بنیاد پیدا بی خوف دل، پنج اولادِ تمثیلِ ذهن دروپدی 'محبت' حسن، فراخ دلی، لطافت ، استقامت، همه مجاهدِ اعظم اند۔ با مکمل صلاحیت، برای بر راهِ ریاضت گامزن شدن اهلیت اند۔

چنین دریودهن تقریباً بست نامِ طرفدارانِ پانڈوان بیان کردند آنکه

خاص حصۂ دولتِ روحانی اند۔ شاہِ غیر نسلی خصائل شده هم فریفتگی برای فهمیدنِ خصائلِ هم ذات مجبور می کند۔

در یودهن پیرویِ خود کرده شده مختصراً می گوید ! گر خارجی جنگی شدی پس فوجِ خویش را ا فزوده شده بیان کردمی عیوب کم بیان کرده شده اند، زیرا که براین فتح حاصل کردن است، آنها فانی اند۔ محض پنج،، هفت عیوب بیان کرده شدند که در اثنای آنها همه خصائلِ دنیوی موجود اند بطوریکه۔

آسماکی تو وِیِشِشُٹا یه تاننی بوده دِوِی جوت تم
نایکا مَمُ سَیُنَیُ سی سَنگیارتھ تان بروی می تی(۷)

अस्माकं तु विशिष्टा ये तान्निबोध द्विजोत्तम।
नायका मम सैन्यस्य संज्ञार्थं तान्ब्रवीमि ते ।।७।।

افضل برهمن 'द्विजोत्तम' در طرفدارانِ ما آن همه که سردارانِ خصوصی اند، آنها را هم شما بدانید۔ برای معلوماتِ شما، در فوجِ من آن همه سپه سالاران که اند دربارۂ آن می گویم۔

در جنگِ خارجی برای سپه سالارِ اعظم، افضل بر هم تخاطب بر هم نیست۔ در حقیقت در 'گیتا' جنگِ دو خصائل است که در آن سلوکِ شرک هم 'درون' (द्रोण) است۔ تا چون ما قدری هم از معبود جدا ایم، قدرت موجود است۔ شرک قایم است۔ ترغیبِ فتح یافتن، بر این دوئی از مرشدِ اوّل درونا چاریه حاصل می شود۔ علمِ ناقص هم برای حاصل کردنِ مکمل علم ترغیب می دهد۔ آن عبادت گاه نیست، آنجا می باید که بهادری را ظاهر کننده تخاطب شود۔ سردارانِ غیر نسلی خصائل که اند ؟

بهوان بهیشم شچه کرنش چه کرپش چه سمیتی تَنجَیُ ای
آشوت تهاماوِی کرنش چه سوم دتّی ستی تهیو چه(۸)

भवान्भीष्मश्च कर्णश्च कृपश्च समितिंजयः।
अश्वत्थामा विकर्णश्च सौमदत्तिस्तथैव च ।।८।।

یك خودشما (تمثیلِ سلوكِ دوئی دروناچاریه) هستید و تمثیلِ شك جد 'بهیشم' اند۔ شك مصدرِ این عیوب است، تا آخر زنده می ماند، لهٰذا جد ، است۔ همه فوج فناشد، این زنده بود۔ بر بسترِ تیربی هوش بود، باز هم زنده بود۔ اینست تمثیلِ شك 'بهیشم' شك تا آخر می ماند۔ همچنین تمثیلِ عمل، غیر نسلی 'کرن' و فاتحِ جنگ کر پاچاریه اند۔ معبود مخزنِ مهربانی ها اند و بعد از حصول شکلِ عابد هم همین است، ولی در وقتِ ریاضت تا چون ما جدا ایم، معبود جدا است، غیر نسلی خصلت زنده است، تمثیلِ فریفتگی محاصره است۔ در چنین حالت ریاضت کش گر سلوكِ رحم می کند پس او برباد می شود۔ "سیتا" رحم کرد پس چند وقت در لنکا کفاره ادا کرد۔ وشوامتر رحم دل شدند پس ذلیل شدند۔ کار بردارِ جوگ پنتجلی هم همین می گویند۔

"ते समाधावुपसर्गा व्युत्थाने सिद्धय:।" ३/३७

در اوجِ وقت کامیابی ها ظاهر می شوند۔ آن در حقیقت کامیابی ها هم اند، ولی برای حصولِ نجات چنین بزرگ سدِّ راه اند چنانکه خواهش، غصّه ، طمع، فریب وغیره۔ گو سوامی تلسی داس را هم همین فیصله است۔

छोरत ग्रन्थि जानि खगराया। विघ्न अनेक करइ तब माया।।

रिद्धि सिद्धि प्रेरइ बहु भाई। बुद्धिहिं लोभ दिखावहिं आई।।

(रामचरितमानस ७/११७/६–७)

چهورت گرنتهی جانی کهگ رایا و گهن انیك کرئی تب مایا

رِددهی سدهی پری رئی بهو بهائی بدهی هین لوبه دکهاوهین آئی

(رام چرت مانس ۷/۱۱۷/۶–۷)

قدرت(لوثِ دنیا) همه دقّت ها پیدا می کند۔ مال و متاع عطا می کند، تا این جا که کامل می کند۔ چنین حالت دارنده ریاضت کش گر از بغل هم بگزرد، پس مریضِ هم کنارِ مرگ هم زنده خواهد شد، او خواه صحت مند بشود، ولی ریاضت کش گر او را عطای خویش بداند پس او برباد خواهد شد۔ بر جای یك مریض هزار ها مریض محاصره خواهند کرد۔ سلسلۂ غور و فکر و یادِ الٰهی منقطع

خواهد شد و از گمراهی آنجا افراطِ دنیا داری خواهد شد۔ گر منزل دور است و ریاضت کش رحم می کند پس تنها سلوكِ رحم هم 'समितिंजय:' لا متناهی همه فوج را خواهد فتح کرد۔ لهٰذا ریاضت کش را تا تکمیلِ آخر می باید که از این هوشیار بماند۔ 'दया बिनु सन्त कसाई, दया करी तो आफत आई।' ولی در ناقص حالت این غیر نسلی خصلت دارنده نا قابلِ تسخیر جنگ جو است۔ همچنین تمثیلِ فریفتگی 'اشوت تهاما' (अश्वत्थामा) تمثیلِ بر عکس تصور 'وِی کرن' (विकर्ण) و تمثیلِ گمراهی 'بهوری شروا' (भूरी श्रवा) این همه سردارانِ سیلِ خارجی اند۔

آنیـه چـه بهـه وَی شـورا مـدرتهی تی یـه کت جی وی تـا
نـانـا شَستـر پـر هـرنـا سـروی یُـده وی شـاردا(۹)

अन्ये च बहव: शूरा मदर्थे त्यक्तजीविता:।
नानाशस्त्रप्रहरणा: सर्वे युद्धविशारदा:।।९।।

بسیار دیگر جنگ جوان هم، همه از اسلحه آراسته برای خاطرِ من امیدِ زندگی هشته در جنگ مشغول اند۔ همه برای من قربانیِ جان دهندگان اند، ولی آنها را قابلِ توجه و پخته وجود نیست۔ اکنون کدام فوج بر بنای کدام خیالات محفوظ است؟ بر این می گویند۔

آپـریـا پتـی تـدس مـاکـی بلـی بهیشم بهـر کشتـی مـی
پـریـا پتـی تـوی دمـی تـی شـابلـی بهیمـابهـر کشتی تم(۱۰)

अपर्याप्तं तदस्माकं बलं भीष्माभिरक्षितम्।
पर्याप्तं त्विदमेतेषां बलं भीमाभिरक्षितम्।। १०।।

فوجِ ما آنکه حمایت یافتهٔ بهیشم است بهر طور ناقابلِ فتح است۔ و بر فوجِ این مردمان که حفاظت یافتهٔ بهیم است۔ فتح حاصل کردن سهل است۔ استعمالِ سهل الفاظ چون کافی و ناکافی شك و شبهٔ دریودهن را ظاهر می کند۔ لهٰذا می بایددید که بهیشم کدام اقتدار است۔ که بر آن کوروان منحصر اند و بهیم کدام طاقت است، که بر آن (دولتِ روحانی) همه پانڈوان منحصر اند؟ دریودهن نظامِ خود می دهد۔

آیـانـی شـو چـه سـروی شـو یتَهـا بهـاگـمواسُتهـی تـا

بهیشــم میــوا بهــی رکشــنتــو بهونتــی ســروآیو هــی (۱۱)

अयनेषु च सर्वेषु यथाभागमवस्थिता:।

भीष्ममेवाभिरक्षन्तु भवन्त: सर्व एव हि।। ११।।

بر همه مورچه ها بر مقامِ خویش قایم مانده شده، شما همه مردمان بهر جانب حفاظتِ بهیشم هم بکنید گر بهیشم زنده است پس ما ناقابلِ شکست ایم۔ لهٰذا شما از پانڈوان جنگ نه کرده صرف حفاظتِ بهیشم بکنید۔ چه طور جنگ جو است بهیشم، که حفاظتِ خود هم نمی کند؟ کوروان انتظامِ حفاظتِ ا و می کنند این جنگی خارجی نیست، شك و شبه هم بهیشم است۔ تا چون زنده است۔ خصائلِ غیر نسلی (کوروان) نا قابلِ فتح اند، مطلبِ ناقابلِ فتح این نیست که آن فتح هم نمی تواند شود بلکه مطلبِ نا قابلِ فتح اسیر الفتح (दुर्जेय)است۔ از مشکل می تواند که این را فتح کرده شود۔

महा अजय संसार रिपु, जीति सकइ सो बीर ।।

(रामचरित मानस,६।८० क)

گر شك ختم شود پس وجودِ جهالت هم ختم شود، فریفتگی وغیره آنکه بطور جزئی باقی هم اند، جلد ختم خواهند شد، خواهشِ بهیشم مرگ بود، خواهش هم شك است، خاتمهٔ خواهش و بربادیِ شك یکسان است، همین را سنت کبیر از طریقِ سهل گفت ۔

इच्छा काया इच्छा माया, इच्छा जग उपजाया।

कह कबीर जे इच्छा विवर्जित, ताका पार न पाया।।

جای که شك نمی شود، آن لا محدود و غیر مرئی است۔ سبب پیدائشِ این جسم خواهش است۔ خواهش هم فطرت(माया) است و خواهش هم سببِ پیدائشِ دنیا است۔ ('سوکامیت، تدیکشت بهو سیا پرجایه یه اتی) ۔ 'सोऽकामयत तदैक्षत बहुस्यां प्रजायेय इति।' छान्दोग्य।(६।२।३) کبیر می گویند هر که از خواهشات بهر طور خالی است "تنکا پار نه پایا"، तिनका पार न पाया,' آنها در عنصرِ لا محدود و لا متناهی و بی

شمار داخله می یابند۔ (یوسکا مونش کام آپت کام آتم کامونا تسّی پرانا اُت کرا منتی برهم میوسن برهم ماپ یه تی) 'योऽकामो निष्काम आप्तकाम आत्मकामो न तस्य प्राणा उत्क्रामन्ति ब्रह्मैव सन् ब्रह्माप्येति,(बृहदारण्यक० ४/४/६) هر که عاری از خواهشات در روح قایم به شکلِ روح است، در او هر گز زوال نمی آید، او با معبود یك می شود۔ در ابتدا خواهشات لا متناهی می شوند و خواهشِ حصولِ آخر الامر اعلیٰ روح باقی می ماند۔ چون این خواهش هم مکمل می شود، پس اختتامِ خواهش هم می شود۔ گر بزرگ تراز او هم چیزی شدی، پس شما را خواهشِ آن ضرور شدی، چون بعد از آن چیزی هم نیست پس خواهشِ کدام شی خواهد شد۔ چون قابلِ حصول چیزی لا حاصل نَمانَد پس خواهش هم بطورِ بنیادی ختم می شود و چون خواهش ختم می شود همین وقت کاملاً خاتمۂ شك هم می شود۔ همین خواسته مرگِ بهیشم است۔ همچنین زیرِ حفاظتِ بهیشم فوجِ ما بهر طور ناقابلِ فتح است۔ تا چون شك است و جودِ جهالت هم است۔ چون شك دور می شود جهالت هم ختم می شود۔

فوجِ این مردمان که حفاظت یافتۂ بهیم است در فتح کردن سهل است۔ تمثیلِ خیال بهیم 'मावे विद्यते देव:' در خیال آن قوّت است که غیر مرئی ذاتِ مطلق هم مرئی می شود۔ (भाववस्य भगवान, सुख निधान करुना भवन।(रामचरित मानस, ७।९२ ख) شری کرشن این را عقیدت گفته مخاطب کرده است۔ در خیال آن اهلیت است که پروردگار را هم در قابوی خویش می کند۔ از خیال هم عروجِ همه پاکیزه خصائل است۔ این محافظِ ثواب است۔ این قدر طاقتور هم است که حصولِ اعلیٰ ترین معبود را ممکن می کند، ولی با این چندان نازك هم است که گر امروز نیك خیالات اند، پس دیر نمی شود که فردا در خیالاتِ بدتبدیل شوند۔ امروز شما می گوئید که مهاراج نیك اند و فردا می توانید که بگوئید مهاراج 'کهیر' (شیرینی) می خورند۔

घास पात जे खात हैं, तिन्हहि सतावै काम।
दूध मलाई खात जे, तिनकी जानै राम।।

درالله(इष्ट) گر قدری هم کمی محسوس شود پس خیال متزلزل می شود۔

لهٰذا بذریعهٔ بهیم حفاظت یافته فوجِ آن مردمان در فتح حاصل کردن سهل است۔ ولی پنتجلی را هم همین فیصله است۔ "स तु दीर्घकाल नैरन्तर्य सत्काराऽऽसेवितो दृढभूमि:" (योगसूत्र १/१४) مسلسل تاطویل مدت با مکمل عقیدت کرده شده ریاضت هم غیر متحرك می شود۔

تَسَیُ سنجنی نه هر شی کرو ورده دهی پتا مها
سینه نادی وِی نه دُهوچ چی شکهی د دهمو پرتپوان(۱۲)

तस्य संजनयन्हर्षं कुरुवृद्धः पितामहः।
सिंहनादं विनद्योच्चैः शङ्खं दध्मौ प्रतापवान्॥१२॥

چنین بعد از بطاقتِ خویش و کمزوری های خود نگاه افتاده صدای ناقوس خواهد شد۔ آوازِ ناقوس اعلانِ بهادری های کردار ان است۔ که بعد از حصولِ فتح کدام کردار شما را چه خواهد داد؟ در کوروان بزرگوار جلالی بهیشم در دلِ آن در یودهن خوشی پیدا کرده شده با آوازِ بلند مانندِ آواز شیر خوف ناك ناقوس نواخت۔ شیر علامتِ خوفناك پهلوی دنیا است۔ گرد ر خوفناك خاموشیِ دشت و حشت ناك آوازِ شیر در گوش بیفتد پس موی جلد راست خواهند شد بر دل لرزش طاری خواهد شد، چون که شیر از شما دوری میلها می دارد۔ خوف در دنیا میشود در خدا نیست، آن بی خوف اقتدار است۔ تمثیلِ شك بهیشم گر فتح حاصل می کند، پس در دشتِ خوفناك که شما اید در خولِ بزرگتر از و شما را خواهد نورد۔ یك خولِ خوف مزید خواهد شد، پردهٔ خوف هم دبیز تر خواهد شد۔ این شك جز این چیزی نخواهد داد۔ لهٰذا نجات از دنیا هم راهِ منزلِ مقصود است۔ در دنیا خصلت 'بهواٹوی' (भवाटवी) است۔ سایهٔ تارِ خوف ناك است۔ پیش از این اعلانی کوروان نیست۔ بجانبِ کوروان آوازِ چند نقاره ها بیك وقت شد۔ ولی در انجام آن هم خوف پیدا می کنند۔ بیش از این چیزی نیست۔ هر عیب قدری خوف ضرور پیدا می کند۔ لهٰذا آنها هم اعلان کردند۔

تَتی شڈنکهی شچی چه بهیریش چه پنوان ککومُکها

ســه سیــوا بهیـه هـن ینتـی ســه شَبُدستـو مـلـوبهـوت(۱۳)

तत: शङ्खाश्च भेर्यश्च पणवानकगोमुखा:।
सहसैवाभ्यहन्यन्त स शब्दस्तुमुलोऽभवत्।।१३।।

بعد ازآن همـه ناقوس ها، نقاره ها، طبل ها قرّنا ها وغیرہ یکجا نواختند آوازِ آنها هم خـوفنـاك ترشد! جز خوف پیدا کردن دیگر اعلانِ کوروان نیست۔ چـون دنیـوی غیر نسلی خصائل کامیاب می شوند بندشِ فریفتگی او را سخت تر می کند۔

اکـنـون از طـرفِ نیك خصائل اعلان شد، در آن اعلانِ اوّل بجانبِ مالكِ جوگ شری کرشن است۔

تَتـی شـوی تیـر هــا یـه رائِکتَـی مَهتِـی سـی یند نـی اِستهـی تو
مــادهـوی پـانـڈوش چیـو دِو یـوشَـنـڈو کهـو پــرددهمتُو(۱٤)

तत: श्वेतैर्हयैर्युक्ते महति स्यन्दने स्थितौ।
माधव: पाण्डवश्चैव दिव्यौ शङ्खौ प्रदध्मतु:।।१४।।

بعد ازایـن اصحـابِ سپید اسپان (در آن قدری هم سیاهی، عیب نیست سفیـد عـلامـتِ صالـح پاکیزگی است) "مهتی سین دنی" (महतिस्यन्दने) بر عـظیم رتهـ (شـاهـی سـوارِی اسپان) نشسته شده مالكِ جوگ شری کرشن و ارجن هم ناقوسِ مـاورائی نواختند۔ معنیِ ماورائی است نادر عالمِ ناسوت۔ عالمِ بقا، عالمِ لاهوت، تا جـائیـکه خـوفِ مرگ و حیات است از آن همه عوالم جدا، ماورائی و حالتِ نیك عـطا کـننده اعلانِ مالكِ جوگ شری کرشن است این رتهـ از سیم و زر یا از چوب نیست رتـهـ ماورائی ، ناقوس ماورائی لهٰذا اعلان هم ماورائی است۔ از عوالم دور واحـد خـدا اسـت، برای از او راست نسبت داشتن اعلان است۔آن چطور بر این مقام خواهند رسانید ؟

پــانـچ جَـنَـیُ هــرشــی کیشـو دیـو دتّـی دهـنـنـجـی اَی
پـونـڈری دَدهـمُـو مهاشـڈنـکهی بهیـم کـرمـاوَرکـودَری(۱۵)

पाञ्चजन्यं हृषिकेशो देवदत्तं धनञ्जय:।

पौण्ड्रं दध्मौ महाशङ्खं भीमकर्मा वृकोदरः॥१५॥

'هرشی کیشی' (हृषिकेशः) هر که همه سخنهای دل دانند اند، آن شری کرشن ناقوسِ نامِ پانچ جنني 'पान्चजन्य' نواختند۔ همه پنج حواسِ باطنی را از لطفِ پنج صفات (لفظ، لمس، شکل، لذّت، مهك) جدا کرده در جماعتِ عقیدتمندانِ (مقلدان) خویش مائل کردن را اعلان کردند۔ ازطریقِ خوفناك فریب خورده حواس را یکجا کرده آنها را در جماعتِ خدمت گارِ خویش قایم کردن از دل محرك دهشِ مرشد است۔ شری کرشن یك مالكِ جوگ، مرشدِ کامل بودند۔ 'شِش یِه ستی سهم (शिष्यस्तेऽहम्) بنده نواز من مقلدِ شما ام! خارجی موضوعات را ترك کرده در تصور جز معبود دیگر مبینید، دیگر مشنوید نه دیگر را مس کنید، این بر تحریكِ تجرباتِی معبود منحصر می کند۔

'دیودتی دهنن جی (देवदत्तं धनन्जयः) دولتِ روحانی را قابو کننده عشق هم ارجن است بمطابقِ الله، انسیت که در آن هجر، ترکِ دنیا، اشك روان شوند ولوله شود بجز الله تصورِ دیگر قدری هم نیامد गद्‌गद् गिरा नयन बहनीरा همین را عشق می گویند۔ گر این کامیاب میشود، پس در پروردگار داخله دهانندە بر دولتِ روحانی فتح حاصل می کند، همین را دیگرنام دهننجی (धनन्जय) بر دولت فتح حاصل کننده است۔ یك دولتِ خارجی دولت است، از آن ضروریاتِ جسم مکمل می شوند، از روح این را تعلقی نیست۔ از این مختلف همیشه قایم شونده روحانی دولت هم دولتِ خوداست۔ در'وِدری هر دار نیك اوپنیشد' (बृहदारण्य कोपनिषद्) یاگولکی (याज्ञवल्क्य) میتریه (मैत्रेयी) را همین فهمانید که لبریز از مال و زر مالكِ زمین شده هم حصولِ عنصرِ نوشاب نمی تواند شود۔ طریقِ آن دولتِ روحانی است۔

دهشت پیدا کننده بهیم سین پونڈر، یعنی از نامِ محبت عظیم ناقوس نواخت۔ مصدرِ احساس و مقامِ رهائش دل است۔ لهٰذا نامِ این 'وَرکودَر' (بهیم سین) است۔ احساس و دل بستگیِ شما در طفل می شود، ولی در حقیقت آن دلبستگی در دلِ شما ست که در طفل رفته مجسم می شود۔ این خیال بی کنارو بی انتها طاقت و راست۔ او از نامِ 'پونڈر' (محبت) ناقوس نواخت۔ در احساس هم آن محبت مضمر است، لهٰذا بهیم از نامِ 'پونڈر' (محبت) عظیم ناقوس

نواخت۔ احساس بی حد طاقت و راست، ولی از وسیلۂ تحریکِ محبت۔

हरी व्यापक सर्वत्र समाना। प्रेम ते प्रगट होहिं मैं जाना।।

(रामचरितमानस, १/१८४/५)

آننت وِیجایہ راجا کنتی پترو یُدھش ٹھری
نکولی سھدِی وَشچیُ سوگھوش منی پُشپ کو(۱٦)

अनन्तविजयं राजा कुन्तीपुत्रो युधिष्ठिर:।
नकुल: सहदेवश्च सुघोषमणिपुष्पकौ ।।१६।।

پسرِ کنتی شاہ یدھشٹر ناقوسِ نامِ 'اننت ویجی' نواخت۔ تمثیلِ فرض کنتی و تمثیلِ دین یدھشٹر۔ بر دین مستقل مزاجی خواهد ماند پس اننت ویجی अनन्तविजयम् لا محدود در اعلیٰ روح مقام خواهد دهانید۔ آنکه در جنگ ساکن است۔ همین یدهشٹر است۔ مالكِ کل 'प्रकृति पुरूष' در جنگِ میدان و عالمِ میدان مستقل می ماند، از تکلیفِ بزرگتر از بزرگ متزلزل نمی شود پس یك روز آنکه لا محدود است، هر که حد نمی دارد، آنست ، عنصرِ اعلیٰ روحِ مطلق، آنکه بر این فتح می دهاند۔

تمثیلِ اصول نکول ناقوسِ نامِ 'سوگهوش' نواخت۔ چنانکه بتدریج عروجِ اصول خواهد شد، خاتمۂ نامبارك هم خواهد شد، اعلانِ مبارك خواهد شد، تمثیلِ صحبتِ نیك 'سه د یو' ناقوسِ نامِ 'منی پشپك' نواخت۔ مفکرین هر یك نفس را نامِ جواهرِ بیش قیمتی داده اند۔ 'हीरा जैसी स्वांसा बातों में बीती जाये (बिन्दु)' یك صحبتِ نیك آنست که شما از زبانِ صالح انسانان می شنوید۔ ولی صحبتِ حقیقی نیك باطنی است۔ مطابقِ شری کرشن روح هم حق است، ابدی است۔ ذهن از هر جانب یکسو شده صحبتِ روح کند همین حقیقی نیك صحبت است۔ این نیك صحبت از مشقِ مراقبه و غور و فکر صادر می شود۔ چون بتدریج در قربتِ حق یاد (सुरत) قایم خواهد شد، بر هر یك موجِ نفس قابو حاصل خواهد شد، بادل بر حواس قابو حاصل خواهد شد۔ روزیکه مکمل قبضه خواهد شد، منزل حاصل خواهد شد۔ مانند ساز ها چون ذهن در موسیقیِ روح سرود آمیزیده

صحبت کردن هم صحبتِ نیك است۔

جوهرِ بیرونی سخت است، ولی جوهرِ نفس از گل هم نازکتر است۔ گل از شگفتن یا از چیدن پژمرده می شود، ولی شما تا نفسِ آئنده زنده ماندن را قول نمی توانید داد۔ ولی چون صحبتِ نیك کامیاب می شود پس بر هر یك موجِ نفس قابو دهانیده مقصدِ اعلیٰ را حصول می کراند۔ بعد از این پانڈوان را اعلانی نیست، ولی هر یك وسیله در راهِ پاکیزگی قدری دوری طی می کراند بعد از این می فرمایند۔

کاشَیُ شَچَه پرمیشواسی شِیکهنڈی چه مهارتهی
دهرشٹهه دهمنو وراٹش چه سات یکی شچا پرا جی تی (۱۷)

काश्यश्च परमेष्वास: शिखण्डी च महारथ:।
धृष्टद्युम्नो विराटश्च सात्यकिश्चापराजित:।।१७।।

تمثیلِ جسم کا شی – چون انسان از هر جانب بادل حواس را یکسو کرده در جسم هم مرکوز می کند، پس ' پرمیش واسی ' परमेष्वास: در اعلیٰ معبود مقام کردن را مستحق می شود۔ در مقام دهانیدنِ اعلیٰ معبود این جسم هم کاشی است۔ در جسم هم مقامِ اعلیٰ معبود است۔ معنیِ پرمیش واسا परमेष्वासा صاحبِ اعلیٰ کمان نیست بلکه (اعلیٰ + معبود + مقام) परम+ईश+वास یعنی مقامِ اعلیٰ معبود است۔

ترکِ زلفِ برهمن و زنّار هم 'شکهنڈی' शिखण्डी است۔ مردمانِ این زمانه موی سر می استرند واز نامِ 'سوتر' सूत्र زنّارِ گلو ترك می کنند، آتش روشن کردن هم ترك می کنند، این شد ترکِ دنیا۔ نه، در حقیقت زلفِ برهمن علامتِ مقصد است، که شما را حاصل کردن است و زنّار علامتِ تاثرات (संस्कार) است۔ تا چون آئنده، حصولِ روحِ مطلق باقی است، عقب آغازِ تاثرات پیوسته است، به آن وقت ایثار چطور است؟ ترکِ دنیا چه طور است؟ اکنون روندگان، راه گیر اند چون منزلِ مقصود (الٰه) حاصل شود، تارِ تاثراتِ تعاقب کننده منقطع شود، در چنین حالت شك بهر طور ختم می شود، لهٰذا 'شیکهنڈی' هم تمثیلِ شك بهیشم را خاتمه می کند۔ 'شی کهنڈی' خصوصی صلاحیتِ راهِ غور و فکر است۔ مرد

ن مند

میدان است۔

"'دهرشٹ دهمن' धृष्टद्युम्न: غیر متحرك و مستقل مزاج و'وراٹ' 'विराट' بهر مقام صلاحیتِ دیدنِ جلوۂ عظیم الشان معبود و غیره خاص خصوصیاتِ دولتِ روحانی اند۔ صالح طبیعت هم حق است۔ خصلتِ غور و فکرِ حق یعنی پاکیزگی گر قایم است، پس هر گز زوال نخواهد آمد۔ نه در این جنگ شکست خواهد شد۔

دُروپدو دروپدَی یاشچی سَروشی پرتهی وِیپتَی

سُوبه درش چه مهابا هو شڈنکهان ددهموپَرتهك پَرتهك(۱۸)

द्रुपदो द्रौपदेयाश्च सर्वशः पृथिवीपते।

सौभद्रश्च महाबाहुः शङ्खान्दध्मुः पृथक्पृथक्॥१८॥

مستحکم مقام دهنده دروپد و تمثیلِ تصور دروپدی را همه پنج اولاد فراخ دلی، شفقت، ملاحت، لطافت، مستقل مزاجی در ریاضت بی حد مددگار مجاهدِ اعظم اند و طویل بازو دارنده 'ابهی مینو' این همه مختلف ناقوس نواختند، باز و علامتِ حلقۂ کار است۔ چون دل از خوف خالی می شود پس رسائیِ آن تادور دراز می شود۔

ای شاه! این همه مختلف ناقوس نواختند! قدری دوری همه طی می کرانند، تعمیلِ این ها ضروری است، لهٰذا نامِ آنها بیان کردند۔ جزاین قدری دوری چنین هم است، هر که از دل و دماغ جدا ست۔ پروردگار هم در باطن موجود مانده طی می کرانند۔ این جانظر شده در روح قایم می شوند و پیشِ نظر خود ایستاده شده تعارفِ خویش می دهند۔

سی گھوشو دهارت راشٹر نا هردیانی وَی داریت

نه بهش چه پرتهی وِی چیو تُو مولو وِی نو نا دین (۱۹)

स घोषो धार्तराष्ट्राणां हृदयानि व्यदारयत्।

नभश्च पृथिवीं चैव तुमुलो व्यनुनादयन्॥१९॥

آن خوف زده آواز زمین و آسمان را هم از آواز پر کرده شده دلهای

اولادِ دھرت راشٹر رامانندِ غربال کرد۔ فوج بجانبِ پانڈوان هم بود، ولی دل های اولادِ دھرت راشٹر مانند غربال شدند، در حقیقت "پانچ جنّنی"(पान्चजन्य) (یك قسمِ ناقوس) برطاقتِ روحانی اختیار، فتح بر لا محدود، چون خاتمۂ نا مبارك و اعلانِ مبارك با تسلسل جاری شود پس میدانِ عمل، دولتِ دنیوی، دلِ خصائلِ خارجی مانندِ غربال خواهد شد، طاقتِ آنها رفته رفته کمزور می شود۔ چون مکمل کامیابی حاصل میشود پس خصائلِ فریفته بطورِ مکمل خاموش می شوند۔

اَتھ وَیَوَسُتھِیتَان دَر شٹوَا دَھارت رَاشٹرانکا پی دَه وَجی

پَرورتی شَسُتر سمپاتی دَھنوردھمی پانڈویی(۲۰)

ھرشی کیشی تَدا وَاکَیی می دَمَاه مھی پاتی

آرجن اُواچ

سین یُورو بھیورمادھایه رَتھی اِستھاپی میس چه یُت(۲۱)

अथ व्यवस्थितान्दृष्ट्वा धार्तराष्ट्रान्कपिध्वजः।

प्रवृत्ते शस्त्र—सम्पाते धनुरुद्यम्य पाण्डवः।।२०।।

हृषीकेशं तदा वाक्यमिदमाह महीपते।

अर्जुन उवाच

सेनयोरुभयोर्मध्ये रथं स्थापय मेऽच्युत ।।२१।।

تمثیلِ ضبطهِ نفس سنجی از لا علمی محصور دل (دھرت راشٹر) را فهمانید که ای شاه! بعد از آن 'کپی دھوج' (कपिध्वजः) تمثیلِ بیراگ، هنومان، بیراگ هم پرچم است۔ (پرچمی که نشانِ قوم فهمیده می شود۔ چند مردمان می گویند پرچم شوخ بود لهٰذا 'کپی دھوج' (कपिध्वज) (پرچمِ بوزینه) گفته شد۔ ولی چنین نیست۔ این جا کپی عام بوزینه نیست۔ خود 'هنومان' بودند که آنها خاتمۂ عزت و ذلت کرده بودند۔ (मानस,७/१३/८) 'सम मान निरादर आदरहीं।' از اشیای شنیدۂ دنیا و از اشیای دیدۂ دنیا و از موضوعاتِ آنها، ترك انسیت کردن هم بیراگ است۔ لهٰذا بیراگ هم پرچمِ آنست) آن ارجن با قاعده اولادِ دھرت راشٹر را

ایستاده دیده در وقتِ تیاریِ انداختنِ اسلحه کمان برداشته از 'رشی کیشم' (हृषिकेशम्) آنکه مکمل دانای دل اند۔ (یعنی از) مالکِ جوگ شری کرشن این سخن گفت "ای اَچیُت! (अच्युत) (مستقل مزاج انسان) رتهم (شاهی سواریِ اسپان) را در میانِ هر دو افواج ایستاده بکنید، این جا رته بان را داده شده حکم نیست بلکه از مطلوب (مرشد) کرده شده گزارش است۔ چرا ایستاده کنند؟

یاودی تانَنِی رِی کشی سه هی یُودهکامان و اِس تهی تان

کیرمیا سه یودهِ وَی مس من رناس مودها می (۲۲)

यावदेतान्निरीक्षेऽहं योद्धकामानवस्थितान् ।

कैर्मया सह योद्धव्यमस्मिन्रणसमुद्यमे ।।२२।।

تاچون این قایم شده خواهشاتِ جنگ دارندگان را بخوبی نه بینم که در این کاروبارِ جنگ برایم با کدام اشخاص جنگ کردن لازمی است۔ در این کاروبارِ جنگ مرا باکدام اشخاص جنگ کردن است ؟

یوت سی مانان وَیکشی سه هی یه اَی تیس تِری سماگتا

دَهارت راشٹر سی دُربُدهی دیریُدهی پِر یه چی کیرشَوی(۲۳)

योत्स्यमानानवेक्षेऽहं य एतेऽत्र समागता: ।

धार्तराष्ट्रस्य दुर्बुद्धेर्युद्धे प्रियचिकीर्षव: ।।२३।।

برای بد عقل در یودهن در جنگ خیر خواهندگان آن همه شاه حضرات را که در این فوج آمده اند، آن جنگ کنندگان را من خواهم دید، لهٰذا ایستاده کنید۔ تمثیلِ فریفتگی در یودهن خیر خواهانِ فریفته خصائل هر آن شاه حضرات که د ر این جنگ آمده اند آنها را من بینم۔

سنجی اُوَاچ

آیُوامُکتو هرشی کِیشو گُڈاکَیشین بهارت

سین یُوربه یو رمادهی یه اِستهاپه یَتُوا رَتهواُت تَم(۲۴)

بهیشم دُرون پَرمُمکه تی سروی شاچه مهی کشی تام

اُواچ پارتـھ پـش یـه تـان سم وِی تـان کُـو رُونِـی تِـی(۲۵)

संजय उवाच

एवमुक्तो हृषीकेशो गुडाकेशेन भारत।
सेनयोरुभयोर्मध्ये स्थपयित्वा रथोत्तमम्।।२४।।
भीष्मद्रोणप्रमुखत: सर्वेषां च महीक्षिताम्।
उवाच पार्थ पश्यैतान् समवेतान्कुरुनिति।।२५।।

سـنجی گفت۔ بر خواب قابو دارنده بذریعۂ ارجن از چنین گفتن، سخن های دل دانـندگان شری کرشن درمیانِ افواجِ هر دو طرف بهیشم 'درون' و 'مهی کشی تام' (महीक्षिताम्) بر تـمثیلِ جسم زمیـن قبضـه کرده شده درمیان همه شاهان عظیم 'رتھ' (شاهی سوارِی اسپها) را ایستاده کرده گفت " این جمع شده کوروان را بـه بین" این جا افضل 'رتـھ' سـوارِی سیم و زر نیست۔ تشریحِ افضل در دنیا، دربـارۂ فـانی از مطـابقت و مخـالفت کرده می شـود۔ این تشریح نـا مکمل است۔ آنـکه همیشه با شکلِ ما و روحِ ما همراهی کند همین ا فضل است، که بعد از آن "انُتْ تم" (अनुत्तम) بد تری نشود۔

تَتـرا پشـی تـس تهـی تـان پـارتهی پِرت رنتـھ پی تـا مهـان
آ چـاریـه نـه مـاتـو لان بهـرتَـرن پُتران پُو تران سکهی ستتها(۲۶)
شَـوشُ ران سُهـه هـر دیـش چیـو سیـن یُـورو بهیـو رپـی

तत्रापश्यत्स्थितान्पार्थ: पितृनथ पितामहान्।
आचार्यान्मातुलान्भ्रातृन्पुत्रान्पौत्रान्सखींस्तथा।।२६।।
श्वशुरान्सुहृदश्चैव सेनयोरुभयोरपि।

بعد از این بی خطا نشانه باز فانی جسم را 'رتھ' کننده پارتھ (ارجن) در آن هر دو افواج موجود برادرانِ والدِ خویش را' معلمان را، برادرانِ اُم را، برادران را ، اجداد را، پسران را، نبیران را، دوستان را، خسران را و خیرخواهان را دید، در هر دو جانبِ افواج ارجن را صرف خاندانِ خویش، خاندانِ برادرِ اُم، خاندانِ خسر، دوست و احباب و پیر و مرشد نظر آمدند۔ مطابقِ شمارِ وقتِ مها بهارت هجده 'اکشوهنی' تقریباً

مساویِ چهل لاکه می شود، ولی مطابقِ موجوده شمار هجده 'اکشوهنی، تقریباً شش و نصف بلیون می شود هر که مساویِ آبادیِ دنیای امروزه است۔ محض برای چنین تعداد، گاهی گاهی بر سطحِ عالمی، دقّت های خوردن و ماندن قایم می شوند۔ در این قدر تعدادِ انسانها خاندانِ چند رشته دارانِ ارجن بود، چه چندان بزرگ هم خاندانِ شخصی میشود؟ هر گز نیست ۔ا ین عکاسیِ دنیای دل است۔

تَـان سمـی کَشـی سـی کُون تـی سَروان بندُهو نَوَسُتهی تـان

کَــرپیــا پَــریــا وِ شـٹُـو وِ شـی دَنَـنِـی دَم بَـروِیـت (۲۷)

तान्समीक्ष्य स कौन्तेय: सर्वान्बन्धूनवस्थितान् ।

कृपया परयाविष्टो विषीदन्निदमब्रवीत् ।।२७।।

چنین ایستاده شده آن همه دوستان و احبابان را دیده از بی حد درد مندی محصور شده پسرِ کنتی ارجن غمزده شده گفت۔ ارجن غم کرد زیرا که اود ید که این همه خاندانِ من است، لهٰذا او گفت۔

ارجن اواچ

درشٹ وی می سوی جنی کرشنا یویُتسو سمو پس تهی تم (۲۸)

سِـی دنتـی مَـم گـاتَـرانـی مُـوکهی چـه پـری شُـش یـه تـی

وَیپ تهـش چـه شَرِی رَیُ مَـی روم هـر ش شـچـی جـایَتی (۲۹)

अर्जुन उवाच

दृष्ट्वेमं स्वजनं कृष्ण युयुत्सुं समुपस्थितम् ।।२८।।

सीदन्ति मम गात्राणि मुखं च परिशुष्यति ।

वेपथुश्च शरीरे मे रोमहर्षश्च जायते ।।२९।।

ای شری کرشن! خواهشِ جنگ دارنده ایستاده شده این جماعت مردمانِ خویش را دیده شده اعضای جسمِ من کمزور میشوند۔ دهن خشك می شود و در جسمِ من لرزش و هیجان پیدا می شود این قدر هم نیست۔

گــانـڈِی وَ ی اِستــرستـی هـس تتوکچی وَی پَـری دهـا یـه تـی

نـه چـه شکـنـو مـی وَستهـا تو بهـرم تیو چـه مـی مَنھَـه(۳۰)

गाण्डीवं स्त्रंसते हस्तात्त्वक्चैव परिदह्यते।

न च शक्नोम्यवस्थातुं भ्रमतीव च मे मन: ।।३०।।

از دست 'گـانـدیو' (نامِ کمانِ ارجن) می افتد، جلد هم می سوزد، ارجن را مـانـنـد تپ شـد، غـمـگیـن شـد که این جنگِ چه طور است، که در این مردمانِ خویش ایستاده اند؟ ارجن را شك شد او مـی گـوید کـه اکنون من محسوس می کنم که در ایستادن هم قاصرام، اکنون بعد از ین طاقتِ دیدار ندارم۔

نـی مِـتُ تـا نـی چـه پـش یـا مـی وِپ رِی تـا نـی کَیُ شَـوی

نـه چـه شُـری یـونُپ شیـا می هَتِـوَا سَـوُ جَـنُ مـاه وی(۳۱)

निमित्तानि च पश्यामि विपरीतानि केशव।

न च श्रेयोऽनुपश्यामि हत्वा स्वजनमाहवे ।।३१।।

ای کیشو! آثـارِ ایـن جـنـگ هـم بـر خـلاف مـی بیـنم۔ در جنگ خـاندانِ خـویش را اهلاك کـرده خاص بهتری هم مرا نظر نمی آید۔ از کشتنِ خاندان خیر خواهی چطور خواهد شد؟

نـه کَـاڈنـگشی وِی جَیَـه کِـرَشـن نـه چـه رَاجَیـه سُکهـا نـی چـه

کـی نـو رَاجیـه یَیـن گـووِنـد کـی بُهوگـی رَ جی وِی تَیـن وا (۳۲)

न काङ्क्षे विजयं कृष्ण न च राज्यं सुखानि च।

किं नो राज्येन गोविन्द किं भोगै र्जीवितेन वा।।३२।।

مـکمل خاندان در میدانِ جنگ است۔ این ها را در جنگ کشته، فتح، از فتح حاصل شوندہ اقتدار و از اقتدار حاصل شونده خوشی ارجن را نمی باید۔ او مـی گـوید کـرشـن! مـن فتح نمی خواهم، اقتدار و از و حاصل شونده خوشی هم نـمـی خـواهـم۔ گـوبـنـد! مـارا اقـتـدار و عیش و عشرت یا از زندگی هم چه واسطه است؟ چرا؟ بر این می گوید۔

یـه شـامـر تهی کـاڈنگ شِـی تـی نُـو راج یـه بهـوگـا سُکها نی چه

تی اِی میس وِ ستھی تا یُدھی پراڑانسی تی یکتوا دھنانی چه(۳۳)

येषामर्थे काङ्क्षितं नो राज्यं भोगा: सुखानि च।

त इमेऽवस्थिता युद्धे प्राणांस्तयक्त्वा धनानि च ।।३३।।

مردمانیکه مارا برای آنها عیش و عشرتِ اقتدار و طلبِ خواهشات است، آن خاندان هم امیدِ زندگی ترک کرده در میدانِ جنگ ایستاده اند۔ گر مارا خواهشِ اقتدار بود پس برای خاندان، عیش و عشرت، خوشی و تشنگیِ دولت بود پس با خاندان و خویشا وندان حصولِ لطفِ آنها بود، ولی چون همه امیدِ زندگی هشته ایستاده اند،پس مرا آرام، اقتدار یا عیش نمی باید۔ با همین مردمان مانده، قیمتِ این همه اشیا بود۔ از اینها جدا شده مارا ضرورتِ اینها نیست۔ تا چون خاندان می شود به آن وقت این خواهشات هم می مانند۔ در خانۂ خس پوش سکونت دارنده هم خاندان و دوست و احبابانِ خویش را کشته سلطنتِ همه دنیارا قبول نخواهد کرد۔ ارجن هم همین گوید که مارا عیش پسندبودند، فتح پسند بود۔ ولی برای آنها که بود چون آنها هم نخواهند ماند پس مطلبِ عیش و عشرت چیست؟ در این جنگ کشتن کرا است؟

آچارَیه پِیتَری پُتراست تَھیُو چه پِتامھا

ما تولا شَوشُورا پوترا شَیالا سمبندھی نس تتھا(۳٤)

आचार्या: पितर: पुत्रास्तथैव च पितामहा:।

मातुला: श्वशुरा: पौत्रा: श्याला:सम्बन्धिनस्तथा।।३४।।

در این جنگ علامه، بزرگ برادر پدر، عم، پسر و همچنین جد، خال، خسر، نبیران، برادرانِ زن و همه خویشا و ندان هم اند۔

آیتانَنْ هنتومچها می گھنو تو سپی مدُھو سودن

آپی تِریْ لوکی راج یسی ھی تو کی نو مھی کَرتِی (۳۵)

एतान्न हन्तुमिच्छामि घ्नतोऽपि मधुसूदन

अपि त्रैलोक्यराज्यस्य हेतो: किं नु महीकृते।।३५।।

ای مدھوسودن! بذریعۂ آنها مرا هلاك کرده هم یا برای اقتدارِ هر سه

عوالم هم من این همه را هلاك کردن نمی خواهم باز برای زمین بنظرم وقعی هم چیست؟

در هجده اکشوهنی فوج ارجن راخاندان خویش هم نظر آمد۔ چندان بزرگ جماعتِ مردمانِ خویش در حقیقت چیست؟ درحقیقت عشق هم ارجن است۔ در دورِ ابتدایِ یادِ الٰهی پیشِ هر یك عاشق همین مسئله می ماند۔ همه می خواهیم که مایاد (भजन) کنیم ، بر آن مقامِ اعلیٰ حقیقت رسیم ولی در سر پرستیِ تجربه کار مرشد، عاشقی جنگِ میدان و عالم میدان را می فهمد که مارا با کدام مردمان جنگ کردن است۔ پس او مایوس می شود۔ او می خواهد که خاندانِ پدرِ ما،خاندانِ خسر' خاندانِ خال، دوست و احباب و مرشد و پیر در صحبت بمانند، همه خوشحال بمانند و خدمتِ این همه کرده شده ما آن روحِ مطلق ر اهم حاصل کنیم ولی چون او می فهمد که برای پیش رفتگیِ راهِ عبادت خاندان را ترك کردن خواهد شد، از گرفتِ ا ین تعلقات بیرون رفتن خواهد شد پس او بی صبر میشود۔

محترم مهاراج می گفتند "مردن و صوفی شدن یکسان است، برای صوفی در دنیا گر دیگر کسی زنده هم ا ست ولی از نامِ خویشا و ندان کسی هم نیست۔ گر کسی است۔ پس انسیت است، فریفتگی کجا شد؟ تا جای که انسیت است۔ مکمل ایثارش، بعد از خاتمۂ وجودِ آن انسیت هم کامیابیِ اوست۔ وسعتِ این تعلقات هم دنیا است، ورنه در دنیا مِلك ما چیست؟ 'तुलसीदास कह चिद् विलास जग, बूझत बूझत बूझै।'(विनयपत्रिका,१२४)

وسعتِ دل هم دنیا است۔ مالكِ جوگ شری کرشن هم وسعتِ دل را هم دنیا گفته مخاطب کرد، آنکس بر اثرِ این قابو کرد، او بر عالمِ مخلوقات هم فتح حاصل کرد۔

'इहैव तैर्जितः सर्गो येषां साम्ये स्थितं मनः।' (गीता,५/१९) ।

صرف ارجن بی قرار بود، چنین سخن نیست۔ عشق در دلِ همه است۔ هر یك عاشق بی قرار میشود، او را عزیز مردمان یاد می آیند۔ قبل از این او می فهمید که از یادِالٰهی قدری فائده خواهد شد، پس این همه خوشحال خواهند

شد، با این همه مانده لطفش حاصل خواهند کرد۔ چون اینها همراه هم نماندند پس عیش و عشرت را چه خواهند کرد؟ نظرِ ارجن تا اقتدارِ عیش هم محدود بود او اقتدارِ مالكِ هر سه جهان را هم آخری حدِ عیش و عشرت می فهمید، بعد از این هم حقیقت است، علمِ این اکنون ارجن را نیست۔

نـی هتـی دهــارت راشـٹـرانی کـاپـرِیتی سیـاج جـنـارَدَنُ
پـاپ مـی وَاشـریـه تَسمـانـه هتوی تـا نـا تتـایی نـی (۳٦)

निहत्य धार्तराष्ट्रान्नः का प्रीतिः स्याज्जनार्दन।
पापमेवाश्रयेदस्मान् हत्वैतानाततायिनः ॥३६॥

ای جنـاردن! اولادِ دهرت راشٹر راکشتـه هم مارا چه خوشی حاصل خـواهـد شـد؟ جای کـه دهرت راشٹر یعنـی" راشٹرِ دهرشت تا" است۔(اقتدارِ گستاخـی است) از او پیدا تمثیلِ فریفتگی دریودهن وغیره را کشته هم مارا چه خوشی حاصل خواهد شد؟ این ظالمان راکشته هم ماگناه گار هم خواهیم شد هر که بـرای معمولی فائده زندگی گزاشتن بد اخلاقی را قبول می کند او ظالم گفته مـی شـود، ولـی در حقیقت بزرگتر از این ظالم آنست که در راهِ روح رخنه اندازی مـی کـنـد۔ در خـود شنـاسـی خـلل پیدا کنند گان خواهش، غصّه، طمع، فریفتگی وغیره را گروه هم ظالم است۔

تـس مـان نـارهـا ویـه هـنتـون دهـارت راشٹران سوی باندهوان
سُـوی جـنـی هی کتهی هَتُـواسُکهی نـی سِیـام مـا دهـو(۳۷)

तस्मान्नार्हा वयं हन्तुं धार्तराष्ट्रान्स्वबान्धवान्।
स्वजनं हि कथं हत्वा सुखिनः स्याम माधव ॥३७॥

لهٰذا ای مـادهـو! بـرای کشتـنِ احبابِ خـویـش اولادِ دهرت راشٹر را، ما قـابـلیـت نـمـی داریـم۔ احبابِ خـویـش چه طور؟ زیرا که آنها دشمن بودند! در حـقیـقـت خـویشـی های جسمانی بر بنای نادانی پیدا می شوند۔ این خال است، خـانـدانِ خسراسـت ،جـماعتِ دوست و احباب است این همه نادانی هم است۔ چـون جسم هم فانی است، پس خویشی های آن چه طور خواهند ماند؟ فریفتگی

است تا آن وقت دوست و احباب اند، خاندانِ ماست دنیای ماست، گرفریفتگی نیست چیزی هم نیست از این رو آن دشمنان هم ارجن را مردمانِ خویش نظر آمد ند۔ او می گوید که خاندانِ خویش را کشته ما چه طورخوشحال خواهیم شد؟ گر نادانی و فریفتگی نه ماند پس وجودِ خاندان هم نه شود، این لا علمی، محركِ علم هم است۔ بهرت هری भर्तृहरि تلسی داس وغیره همه معزز مردمان را ترغیبِ فقراز زنان حاصل شد، کسی از بدا خلاقیِ مادندر پریشان شده بر راهِ تركِ دنیا (راهِ فقیری) پیش قدمی کرده شده نظر می آید۔

یَدہ پَیہ تی نہ پش یَنتی لُو بھو پہ ھت چی تَسَی
کُلکشی کرتی دُوشی مِتر درو هی چه پات کم(۳۸)

यद्यप्येते न पश्यन्ति लोभोपहतचेतस:।
कुलक्षयकृतं दोषं मित्रद्रोहे च पातकम्॥३८॥

گویا که از طمع بد عنوان ذهن شده این مردمان خاندان را تباه کننده بدیها و از دوستان گناهِ دشمنی را نظرانداز می کنند این خامیِ آنها است بازهم۔

کتھی نہ گیی مس ما بھی پاپادَسمانِنی وَرتی تُم
کُلکشی کرتی دوشی پرپشی دبھرجنارَدَنُ(۳۹)

कथं न ज्ञेयमस्माभि: पापादस्मान्निवर्तितुम्।
कुलक्षयकृतं दोषं प्रपश्यद्भिर्जनार्दन॥३९॥

ای جناردن! از تباهیِ خاندان شونده بدیها را دانندگان ما مردمان را برای ا زاین گناه علیحده شدن چرا غور نباید کرد؟ من هم گناه می کنم۔ چنین سخن نیست شما هم غلطی می کنید۔ بر شری کرشن هم الزام بست، اکنون در فهم او خویش را کمتر از شری کرشن تسلیم نمی کند۔ هر یك جدید ریاضت کش در پناهِ مرشد رفته چنین دلیل می دهد وخود را در فهم کمتر نمی فهمد۔ همین ارجن هم می گوید که خواه اینها نه فهمند ولی ما و شما فهم دارندگان ایم، بر بدی های تباهیِ خاندان ما را باید که غور بکنیم۔ در تباهیِ خاندان بدی چیست؟

کُلکشُ یہ پَرن شیہ یَنتِی کل دھرما سَناتنا

دَهـرمـی نشـٹـی کُـلـی کـرتسن مدهـرموس بهی وَتیُت (۴۰)

कुलक्षये प्रणश्यन्ति कुलधर्माः सनातनाः।

धर्मे नष्टे कुलं कृत्स्नमधर्मोऽभिभवत्युत॥४०॥

از خـاتـمۂ خـانـدان قـدیـمـی فرضِ خاندانی هم ختم می شوند۔ ارجن خـاندانی فرض، خاندانی تربیت را هم دینِ ابدی می فهمید۔ بعد از خاتمۂ فرض بارِ گناه بر همه خاندان می افتد۔

اُدهـر مـابهـی بهوات کـرشـن پـردُش یَـنتـی کـولـس تـری یـه

اِسـتـری شـودُشـٹـا سـو وَاشـڑیـی جـایـه تی وَرن سنکری (۴۱)

अधर्माभिभवात्कृष्ण प्रदुष्यन्ति कुलस्त्रियः।

स्त्रीषु दुष्टासु वार्ष्णेय जायते वर्णसङ्करः॥४१॥

ای کـرشـن! از افـزودگـیِ گـنـاه هـا زنانِ خاندان ناقص می شوند ای وار شونی! वार्ष्णेय از نـاقـص شدنِ زنان ابن الغیب پیدا می شود۔ خیالِ ارجن بود که از نـاقـص شدنِ زنانِ خاندان دوغله پیدا می شود، ولی شری کرشن تردیدِ این کرده شـده بـعـد از ایـن گـفـتـنـد کـه، من یا بر مقامِ اعلیٰ فائز عظیم انسان گر در تسلسلِ ریـاضـت شبه پیـدا کـنـنـد، پس دوغله می شود۔ بر عیوبِ دوغله ارجن روشنی می افگند۔ (تشریح می کند)

سـڈنـکـرو نَـرکـایـه و کُـل گهَـنـانـاه کـلـس سی چـه

پـتـنـتـی پِـتـرو هیـوشـا لُپـت پِـنـڈودك کِـریـا (۴۲)

सङ्करो नरकायैव कुलघ्नानां कुलस्य च।

पतन्ति पितरो ह्येषां लुप्तपिण्डोदकक्रिया:॥४२॥

دوغـلـه بـرای برباد کنندگانِ خاندان وخاندان را در جهنم انداختن می شـود۔ از پیدائشِ ابن الغیب رسمِ پنڈدان ختم می شود۔ آباو اجدادِ چنین افتاده خـاندان هم می افتند۔ (پنڈدان یعنی بعد از مردن تا دوازده روزها از نامِ 'شرادھ' श्राद्ध بـرنـج، شیر، روغـن، کـنـجد،عسل، وغیره را آمیخته از او قطعاتِ شیرنی ساخته برنامِ مرده انسان پرستش و نیاز می کنند) وقتِ حال برباد میشود، آباو اجدادِ

ماضی می ا فتند و اهلِ مستقبل هم خواهند افتاد۔ چندان هم نیست۔

دُوشــی رَیتــی کُــل گھــنـــانـــا وَرن ســنــکــر کــار کــی

اُت ســادھــنتی جـاتی دھـرمـاکـل دھـرمـا شـچـی شاشوتا(۴۳)

दोषैरेतैः कुलघ्नानां वर्णसङ्करकारकैः।

उत्साद्यन्ते जातिधर्माः कुलधर्माश्च शाश्वताः ॥४३॥

دوغلـه پیدا کـنندگان از ایـن عیـوب، خاندان و ابدی خاندانی فرضِ خاندان را برباد کنندگان و فرضِ قومی ختم می شوند۔ خیالِ ارجن بود که فرضِ خـاندانی ابدی است۔ فرضِ خاندانی هم دائمی است۔ ولی شری کرشن تردیدِ ایـن کـردنـد و بعد از ایـن گـفـتـنـد که روح هم ابدی و دائمی دین است۔ قبل از دانستنِ حقیقی ابدی دین انسان برنامِ دین قدامتی را می داند۔ همچنین ارجن هم می داند آنکه در الفاظِ شری کرشن یك قدامت اند۔

اُت ســن کُــل دھــرمـــانـــا مـنُــوشَیـــانـــا جـنـــاردَن

نَــرکیــس نــی یــه تــی واســو بھـوتیـت یـنـو شـوشـرم(۴۴)

उत्सन्नकुलधर्माणां मनुष्याणां जनार्दन।

नरकेऽनियतं वासो भवतीत्यनुशुश्रुम ॥४४॥

ای جناردن! ختم شده خاندانی فرض دارنده مردمان تا وقتِ لا محدود مجبور میشوند کـه در دوزخ زنـدگـی کـنـنـد، چنین ماشنیده ایم ۔ محض فرضِ خـاندانی هم برباد نمی شود، بلکه دائمی ابدی دین هم تباه میشود۔ چون دین هم برباد شد، پس چنین انسان را تا وقتِ لا محدود در دوزخ ماندن است، چنین ما شنیده ایم ۔ دیدار نه کرده ایم، شنیده ایم۔

اَهــوبَــت مهــت پـــا پـــی کــرتــو وَی وَســی تــا وَیـم

یـد راجـی سُـکـھ لـو بَهیـن هـنتـو سـوی جـن مُـو دهـاتـا (۴۵)

अहो बत महत्पापं कर्तुं व्यवसिता वयम्।

यद्राज्यसुखलोभेन हन्तुं स्वजनमुद्यताः ॥४५॥

حیف! افسوس است کـه مـا مـردمـان عـقـلمند شده هم برای گناهِ عظیم

کردن آمده شده ایم۔ از طمعِ عیش و اقتدار برای کشتنِ خاندانِ خویش آماده شده ایم۔

اکنون ارجن خویش را کمتر نمی فهمد۔ در ابتدا هر ریاضت کش چنین می گوید۔ قولِ مردِ خدا مهاتما بدھ است که چون انسان علمِ ناقص می دارد پس خویش را عالمِ بزرگ می فهمد و چون بیش از نصف علم حاصل می کند پس خویش را بی وقوفِ بزرگتر می فهمد۔ همچنین ارجن هم خود را عالم هم می فهمد۔ او شری کرشن را هم می فهماند که از این گناه اعلیٰ افاده شود، چنین سخن هم نیست، صرف در طمعِ عیش و عشرت و اقتدار افتاده ما مردمان برای تباهیِ خاندان آماده شده ایم۔ سهو بزرگتر می کنیم۔ محض ما غلطی می کنیم چنین سخن نیست، شما هم غلطی می کنید۔ یك ضرب شری کرشن را هم داد۔ در آخر ارجن فیصلۂ خود می دهد۔

یَدی مام پرتی کار م شَسْتَرَی شستر پانا ای
دهارت راشٹرا رنی هن یُس تنمی شیم تری بهویت (٤٦)

यदि मामप्रतीकारमशस्त्रं शस्त्रपाणय:।
धार्तराष्ट्रा रणे हन्युस्तन्मे क्षेमतरं भवेत्।।४६।।

گر من غیر مسلح مقابله نه کننده را مسلح اولادِ دهرت راشٹر در جنگ هلاك کنند پس آن کشتنِ آنها هم برای من بی حد فائده مند خواهد شد۔ تاریخ خواهد گفت که ارجن فهمیده بود، که او قربانیِ خویش داده از جنگ محفوظ کرد۔ مردمان قربانی هایِ جان می دهند که نا تجربه کار معصوم طفلان خوش حال بمانند، خاندان محفوظ بماند، انسان در غیر ملك برود، در محلِ پرازشان و شوکت بماند، بعد از دو روز ها او را ترك کرده شده، خانۂ خس پوشِ خویش یاد می آید۔ فریفتگی چنین پر زور می شود۔ برای این ارجن می گوید که مسلح اولادِ دهرت راشٹر چون من انتقام نکننده را در میدانِ جنگ هلاك کنند، باز هم او برای من بی حد فائده مند خواهد شد برای این که اولاد از عیش و آرام

بمانند۔

سنجی اُواچ

اَی وی مُکتوا اَرجنی سڈنکھی یہ رَتھو پستھ اُپاوی شت

وِی سَرجی سَشری چاپی شوك سنوی گُن مانسی(٤٧)

संजय उवाच

एवमुक्त्वार्जुनः संङ्ख्ये रथोपस्थ उपाविशत्।

विसृज्य सशरं चांप शोकसंविग्नमानसः।।४७।।

سنجی گفت که در میدانِ جنگ از غم بی قرار دل دارنده ارجن چنین گفته، تیر و کمان را هشته در حصّۂ عقبِ رتھ' (شاهی سوارِ اسپان) نشست یعنی از شرکتِ مقابلۂ میدان و عالمِ میدان برگشت ۔

☆☆☆

مغزِ سخن

’گیتا‘ منظر کشیِ جنگِ میدان وعالمِ میدان است۔ این مزین از شوکتِ خدائی دیدارِ الٰهی عطا کننده نغمه است۔ این نغمه سرائی در حلقه ای که می شود آن میدانِ عمل جسم است که در آن دو خصائل اند میدانِ دین و میدانِ عمل ۔ شکلِ این افواج و بنیادِطاقتِ آنها بیان کردند ، از آوازِ ناقوس علمِ جفا کشیِ آنها شد۔ بعد ازان فوجیکه از او جنگ کردن است معائنۂ آن شد۔ که تعدادِ آن هجده ’اکشوهنی‘ (تقریباً شش و نصف بلیون) گفته میشود، ولی در حقیقت آنها بی شمار اند۔ نظر یاتِ قدرت دو اند یك بجانبِ معبود برنده خصلت، دولتِ روحانی، دیگر بطرفِ دنیا برنده خصلت، دولتِ دنیوی هر دو خصائل هم اند۔ یك بجانبِ ذاتِ مطلق مائل می کند، بطرفِ اعلیٰ دین ذاتِ مطلق می برد و دیگر در دنیا یقین می دهاند۔ اوّل دولتِ روحانی را گرفته دولتِ دنیوی را خاتمه کرده می شود۔ باز دیدارِ دائمی ابدی الله و بادر آن مقام، ضرورتِ دولتِ روحانی ختم می شود۔ انجامِ جنگ بر آمد میشود۔

ارجن را در معائنۂ فوج،خود را خاندان هم نظر می آید، همین راکشتن است۔ تا جای که تعلق است، همین قدر دنیا است بر اول قدمِ انسیت فریفتگیِ خاندانی خلل پیدا می کند۔ ریاضت کش چون می بیند که از تعلقاتِ قریبی چندان تعلق قایم خواهد شد، چنانکه وجودِ آنها نبود، پس او را بی آرامی می شود۔ در تعلق ختم کردنِ خویشاوندانِ خود او را نقصان نظر می آید۔ او در مروّج قدامت ها تلاشِ حفاظتِ خود می کند۔ چنانکه ارجن کرد۔ او گفت ”فرضِ خاندانی هم ابدی دین است۔ در این جنگ دینِ ابدی ختم خواهد شد، زنانِ خاندان ناقص خواهند شد۔ دوغله پیدا خواهد شد، هرکه خاندان را تباه

کنندگان را برای تا دوام در دوزخ انداختن می شود۔" ارجن از فهمِ خویش، برای حفاظتِ دینِ ابدی بی قرار است۔ او از شری کرشن گزارش کرد که ما مردمانِ فهیم شده هم این گناهِ عظیم چرا کنیم؟ یعنی شری کرشن هم در گناه پیش قدمی می کنند، در آخر برای از گناه محفوظ شدن من جنگ نخواهم کرد، چنین گفته شده مایوس شده ارجن در حصۂ عقبِ 'رتھ' (شاھی سواریِ اسپان) نشست۔ از مقابلۂ میدان و عالمِ میدان عقب بر گردید۔ شرح نویسان این باب را، غمِ ارجن جوگ گفته اند، ارجن علامتِ انسیت است۔ برای دینِ ابدی بی قرار شونده عاشق را غم سببِ 'جوگ' می شود۔ همین غم مورثِ اوّل منو را شده بود 'हदय बहुत दु:ख लाग, जनम गयउ हरि भगति बिनु' रामचरित मानस १/१४२' در شك و شبه مبتلا شده هم انسان غم می کند۔ او را شك بود که دوغله پیدا خواهد شد هر که دردوزخ خواهد برد، او را غمِ بربادیِ دینِ ابدی هم بود۔ لہٰذا "جوگِ غم و شبه" از طریقِ عام این را نام دادن برای این موضوع مناسب است۔ لہٰذا

چنین در شکلِ شری مدبھگود گیتا در بارۂ اوپنیشد و علمِ تصوف و علمِ ریاضت، در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ 'جوگِ غم و شبه' بابِ اوّل مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلدِ محترم پرم هنس پرمانند جی مهاراج اند نوشته شده تشریحِ" شری مدبھگود گیتا"، یعنی در "یتھارتھ گیتا" بنامِ 'جوگِ غم و شبه' (संशय –विषाद योग) بابِ اوّل مکمل شد۔

"ھری 'اوم' تت ست"

﴿باب دوم﴾

بابِ اوّل بجانبِ گیتا اوّل قدم است، که در آغازِ آن راه نوردِ عمل را محسوس شونده، عکاسیِ کشمکش است۔ جنگ کنندگان همه کوروان و پانڈوان بودند ۔ ولی کردارِ شك و شبه محض ارجن است۔ عشق هم ا رجن ا ست۔ بمطابقِ الٰه انسیت هم راه روی عمل را برای مقابلۂ میدان و عالمِ میدان آماده می کند۔ انسیت درجۂ ابتدائی است۔ محترم مهاراج می گفتند "چون در نیك زندگی خانه داری مانده شده پشیمانی شود، اشك روان شوند، حلق بند شود پس بفهمید که از این جا آغازِ یادِالٰهی شد،" در انسیت همه می آید۔ در این اصول، دین ، صحبتِ نیك، خیال همه موجود خواهند شد۔

در اوّل قدمِ انسیت رغبتِ خاندان خلل پیدا می کند۔ اوّل همه می خواهند که ما این ممتاز حقیقت را حاصل کنیم۔ ولی پیش قدمی کرده او می بیند که این محبوب تعلقات را ترك کردن خواهد شد، در آن وقت برا و ناامیدی طاری میشود۔ او از اوّل آنچه فرض و فعل(धर्म कर्म) تسلیم کرده می کرد، در همین قدر هم اطمنان می کند۔ برای تصدیق کردنِ محبتِ خویش او مروج قدامت ها را بطورِ ثبوت پیش می کند۔ چنانکه ارجن کرد که فرضِ خاندانی ابدی است۔ از جنگ خاتمۂ دینِ ابدی خواهد شد، بربادیِ خاندان خواهد شد، بد عنوانی و سیع خواهد شد۔ این جوابِ ارجن نه بود، بلکه قبل از قربتِ مرشدِ کامل قبول کرده شده محض یك رواجِ بد بود۔

در همین بد رواجی ها مبتلا شده ا نسان مختلف مذاهب، مختلف فرقه ها، خورد و کلان گروه بندی ها و بی شمار ذات ها را می سازد۔ کسی بر بینی زور مید هد، کسی گوش ر امی درد۔ دینِ کسی از مس کردن تباه می شود، بر جای از نان و آب دین برباد می شود۔ پس چه 'اچهوت' یا غلطیِ مس کنندگان است؟ هر گز نیست۔ غلطیِ آنها است که در ما شك پیدا می کنندگان اند۔ بر نامِ دین ما شکارِ بد رواجی ایم لهٰذا غلطیِ ما است۔

در وقتِ مردِحق بدھ از نامِ 'کیش کمبل' یك فرقه بود، که در آن گیسوان را دراز کرده مانندِ پشمینه استعمال کردن را پیمانۂ مکمل شدن می فهمیدند۔ کسی 'گوورتك' गोव्रतिक (مانندِ گاو مانده) بود۔ کسی ''کُك کُرورتك'' कुक्कुरव्रतिक (چون سگ خورنده وآشامنده مانده) بود۔ از علم تصوف اینها را واسطه ای نیست۔ فرقه ها و رواج های بد قبل از این هم بودند۔ امروز هم اند۔ همچنین در دورِ شری کرشن هم فرقه ها بود ند۔ رواج های بد بودند۔ از در آنها شکارِ چند بد رواج ارجن هم بود۔ او چهار دلیل پیش کرد۔ (۱) از چنین جنگ ابدی دین تباه خواهد شد (۲) دوغله پیدا خواهد شد (۳) بعد از مردن رواجِ آب دادنِ جرم (पिण्डोदक क्रिया) ختم خواهد شد و (٤) مامردمان بذریعۂ بربادیِ خاندان برای گناهِ عظیم کردن آماده شده ایم۔ بر این یوگشیور شری کرشن گفتند۔

سَنجَیُ اُوَاچ

تیـن تَتهَـا کـرپیـا وِی شـٹـم شـروپـورنـا کُلـی کشنـم

وِشـی دَنـت مـی دی وَ اکـی مُـواچ مـدُھـو سـودنـی (۱)

संजय उवाच

तं तथा कृपयाविष्टमश्रुपूर्णाकुलेक्षणम्।

विषीदन्तमिदं वाक्यमुवाच मधुसूदनः॥१॥

رحم آگین۔ از اشك ها لبریز بی قرار چشم دارنده در بارۂ آن ارجن، مدهو سودن मधुसुदन خاتمۂ غرور کننده شری کرشن این قول گفتند :

شِری بھَگوَان اُواچ

کُـو تـس تـواکـش مل می دی وِیشَمی سَمـو پـس تهی تم

اَنـاریـه جُشـٹـم سـورَگـی مَکِیـرتـی کـرم رجُـن (۲)

श्रीभगवानुवाच

कुतस्त्वा कश्मलमिदं विषमे समुपस्थितम्।

अनार्यजुष्टमस्वर्ग्यमकीर्तिकरमर्जुन॥२॥

ارجن! در این غیر مساوی مقام در تو این نادانی از کجا آمد؟ مقامِ غیر مساوی یعنی مساویِ آن در تخلیق مقامی هم نیست۔ آنکه مقصودش ماورائی است۔ در آن غیر اختلافی مقام در تو جهالت از کجا آمدَ جهالت چرا؟!ارجن برای حفاظتِ دینِ ابدی کمر بسته است۔ چه برای حفاظتِ دین ابدی از دل و جان تیار شدن جهالت است؟ شری کرشن می گویند۔ بلی۔ این جهالت است۔ نه بذریعهٔ متوقع مردمان سلوكِ این کرده شده است۔ نه جنت عطا کننده است و نه این شهرت هم عطا کننده است۔ هر که بر راهِ نیك با مضبوطی قایم است۔ او را افضل (आर्य) می گویند۔ برای خاندان مردن، فنا شدن گر جهالت نه بودی پس عظیم انسان ها برآن ضرور عمل کردندی۔ گر فرضِ خاندانی هم حق بودی پس جنت و لا درجهٔ خیرخواهی (नि: श्रेणी) ضرور ایجاد شدی۔ این شهرت عطا کننده هم نیست۔ میرا در یادا لٰهی مشغول شد، پس مردمان بگویند میرا دیوانی شد۔ خوش دامن بگوید که خاندان را تباه کننده شد۔ آن خاندان و عزت که برای آنها خوش دامنِ میرا اظهارِ مصیبت کرده شده می زارید۔ امروز آن خاندانی خوش دامن را کسی هم نمی داند۔ میرا را همه دنیا می داند همچنین برای خاندان آنها که پریشان اند شهرت آنها هم تاکی خواهد ماند۔ درآنکه شهرت نیست۔ خیر نیست۔ صالح مردمان از غفلت هم سلوكِ آن نکردند۔ پس ثابت است که آن جهالت است۔ لهٰذا

کَلی بیی ما سم گمه پارتھ نی تتو یه یُو پپه پی دهتی
کشودَری هَر دی دُوربلا یه تیکووا و تشٹھ پرنتپ (۳)

क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ नैतत्त्वय्युपपद्यते।
क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्त्वोत्तिष्ठ परंतप ॥३॥

ارجن نا مرد مشو۔ چه ارجن نا مرد بود؟ چه شما مرد اید؟ نا مرد آنست که درآن مردانگی نشود۔ همه از فهمِ خویش مردانگی هم می کنند۔ کاشت کار روز و شب بی انهتا کوشش و جد و جهد کرده در کشت زار مردانگی هم می کند۔ کسی روزگار مردانگی می فهمد و کسی عهدهٔ خویش را غلط استعمال کرده مرد

می شود۔ تا حیات مردانگی کرده هم مجبوراً محروم شده می رویم۔ ظاهر است که این مردانگی نیست۔ خالص مردانگی است۔ خود شناسي۔ 'گارگی' गार्गी (در دورِ قدیم یك عالمه) از یاگوتکی याज्ञवतक्य(در دورِ قدیم یك عالم وفاضل مرد حق) گفت :

نپوسنکی پومان گیو یونه ویتی هردی استهی تم
پروشی سوی پرکاشی تس ملنداتم نمی ویه یم

(آتم پران)

नपुंसक पुमान् ज्ञेयो न वेत्ति हृदि स्थितम्।
पुरुषं स्वप्रकाशं तस्मानन्दात्मानमव्ययम्।।

(आत्म–पुराण)

آن هم مرد شده نا مرد است۔ هر که در دل قایم روح را نمی شناسد۔ روح هم بشکل مرد آدمی، خود پُر نور، اعلیٰ، پر لطف و غیر مرئی است۔ کوششِ او را حاصل کردن هم مردانگی است۔ ارجن :- تو حاملِ نامردی مشو۔ این برای تو واجب نیست۔ ای اعلیٰ ریاضت کش حقیر کمزوریِ دل را ترك کرده برای جنگ قایم شو۔ رغبت را ترك کن۔ این محض کمزوریِ دل است۔ دربارۀ این ارجن سوالِ سوم قایم کرد۔

آرجُن اُواچ

کَتهی بهیشم هی شڈنگ کهی دُرونی چه مدهوسودنی
اِشوبهی پرتی یوتسی یا می پوجارها وری سودن (٤)

अर्जुन उवाच

कथं भीष्महं संङ्ख्ये द्रोणं च मधुसूदन।
इषुभि: प्रति योतस्यामि पूजार्हावरिसूदन।।४।।

غرور را ختم کننده مدهوسودن! من در میدانِ جنگ از جد بهیشم و علامه درون از تیر ها چه طور جنگ خواهم کرد، زیرا که اری سودن۔ هر دوهم قابلِ احترام اند۔

شرك هم درون است۔ معبود جدا است، ما جدا ایم این احساسِ شرك هم ابتدائی مخرجِ ترغیبِ حصول است۔همین ثقالتِ درونا چاریه است۔ شك هم بهیشم است۔ تا چون شك است تا آن وقت بچه ها ' خاندان' خویشا وندان همه عزیز می شوند۔ در عزیز شدن شك هم ذریعه است۔ روح همین ر اقابلِ احترام فهمیده با آنها می ماند که این پدر اند، جداند، معلمِ خاندان اند وغیره در مکمل دورِ ریاضت۔

गुरू न चेला, पुरूषा अकेला।
न बन्धुर्न मित्रं गुरूर्नैव शिष्य:।
चिदानन्दरूप: शिवोऽहम् शिवोऽहम्।।
(आत्मषटक—५)

چون رجحانِ قلبی در آن مسرتِ اعلیٰ محومی شود پس نه مرشد علم دهنده است و نه شاگرد گیرنده هم می ماند۔ همین حالتِ ماورائی ا ست۔ ثقالتِ مرشد را حاصل کرده ثقالت یکسان میشود۔ شری کرشن می گویند 'ارجن تو در من قیام خواهی کرد' چون شری کرشن همچنین ارجن و مثلِ او حاصل کننده عظیم انسان می شود۔ در چنین حالت ذاتِ مرشد هم تحلیل میشود۔ ثقالت در دل روان می شود۔ ارجن سپرِ عهدۂ مرشدساخته از شرکتِ این جنگ کنارا کشی کردن می خواهد۔ او میگوید۔

گُرُو نه هتوا هی مها نو بهاوان
شَری یو بهوکتو بهی کَشی مپی ہ لُوکی
هت وارَ تهکا ماستو گُرُونی هی وی
بُهن جی یه بهوگلن رود هر پردگ دهلن (۵)

गुरूनहत्वा हि महानुभावान्।
श्रेयो भोक्तुं भैक्ष्यमपीह लोके।
हत्वार्थकामांस्तु गुरुनिहैव
भुन्जीय भोगान्रूधिरप्रदिग्धान्।।५।।

این قابلِ تعظیم معلم حضرات را نه کشته من در این دنیا دانۂ گدائی هم بهتر می فهمم این جا مطلبِ گدائی برای شکم پرستی گداگری نیست بلکه بجای معمولی خدمتِ صالح مردمان از آنها التجای خیر خواهی هم گدائی ا ست۔ अन्न غلہ واحد پروردگار است ، ब्रह्मेति व्यजानात। (तैत्तिरीय उप ३/२) این را حاصل کرده روح برای تا دوام آسوده می شود۔ گاهی غیر آسوده نمی ماند۔، ما از خدمتِ عظیم مردمان و و بذریعۂ التجا، از آنها رفته رفته نو شابِ خدائی را حاصل کنیم۔ ولی این خاندان ترک نه شود۔ همین خواهشِ غلۂ گدائی ارجن است۔ در دنیا بیش تر مردمان چنین هم می کنند۔ آنها می خواهند که تعلقاتِ محبتِ خدائی ترک نه شوند و نجات هم رفته رفته حاصل شود۔ ولی برای راه رو که تا ثراتش संस्कार بر آنها اند که در آن صلاحیتِ مقابله کردن است۔ که در طور طریق های سلوکِ آنها روانیِ 'شتریتو'(فنِ سپای گره) است۔ برای آن اصولِ اجناسِ این گدائی نیست۔ خود نکرده التجا کردن غلۂ گداگری است۔ گوتم بده هم در ''مج جی جهم نی کای در دهم دایا د سوکت'' मज्झिम निकाय के धम्मदायद सुतत अमिष दायाद (१/१/३) این غلۂ گدائی را آمش دایاد आमिष्दायाद (گدای گوشت) گفته شده قابلِ نفرت تسلیم کرده استِ۔ چون که ازخیالِ زنده داشتنِ جسم همه گدا گران بودند۔

اینِ قابلِ احترامِ مردمان را کشته چه حاصل خواهد شد؟ در این دنیا خون آلوده دولت و عیش و عشرتِ خواهشات هم برای لطف اندوزی حاصل خواهند شد۔ شاید ارجنِ می اند یشید که از یادِ رب در تعدادِ سکونِ مادیاتی اضافه خواهد شد، بعد از چندان جد و جهد هم دولتِ مقوی این جسم و عیشِ خواهش هم حاصل خواهند شد باز او دلیل پیش می کند۔

نـــه چـی تــدی دوَمـی کتـرنّـنـو گـرِی یـو
یــد دا جَیــــه مـــی یَـدی وانــو جَیـــه یـو
یـــانـــی ویتـــوا نـــه جـی جـی وِی شـــام
لستـش و ستهی تا پرمُکهی بهارت راشٹرا (٦)

न चैतद्विद्म: कतरन्नो गरीयो–
यद्वा जयेम यदि वा नो जयेयु:।

यानेव हत्वा न जिजीविषाम–
स्तेऽवस्थिता: प्रमुखे धार्तराष्ट्रा: ।।६।।

این هم طی نیست که آن عیش حاصل هم خواهد شد۔ این هم ما نمی دانیم که برای ما چه کردن بهتر است زیرا که هر چه ما گفتیم آن جهالت ثابت شد۔ این هم معلوم نیست که ما هم فتح حاصل خواهیم کرد یا این ها را فتح حاصل خواهد شد۔ مردمانیکه آنها را کشته ما نمی خواهیم که زنده باشیم آنها هم اولادِ دهرت راشٹر پیشِ ما ایستاده اند، با از جهالتِ تمثیل دهرت راشٹر پیدا فریفتگی وغیره ، جماعت های مردمانِ خویش فنا خواهند شد۔ پس ما فتح حاصل کرده هم چه خواهیم کرد؟ ارجن با زمی اندیشد که هر چه ما گفتیم شاید این هم جهالت شود۔ لهٰذا گزارش می کند۔

کَارپنی دُوشو پهت سَوی بهاوی
پرچ چهامی توان دَهرم سم موڈه چی تا
یچ چه ریه سیان نی نش چی تی بوهی تن می
شِش یّس تی هین شادهی مان توان پرپن نم(۷)

कार्पण्यदोषोपहतस्वभाव:
पृच्छामि त्वां धर्मसंमूढचेता:।
यच्छ्रेय: स्यान्निश्चितं ब्रूहि तन्मे
शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम् ।।७।।

از زیرِ اثرِ بدی های بخل (بزدلی) برباد فطرت دارنده، دربارۂ دین به هر طور فریفته قلب دارنده من به شما عرض می کنم که هر چه طی شده اعلیٰ و افادی شود۔ آن وسیله مرا بگوئید۔ من خاص الخاص شاگردِ شما ام۔ در پناهِ شما ام، مرا بگیرید، صرف نصیحت مدهید۔ بلکه هر جاهم قدم ها یم متزلزل شوند دست گیریِ من بکنید۔ लाद दे लदाय दे और लदानेवाला साथ चले ।، گر بر جای بغچه به افتد، پس که در بار خواهد کرد؟ سپردگیِ ارجن چنین هم است۔

این جا ارجن خود را به همه طور سپرد کرد تا اکنون او شری کرشن را

ھم وزن ھم می فھمید، صرف ھمین نیست در مختلف علوم خود را قدری بیش ھم می دانست این جا او لگامِ خود حقیقتاً به شری کرشن سپرد کرد۔ مرشد تا منزل آخر در دل مقام کرده با ریاضت کش می روند۔ گراو همراھی نه کنند۔ پس ریاضت کش را منزل حاصل نخواهد شد۔ اهلِ خاندانِ دوشیزه ای چون تا شادی و نکاح اورا نصیحتِ احتیاط داده شده دست گیری می کنند همچنین مرشد شاگردِ خویش را از باطن 'رتھ' بان شده اورا از پیچ و خم دنیا محفوظ داشته تا منزل می رسانند۔ ارجن گزارش می کند که 'بھگوان' یك سخن مزید است۔

نه هی پرپش یا منی ماپنو دهاد
یچ چھوکموچ چھو شنامی نندریانام
آواپی بھو ماوس پتن مردده دین
راجیه ین سُرانمه پی چدھی پت یم(۸)

न हिप्रपश्यामि ममापनुद्याद्
यच्छोकमुच्छोषणमिन्द्रियाणाम् ।
अवाप्य भूमावसपत्नमृद्ध –
राज्यं सुरणामपि चाधिपत्यम् ॥८॥

بر زمین بغیر از کشمکش اقتدارِ پر از مال و زر را و مقامِ اندرِ سر تاجِ دیوتا هان را حاصل کرده هم من آن طریق را نمی بینم۔ هر که حواسم را خشك کننده این خلش را دور بتواند کرد، چون خلش قایم ماند، پس همه گرفته من چه خواهم کرد؟ گرقدری هم حاصل شدن است پس مرا معاف بکنید۔ ارجن اندیشید اکنون بعد از این چه خواهند گفت؟

سنجی اُواچ

آومُکتوا هرشی کَیشی گُڈا کیشی پرن تپ
نه یوت سیی اِتی گووِند مُك توا توشنی به بھوهی(۹)

संजय उचाव

एवमुक्त्वा हृषीकेशं गुडाकेशः परंतप।
न योत्स्य इति गोविन्दमुक्त्वा तूष्णीं बभूव ह॥९॥

سنجی گفت۔ تمثیلِ فریفتگی بر شبِ تاریك فتح حاصل کننده ارجن از علیمِ دل شری کرشن این گفته که "گوبند! من جنگ نخواهم کرد" خاموش شد۔ تا اکنون نظر ارجن دربارۂ پران است که در آن با معلوماتِ مذهبی اصولِ عیش و عشرت حاصل کننده هم است که در ان بهشت را همه فهمیده میشود۔ شری کرشن شرحِ آن خواهند کرد که این نظریه هم غلط است۔

تَمُواچ هرشی کیشی پرهی سن نی و بهارت
سین یوربه یورمرده یه وشی دنت می دی وچی(۱۰)

तमुवाच हृषीकेशः प्रहसन्निव भारत।
सेनयोरुभयोर्मध्ये विषीदन्तमिदं वचः॥१०॥

بعد از این ای شاه! عالم القلوب مالكِ جوگ شری کرشن درمیان هر دو جانب افواج به آن غمزده ارجن خندیده این سخن گفت۔

شِری بهگوَان اُواچ

آشوچ یان نو شو چستوی پرگیا وا داش چه بهاشَسَیُ
گتاسون گتاسون شچی نانو شوچنتی پنڈی تا(۱۱)

श्रीभगवानुवाच

अशोच्यानन्वशोचस्त्वं प्रज्ञावादांश्च भाषसे।
गतासूनगतासूंश्च नानुशोचन्ति पण्डिताः॥११॥

ارجن تو برای چنین مردمان غمزده ای هر که برای قابلِ غم کردن نیستند که برای آنها غم کرده شود۔ و سخنان چو عالمان می کند، ولی از عقل بهره ور عالمان که جانِ آنها رفته شده است۔ برای آنها و در آنها که جان باقی است۔ برای آن مردمان هم غم نمی کنند، زیرا که یك روز آنها هم فنا خواهند شد۔ تو محض مانند عالمان گفتگو می کند، در حقیقت عالم نیست، زیرا که

نه توی وا هی جا تو نا سی نه توی نی می جنادهی پا
نه چَیُونه بهو شیام ای سروی وی متی پرمی(۱۲)

न त्वेवाहं जातु नासं न त्वं नेमे नेमे जनाधिपा:।

न चैव न भविष्याम: सर्वे वयमत: परम् ।।१२।।

چنین هم نیست که من یعنی مرشد کامل در دوری نه بود یا تو عاشق اهل یا 'جنادهپی' (जनाधिपा) شاه مردمان یعنی در خصلت ملکاتِ ردیه (अनुरागी) یابنده غرورنبود چنین هم نیست که بعد از آن ما همه نخواهند ماند۔ مرشدِ کامل همیشه می ماند، عاشق همیشه زنده می ماند اینجا مالكِ جوگ شرحِ ابدیتِ جوگ بیان کرده شده در مستقبل هم بر موجودگی آنها زور دادند۔ برای مردگان وجه غم نه کردن بیان کرده شده آنها گفتند۔

دَی هی نوس می نه یا تها دَی هی کو ماری یو دنی جرا

تتها دَی ها نتر پرَاپتی ددهی رَستر نه مُها یه تی(۱۳)

देहिनोऽस्मिन्यथा देहे कौमारं यौवनं जरा।

तथा देहान्तरप्राप्तिर्धीरस्तत्र न मुहयति ।।१३।।

چنانکه در جسم این ذی روح کم عمری، جوانی و حالاتِ ضعیفی میشود، همچنین در اصولِ مختلف اجسام ثابت قدم انسان فریفته نمی شود، گاهی شما طفل بودید رفته رفته جوان شدید پس شما فنا نه شدید؟ باز ضعیف شدید۔ انسان یك هم است، همچنین قدری فرق هم بر حصولِ جدید جسم نمی ماند۔ این تغیرِ جسم تا آن وقت جاری خواهد ماند تا وقتیکه از تغیر ماورا شیی حاصل نه شود۔

ماتَرَاسپَرشاستو کونتی شی توشن سُکهودوکهدا

آگما پائی نوسِنِّتیاستان ستی تَکشا سو بهارت (١٤)

मात्रास्पर्शास्तु कौन्तेय शीतोष्णसुखदु: खदा:।

आगमापायिनोऽनित्यास्तांस्तितिक्षस्व भारत ।।१४।।

ای پسرِ کنتی آرام و تکلیف عطا کننده حواس و اتفاقِ موضوعاتش همیشه ماننده نیستند،محض وقتی اند۔ لهٰذا فردِ خاندانِ بهرت ارجن! تو این را ترك کن۔ ارجن حواس و بذریعۂ اتفاقِ موضوعاتش شونده آرام را یاد کرده هم

بی قرار بود۔ فرضِ خاندانی، پرستشِ خاندانی معلمان وغیرہ زیرِ آمیزشِ حواس اند۔ این وقتی اند۔ فانی اند، موضوعاتِ اتفاق همیشه حاصل نه خواهد شد۔ نه در حواس طاقتِ حصول خواهد ماند۔ لهٰذا ارجن۔ تو این ها را ترك کن، برداشت کن۔ چرا؟ چه جنگِ هماله بود، که ارجن سردی برداشت کردی؟ یا چه این جنگِ ریگستان است ، که آنجا ارجن گرمی برداشت کند؟ 'کروشیتر' (कुरुक्षेत्र)میدانِ جنگ چنانکه عموماً مردمان بیرون می گویند معتدل مقام است۔ منجمله محض هجده روز جنگ شد۔ در این کم زمانه کجا سردی و گرمی گزشت؟ در حقیقت برداشت کردنِ عزت و ذلت، تکلیف و آرام، سردی و گرمی بریك جوگی منحصر می کند۔ این عکاسیِ جنگ دنیای دل است۔ برای این خارجی جنگ، "گیتا" نمی گوید۔ این جنگِ میدان و عالمِ میدان است۔ که در آن دولتِ دنیوی را به همه طور خاتمه کرده، در معبود مقام دهانیده ۔دولتِ روحانی هم خاموش می شود۔ چون عیوب بالکل نیستند پس هم ذات خصائل بر کسی حمله کنند لهٰذا با تکمیل هم آنها هم خاموش میشوندنکه قبل از این گیتا عکاسی جنگِ دنیای باطنی است۔ از این ایثار چه حاصل خواهد شد؟ از این فائده چیست بر این شری کرشن میگویند۔

یه هین نه وَی تهی ینت یه تی پُرُو شی پُروش رَ شبه
سَم دُکهی سوکهی دهیری سوسمرت توای کلپتی (۱۵)

यं हि न व्यथयन्त्येते पुरुषं पुरुषर्षभ।
समदु:खसुखं धीरं सोऽमृतत्वाय कल्पते ॥१५॥

زیراکه ای مرد آدمی! آرام و تکلیف را یکسان فهمنده آن ثابت قدم انسان را که اتفاقِ موضوعات و حواس او را غمزده نمی کنند۔ او از مرگ ماورا لا فنای عنصر را صلاحیت یابنده می شود، این جا شری کرشن یك حصول یا بی، عنصر لا فنای را ذکر کردند ارجن می اند یشید که در ثمرۂ جنگ جنت نصیب خواهد شد یا زمین، ولی شری کرشن می گویند که نه جنت حاصل خواهد شد، نه زمین بلکه جاودانی حاصل خواهد شد۔ جاودانی چیست؟

ناستووِیدَھتی بھائو نابھائو وِیدھی تی ستی

اُبھ یوریی در شٹوش نستس توی نہ یوست توی درشی بھی (١٦)

नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सत:।

उभयोरपि दृष्टोऽन्तस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभि: ॥१६॥

ارجن وجودِ باطل نیست۔ وجود آن ھم نیست، اورا نمی تواند باز داشت۔ و کمیِ حق در ھر سہ تسلسلِ زمانہ نیست۔ آن را فنانمی تواند کرد۔ ارجن سوال کرد۔ چہ از حیثیتِ بندہ نواز شدن شما می گوئید؟ شری کرشن گفتند۔ من ھم می گویم، فرقِ این ھردو با ما بذریعۂ حق شناس انسان ھا دیدہ شدہ است۔ شری کرشن ھمین حقیقت را باز گفتند ھر راکہ مبصر انسان ھا گاھی دیدہ بودند۔ شری کرشن ھم یك حق شناس عظیم انسان بودند۔ عنصرِ اعلیٰ روحِ مطلق را بدیھی دیدار کردہ بر آن مقام فائز انسان حق شناس گفتہ می شوند۔ حق و باطل چیست؟ بر این می گویند۔

اَوِیناشی تو تدِوُدھی یَین سرو می دی تہ تم

وِناش مہ وی یس یاس سی نہ کش چِتُ کر تو مَرھتی (١٧)

अविनाशि तु तद्विद्धि येन सर्वमिदं ततम्।

विनाशमव्ययस्यास्य न कश्चित्कर्तुमर्हति ॥१७॥

پس لا فانی آنست کہ ازآن این ھمہ دنیا جاری و ساری است۔ این (اوی یس سی (अव्ययस्य)) لافانی را طاقتِ فنا کردن در کسی ھم نیست، ولی نامِ آن لافانی و جاودانی چیست؟ آن کہ است؟

اَنتُ وَنتُ اِمی دَی ھا نِتّی سیو کتا شَرِیرِیُ نی

اَناشی نوس پر می یس سی تسما تُھو دھا یوسوُ بھارت (١٨)

अन्तवन्त इमे देहा नित्यस्योक्ता: शरीरिण:।

अनाशिनोऽप्रमेयस्य तस्माद्युध्यस्व भारत ॥१८॥

لافانی، لاثبوت، ھمیشہ موجود ماندہ این ھمہ اجسامِ روح فانی گفتہ شدہ اند، لھٰذا فردِ خاندانِ بھرت ارجن! تو جنگ کن۔ روح ھم نوشاب است۔

روح هم لافانی است هر که در هر سه تسلسلِ زمانه فنا نمی شود روح هم حق است- جسم فانی است- همین باطل است که این را در هر سه تسلسلِ زمانه وجود نیست-

جسم فانی است- لهٰذا تو جنگ کن، از این حکم این ظاهر نمی شود که ارجن محض کوروان را بکشد- در طرف دارانِ پانڈوان اجسام هم ایستاده بودند، چه اجسامِ پانڈوان لا فانی بودند؟ گر جسم فانی است پس شری کرشن در حفاظتِ که ایستاده بودند- چه ارجن جسمی دارنده بود؟ جسم باطل است که وجودش نیست، اورا نمی تواند باز داشت چه شری کرشن در حفاظتِ آن جسم ایستاده اند؟ گر چنین است پس آن هم نادان و جاهل اند- زیرا که بعد از این شری کرشن خود می گویند که هر که محض برای جسم هم می زید، محنت می کند (در باب ۱۳/۳) او نادان و جاهل است- او تا عمر گناه کننده انسان بی کار هم می زید- آخر کار ارجن که بود؟

در حقیقت عشق هم ارجن است- برای عاشق معبود همیشه 'رتھ' بان شده همراه می مانند- مانند محب رهنمایِ او می کنند، شما جسم نیستید- جسم هم لباس است- مکانِ رهائش است- در این مانده از انسیت پر شده روح است- از کشتن و قطع کردنِ در جنگ مادی خاتمۂ اجسام نمی شود- این جسم رها خواهدشد پس روح در جسمِ دیگر داخل خواهد شد- در بارۂ این شری کرشن گفته شده اند که چنانکه از زمانۂ طفلی جوانی یا ضعیفی می آید، همچنین تبدیلیِ جسم هم حاصل می شود- گر جسم را قطع خواهیم کرد پس ذی روح جسمِ نوتبدیل خواهد کرد-

جسم بر تاثراتِ خویش منحصر است و بنیادِ تاثر دل است (मन एव मनुष्याणां कारणं बन्धमोक्षयो:।) بر دل بطورِ کلّی قابو شدن مستحکم و ثابت قدم شدن و تحلیلِ تاثرِ آخری یکسان اند، شکستنِ بنیادِ تاثرات در حقیقت خاتمۂ اجسام است- برای این را شکستن شما را باید که عبادت کنید، چنانکه شری کرشن این را نامِ عمل (कर्म) یا (निष्काम कर्म योग) نامِ بی غرض عملی جوگ داده است - شری کرشن بر هر مقام ارجن را ترغیبِ جنگ داده اند، ولی در این یك شلوك (شعر) هم چنین نیست که

حمایتِ قتل و غارت یا حمایتِ جنگِ مادی کند ۔ این جنگِ خصائلِ غیر نسلی و هم ذات است، در جهانِ دل است۔

یـه آیـنـی وَیتـی هَـنتـارین یَـش و چَیـنـی مَن یـه تَی هَتَ،
اُو بَهـو تَـو نِـه وِ جَانِی تو نَـا یـه هَـن تِی نـه هَـن یَتی(۱۹)

य एनं वेत्ति हन्तारं यश्चैनं मन्यते हतम् ।
उभौ तौ न विजानीतो नायं हन्ति हन्यते ॥१९॥

آنـکـه ایـن روح راهـلاك کـنـنـده مـی فهمد وهر که این روح را مرده می دانـد ، ایـن هر دو حقیقتِ روح را نمی دانند زیرا که این روح نه میرد نه کشته می شود باز بر این حقیقت زور می دهند۔

نَـه جَـایـه تَی مِری یـه تَی واکَـدَا چن نَائی
بُهـو تَـوَا بَهـوِی تَـا وَا نَـه بُهـو یَـه اَی
اَجـونِـت یـه شَـاش وَتَـوس یـه ای پُـراَنَوُ
نَـه هَن یَـه تَی هَن یَه مَانی شَرِی رَی(۲۰)

न जायते म्रियते वा कदाचिन्नायं
भूत्वा भविता वा न भूयः
अजो नित्यः शाश्वतोऽयं पुराणो—
नहन्यते हन्यमाने शरीरे ॥२०॥

ایـن روح نه در دوری پیدا می شود نه فنا می شود،زیرا که این فقط لباس را هم تبدیل می کند۔ این صرف روح شده بجز روح چیزی دیگر شونده نیست۔ چونکه این ابدی است همیشگی می دارد دائمی و قدیمی است۔ جسم ختم می شـود ولـی خـاتـمۂ این نمی شود۔ روح حق است روح هم قدیمی است، روح هم دائمی و ابدی است۔ شما کـه هستید؟ مقلّدِ دینِ ابدی ۔ ابدی که است؟ روح، شما پیروی روح هستید ۔ روح ، روحِ مطلق و خدا این مترادفِ یکدگر اند۔ شما که اید؟ پرستارِ دینِ دائمی۔ دائمی که است؟ روح یعنی ماو شما پرستارِ روح اند ۔ گرشما راهِ روحانی را نـمـی دانیـد پس نزدِ شما از نامِ دائمی و ابدی چیزی نیست ۔ برای این

شما آه وافسوس می کنید پس امیدوار ضرور هستید ولی دینِ ابدی نمی دارید۔ بر نامِ دینِ ابدی شکارِ بد رواجی هستید ۔ در وطنِ خویش یا در غیر وطن شکار اید۔

در ملکِ خویش یا در غیرملك هر انسان یکسان روح می دارد۔ از این سبب در همه دنیا بر جای که کسی طریقِ حالتِ روح دهاننده می داند و کوششِ عملِ او هم می کند پس او دینِ دائمی می دارد، خواه او خویش را عیسائی، مسلمان، یهودی یا هر چه هم چرانگوید۔

وَی دَاونَاشِنَی نَی تِت یَه تَه آیَنَ مَجَم وَی تَم

کَتهَی سَی پُروشَی پَارتهَ کی گهات یَه تِی هَنتِی کَم (۲۱)

वेदाविनाशिनं नित्यं य एनमजमव्ययम्

कथं स पुरुषः पार्थ कं घातयति हन्ति कम् ॥२१॥

جسمِ خاکی را 'رته' کرده، بر تمثیلِ ذاتِ مطلق یعنی بر منزلِ مقصود تیرِ بی خطا زننده ای پسرِ 'پرتها' (पृथा) ارجن۔ شخصیکه این روح را لافانی و دائمی و غیر مرئی میداند، چه طور کسی را هلاك می کراند و چطور کسی را هلاك می کند؟ لا فانی را فنا شدن نا ممکن است هر که دائمی است او دوباره پیدانمی شود لهٰذا برای جسم غم نباید کرد همین را مثال داده صاف می کنند۔

وَسَانسِی جِیرنَانِی یَتهَا وِی هَائی

نِه وَانی گِر هَانَاتِی نَروس پَرَانِی

تَتهَا شَرِی رَای وِی هَائی جِیرنَا

نَی نِی یَانِی سَن یَاتِی نه وَانی وَی هِی (۲۲)

वासांसि जीर्णानि यथा विहाय

नवानि गृह्णाति नरोऽपराणि।

तथा शरीराणि विहाय जीर्णा–

न्यन्यानि संयाति नवानि देही ॥२२॥

چنانکه انسان वासांसि जीर्णानि بوسیدهِ قدیم لباس ها را ترك کرده لباسهای نو می پوشد همچنین ذی روح هم اجسامِ کهنه را ترك کرده در اجسامِ نو داخل

می شود چون صرف جسمِ بوسیده شده هم جسمِ نو حاصل می کند پس این طفلان چرا می میرند ؟ این لباس را می باید که عمده تر شود۔ در حقیقت این جسم بر تاثراتِ خویش منحصر است ۔ چون تاثرات بوسیده می شوند پس تعلقِ جسم هم می شکند ۔ اگر تاثر ، وقتِ دو روز می دارد پس در روزِ دیگر هم جسم بوسیده می شود بعد ازآن انسان یك نفس هم پیش زنده نمی ماند تاثر هم جسم است ۔ روح از مطابقتِ تاثرات جسمِ نو قبول می کند ۔ अथ खलु क्रतुमय: पुरूष:। यथा इहैवु प्रेत्य भवति। कृतं लोकं पुरूषोऽभिजायते।' (छान्दोग्योपनिषद्,३/१४) یعنی این انسان یقینا قرار داداست در این دنیا انسان مستقل اراده ای که می داردبعد مردن هم همین استقلال باقی می شود ۔در اجسامِ مطابقِ عزمِ خویش ساخته شده،انسان جسمِ نو حاصل می کند ۔ همچنین مرگ صرف تبدیلیِ جسم است روحِ نمی میرد باز بر جاودانی و ابدیتِ روح زور می دهند

نَیْنَی چھِن دَنْتی شَسترانی نَی نی دَهتی پاوَکی
نه چی نی کِلو دینت یا پو نه شو یه تی مَارُوتی(٢٣)

नैनं छिन्दन्ति शास्त्राणि नैनं दहति पावक:।
न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारूत: ॥२३॥

ارجن ! این روح را اسلحه وغیره قطع نمی تواند کرد۔ آتش این را نمی تواند سوخت۔ آب این را نمناك نمی تواند کرد و نه بادهم این را خشك می تواند کرد

اَچھی دھیوسی مداهی یوس لی مَکَل لی دھوس شوشی لَی وَچی
نِت یه سَروُگتی استها نروچلو سی سناتنی ای(٢٤)

अच्छेद्योऽयमदाह्योऽयमक्लेद्योऽशोष्य एव च।
नित्य: सर्वगत: स्थाणुरचलोऽयं सनातन: ॥२४॥

این روح ناقابلِ تقسیم است ۔ در آن سوراخ نمی تواند کرد۔ این ناقابلِ آتش زنی است این را نمی تواند سوخت ۔ این ناقابلِ نمناك است ۔ این را نم نمی تواند کرد۔ فلك این را در خود جذب نمی تواند کرد ۔ این روح بلاشبه

ناقابلِ خشك، عالمگیر ،مستحکم ، دائمی و ابدی است ـ

ارجن گفته بود که فرضِ خاندانی دائمی است ـ از جنگی دینِ دائمی فنا خواهدشد ولی شری کرشن این را جهالت تسلیم کرد و روح را هم دائمی گفت ـ شما که اید ؟ پیروی دینِ دائمی ـ دائمی که است ؟ روح! اگر شما آن طریقِ خاص را نمی دانید آنکه دوریِ روح طی می کند ـ پس شما دینِ دائمی را هم نمی دانید ـ نتیجهٔ این برای آن مردمان خراب است آنکه در فرقه پرستی مبتلا اند و بزدل و مذهبی اند ـ تعدادِ مسلمانانِ غیر ملکی محض تقریباً دوازده هزار است آنکه در قرونِ وسطیٰ در هندوستان آمده بودند ـ امروز تقریباً بیش از بست و هشت کرور اند۔ از تعدادِ دوازده هزار در تعدادِ صد هزارها تبدیل شدندی ، بیش از بیش یك کرور شدندی بیش از این چه قدر شدندی؟ اینها از تعدادِ بست و هشت کرور افزون می شوند ـ این همه هندو هم اند ـ برادرِ حقیقیِ شما اندآنکه از مس کردن و خوردن برباد شدند۔ ایشان برباد نه شدندبلکه دینِ دائمی و ناقابلِ تبدیلِ ایشان برباد شد۔ چون در دائره مادّی پیداشونده چیزی نمی تواند که آن ابدی را مس کند پس از خوردن و مس کردن دینِ دائمی چه طور بربادمی تواند شد؟ این دین نه بود، حالاتِ یك روایتِ بد بودند، از این در هندستان ، از فرقه پرستی دوریِ دلِ یکدگر افزون شد ، تقاسمهٔ ملك شد و مسلهٔ اتحادِ قومی امروز هم موجود است۔

این واقعاتِ روایاتِ بد در تاریخ بسیار اند ـ در ضلع همیرپور تقریباً پنجاه ، شصت اهلِ خاندان' شتری' بودند ـ امروز این همه مسلمان اند ـ نه برایشان حملهٔ توپ شد نه حملهٔ شمشیر شد پس چه شد؟ در تاریکیِ نیم شب یك دو مولوی و مفتی در آن قریه که در آن صرف یك چاه بود نزدِ آن چاه پوشیده شده نشستند و انتظار کردند که اوّل آن برهمن پروهت که مراسمِ مذهبی را انجام می دهد این جا برای غسل خواهد آمد۔ چون اُو آمد او را گرفتند و دهن را بستند و پیشِ این پروهت از چاه آب برآمدند، در آب دهن انداخته نوشیدند و آبیکه باقی مانده بود در چاه انداختند و یك لقمهٔ نان هم در چاه انداختند۔پنڈت جی می دید ندولی لاچار بودند ـ بعد از این پنڈت جی را باخود بردند و در خانهٔ خویش

آنها را قید کردند۔روز دیگر مولوی صاحبان از پنڈت جی دست بسته گزارش کردند که او طعام خورند ولی پنڈت جی ناراض شده گفتند که" شما مسلمان اید و من برهمن ام پس چه طور می توانم که خورم؟" ایشان گفتند مهاراج ما را خصوصاً ضرورتِ مردمانِ مانندِ شما است مَعاف بکنید" پنڈت جی را آزاد کردند۔

پنڈت جی در قریۂ خویش باز آمدند دیدند که مردمانِ قریه استعمالِ آبِ چاه مانندِ قبل می کنند آنها سخت مخالفتِ این کار کردند مردمان سبب پرسیدند پس او گفتند که مسلمانان بر صفّۂ چاه ایستاده بودند و پیشِ من آبِ چاه را پس خورده کردند و در چاه لقمۂ نان هم انداختند ۔ مردمانِ قریه حیران و پریشان شدندو پرسیدند" اکنون چه خواهد شد ؟" پنڈت جی گفتند اکنون چه ؟ دین بربادشد۔

در آن دور مردمان تعلیم یافته نه بودند۔ از زنان و مردمان ذاتِ ادنیٰ، حقِ حصولِ تعلیم از زمانۂ نا معلوم ربوده بودند ۔ سوداگر حصولِ دولت را فرض می دانستند ۔ امرأ (چهتری)حضراتِ درمدّاحیِ مداحان خود را گم کرده بودند که آبِ تیغِ رازق نمایان شد پس برق اندازی جاری شد تختِ دهلی متزلزل شد ۔ چون عزت بغیرِاز حصولِ تعلیم حاصل است پس چرا تعلیم حاصل کنند؟ از دین آنهاراتعلق نه بود، دین برای برهمنان یك اهم شیی بود، مصنّفِ شریعتِ دینی هم برهمن بودند شرح نویسِ آن و فیصله کنندۂ حق و باطل هم ایشان بودند ولی در زمانۂ قدیم زنان را ، مردمان ادنیٰ ذات را ، سوداگران را مجاهدان را،برهمنان و همه را ،حقِ وید خواندن حاصل بود، هر طبقهٔ عارفان تصنیفِ اشعارِ وید کرده اند، در فیصله های مناظراتِ دینی شریك شده اند، در زمانۂ قدیم بادشاهان آن ریاکاران را سزا دادند آنکه برنامِ دین ریاکاری می کردند و دین داران را احترام کرده بودند۔

ولی در قرونِ وسطیٰ از عرصۂ دراز در هندستان ، از نادانیِ علمِ حقیقیِ دینِ دائمی، باشندگان قریۂ مذکوره بالا مانندِ گوسفندان یك طرف جمع شدند که دینِ ما بربادشد ، و چندان این غیر پسند یده لفظ را شنیده خودکشی کردند، ولی این همه تاکجا جان دادند ی ۔ باوجود یکه عقیدۂ مسلسل می داشتند، لاچار

شده دیگر حل تلاش کردند۔ امروز هم ایشان نی را در زمین قائم کرده ،' چوبِ غلّه کوب' نهاده مانندِ هندوان شادی می کنند۔ بعداز این یك مولوی خطبۂ نکاح ادا کرده راه می افتد۔ این همه خالص هندو بودند ولی این همه مسلمان شدند۔

چه شده بود؟ آب نوشیده بود، از وجه لا علمی مس شدۂ مسلمانان خورده بودند ۔ لهٰذا دین برباد شد۔ دین مانندِ چُھوئی موئی شد این "چُھوئی موئی" (लाजवन्ती) یك نهال است۔ اگر شما این را مس کنید پس برگ های این پژمرده می شوند و از دست بردار شدن باز شگفته می شوند۔ این نهال از دشت کشیدن در حالتِ اوّل می آید، ولی دین چنین پژمرده شد که آئنده گاهی نخواهد شگفت ۔ اینِ برای تا دوام مردند، رام ، کرشن و بهگوانِ ایشان مردند ۔ آنکه دائمی بودند آن ها مردند ، در حقیقت بر نامِ دائمی این یك روشِ بد بود۔ این را مردمان دین می دانستند۔

مادر پناهِ دین چرا می رویم ، چونکه ما فانی ایم و دین یك چیزی مستحکم است که در پناهش رفته هم لا فانی بشویم ما از قتل کردن هلاك شویم و این دینِ دائمی محض از مس کردن و خوردن خواهد مرد۔پس این دین چه طور حفاظتِ ما خواهد کرد؟ این دین۔حفاظتِ شما می کند ، از شما طاقتور است۔ شما از شمشیر هلاك خواهید شدو دین ؟ او از مس کردن ختم شده است۔ دینِ شما چگونه است ؟ روایاتِ بد ختم می شوندنه که دینِ ابدی۔

ابدی چنین چیزی مستحکم است که این را اسلحه هم قطع نمی کنند و آتش نمی تواند سوخت و آب این را نمناك نمی تواند کرد۔ این خوردن و آشا میدن را نظر انداز بکنید،چیزیکه در دنیا پیدا شده است این را مَسُ هم نمی تواند کرد پس آن دینِ ابدی چه طور ختم شد؟

چنین هم چند روایاتِ بد در وقتِ ارجن هم بودند۔ ارجن هم شکارِ آنها بود ۔ آو ازِ آه و زاری کرده شده از عاجزی گفت فرضِ خاندانی ابدی است۔ از جنگ، دینِ ابدی برباد خواهد شد از ختم شدنِ فرضِ خاندانی ما برای تا دوام در جهنّم خواهیم رفت ولی شری کرشن گفتند "درتواین لا علمی از

کجا پیداشد''؟ از این ثابت است که آن یك رواجِ بد بود همین وجه بود که شری کرشن حلِ آن پیش کردند و گفتند که صرف روح هم ابدی است ۔ اگر شما راهِ روحانی را نمی دانید پس در دینِ ابدی اکنون داخلۂ شما نه شده است۔

چون این روحِ ابدی دائمی در همه مردمان موجود است پس تلاش کرا کنند؟ بر این شری کرشن می گویند۔

آوی یـکـتـوس ای مـچـنـتـیـو سـی مَـوی کَـار یـوس ای مُـچ یَـتـی
تَـسـمـا دی وی وِدت وی نـی نـانُـوو شـو چـتـو مـرهیسـی(۲۵)

अव्यक्तोऽयमचिन्त्योऽयमविकार्योऽयमुच्यते ।
तस्मादेवं विदित्वैनं नानुशोचितुमर्हसि ॥२५॥

این روح غیر مرئی یعنی موضوعِ حواس نیست ۔ این را بذریعۂ حواس نمی تواند فهمید۔ تا چون تعلقِ موضوعات و حواس است روح باقی است۔ ولی این را نمی تواند فهمید، آن بعید القیاس است تاوقتیکه قلب و ولولۂ دل است آن دائمی است، ولی برای دیدار واستعمال و داخلۂ مانیست۔ لهٰذا بر دل قابو کنید۔ اوّل شری کرشن گفته اند که وجودِ باطل نیست و کمیِ حق در هر سه ادوار نیست وآن روح حق است ! آنروح هم ناقابلِ تبدیل ، دائمی ، ابدی وغیر مرئی است۔ مبصّرین روح را از این خاص صفات مزیّن دید ند نه که عالمانِ ده زبانهادیدند ، نه دولت مندی دید ، بلکه صرف مبصّرین دیدند۔ بعداز این شری کرشن گفتند که عنصر خدا است ۔ ریاضت کش در وقتِ ریاضت در آن داخله می یابد و دیدارش می کند۔ در وقتِ حصول وصلِ معبود می شود و یك دقیقه بیش نمی گزرد که او روحِ خویش را از صفاتِ خدائی آراسته می یابد، او می بیند که روح هم حق، ابدی و مکمّل است این روح بعید القیاس است ۔ این بی عیب یعنی ناقابلِ تبدیل گفته می شود ۔ لهٰذا ارجن روح را چنین دانسته تولائقِ غم کردن نه هستی۔ اکنون شری کرشن در خیالاتِ ارجن تضاد می نمایند آنکه دلیلِ عام است۔

اَتـھ چـی نـی نِـت اَی جـاتـی نـتـی وَامـانیسـی مَـرتَـمُ
تَـتھـا پِـی تـویـن مَـھـا بـاھـو نیـو شـو چِتُـم هَـرسـی(۲٦)

अथ चैनं नित्यजातं नित्यं वा मन्यसे मृतम्।
तथापि त्वं महाबाहो नैवं शोचितुमर्हसि ॥२६॥

اگر تو این خیال می کنی که این همیشه پیدا می شود و همیشه می میرد، باز هم ترا نباید که تو غم کنی چونکه۔

جَاتَسّی هي دُهرُوْ مَرتيو دُهروی جنم مَرتسی چه
تَس ملپ ری هاریه سَرتهی نه، توین شوچی تُم هَرسی (۲۷)

जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च।
तस्मादपरिहार्येऽर्थे न त्वं शोचितुमर्हसि ॥२७॥

باوجود چنین فهمیده هم این ثابت است که اگر کسی که پیدا می شود برای او یقینا مرگ است و شخصیکه می میرد برای او یقینا پیدائش ثابت می شود۔ از این وجه هم تو از ترکیب خالی در این معامله قابلِ غم کردن نیست۔ چیزیکه علاجش هم نیست برای آن غمزده شدن یك دوم تکلیف را مدعو کردن است۔

اَو یَکتَا دِینی بهُتانی و یَکُت مده یَانی بهارت
اَوِیکُت نِی دهانا نه یه وَاتَتُ را کَاپری دیونَا (۲۸)

अव्यक्तादीनि भूतानि व्यक्तमध्यानि भारत।।
अव्यक्तनिधनान्येव तत्र का परिदेवना॥२८॥

ارجن این همه جاندار قبل از پیدائشِ خویش هم بلا جسم بودندو بعد ازمردن هم بلاجسم دارندگان اند۔ قبل از پیدائش و بعداز مردن هم نظر نمی آیند ۔ صرف درمیانِ پیدائش و مرگ هم در جسم نظر می آیند۔

لهٰذا برای این تبدل بی کار چرافکر می کنی؟ دیدارِ این روح که می کند؟ در بارهٔ این می فرمایند ۔

آشچریه وَتُ پَش یه تِی کَش چِی دَیَن
مَاش چَر یه وَده دَتی تَتهیو چَان نی
آش چریه وَچّی چنَی مَنی شر نو تی
شُرت واپ یُن وید نه چی ولَکش چِتُ (۲۹)

आश्चर्यवत्पश्यति कश्चिदेन-
माश्चर्यवद्वदति तथैव चान्य:।
आश्चर्यवच्चैनमन्य: श्रृणोति
श्रुत्वाप्येनं वेद न चैव कश्चित्॥२९॥

قبل از این شری کرشن گفته بودند که این روح را مبصّرین دیده اند، اکنون بر کمیابیِ عنصر بینی اظهارِ خیال می کنند که شخصیکه عجیب و نادر است این روح را از نگاهِ تعجّب می بیند، نمی شنود بلکه ظاهراً می بیند ! و همچنین دیگر عظیم انسان هم بطور حیرت انگیز بیانِ این عنصر می کند۔ (صرف آن کس)هر که دیدارِ این کرده استِ همین حقیقتِ این بیان می تواند کرد ۔ دیگر نادر ریاضت کشی بطور حیرت می شنود۔ همه نمی شنوند، زیرا که این برای اهل هم است ۔ ای ارجن ! چند مردمان شنیده هم حقیقتِ این روح را نمی شناسند زیرا که وسیله تمام نمی شود۔ شما سخنِ علوم صد هزار شنوید ، بدانید، از غورو فکر معلوم کنید خواهش مند هم بمانید ولی فریفتگی طاقتِ بزرگ است بعد از چند دقیقه هم شما در انتظاماتِ دنیوی مشغول خواهید شد در آخر شری کرشن فیصله می دهند ۔

دَی هِـی نتـی مـودهیـو سهـی دَی هَـی سَـرو سـی بَهـارت
تَـس مَـاتـس روانـی بُهـوتـانـی نـه تَوی شوچی تم مَرهسی(۳۰)

देही नित्यमवध्योऽयं देहे सर्वस्य भारत।
तस्मात्सर्वाणि भूतानि न त्वं शोचितुमर्हसि ॥३०॥

ارجن! این روح در همه اجسام همیشه نا قابلِ هلاك است، نا قابلِ تراش است ۔ لهٰذا برای همه جاندارها تو قابلِ غم زده شدن نه هستی۔

روح هم ابدی است تعمیلِ این حقیقت کرده، این را با عظمتِ این بیان کرده این سوال بر این مقام تمام می شود۔ اکنون سوال پیدا می شود که حصول این چطور شود؟ در همـه گیتا برای این بیانِ دو راه است، راهِ اوّل بی غرض عملی جوگ (निष्काम कर्म योग) و دیگـر جوگِ علمی (ज्ञानयोग) در هر دو راه این کرده

شونده عمل یك هم است۔ آن عمل چندان ضروری است بر اهمیتِ این زور داده شده مالكِ جوگ شری کرشن برای جوگِ علمی بیان می کنند ۔

سَوی دَھرمَپی چَا و یکُشی نه وِی کَمپی تُو مِر هسی
تَھرم یلِی یُدھا چه چھی یوس نی یت شَت رِی یس سی نَه وِی تَھتی (۳۱)

स्वधर्ममपि चावेक्ष्य न विकम्पितुमर्हसि।
धर्म्याद्धि युद्धाच्छ्रेयोऽन्यत्क्षत्रियस्य न विद्यते ॥३१॥

ارجن! فرضِ منصبی را دیده هم تو قابلِ خوف کردن نه هستی زیرا که جنگی که مزیّن از فرض است چنین جنگ است که بیش از ین برای مجاهد دیگر راهِ اعلیٰ و افادی نیست ـ تا اکنون روح دائمی است ، روح ابدی است، همین واحد دین است ، چنین گفته شده است۔ اکنون این فرضِ منصبی چیست ؟ چونکه دین و احد روح هم است ـ آن مستحکم و قائم است، پس فرض گزاری چیست؟ ولی صلاحیتِ عملِ این راهِ روحانیت در هر شخص مختلف می شود ـ این صلاحیت را آنکه پیدا ازخصلت است فرضِ منصبی گفته شده است۔

چنین ریاضت کشان را که بر این واحد راهِ روحانیِ بر حق روندگان اند ، عظیم انسان ها فطرتاً بمطابقِ صلاحیتِ ایشان در چهار درجات تقسیم کرد ـ شدر(शूद्र)ویشئ (वैश्य) چهتری و برهمن۔ در دورِ ریاضتِ ابتدائی هر ریاضت کش شودر یعنی کم علم دارنده می شود ـ در ساعت های بسیار بیادِ الٰهی می نشیند و در ده دقیقه هم مطابقِ مقصد عمل نمی کند۔ او فطرتاً از لوثِ دنیا جدا نمی شود۔ در این حالت از خدمتِ عظیم انسان درفطرتش صفاتِ نیك می آیند۔ او سالكِ درجۂ ویشی می شود۔ دولتِ روحانی هم دولتِ مستقل است۔ رفته رفته او این دولت را اندوخته شده صلاحیتِ حفاظتِ حواس دارنده می شود۔ از خواهش و غصّه وغیره تشدّدِ حواس می شود ـ و از عرفان وبی راگ حفاظتش می شود۔ ولی این حیثیتِ ختم کردنِ قدرت نمی دارد ـ رفته رفته ترقّی کرده شده در باطنِ ریاضت کش ، قوّتِ ختم کردنِ هر سه صفات پیدا می شود یعنی او چهتری(مجاهد) می شود، برهمین سطح قدرت و صلاحیتِ ختم کردنِ عیوبش

می آید۔ لہٰذا جنگ از همین جا شروع می شود۔ بسلسلۂ وسیله این ریاضت کش درجۂ صلاحیتِ برهمن حاصل می کند۔ در این وقت سکونِ قلبی، نفس کشی، مسلسل غور و فکر، راست بازی، تجربه، علم وغیره صفات در ریاضت کش فطرتاً جاری می شوند۔ بمطابقِ نیّتِ این ها عمل کرده سلسله وار او خود را در معبود ضم می کند۔ و این جا او برهمن هم نمی ماند۔

بی پروه از جسم (विदेह) در دربارِ شاه جنك، ولی یاگولکی (याज्ञवल्क्य) سوالاتِ چاکر ایٹر، اوستی، کهول، آرونی، اُدّالك و گارکی را حل کرده شده فرمود که کاملاً تعمیلِ خود شناسی کننده هم برهمن می شود۔ این روح هم دنیا و عالمِ بالا و همه دانا ی کارها را از اندرون منظّم می کند۔ آفتاب، مهتاب، زمین، آب، باد، آتش، انجم، خلاء، فلك و هر یك لمحه در زیرِ حکومتِ این روح اند، اینروح نوشابِ عالم الغیب است۔ روح لافانی است، از این جدا هر شی فانی است۔ شخصیکه در همین دنیا حقیقتِ آن لافانی را ندانسته 'هون' می کند، ریاضت می کند، تا هزارها برس یگ می کند۔ این همه اعمالش فانی اند۔ هر که این لافانی را نه دانسته شده از این دنیا فناشده میرود او قابلِ رحم است و تنگ دل است و هر که این لافانی را دانسته و فهمیده از این جهان فنا شده می رود او برهمن است۔ (बृहदारण्यकोपनिषद्, ३/४.५.७.८)

ارجن! ریاضت کشِ درجۂ مجاهد(چهتری) است۔ شری کرشن می گویند هر که درجۂ مجاهد می دارد او چنین ریاضت کش است که برای او جز جنگ راهی هم افادی نیست۔ سوال پیدا می شود که، این چهتریه (مجاهد) چیست؟ عموماً مردمان تعلّقِ این از پیدائش می دانند یعنی آن ذات های برهمنان، چهتریِ، ویشی و شودر که در معاشره پیدا می شوند۔ ایشان را هم چهار نسل (वर्ण) تسلیم کرده می شود۔ ولی چنین نیست، مصنّفِ شریعت خود می گوید که مجاهد چیست نسل چیست؟ این جا صرف نامِ چهتری (مجاهد) را ذکر کردند و بعد از این تابابِ هجدهم حلِ این سوال پیش کردند که در حقیقت مطلبِ این نسل ها چیست؟ و چه طور در آنها تبدیلی می شود؟ شری کرشن فرمودند (चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टम् – गीता ४/१३) تخلیقِ چهار درجات (نسل) من کردم، چه

من تقسیمِ مردمان کردم؟ شری کرشن می گویند چنین نیست (गुणकर्म विभागश:) از وسیلۀ خوبی ها عمل را در چهار درجات تقسیم کردم۔ باید که ببینیم آن عمل چیست آنکه تقسیم کرده شد؟ این خوبی ها قابلِ ردّو بدل اند ۔ بذریعۀ طریقِ معقولِ ریاضت ، از ملکاتِ مذمومی در ملکاتِ ردّیه و از ملکاتِ ردّیه در ملکاتِ فاضله داخله حاصل می شود ۔ آخر کار مزاجِ برهمن تیار می شود ۔ در آن وقت همه صلاحیت ها هر که در معبود داخله می دهانند، در ریاضت کش موجودمی مانند۔ سوالیکه از نسل وابسته است از این جا شروع شده در بابِ هجدهم رفته مکمّل می شود۔

خیالِ شری کرشن است (श्रेयान्स्वधर्मो : विगुण: परधर्मात्स्वनुष्ठितात्—गीता, १८/४७) صلاحیتِ مشغولیت در این دین آنکه قدرتاً پیدا می شود هر سطح هم بدارد خواه بلا خاصیت دارنده یعنی شودر درجه بدارد باز هم او بی حد فائده می رساند۔ چونکه شما مسلسل ترقی کرده شده پیش می روید۔ ریاضت کشانِ بلند تر از خود نقل کرده ریاضت کش برباد می شود ! ارجن ریاضت کشِ درجۀ مجاهد (क्षत्रिय) بود۔ لهٰذا شری کرشن می گویند که ارجن ! تو از فطرتِ خود پیدا شونده در این جنگ، کارآمد طاقتِ خویش را، دیده هم قابلِ خوف کردن نیست ۔ بیش از این افادی کاری هم برای مجاهد نیست۔ بر این اظهارِ خیال پیش کرده شده مالکِ جوگ بازمی گویند۔

یَدرچه چَهیا چُوپ پنّی ای سورگ دُوار مَپاورتم
سُوکهِن ای شَتری یا پَارته لَبهنتی یودهی می دَرشم (۳۲)

यद्‍च्छया चोपपन्नं स्वर्गद्वारमपावृतम् ।
सुखिन: क्षत्रिया: पार्थ लभन्ते युद्धमीदृशम् ।।३२।।

جسمِ خاکی راهم بشکلِ رته استعمال کرده بی خطا نشانه باز ارجن :— خودبخود حاصل ،ابوابِ خلد باز دارنده موقعِ این جنگ خوش نصیب مجاهدان هم حاصل می کنند۔ ریاضت کشی که درجۀ مجاهد می دارد ، او صلاحیتِ قطع کردنِ این هر سه صفات می دارد۔ برایِ او بابِ خلد باز است۔ چونکه درو دولتِ روحانی بطورِ مکمّل موجود می ماند ، در صوت(स्वर) صلاحیت

سفر کردن در او می ماند ۔ همین دروازۂ باز شدۂ خلد است۔ این جنگ میدان و عالمِ میدان را صرف خوش بخت مجاهدین(شتری) حاصل می کنند۔ زیرا که محض در ایشان چنین طاقتِ مقابله کردن موجود است۔

در دنیا جنگ ها می شوند همه دنیا جمع شده جنگ می کند و هر قوم جنگ می کند ولی دائمی فتح فاتح را هم حاصل نمی شود ۔ این محض انتقام است ۔ هر که کسی را هر قدرهم مغلوب می کند او هم در امتدادِ زمانه از اوهمین قدر مغلوب می شود ۔ این چه طور فتح است که در این غمِ خشك کردنِ حواس باقی می ماند ۔ در آخر جسم هم فنا می شود ۔ جنگِ میدان و عالمِ میدان هم جنگِ حقیقی است که در آن چون یك بار کامیابی حاصل می شود پس از این بر قدرت برای تا دوام بندش و حصولِ روحِ مطلقِ اعلیٰ انسان می شود ۔ این فتحی است که بعد فتح شکست نیست ۔

آتھ چَیت تو مِمی دَهرمیس سَنگرامی نه کَرِش یَه سِی
تَتیٰ سَوی دَهرم کِیرتی چه هِتوا پَاپَی مَواپسپی (۳۳)
अथ चेत्त्वमिमं धर्म्यं संग्रामं न करिष्यसि।
ततः स्वाधर्मं कीर्तिं च हित्वा पापमवाप्स्यसि ॥३३॥

اگر تو این جنگ نخواهی کرد آنکه مزیّن از این دین است یعنی تو آن جهاد نخواهی کرد آنکه در دائمی،ابدی و اعلیٰ دین روحِ مطلق داخله می دهاند ، پس تو فرضِ منصبی یعنی از فطرت پیدا شونده قوتِ این جنگ کردن را، صلاحیتِ عمل پیرا شدن را ضائع کرده گناه خواهی کرد یعنی حالتِ رسوائی و آواگون را حاصل خواهی کرد ۔ بر رسوائی اظهارِ خیال می کنند۔

آکیرتی چَپی بُهوتانی کَتھ سیی شی یتی تیس وَی یَام
سَمبھَاویتس سی چَاکیرتی رَمرنادتی رَچ یَه تَی(۳٤)
अकीर्तिं चापि भूतानि कथयिष्यन्ति तेऽव्ययाम्।
सम्भावितस्य चाकीर्तिर्मरणादतिरिच्यते ॥३४॥

همه مردمان تا عرصۂ دراز ذکرِ رسوائیِ تو خواهند کر د ۔ امروز هم در

معزول شوندگان عابدان، شمارِ وشوامترو پراشرو نیمی و سرینگی وغیره می شود۔ بسی ریاضت کشان برفرضِ خویش غور می کنند، می اندیشند که مارا مردمان چه خواهند گفت؟ چنین خیال هم در ریاضت مددگار می شود ۔ از این ترغیبِ مشغولیتِ ریاضت حاصل می شود ۔ تا حدی خیال هم راهنمائی می کند۔ برای مردمانِ محترم رسوائی بزرگتر از مرگ هم می شود ۔

بَهـا دَرنَـاد پَـرتـی مَـنـس یَـنُتـی نـوان مَهـارَتهـا
یَـه شـا چـه تـوی بَهـو مَتـو بھُـو تـوا یـا سـی سِـی لاگھوَم(۳۵)

भयदणादुपरतं मंस्यन्ते त्वां महारथा:।
येषां च त्वं बहुमतो भूत्वा यास्यसि लाघवम्।।३५।।

در نگاهِ چنین سپاه سالا را ن که قدرومنزلتِ تو بسیاربود، اکنون تو در نظرِ ایشان کم مرتبه خواهی شد، آن عظیم سپه سالاران خواهند فهمید که تو از جنگ فرار شده ای۔ عظیم سپاه سالاران که اند؟براین راه از بسیار محنت پیش رفتی کنندگان اهلِ ریاضت ،عظیم سپاه سالار اند ۔ همچنین از همین قدر محنت ، هر که بطرفِ لا علمی کشندگان خواهش و غصّه و طمع و فریفتگی وغیره هم عظیم سپاه سالاراند هر که ترا بسیار عزّت می دادند که این ریاضت کش قابلِ تعریف است تو در نظرِ ایشان بی وقعت خواهی شد ۔ صرف چندان نیست بلکه ۔

اَواچـی وَادَا نَشـی بھُـونـی وَدِش یَـنتِـی تـواهـی تـا
نِـنُ دَنُـت سَتـوی سَـامَـرتهـی تَتـو دُکـھ تَـری نُـو کِـم(۳٦)

अवाच्यवादांश्च बहून् वदिष्यन्ति तवाहिता:।
निन्दन्तस्तव सामर्थ्यं ततो दु:खतरं नु किम्।।३६।।

دشمنانِ تو مزمّتِ بهادرِی ترا کرده شده بسیار سخنانِ ناقابلِ گفتن خواهند گفت ۔ اگر یك عیب می آید، پس هرطرف تنقیص و مذمت جاری می شود۔ ناقابلِ ذکر گفتگو شروع می کنند۔ بزرگتراز این چه تکلیف خواهد شد؟ لهٰذا

هَتـو وا پَـراپَـس یَسی سُورگ جِتُ وا وا بھُوکشی سی مهِیَم
تسمـادُت تِشـٹـھ کونتـی یُودرائـی کـوتـانـشِ چـبی اَی (۳۷)

हतो वा प्राप्स्यसि स्वर्गं जित्वा वा भोक्ष्यसे महीम्।
तस्मादुत्तिष्ठ कौन्तेय युद्धाय कृतनिश्चय: ।।३७।।

دراین جنگ خواهی مرد پس جنّت حاصل خواهی کرد ، در صوت (سورस्वर) صلاحیتِ سفر کردن خواهد ماند، سیلِ سفر در قدرت، بیرونِ نفس بند خواهد شد۔ آن دولتِ روحانی که در معبودِ اعلیٰ ترین داخله می دهاند دردل کاملاً روان خواهد ماند یا در این جنگ کام یاب شده مرتبۂ مقامِ اعلی را حاصل خواهی کرد۔ لھٰذا ارجن برای جهاد عزمِ مصمّم کرده قائم بشو۔

عموماً مردمان از این شلوك (شعرِ گیتا) می فهمند که اگر در این جنگ خواهید مُرد پس جنت حاصل خواهید کرد و کامیابی حاصل خواهد شد پس لطفِ عیش و عشرتِ دنیا حاصل خواهید کرد ، ولی شما را یادباشد که ارجن گفته است ۔ بنده نواز صرف عیش و عشرتِ دنیوی نیست بلکه از حکومتِ هرسه عوالِم واز حصولِ عهدۂ دیوتاها یعنی از عهدۂ اندر(इन्द्र) هم مرا آن ترکیب نظر نمی آید که غمِ خشك کنندۂ حواسم را دورتواند بکند۔ اگر صرف همین قدر حاصل می شود پس گوبند من این جنگ هر گز نخواهم کرد ۔ اگر براین هم شری کرشن می گویند که ارجن جنگ کرده گر فتح حاصل خواهی کرد پس اقتدارِ زمین حاصل خواهی کرد ۔ اگر شکست حاصل خواهد شد پس برای رهائش جنّت نصیب خواهد شد، پس شری کرشن چه می دهند؟ارجن حقیقتِ بعد از ین، شاگرد ی بود هر که خواهشِ شرف می داشت۔ از اوشری کرشن فرمودند که در مقابلۂ این میدان و عالمِ میدان گر وقتِ جسم مکمل می شود و نمی توانی که بمنزل رسی پس تو جنّت حاصل خواهی کرد۔ یعنی صلاحیتِ سفر در صوت (स्वर) هم حاصل خواهی کرد ۔ دولتِ روحانی در دل ضم خواهد شد و گر تو در این جنگ با جسم مانده شده کامیاب می شود پس شرفِ مرتبۂ معبودِ اعلیٰ ترین و مقامِ حضورِ اعلیٰ حاصل خواهی کرد۔ گر فتح حاصل خواهی کرد پس همه حاصل خواهی کرد چونکه فضیلتِ اعلیٰ حاصل خواهی کرد۔ و گرشکست حاصل خواهی کرد پس حیثیت دیوتا حاصل خواهی کرد۔در هر دو دست شیرینی خواهد ماند۔ (هم خرما وهم ثواب ۔) در فائده هم فائده است و در نقصان هم فائده است باز بر این

زور می دهند۔

سُکــــھ دُکھــی سَــمــی کَــرتــوا لابھـــا لابھـــو جَیــا جَیــو
تَتــو یُــودای یَــج یَســو نــی وَی پــاپــم وَاپســی یسـی(۳۸)

सुखदु:खे समे कृत्वा लाभालाभौ जयाजयौ।
ततो युद्धाय युज्यस्व नैवं पापमवाप्स्यसि ।।३८।।

همچنین آرام و تکلیف، نفع و نقصان، کامیابی و ناکامی را یکسان فهمیده تو برای جنگ آماده بشو۔ از جنگ کردن تو گناه گار نخواهی شد یعنی در آرام همه است در تکلیف هم مرتبۂ دیوتا است۔ در فائده حالتِ حضورِ اعلیٰ یعنی همه، و در نقصان مرتبۂ دیوتا است ۔ در فتح، مقامِ حضورِ اعلیٰ و در شکست هم بر دولتِ روحانی اختیار حاصل است۔ چنین نفع و نقصانِ خودرا خاطر خواه خود فهمیده برای جنگ مستعد بشو۔ در جنگ هم این هر دو اشیاء اند ۔ اگر تو جنگ خواهی کرد پس گناه یعنی حالتِ آواگون را حاصل نخواهی کرد لهٰذا تو برای جنگ آماده بشو۔

اَی شَاتی سبھی هِتا سانکھیی بُدھی یورگی توی ماشرونو
بُده یا یُکتو یَیَا پَارتـھ کَرم بَندھی پَرهَاس یه سی(۳۹)

एषा तऽभिहिता सांख्ये बुद्धिर्योगे त्विमां श्रृणु।
बुद्ध्य युक्तो यया पार्थ कर्मबन्धं प्रहास्यसि ।।३९।।

پارتھ! این سخنهای عقل برای تو معرفتِ جوگِ علمی گفته شده اند۔ کدام عقل است؟ همین که جنگ بکن ۔ در جوگِ علمی چندان است که حیثیتِ خودرا دیده بخوبی خیالِ نفع و نقصانِ خود کرده گرفتح حاصل خواهم کرد پس مقامِ حضورِ اعلیٰ و گرشکست حاصل خواهم کرد پس مرتبۂ دیوتا،در فتح همه و در شکست هم، مرتبۂ دیوتا ۔ در هر دو مقام فائده است ۔ اگر جنگ نخواهیم کرد پس همه خواهند بفهمید که ما از خوف فرار می شویم رسوائی خواهد شد، چنین وجودِ خویش را پیشِ نظر کرده با غورو فکر در جنگ پیش رفتگی کردن هم جوگِ علمی است۔

عموماً مردمان را این غلط فهمی است که درراهِ علم ضرورتِ عمل (جنگ) نیست۔ ایشان می گویند که در راهِ علم عمل نیست۔ من خالص ام ، عقلمند ام ، با هوش ام اناالحق (’अहं ब्रह्मास्मि।‘ اهم برهم اسمی یعنی من خدااام) صفات هم در صفات سلوك می کنند۔ چنین خیال کرده بی کار می نشینند بمطابقِ مالكِ جوگ شری کرشن این جوگِ علمی نیست ۔ در جوگِ علمی هم همین عمل کردن است۔ آنکه در بی غرض جوگِ عملی کرده می شود۔ در این هر دو صرف فرقِ نظرو فهم است راهِ علم دارنده و حیثیتِ خویش را فهمیده برخود منحصر شده عمل می کند ، چون که جوگيِ عملِ بی غرض بر الله منحصر شده عمل می کند، عمل کردن در هر دوراه است وآن عمل هم واحد است که او را در هر دوراه کردن است محض نظریاتِ عمل کردن دواند۔

ارجن همین عقل را اکنون تو در بارۂ بی غرض جوگِ عملی گوش کن ، تو از این مزیّن شده بندشِ اعمالِ دنیوی را خیلی خوب خاتمه خواهی کرد ۔ بر این جا شری کرشن نامِ عمل ، اوّل مرتبه بیان کرد ند لیکن خلاصه نه کردند که عمل چیست ؟ اکنون دربارۂ عمل بیان نه کرده اوّل، بر صفاتِ عمل اظهارِ خیال می کنند۔

نَـی هَـا بِهـی کَـرم نَـا شَـوستـی پَـرتـی وَایـو نـه وِیـدَهتـی
سَـوی لپـم پـی سـی دهـرمسـی تَـرایتـی بهـاتـو بهَیَـات(٤٠)

नेहाभिक्रमनाशोऽस्ति प्रत्यवायो न विद्यते ।
स्वल्पमप्यस्य धर्मस्य त्रायते महतो भयात् ॥४०॥

در این بی غرض جوگِ عملی خاتمۂ ابتدا یعنی خاتمۂ تخم نمی شود ۔ وقتی فائده دارنده عیب نیست۔ لهٰذا در این عملِ بی غرض ،بذریعۂ این عمل کرده شده یك ادنیٰ مشقِ دین هم از بزرگ خوفِ شکلِ مرگ و حیات آزاد می کند ۔ شما این عمل را بفهمید و براین دوگام پیش رفت بکنید۔ (در حالتِ خانه داری هم مي تواند که برا ین عمل کرده شود، ریاضت کشان خود هم عمل می کنند۔)ارجن! از تخم انداختن هم خاتمۂ تخم نمی شود، قدرت طاقتی نه میدارد،

اسلحی نه میدارد که وجوداین حقیقت را ختم بکند ـ قدرت محض پرده پوشی می تواند کرد و می تواند که برای چند وقت رخنه اندازی بکند لیکن ابتدائی وسیله را ختم نمی تواند کرد۔

بعداز این شری کرشن گفتند که خواه بزرگترین گناهگار هم شود ولی بذریعۂ کشتیِ علم کناره حاصل خواهد کرد۔ همین سخن این جامیگویند که ارجن اگر تخم ریزیِ عملِ جوگِ بی غرض کرده شود پس این تخم هر گز ختم نمی شود ـ عیبی که بر خلاف نتیجه می دارد آن هم در این نمی شود که شمارا نزدِ بهشت و دولت و کامیابی رسانیده ترك كند۔ خواه شما این وسیله را ترك کنید، ولی این وسیله شما را ضرور نجات خواهد دهانید، ادنیٰ وسیلهٔ این بی غرض عملی جوگ هم از بزرگترین خوفِ مرگ و حیات آزاد میکند ـ (अनेक जन्म संसिद्धस्ततो याति परां गतिम्। गीता, ६/४५)این تخم ریزیِ عمل، بعد ازپیدائش های مختلف آنجا خواهد ایستاد جائیکه اعلیٰ مقام است اعلیٰ نجات است در این تسلسل بعد از این می گویند ـ

وَی وَسَیاتمی کا بدّهی رَی کی هی کُرُونندن
بَهُوشاکها هَانن تاچشی بُده یوس وی وسایه نام(۴۱)
व्यवसायात्मिका बुद्धिरेकेह कुरुनन्दन ।
बहुशाखा ह्यनन्ताश्च बुद्धयोऽव्यवसायिनाम ।।४१।।

ارجن! دراین بی غرض جوگِ عملی، عقلِ متحرك يك هم است طریق هم يك است و نتیجه هم يك است۔ دولتِ روحانی هم دولتی است که همیشه قائم می ماند۔ همین دولت را رفته رفته در کشمکشِ قدرتی حاصل کردن روزگاراست۔

این روزگار یا طریقِ غیر مشتبه هم يك است ـ پس چنین مردمانی که بسیار طریقِ گوناگون بیان می کنند چه آنهایادِ الٰهی نمی کنند؟ شری کرشن می گویند" بلی ایشان یادِ الٰهی نمی کنند۔ عقلِ این انسانهای بی شمار شاخها دارنده می شود، از این سبب وسعتِ طریق های بی شمار می کنند"

یَامی ما پُش پِی تا وَاچ پَروَدَنت یوئی پاشچی تی
وِیُدوَادرتا پَارتھ نَان یہ دستی تی وَادِنی (۴۲)
کَامَاتمَان ای سُورگ پَرا جنم کرم پَھل پَردانم
کِریا وِشَیش بھُولا بھُوگیُش وَریہ گتی این پَرتِی (۴۳)

यामिमां पुष्पितां वाच प्रवदन्त्यविपश्चित:।
वेदवादरता: पार्थ नान्यदस्तीति वादिन:।।४२।।
कामात्मान: स्वर्गपरा जन्मकर्मफलप्रदाम्।
क्रियाविशेषबहुलां भोगैश्वर्यगतिं प्रति।।४३।।

پارتھ 'کاماتمان' 'कामात्मान:' مزیّن از خواھشات 'वेदवादरता:' 'وید واردتا' در جملہ ھای وید غرق شدہ مردمان' سورگ پرہ' 'स्वर्गपरा' صرف بھشت را منزلِ مقصود می فھمند که بجز این بعد از این چیزی نیست۔ چنین گویندگان نادان مردمان برای حصولِ عیش وعشرت و شان و شوکت که بشکلِ مرگ وحیات ثمرہ می دھد ، ھمہ اعمالِ خویش را وسعت می دھند۔ در الفاظِ موزون وریاکارانہ اظھارِ آن ھم می کنند یعنی عقلِ نادانان اقسامِ بی شمارمی دارد۔ آنھا ھمیشه در جملہ ھای ثمر دارندہ ھم غرق می مانند۔ جملہ ھای وید را ھم ثبوت می دانند ۔ جنّت راھم افضل می فھمند ۔ فھمِ ایشان مختلف اقسام دارندہ می شود۔ لھٰذا ایجادِ طریق ھای بی شمار می کنند۔ ایشان نامِ عنصرِ اعلیٰ ھم می خوانند ولی در پردہ آن طریق ھای بی شمار را وسعت می دھند ۔ پس چه این طریق ھای بی شمارعمل نیست؟ شری کرشن می گویند نیست ، این طریق ھای بی شمارعمل نیست۔ پس آن یك طریقِ مقرّرہ چیست؟ شری کرشن اکنون خلاصۂ این نمی کنند۔ اکنون صرف چندان می گویند که عقلِ نادانان شاخسارھای لامحدود می دارد لھٰذا ایشان طریق ھای بی شمار را وسعت می دھند این محض وسعت ھم نمی کنند بلکه به اندازِ مرصع بیانش ھم می کنند ۔ اثرش چه می شود؟

بھُوگیُش وَریہ پُرسکتانا تَیَاپہ ھی چیُت سَام
ویوَسایاتمی کا بُدّھی سمادھو نہ وِدھی یہ تی (۴۴)

भोगैश्वर्यप्रसक्तानां तयापहृतचेतसाम्।
व्यवसायात्मिका बुद्धिः समाधौ न विधीयते ॥४४॥

ارجن مردمانیکه بردل و دماغِ شان این الفاظ اثر می کنند عقل شان هم گم می شود نه که ایشان چیزی حاصل می کنند۔ اشخاصیکه به الفاظِ این حیران می مانند، در دل و دماغِ ایشان و مرد مانیکه در عیش و عشرت دنیا غرق اند، در باطنِ ایشان عقلِ عملی باقی نمی ماند، در الله مرکوز کننده غیر مشتبه طریق در ایشان نمی شود ۔

سخنهای چنین نادانان که می شنود؟ درعیش و عشرت غرق شوند گان هم می شنوند؟ مستحق نمی شنود۔ در چنین مردمان عقلی نمی شود که در عنصرِ ابدی ومساوی داخله می دهاند ومزیّن از طریقِ غیر مشتبه است۔

سوال پیدا می شود که (ویدوادرتا 'वेदवादरताः') آنهاکه در جمله های وید غرق شده اند، چه آنهاهم غلطی می کنند؟ بر این شری کرشن می گویند۔

تِری گُڑین وِش یَا ویدانس تَری گُن یُو بهَوَارجُن
نِردَونـدَونِتی سَت تو ستهو رِریُوگ شَیُم آتَم وَان(٤٥)

त्रैगुण्यविषया वेदा निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन।
निर्द्वन्द्वो नित्यसत्त्वस्थो निर्योगक्षेम आत्मवान्॥४५॥

ارجن'تری گُنی وی شیا' 'त्रैगुण्यविषया वेदा' وید تا هر سه صفات روشنی می افگنند۔ حقیقتِ بعد از این آن هم نمی دانند لهٰذا (نِس تری گن یو بهوارجن 'निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन।') ارجن ۔ تو این هر سه صفات بلند شو یعنی از حلقۂ عمل وید پیش رو! پیش رفتی چه طور شود؟ بر این شری کرشن می گویند (نردوند، 'निर्द्वन्द्व') دور از کشمکشِ تکلیف و آرام،همیشه بر راهِ صداقت قایم خوشیِ و رنجِ خویش نه داشته شده خود ساز بشو۔ چنین بلندی حاصل کن! سوال پیدامی شود که صرف مابلند شویم یا کسی از وید هم بلند شده است؟ شری کرشن می گویند هر که از وید بلندمی شود هر که پروردگار را می شناسد اوبرهمن است (یعنی علمِ خصوصی می دارد)

یَـوَانــارَتــهه اُدپَـانـی سَـروتـی سَـنپ لُـو تُـودکـی
تـاوَانَـس وَیْشُـو وَی دَی شـو بَـرهَـاانَـسی وِجَـانـه تـی(٤٦)

यावानर्थ उदपाने सर्वत: संप्लुतोदके।
तावान्सर्वेषु वेदेषु ब्राह्मणस्य विजानत: ।।४६।।

چون انسان از هر جانب تالابِ لبالب را حاصل می کند باز او را از تالاب خُرد هر قدر مطلب می ماند، همچنین چون برهمنی معبود حقیقی را بخوبی می داند پس اورا هم از وید همین قدر تعلق می شود۔ مطلب اینست هر که از وید بلند می شود او معبود (برهم ब्रह्म) را می داند ،همین برهمن است یعنی تو از وید بلند شو برهمن بشو۔

ارجن چهتری (مجاهد) بود شری کرشن می گویند که برهمن بشو۔ برهمن (مردمومن) چهتری (مجاهد) وغیره نسل ها نام های قوّتِ خصائل اندتعلّقِ آن از عمل است نه که از قدامتی که از وقتِ پیدائش مقررشود۔ هر که موجِ گنگا (یك رودِ هند که تقدّس و پاکیِ این مشهور است) می دارد او را از تالابِ ناچیزی چه مطلب است ؟ کسی در او آب دست می گیرد ، کسی مواشی را غسل می دهد۔ بعد از این استعمالش نمی شود۔ چنین آن برهمنِ عظیم انسان را(مردمومن) هم هر که معبود خویش را مجسم می داند،آن برهمن را ازوید همین قدر تعلق می ماند۔ تعلّق ضرور می ماند۔ وید (صحفِ مقدّسِ هند) می مانند ، چونکه برای تابعین استعمالِ آنها است۔ از همان جا تبصره شروع خواهد شد۔ بعداز این مالكِ جوگ شری کرشن احتیاطِ استعمال وقت "عمل" را اجرا می کنند۔

کَـرم نَیَـه وَادهـی کَـارسَتَـی مَـا پهـلـی شُـو کَـداچـن
مَـاکَـرم پهل هَـیُ تـو بهُـورمـا تـی سـڈنگُوس ستوکـرمـانـی(٤٧)

कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन।
मा कर्मफलहेतुर्भूर्मा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि ।।४७।।

در عمل کردن هم اختیار تو شود در ثمره هر گز نیست۔ چنین دان که

ثمره هم نیست تو خواهشمندِ ثمره هم مشوودر عمل کردن تو از عقیدت هم مبّرا مشو۔

تا اکنون مالکِ جوگ شری کرشن در شلوکِ سی ونهم اوّل مرتبه نامِ عمل استعمال کردند ولی این نه گفتند که آن عمل چیست و آنرا چه طور کنند؟ بر صفاتِ این عمل اظهارِ خیال کردند که۔

(۱) ارجن ۔ بذریعۂ این عمل تو از بندشِ اعمال بخوبی آزاد خواهی شد۔

(۲) ارجن ۔ در این، خاتمۂ شروعات یعنی خاتمۂ تخم نیست ۔ گر ما ابتدا بکنیم پس نزدِ قدرت چنین ترکیبی نیست که این را ختم بکند۔

(۳) ارجن در این محدود ثمره دارنده عیب هم نیست که در کامیابی های حصولِ مال و زر و جنت مبتلا کرده ایستاده بکند۔(ترک کند)

(٤) ارجن مختصر ریاضتِ این عمل هم از خطرِ مرگ و حیات نجات دهانده می شود۔

ولی تا اکنون ایشان خلاصۂ این نه کرده اند که آن عمل چیست ؟ چطور بکنیم ؟ در همین باب در شلوکِ چهل و یکم آنها خلاصه کردند۔

(۵) ارجن۔ در این عقلِ غیر مشتبه یك هم است، عمل هم یك است پس آنها که بسیار عمل می کنند چه ایشان یادنمی کنند؟ شری کرشن می گویند که ایشان عمل نمی کنند۔ وجه این بیان کرده شده می گویند که عقل نادانان شاخسارهای بی شمار می دارد ۔ لهٰذا ایشان بی شمار راه های عملی را وسعت می دهند۔ ایشان در زبانِ مصنوعی و آراسته همین طریق ها را بیان می کنند۔ کسی که بر دل و دماغِ او تقریر ایشان اثر می کند، عقلش هم گم می شود، لهٰذا طریقِ غیر مشتبه یك هم است لیکن این نه گفتند که آن طریق کدام است؟

در شلوکِ چهل و هفتم ایشان گفتند ۔ ارجن در عمل کردن هم اختیارِ تو است ، در ثمره هر گز نیست ۔ خواهش مندِ ثمره هم مشوو در عمل کردن از عقیدت مبرا هم مشو، یعنی از تسلسل در این کار محو شده بکنیم ولی این نه گفتند که آن عمل چیست؟ عموماً مثالِ این شلوك داده مردمان می گویند که هر چه خواهید بکنید ولی خواهشِ ثمره مدارید، شد بی غرض جوگِ عملی، ولی تا

اکنون شری کرشن نه گفتند که این عمل کدام است؟ که او را بکنیم این جا صرف بر خصوصیاتِ عمل اظهارِ خیال کردند که عمل چه عطا می کند و در وقتِ عمل در ذهن چه احتیاط داشته شوند؟ بر این اظهارِ خیال کردند۔ سوال اکنون هم همین است، این را مالکِ جوگ شری کرشن در باب سوّم و چهارم صاف خواهند کرد۔ باز بر این زور می دهند۔

یپـوگـاستهـی کُـرُو کَـرمَـانی سیڈگ تی کَتوَا دَهنُ نَـجَـیُ

سِـدهِ یـه سیـدهـی یـو سـمـوبهُتوا سـمتَوی یُـوگ اُچیتی(۴۸)

योगस्थ: कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनञ्जय।

सिद्ध्यसिद्ध्यो: समोभूत्वा समत्वं योग उच्यते ।।४८।।

دهـنـنجـی ۔اثرِ صحبت ورغبت را ترک کن و در کامیابی و ناکامی خیالِ مساوی داشته ودر جوگ ثابت قدم شده عمل بکن۔ کدام عمل؟ بی لوث عمل کن (سمتوی یوگ اچیتی "समत्वं योग उच्यते")این احساسِ مساوی هم جوگ گفته می شود۔ احساسیکه در آن غیر مساوات نشود، احساسِ مساوی گفته می شود۔ حصولِ زر وکامیابی ها غیر مساوی می سازند، رغبت ما را غیر مساوی می کند، خواهشِ ثمره غیر مساوات پیدا می کند ، لهٰذا خواهشِ ثمره نباشد ، باز هم در عمل کردن از عقیدت مبرا مشو ۔ رغبتِ همه اشیای دیده ؤ شنیده را ترک کرده دربارۂ حصول وغیر حصول نه اندیشده محض در جوگ قایم مانده شده عمل کن۔ از جوگ دل محترک نه شود ۔

جوگ حالتی انتها است و یك حالتِ ابتدائی هم می شود۔ در ابتدا هم می باید که نظرِ ما بر منزلِ مقصود شود۔ لهٰذا بر جوگ نگاه داشته شده می باید که سلوکِ عمل کرده شود۔ خیالِ مساوی یعنی در کامیابی و ناکامی خیالِ مساوات هم جوگ گفته می شود۔ این را کامیابی و ناکامی متزلزل نمی کند ،آنکه در آن غیر مساوات پیدا نمی شود بوجه چنین خیال این جوگِ مساوی گفته می شود ، این از معبود مساوات می دهاند، لهٰذا این را جوگِ مساوی می گویند، ایثارِ خواهشات بطور مکمّل است، لهٰذا این را جوگِ عملی می گویند۔ این از

پروردگار وصل می کراند ـ لہٰذا نامِ این جوگ یعنی وصل است۔ در این بر سطحِ عقلیت می باید که نظر داشته شود۔ نظر داشتن ضروری است تا در کامیابی و ناکامی خیالاتِ مساوات بماند، رغبت نه شود خواهشِ ثمره نه آید ـ لہٰذا همین بی غرض جوگِ عملی جوگِ عقلی هم گفته می شود۔

دُوری ن هَاوری کرم بُدهی یُوگادهن ننجی
بُدهو شَرن من و چهو کَرپَنا پَهل هی توی (۴۹)

दूरेण ह्यवरं कर्म बुद्धियोगाद्धनञ्जय।
बुद्धौ शरणमन्विच्छ कृपणाः फलहेतवः ॥४९॥

دهننجی ـ عملِ حیاسوز، مزینِ از خواهشات عمل، از جوگِ عقلی بسیار دور است ـ خواهشِ ثمره دارندگان بخیل اند ایشان باروح رواداری نمی دارند، لہٰذا مساوات دارندگان امدادِ جوگِ عقلی حاصل کرده گر مطابقِ خواهشِ حصول بکنندباز هم برای تلذذش حصولِ جسم ضروری است، سلسلهٔ مرگ و حیات قائم است پس خیر چه طور است؟ ریاضت کش را خواهشِ نجات هم نباید داشت۔ چونکه از خواهشات بری شدن هم نجات است۔ از فکرِ حصولِ ثمره وقتِ ریاضت کش بی سبب برباد شود و چون ثمره حاصل می شود او در آن ژولیده می شود۔ ریاضتش ختم می شود۔ بعد از این او یادِ رب چرا کند؟ از آن جا او گمراه می شود۔ لہٰذا از عقلِ مساوات سلوکِ جوگ کنید۔

راهِ علم راهم شری کرشن جوگِ عقلی گفته بودند، که ارجن این عقل برای تو دربارهٔ جوگِ علمی گفته شد و این جا بی غرض جوگِ عملی راهم جوگِ عقلی گفته شد۔ در حقیقت در این هر دو محض امتیازِ نظریات و فهم است۔ در این حسابِ نفع و نقصان داشته و تحقیق کرده عمل کرده می شود۔ در این هم برسطحِ عقل مساوات داشتن ضروری است۔ لہٰذا این را جوگِ عقلِ مساوی گفته می شود۔ برای این دهننجی ـ تو پناهِ جوگِ عقل مساوات حاصل کن زیرا که خواهش مندانِ ثمره بی انتها بخیل اند۔

بُدّهی یُکتو جها تیهو اُوبهی سُکرت دُش کَرتی
تَسما دُهوگای یُوجی اسْو یوگی کرمسو کُوشَلَمْ (۵۰)

बुद्धियुक्तो जहातीह उभे सुकृतदुष्कृते ।
तस्माद्योगाय युज्यस्व योग: कर्मसु कौशलम् ॥५०॥

شخصیکه مزیّن از عقلِ مساوات است او عذاب و ثواب هر دورا در این دنیا ترک می کند، در این ملّوث نمی شود لهٰذا برای جوگِ عقلِ مساوات کوشش بکن (یوگی کرم سوکوشلم 'योग: कर्मसु कौशलम्') باعقلِ مساوات، هوشیار عمل کردن هم "جوگ" است۔

دردنیا برای عمل کردن دو نظریات رائج اند۔ مردمان عمل می کنند پس ثمره هم ضرور می خواهند یا بلا ثمره ایشان نمی خواهند که عمل کنند، لیکن مالکِ جوگ شری کرشن این اعمال را در بندش دارنده اند۔ چنین بیان کرده عبادت را هم عمل می گویند۔ در این سخن آنها محض نامِ عمل بیان کردند، دربابِ سوّم در شلوکِ نهم تشریحِ این کردند و دربابِ چهارم بر شکلِ عمل ، از تفصیل اظهارِ خیال کردند۔ در پیش کرده شلوک شری کرشن روایاتِ دنیوی را ترک کرده فنِ عمل بیان کردند که عمل کن باعقیدت کن ولی اختیارِ ثمره را از رضای خویش ترک کن ۔ این ثمره کجا خواهد رفت؟ همین فنِ انجام دادنِ اعمال است۔ همه طاقتِ ریاضت کشِ بی لوث، چنین در عمل می ماند۔ جسم برای عبادت هم است۔ باز هم تجسّس فطری است۔ چه همیشه عمل کردن ضروری است یا نتیجهٔ این هم برآمد خواهد شد۔ این را ببینید ۔

کَرمنج بُدهی یُکتا هی پهلی تَیَکتوا منی کشن
جَنَمُ بندهه وِنِرمُکتا پدی گچهن تی نا متم(۵۱)

कर्मजं बुद्धियुक्ता हि फलं त्यक्त्वा मनीषिण: ।
जन्मबन्धविनिर्मुक्ता: पदं गच्छन्त्यनामयम् ॥५१॥

مزین از جوگِ عقلی عالم حضرات از اعمال پیدا شده ثمرا را ترک کرده از بندشِ مرگ و حیات آزاد می شوند۔ ایشان مقدس، لافانی مقامِ اعلیٰ را حاصل می کنند این جا تذکرهٔ سه عقل است (از ۳۱تا۳۹) فلسفهٔ عقلِ سانکهیهٔ دو نتائج می دارد۔ جنّت و شرف (۳۹ ـ ۵۱) عقلِیکه در جوگِ عملی کار می آید صرف یک نتیجه

می دارد، نجات از' آواگون' حصولِ مقامِ لافانی و شفّاف صرف این هردو طریق های جوگ اند۔ جز این عقل، مزین از جهالت، بی انتها شاخسارها دارنده است، ثمره اش بشکلِ انجامِ عیش، سلسلهٔ مرگ وحیات است۔

نظرِ ارجن تا اقتدارِ هرسه عوالم وسروری های دیوتا ها محدود بود۔ برای این قدر هم اورغبتِ جنگ نمی داشت۔ این جاشری کرشن پیشِ آن یك حقیقتِ نو ظاهر می کنند که بذریعهٔ عمل بی غرض مقامِ مقدس حاصل می شود۔ بی غرض جوگِ عملی مقامِ اعلیٰ می دهاند، جائیکه دخلِ مرگ هم نمی شود۔ رغبتِ این عمل خواهد شد؟

یَداتی موه کلِلی بُدهی وَریه تِتُ رِیُ شیاتی
تَداگنّتاسی نِروِیَدی شَروت وی یس سی شَروُرتش سی چه (۵۲)

यदा ते मोहकलिलं बुद्धिर्व्यतितरिष्यति।
तदा गन्तासि निर्वेदं श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च ॥५२॥

دردوریکه عقلت (عقلِ هر ریاضت کش) گلِ و شل شکلِ فریبنده را بطورِ کمال طی خواهد کرد، قدری هم فریفتگی نماندنه در اولاد و دولت و عزّت ازاین همه تعلق منقطع خواهد شد۔ در آن وقت چیزیکه لائق شنیدن است تومی توانی که آنرا شنوی وبمطابقِ شنیدن تقویٰ حاصل خواهی کرد یعنی در زندگیِ خویش بر این عمل خواهی کرد، اکنون آنکه لائق شنیدن است تو اورا نه شنیده ای پس برای سلوك سوالی پیدا نمی شود۔ بر همین صلاحیت اظهارِ خیال می کنند۔

شُروتی وِپَرتی پَنُّنَا تی یَدا اِستهاسی یتی نِشْ چلا
سمادها وَچلا بُدهی استدا یوگم وا پسی یسی (۵۳)

श्रुतिविप्रतिपन्ना ते यदा स्थास्यति निश्चला।
समाधावचला बुद्धिस्तदा योगमवाप्स्यसि ॥५३॥

مخالف جمله های ویدِرا شنیده متزلزل شده عقلِ تو چون در معبود مراقب شده و مستحکم وساکن شده قرار خواهد یافت آن وقت تو جوگهٔ مساوات

را حاصل خواهی کرد۔ حالتِ مساواتِ مکمل را حاصل خواهی کرد که آن را مقدس مقامِ اعلیٰ می گویند همین آخری انجامِ جوگ است و همین حصولِ غیر حصول است از وید صرف سبق حاصل می شود ولی شری کرشن می گویند (شروتی وپرتی پنّا 'श्रुतिविप्रतिपन्ना') از شنیدنِ همه اصولِ صحفِ آسمانی عقل متزلزل می شود۔ اصول همه می شنوند ولی چیزیکه قابلِ گوش کردن است مردمان از او دور هم می مانند۔

این عقلِ متزلزل وقتیکه در مراقبه قائم خواهد شد،در آن وقت تو از انتهای جوگ،لافانی مقامِ اعلیٰ را حاصل خواهی کرد۔ بر این سخن تجسّسِ ارجن لازمی بود که این مردمانِ عظیم چگونه می شوند ، آنکه در مقدّس مقامِ اعلیٰ قائم اند و عقلِ شان در مراقبه قائم است؟ اوسوال کرد۔اَرجن گفت

ارجن اُواچ

اَستھِتْ پَرِگْیسی کا بھَاشَا سمادھی استھ سی کَیْشَوْ
استھِیْ دھی کین پَربھاشَیْت کِماسِیْت وَرَجَیْتْ کِمْ(٥٤)

अर्जुन उवाच

स्थितप्रज्ञस्य का भाषा समाधिस्थस्य केशव।
स्थितधी: किं प्रभाषेत किमासीत व्रजेत किम्।।५४।।

(سمادھی یتی چِتّم یسیمِن سی آتما ایوی سمادھی) 'समाधीयते चित्तम् यस्मिन् स आत्मा एव समाधि:' روحیکه دران ازالۂ طبیعت کرده شود آن روح هم مراقبه است، در عنصرِ دائمی آنکه مساوات حاصل کند اورا مراقب می گویند ۔ ارجن سوال کرد کیشو! مراقب عقلِ ساکن دارندگان انسان های عظیم چه نشانات می دارند؟ انسانِ مستقل مزاج چه طور گفتگو می کند؟ چه طور می نشنید؟ چه طور می رود؟ ارجن این چهار سوال قایم کرد۔ براین شری کرشن نشانیِ انسانِ مستقل مزاج بیان کرده شده گفتند

شِری بھَگوان اُواچ

پَرجھَاتی یَداکامانسروان پارتھ منُوْگتَان
آتمَنْ یه وَاتمَنَا تُشْٹی اِستھِت پَرگیه اِست نُوچ یتی(٥٥)

श्रीभगवानुवाच

प्रजहाति यदा कामान्सर्वान्पार्थ मनोगतान् ।

आत्मन्येवात्मना तुष्टः स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥५५॥

پارته! چون انسان در دل موجود همه خواهشات را ترک می کند پس او ازروح در روح مطمئن شده مستقل مزاج دارنده گفته می شود۔ بر ایثارهم دیدارِ روحِ مکمّل می شود، چنین در روح محو شونده (आत्माराम آتمارام)۔ طمانیت دارنده، انسانِ عظیم هم مستقل مزاج است۔

دُکهشُونُو دویگمنا سُکهی شُو وِیگتس پری هی

وِیت راگ بهی کَرُودهی لِسِتهت دهیر مونی روچ یَتی (٥٦)

दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु विगतस्पृहः ।

वीतरागभयक्रोधः स्थितधीर्मुनिरुच्यते ॥५६॥

دلداریکه دلش بر بنای تکلیف های مادی و خدائی و جسمانی بی قرارنمی شود و در حصولِ عیش و آرام خواهشش ختم شده است و خوف و غصّه ورغبتش هم تمام شده اند، بر آخری حدِ غور و فکر رسیده شده صوفی مستقل مزاج گفته می شود۔ دیگر شناختِ این بیان می کنند۔

یہ سَرَوُ ترانہ بهیسَنَیُ هس تَت تَتُپَرَیُ شُوبها شُوبهم

نَابهی نَندتی نہ دوی یَشْ ٹی تَسی پَرگیا پَرتِشْ ٹهتا (٥٧)

यः सर्वत्रानभिस्नेहस्तत्तत्प्राप्य शुभाशुभम् ।

नाभिनन्दति न द्वेष्टि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥५७॥

شخصیکه(دلش) بر هر مقام از شفقت خالی است،بعد از مبارک و نامبارک را حاصل کرده نه از این خوش می شود نه دشمنی میکند عقلش مستقل است ۔ مبارک آنست هر که بطرفِ شکلِ معبود راغب میکند ۔ نا مبارک آنست هر که بطرفِ دنیا می رونده می شود۔ ولی انسانِ مستقل مزاج نه از حالاتِ مناسب خوش می شود نه از حالاتِ غیر مناسب نفرت می کند ۔ چونکه قابلِ حصول چیزنه از اوجداست و نه عیوبیکه گمراه می کند برای او اند یعنی اکنون او از

وسیله هم خود مطلبی نه میدارد ـ انسانی را مستقل مزاج گفته میشود۔

یَدا سنهَرتی چایه کُرموس سَنگانِیو سَرَوشی
اِنُدَریَانی نِندَریارتهی بھَیُ تَسَیُ پَرگیَا پرتِش ٹھتا(۵۸)

यदा संहरते चायं कुर्मोऽङ्गनीव सर्वशः।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता।।५८।।

چنانکه سنگ پشت همه اعضای خویش را یکجا گِرد میکند،همچنین این انسانِ عظیم هم از هر طرف حواسِ خویش را یکجا گِرد میکند ـ پس عقلش پخته و مستقل می شود چنانکه سنگ پشت خطر را دیده هم سروپای خویش را یکجا گرد می کند۔همچنین هر انسانیکه در موضوعات متحرك حواسِ خویش را از هر جانب منقطع کرده در دنیای دل قید می کند در آن دور عقلِ آن انسان راسخ میشود۔ ولی این محض یك مثال است۔ احساسِ خطر تمام شده هم سنگ پشت اعضای خویش را باز می گسترد ـ چه مستقل مزاج انسان هم همچنین لطف اندوزی میکند ـ بر این می گویند۔۔

وِشُ یَاوِنِیُ وَرتُ نَتی نِرهَارسَی دَیُ هِیُ نهه
رَسوَرج رَسوس پَیی سَی پری تَرشٹوانِروَرتی(۵۹)

विषया विनिवर्तन्ते निराहारस्य देहिनः।
रसवर्जं रसोऽप्यस्य परं दृष्ट्वा निवर्तते।।५९।।

مردمانیکه بذریعٔه حواس موضوعات را حاصل نمی کنند موضوعاتِ ایشان ختم می شوند، زیرا که آنها قبول هم نمی کنند ولی تعلّقِ شان ختم نه میشود، هوس قائم می ماند، انسیت عاملِ بی غرض (پری درشٹرا 'परं दृष्ट्वा) هم هر که حواس را از موضوعات یکجا گرد می کند دیدارِ پروردگارِ عنصر اعلیٰ کرده نجات حاصل می کند۔

انسانِ عظیم مانند سنگ پشت حواس را در موضوعات نمی گستر د۔ چون باری حواس در قابو می شوند پس تاثرات (سنس کار संस्कार) هم فنا میشوند باز او بارِ دیگر پیدا نمی شوند ـ بذریعهٔ تعلق بی غرض جوگِ عملی بارو برو دیدارِ

معبود آن انسان را از موضوعات تعلق هم ختم می شود۔ عموماً مردمان در راهِ ریاضت ضد می کنند۔ (ضد هم یك جوگ است) ازضد حواس را قائم کرده از موضوعات رها می شوند لیکن در دل فکر آن، تعلق قائم می ماند این (پری درشٹوا पर दृष्टवा) بعد از ادیدارِ معبود کرده هم ختم می شود قبل از این نه۔

محترم مهاراج در بارۂ این یك واقعه می گفتند که آنهارا قبل از خانۂ خویش ترك کردن سه مرتبه ندای غیب شده بود ۔ ما عرض کردیم " مهاراج شمارا ندای غیب چرا شد ما مردمان رانشد"؟ بر این مهاراج گفتند (هو! این شنکا موهوی کی بهئی رهی) یعنی این شبه مراهم شده بود آن وقت در تجربه آمد که من از تسلسل هفت مرتبه بشکلِ سادهو ام۔ چهار مرتبه لباسِ سادهوان را پوشیده، قشقه کشیده، خاکستر را بر پیشانی مالیده، و کشکول در دست داشته سیر می کنم مرا طریقِ جوگ معلوم نه بود ولی از گزشته سه پیدائش بشکل بهتر سادهو ام، بمطابقِ ضرورت درمن ریاضتِ جوگ بیدار بود۔ در پیدائشِ گزشته نزد نجات رفته بودم تقریباً وقتِ نجات هم نزدیك آمده بود ولی دو خواهشات در من باقی بودند۔ یك خواهشِ زن و دیگر گانجا (یك نشه آور شیی) ۔ در ضمیر خواهش بود، ولی از بیرون جسم را راسنح داشتم۔ در من هوس بود لهٰذا پیدائش لازم بود۔ همینکه پیدا شدم در کم وقت معبود مرا از آواز و دیدارِ خود نوازده آزاد کردو دو سه سیلی داد و مرا سادهو ساخت۔ باز این سخن شری کرشن هم می گویند که مرد ما نیکه بذریعۂ حواس اثرِ موضوعات عظیم المرتبت انسان چون دیدارِ معبود می کند پس او از تعلق موضوعات هم آزاد شود لهٰذا تاوقتیکه دیدار نه شود عمل بکنید۔

اُر کچهو پرتهم واسنا رهی۔ پربهو پد پریتی سرت سو بهی

(رَام چَرِت مَانَس– ٦/٤٨/٥)

उर कछु प्रथम वासना रही। प्रभुपद प्रीति सरित सो बही।।

(रामचरित मानस, ५/४८/६)

حواسِ خمسه را از موضوعات یکجا گرد کردن مشکل طلب است بر این اظهارِ خیال می کنند۔

یَـتُ تَـو هَـرِیپِـی کُون تَیِـی پُـرُوش سَیِـی وِپُـش چِتـی
اِنـدرِیَـانـی پَـرمـاتھِـی نِـیُ هَـرنتِیُ پَـرسبـهِ من ای(۶۰)

यततो ह्यपि कौन्तेय पुरुषस्य विपश्चितः।
इन्द्रियाणि प्रमाथीनि हरन्ति प्रसभं मनः ॥६०॥

کـون تـی : بی قـابو حواسِ کوشندۀ ذکی انسان بردلش زبر دستی قبضه می کنند، متزلزل می کنند۔ لهٰذا

تَـانـی سَـروَانـی سَـن میـه یُـکـت آسِیـت مـت پَـری
وَشَـی هـی یَـس یَـی اِندیـانی تَسی پَرگیـا پـرتِـشُ ٹھتـا(۶۱)

तानि सर्वाणि संयम्य युक्त आसीत मत्परः।
वशे हि यस्येन्द्रियाणि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥६१॥

بر ایـن همه حواس قابو کرده، مزین از جوگ و باخود سپردگی در پناهِ من بیا، زیرا که شخصیکه حواسِ آن در قابو می شوند محض عقلش هم راسخ می شود، این جا مالکِ جوگ شری کرشن با اعضای وسیلۀ ممنوعه بر پهلوی صحیح اصولِ آن زور می دهـنـد۔ محض نفس کشی و از ممنوعات حواس در قابو نمی آیند۔ باخود سپردگی فکرِ معبود ضروری است۔ به وجه کمیِ فکرِ معبود فکرِ دنیوی حاوی خواهد شد بد نتائجِ آنها در الفاظِ شری کرشن هم بینید۔

دَیَـایَـی تَـو وِشَیَـان پُـن سی سـنگـاستی شُـپَـجَـائی تَـی
سـنگـاتَسـن جـائیتـی کـامـی کَـاتـ کُرُوده وَبهِی جـائی تَـی(۶۲)

ध्यायतो विषयान्पुंसः सङ्गस्तेषूपजायते ।
सङ्गात्सञ्जायते कामः कामात्क्रोधोऽभिजायते ॥६२॥

شـخـصیکه فکرِ موضوعات می کند انسیت او در موضوعات می شود۔ از انسیت خواهشات پیدا می شوند چون در حصولِ خواهشات خلل پیدا می شود و از این غصّه پیدا می شود۔ از غصّه چه پیدا می شود؟

کُـرُودَهـا بهَـوتِـی سَـم مـوهـی سَـم مـوهـات اِسَـمَرتِـی وِی بهرم ای
اِسُـمـرتِـی بهَـرَنشَـاد بُـدهـی نَـاشو بُدهی نَـاشَـات پَـرن شَیَتِیُ(۶۳)

क्रोधाद् भवति सम्मोह: सम्मोहात् स्मृतिविभ्रम:।
स्मृतिभ्रंशाद् बुद्धिनाशो बुद्धिनाशात्प्रणश्यति ॥६३॥

ازغصّه جهالتِ مخصوص یعنی بدعقلی پیدا می شود۔ فهم اشیای وقتی و دائمی باقی نمی ماند۔ از بد عقلی یاد داشت هم در غلط فهمی مبتلا می شود۔ (چنانکه ارجن را شده بود بهرمتی و چه می منی (भ्रमतीव च मे मन:) در آخرِ گیتا گفت (نشٹو موهی سمرتی لربهدا) (नष्टो मोह: स्मृतिर्लब्धा) چه کنیم چه نه کنیم؟ فیصلۂ این نمی شود) چون یادداشت در غلط فهمی مبتلا می شود از این حاملِ جوگ عقل بر بادمی شود۔ و چون عقل گم می شود انسان از وسیلۂ شرفِ خویش جدا می شود۔

این جاشری کرشن زور دادند که فکرِ موضوعات نه باید کرد۔ ریاضت کش را باید که در نام ، شکل، فطرتِ حق، و درِ مقام مشغول شود۔ از کوتاهیِ یادِ الٰهی این دل در موضوعاتِ دنیوی خواهد ژولید۔ از فکرِ موضوعاتِ دنیوی رغبت می شود۔ از رغبت، خواهشِ این موضوعِ دنیوی در باطنِ ریاضت کش می شود۔ از خللِ حصولِ خواهش غصّه و از غصّه بد عقلی و از بدِ عقلی غلط فهمی در یادداشت پیدا می شود و از غلط فهمی عقل گم می شود۔ بی غرض جوگِ عملی را جوگِ عقلی گفته می شود۔ زیراکه بر سطحِ عقلی بر او نظر باید داشت که خواهشات هم پیدا نه شوند وجودِ ثمره هم نیست۔ از پیدائشِ خواهش، این جوگِ عقلی برباد می شود (سادهن کری یه وی چارهین من شده هوئی نهین تیسی۔(साधन करिय विचारहीन मन शुद्ध हाये नहीं तैसे (विनय पत्रिका, पद संख्या ११५/३) خیال داشتن ضروری است۔ شخصیکه خیال نمی دارد از وسیلۂ شرف در پستی می افتد۔ تسلسل ریاضت هم می شکند۔ ولی کاملاً ختم نمی شود بعد از استعمال ریاضت از همین جا شروع می شود بر جائیکه مزاحمت آمده بود۔

این حالتِ ریاضت کشی است که بطرفِ موضوعات راغب می شود ریاضت کشیکه خود مختار ضمیرمی دارد او چه انجام حاصل می کند؟ بر این شری کرشن می گویند۔

رَاگ دُوِیُ ش وِیُکتَی سَتو وِشیا نِندَری یَی شچرن
آتم وَیشَی وِردَهی یَاتمَا پَرسَادمَدِهی گچ چهتِیُ (٦٤)

रागद्वेषवियुक्तैस्तु विषयानिन्द्रियैश्चरन्।
आत्मवश्यैर्विधेयात्मा प्रसादमधिगच्छति॥६४॥

عظیم انسانیکه از طریقِ حصول روح واقف و دیدار بدیه کننده بذریعۀ حواسِ خویش هر که خالی ازخواهش و حسد است (ویشیان چرن، विषयान चरन) در موضوعاتِ دنیوی سفر (پرسادمدهی گچهتی प्रसादमधि गच्छति) کرده شده هم پاکیزگیِ ضمیر را حاصل می کند نظرش برخود کاملاً می ماند۔ برای انسانِ عظیم پابندیِ طریقِ مقرره نمی ماند۔ برای اودرجای هم نا مبارك نیست که او از او حفاظتِ خود کند و برای او چیزی مبارك باقی نمی ماندکه او خواهشش کند۔

پَرسَادی سَروُ دُکهانَا هَانِیر سَیُوُ پَجَائی تَی
پَرسنَنُ چَیُت سُو هَراشُو بُدّهی پَریه وَتی شٹه تی(٦٥)

प्रसादे सर्वदु:खानां हानिरस्योपजायते।
प्रसन्नचेतसो ह्याशु बुद्धि: पर्यवतिष्ठते॥६५॥

چون این عظیم انسان مزین از ربانیت می شود و بر او مکمل رحم و کرمِ رب می شود از این همه تکلیف هایش ختم می شوند (دوکهالیم اشاش و تم दु:खालयम अशाश्वतम,गीता ٨/٢٩) ضروریاتِ موضوعاتِ دنیوی ختم می شوند عقلِ آن انسانِ خوش مزاج جلد هم بخوبی ساکن می شود۔ ولی مردمانیکه مزین از جوگ نیستند بر حالتِ شان اظهارِ خیال می کنند۔

نَاستِی بُدهی دیُکتُ سَی نه چَایُکت سَی بهَاونَا
نه چَابهَاویَتی شَنُتِیر شَانَت سَی کُتی سُکهَمُ(٦٦)

नास्ति बुद्धिदयुक्तस्य न चायुक्तस्य भावना।
न चाभावयत: शन्तिरशान्तस्य कुत: सुखम्॥६६॥

انسانیکه از ریاضتِ جوگ خالی است درباطنش بی غرض عمل دارنده

عقل نمی شود۔ در ضمیرِ این نااهل احساس هم نمی شود، و شخصیکه از احساس خالی است او راسکون کجا؟ و شخصیکه سکون نمی دارد او را آرام کجا؟ ازعملِ ریاضتِ جوگ بعد از دیداری کرده هم خیال پیدا می شود۔ (جانی بِنونه هوئی پرتیتی(जानें बिनु न होई परतीती) بغیراز فکر سکون حاصل نمی شود و شخصیکه از سکون خالی است او را آرام یعنی حصولِ ابدی نمی شود۔

اِندَریَانَا هی چَرتا یَن مَنُوس نُویُ دَهتَیُ

تَدُ سَی هَرتِیُ پَرگیَا وَایُور نَاومی وَامبهه سِی(۶۷)

इन्द्रियाणां हि चरतां यन्मनोऽनुविधीयते ।

तदस्य हरति प्रज्ञां वायुर्नावमिवाम्भसि ॥६७॥

چنانکه باد در آب کشتی را در قبضۂ خود کرده از منزلش دور می کند، همچنین در حواسی که در موضوعاتِ دنیوی مبتلا اند حسی که با او دل می ماند آن یك حس هم عقلِ این انسانِ نااهل رااغوامی کند۔ لہٰذا عملِ جوگ لازمی است۔ بر سلوكِ عملی شری کرشن باز زور می دهند

تَسمَا دهسَی مَهَابَهُو نِگرُ هی تانی سَرَوشی

آندریانی اِندیا تهی بهی ستسی پَرگیا پَرتِش ٹهتا(۶۸)

तस्माद्यस्य महाबाहो निगृहीतानि सर्वशः ।

इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥६८॥

لہٰذا ای بازوی عظیم! شخصیکه حواسش از موضوعاتِ حواس کاملاً در قابو می شوند، عقلش مستقل می شود۔ بازو، علامتِ دائرۂ عملی است۔ معبود را بازوی عظیم و بازوی طویل گفته می شود۔ او بلا دست و پا همه جاکار می کنند۔ هر که در آن داخله می یابد یا هر که جانبِ این ربّانیت پیش قدمی می کند، او هم بازوی عظیم است۔ شری کرشن و ارجن هر دو را بازوی عظیم گفته شده است۔

یَا نِشَا سَرَو بهُتَانَا تَسیا جَاگَرتی سَنُ یَمی

یَسیَا جَاگرتِی بهُتَانِی سَا نِشَا پَشی تُو مونی(۶۹)

या निशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी।
यस्यां जाग्रति भूतानि सा निशा पश्यतो मुने:।।६९।।

برای همه جاندارهای مادّی آن معبود مانند شب است۔ چونکه او نظر نمی آید، نه فکر کار می کند، لهٰذا مانند شب است۔ در این شب در معبود نفس کش انسان از خاطر جمعی می بیند، می رود، بیدار می ماند، چونکه آنجا گرفتش است۔ جوگی بذریعۂ نفس کشی در آن داخله می یابد۔ برای آن فانی عیش و عشرتِ دنیا همه جاندار شب و روز محنت می کنند، برای جوگی همین شب است۔

رما بلا سو رام انو راگی۔ تجت بمن جمی جن بڑبھاگی रमा विलासु राम अनुरागी। तजत बमन जिमि जन बड़भागी (रामचरित मानस २/३२३/८)

جوگی ای که در راهِ عمل مسلسل باخبر و از اثراتِ مادیاتی بهر طور عاری می شود۔ محض او در معبود داخله می یابد۔ او در دنیا می ماند ولی بر او اثرِ دنیا نه میشود۔ عکاسیِ بود و باشِ انسانِ عظیم ببینید۔

آپُری مَان مچل پَرتِش ٹھی
سَمُدَر مَاپی پَروِشَنتِی یددھت
تدّتُ کَامَا یه پَروِشَنتِیٔ سَرَوُ
سَشَانتِیٔ مَاپنُوتِی نه کَام کَامِی (۷۰)

आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठं
समुद्रमाप: प्रविशन्ति यद्वत्।
तद्वत्कामा यं प्रविशन्ति सर्वे
स शान्तिमाप्नोति न कामकामी।।७०।।

چنانکه در بحرِ مستحکم عظمت دارنده هر که از هر جانب لبریز است آبِ رودها از تیز رفتاری بلا طغیانی می گنجد، همچنین در انسانِ مستقل مزاج هر که درمعبودِ خویش قایم است، همه عیش ها بلا خرابی پیدا کرده می گنجند۔ چنین انسان سکونِ اعلیٰ را حاصل می کند۔ نه که عیش و عشرت راخواهنده۔

سیلِ خوفناک دارنده امواجِ رودهای هزارها، فصل را تباه کرده شده،

دشمنِ جان شده، شهرها را غرق کرده شده تهلکه پیدا کرده شده از تیز رفتاری در بحر می افتند ولی بحر را نه یك انچ بلند می کنند نه پائین هم می آورند، بلکه در همین تحلیل می شوند۔ همچنین همه اشیای عیش و عشرت بطرفِ مستقل مزاج عظیم انسان از همین زور دار طریق می آیند ولی درهمین تحلیل می شوند و درآن مردمانِ عظیم تاثراتِ مبارك و نامبارك پیدا نمی شوند۔ اعمالهای جوگی نه شفاف می شوند نه سیاه می شوند، زیرا که طبیعتی که بر او تاثرات اثر انداز می شوند او پابندو تحلیل شد و با این حالتِ ربانیت آمد۔ اکنون گر تاثر به افتد هم پس کجا؟شری کرشن در همین یك شلوك، حلِ مختلف سوالاتِ ارجن بیان کردند، تجسّس بود که شناختِ مستقل مزاج عظیم انسان چیست؟ او چه طور می گوید چه طور می نشیند۔ چه طور می رود؟ شری کرشن دریك لفظ هم جواب دادند که ایشان مانند بحر می شوند، برای ایشان قیدِ این اصول نیست که چه کنیم و چه نه کنیم؟ چنین بر می خیزید، نشینید و چنین بروید۔ ایشان هم سکونِ اعلیٰ را حاصل می کنند چونکه این نفس کش اند۔ شخصیکه خواهشاتِ عیش و عشرت میدارد سکون حاصل نمی کند۔ با زبر این زور می دهند۔

وِیهَای کَامَانیه سَرَوان پُماش چَرتِیُ نِی اِسپر هی
نِرم مو نِرهنکَاری سا شَانتِی مدهی گچ چهتِیُ(۷۱)

विहाय कामान्य: सर्वान् पुमांश्चरति नि:स्पृह:।
निर्ममो निरहङ्कार: स शान्तिमधिगच्छति।।७१।।

شخصیکه همه خواهشات را ترك کرده (نرمم :निर्मम) از سنگ دلی یعنی از خیالِ من و'مرا' و از خیالِ غرور و حبِّ دنیا مبرّا شده سلوك می کند او سکونِ اعلیٰ راحاصل میکند،بعد از این چیزی هم برای حصول باقی نمی ماند۔

اِیُشَا بَرهَمی اِستهِتِیُ پَارتهه نَینَا پَراپِی وِیُ مُوهَیُ تِی
اِستهی تَوا سَیَامَنتُ کَالی سپِی بَرهم نی وارنم چه چهتِیُ(۷۲)

एषा ब्राह्मी स्थिति: पार्थ नैनां प्राप्य विमुह्यति।
स्थित्वास्यामन्त कालेऽपि ब्रह्मनिर्वाणमृच्छति।।७२।।

پارتھ، حالتِ مذکورہ بالا،حالتِ چنین انسان است ہر کہ معبود را حاصل میکند۔ در چنین عظیم انسان ہاآنکہ مانند بحر اند موضوعاتِ دنیوی مانند دریا ہا تحلیل می شوند۔ آنہا کاملاً متقی و دیدارِ بدیہیِ معبود کنند گان اند۔ محض از 'انا الحق' گفتن یا از زبان ز د کردن این حالت حاصل نمی شود۔ بذریعۂ عمل ہم آن حالتِ معبود را حاصل کردہ می شود۔ چنین انسانِ عظیم بر عقیدتِ خدائی قایم ماندہ شدہ در وقتِ آخرِ جسم ہم مسرتِ خدائی را ہم حاصل می کند۔

مغز سخن

عموماً چند مردمان می گویند که در باب دوم گیتا بتکمیل رسید ولی گر محض از نام عمل، عمل تمام شود پس می تواند که اختتام گیتا تسلیم کرده شود۔ در این باب مالک جوگ شری کرشن این گفتند که ارجن در بارۂ بی غرض جوگ عملی گوش کن، این را دانسته تو از بندش دنیوی آزاد خواهی شد۔ عمل کردن در اختیار تو است۔ در ثمره هرگز نیست۔ در عمل کردن تو لاعقیدت هم مشو برای بطور مسلسل کردن مستعد بشو۔ در ثمرۂ این، تو (پرادر شٹوا परॉदृष्ट्वा) دیدار انسان اعلیٰ (معبود) کرده مستقل مزاج خواهی شد۔ سکون اعلیٰ حاصل خواهی کرد ولی خلاصۂ این نه کردند که عمل چیست؟

نام این (سانکهی یوگ सांख्य योग) باب جوگ علمی نیست۔ این نام مصنف شریعت نیست بلکه دهش شرح نویسان است۔ آنها بمطابق عقل خویش سخنها را می فهمند پس تعجب چیست؟

در این باب اهمیت عمل، در انجام دادن او استعمال هوشیاری وشناخت باخبر (مستقل مزاج) بیان کرده شری کرشن در دل و دماغ ارجن دربارۂ عمل دلچسپی پیدا کرده اند۔ او را چند سوال داده اند۔ روح دائمی است ابدی است، علمش حاصل کرده رمز شناس بشو۔ برای حصولش دو طریق اند جوگ علمی و بی غرض جوگ عملی۔

قوت خویش را فهمیده فیصلۂ نفع و نقصان خود کرده در عمل مصروف شدن راه علم است و بر الله منحصر شده باخود سپردگی درهمین عمل مصروف شدن راه بی غرض عمل یا راه عقیدت است۔ گوسوامی تلسی داسؒ اظهار این هردو چنین کرده اند

مُوری پُـرُوڑی تَـنـی سَـم گیَـانـی ۔ بَـالَكْ سُـتُ سَم داس آمـانِـی۔
جَـنْ هـی مُـور بَـل نِجْ بَـل تَـاهـی۔ دُهُو کهـه کَـام کُـرُودھ رِگُو آهِـی۔
(رَام چَرِتْ مَانَسْ–۹/۴۲۱۸/۳۱)

मोरे प्रौढ़ तनय सम ग्यानी। बालक सुत सम दास अमानी।।
जनहि मोर बल निज बल ताही। दुहु कहँ काम–क्रोध रिपु आही।।
(रामचरित मानस, ३।४२।८–९)

اشخاصی دو اقسام مرا یاد کنندگان اند۔ یك بر راهِ علم روندگان دیگر بر راهِ عقیدت روندگان ۔ مسافر راهِ عملِ بی غرض یا مسافرِ راهِ عقیدت پناهِ من گرفته از دست گیری من می رود و جوگیِ علم صلاحیتِ خویش را مد نظر داشته بر نفع و نقصان خویش غور کرده با اعتمادِ خویش می رود۔ چونکه دشمن های هر دو یك هم اند۔ راهیِ علم را بردشمنانِ خواهش و غصة وغیره فتح حاصل کردن است و جوگی عملِ بی غرض را هم از این ها جنگ کردن است۔ ایثارِ خواهشات هم هر دومی کنند و عملیکه در هر دو راه کرده می شود یك هم است۔ در ثمرۂ این عمل، سکونِ اعلیٰ را حاصل خواهی کرد ولی این نه گفتند که این عمل چیست؟ اکنون پیشِ شماهم عمل، یك سوال است۔ در دلِ ارجن هم برای عمل یك تجسس پیدا شد۔ در ابتدای بابِ سوم هم او دربارۂ عمل سوال پیش کرد۔ لهٰذا :–

چنین در شکلِ "شری مدبھگود گیتا"، در بارۂ اپنیشد و علمِ تصوف و علمِ ریاضت درمکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ "تجسسِ عمل" بابِ دوّم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ محترم سوامی اڑگڑا نند جی آنکه مقلدِ پرم هنس پر مانند جی مهاراج اند نوشته شده تشریحِ "شری مدبھگود گیتا" یعنی در "یتھارتھ گیتا" بابِ دوّم از بنامِ "تجسسِ عمل" (कर्म जिज्ञासा)مکمل شد۔

(هری اوم تت ست)

«باب سوم»

در بابِ دوم شری کرشن گفتند که این عقل برای تو دربارهٔ راهِ علم گفته شد کدام عقل؟ همین که گر جنگ کرده فتح یاب شوید پس مقامِ بلند مرتبه حاصل، خواهید کرد و شکست خواهید یافت پس مرتبهٔ دیوتا است۔ در فتح همه است و در شکست هم مرتبهٔ دیوتا است، چیزی ضرور حاصل می شود۔ لهٰذا از این لحاظ در فائده و نقصان به هر حال چیزی حاصل می شود۔قدری هم نقصان نیست۔ باز گفتند که اکنون همین را تو در بارهٔ بی غرض جوگِ عملی گوش کن ۔عقلیکه از آن مزین شده تو از زنجیر های اعمال بی کم و کاست آزاد خواهی شد۔ باز بر صفاتِ او اظهارِ خیال میکنند۔ در وقتِ عمل بر احتیاط های ضروری زور دادند که خواهشِ ثمره دارنده مشو، از خواهشات پرهیز کرده عمل کن و در عمل هم بی عقیده مباش، از این طور تو از زنجیر های عمل آزاد خواهی شد۔ تو آزاد باشی لیکن در راه، احساسِ حالاتِ خویش نه باشد۔

لهٰذا ارجن را بمقابلهٔ بی غرض جوگِ عملی، راهِ علم آسان و قابلِ حصول محسوس شد او سوال کرد۔ جناردن! بمقابلهٔ بی غرض جوگِ عملی در نظرِ شما راهِ علم افضل است۔ پس مرا در عملِ خوف ناك چرا مشغول می کنید؟ سوال فطری بود، فرض بکنید که منزل يك است و برای رفتنِ دو راه هستند۔ گر شمارا در حقیقت رفتن است پس شما ضرور خواهید پرسید که درین هردو آسان کدام است؟ گر شما این سوال نه کنید پس شما راه رو نه اید۔ همچنین ارجن هم سوال قایم کرد۔ ارجن گفت

ارجن اُواچ

جَیــایَســی چَیُــت کَــرم نَستَــیُ مَتَــا بُدّهــی رجنــاردن

تَــتُ کیــن کَــرمــنِــیُ گهوری مــا نِیوجــه یسی کَیُشَوُ(۱)

ज्यायसी चेत्कर्मणस्ते मता बुद्धिर्जनार्दन।
तत्किं कर्मणि घोरे मां नियोजयसि केशव॥१॥

بر مردمان رحم کننده جناردن۔ اگر بمقابلۂ بی غرض جوگِ عملی در نظرِشما راہِ علمِ جوگ بهتر است، پس هی کیشو! شما مرا درچندان خوف ناك جوگِ عملی چرا مشغول می کنید؟

در بی غرض جوگِ عملی ارجن را منظرِ خوفناك نظر آمد زیرا که درآن اختیارصرف درعمل است در حصولِ ثمره هرگز نیست۔ در عمل بی عقیده هم مباش و مسلسل باخود سپردگی، بر جوگ نظر داشته شده عمل هم کن، و چون در راهِ علم شکست خواهید یافت، پس مرتبۂ دیوتا است، و بعد از فتح مقامِ حضورِ اعلیٰ است۔ بر نفع و نقصانِ خود نظر داشته شده پیش رفتگی کردن است۔ چنین ارجن را بمقابلۂ بی غرض جوگِ عملی راهِ علم آسان نظر آمد۔ لهٰذا او گزارش کرد۔

وِیَامی شَری نَیُو وَاکیَن بُدهی موه یه سِیُو می
تَتَیُکی وَد نِشْ چِٹ تی ئین شَری یوش هَما پنو یَلم(۲)

व्यामिश्रेणेव वाक्येन बुद्धिं मोहयसीव मे।
तदेकं वद निश्चित्य येन श्रेयोऽहमाप्नुयाम॥२॥

شمااز چنین بیاناتِ پیچیده عقلم را فریفته می کنید و می خواهید که فریفتگیِ عقلم دور شود۔ لهٰذا از در این هر دو راه طی کرده یك راه بنمائید، تاکه از آن من شرفِ اعلیٰ و نجاتِ افادی را حاصل کنم۔ بر این شری کرشن گفتند۔ شری بهگوان گفتند۔

شِری بهَگوَان اُواچ

لوکیس اسمندری وِدها نِشْتها پُرا پروکتا میاندگھ
گیان یوگین سنکهیانا کرم یوگین یوگی نام(۳)

श्री भगवानुवाच

लोकेऽस्मिन्द्विविधा निष्ठा पुरा प्रोक्ता मयानघ।
ज्ञानयोगेन सांख्यानां कर्मयोगेन योगिनाम्।।३।।

معصوم ارجن۔ در این دنیا دو راهِ تحقیقِ حق بذریعۂ من قبل از این هم بیان شده اند مطلبِ اول هرگز از 'ست جگ' یا از 'تریتا' (त्रेता) نیست، بلکه اکنون این را در بابِ دوم بیان کرده اند۔ برای علماء راهِ علم و برای جوگیان بی غرض راهِ عملی بیان شده است۔ بمطابقِ هر دو راه می باید که عمل کرده شود، عمل ضروری است

نہ کَرمنام نَارمبھ نَئی شکرمی پروشوس شنوتی
نہ چہ سَنیس سنا دیو سِدھی سمادھی گچ چھتی (٤)

न कर्मणामनारम्भान्नैष्कर्म्यं पुरुषोऽश्नुते।
न च संन्यसनादेव सिद्धिं समाधिगच्छति।।४।।

ارجن! انسان ابتدای عمل نه کرده هم، حالتِ آخرِ آزاد شدنِ از بندشِ عمل را هم حاصل نمی کند، و نه محض از ترک کردنِ ابتدای عمل، مقصدِ عظیمِ حصولِ ربانیت کننده را هم حاصل می کند۔ اکنون ترا راهِ علم پسند آید یا راهِ عملِ بی غرض در هر دومی باید که عمل کرده شود۔

عموماً در این حالت مردمان در راهِ رب، راهِ مختصر و کناره کشی می جویند۔ "ابتدای عمل هم نه کنند وشدند عاملِ عملِ بی غرض تا چنین غلط فهمی باقی نه ماند لهٰذا شری کرشن زور می دهند که بغیر از ابتدای عمل عاملی هم احساس عملِ بی غرض را حاصل نمی کند۔ بر جائیکه اختتامِ اعمالِ مبارک و نامبارک است، این حالتِ عملِ بی لوث و بلند محض از عمل هم می تواند که حاصل کرده شود۔ همچنین بسی مردمان می گویند "ما راه روی عمل هستیم در راهِ علم وجودِ عمل نیست" چنین تسلیم کرده ترکِ اعمال کنند گان عالم نمی شوند۔ محض از ترک کردنِ ابتدائی عمل کسی هم حصولِ کامیابیِ بلند تمثیلِ دیدارِ ربِ عظیم نمی کند چونکه

نہ ھی کشیچت کشن مپی جاتو تِش ٹھتی کرم کرت
کاریتی ھری وشی کَرم سَروُ پَرکَرتی جَیُر گُرنی (٥)

न हि कश्चित्क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत्।
कार्यते ह्यवशः कर्म सर्वः प्रकृतिजैर्गुणैः ॥५॥

انسانی هم در دوری بغیر از عمل یك لمحه هم نمی ماند چونكه همه مردمان بذریعهٔ صفاتِ قدرتی مجبور شده عمل می کنند۔ تا وقتیکه قدرت و صفاتِ قدرتی زنده هستند کسی هم بغیر از عمل نمی تواند ماند۔

در بابِ چهارم، شلوكِ سی و سوم و سی و هفتم شری کرشن می گویند که تا اکنون هر قدر هم اعمال کرده شده اند آن همه در علم، مضمر می شوند۔ آتشِ تمثیلِ علم همه اعمال را در خاکستر تبدیل می کند۔ این جا آن بیان می کنند بغیر از عمل کسی هم نمی ماند۔ آخرِ کار آن انسانِ عظیم چه می گویند؟ مطلبِ شان اینست که از همیشگیِ یگ از این هر سه صفات مبرّا شده با تحلیلِ دل و دیدارِ بدیهی، چون ثمرۂ یگ حاصل میشود ضروتِ عمل هم ختم می شود۔ قبل از کمالِ این طریقِ طی شده نه عمل ختم می شود نه از قدرت نجات حاصل می شود۔

کَرمو اِندریانی سن یمی یه آستی منسا اِسمرن
اِندریارتھن وِموڈاتما مِتھیاچاری سه اُوچَی تی(٦)

कर्मेन्द्रियाणि संयम्य य आस्ते मनसा स्मरन्।
इन्द्रियार्थान्विमूढात्मा मिथ्याचारः स उच्यते ॥६॥

بر این هم قدر خصوصاً جاهلان عملیِ حواسِ ظاهری را جبراً بسته موضوعاتِ حواس را در دل یاد می کنند، ایشان پر فریب و ریاکارند، نه که علم دان، ازین ظاهر می شود که در دورِ شری کرشن هم چنین روایاتِ قدیم بودند، مردمان طریقِ قابلِ عمل را ترك کرده وحواس را بضد قابو کرده می نشستند و می گفتند که من علم دان ام، کامل ام امّا شری کرشن می گویند که ایشان فریبنده هستند، راهِ علم پسند آید یابی غرض جوگِ عملی در هر دو راه می باید که عمل کرده شود

یَستت وا اِندریانی منسا نِیَمْ یاربھتی ارجن
کَرمندریَی کَرم یُوگم سکتی سه وِشِیَتَیْ(۷)

यस्त्विन्द्रियाणि मनसा नियम्यारभतेऽर्जुन ।
कर्मेन्द्रियैः कर्मयोगमसक्तः स विशिष्यते ॥७॥

ارجن : انسانیکه از دل، حواس را در قابو کرده، چون در دل هم خواهشات بلند نه شوند، به هر طور از تعلق مبّرا شود، از حواسِ ظاهری سلوکِ جوگِ عملی می کند او شخصِ عظیم است۔ درست است، در فهم آمد که سلوکِ عمل کنیم مگر سوال پیدا می شود که آن عمل کدام است، بر این می گویند۔

نِیتَیٗ کُرُو کَرم تَوی کَرم جَیایُو هیٗ کرمنی
شَرِیر یاتراپی چه تی نه پَرسِده یه دکرمنی(۸)

नियतं कुरु कर्म त्वं कर्म ज्यायो ह्यकर्मणः ।
शरीरयात्रापि च ते न प्रसिद्ध्येदकर्मणः ॥८॥

ارجن : عملِ معیّن شده را در عمل بیار۔ یعنی اعمال بسیارند در آنها یك چیده شده است۔ همین معیّن شده عمل راکن۔ بمقابلۂ نه کردن عمل کردن هم بهتر است۔ لهٰذا گر مسلسل عمل خواهید کرد و کم فاصله هم طی خواهید کرد، پس چنانکه قبل از ین گفته اند که این از بزرگ خوفِ آواگون نجات می دهاند۔ برای این بهتر است۔ از بی عملی سفرِ جسمانیِ تو هم کامیاب نخواهی شد۔ ازسفرِ جسمانی مردمان می فهمند، پرورشِ جسمانی پرورشِ جسمانی چیست؟ چه شما جسم هستید؟ این انسان در همه ادوار و همه پیدائش هامسلسل سفرِ جسم می کند، چنانکه گر لباس بوسیده شد پس دوم و سوم پوشید۔ همچنین از حشرات الارض تا انسان واز بر هماتا همه عالم قابلِ تبدیل است۔ در پست و بلند اشکال، این ذی روح، لا ینقطع سفرِ جسمانی می کند، عمل چیزی است که این سفر را ثابت ومکمل می کند، فرض بکنید که یك پیدائش هم شد پس سفر جاری است۔اکنون را هی سفر می کند او سفرِ دیگر جسم ها می کند۔ سفر از حصولِ منزل، بدرجۂ کمال می رسد چون این روح مقامِ معبود حاصل می کند پس این از سفرِ جسم آزاد می شود یعنی سلسلۂ حصولِ جسم و ترکِ جسم ختم می شود۔ لهٰذا عمل چیزی است که انسان را از سفرِ جسمانی رها می کند۔ (موکشی سی یس ای

شـو بهات मोक्ष्यसेऽशुभात (بـاب ١٦/٤) ارجـن : از ایـن عـمـل تو از بندشِ دینوی و از انـجامِ نا مبارك آزاد خـواهـی شـد۔ عـمل چیزی است که مارا از بندشِ دینوی رهـائـی مـی دهـاند۔ اکنون سوال پیدا می شود که آن عملِ مقرره چیست؟ وضاحتش می کنند۔

یَـگـیـارتهـا تـمـکـرمـنـوس یتر لُـوکُـوس یـه کَـرم بَـنْـدهـنـی

تَـدرتـــهِ کَـرم کُـونتَـی مُـکـتْ سـنـگـی سَـمـاچـار(۹)

यज्ञार्थात्कर्मणोऽन्यत्र लोकोऽयं कर्मबन्धन: ।

तदर्थं कर्म कौन्तेय मुक्तसङ्ग: समाचर ॥९॥

ای ارجـن : طریقِ کارِ یگ هـم عـمـل است۔ حرکتی که یگ را بدرجۂ کـمـال مـی رسـانـد عـمـل اسـت۔ ثابت است که عمل یك مقرره طریقِ کار است۔ اعـمـالیکه بر خلافِ این می شوند چه آن اعمال نیستند؟ شری کرشن می گویند نه ، آن اعـمـال نیسـتـنـد (انی ینتر لوکویی کرم بندهینی अन्यत्र लोकोऽयंकर्मबन्धन:)بجز این طریقِ کـار در دنیا هـر چه کرده می شود و همه دنیا در آن شب و روز مشغول می مـانـد، آن هـمـه یك بـنـدشِ ایـن دنیـا اسـت، نـه که عمل، عمل از انجامِ نا مبارك (مـوکـشـی سـی شوبهات मोक्ष्यसेऽशुभात) یـعـنـی از بـنـدشِ دنیـوی رهائی می دهاند۔ محض طریقِ کارِ یگ هم عمل است، آن حرکت عمل است که از آن یگ بدرجۂ کمال می رسد! لهٰذا ارجن برای تکمیلِ آن یگ ، از اثرِ صحبت کناره کشی کرده، بر عمل بخوبی کار بندشو، بغیر از جدائی صحبتِ اثر این عمل نمی شود۔

اکـنون ما فهمیدیم که طریقِ کارِ یگ هم عمل است ، لیکن باز این جایك سـوالِ نـوپیدا شـد کـه آن یگ چیسـت آنـرا که کرده شود؟برای این را فهمانیدن اوّل یگ را نـگـفـتـه شـری کـرشـن می گویند که یگ از کجا آمد؟ آن چه می دهد؟ خـصـوصیـاتـش بیان کـرده در بابِ چهارم خلاصه کردند که یگ چیست تا او را در عـمـل آوریم و بر او از ما عـمـل هم بشود۔ از اندازِ بیانِ مالكِ جوگ شری کرشن ظاهر است کـه آن قبل از یـن که عکاسيِ چیزی کنند مصوريِ خصوصیاتش می کـنـند تا بر بـنـای او عـقـیدت پیدا بشود۔ سپس بر احتیاطِ عملش اظهارِ خیال می

کنند۔ و در آخر وضاحتِ اصولِ حقیقی می کنند۔

یاد بدارید که این جا شری کرشن عمل را پهلوی دیگر بیان کردند که عمل یك معینه طریقِ کار است هر چه کرده میشود آن عمل نیست۔

در بابِ دوم نخستین بار نامِ عمل بیان کرد، بر خصوصیاتش زور دادند، بر احتیاطِ عملش اظهارِ خیال کردند، اما این نه گفتند که عمل چیست؟ این جا در بابِ سوم می گویند که کسی هم بجز عمل نمی ماند۔ بندۀ قدرت شده انسان عمل می کند۔ باز هم مرد مانیکه از ضدِ خویش حواس را بند کرده، از دل فکرِ موضوعاتش می کنند ایشان مغرور اند، سلوكِ تکبر کننده اند۔ لهٰذا ارجن ! تو از خواهشِ دل، حواس را قابو کرده عمل کن اما سوال اکنون هم همینست که کدام عمل کنیم؟ در بارۀ این مالكِ جوگ شری کرشن گویند ارجن تو عملِ مقرره کن۔

اکنون سوال پیدا می شود که عملِ معیّنه چیست، که مارا باید که بکنیم، باز گفتند که یگ را در عمل آوردن هم عمل است۔ اکنون سوال پید امی شود که یگ چیست؟ این جا صرف پیدائش و خصوصیاتِ یگ بیان کرده خاموش خواهند شد و بعد ها در بابِ چهارم شکلِ صاف و شفافِ یگ نظرخواهد آمد، که آنرا در عمل آوردن عمل است۔ این شرحِ عمل، کلیدِ فهمیدنِ گیتا ست۔ بجزیگ در دنیا مردمان در کار ها مشغول می شوند۔ کسی کشت می کند و کسی تجارت می کند۔ کسی حاکم است و کسی محکوم، کسی خویش را صاحبِ فهم می گوید و کسی مزدور، کسی خدمتِ معاشره را عمل می فهمد و کسی خدمتِ ملك را و مردمان درین اعمال در تمهیدِ بی غرض و باغرض زندگی می کنند۔ ولی شری کرشن می گویند، این اعمال نیستند (ان ینتر لوکو سی کرم بندهنی : अन्यत्रलोकोऽयं कर्मबन्धन) بجز طریقِ کارِ یگ هر چه کرده می شود آن در بندشِ همین دنیا مبتلا کننده عمل است نه که عملِ نجات دها ننده۔ در اصل طریقِ کار یگ هم عمل است، اکنون یگ را نگفته قبل از این می گویند که این یگ از کجا آمد؟

سَهی یَگیا پَرجا سَرشٹوا پُرو واچ پَرجا پتیُ

آنیَن پَرسوِشیِی دهومیش وَاَستوِشت کامدهُك (۱۰)

सहयज्ञा: प्रजा: सृष्ट्वा पुरोवाच प्रजापति: ।

अनेन प्रसविष्यध्वमेष वोऽस्त्विष्टकामधुक् ॥१०॥

خالقِ کائنات، برهما ब्रह्मा در ابتدای تبدل، بایگ تخلیقِ خلق کرده این گفت که بذریعۀ این یگ حصولِ اضافه بکنید۔ بذریعۀ این یگ شما در بارۀ معبود خواهشاتِ لازوال و لاضر ر(ایشٹ کامدهك इष्टकामधुक्) حاصل خواهید کرد۔

بایگ تخلیقِ خلق کننده که است؟ مالكِ خلق برهما است۔ این برهما ब्रह्मा کیست؟ چه چهار رو وهشت چشم دارنده برهم ब्रह्मा چنانکه مشهور است۔ نه، بمطابقِ شری کرشن از نام برهم ब्रह्मा اقتداری جدانیست۔ باز خالقِ مخلوق (برهما) کیست؟ در اصل شخصیکه درسر چشمۀ بنیادِ مخلوق در معبود داخله حاصل کرده است آن انسانِ عظیم هم خالقِ مخلوق است در اصل عقل هم برهما است۔ (اهنکار شیوبدهی اج من ششی چت مهان अंहकार शिव बुद्धि अज मन शशि चित्त महान) در آن وقت عقل محض مشین می شود، در زبانِ آن شخص در اصل معبود گفتگو می کند۔

چون عملِ حقیقی ذکرِ الٰهی جاری می شود پس عقل هم روز افزون می شود در ابتدا آن عقل مزین از علمِ تصوف می شود از این سبب او راحق شناس (برهم وتی ब्रह्मवित) گفته می شود۔ بعد از مسلسل خاتمۀ عیوب،این عقل در علمِ تصوف افضل می شود و بر بنای فضل این را حق شناسِ اعلیٰ (برهم وت ब्रह्म्वित) گفته می شود۔ از حصولِ لطیف و بلند، درجۀ عقل هم افزون می شود۔ در این حال آن حق شناسِ اعلیٰ گفته می شود۔ انسانِ حق شناس را هم درین حال اختیارِ رهنمائی ترقیِ دیگران حاصل می شود۔ آخری انجامِ عقل است حق شناسِ اعلیٰ ترین(برهم و دورشٹ ब्रह्मविद्वरिष्ठ) یعنی حالتی حق شناس که در آن معبود هم ضم است۔ آن انسان های عظیم که چنین حالت میدار ند۔ در بنیادی مخزنِ خلق معبود داخل و قایم می مانند و عقلِ چنین مردمان محض مشین است۔ همین برهما گفته می شوند۔ ایشان تحقیقِ وبالِ قدرت کرده تخلیقِ طریقِ ریاضت می کنند۔ بمطابقِ یگ دهشِ تاثرات، تخلیقِ خلق است۔ قبل از این معاشره بی حس و بی ترتیب می ماند۔ کائنات ابدی است۔ تاثرات از ابتدا

موجود هستند ولی بی ترتیب و بد شکل هستند۔ تاثرات را بمطابقِ یگ در عمل آوردن هم، عملِ تخلیق یا آرائش است۔

چنین انسانِ عظیم در ابتدای تبدیل بایگ تخلیقِ خلق کرد۔ تبدل تندرستی می بخشد۔ حکماء تبدیلی می دهند۔ کسی تغیّرِ جسمانی می کند۔ این تبدلِ اجسامِ لمحاتی است۔ تبدلِ حقیقی در آن وقت است، چون از آزارِ دنیوی نجات حاصل شود در ابتدای عبادت آغازِ این تبدل (کلپ) است۔ چون عبادت تمام شد پس تبدلِ شما هم تمام شد۔

چنین مردمانِ عظیم که بشکلِ اعلیٰ روح قایم هستند، در ابتدای یادِ رب تاثرات را بایگ بخوبی ترتیب داده گفتند که از این یگ شما حصولِ ترقی کنید۔ این ترقی چیست؟ چه خانۂ سفاله پوش پخته خواهد شد؟ آمدنی فزون خواهد شد؟ نه، یگ इष्टकामधुक خواهشِ دید در بارۂ مطلوب را تمام خواهد کرد۔ طلب معبود است و دربارۂ آن معبود حصولِ خواهشات را تمام کننده است سوال فطری است۔ چه از یگ براہِ راست حصولِ معبود خواهد شد؟ یا از عمل درجہ بدرجہ ؟

دَیُوَان بھَاوی تَانَیْن تی دَیوا بھَاویَنُ تو وَھی

پَر اِس پَر بھَاویَنُ تی شِرَی پَرم واپسَیُ تھ (۱۱)

देवान् भावयतानेन ते देवा भावयन्तु वः ।

परस्परं भावयन्तः श्रेयः परमवाप्स्यथ ॥११॥

بذریعۂ این یگ عروجِ ملائکه بکنید یعنی اضافۂ دولتِ روحانی بکنید، این ملائك شما را ترقی خواهند بخشید۔ چنین از اتفاق ترقی کرده شده شرفی اعلیٰ را حاصل بکنید که سپس، برای حصول چیزی باقی نه ماند، چنین مقامِ اعلیٰ و افادی حاصل بکنید۔ ماهر قدرهم در یگ داخل خواهیم شد (بعد ها معنیِ یگ طریقِ عبادت باشد) به همین طوردر دنیای دل دولتِ روحانی هم داخل خواهد شد۔ مالكِ حقیقی صرف واحد پرور دگار است۔ در ملكِ حقیقی آنکه داخله می دهاند، درباطن آنکه خصلتِ هم ذات است همین را دولتِ روحانی می گویند، آن حصولِ مالكِ حقیقی را ممکن می کند، لهٰذا او را دولتِ روحانی گفته می شود نه که بیرون یا بندگان ملائك مثل سنگ و آب و آتش وغیره

را چنانکه مردمان دولتِ روحانی تصور می کنند۔ در الفاظِ مالکِ جوگ شری کرشن این هارا وجودی نیست بعد از این می گویند۔

اِشُٹَان بھوگن هی وه دَیوا دَاسیَنُ تی یَگیُ بھاوِتا

تَیُردتّانه پَر دایی بھَیُو یُو بھُڑکلی سَتیُن آیُو سی(١٢)

इष्टान्भोगन् हि वो देवा दास्यन्ते यज्ञभाविता: ।

तैर्दत्तानप्रदायैभ्यो यो भुङ्क्ते स्तेन एव स: ॥१२॥

بذریعۂ یگ ترقی شده ملائك (دولتِ روحانی) شمارا (ایشٹان بھوگانی هی داس ینتی इष्टान भोगान्हि दासयन्ते) از مطلوب یعنی قابلِ عبادت (آرادھی आराध्य) و از انعاماتِ آنخواهند نواخت، بجز این چیزی دیگر نیست۔ (تی دتّان तै : दत्तान) ایشان واحد فیاض هستند۔ برای حصولِ مطلوب راهِ دیگر نیست۔ بلا افزونیِ این خصوصیاتِ ملکوتی هر که دراین حالت عیش میکند او یقیناً دزدهست چون او را چیزی حاصل هم نه شده است پس چرا عیش خواهد کرد؟ ولی او ضرور می گوید که من کاملم، رمز شناسم، چنین لاف و گزاف کننده از این راه رو پوشی کننده است۔ او یقیناً دزد است نه که حصول یافته، لیکن حصول کنندگان، چه حاصل می کنند؟

یَگیا شِشٹا شِنی سَنُ تو مُچ یَنُ تی سَرو کِتو شَی

بھُن جَتی تی تَوُ شی پَاپَا یی پَنچ تَیام کارنات(١٣)

यज्ञशिष्टाशिन: सन्तो मुच्यन्ते सर्वकिल्बिषै: ।

भुन्जते ते त्वघं पापा ये पचन्त्यात्मकारणात् ॥१३॥

از یگ باقی مانده اجناس را خورندگان عابد حضرات از همه گناهان آزاد می شوند چون در دولتِ روحانی برابر اضافه می شود پس نتیجتاً دورۂ حصول هم دورۂ تکمیل است۔ چون یگ مکمل شد پس باقی مانده رب هم غله است همین سخن را در الفاظِ دیگر شری کرشن گفتند (یگیا شِشٹ امرت بھجوینتی برهما سناتم यज्ञशिष्टामृत भुजोयान्ति ब्रह्मासनातनम) خوراکی که از یگ تخلیق می شود او را خورنده در معبود داخل می شود۔ این جا می گویند که هر آن

شخصیکه از یگ باقی مانده خوراك (نوشابِ رحمانی) را می خورد، از همه گناهان آزاد می شود۔ عابدان آزاد می شوند، ولی مردمان گناهگاران برای بذریعۂ فریفتگی پیدا شده اجسام، زندگی می کنند۔ ایشان در عذاب زندگی می کنند۔ ایشان یادِ الٰهی هم کردند۔ عبادت را هم فهمیدند، پیش رفتگی هم کردند ولی از این د ر دلِ ایشان یك خواهشِ شیرین پیدا شد که (آتم کرنات आत्मकारणात) برای خوشیِ جسم و متعلقاتِ جسم را گرفته چیزی حاصل شود۔ او را حاصل هم خواهد شدی ولی بعد از لطف اندوزیِ چندان عیش و عشرت هم خود را آنجا قایم خواهد یافت از جائیکه آغازِ رفتن کرده بود۔ از این بزرگ تر نقصان کدام است؟ چون جسم هم فانی است پس تعیشاتِ اینجسم تاکی همراهی خواهند کرد؟

آنها عبادت می کنند ولی در عوضِ این ۔ عذاب هم می خورند (پلٹی سدهاتی سٹھ وش لی هین पलटि सुधा ते सठ विष लेहीं) آن ختم نه خواهد شد ولی پیش هم نخواهد رفت۔ لهٰذا شری کرشن بر عملِ نیتِ بی لوث (یاد رب) زور می دهند۔

تاکنون شری کرشن گفتند که یگ شرفِ اعلیٰ می بخشد و تخلیقش بذریعۂ عظیم انسان ها می شود۔ لیکن این مردمان بلند مرتبه در تخلیقِ مخلوق چرا مشغول می شوند؟ دربارۂ این می گویند۔

اَنَّـا دهـدوَنْتی بهُتَـانی پَـرجـنیـا دَنَّنْ سَم بهَوَی
یَـگیـادهـدَوتی پَـرجَـنَیُـو یَـگی کَرمُ سمُوددهوی (۱٤)
کَـرم بَـرهـمـو ددهـوی وِددهـی بَـرهَـمـاکشَر سَـموددهـوم
تَسـمَـات سَـروگـت بَرهـم نِت یـه یَـگیی پَرتِـشٗ ٹهِتَـم (۱۵)

अन्नाद्भवन्ति भूतानि पर्जन्यादन्नसम्भवः ।
यज्ञाद्भवति पर्जन्यो यज्ञः कर्मसमुद्भवः ॥१४॥
कर्म ब्रह्मोद्भवं विद्धि ब्रह्माक्षरसमुद्भवम् ।
तस्मात्सर्वगतं ब्रह्म नित्यं यज्ञे प्रतिष्ठितम् ॥१५॥

همه جاندارها از غله پیدا می شوند۔ (اننی برهما ویا جانات अन्नां ब्रह्म व्याजानात)اینغله پرور دگارهم است۔ این نوشابِ رحمانی را هم مقصد ساخته انسان بطرفِ یگ پیش می رود۔ غله از باران پیدا می شود۔ این بارانِ ابر نیست بلکه بارانِ رحمت است۔ قبل از این اندوخته عملِ یگ هم در این پیدائش، ازهر جا که وسیله ترک شده بود، باز از همین جابه شکلِ عنایت می بارد۔ عبادتِ امروز بشکلِ رحمت، فردا حاصل خواهد شد۔ لہٰذا بارش از یگ می شود، در وقت یگ کردن از تلفظ لفظِ "سواها" گفتن و کنجد، جو،روغن وغیره را در آتش انداختن گرباران، شدی پس بیشتر زمینِ ریگستانِ دنیا بی آب وگیاه چرا ماندی؟ زر خیز شدی۔ این جا بارانِ رحمت بخششِ یگ است۔ این یگ از اعمال هم پیدا می شود۔ و از عمل تکمیلِ یگ می شود۔

این عمل را تو از وید پیدا شده بدان۔ وید کلامِ روشن ضمیر و مردمانِ عظیم است۔ عنصر یکه نا معلوم است۔ نامِ دیدارِ ظاهرش و یدا ست۔ نه که مجموعۀ چند شلوک ۔ تو چنین بدان که وید تخلیقِ پروردگارِ لافانی است۔ این از زبانِ مردمانِ حق گفته شده است، ولی آنها شبیهِ پرور دگار هستند زیرا که از وسیلۀ ایشان پروردگارِ لافانی هم می گویدلہٰذا وید از دائرۀ قوتِ انسانی بیرون گفته می شوند۔ عظیم مردمان را وید از کجا حاصل شدند؟ وید از معبودِلافانی پیدا شده ۔آن مردمانِ ذیشان هم شبیهِ آنهستند۔ این محض مشین هستند، از وسیلۀ ایشان خدا می گوید۔ چونکه بزریعۀ یگ هم در دورِ نفس کشی آن ظاهر می شود۔ از این عالم گیر اعلیٰ لافانی پروردگار همیشه در یگ هم با مرتبه موجود هستند۔ یگ هم برای حصولش، طریقِ تنهاست۔ بر این زور می دهند۔

آئ وی پَـرورتِـتـں چَـکَـر نَـانُ وَرت یَتِیهـه یـه ۔

اَگهَـا یُـو رِنـدرِیَـا رَامـو مُـوشی پَـارتـه سـه جِیُـوتِـی(۱٦)

एवं प्रवर्तितं चक्रं नानुवर्तयतीह यः ।

अघायुरिन्द्रियारामो मोघं पार्थ स जीवति ॥१६॥

ای پارته انسانیکه در این دنیا جسمِ انسانی حاصل کرده بمطابقِ این

طریقِ عمل کار نمی کندیعنی بذریعۂ اضافۂ دولتِ روحانی ، اضافۂ دیوتا ها و از اضافۂ یکدگر مقامِ لافانی را حاصل کردن و شخصیکه مطابقِ بدین ترتیب سلوک نمی کند، آرامِ حواس خواهنده آن گناهگار انسان بی کار هم زندگی می کند۔

دوستانِ دین! مالکِ جوگ شری کرشن در بابِ دوم نامِ عمل بیان کردند و در این باب گفتند که بر عملِ معینه کار بند شو۔ طریقِ کارِ یگ هم عمل است۔ بجز این هر چه کرده می شود آن بندش همین دنیا است۔ لهٰذا از صحبتِ اثر کناره کشی کرده، برای تکمیلِ آن یگ سلوکِ عمل کن۔ آنها بر صفاتِ یگ اظهارِ خیال کردند و گفتند که تخلیقِ یگ از برهما است۔ انسان دانۂ غله را مقصد قرار داده در یگ مشغول می شود۔ یگ از عمل و عمل بیرون از احاطۂ قوتِ انسانی، از وید پیدا می شود۔ چونکه عالمانِ سطورِ وید هم مردمان بودند انسانِ شان ختم شده بود۔ در انجامِ حصول، محض معبودِ لافانی باقی مانده بود۔ لهٰذا وید تخلیقِ معبود هستند۔ عالم گیر معبوددر یگ همیشه قایم است۔

بمطابقِ ذریعۂ بدین ترتیب هر که عمل نمی کند آن گناهگار انسان خواهش کنندۂ عیشِ حواس است۔ بی کار هم زندگی میکند۔ یعنی یگ چنین طریقِ خاص است که در آن آرامِ حواس نیست، بلکه آرامِ لافانی است۔ طریقِ حصولش نفس کشی است۔ عیش و آرام و لطفِ حواس خواهندگان گناه گار اند۔ تاا کنون شری کرشن نه گفتند که یگ چیست؟ ولی چه یگ را مسلسل کنیم یا خاتمۂ این باشد؟ بر این مالکِ جوگ شری کرشن می گویند۔

یَست وَاتّم رَتِی رَیو سَیَادات مَت پَتشچ مَانَوی
آتّم نیَی ایَو چه سَنتُوشٹس تَسی کَاریَی وِدهتی(۱۷)

यस्त्वात्मरतिरेव स्यादात्मतृप्तश्च मानवः ।
आत्मन्येव च सन्तुष्टस्तस्य कार्यं न विद्यते ॥१७॥

ولی شخصیکه خود کفیل و خوددار و از خود مطمئن است برای او فرضی باقی نمی ماند۔ همین مقصد بود۔ چون عنصرِ غیر مرئی و لافانی و ابدی و روحانی حاصل شد پس بعد از این کرا تلاش کنیم؟ برای چنین مرد نه ضرورتِ

عملی است نہ عبادتی است۔ روح و روحِ مطلق مترادفِ یکدر گر ہستند باز عکاسیِ ہمین می کنند۔

نَیُوتَسیَ کِرتی نَارتھو نَاکِرتی نَیُھی کَش چَن
نہ چَاس یَی سَرو بھُتی شُو کَشِچ درتھ وِیُپَا شِری(۱۸)

नैव तस्य कृतेनार्थो नाकृतेनेह कश्चन ।
न चास्य सर्वभूतेषु कशिचदर्थव्यपाश्रय: ॥१८॥

در این دنیا از عملِ آن مرد نہ برای او خیری است نہ از ترکِ عمل نقصانی ہست، چونکہ اولاً عمل کردن ضروری بوداو را باہمہ جاندار ہا تعلقی نمی ماند۔ در حقیقت روح، حقیقی و ابدی و لابیان ولا متبا دل و لافانی است۔ چون ہمین را حاصل کرد، از ہمین مطمئن و آسودہ و در ہمین محو و مرکوز است، بعد از این اقداری نیست، پس کرا تلاش کنیم؟ چہ حاصل باشد؟ برای آن مرد از ترکِ عمل کردن نقصانی ہم نیست زیرا کہ دلیکہ برا و عیوب نقش می شوند باقی نہ ماند۔ او را در ہمہ جاندار ہا و در عالمِ خارجی و در طبقِ ارادہ ہای داخلی قدری ہم مطلب نمی ماند۔ مطلبِ بزر گترین بود معبود چون ہمین حاصل است پس اورا از دیگران چہ مطلب خواہد شد؟

تَسمَادَستکی سَتَتُ گَاریہ گَرم سَماچر
اَسَکتو ھَواچرن کَرم پَرماپ نُوتِیَ پُرُوشی(۱۹)

तस्मादसक्त: सततं कार्यं कर्म समाचर ।
असक्तो ह्याचरन् कर्म परमाप्नोति पूरुष: ॥१९॥

برای حصولِ این مقام تو بی لوث شدہ مسلسل (کاریہ کرم कार्य कर्म) کہ قابلِ عمل است، آن عمل را بخوبی انجام بدہ، زیرا کہ بی لوث انسان از عمل پیرا شدن معبود را حاصل می کند۔ کارِ معین و عملِ معین یکسان ہستند۔ ترغیبِ عمل دادہ شد آنبار می گویند۔

کَرمنَیُوھی سَنسِی سِدھی مَاس تھی تَا جَنکَادی
لُوک سَنُ گَرھی می واپی سَنپ شَی نکَرتو ھَرسی(۲۰)

कर्मणैव हि संसिद्धिमास्थिता जनकादय: ।
लोकसंग्रहमेवापि संपश्यन्कर्तुमर्हसि ।।२०।।

معنیِ جنگ، شاهِ جنك نیست۔ پیدا کننده را(जनक) جنك می گویند۔ جوگ هم جنك است که شکلِ شمارا پیدا و ظاهر می کند۔ هر که از جوگ مزین است آن هر یك مردِ عظیم جنك است۔ چنین از جوگ مزین بسیار عارفان و جنك وغیره مردمانِ سالكِ عظیم هم محض بذریعۂ اعمال در حصولِ مقصدِ عظیم کامیاب شده اند۔ مطلب اعلیٰ کامیابی است، حصولِ معبودِ عنصرِا علیٰ۔ هر قدر هم در ابتدا اولیاء شده اند مثل جنك وغیره، بذریعۂ این قابلِ عمل آنکه طریقِ کار است بمطابقِ این عمل، در حصولِ مقام درجۂ کمال کامیاب شده اند۔ ولی بعد از حصول، آنها هم مفادِ اجتماعی را دیده عمل می کنند، فلاحِ معاشره خواسته عمل می کنند، لهٰذا تو هم برای حصول و بعد از حصول برای رهنمائی، قابلِ کارِ لایق کردن هستی۔ چرا؟

اکنون شری کرشن فرموده بودند که بعد از حصول انسانِ عظیم را نه از عمل کردن فائده است نه از ترك کردن نقصانی است۔ باز هم ایشان برای انتظامِ مفادِ اجتماعی و فلاحِ عوام، بخوبی بر عملِ مقرره هم کار بند می مانند۔

یَگھی دَاچَرَتی شِرَشٹھت تَتْ دَیوی تَرو جَنی
سه یَت پَرمَانی کُرُوتی لُوکس تَدنُو وَرتَتیٰ(۲۱)

यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जन: ।
स यत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते ।।२१।।

سلوکی که معزز انسان می کند دیگران هم بمطابقِ او عمل می کنند۔ او مردِ کامل هر چه نقش می کند، دنیا هم بر نقشِ قدمش می رود۔

قبل از ین شری کرشن در شکل قایم، خود مطمئن شخصِ عظیم را بود و باش بیان کردند که نه از عمل کردن، او را فائده حاصل می شود نه از ترك کردن نقصان، باز هم جنك وغیره سلوكِ عمل بخوبی کرده بودند۔ این جا شری کرشن از آهستگی موازنۂ خویش از مردمان بلند و برتر می کنند که من هم یك انسانِ

عظیم ام۔

نـه مـی پَـارتهـا رَستِـیُ کَـرتَـوی تِـری شُـو لُوکـی شُو کِنچَن
نَـــان وَاپ تَـــوی وَرت اَیـــو چـــه کَـــرمـــنِـــی (۲۲)

न मे पार्थास्ति कर्तव्यं त्रिषु लोकेषु किन्चन ।
नानवाप्तमवाप्तव्यं वर्त एव च कर्मणि ।।२२।।

پارتھ – برای من در هرسه عوالم فرضی باقی نیست۔ قبل از ین هم گفته اند که آن انسانِ عظیم را در بارهٔ همه جانداران فرضی نیست۔ این جا می گویند که در هر سه عـوالـم برایم فرضی هم باقی نیست۔ و چیزی معمولی هم باقی نه مـانـده است کـه او برایم قابلِ حصول شود و مرا حاصل نه شود ، باز هم من در عمل بخوبی مشغول ام ۔ چرا؟

یَـدِی هَیَـی هـی نـــه وَرتَـی یَـی جَـاتُـو کَرمـنی یَـت نـدرتـی
مَـم وَتـر مـا نُـو وَرتَـنْتَی مَـنُـو شَیـا پَـارتـهـ سَروشی (۲۳)

यदि ह्येहं न वर्तेयं जातु कर्मण्यतन्द्रित: ।
मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्या: पार्थ सर्वश: ।।२३।।

زیراکه گر من باهوش و حواسِ کامل عمل پیرا نخواهم شد پس مردمان هم مثل من عمل خواهند کرد و بمطابقِ من سلوك خواهند کرد۔ پس چه اتباعِ شما هم درست نیست؟ شری کرشن می گویند ۔ بلی ۔

اُتْ سِـیُ دَی یُـو رِمـی لُـوکـا نـــه کُـریـا کَـرم چَـی دهَـم
سَـنکَرسَـی چـه کَرتـا اِسیَـامُـو پَهَن یَـا مِی مَـاه پَرجـاه (۲٤)

उत्सीदेयुरिमे लोका न कुर्यां कर्म चेदहम् ।
संकरस्य च कर्ता स्यामुपहन्यमिमा: प्रजा: ।।२४।।

گرمن با احتیاطِ کامل عمل نه کنم پس این همه عوالم بد کردار شوند و من مر تکبِ دوغله (سنك رسی संकरस्य) پیدا کننده شوم این همه مخلوقات را ختم کننده و قتل کننده شوم۔

گر خـود فراموش و خود شناس عظیم انسان ها با احتیاطِ تمام از تسلسل،

عبادت نکنند، پس معاشره از اتباعِ ایشان گمراه خواهد شد۔ مردمان عظیم عبادتِ خویش را مکمل کرده، مقامِ بلند تر از ضرورتِ عمل کردن راحاصل کرده اند۔ گر او نه کند او را نقصانی نیست۔ لیکن معاشره هنوز ابتدای عبادت هم نه کرد۔ برای راهنمائیِ نسل جدید هم انسان های عظیم عمل می کنند، من هم می کنم یعنی شری کرشن هم یك انسانِ عظیم بودند، از بهشت آمده شده معبودی خاص نه بودند۔ آن گفتند که مردِ بلند و برتربرای خیر خواهی مردِ عام عمل میکند من هم می کنم۔ اگر نه کنم پس زوالِ مردمان بشود،همه ترکِ اعمال خواهند کرد۔ دل بسیار شوخ است۔ این همه را می خواهد محض خواهشِ یادِ رب نه میکند۔ گر روشن ضمیر مردمان عمل نه کنند پس در تقلیدِ ایشان پیروانِ ایشان هم فوراً ترکِ عمل خواهند کرد۔ایشان را عذر حاصل خواهد شد که این ها در یادِ الٰهی مشغول نیستند، پان می خورند، (پان یعنی برگِ تمبول، این را در هند با مصالحه می خورند) استعمال عطر می کنند، عام گفتگو می کنند باز هم مردمانِ عظیم گفته می شوند۔ چنین اندیشیده آنها هم از عبادت دور می شوند و راهِ گمراهی اختیار می کنند، شری کرشن می گویند۔ گر من عمل نه کنم پس همه برباد شوند و من هم مرتکبِ پیدائشِ دوغله شوم۔

چنین شنیده و گفته می شود که ازناقص شدنِ زنان دوغله پیدا می شود۔ ارجن هم از این خوف بی قرار بود که گر زنان ناقص خواهند شد پس دوغله ها پیدا خواهند شد۔ ولی شری کرشن می گویند که گر من با احتیاطِ تمام در عبادت مشغول نه شوم، پس مرتکب پیدائشِ دوغله خواهم شد۔ در اصل نسلِ خالصِ روح هم روحِ مطلق است۔ و از راهِ شکلِ دائمیِ خویش گمراه شدن حالتِ دوغله است۔ شخصیکه از معبود نسبت سازنده است چنین عظیم انسان گر در عمل مشغول نه شود، پس مرد مان هم در پیروی او از عمل مبّرا خواهند شد۔ و راهِ روحانی را ترك خواهند کرد، دوغله خواهند شد آنهادر دنیا داری گم خواهند شد۔

عصمتِ زنان و نظافتِ نسل یك انتظامِ معاشرتی است، سوالِ اختیارات است۔ برای معاشره اندیشِ هم است ولی غلطی های والدین بر ریاضتِ اولاد

اثری پیدا نمی کنند (اپنی کرنی پار اترنی अपनी करनी पार उतरनी) هنومان، ویاس ،وششٹ، نارد،شکدیو، کبیر و حضرت عیسیٰ علیه السلام وغیره مردمان عظیم شدند ولی از بزرگیِ معاشرتی ایشان تعلق نمی دارند۔ روح صفاتِ پیداشِ اولین را باخود می آورد۔ شری کرشن می گویند (من ای شش ٹھانی نندریانی پر کرتی استھانی کرشتی मन:षष्ठानीन्द्रियाणि प्रकृतिस्थानि कर्षति ۱۵/۷) بادل بذریعۂ حواس هر کار هم در این پیداش می شوند، تا ثراتش گرفته ذی روح جسمِ بوسیدۂ اولین را ترك کرده در جسمِ نو داخل می شود۔ در این آفریننده‌گان را چه صرف شد؟ در ترقیِ ایشان فرقی نیامد۔ لهٰذا از ناقص شدنِ زنان دوغله پیدا نمی شود۔ نقصِ زنان و دوغله؛ نسبتی نمیدارند ۔ بجای بطرفِ شکلِ حقیقی بجانبِ خانه داری مشغول شدن دوغله است۔

اگر مردِ بلند و برتر با احتیاطِ تمام این عملِ معین خود کرده شده دیگران را تلقینِ عمل نه کند، پس آن همه مخلوقات را ختم کننده و هلاك کننده شود۔ در تسلسلِ ریاضت رفته حصولِ بنیادی ولافانی هم زندگی است۔ و در دنیا داری مشغول شدن، گمراه شدن مرگ است۔ لیکن گراو عظیم انسان این همه مردمان را تلقینِ راهِ عمل نکند، وهمه مردمان را از راهِ پر اگندگی باز داشته هدایتِ صراطِ مستقیم نکند؛ پس چنین شخص خاتمه کنندۂ هم مردمان و هلاك کننده است ،از تشدد پر است۔ و آن که قدم بقدم رفته شده دیگران را هم می برد، خالص عدم تشدد میدارد۔ بمطابقِ گیتا موتِ جسم ، مرگِ اجسامِ فانی محض تبدیلیِ جسم است، تشدد نیست۔

سَکتا کَرمنی وِی دانسَوْ یَتھَا کُروَنْتی بھَارت
کُریاری دوانست تھا سَکْت شَچی کِشُر لُوکر سَنگرهم(۲۵)

सक्ता: कर्मण्यविद्वांसो यथा कुर्वन्ति भारत ।
कुर्याद्विद्वांस्तथासक्तश्चिकीर्षुर्लोकसंग्रहम् ॥२५॥

ای بهارت ! چنانکه از در عمل محو شده جهلاء عمل می کنند همچنین علمای بی لوث مکمل عالم هم برای ترغیب دادنِ در دلِ عوام و باخواهشِ فلاحِ

عوام عمل کند۔ باوجود یکه ما عمل و طور طریقِ یگ را می دانیم و می کنیم ولی باز هم مانا دانیم مطلبِ علم است، علمِ روبرو گر ما قدری هم جدا ایم معبود هم دور است۔ تا آن وقت جهالت بر قرارست۔ و تا وقتیکه جهالت باقی می ماند در عمل رغبت می ماند۔ هر قدر که در عبادتِ خویش یك جاهل رغبت می دارد، همین قدر بی غرض عامل هم۔ هر که از اعمال مطلبی نمی دارد او را رغبت هم چرا باشد، چنین بلند و برتر انسانِ عظیم را هم باید که برای فلاحِ عوام عمل بکند، دولتِ روحانی را ترقی بدهد، تاکه معاشره هم پیرویِ او بکند۔

نہ بُدھی بھَیدی جَن یہ دگیانَا کَرم سیڈنگنَام

جُوش یہ تسَرو کَرمانی وِدوان یُکت سِماچَرن (۲۶)

न बुद्धिभेदं जनयेदज्ञानां कर्मसङ्गिनाम् ।

जोषयेत्सर्वकर्माणि विद्वान्युक्तः समाचरन् ॥२६॥

مردمان علم دان را باید که در عقلِ کج فهمان، که در اعمالِ خویش رغبت میدارند، شك و شبه پیدا نه کنند یعنی روشن ضمیر مردمان را باید که از سلوك ایشان در دلِ پیروان ایشان در بارۂ عمل در عقیدت کمی پیدا نه شود۔ مزین از عنصرِ اعلیٰ، انسان عظیم را هم باید که خود بخوبی عمل کرده شده از این ها هم کراند۔ همین سبب بود که محترم مهاراج جی در عالمِ ضعیفی هم، بر وقتِ دو ساعتِ شب بیدار شوند و بسرفند وبر وقتِ سه ساعتِ شب بگویند"بیدار شویدبتانِ خاکی" چون همه دریادِ خدا مشغول شوند، پس برای چند دقیقه دراز شوند بعد از آن بیدار شده نشینند، گویند شمامی فهمیدند که مهاراج می خسپند! ولی من نمی خسپم، در نفس ذکر می کنم۔ جسمِ ضعیفی است، در نشتسن تکلیف می شود، همین سبب است که من دراز می شوم لیکن شمارا باید که ساکن شده و راست نشسته در ریاضت مشغول شوید۔ تا وقتیکه مثلِ تارِ روغن تارِ نفس جاری نشود،تسلسل منقطع نه شود۔ خیالاتِ دیگر در میان دقت پیدا نه توانند کرد تا آن وقت، مسلسل در ریاضت کار بند شدن فرضِ ریاضت کش است۔ تارِ نفسِ من مانندِ نی ساکن و قایم است، همین سبب است که برای اتباعِ تابعین آن عظیم

انسان بخوبی سلوکِ عمل می کند "جس گن کو سکھاوی اسی کر کی دکھاوی" जिस गुन को सिखावे उसे करके दिखावे

چنین ثا بت قدم مردِ عظیم راهم باید که خود عمل بکند و ریاضت کشان را هم در عبادت مشغول بدارد۔ ریاضت کش هم با عقیدت در عبادت مشغول بشود، ولی خواه جوگیِ علمی شود یا خیالِ خود سپردگی دارنده بی غرض عملی جوگی، ریاضت کش را نباید که بر ریاضتِ خویش غرور بکند۔ اعمال را که صادر می کند۔ وجوهاتِ صدورِ آنها کدام هستند؟ بر این شری کرشن اظهارِ خیال می کنند

پَرکَرتی کِری یمانانی گُونی کَرمانی سَروشی
آهنگار وی موڈاتَما کَرتا هَمیتِیٔ مَن یه تَی(۲۷)

प्रकृते क्रियमाणानि गुणैः कर्माणि सर्वशः ।
अहङ्कारविमूढात्मा कर्ताहमिति मन्यते ॥२७॥

از ابتدا تا انتها اعمال بذریعهٔ صفاتِ قدرت کرده می شوند، باز هم از غرورخاص قسم دارنده چنین فرض می کند که 'من فاعلم'، این از چه طور تسلیم کنیم که ریاضت بذریعهٔ صفاتِ قدرت می شود؟ چنین که دید؟ دربارۂ این می فرمایند۔

تَتُّو وِتّو مَها بَاهو گُن کَرم وِی بهَاگیُون
گُنا گُنی شو وَرتنت اِتی مِتوا نه سَج جَتی(۲۸)

तत्त्ववित्तु महाबाहो गुणकर्मविभागयोः ।
गुणा गुणेषु वर्तन्त इति मत्वा न सज्जते ॥२८॥

ای بازوی عظیم! ارجن بابِ جزِ (تتووت तत्ववित्त) عمل و صفات را مردمانِ عظیم دانندگانِ پروردگارِ عنصرِ اعلیٰ دید ند و همه صفات بمطابقِ صفات هم سلوک میکنند۔ چنین فرض کرده ایشان رغبت نه میدارند که کارکنِ اعمال و صفات بشوند۔

این جا مطلبِ عنصر عنصرِ اعلیٰ معبود است، از عناصرِ پنج یا بست و پنج

نیست، چنانکه مردمان می شمارند۔ در الفاظِ مالکِ جوگ شری کرشن عنصرِ اعلیٰ، واحد، روحِ مطلق است، وجودِ عنصر دیگر نیست۔ قایم در عنصر اعلیٰ معبود مردمانِ عظیم، از حدودِ صفات بیرون آمده، بمطابقِ صفات تقسیم اعمال می بینند، گر ملکاتِ مذموم (तामसीगुन تامسی گن) خواهد ماند پس کارش خواهد شد مثل آرام طلبی، خواب و مدهوشی و بی عملی! ملکاتِ ردیه خواهد ماند پس بااستحکامِ ریاضت و از خیالِ شاهانه عمل خواهد شد۔ و بر پیرا شدنِ عملِ ملکاتِ فاضله تصور، مراقبه، حصولِ تجرباتی، مسلسل غور و فکر و در فطرت راستی پیدا خواهد شد۔ صفات تغیر پذیر هستند۔ صرف بدیهی دیدار کنند ه علم دان انسان می بیند که بمطابقِ صفات ترقی و تنزلیِ اعمال می شود۔ صفات کارِ خود می کرانند، یعنی صفات، در زیرِ سایۀ صفات کار می کنند۔ چنین فهمیده آن رو برو دیده وردر عمل راغب نمی شود، ولی کسانیکه علمِ حقیقیِ صفات را حاصل نه کرده اند و در راه می روند ایشان را می باید که در عمل با ربط بمانند لهٰذا

پَرکَرتی گُرن سَموڈا سَج جَنتی گُن کرمسو
تَلن کَرت سَن وِیدو مَنتَان کَرت رَنوِنَن وِیچل یَیت (۲۹)

प्रकृतेर्गुणसंमूढाः सज्जन्ते गुणकर्मसु ।
तान्कृत्स्नविदो मन्दान्कृत्स्नविन्न विचालयेत् ॥२९॥

کسانیکه از صفاتِ قدرت فریفته اند و در اعمال و صفات بتدریج بطرفِ پاك و صاف عروج دیده درآن راغب می شوند۔ عالما نیکه خوش فهمی می دارند ایشان را باید که خیلی خوب نه فهمندگان آن मन्दान کمزور کوشندگان را متحرك نکنند و ایشان را پست همت نه کنند، بلکه حوصله افزائی بکنند۔ چونکه از عمل هم ایشان را بلند حالتِ عملِ بی غرض را حاصل کردن است۔ چنین کاملانِ راهِ علم که قوت و حالتِ خویش را تخمینه کرده عمل می کنند ایشان را باید که عمل را وظیفۀ صفات بدانند۔ خویش را کارکن دانسته مغرور نه شوند۔ متبرك صفات را حاصل کرده هم درآن ملوث نه شوند۔ ولی بی لوث جوگیِ عملی را در تحقیقِ صفات و عمل ضرورتِ وقت دادن نیست۔ او را باید که باخود سپردگی مسلسل

عمل بکند۔ کدام صفات رفت و آمد میکنند۔ این دیدن ذمه داریِ معبود می شود۔ تبدیلیِ صفات و ترقیِ مسلسل را آن کرمِ معبود هم می داند و عمل شدن راهم عنایتِ آنها می فهمد۔ لهٰذا فخرِ کار کن شدن یا دقّتِ با ربط شدن در صفات برای او باقی نمی ماند چون که در عمل مسلسل کار بند می شود، این را مدّ نظر داشته و با این شکلِ جنگ نموده شده شری کرشن می فرمایند۔

مَیِیُ سَروانی کَرمانی سَن یَس یا دهیَات مَچی تَسا
نِیُ راشِی نِرممو بهوتوا یُدهی سَو وِیگتُ جُوَر(۳۰)

मयि सर्वाणि कर्माणि संन्यस्याध्यात्मचेतसा ।
निराशीर्निर्ममो भूत्वा युध्यस्व विगतज्वर: ॥३०॥

لهٰذا ارجن! تو در باطنِ خویش، بر دل و دماغ قابو کرده (ادهیا تم چی تسا अध्यात्मचेतसा) تصور را مرکوز کرده، همه اعمال را بمن سپرده بلا امید و بلا خواهش و از تکلیف عاری شده جنگ کن۔ چون طبیعت در تصور قایم است، قد ری هم امید نیست، در عمل دلچسپی نیست، تکلیفِ ناکامی نیست پس آن شخص کدام جنگ خواهد کرد؟ چون طبیعت از هر طرف منقطع شده در حجرۂ دل قید می شود پس آن برای که؟ و از که جنگ کند؟ و آنجا که است؟ در حقیقت چون شما در تصور داخل خواهید شد۔ پس صحیح شکلِ جنگ را هم حاصل خواهید کرد، پس خواهش، غصّه، کشش، حرص، امید، طمع وغیره انبوهِ خرابی ها که خصائلِ غیر نسلی (کرووकुरू) گفته می شوند در دنیا داری مبتلا می کنند۔ در شکلِ سدّ خوفناك حمله می کنند۔ محض بر این کوششِ فتح یابی هم جنگ است اینهارا تمام کرده شده در مراقبه مشغول شدن هم جنگِ حقیقی است۔ بر این باز زور می دهند۔

یه می مَت مِندی نِت یه مَنو تِش ٹهانتِیُ مَانوا
شِردَهاوَنتوس نَسو یَنتُو مُچیَنتَی تی سپی کَرم بهی(۳۱)

ये मे मतमिदं नित्यमनुतिष्ठन्ति मानवा: ।
श्रद्धावन्तोऽनसूयन्तो मुच्यन्ते तेऽपि कर्मभि: ॥३१॥

ارجن! انسانیکه از خیالِ خام عاری شده، باعقیدت، مزین از خود سپردگی شده همیشه بمطابقِ این خیالِ من سلوك می کنند که جنگ بکن، آن مردمان هم از همه اعمال نجات حاصل میکنند۔

این یقین دهانیِ مالكِ جوگ محض برای هندو، مسلمان، یا برای عیسائی نیست بلکه برای همه مردمان است۔ خیال آنست که جنگ کن از ین چنین معلوم می شود که این نصیحت برای جنگجوان بود۔ از خوبیِ قسمت پیشِ ارجن نقشۂ جنگِ عالمی بود، پیشِ شما جنگی نیست۔ پس شما چرا برای گیتا می دوند زیراکه طریقِ احترازِ اعمال برای جنگ کنندگان است۔ ولی چنین نیست، در حقیقت این جنگ ِ دلِ دنیا است۔ جنگِ میدان و عالمِ میدان، جنگِ علم و جهالت و جنگِ میدانِ دین و میدانِ عمل است۔ چون شما رفته رفته در تصورِ خود بندشِ طبیعت خواهید کرد، پس خصائلِ غیر نسلی در شکلِ خلل پیش می آیند و زور دار حمله می کنند۔ خاتمۂ این کرده شده رفته رفته طبیعتِ خویش را در قابو کردن هم جنگ است۔ کسیکه از نظریاتی کج فهمی جدا شده با عقیدت جنگ می کند، آن از قیدِ اعمال و آواگون، بخوبی نجات حاصل می کند۔ وکسیکه در جنگ شریك نمی شود، انجامش چه می شود؟ بر این می گویند

یــه تَـوی تَـدْ بهَـی سُـو یَـنتُو نَـانو تِـشْ ٹهـنْ تِـی می تَتَمْ

سَــروگ یَــان وِی مُــوٹهــانستَــان وِدهــیْ نَشْـتَــان چَــی تَــسْ(۳۲)

ये त्वेतदभ्यसूयन्तो नानुतिष्ठन्ति मे मतम् ।

सर्वज्ञानविमूढांस्तान्विद्धि नष्टानचेतसः ॥३२॥

مردمانِ بدنظر دارندگان "अचेतसः" بی هوش در تاریکیِ تعلق، بمطابقِ اینخیالِ من عمل نمی کنند یعنی مراقب شده از امیدو شفقت و محبت و رنج و غم خالی شدده با خود سپردگی جنگ نمی کنند (سروگیان وی موڈان सर्वज्ञान विमूढान) در راهِ علم به هر طور در دامِ لوثِ دنیا ژولیده چنین مردمان را تو بدان که ایشان از راهِ نیك گمراه شده اند۔ چون همین صحیح است پس مردمان چرا نمی کنند؟ بر این می فرمایند

سَــدَرن شَــی چَیُشــٹ تــی سَــوسَیَــا پَـرکَـرتـی گَیَــارنَـوانپِیُ
پَـرکَــرتِــی یَــانتِــیُ بھُتَــانِــیُ نِـگِـرھَـی کِیـن کَـرِشْ یَتِـیُ (۳۳)
सदृशं चेष्टते स्वस्याः प्रकृतेर्ज्ञानवानपि ।
प्रकृतिं यान्ति भूतानि निग्रहः किं करिष्यति ॥३३॥

همه جانداران خصلتِ خویش را حاصل می شوند، از خصلتِ خویش مجبور شده در عمل حصّه دار می شوند عالمی که رو به رو دیدار می کند آن هم بمطابقِ خصلتِ خویش کوشش می کند جانداران در اعمالِ خویش سلوك می کنند و عالم در شکلِ خود چنانکه خصلتِ اوست همین طور کار می کند۔ این به خودیِ خود ثابت است حلِ این کسی چه خواهد داد؟ همین سبب است که همه مردمان بمطابقِ خیالاتِ من عمل پیرا نمی شوند،آنها ترکِ امید و شفقت و رنج و غم یا باالفاظِ دیگر ترکِ بغض و حسد نمی کنند۔ ازین بطورِ مناسب عمل نمی شود، در بارۂ این صاف می گویند و سببِ دیگر بیان می کنند۔

اِنــدر یَـــس یَــنــدر یَسْیَــارتھــی راگ دُوَیُ شُــو وَیُوَسْتھِتُو
تَیُـورنــه وَش مَــاگـچ چھیُتُــو هـمَـمَسَی پَرِیُ پَـنْ تھِیُـنُـوُ (۳٤)
इन्द्रियस्येन्द्रियस्यार्थे रागद्वेषौ व्यवस्थितौ ।
तयोर्न वशमागच्छेत्तौ ह्यस्य परिपन्थिनौ ॥३४॥

حــواس و در تعیشاتِ حواس، جذباتِ بغض و حسد موجوداند،نمی باید کـه در قابوی این هر دو شـونـد، زیراکـه در این راهِ افادی، درطریقِ از رهائیِ اعمال اینحسد و کینه چنین زور آور دشمن هستند که عبادت را سلب می کنند، چون دشمن در دل موجو است پس بیرون کسی از کسی چرا جنگ خواهد کرد؟ دشمن در صحبتِ حواس و تعیشات است، در باطن است۔ لهٰذا این جنگِ باطنی است، زیراکه جسم هم جنگِ میدان است، در جسم هر دو خصائل، همذات و خصائلِ غیرنسلی،علم و جهالت می مانند، آنکه دو حصصِ لوثِ دنیا هستند۔ بر این هر دو خصائل قابو کردن خصلتِ هم ذات را احتیاط کرده، خاتمۂ خصلتِ غیر نسلی کردن جنگ حقیقی است۔ چون خصلتِ غیر نسلی ختم می شود پس

استعمالِ خصلتِ هم ذات هم ختم می شود۔ علمِ خود شناسی را حاصل کرده خصلتِ همذات را در او تحلیل شدن، چنین بر قدرت قابو یافتن جنگ است که محض در تصور ممکن است۔

برای خاتمۀ بغض و حسد وقت باید لهٰذا اکثر عاملان، ریاضت را ترك کرده، یك بارگی نقلِ انسانِ عظیم می کنند۔ شری کرشن از این خبردار می کنند که :

شِرَیٰ یَانسَو دھَرمو وِیگُنی پَردھَرمات سَو نُشٹھِی تَات
سَو دھَرم نِدھنی شَری پَردھَرمو بھَیَاوھیٰ (۳۵)

श्रेयान्स्वधर्मो विगुण: परधर्मात्स्वनुष्ठितात ।
स्वधर्मे निधनं श्रेय: परधर्मो भयावह: ॥३५॥

عاملی از ده سالها ریاضت می کند و دیگری امروز در ریاضت داخله می یابد صلاحیتِ هر دو یکسان نخواهد شد۔ ابتدائی عامل گر نقلِ آن می کند پس او تباه خواهد شد۔ بر این شری کرشن می گویند که بخوبی سلوك کرده شده از فرضِ دیگران، کمتر فرضِ منصبیِ خود بهتر است۔ صلاحیتِ مشغولیتِ عمل که از خصلتِ خود پیدا می شود فرضِ منصبی است۔ بمطابقِ صلاحیتِ خویش از مسلسل عمل یك روز عالم رانجات حاصل می شود۔ لهٰذا سلوكِ فرضِ منصبی کرده شده مردن هم مقامِ مفید و بلند است۔ از هر جا که سلسلۀ ریاضت منقطع خواهد شد از همین جا بعد از حصولِ جسمِ نو شروع خواهد شد روح هر گز نمیرد۔ چه از تبدیلیِ لباس (جسم) عقل و خیالِ شما هم تبدیل می شوند؟ مانند رمز شناس و عظیم انسان ها از ریاکاری بر ریاضت کش دهشت طاری خواهد شد، دهشت در قدرت می شود در روحِ مطلق نیست۔ پردۀ قدرت بسیار دبیز خواهد شد۔

در این راهِ رب افراطِ نقل است۔ چون محترم مهاراج را لهام شد که بر مقامِ نامِ انسوئیا رفته قیام کنید محترم مهاراج از جمون چتر کوٹ آمد ند و در دشتِ خوفناكِ انسوئیا بود و باش اختیار کردند۔ همه مردمان کامل حضرات از

آنجا آمد و رفت می کردند۔ یکی دید که محترم مهاراج برهنه می مانند و معزز هم هستند۔ پس فوراً ته بند و عصا و کشکول یك دیگر سادهو (فقیر) را دادند و عریان شدند۔ دیدند که محترم پرم هنس جی مهاراج از مردمان هم سخن هم می شوند، دشنام هم می دهند۔ (محترم مهاراج را امرشده بود که برای خیر خواهیِ بندگان سختی اختیار کنند و بر راهگیرانِ این راه نگاه هم بدارند) در تقلیدِ محترم مهاراج آن سادهو هم دشنام داد، در عوضِ این مردمان هم سادهو مهاراج را دشنام می دادند۔ سادهو مهاراج گفتند که آنجا کسی هم نمی گوید، و این جا جواب هم می دهند۔ بعد ازیك دوسال دوباره آمد ندپس دیدند که مهاراج جی بر توشك می نشینند و مردمان بادکش می جنبانند و بادکشِ پرهای طائوس (چنور चंवर) هم می جنبانند۔ آن هاهم در یك خانه های ویرانِ دشت طلبِ تخت کردند توشکها گستر انیدند دو اشخاص را برای بادکش جنبانیدن مقرر کردند و هر هفته بروز دوشنبه انتظامِ مجمعِ مردمان هم کردند گر پسر باید پس پنچاه روپیه بیارید و دختر باید بست و پنج روپیه ولی (اودهری انت نه هوئی نبا هو उघरे अन्त होई निबाहु) در یك ماه هم بی آبرو شده رفتند۔ در این راهِ خدا تقلید کار نمی آید۔ ریاضت کش را باید که فرضِ منصبی را هم سلوك کند۔

فرضِ منصبی چیست؟ در بابِ دوم شری کرشن نامِ فرضِ منصبی گرفته بودند که فرضِ منصبی را دیده هم تو قابلِ جنگ کردن است۔ برای چهتریه (خاندانِ مجاهدان) مفید تر از ین راهِ دیگر نیست در فرضِ منصبی ارجن چهتری (مجاهد) یافته می شود۔ اشاره کردند که ارجن ! هر که برهمن است، برای او نصائح وید مانندِ تالابِ مکدر هستند۔ تو از سطح وید بالا رو و برهمن شو۔ یعنی در فرضِ منصبی تبدیلی ممکن است آنجا آن باز گفتند که در قابوی حسد و داوت مشو، اینها را ختم بکن۔ فرضِ منصبی امتیاز بخشنده است این را این مطلب نیست که ارجن نقلِ برهمنی کرده شکل و صورتش اختیار بکند۔

یك راهِ عمل را انسانِ عظیم در چهار درجات تقسیم کرد۔ بدتر اوسط بهتر و بهترین، ریاضت کشان این درجات را از تسلسل نامِ شدر، ویشی (वैश्य) چهتری و برهمنی داد۔ ابتدای عمل از صلاحیت شدر می شود و در تسلسلِ ریاضت همین

ریاضت کش برهمن می شود پیش از این هم چون آند ر معبود داخل می شود پس (نه برهمنو نه شتر یه نه ویش یو نه شودری چدانند روپی شوی هی شوی هی। न ब्राह्मणो न क्षत्रिय: न वैश्योनशुद्र चिदानन्दरूप: शिवो: ऽहं शिवोऽहं।) او از درجاتِ نسل بلند می شود شری کرشن هم همین می گویند که (چاترورنی میاسرشٹی चातुर्वण्य मया सृष्ट) تخلیقِ این چهار نسل من کردم چه بر بنیادِ پیدائش مردمان را تقسیم کردند؟ نه بر بنیادِ صفات عمل را تقسیم کرده شد۔ (گن کرم وی بهاگشی:गुणकर्म विभागश:) کدام عمل؟ چه عملِ دنیوی؟ شری کرشن می گویند نه، عملِ معینه عمل معینه چیست؟ آنست طریقِ کارِ یگ که در آن می شود در نفسِ آمد هونِ نفسِ خارج و هونِ نفسِ خارج در نفسِ آمد، نفس کشی وغیره ریاضتِ جوگ این را خالص مطلب است۔ عبادت، تا معبود رساننده یك طریق کارِ مخصوص هم عبادت است، این عملِ عبادت راهم در چهار درجات تقسیم کرده شده است۔ انسان را باید که بمطابقِ صلاحیتِ خویش ابتدای عمل بکند همین فرضِ منصبی همه است۔ گر او تقلیدِ مردمانِ خدا رسیده خواهد کرد پس خوف زده خواهد شدو لی کاملاً برباد نخواهد شد زیرا که درین راه خاتمۂ تخم نمی شود بلی او از غلبۂ قدرت دهشت زده وحقیر یقیناً خواهد شد گر طفلِ مکتب در درجۂ فضلیت نشیند، پس چه طور گر بجوایت خواهد شد؟ او از حروفِ تهجی هم محروم خواهد شد۔ ارجن سوال می کند که انسان سلوكِ فرضِ منصبی چرا نمیکند؟ ارجن گفت

آرجُن اُواچ

اَتــھ کَیُــن پَــریُــکْتــوُ ســی پَــاپَــی چَــرَتِــیُ پُــرُوشَــی

اَنِیُــچ چھــنَــنُ پِــیُ وَاشــرنــی بَــلادِیُــو نِیــوجِتــی (۳٦)

अर्जुन उवाच

अथ केन प्रयुक्तोऽयं पापं चरति पूरुष: ।

अनिच्छन्नपि वार्ष्णेय बलादिव नियोजित: ॥३६॥

ای شری کرشن! باز این انسان چون زبر دستی کشیده شده کارکن خواهش مند نشده هم و بادلِ ناخواسته از ترغیب که سلوكِ گناه میکند؟ بمطابقِ

فکر شما چرا نمی رود ؟ بر این مالکِ جوگ شری کرشن می فرمایند۔ شری بھگوان گفتند

شِری بھَگوَان اُواچ

کَام آیَش کُرُودھ آیَش رَجو گُن سَمُود بھَوی
مَھا شَنُو مَھا پاپمَا وِیدھیَنْ مِھی وَیرِنَم(۳۷)

श्रीभगवानुवाच

काम एष क्रोध एष रजोगुणसमुद्भवः ।
महाशनो महापाप्मा विद्ध्येनमिह वैरिणम् ॥३७॥

ارجن از ملکاتِ ردّیه پیدا شده این خواهش و غصّه چون آتش از لطف اندوزیِ عیش و عشرت گاه آسوده نشوندگان گناهگارهای بزرگ هستند۔خواهش، غصه، تکملۂ بغض و حسد اند۔ اکنون ذکری که من کرده بودم، دربارۂ این تو آن را هم دشمن بدان۔ اکنون اثراتِ این را بیان می کنند۔

دُھومی نَاروِی یَتَی وَھِینریه تھا درشو مَلَیْن چه
یَتھُل بَیْنَا وَرتو گربھس تَتھا تَیْنَیْد ماوَرتَمْ(۳۸)

धूमेनाव्रियते वह्निर्यथादर्शो मलेन च ।
यथोल्बेनावृतो गर्भस्तथा तेनेदमावृतम् ॥३८॥

طوریکه از دود آتش و از گرد آئینه مخفی می شود، طوریکه از غرس حمل پوشیده است به همین طوراز عیوبِ خواهش و غصه وغیره این علم را می پوشند از هیزمِ آب دار را سوختن محض دود پیدا می شود۔آتش موجود شده هم نمی سوزد۔ آئینه که گردو غبار میدارد عکس را صاف نه نماید و از وجه غرس بطوریکه حمل پوشیده می شود، همچنین در موجودگیِ این عیوب ظاهری علمِ معبود هم نمی شود۔

آوَرتی گیان مَیْتَیْن گیانِیُ نو نِتی وَیرِینَا
کَام رُوپیْن کُونتَیه دُشپُرَی نَانلَیْن چه (۳۹)

आवृतं ज्ञानमेतेन ज्ञानिनो नित्यवैरिणा ।

कामरुपेण कौन्तेय दुष्पूरेणानलेन च ॥३९॥

کون تی! مانند آتش از عیش و عشرت آسوده نشونده، مسلسل دشمنِ علما از این خواهش، علم پوشیده است، اکنون شری کرشن خواهش و غصه دو دشمن بیان کردند در پیش کرده شلوك آن محض یك دشمن نامِ خواهش می گیرند۔ در حقیقت در خواهش خیالِ غصه مضمر است۔ چون کار تمام می شود غصه هم تمام می شود، ولی خواهش ختم نمی شود، در حصولِ خواهش خلل افتاده هم باز غصه پیدا می شوددر اثنای خواهش غصه هم مضمراست مقامِ این دشمن کجا است؟ این رااز کجا تلاش کنیم؟ مقام را دانسته این را از بیخ ختم کردن هم سهل باشد براین شری کرشن می گویند که

اِنـدریـانـی مَـنُـو بُـدهـی رَسیَـا دهـش ٹهان مُچ یَتَـیٔ

آتَـیٔ وِر مُـوه یَتَیَیٔـش گیـان مـاوَرتَـی دَیُهیـنَـمُ (۴۰)

इन्द्रियाणि मनो बुद्धिरस्याधिष्ठानमुच्यते ।

एतैर्विमोहयत्येष ज्ञानमावृत्य देहिनम् ॥४०॥

حواس، دل و عقل مسکنِ این گفته می شوند، این خواهش بذریعۂ این عقل وحواس هم، علم را پوشیده کرده ذی روح را در فریفتگی می اندازد۔

تَـسُ مَـات تَـوُ مـی اِنُـدریَـان یَـادو نِیَم می بهَرتَـر شبهـ

پَـاپ مـانـی پَـرجَهی هیـه نـی گِیَـان وِگیَـان نَـاش نَمُ (۴۱)

तस्मात्त्वमिन्द्रियाण्यादौ नियम्य भरतर्षभ ।

पाप्मानं प्रजहि ह्येनं ज्ञानविज्ञाननाशनम् ॥४१॥

لهٰذا ارجن تو اولاً حواس را در قابو کن، زیرا که دشمن در میانِ این پوشیده است۔ در جسمِ تو است۔ از بیرون تلاش کردن آن برجای هم حاصل نخواهد شد۔ این جنگِ باطنی دنیای دل است۔ حواس رادر قابو کرده علم و علمِ خصوصی را خاتمه کننده این گناهگار خواهش راهم ختم بکن ۔ خواهش زراو راست در گرفت نخواهد آمد لهٰذا محاصرۂ مقامِ عیوب هم بکن۔ حواس را

هم در قابو کن۔

ولی بر حواس و دل قابو کردن مشکل ترین است۔ چه این کار ما خواهیم کرد؟ بر این شری کرشن اظهارِ قوتِ شما کرده شده همت افزائی می کنند۔

اِنـدریـانـی پَـارَانَیَـاهـو رِی آنـدر یَبْهـیُ پـری مَـنـی

مَـنُ سَسُـتُ پَـرا بُـدّهِـریُـو بُـدّهـی پَـرتـس تُـو سـی(٤٢)

इन्द्रियाणि पाराण्याहुरिन्द्रियेभ्य: परं मन: ।

मनसस्तु परा बुद्धिर्यो बुद्धे: परतस्तु स: ॥४२॥

ارجن– تـو حـواس را از جسم مـا و را یعنـی لطیف و طـاقتور بدان۔ از حواس ماورا دل است۔ این ازآن هم طاقتور است۔ از دل ماو راعقل است وآنکه از عقل هم ماورا است، آن روحِ تـواسـت۔ تو هم آنست، لهٰذا بر حواس و دل و عقل قابو کردن تو قادر است۔

آیَـو بُـدّهـی پـری بُـدّهـوَا سَـنـس تبـه یـات مـان مـات مَـنَـا

جَهـیُ شَتُـرُو مَهَـابَـاهُـو کَـام رُوپـی دُرا سَـدَمُ(٤٣)

एवं बुद्धे: परं बुद्ध्वा संस्तभ्यात्मानमात्मना ।

जहि शत्रुं महाबाहो कामरुपं दुरासदम् ॥४३॥

چنیـن ماورا از عقل یعنی لطیف و طاقتور روحِ خویش را فهمیده قوتِ خـویش را اندازه کن، بذریعۂ عقل دلِ خویش را درقابو کرده ارجن تو این شکلِ خـواهش دارنده دشمنِ اسیر الفتح را بکش۔ طاقتِ خویش را فهمیده این دشمنِ اسیر الفتح بکش۔ خواهش یك دشمنِ اسیر الفتح است۔ بذریعۂ حواس این روح را در فریـب مبتلا مـی کـنـد۔ تـو طاقتِ خویش را فهمیده، روح را مضبوط دانسته تمثیلِ خواهش دشمن را بکش۔ ضرورتِ گفتن نیست که این دشمن داخلی است و'جنگ' هم جنگِ دنیای دل است۔

☆☆☆

بیشتر شرح نویسانِ گیتا که از گیتا دلچسپی میدارند این باب را عملی جوگ، نام داده اند، ولی این مناسب نیست۔ در بابِ دوم مالکِ جوگ نامِ عمل بیان کردند۔ آنها اهمیتِ عمل قایم کرده در آن تجسسِ عملی بیدار کردند و در این باب آنها تشریحِ عمل کردند که طریقِ کارِ یگ هم عمل است۔ ثابت است که یگ سمتی طی شده است۔ بجزاین هر چه کرده می شود، آن بندش این دنیا است۔ عملیکه آن را شری کرشن بیان خواهند کرد، از قیدِ دنیا نجات دهاننده است۔

شری کرشن تخلیقِ یگ بیان کردند۔ یگ مارا چه می دهد؟عکاسیِ خصوصیاتش کردند۔ بر عملِ یگ زور دادند۔ آنها فرمودند، طریقِ کارِ این یگ هم عمل است۔ آنکه نمی کنند آن گناه گار آرام طلب بیکار زندگی می کنند۔در دورِ گزشته شوندگان ولی حضرات هم این را کرده هم کامیابیِ عملِ بی لوث و بلند را حاصل کردند۔ ایشان خود مطمئن هستند، برای ایشان ضرورتِ عمل نیست، باز هم برای راهنمائی مردمانِ عقب آنها هم بخوبی در عمل مشغول می ماندند ۔ شری کرشن از این عاملان موازنۀ خود کردند که مرا هم اکنون از عمل تعلقی نیست، ولی من هم برای خیر خواهیِ بعد از من آیند گان هم در عمل مشغول می مانم۔ شری کرشن ظاهراً تعارفِ خویش دادند که اویك جوگی بودند۔

آنها از ریاضت کشانی که در عمل مشغول اند برای استقلال گفتند، چونکه عمل کرده هم آن ریاضت کش را مقام حاصل کردن است۔ اگر نخواهند کرد پس برباد خواهندشد ۔برای این عمل مراقب شده جنگ کردن است۔ چشم بسته اند در زیرِ اثرِ حواس بر طبیعت قابو شد پس این جنگ چه طور است؟ در

آن وقت خـواهش، حسـد، عـداوت، غـصـه خـلل مى اندازند۔ ازاين خصائلِ غير نسلی کناره يا فتن هم جنگ است۔ دولتِ دنيوی، ميدانِ عمل، خصائلِ غير نسلی را رفتـه رفتـه کم کرده شده مراقب شدن هم جنگ است۔ در حقيقت در تصورهم جنگ است۔ همين لب لبابِ اين باب است که در آن نه عمل بيان شد نه يگ ، گر يگ در فهم آيد پس عمل هم بيايد ولی اکنون عمل نه فهمانيده شد۔

در ايـن بـاب مـحـض بـر پهـلـوی تربيتِ انسان روشن ضمير زور داده شده است ايـن مـحـض بـرای مـرشـد حـضـرات هـدايت است۔ گرآنها نکنند پس هم نقصانی نيست نه در چنين کردن خودِ شان را فائده ای هم است۔ ليکن برای آن رياضت کشان کـه طـلـبِ نـجاتِ اعلیٰ می دارند، برای آنها هم خاص نه گفتند۔ خاص نه کردند۔ پس اين جوگِ عملی چه طور است؟ شکلِ عمل هم صاف نيست کـه اورا کـرده شـود۔ زيرا کـه طـريقِ کارِ يگ هم عمل است۔ اکنون آنها چندان گـفـتـنـد در بارۀ يگ نـه گـفـتـه شـد، شـکـلِ عمل کجا صاف شد؟ بلی عکاسيِ جنگِ حقيقی درگيتا محض اين جا يافته می شود۔

گر برهمه گيتا نظر بکنيم پس در بابِ دوم گفت که جسم فانی است۔ لهٰذا جـنـگ کـن۔ در گيتـا بـرای جـنـگ خـاص وجـه ايـن هم گفته شد بعد از اين دربارۀ جـوگِ عـلـمـی، بـرای چهتری (مـجـاهد) جنگ را هم واحد ذريعۀ خير گفته شد و گفت که اين عقل برای تو دربارۀ جوگِ علم گفته شد۔ کدام عقل؟ همين که فتح و شـکـسـت اوهـر دولـحـاظ فـائـده هـم است۔ چـنين فهميده جنگ بکن باز در بابِ چهارمْ گـفـتـنـد کـه در جـوگ قـايـم مانده در دل موجود شك و شبۀ خويـش را از تمثيلی شمشيرِ علم ببر۔ آن شمشير در جوگ است۔ از بابِ پنجم تا دهم ذکرِ جنگ هـم نيست۔ در بابِ يـازدهم صرف چندان گفت که اين دشمن بذريعۀ من قبلِ از ايـن هـم هـلاك شده اند، تو محض وسيله شده قايم شو نيك نامی راحاصل بکن۔ ايـن بـغيراز تـو هـم کشتـه شـده اند۔ محرك خود ترا در عمل خواهد آورد تو اين مردگان را هم بکش۔

در بابِ پانزده هم دنيا را بيخِ مضبوط دارنده چون درختِ "پيپل" گفته شده اسـت و اين را ازاسلحه ای بی لوث بريده هدايتِ جستجوی آن مقامِ اعلیٰ

حاصل شد۔ در ابوابِ بعد ها تذکرۂ جنگ نیست۔ بلی در بابِ شانزد هم عکاسیِ شیاطین ضرور است۔ هر که اصحاب النار اند۔ در بابِ سوم هم بیانِ جنگ از تفصیل است۔ از شلوکِ سی تا شلوکِ چهل و سه شکلِ جنگ، ضروری شدنِ آن، بربادیِ جنگ نه کنندگان، نامِ دشمنان که در جنگ هلاك شده اند، برای کشتنِ شان طاقتِ خویش را دعوت و بطورِ یقینی بر این زور دادند آنها را بریده انداخته شود۔ در این باب دشمن و شکلِ اندرونیِ دشمن صاف است، دشمنانیکه ترغیبِ خاتمۂ شان داده شده است۔ لهٰذا

چنین تمثیلِ شری مدبهگودگیتا در بارۂ اوپنیشد و علمِ تصوف و علمِ ریاضت ، در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ "ترغیبِ اختتامِ عدو" بابِ سوم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑ انند جی مهاراج آنکه مقلدِمحترم پرم هنس پرم مانند جی مهاراج اند نوشته شده تشریحِ شری مد بهگودگیتا یعنی در "یتهارته گیتا" بنامِ' ترغیب اختتامِ عدو'(शत्रुविनाश–प्रेरणा) بابِ سوم مکمل شد۔

هری اوم تت ست

اوم شری پرماتمی نمه

«باب چهارم»

درباب سوم مالكِ جوگ شری کرشن یقین دهانیده بودند که آن شخص که از از کوتاه نظری دور شده با عقیدت، بمطابقِ اصولم عمل خواهد کرد۔ او از بندشِ اعمال کاملاً آزاد خواهد شد۔ صلاحیتیکه از قیدِ اعمال رهائی می دهاند در جوگ (جوگِ عملی یا در جوگِ علمی در هردو) است۔ در جوگ هم تحریكِ جنگ مضمر است۔ در بابِ پیش کرده شری کرشن می گویند که تخلیق کارِ این جوگ که است؟ این را بسلسله ترقی چه طور می شود؟شری بهگوان گفتند

شری بهگوان اواچ

اِی مــی وِی وَس وَتـــیُ یُـوگـــی پَـرُوکــت وَان هــم وَی یَـمُ

وَی وَس وَان مَـن وَی پَــراه مَـنُـو رِکــش وَاکوی مبـری وِیـت(۱)

श्री भगवानुवाच

इमं विवस्वते योगं प्रोक्तवानहमव्ययम् ।

विवस्वान्मनवे प्राह मनुरिक्ष्वाकवेऽब्रवीत् ॥१॥

ارجن! من این جوگ را در دورِ آغازِ تبدیلی (کلپ कल्प) دربارۂ خورشید (وی وسان विवस्वान) گفتم، آفتاب از موروثِ اول منو و منو از اکش واکو (इक्ष्वाकु) گفتند۔ که گفت؟ من گفتم – شری کرشن که بودند؟ یك جوگی بودند۔ در عنصر قایم انسانِ عظیم هم این جوگِ لافانی را، در دورِ ابتدائیِ تبدیلی یعنی در دورِ ابتدائیِ یادِ الٰهی از وی وسوان(विवस्वान) یعنی از مردمانِی می گوید آنکه مجبور اند۔ در نفس متحرك، می کند۔ این جا آفتاب یك علامت است، زیراکه در نفس(سرا सुरा) آن در شکلِ نور است وطریقِ حصولش هم آنجا است۔ نورِ حقیقی عطا کننده آفتاب विवस्वान همان است۔

این جوگ لافانی است۔ شری کرشن گفته بودند، که دراین خاتمۂ ابتدائی نمی شود گر محض ابتدای این جوگ کنیم پس این کامل ساخته هم دم

می گیرد۔ تبدیلیِ جسم (कल्प کلپ) بذریعۂ داروها می شود ولی تبدیلیِ روح از یادِالٰهی می شود۔ ابتدای یادِ الٰهی هم ابتدای تبدیلیِ روحانی است۔ این ریاضتِ یادِ خدا هم دهشِ انسانِ عظیمی است۔ در تاریکیِ خواهش بی هوش ابتدائی انسان که در آن تاثرِ یادِ الٰهی (संस्कार سنسکار) نیست۔ در بارۂ جوگ یك اندیشه هم میدارد، چنین انسان گر دیدارِ مردمِ بلند و برتر میکند پس محض از دیدارش، از زبانِ پاکش، و از خدمت و قربتِ ادنیٰ اش تاثراتِ جوگ در آن متحرك می شوند۔ گوسوامی تلسی داس جی اینرا هم می گویند(جو چت یه پربهو جنهی پر بهوهی ری، تی سب بهیی پرم بد جوگو رام چرت مانس (जे चितये प्रभुजिन्ह प्रभु हेर। ते सब भये परम पद जोगू।' रामचारितमानस ,२/२१६/१–२)

شری کرشن می گویند که درِ بارۂ این آفتاب من در ابتداگفتم (چکشو سوریو اجایت (चक्षो: सूर्यो अजायत) چون محض نظرِ انسانِ عظیم می افتد تا ثراتِ جوگ (سوریٰ सुरा) در نفس ها متحرك می شوند۔ روشن ضمیرمقامِ قادرِ مطلق در دلهای همه مردمان است۔ بعد از قابوی موجِ نفس هم طریقِ حصولش است۔ در نفس تخلیقِ تاثرات هم دربارۂ آفتاب گفتن است۔ چون وقت آید این تاثر در دل حرکت انداز خواهد شد۔ همین آفتاب رااز مورثِ اول از منوگفتن است۔ چون دردل حرکت خواهد شددربارۂ جملۂ آن عظیم انسان خواهش پیدا خواهد شد۔ گر در دل سخنی است پس خواهشِ حصولش هم ضرور باشد، همین مورثِ اول رااز 'اکش واکو' (इक्ष्वाक) گفتن است که خواهش با شد که آن عملِ معینه کنیم آنکه لافانی است، از بندشِ عمل نجات می دهاند۔ چنین است پس کرده شود و درعبادت رفته رفته تیزروی می آید۔ از تیر رفتاری این جوگ کجا می رساند؟ بر این می فرمایند۔

اَی وَی پَـرم پَـرا پَـراپَتْ مِـم رَاجـر شِیـو وِیـدو
سـه کَـالـی نـی هـی مَهَتَـا یُوگُـو نَشْتـی پـرن تَپـی(۲)

एवं परम्पराप्राप्तमिमं राजर्षयो विदु: ।
स कालेनेह महता योगो नष्ट: परंतप ।।२।।

این طور بذریعۂ مردِ عظیمی در موجِ نفسِ چنین مردمان که خالی از تاثرات اند، از نفس در دل، از دل در خواهش و از خواهش تیز شده در عمل آورده این جوگ مسلسل ترقی کرده شده بدرجۂ عارفِ شاهی (راجرشیराजर्षि) می رسد و در آن حالت رسیده ظاهر می شود، در ریاضت کشِ این سطح حرکتِ کامیابی ها وذخیره های مال و زر می شود۔ آن جوگ در این دورِ اهم و در همین عالم (جسم) عموماً برباد می شود این حدود خط را چه طور پار کرده شود؟ چه بر این مقامِ خصوصی رسیده همه ختم می شوند؟ شری کرشن می فرمایند نه، هر که در پناهِ من است، منظورِ نظرِ من است دوستِ لا شریك است او ختم نمی شود۔

سه آی وَای مَیاتی سده یُوگی پَرُوکتی پُراتنی
بھَکتُوسی می سَکھا چِتی تِی رَھَس سَی هُوت دت تا مَم (۳)

स एवायं मया तेऽद्य योग: प्रोक्त: पुरातन: ।
भक्तोऽसि मे सखा चेति रहस्यं ह्येतदुत्तमम् ॥३॥

همین جوگِ قدیمی را اکنون من برای تو بیان کرده ام، زیراکه تو بندۂ من و دوستم است و این جوگ بهترین و پراسرار است۔ ارجن ریاضت کشِ درجۂ چهتریه بود۔ حالتِ شاهی عارف دارنده بود، این جادر خوشحالیِ مال و زر و زدهای کامیابی ریاضت کش برباد می شود۔ در این دور هم آنکه در حالتِ افادی هم است، ولی عموماً ریاضت کشان این جارسیده می لغزند۔ دربارۂ چنین جوگ که لافانی وراز بسته است شری کرشن از ارجن گفت، چونکه ارجن هم درحالتِ بربادی بود، چراگفت؟ زیراکه توبندۂ من است۔ از خیالِ لاشریك در پناهِ من است، منظورِ نظرم است، دوستم است۔ در ابتدای باب معبود گفتند که این لافانی جوگ را در ابتدای 'کلپ' من هم از خورشید گفته بودم۔ از خورشید مورثِ اوّل منو را همین گیتا حاصل شد۔ منو این را در یادداشتِ خود محفوظ کرد۔ از منو همین یادداشت ایکش واکو(इक्ष्वाकु)را حاصل شد هر را که شاهی عارفان دانستند۔ ولی از این اهم دور آن جوگ پوشیده شده بود۔ همان قدیمی

علمی یادداشت را معبود از ارجن گفت۔ لب لباب اینست که علمی که منو را حاصل شده بود همان این گیتا است۔ منو را همین در وراثت حاصل شده بود۔ بجز این کدام یادداشت را آن قبول کردی۔ بعد از شنیدن علمِ گیتا در آخرِ بابِ هجدهم ارجن گفت که مرا یاد داشت حاصل شد، چنانکه منو را حاصل شده بود۔ لهٰذا این بهگود گیتا هم خالص یاد داشتِ منو است۔

معبودیکه مارا خواهشِ وصلش است، آن مرشدِ روحِ مطلق از روح یکسان شده هدایت دهد پس از اینجا ابتدای یادِ الٰهیِ حقیقی می شود۔ این جا در حالتِ محرك معبود و مرشد مترادفِ یك دگراند، سطحیکه برآن مقامِ ماست بر همین سطح خود معبود در دل بگنجد، رهنمایِ ماکند، چون لغزش شود دست گیری کند، بس این دل در قابو می شود (من بس هوئی تب هی جب پری رك پر بهوبرجی मन बस होइतबहि जब प्रेरक प्रभु बरजे) تا چون معبود رته بان شده، از روح یکسان شده، در شکلِ محرك ایستاده نمی شود در صحیح معنیٰ داخله هم نمی شود آن ریاضت کش امید وار ضرور است ولی در نزدِ اویادِ الٰهی کجا است؟

محترم گرو دیو بهگوان می گفتند هو! چند بار در زندگیِ ما حالاتِ بربادی پیدا شدند ولی پرور دگار محفوظ داشت۔ پروردگار چنین فهمانید این گفت۔ ما پرسیدیم مهاراج جی چه پروردگار هم گفتگو می کنند، هم کلام می شوند؟ جواب دادند "بلی'هو" بهگوان هم همچنین گفتگو می کنند، چنانکه ما و شما گفتگو کنیم، در ساعت ها گفتگو شود و سلسله منقطع نه شود"۔ ما غمگین و متعجب شدیم که پروردگار چه طور گفتگو خواهند کرد این سخن خیلی جدید است۔ بعد از چند دقیقه مهاراج گفتند "چرا پریشان می شوی؟ از شما هم پروردگار هم کلام خواهد شد" سخنِ آن لفظ بلفظ حق بود وهمین تصورِ خیالِ دوستانه است۔ گر مانند دوست آن، مسائل را مسلسل حل کنند پس در آنوقت ریاضت کش از این حالتِ بربادی محفوظ می شود۔

تا این جا مالكِ جوگ شری کرشن بذریعۂ انسانِ عظیم ابتدای جوگ، دقت های که درجوگ می آیند، راهِ حفاظتِ آن بیان کردند بر این ارجن سوال کرد :ارجن گفت

ارجن اواچ

آپَــری بھَــوتَــو جَــنـم پــری جَـنَـمُ وِیُــو سَــو تــی

کتـــھ مــی دَوی جَــانِــی یــان تَــوُمـا دو پَرُوکت وانـی تـی(٤)

अर्जुन उवाच

अपरं भवतो जन्म परं जन्म विवस्वतः ।

कथमेतद्विजानीयां त्वमादौ प्रोक्तवानिति ।।४।।

بھگوان! پیدائشِ شما اکنون شده است، و در اندرونِ من تحریکِ نفس از زمانۂ پارینه است پس من چه طور یقین کنم در دورِ ابتدایِ یادِ الٰهی این جوگ را شماهم گفته بودند؟ بر این مالکِ جوگ شری کرشن گفتند۔ بھگوان گفتند

شری بھگوان اواچ

بَھُــونــی مــی وَیتِــی تــانــی جَــنُــمــانــی تَــو چَــارجُــن

تَــان یــه هــی وَیـد سَــروانــی نــه تَــوی وَیٔ تتھی پـرنتپـی(٥)

श्रीभगवानुवाच

बहूनि मे व्यतीतानि जन्मानि तव चार्जुन ।

तान्यहं वेद सर्वाणि न त्वं वेत्थ परंतप ।।५।।

ارجن همه پیدائش های من و تو شده اند، ای ریاضت کشِ عظیم تو آن همه را نمی داند، ولی من می دانم، ریاضت کش نمی داند ولی اللّٰه انسانِ عظیم می داند مرتبۂ غیر مرئی دارنده می داند۔ چه پیدائشِ شما هم مانند همه است؟ شری کرشن می گویند نه، حصولِ شکلِ حقیقی از حصولِ جسمانی جدا است۔ پیدائشم را از این چشم ها نمی تواند دید۔ باوجودیکه من پیدائش نه میدارم، غیر مرئی و دائمی ام بازهم بینادِ جسم می دارم "اودهو! جیی وت مین کر آسا موی مکتی گرو کهی سوارتهی جهوٹادی وش واسا"

("अवधु! जीवत में कर आसा मुए मुक्ति गुरू कहे स्वार्थी। झूटा दे विश्वासा।")

از وجودِ جسم داشته در عنصرِ اعلیٰ داخله حاصل کرده می شود۔ گر قدری هم کمی است، پس پیدائش هم لازمی است۔ تا اکنون ارجن شری کرشن

راهم مثلِ خویش صاحبِ جسم می فهمد۔ بر محل گو ناگون سوال میکند۔ چه جسمِ شما هم مانندِ همه است؟ چه شما هم مانندِ اجسام پیدا می شوند؟ بر این شری کرشن می گویند۔

اَجُوسپی سَن نَوَی یَاتمَا بهُوتَانا مِی شَوَرُو سپیُ سنه
پَرُکَرتِیُ سَوامَدِهی شتهائی سَنبهَوَام یَاتمَ مایه یا(٦)

अजोऽपि सन्नव्ययात्मा भूतानामीश्वरोऽपि सन् ।
प्रकृतिं स्वामधिष्ठाय संभवाम्यात्ममायया ॥६॥

من لا فانی ام، از سلسلۂ پیدائش آزادام و در آوازِ همه جاندا ران متحرك ام باز هم خصلتم را قابو کرده ازکار سازیِ خود ظاهر می شوم۔ یك فطرت جهالت است، که در قدرت هم یقین می دهاند، وجه شکل ها ی بدذات (یونی یان योनियां) می شود۔ دیگر فطرت است فطرتِ خود آنکه در روح داخله می دهاند، وجه پیدائش شکلِ خود می شود۔ همان را فطرتِ جوگ هم می گویند۔ که از آن ماجده ایم،ا ز آن برحق شکل اعلیٰ این می پیوندد ملاقات می کراند۔ بذریعۂ آن طریقِ کار روحانی، من قدرتِ سه صفاتِ خویش را قابو کرده ظاهر می شوم۔ عموماً مردمان می گویند که چون اوتارِ معبود خواهد شد پس دیدار خواهیم کرد۔ شری کرشن می گویند چنین نیست که دیگری دیدار کند پیدائشِ شکلِ حقیقی در شکلِ جسم نمی شود۔ شری کرشن می گویند بذریعۂ ریاضتِ جوگ، از وسیلۂ فطرتِ خود، خصلتِ سه صفاتِ خویش را قابو کرده از تسلسل ظاهر می شوم ولی در کدام حالات؟

یَدا یَدا هِی دهَرمَسَی گلانِر بهَوتِیُ بهَارت
اَبهی یُوت تهانم دهرمسی تدات مانی سَرجَا می هم(٧)

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥७॥

ای ارجن! چون برای دینِ حقیقی پروردگار، دل از رنج و ملال پر می شود، چون از اضافۂ بی دینی عقیدت مند انسان خویش را محفوظ نبیند پس من

تخلیقِ روح میکنم، مورثِ اوّل منو راهم از همین طور بی قراری شده بود۔ (هر دی بهت دکھ لاگ جنم گیا او هری بهکتی بنو हृदय बहुत दुख लाग जनम गयऊ हरि भगतिबिनु। , रामचरित मानस १/१४२)

چون دلِ شما از عشقِ حقیقی لبریز شود، برای آن دائمی دینِ حقیقی حالت (گد گد گرانین به نیرا गद् गद् गिरा नयन बहनीरा بیآید، چون باوجود لاکه کوشش ها هم عاشق از بی دینی محفوظ نمی شود در چنین حالت تخلیقِ شکلِ حقیقیِ من می کنم یعنی اوتارِ پروردگار (انسان، که خدا رسیدهِ است) محض برای طلبگارش است۔ (سو کیول بهکتن هت لاگی सो केवल भगतन हित लागी, रामचरितमानस (१/१२/५)

این اوتار (خدا رسیده انسان) در باطنِ خوش قسمت ریاضت کشی می شود۔ ولی شما ظاهر شده چه می کنند؟

پَری تِرَانائی سَادهونان وِیناشَائی چه دُش کَرتَتَام
دهَرم سَنسَتهاپنارتهائی سَنبهَوا مِی یوگی یوگی (۸)

परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।
धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥८॥

ارجن (سادهونا پری تری نی परित्रीणय साधूनां) مطلوب کلی واحد معبود است، گر این حاصل شود باز برای حاصل کردن چیزی باقی نمی ماند، در آن مطلوبه داخله دهانندگان، عرفان، ترکِ دنیا، سر کوبیِ نفس کشی وغیره دولت روحانی را برای بلا خلل متحرك کردن و "دشکرتام दृष्कृताम" که از آنها کارهای بد سر زد می شوند، برای از بیخ ختم کردن۔ خصائلِ غیر نسلی مانند خواهش، غصه، حسد و عداوت وغیره را و برای استحکامِ دین من در هر دور پیدا می شوم۔ مطلبِ دور از ست جگ تریتا(त्रेता) دوا پرنیست۔ نشیب و فرازِ فرائضِ دور، منحصر بر خصائلِ مردمان است۔ ادوار فرائض سدا می مانند۔ در رام چرت مانس اشاره است (نت جگ دهرم هوهی سب کیری هردی رام مایا کی پری ری नित जुग धर्म होहिं सब केरे। हृदय राम माया के प्रेरे। (रामचरित मानस ७/१०३/ख/१)

ادوارِ فرائض در دلِ همه سدا پیدا می شوند از علم نکه از جهالت یعنی از توفیقِ رام (رام مایا) در دل پیدا می شوند، این را در پیش کرده شلوك فطرت گفته شده است، همینست رام مایا (کار سازیِ خدا) که در دل مقامِ خدا پیدا می کند آن علم از رام ترغیب یافته است! این چطور بفهمیم که اکنون کدام دور کار میکند؟ (شده ستوسمتا وگیانا کرت پر بهاو پرسن من جانا (शुद्ध सत्व समता विज्ञाना। कृत प्रभाव प्रसन्न मन जाना। मानास ७/१०३/ख/२) در دل پاك ملکاتِ فاضله هم متحرك شود، ملکاتِ ردیه و ملکاتِ مذموم هر دو خاموش بشوند، غیر مساوات هم ختم بشوند، آنکه عداوتِ او از کسی هم نه شود، علمِ اعلیٰ شود، یعنی هدایت از معبود گرفتن و بر او صلاحیتِ قیام هم شود، و اطمینانِ قلبی شود، چون صلاحیتی آید در دورِ حقیقی (ست جگ) داخله حاصل شد۔ چنین بیانِ دیگر اد وار هم کردند و در آخر (تامس بهت رجوگن تهورا۔ کلی پر بهاو ورودھ چهون اورا तामस बहुत रजोगुण थेरा। कलि प्रभाव विरोघ चहूं ओरा। (रामचरितमानस ७/१०३/ख/५)

گر از ملکاتِ مذمومی لبریز شود، چند ملکاتِ ردیه هم در آن شود در همه اطراف عداوت و مخالفت شود چنین انسان در دورِ گناه (کلی یوگین (कलीयुगीन) است۔ چون ملکاتِ مذموم کار می کند پس در انسان تساهل، خواب و مدهوشی زیاده می شود۔ او فرضِ خویش دانسته هم در آن مشغول نمی تواند شد، کارهای ممنوع رادانسته هم از آن محفوظ نمی تواند شد هم چنین نشیب و فراز دورِ فرائض بر لیاقتِ باطنیِ انسان منحصراست۔ کسی این را صلاحیتِ چهار اد وار (یگ) گفته است، کسی نامِ چهار نسل می دهد، کسی این را هم ریاضت کش های چهار درجات بهترین بهتر، اوسط و بدترین گفته مخاطب می کند۔ در هر دور معبود همراهی میکند۔ بلی در درجاتِ بلند مطابقت کاملاً ظاهر می شود۔ در درجاتِ نشیب (مقامات) کمی امداد محسوس می شود۔

از اختصار شری کرشن می گویند که دیدارِ معبود عطا کنندگان عرفان ترکِ دنیا وغیره را برای بلا خلل متحرك کردن و برای ختم کردنِ وجوهاتِ بدی مانند خواهش، غصه حسد، عداوت و برای ساکن داشتن در دینِ اعلیٰ معبود من در هردور یعنی در هرحالت و هر درجات ظاهر می شوم۔ بشرطیکه در انسان بی

قراری شود۔ تا وقتیکه تائیدِ معبود نشود شما نخواهید فهمید که خاتمۂ عیوب چه قدر شد و چه قدر باقی است؟ از ابتدا تا انتها معبود بر هر سطح باهر صلاحیتِ خویش می مانند، ظهورش در دلِ عاشق می شود۔ گر معبود ظاهر می شوند پس چه همه دیدار می کنند؟ شری کرشن می گویند نه :-

جَنَمْ کَرم چه مَی دِیُو مَیُوی یُو وَیْتِتْ تَتْ وَتَی
تَی یَکْتَوا دَیْهه پُنر جَنَم نَیْتِیْ مَامی تِی سوسرجُن(۹)

जन्म कर्म च मे दिव्यमेवं यो वेत्तित्त्वत: ।
त्यक्त्वा देहं पुनर्जन्म नैति मामेति सोऽर्जुन ॥९॥

ارجن ! آن پیدائشِ من یعنی بابی قراری تخلیقِ اعلیٰ شکل و عملِ من یعنی خاتمۂ اسبابِ کارِ بد، بی عیب حرکتِ صلاحیتِ حصولِ مقصدِ مطلوبه، استقلالِ فرض و این عمل و پیدائش روشن زده یعنی ماورائی است، دینوی نیست! از این چشمِ ظاهری قابلِ دیدار نیست۔ از دل و دماغ او ر انمی تواند پیمود چون آن چندان دقیق است پس دیدارِ او که می کند؟ شخصیکه چشمِ باطن می دارد محض آن پیدائش و عملِ من را دیدار می کند و از دیدار من کرده او ازتسلسلِ پیدائش نجات می یا بد بلکه در من تحلیل می شود۔

چون محض اهلِ بصیرت هم پیدائشِ معبود و کار را می بیند، پس مردمان در تعدادِ لاکها در هجوم چرا قیام می کنند؟ که گر بر جای اوتار باشد پس دیدار خواهیم کرد چه شما چشمِ باطن می دارید؟ در شکلِ عابد امروز هم از مختلف طریق ها خصوصاً درپردۂ لباسِ عابد اعلان می کنند که ما اوتار ایم یا دلالِ ایشان اشتهار می کنند۔ مردمان هم مانند بز برای دیدارِ اوتار جوق در جوق می آیند۔ ولی شری کرشن می گویند که محض اهلِ بصیرت هم دیدار می کند، اکنون اهلِ بصیرت کرا می گویند؟

در بابِ دوم فیصلۂ حق و باطل کرده شده مالکِ جوگ شری کرشن گفته بودند که،،ارجن وجودِ باطل نیست و کمی حق در هر سه ادوار گاهی نیست چه شما چنین می گویند؟ آنها گفتند نه اهلِ بصیرت هم دیدار کرده اندنه اهلِ زبانی

دیدار کرده اند نه امیری دید این جا باز زور می دهند که ظهورم می شود ولی این را محض اهلِ بصیرت می بیند۔ اهلِ بصیرت یك سوال است چنین نیست که پنج عناصر اند یا بست و پنج عناصر اند۔ محض شمارِ آنها آموخت و شدند اهلِ بصیرت ۔ بعد از ین شری کرشن می گویند روح هم عنصرِ اعلیٰ است۔ روح از اعلیٰ مزین شده روحِ مطلق می شود۔ محض خودشناس هم ظهورش رامی فهمد۔ ظاهر است که اوتار در دلِ بی قرار عاشقی می شود۔ در ابتدا او نمی فهمد که راهنمای من که است؟ و که مارا اشاره می دهد؟ ولی آن باد یدارِ معبودِ عنصرِ اعلیٰ هم می بیند، می فهمد و بعد از ترکِ این جسمِ فانی از قیدِ تسلسلِ پیدائش آزاد می شود۔

شری کرشن گفتند پیدائشِ من ماورائی است، شخصیکه این را می بیند مرا حاصل می شود۔ پس مردمان بتِ آنها ترا شیدند و عبادت کردند۔ در فلك مقامِ سکونتش تصور کردند۔ چنین نیست۔ مطلبِ این مردمان عظیم محض این بود که گر شما عملِ معینه کنید پس خواهید یافت که شما هم پر نور یعنی ماورائی هستید۔ شما هر چه هم می توانید شد، من اوشده ام، من امکانِ شما ام ، مستقبل شما ام ، روزیکه شما چنین کمال در خودحاصل خواهید کرد پس شما هم همان خواهید شد آنکه شری کرشن اند آنکه مقامِ شری کرشن است، همین مقام شما را هم می تواند شود۔ اوتار (پیغمبر) بیرون نمی شود بلی، گر دل از انسیت لبریز شود پس "اندرونِ شما هم احساسِ اوتار (پیغمبر) ممکن است۔ آن حوصله افزائیِ شما می کنند که بسی مردمان بر این راهِ حقیقی گامزن شده مقامم را حاصل کرده اند۔

وِیتَ راگ بھَیٔ کَرُودھا مَنْ مَیَا مَامُو پَاشرِیٔ تا
بَہ وُہ گیان تَپَسَا پُتَا مَدْ بھَاو مَاگتَا (۱۰)

वीतरागभयक्रोधा मन्मया मामुपाश्रिता: ।
बहवो ज्ञानतपसा पूता मदभावमागता: ॥१०॥

مردمانیکه بی غرض و لاتعلق از هر دوانسیت و قلندری و همچنین ما و را از هراس و بی هراسی و راضی و ناراضی ماورا از هر دوبا احساسِ لا شریك یعنی

از بلا تکبر در پناهِ من آمده بسی مردمان از برکتِ علم و ریاضت پاك شده مقامم را حاصل کرده اند۔ این نیست که اکنون چنین می شود این اصول از ازل است۔ بسی مردمان چنین مقامم را حاصل کرده اند۔ از چه طور؟ دلِ مردمانیکه از اضافۀ بی دینی را دیده برای معبود از بی قراری پر شد۔ در آن حال من تخلیق مقامِ خویش می کنم و آنها مقامم را حاصل می کنند، این را مالكِ جوگ شری کرشن رمز شناسی گفته بودند۔ این راهم اکنون علم می گویند۔ عنصرِ اعلیٰ معبود است۔ او را بادیدارِ بد یهی دانستن علم است۔ عالمانیکه چنین علم می دارند مقامم را حاصل میکنند۔ این جا این سوال تمام شد۔ اکنون آن تقسیم درجۀ آن مردمان می کنند که بر بنیادِ صلاحیتِ خویش در یادِ الٰهی مصروف اند

یَــه یَتّهــا مَــان پَــرپ دهنْ تی تــانسَــت تهَیْــو بهَــجــا می هــم
مَــم وَتــرمَــا نُــو وَر تَــنتّــی مَنُــوشَیــا پَــارتــهِ سَــروش(۱۱)

ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम् ।
मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ।।११।।

پارتهہ! مردمان مرا باد لچسپی بهر طوریکه یاد می کنند من هم به همین طور یاد می کنم بمطابقِ آن بی تعدادِ همین قدر مدد مهیا می کنم۔ عقیدتِ ریاضت کش هم به شکلِ عنایتم او را حاصل می شود۔ این راز را فهمیده باهوش مردمان باخلوصِ مکمل اتباعِ اصولهایم می کنند، اصولهای که بر آن من خود هم عمل می کنم، آنکه مرا محبوب اند و بمنا سبتِ مرضیِ من سلوك می کنند و بمطابقتِ مرضی من عمل می کنند۔

پروردگار چه طور یاد می کنند؟ آن رتهہ بان شده قیام می کنند رهنمائی می کنند همین یاد کردنِ آنها است۔ اسبابیکه بدیها را پیدا می کنند برای خاتمۀ آن قیام می کنند برای حفاظتِ خصائلِ نیك که در حقیقت داخله می دهانند قیام می کنند۔ تا وقتیکه معبود از دل بطورِ کلی رتهہ بان نشوند و بر هر قدم مارا هوشیار نه کنندبه آنوقت کسی هر قدر هم از یادِ الٰهی لطف اندوز شود، هر قدر هم تصور بکند، جد وجهد بکند، آن از فسادِ این قدرت نمی تواند که آزاد بشود۔ آن چطور خواهد فهمید که از ما چندان فیصله طی شد؟ و چندان باقی

است؟ پروردگار هم از روح وابسته شده قیام می کنند و راهنمائیِ او می کنند که شما این مقام می دارید، چنین کنید و چنین رویدچنین خندق های دنیا را هموار کرده شده، رفته رفته پیش رفتگی کرده شده، تا مقام خواهند رسانید۔ برای ریاضت کش عبادت ضروری است، ولی بذریعهٔ او در این راه قدری هم فاصله طی می شود آن عنایتِ معبود است۔ چنین فهمیده همه انسان از خلوصِ کلی اتباعِ من می کنند، آن چه طورسلوك می کنند؟

کَاڈگ شَنْتی کَرمنَا سَدھی یَجَنْت اِیُہہ دَیوتَا
شِپْرَیْ ھِیُ مَانُوشَی لُوکَی سِدھی بھَروَتِیُ کَرم جا(۱۲)

काङ्क्षन्त: कर्मणां सिद्धिं यजन्त इह देवता: ।
क्षिप्रं हि मानुषे लोके सिद्धिर्भवति कर्मजा ॥१२॥

آن انسانها خواهشِ کامیابیِ اعمال کرده شده عبادتِ ملائك می کنند۔ کدام عمل؟ شری کرشن گفتند ارجن! تو عملِ معینه کن، عملِ معینه چیست؟ طریقِ کا ریگ هم عمل معینه است۔ یگ چیست؟ این خاص طریقِ ریاضت است که در آن آمیزشِ تنفس و روانیِ خارجیِ حواس را در آتشِ نفس کشی هون کرده می شود، ثمرهٔ آن معبود است۔ مطلبِ خالصِ عملِ عبادت است، بیانِ شکلِ حقیقیِ این در این باب پیشِ این است۔ نتیجهٔ عبادتِ این چیست؟ (سن سدھ دم संसिद्धिम) اعلیٰ کامیابی معبود(یانتی برهما سناتنم यान्तिब्रह्मासनातनम) داخله در ربِ دائمی، حالتِ عملِ بلند و بی لوث۔ شری کرشن می گویند۔ مردمانیکه بمطابقِ من سلوك می کنند در دنیا برای کامیابیِ عمل بی لوث و نتیجهٔ عملِ اعلیٰ عبادتِ ملائك می کنند یعنی دولتِ روحانی را مضبوط می کنند۔

در بابِ سوم آنها گفته بودند که بذریعهٔ این یگ تو اضافهٔ ملائك کن دولتِ روحانی رامضبوط کن، چون در دنیای دل اضافهٔ دولتِ روحانی می شود بهمین طور ترقیِ تو هم خواهد شد۔ همچنین ترقیِ یك دگر کرده شده شرفِ اعلیٰ را حاصل کن۔ تا آخر برای ترقی کردن این عملِ باطنی است۔ بر این زور داده شده شری کرشن می گویند مردمانیکه بموافقِ من عمل می کنند در این جسمِ انسانی، کامیابیِ عمل خواسته شده دولتِ روحانی را طاقتور می سازند، از

این کامیابیِ عملِ بی لوث جلد حاصل می شود۔ آن ناکام نمی شود کامیاب هم می شود۔ مطلبِ جلدی چیست؟ چه در عمل مشغول شده فوراً بر همین وقت کامیابیِ اعلیٰ حاصل می شود؟ شری کرشن می گویند۔ نه، بر این زینه بتدریج طریقِ بالا رفتن است۔ مبرّا از احساس مانند مراقبه معجزه نیست که کسی از جست پار کند۔ بر این ببینید۔

چَـاتُـروَرنـی مَیَـا سَـرَش ٹـی گُـن کـرم وِبُھَـاگشـی
تَسَیُ کَـرتـار مَپیُ مَـان وِدُ دھی کَرتَـار مَوُ یَـه یَـمی (۱۳)

चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टं गुणकर्मविभागशः ।
तस्य कर्तारमपि मां विद्ध्यकर्तारमव्ययम् ॥१३॥

ارجن: (چترونی चतुरवर्ण्य) تخلیقِ چهار نسل من کردم، چه انسانها را در چهار حصص تقسیم کردند؟ شری کرشن می گویند نه (گُن کرم وی بهاگشی गुणकर्म विभागश) از مدِ نظر صفات اعمال را در چهار حصص تقسیم کردند۔ صفات یك پیمانه است یك معیار است۔ گر ملکاتِ مذموم باشد پس تساهلی، خواب، مدمستی، خصلتِ بی عملی و دانسته هم مجبوریِ احتراز نکردنِ از ممنوعات باقی خواهد ماند، در این حال ابتدای ریاضت چه طور بکنند؟ در دو ساعت شما در عبادت مشغول می شوید۔ برای این عمل کوشش کردن می خواهید۔ ولی ده دقیقه هم بموافقِ خویش نمی یابید۔ جسم ضرور می نشیند دلیکه آنرا باید که بنشیند او باد رفتاری می کند دامِ دلیلِ ناقص می شود مسلسل موج می زند، پس شما هم چرا می نشینید؟ چرا وقت برباد می کنید؟ (پری چریاتمکی کرم شدرسَیَپی سوی بها وجم परिचर्यात्मक कर्म शुद्रस्यापि स्वभावजम) بر آن وقت مردمانیکه صرف حالتِ غیر مرئی می دارند و در عنصرِ لافانی قایم اند، در خدمتِ آن و بر این راه دوندگان که از تو بهتر اندر خدمتِ آنها مشغول شو۔ از این تاثراتِ ناقص (سنسکار संस्कार) ختم خواهند شد و تاثراتیکه در ریاضت داخله می دهانند مضبوط خواهند شد۔

رفته رفته چون ملکاتِ مذموم کم می شوند، بااهمیتِ ملکاتِ ردیه و تحریكِ معمولیِ ملکات فاضله، صلاحیتِ ریاضت کش درجهٔ ویشی می شود آن وقت همین ریاضت کش حصولِ دولتِ روحانی و ضبطِ نفس قدرتاً خواهد کرد۔

چون از عمل در آن ریاضت کش، افراطِ ملکاتِ فاضله خواهد شد، ملکاتِ ردیه کم خواهند ماند، ملکاتِ مذموم خاموش خواهند ماند، بر آن وقت همین ریاضت کش درجهٔ چهتری حاصل خواهد کرد۔ بهادری، صلاحیت در عمل مشغول ماندن خصلتِ پائداری داشتن، بر همه احساسات احساسِ مالکانه وصلاحیتِ بریدن هر سه صفاتِ قدرت، در فطرتِ آن پیدا خواهد شد۔

چون همین عمل لطیف تر می شود و محض ملکاتِ فاضله متحرك می مانند پس بر دل قابو، نفس کشی، یك سوئی، راست بازی، تصور، مراقبه، هدایتِ خدائی دین داری وغیره باچنین فطری صلاحیت که از پروردگار نسبت می دهاند همین ریاضت کش درجهٔ برهمن گفته می شود، این حدِ سطحی است که عملِ درجهٔ برهمن می دارد۔ چون همین ریاضت کش با معبود نسبت حاصل می کند پس در آن حدِ آخر اودر خود نه برهمن است، نه چهتری نه ویشی نه شدر ولی برای راهنمائی دیگران همان برهمن است، عمل یك هم است۔ عملِ معینه، عبادت۔ از فرقِ حالات همان عمل را در مختلف چهار درجات تقسیم کرده است۔ که تقسیم کرد؟ مالكِ جوگ تقسیم کردند۔ مقامِ غیر مرئی دارنده عظیم انسان تقسیم کرد، فاعلِ این کار، من لافانی را نکننده هم بدان۔ چرا؟

نه مان کَرمانی لِم پَنْ تِیُ نه مَی کَرم پهَلی اِسپَرها
اِتِیُ مان یُوس بهِی جاناتِی کَرم بهِیُرن سه بدهَیُ تَی(۱۴)

न मां कर्माणि लिम्पन्ति न मे कर्मफले स्पृहा ।
इति मां योऽभिजानाति कर्मभिर्न स बध्यते ॥१४॥

زیرا که در ثمرهٔ اعمال خواهشم نیست۔ ثمرهٔ اعمال چیست؟ شری کرشن اول گفته بودند چیزیکه از اویگ مکمل می شود نامِ حرکتِ آن عمل است۔ در دورِ تکمیل یگ تخلیقی که می کند، آن علمی نوشاب را حاصل کننده در دائمی، ابدی، خدا داخله می یابد۔ ثمرهٔ عمل روحِ مطلق است۔ اکنون خواهشِ آنروحِ مطلق هم مرا نیست، زیرا که او از من جدا نیست۔ شکلم غیر مرئی است، مقامِ آن هم دارنده ام اکنون، پیش این اقتداری نیست که برای او زاین عمل دلچسپی دارم، لهٰذا اعمال با من ملوث نمی شوند و شخصیکه از این سطح مرا می داند یعنی آنکه ثمرهٔ اعمال روح

مطلق را حاصل می کند اورا هم اعمال نمی بندند همچو شری کرشن، مانند آن از آن سطح داننده عظیم انسان۔

اَی وَی گیــات وَاکَــرتَــیُ کَــرم پُــورروی رَپِیُ مُــو مُــوکشُــو بھِیُ
کُــرُو کَــرم آیَــو تَسُمَــا تَــتْ وی پُــورروی پُــوروتَــری کَــرتَــمُ(۱۵)

एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभि: ।
कुरु कर्मैव तस्मात्त्वं पूर्वै: पूर्वतरं कृतम् ॥१५॥

ارجن! بذریعۂ مردمانِ طلبگارانِ نجات که در زمانۂ گزشته شده اند همین فهمیده عمل کرده شده، چه فهمیده؟ همین که چون ثمرۂ اعمال روحِ مطلق علیحده نماند، چون ثمرۂ اعمال، آرزوی روحِ مطلق نمی ماند پس آن انسان در قیدِ اعمال مبتلا نمی شود شری کرشن هم این مرتبه می دارند لھٰذا آن در عمل ملوث نمی شوند۔ گر از همین سطح ما بدانیم پس مارا هم عمل نخواهد بست۔ یعنی برای ماهم بندشِ اعمال نخواهد شد۔ مانند شری کرشن، هر که هم از سطحِ درست خواهد دانست پس همین طور آن انسان هم از بندشِ عمل آزاد خواهد شد۔ اکنون شری کرشن معبود، مرد حق، غیر مرئی، مالكِ جوگ، خواه مالكِ جوگِ اعلیٰ آنکه آن شده باشند آن مقام برای همه است۔ همین فهمیده مردمان خواهندگانِ نجات بر راهِ عمل قدم داشت، لھٰذا ارجن، تو هم آن کارِ اجدادِ خویش را که از همیشه جاری است در عمل بیار، زیراکه همین واحد راهِ نجات است۔

تا اکنون مالكِ جوگ شری کرشن بر عمل زور دادند ولی این صاف نکردند که عمل چیست؟ در بابِ دوم آن محض نامِ عمل بیان کردندا کنون همین را دربارۂ عملِ بی لوث شنوید۔ صفاتش را بیان کردند که این از خوفِ بزرگِ مرگ و حیات حفاظت می کند۔ در وقتِ عمل بیانِ احتیاط کردند ولی این نگفتند که عمل چیست؟

در بابِ سوم آنها گفتند که راهِ علم پسند آید یا بی لوث جوگِ عمل، عمل در هر حال ضروری است۔ از ترکِ اعمال کسی هم عالم نمی شود و ابتدائی عمل

نه کرده هم بی عمل نمی شود؟ مردمانیکه از وجهِ ضد دانسته نمی کنند متکبراند۔ لهٰذا از دل حواس را قابو کرده کدام عمل کنیم؟ پس جواب دادند، عملِ معینه کن، اکنون این عملِ معینه چیست؟ پس گفتند طریقِ کار یگ هم عملِ معینه است۔ یك سوالِ نو پیدا کردند که یگ چیست؟ که از اجرای آن عمل بشود؟ آنجا هم تخلیقِ یگ بیان کردند، بیانِ صفاتش کردند۔ ولی یگ بیان نکردند که از و عمل را بدانند، تا اکنون این صاف نشد که عمل چیست؟ اکنون می گویند که ارجن عمل (कर्म) چیست؟ لاعمل (अकर्म) چیست؟ دربارۀ این علمای بزرگ و برتر هم گمراه اند، باید که این را بخوبی به فهمید ۔

کَین کَرم کِم کَرمِتی کَوَیَا سپَی تَرَیٔ مُوهِی تا
تَتَیٔ کَرم پَروَکشیَا مِیٔ یَجْ گیَات وَا مُوکشی سیٔ شُوبهات(۱٦)

किं कर्म किमकर्मेति कवयाऽप्यत्र मोहिता: ।
तत्ते कर्म प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ।।१६।।

عمل چیست و لا عمل چیست؟ دربارۀ این مردمانِ دانشمندان هم فریفته اند۔ لهٰذا من در بارۀ آن عمل ترا بطور کلی خواهم گفت، این را دانسته (اشبهات موکشی سی अशुभातमेक्ष्यसे) از نامبارك یعنی از بندشِ دنیوی بطورِ کلی آزاد خواهی شد۔ عمل چیزی است که از بندشِ دنیوی آزادی می دهاند۔ برای دانستنِ همین عمل شری کرشن باز زور می دهند۔

کَرمنُو هَراپی بُوده ویه بوده ویه چه وِی کَرمنی
اَکرمَن شَچَیٔ بوده ویه گهنَا کَرم نُو گتِیٔ(۱۷)

कर्मणो ह्यपि बोद्धव्यं बोद्धव्यं च विकर्मण: ।
अकर्मणश्च बोद्धव्यं गहना कर्मणो गति: ।।१७।।

باید که ما شکلِ حقیقی عمل بدانیم شکلِ لا عمل (अकर्म) هم، فهمیدن باید و عملِ خصوصی یعنی عملی که از تصوّرِ بر عکس خالی عملِ خصوصی است آنکه بذریعۀ انسانِ مکمل سر زد می شود، باید که این را بدانیم، زیرا که رفتارِ عمل دشوار گزار می شود۔ چند مردمان (وی کَرم विकर्म) مطلبِ عملِ خصوصی

عملِ ممنوع از دل کرده شده عمل وغیره گفته اند۔ در حقیقت این جا استعمال لفظِ "وی سابق"(उपसर्ग) برای اظهار کردنِ خاصیت است۔ بعد از حصول اعمالِ انسان بر عکس تصور می شوند۔ مردمان عظیم که خود کفیل از خود مطمئن از خود آسوده اند ایشان نه از عمل فائده می دارند نه از بی عملی نقصانی می دارند، بازهم ایشان برای خیرِفرمان برادرانِ خویش عمل می کنند۔ چنین عمل از تصورِ بر عکس خالی است۔ ظاهر است و همین عمل عملِ خصوصی گفته می شود۔

مثلاً در گیتا هر جا هم قبل از لفظی لفظِ وی (वि) بطورِ سابقه استعمال شده است۔ خاصیتش را ظاهر کننده است۔ خرابی ها را نیست (یوگا یکتووی شده آتما وی جت آتما جی تیندریه :योगयुक्तो विशुद्धात्मा विजितत्मा जितेन्द्रिय)، هر که از جوگ مزین است آن خصوصاً روحِ مقدس دارنده، خصوصاً قابو یافته باطن دارنده وغیره اظهارِ خاصیت کنندگان اند۔ همچنین در گیتا بر هر مقام قبل از الفاظ سابقۂ لفظِ وی (वि) استعمال شده است این علامتِ تکمیلِ خاص است - همچنین عملِ خصوصی هم نشانیِ عمل مخصوص است آنکه بعد از حصول بذریعۂ انسانهای عظیم سرزد می شود آنکه تاثرِمبارك یا نامبارك نمی افگند۔ اکنون شما عملِ خصوصی دیدید، بماند عمل و لا عمل این را در شلوكِ آئنده از کوشش بدانید۔ گر این جا فرقِ عمل و لا عمل در فهم شما نیامد باز هر گز نخواهید فهمید۔

کَـرم نَیَـیْ کَـرم یهـه پَـش یَیْد کَـرم نِـی چـه کَـرم یهـه
سه بُـدهی مـان مَـنُـو شَیَـی شُـو سه یُوکْتَیْ کَرت سَن کَرم کَرت (۱۸)
कर्मण्यकर्म यः पश्येदकर्मणि च कर्म यः ।
स बुद्धिमान्मनुष्येषु स युक्तः कृत्स्नकर्मकृत् ॥१८॥

انسانیکه در عمل لا عمل بیبیند، مطلبِ عمل عبادت است۔ یعنی عبادت کند و این هم بفهمد که کننده من نیم بلکه حالتِ صفات هم مارا در غورو فکر مصروف می کند، من در تنظیمِ معبودِ هستم او چنین بفهمد و چون چنین

صلاحیتِ دیدنِ لا عمل بیاید و مسلسل عمل جاری بشود باز بفهمید که عملِ من درست می شود همان انسان در انسانها عقلمند است، در مردمان جوگی است، مزین از جوگ ذی عقل است و کارکنِ همه اعمال است۔ بذریعهٔ او در عمل قدری هم خامی باقی نمی ماند۔

لبِ لباب اینست که عبادت هم عمل است این عمل را بکنید و کرده شده لا عمل را ببینید که من محض یك مشین ام فاعل حقیقی معبود است۔ من بمطابقِ حالتی که از صفات پیدا می شود کوشش می کنم، چون صلاحیت این لاعمل می بیاید و مسلسل عمل جاری شود، پس عملی می شود که حالتِ بلند و مفید می دهاند۔ قابلِ احترام مهاراج می گفتند" تا چون معبود رتھ بان نشوند مارا هدایت نه دهند از طریقِ درست ابتدای ریاضت نمی شود۔ قبل از این هر چه کرده می شود محض کوششی است که در عمل داخله می دهاند بیش از ین چیزی هم نیست همه وزنِ قلبه بردوشِ نرگاو می ماند باز هم قلبه را نیِ کشت، بخششِ قلبه ران است۔ همچنین همه وزنِ ریاضت بر ریاضت کش می ماند، ولی ریاضتِ کشِ حقیقی معبود است، که همیشه عقبِ این می ماند و رهنمائیِ او می کند۔ تاچون معبود فیصله نه دهند، تا آنوقت شما نمی توانید فهمید که از ما چه شد؟

ما در دنیا گمراه ایم یا در معبود؟ چنین ریاضت کشی که در راهنمائیِ معبود بر این راهِ روحانی پیش قدمی می کند خود را نه کننده فهمیده مسلسل عمل می کند، آنهم عقلمند است۔ معلوماتش حقیقی است همان جوگی است۔ تجسس فطری است که عمل همیشه بکنیم یا از اعمال گاهی رهائی هم حاصل خواهد شد؟ بر این مالكِ جوگ می گویند۔

بمطابقِ شری کرشن هر چه کرده می شود آن عمل نیست عمل یك طریقِ معین است۔ (نیتی کرو کرمت وی नियतं कुरु कर्मत्व) ارجن تو عملِ معینه را بکن۔ عملِ معین چیست؟ پس گفتند (یکیارتھا تکرمنویتر لوکوسی کرمبندهنی कर्मबन्धन: लोकोऽयं यज्ञार्थात्कर्मणोऽन्यत्र) یگ را در عمل آوردن هم عمل است۔ پس جزاین هر چه کرده می شود چه آن عمل نیست؟ شری کرشن می گویند (انیتر لوکا سی

کرم بندھنی (अन्यत्र लोकाऽय कर्म बन्धन:) جزاین کارِ عملِ یگ هر چه کرده می شود آن محض بندشِ این دنیا است نه که عمل (تدرتھ तदर्थ) ارجن! برای تکمیل این یگ بخوبی کاربندشو۔ تا جائیکه سوالِ شکلِ یگ است پس این خالصاً برای عبادت طریقِ خصوصی است، که تا معبود رسانده در آن مناسبت می دهاند۔

در این یگ ضبطِ نفس۔ قابو بر دل و حصول دولتِ روحانی وغیره را ذکر کرده شده در آخر گفت بسی جوگیان بر حرکتِ ریاح وجان قابو کرده حاملِ حبسِ دم می شوند، بر آن مقام نه از اندرون خیالی بغاوت می کند و نه از ماحولِ بیرونی پیدا شونده عزم ها را در دل داخله می شود۔ در چنین حالت طبیعت را از هر طرح در حدود آوردن و در دورِ تحلیلی هم که در آن حدود بندیِ طبیعت است، آن انسان (یانتی بر هما سناتنم यान्ति ब्रह्मसनातन) در معبودِ دائمی و ابدی داخله می یا بد این همه یگ است، این را در عمل آوردن را نام عمل است، لہٰذا خالص معنیِ عمل عبادت است، معنیِ عمل یادِ الٰهی است، معنیِ عمل است ریاضتِ جوگ را بطور کلی تمام کردن از تفصیل، بیانِ این در همین باب بعد از این می آید۔ این جا محض عمل و لاعمل را از یکد گر جدا کرده شد، تا که این را در وقتِ عمل شکلِ صحیح عطا بتواند شود و بر این عمل بتواند شود۔

یَسْیَ سَرَوی سَمَارَمْ بھَا کَام سَدْھ کَلپ وَرجِتَا
گیان اگنِیَ دَگدھی کَرمان تَمَاھو پَنڈِتَیُ بُدھا(۱۹)

यस्य सर्वे समारम्भा: कामसङ्कल्पवर्जिता: ।
ज्ञानाग्निदग्धकर्माणं तमाहु: पण्डितं बुधा: ॥१९॥

ارجن! (یسی سروی سمارمبھا यस्यसर्विसमारम्भा) آن انسان که بذریعۂ او کاملاً ابتدای عمل (این را در شلوکِ گزشته گفت که چون صلاحیتِ دیدنِ لا عمل می آید پس چنین انسان عاملِ همه اعمال است، درکارِ او قدری هم خامی نیست) از ترقیِ مسلسل قدری لطیف شد که از عزم و تصورِ حواس ودل بلند شد(برخواهش و عزم قابو کردن حالتِ فتح یا بیِ دل است۔ لہٰذا عمل چیزی است، که این دل را از خواهش و عزم و تصور بلند می کند) در آن وقت (گیانگنی

دگدکرمانی(ज्ञानाग्नि दग्ध कर्माणं) با بندشِ عزمِ آخری که آنرا ما نمی دانیم برای دانستن خواهش مند بودیم، آن معبود را رو برو علم می شود۔ بر عملی راه گامزن شده نامِ روبرو واقفیتِ معبود هم علم است۔ با آن علم هم اعمال برای تا دوام (دگدکرماناना दग्धकर्माना)نذرِ آتش می شوندآنکه مقصدِ حصول بود حاصل شد اکنون اقتداری نیست که تحقیقش کنیم۔ لهٰذا از عمل کرا تلاش کنیم؟ با این معلومات ضرورتِ عمل ختم می شود۔ مردمانیکه چنین مقام می دارند رمز شناس عظیم انسان ها پنڈت (عالم و مولوی) گفته مخاطب کرده اند۔ علمِ ایشان کامل است۔ بر چنین مقام رسیده شده انسان چه می کند؟ و چه طور زندگی می کند؟ بر بود و باشِ او روشنی می افگنند۔

تَیَکْ تَوَا کَرم پهَلا سڈنگ نِتَیُ ترپ تو نِراشَی
کَرمنَیُ بهیِ پَرورتَوُ سَپیُ نَیو کِنچِت کَرَو تِیُ سه (۲۰)

त्यक्त्वा कर्मफलासङ्गं नित्यतृप्तो निराश्रय: ।
कर्मण्यभिप्रवृत्तोऽपि नैव किंचित्करोति स: ॥२०॥

ارجن! آن انسان از پناهِ دنیوی آزاد شده۔ دائم الوجود یعنی در روحِ مطلق هم آسوده مانده، رغبتِ روحِ مطلق را آنکه ثمرۂ اعمال است ترک کرده (چونکه اکنون روحِ مطلق هم جدا نیست) در عمل بطورِ مکمل مصروف مانده هم چیزی نمی کند۔

نِراشِیُر یَم چِتْ تَاتمَا تَیُ یَکت سَرو پَری گره
شَارِیُ رَی کَیُ ولَیُ کَرم کُروَن نَاپ نُوتِیُ کِلبِیُ شَم(۲۱)

निराशीर्यमचित्तात्मा त्यक्तसर्वपरिग्रह: ।
शारीरं केवलं कर्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषम् ॥२१॥

هر که در جسم و باطن قابو میکند و همه اشیای عیش و عشرت را ترک کرده است، جسمِ چنین بی لوث انسان محض عمل کرده نظر می آید، در حقیقت او کاری هم نمی کند لهٰذا مرتکبِ گناه نمی شود۔ آن کامل است لهٰذا از آواگون مبرا می شود۔

یَــدُ چَــچّھــا لابــھ سَــنْتُشْــٹــو دون دَوَتِتــوْ وِمَــتْ سَــری
سَــمــی سِــدھــاو سِــدّھــو چــھ کَــرتَــوَا پِیْ نــھ نِبدَھی تَــی(۲۲)

यदृच्छालाभसंतुष्टो द्वन्द्वातीतो विमत्सर: ।
सम: सिद्धावसिद्धौ च कृत्वापि न निबध्यते ॥२२॥

چیزیکه خود بخود حاصل می شود هر که در آن مطمئن مانده از فساد خوشی و غم، حسد و عداوت و آرام و تکلیف وغیره آزاد (وی مستر विमस्तर) می شود۔ از حسد خالی و در کامیابی و ناکامی مساوی خیال دارنده چنین انسان باوجودیکه عمل می کند ولی ازآن وابسته نمی شود۔ کامیابی یعنی حصولِ مقصد آن اکنون جدا نیست و او گاهی هم جدا نخواهد شد لهٰذا خوفِ ناکامی هم نیست، چنین انسانیکه در کامیابی و ناکامی خیالِ مساوی می دارد عمل کرده هم از عمل وابسته نمی شود۔ او کدام عمل میکند همین عملِ معینه می کند یعنی طریقِ کارِ یگ۔ این را دوباره می گویند۔

گــتْ سَــڈگسَــیْ مُــکْــت تَسَــیْ گیَــان آوس تِهــت چَیْــت سَــی
یَــگْــا یَــاچ رَتَــی کَــرم سَــمَــگْــرَیْ پْــرْوِیْ لِــیْ یَتَــی(۲۳)

गतसङ्गस्य मुक्तस्य ज्ञानावस्थितचेतस: ।
यज्ञायाचरत: कर्म समग्रं प्रविलीयते ॥२३॥

ارجن! سلوکِ یگ عمل است و نامِ دیدارِ بدیهی هم علم است۔ سلوکِ این یگ کرده با دیدارِ بدیه در "علم قایم "ماورا از صبحتِ اثر و سلوکِ همه اعمالِ این آزاد انسان بطورِ کلی تحلیل می شوند۔ آن اعمال ثمره نمی دهند۔ زیرا که ثمرهٔ اعمال یعنی روحِ مطلق از این جدا نیست۔ اکنون در ثمره کدام ثمره داخل خواهد شد؟ لهٰذا برای این آزاد مردمان ضرورتِ عمل ختم می شود۔ بازهم برای عوام النّاس آن عمل می کنند و از حرکتِ عمل کرده هم ایشان در این اعمال ملوث نمی شوند۔ چون عمل می کنند بازهم چرا ملوث نمی شوند؟ بر این می گویند۔

بَــرهَــمــا پَــرْنَــی بَــرهَــم هِــی و بَــرهــمــا گــنَــو بَــرهــمــنَــا هُتَــم
بَــرهــم مَیُــو تَیَــن گــن تَــوَی بَــرهــم کَــرم سَــمَــا دِهــی نَــا(۲٤)

ब्रह्मार्पणं ब्रह्म हविर्ब्रह्माग्नौ ब्रह्मणा हुतम् ।
ब्रह्मैव तेन गन्तव्यं ब्रह्मकर्मसमाधिना ॥२४॥

خود سپردگیِ چنین آزاد انسان معبود است، سامانِ نذرِ آتش (هوی हवि) معبود است، آتش هم معبود است۔ یعنی تمثیلِ معبود در آتش بذریعهٔ کارکنِ شکلِ معبود دارنده "هونی" که نذرِ آتش کرده میشود، آن هم خدا است۔ (برهم کرم سمادهی نا ब्रह्मकर्म समाधिना) عملش از معبود منسلك شده مراقب شده اند، در آن تحلیل شده اند، برای چنین عظیم انسان هر که قابلِ حصول است، آن هم معبود است آن کاری هم نمی کند، محض برای عوام الناس در عمل مشغول می ماند۔ این نشانی های هستند که این رایك انسانِ عظیم حاصل می کند۔ لیکن در عمل داخل شوند گان، دورِ ابتدائی دارندگان ریاضت کشان کدام یگ می کنند؟

در بابِ گزشته شری کرشن گفته بودند۔ ارجن – عمل کن! کدام عمل؟ آنها گفتند عملِ معینه– معین کرده شده عمل را کن۔ عملِ معین کدام است؟ (یگیارتهات کرم منوس نیتر لوکو سه یه کرم بندهنی यज्ञार्थात्कर्मणोऽन्यत्र लोकोऽयं कर्मबन्धन) ارجن – طریقِ کارِ یگ هم عمل است۔ علاوه از این یگ هر جا هم هر چه کرده می شود آن بندشِ همین دنیا است،نه که عمل است۔ زیراکه عمل از بندشِ دنیوی آزاد می کندلهٰذا (تدرته کرم کون تی مکت سنگ سماچر तदर्थं कर्म कौन्तेय मुक्तसंगः समाचर) برای تکمیلِ آن یگ از اثرِ صحبت جدا شده بطورِ کلی سلوك کن۔ این جا مالکِ جوگ سوالِ نو پیدا کردند که این یگ چیست؟ که این راکنیم وازما بر این بطور صحیح عمل بتواند شود؟ آنها برصفاتِ عمل زور دادند و گفتند که این یگ از کجا آمد این چه می دهد؟ عکاسیِ صفاتش کردند، ولی تا اکنون این نه گفتند که یگ چیست؟ اکنون این جاهمین یگ را صاف می کنند۔

دَیْــو مَیْــوَا پَــرِیْ یَــگْــی یُــوگِــیْ نَــی پَــر یُــو پَــاستَــی
بَــرهَــم اَگْــنَــاوِ پَــری یَــگْــیْ یَگْــیْ نَیْوُوْ پَجُ هَــوتِــیْ (۲۵)

दैवमेवापरे यज्ञं योगिनः पर्युपासते ।
ब्रह्माग्नावपरे यज्ञं यज्ञेनैवोपजुह्वति ॥२५॥

در شلوكِ گزشته مالكِ جوگ شری کرشن بیانِ یگِ آن مردِ عظیم از تفصیل کردند هر که در روحِ مطلق قایم است ولی دیگر جوگیان که اکنون در این عنصر قایم نه شده اند، و در غمل داخله گیرنده اند، آن از کجا ابتدا کنند؟ بر این می گویند که دیگر جوگی حضرات یعنی دولتِ روحانی را در دلِ خویش مضبوطی می دهند۔ که برای این هدایتِ برهما بود که بذریعۂ این یگ شما در دلِ خویش ترقیِ روحانی بکنید۔ چون در دنیای دلِ شما دولتِ روحانی حاصل خواهد شد، همین ترقی شما خواهد شد و شما بتدریج باهم ترقی کرده شرف اعلیٰ را حاصل بکنید، دولتِ روحانی را در دلِ دنیا مضبوط ساختن کارِ جوگیا نی است آنکه درجۂ ابتدائی می دارند۔

بیانِ این دولتِ روحانی در ابتدای بابِ شانزدهم در سه شلوك است ، آنکه در همه موجود اند۔ محض فرضِ ا هم فهمیده این را بیدار کنند، در این مشغول شوند بر این جانب اشاره کرده شده مالكِ جوگ گفتند که ای ارجن غم مکن زیراکه تو حاملِ دولتِ روحانی است، تو در من مقام خواهی کرد، مقام دائمیِ من هم حاصل خواهی کرد۔ زیراکه این دولتِ روحانی برای فلاحِ انتهائی است و بر خلافِ این دولتِ دنیوی از وجه اشکالِ کمینه و بدذات است۔ هونِ همین دولتِ دنیوی نذرِ آتش می شود۔ لهٰذا این یگ است و از همین جا ابتدای یگ است۔

دیگر جوگیان (दैवम यज्ञम्) اعلیٰ معبود، شکلِ روحِ مطلق در آتش بذریعۂ یگ هم عزمِ یگ می کنند۔ بعد از این شری کرشن گفتند که در این جسم یگِ مخصوص منم، محافظِ یگ منم یعنی آنکه در آن یگ تحلیل می شوند آن انسان منم، شری کرشن هم یك جوگی بودند۔ مرشدِ کامل بودندچنین دیگر جوگی حضرات تمثیلِ برهم در آتش یگ را یعنی تمثیلِ یگ مرشد را مقصود قرار داده عزمِ یگ می کنند، لبِّ لباب این است که تصورِ شکل مرشد می کنند۔

شُرُوتَا دِینِیٔ اِنْدَرِیانی نَیَیٔ سَنْ یَما اگنِی شُو جُو هَوتِیٔ
شَبْدا دِنوِی شَیَان نَیَیٔ اِنْدَرِیَا اگنِی شُو جُوهَوتِی (۲٦)

श्रोतादीनीन्द्रियाण्यन्ये संयमाग्निषु जुह्वति ।
शब्दादीन्विषयानन्य इन्द्रियाग्निषु जुह्वति ॥२६॥

دیگر جوگی حضرات ضبطِ همه حواس (یعنی گوش و چشم و جلد و زبان و بینی) را در آتش هون می کنند یعنی حواس را از موضوعاتش یکجا کرده بر آن قابو می کنند۔ این جا آتش نمی سوزد۔ چنانکه در آتش انداختن هر شی زیرِ خاك می شود۔ همچنان ضبطِ نفس هم یك آتش است، که همه خارجی اثراتِ حواس را می سوزد۔ دیگر جوگی حضرات (शब्दादिक) موضوعات الفاظ (لفظ، لمس، شکل، لذت، مهك) را در آتشِ تمثیلِ حواس هون می کنند یعنی ماهیتِ آن را تبدیل کرده قابلِ ریاضت می سازند۔ عامل را در دنیا مانده هم یادِالٰهی کردن است۔ الفاظِ نیك و بدِمردمانِ دنیوی در گوشِ او می افتند۔همین که ریاضت کش الفاظی را می شنود آنکه موضوعاتش را بیدار می کنند او ماهیتِ آنرا در جوگ، در بیراگ مددگار، در جذباتیکه بیراگ را بیدار می کنند تبدیل کرده، در آتشِ تمثیلیِ حواس می سوزند۔ مثلاً یك بار ارجن در غور و فکرِ خود مشغول بود دفعتاً درپردۂ گوشِ او آوازِ موسیقی آمد، چون او سر بلند کرده نظر کرد پس اُروشی (उर्वशी) (حوری) پیش او ایستاده بود آنکه یك طوائف بود، همه درحسنِ او عاشق شده در حالتِ رقص و مستی بودند۔ ولی ارجن اورا از نظرِ عقیدت مانندِ مادر بدید۔ عیوبیکه از آواز و شکلش پیدا شده بودند ختم شدند، در حواس هم تحلیل شدند۔

این جا حواس هم آتش است۔ بطوریکه چیزی از سپردگیِ آتش زیرِ خاك می شود به همین طور از تبدیلیِ ماهیت کرده از موافتِ معبود مائل کرده، محركِ موضوعات شکل و لذت و مهك و لمس و لفظ هم می سوزندو بر ریاضت کش اثرِ بد نمی افگنند۔ و ریاضت کش هم نه از این الفاظ وغیره دلچسپی می دارد نه این را قبول می کند۔

در این شلوك ها ''اپری अपरे'' ''انیی अन्ये'' الفاظ، حالاتِ پست وبلند یك ریاضت کش را هم اندو سطحِ پست و بلند یك یگ کننده را است، 'اپری اپری'

گفتن مختلف یگ نیست۔ (अपरे अपरे)

سَرُوَانِی اِنْدَری یہ کَرمانِی پِرَان کَرمانِی چَاپ رَیٔ
آتم سَنْ یَم یُوگاگ نُو جُوهوتِی گیَان دِیپِی تَی(۲۷)

सर्वाणीन्द्रियकर्माणि प्राणकर्माणि चापरे ।
आत्मसंयमयोगाग्नौ जुह्वति ज्ञानदीपिते ॥२७॥

تا اکنون مالکِ جوگ یگی را ذکر کردند که در آن حصولِ دولتِ روحانی مسلسل کرده می شود، احتیاطِ همه کوششِ حواس کرده می شود، (یعنی بر سرکشیِ حواس قابو کرده می شود) چنین حواسِ باطنی که زبردستی هوس پیدامی کنند از این ها تصادم شده هم ماهیتِ این را تبدیل کرده از این حفاظت کرده می شود۔ چون این را منزلِ دوّم می آید دیگر جوگی حضرات حرکاتِ همه حواس و کاروبارِ نفس را بادیدارِ روبرو روشن از علم و هم مرتبه از اعلیٰ روحِ مطلق در آتشِ جوگ می سوزند۔ چون گرفتِ ضبطِ نفس با روح موافقِ همین می شود۔ کاروبارِ حواس و نفس هم ساکن می شود۔ بر آن وقت موضوعات را نمو پذیر کننده و از معبود نسبت دهاننده هر دو چشمه در روح محو می شوند۔ در روحِ مطلق مقام حاصل می شود۔ ثمرۂ یگ بر آمد می شود این انتهای یگ است۔ آن روحِ مطلق که ضرورت حصولش بود چون در او مقام حاصل شد پس باقی چه ماند؟ باز مالکِ جوگ شری کرشن شرحِ یگ بخوبی بیان می کنند

درّو وَی یَگیَاسْت پُهو یَگیَا یُوگ یَگیَاسْت تهَاپ رَی
سَوَادهیَاآیٔ گیَان یَگیَا آشْچ یَت یہ سَنشِتْ وَرتَا(۲۸)

द्रव्ययज्ञास्तपोयज्ञा योगयज्ञास्तथापरे ।
स्वाध्यायज्ञानयज्ञाश्च यतयः संशितव्रताः ॥२८॥

همه مردمان از اشیای مادّی یگ می کنند یعنی در راهِ روحانی برای خدمتِ انسانِ عظیم با عقیدت از مقدورِ خویش نذر می کنند، ایشان با خود

سپردگیِ خویش برای خدمتِ مردمانِ عظیم مال و دولت صرف می کنند۔ پیشِ این شری کرشن می گویند کسیکه باعقیدت آب و گل و برگ بر وغیره هر چه هم مرانذر می کند،او را من قبول می کنم و برای او تخلیقِ اعلیٰ رفاه کننده می شوم، این هم یگ است، خدمتِ هر روح کردن، گمراه را برراهِ روحانی آوردن یگِ اشیای مادی است۔ زیراکه این قدرتِ سوختنِ تا ثراتِ قدرتی می دارد۔

همچنین همه مردمان (تپویگ तपो यज्ञ)در تعمیل فرضِ منصبی نفس کشی می کنند یعنی بمطابقِ صلاحیتِ فطرتاً درعملِ یگ در میانِ حالتِ ادنیٰ و اعلیٰ ریاضت می کنند۔ در کج فهمی همین راه ریاضت کش شدر بذریعۂ خدمتِ اوّلین درجه"ویشی" بذریعۂ ذخیرۂ دولتِ روحانی، چهتریه بذریعۂ خاتمۂ خواهش و غصه وغیره و برهمن از سطحِ صلاحیتِ حصولِ داخله در معبودحواس را می تپد۔ باید که همه یکسان مشقت کنند۔ در حقیقت یگ واحد است باید که بمطابقِ حالاتِ درجاتِ پست و بلند عمل می شود۔

محترم مهاراج می گفتند "با دل حواس را و بمطابقِ مقصد جسم را مشقت دادن هم ریاضت گفته می شود۔ این از مقصد دورخواهند شد این را کشیده آنجا هم قایم کنید۔"

همه مردمان سلوکِ جوگِ یگ می کنند۔ از روحِ مطلق نامِ ملاقاتِ روحِ بی قرارِ عالم فنا، جوگِ حقیقی است۔ اصطلاحِ جوگ در بابِ ششم٢٣/٦قابلِ دید است۔

عموماً ملاقاتِ دو اشیاء جوگ (میزان) گفته می شود۔ از کاغذ وصلِ قلم شد ازتشتری وصلِ میز شد چه این جوگ شد؟ نه این از عناصر خمسه (آتش، باد، خاك، آب، آسمان) ساخته شده اشیا هستند، یك اند دو کجا ؟ دو قدرت و پرش (पुरुष رب) هستند۔ روحی که در قدرت قایم است۔ شکلِ دائمیِ خویش در روحِ مطلق داخله می یابد۔ پس قدرت در پرش (رب) تحلیل می شود۔ همین جوگ است۔ لهٰذا بسی مردمان در این میزان مددگار اصولهای نفس کشی و سرکوبی وغیره را بخوبی سلوك می کنند ۔ یگِ جوگ کنندگان عدم تشدّد و غیره مزین از مشکل طلب اراده ها کوشان مردمان مطالعۂ خود...... مطالعه

کنندگانِ شکلِ حقیقی یگِ علم کنندگان ہستند۔ این جا حصصِ جوگ (ہشت قدرت (यम)وسیلہ، طریق، آسن، نفس کشیِ حبسِ دم، عیقدہ، تفکر، تصور و مراقبہ) را از عزمِ شدید عدم تشددوغیرہ گفتہ شدہ است۔ ہمہ مردمان مطالعہ می کنند۔ کتاب خواندن محض سطحِ ابتدائی مطالعہ است و مطالعۂ خود خالص مطالعہ است و از ین حصولِ شکلِ حقیقی می شود ثمرۂ این علم است یعنی دیدارِ بدیہی دیگر قدمِ یگ بیان می کنند۔

اَپانی جُوھَوْتِیْ پَرَانَی پَرانَیْس پَانَی تَتھَا پَری
پَرَانَا پَان گَتِیْ رُود دھَوا پَرَانَایَام پَرا یَنَا(۲۹)

अपाने जुह्वति प्राणं प्राणेऽपानं तथापरे ।
प्राणापानगती रुद्ध्वा प्राणायामपरायणाः ॥२९॥

ہمہ جوگی حضرات جان را در ریاح ہون می کنند! وہمچنین ریاح را در جان ہون می کنند۔ چون حالت از این لطیف تر می شود پس دیگر جوگی حضرات حرکتِ جان و ریاح ہر دو را قابو کردہ حاملِ حبسِ دم می شوند۔

آنرا کہ شری کرشن جان و ریاح می گویند، مہاتما بدھ ہمین را انا بان می گویند و آنہا این را نفسِ آمد و نفسِ خارج ہم گفتہ است۔ جان آن نفس است کہ این را شما اندرون می کشید و ریاح آن نفس است کہ این را شما بیرون می گزارید، تجربۂ جوگیان است کہ شما با نفس عزمِ ماحولِ بیرونی ہم قبول می کنید وہمچنین در نفسِ خارج ہم موجِ خیالاتِ نیك و بدِ باطنی مسلسل می اندازید۔ عزمی بیرونی قبول نہ کردن ہونِ جان است واندر عزائم را از سرزد شدن ، باز داشتن ہونِ ریاح است۔ نہ از اندرون اظہار عزمی شود و نہ خیالِ دنیای بیرونی اندرون اضطراب پیدا کند ہمچنین چون حرکتِ جان و ریاح ہر دو مساوی می شوند پس قرارِ نفس یعنی احاطۂ نفس ہم می شود، ہمین حبسِ دم است این حالتِ قابویافتنِ بر دل است۔

قرارِ نفس و قرارِ دل یکسان اند۔ ہر انسانِ عظیم این موضوع را بیان کردہ است۔ دروید بیان اینست۔ 'چتواری واك پارمی تا پدانی' (चत्वारि वाक्)

परिमिता पदानि ऋग्वेद १/१६४/४५, अर्थववेद ९/१५/२७) همین را محترم مهاراج می گفتند "هو نامی را در چهار درجات ورد کرده می شود بیکهری، مدهیمه پشینتی و پرا" آنکه ظاهر می شود آنرا بیکهری می گویند۔ یعنی ذکر نام چنین شود که شما هم شنوید و بیرون گر کسی نشسته شود او هم بشنود۔ مدهیمه یعنی وردِ آوازِ خفیف که این را محض شما شنوید در بغلِ شما نشسته شده شخص هم نشنود تلفظ این از حلق می شود و رفته رفته جنونِ نام طاری می شود۔ تسلسل جاری می شود۔ چون ریاضت لطیف تر می شود۔ حالتِ پشینتی یعنی حالتِ دیدنِ نام می آید۔ باز وردِ نام کرده می شود۔ همین نام در نفس تحلیل می شود۔ دل را ناظم ساخته قایم می کنید۔ باز ببینید که موجِ نفس چه می گوید؟ موجِ نفس کی می آید؟ کی بیرون می رود؟ قولِ عظیم مردمان است که این نفس بجز نام چیزی هم نمی گوید۔ ریاضت کش وردِ نام نمی کند، محض از او بلند شونده موسیقی را می شنود، موجِ نفس را محض می بیند، لهٰذا این را پشینتی می گویند۔

در پشینتی دل را در شکلِ ناظر ایستادن ضروری است۔ ولی چون وسیله بلند تر می شود باز ضرورتِ شنیدن هم باقی نمی ماند چون یك مرتبه صورت قایم کنید پس خود بخود خواهید شنید (جپی نه جپا وی اپنی سی آوی जपे न जपावे अपने से आवे) نه خود ورد کنید نه دل را برای شنیدن مجبور بکنید باز هم ورد جاری بماند نامِ همین اجپا (अजपा) است۔ چنین نیست که ابتدای ورد هم نه کنید و آمد اجپا ، گر کسی ابتدای ورد نمی کند پس نزدِ او از نامِ اجپا چیزی هم نخواهد شد۔ معنیِ اجپا است، ماورد نه کنیم، ولی ورد همراهیِ ما ترك نه کند۔ چون یك مرتبه خارِ صورت (یاد) در دل می نشیند پس ورد جاری می شود و مسلسل جاری می ماند، نامِ این وردِ قدرتی اجپا است و همین وردِ ماورائی است این ماورا از دنیا در عنصرِ روحِ مطلق داخله می دهاند۔ بیشِ این در ورد (وانی वाणी) تبدیلی نیست۔ دیدارِ معبودِ اعلیٰ عطا کرده در آن محو می شود۔ لهٰذ این را ماورا (پرا परा) می گویند۔

در پیش کرده شلوك شری کرشن محض این هدایت کردند که بر موجِ نفس نظرِ بدارید چون که بعد از این خود بر وردِ اوم زور می دهند۔ گوتم بده هم

در" اناپان ستی "ذکر نفس هم می کنند۔ بالآخر آن انسانِ عظیم چه گفتن می خواهند؟ در اصل در ابتدا از حالتِ بیکهری مدهیمه می آید و از این بلند تر شدن در حالتِ وردِ پشینتی موجِ نفس در گرفت می آید۔ در آنوقت ورد در موجِ نفس تحلیل شده حاصل خواهد شد۔ باز ورد چه کنیم؟ باز محض دیدنِ نفس است۔ لهٰذا محض جان۔ ریاح گفت، نام را ورد کنید چنین نه گفت که وجه اینست که ضرورتِ گفتن هم نیست۔ اگر بگویند پس گمراه شده در درجاتِ پست مبتلا خواهد شد۔ مهاتما بده، مرشد کامل مهاراج و هر عظیم انسان که از این راه گذشته اند این همه یك سخن می گویند۔ نامِ بیکهریِ و مدهیمه برای داخل شدن، محض بابِ وردانید۔ از پشینتی هم در نام داخله حاصل می شود۔ در 'پرا'(परा) وردِ نام مسلسل روان می شود در آن ورد همراهیِ ترك نمی کند۔

دل از نفس بسته است۔ چون بر نفس نظر است۔ در نفس نام تحلیل شده است نه از اندرون عروجِ عزمی است نه عزائم ماحولِ خارجی اندر داخل می شوند۔ همین حالتِ حصولِ فتحِ هردل است۔ با همین ثمرۂ یگ بر آمد می شود۔

اَپَرَیٔ نِیَتَا هَارَا پَرَانَان پرانَی شُو جُریتی
سَرْوَیس یَیْتَیٔ یَگ وِدُو یَگکش پتُ کَلَ مَشَا(۳۰)

अपरे नियताहारा: प्राणान्प्राणेषु जुह्वति ।
सर्वेऽप्येते यज्ञविदो यज्ञक्षपितकल्मषा: ॥३०॥

دیگر مردمان که منظم خوراك گیرنده اند ۔ هونِ روح در روح هم می کنند۔ محترم مهاراج می گفتند که "خوراكِ یوگی راسخ، آسن مضبوط و خواب مستحکم شدن ضروری است۔" بر خوراك و تفریح قابو کردن بسیار ضروری است۔ چنین همه جوگیان هونِ جان در جان هم می کنند۔ یعنی بر نفسِ آمد هم همه خیال مرکوز می دارند بر نفسِ خارج غور نمی کنند چون نفسِ آمد شد پس 'اوم' شنید باز نفسِ آمد شد پس مسلسل اوم بشنوید۔ چنین بذریعۂ یگ متبرك این همه مردمان (آنها که از گناه پاك شده اند) علمِ یگ دارنده اند۔ اشخاصیکه از این

طریقِ های هدایت یافته گر از جای هم عمل می کنند پس آن همه علمِ یگ دارنده اند۔ اکنون در بارۂ ثمرۂ یگ می گویند۔

یَگ شِشْـتَـام تَبھُـجُـوْ یَـانتِـیُ بَـرهَـم سَـنَـاتَـنَمْ
نَـائیُ لُـوکُـوس سَـتْ تَیِـیُ یَـگَـاسَـی کُرُوتوسَـنَـی کُرُوسَـتْ تَمْ(۳۱)

यज्ञशिष्टामृतभुजो यान्ति ब्रह्म सनातनम् ।
नायं लोकोऽस्त्ययज्ञस्य कुतोऽन्यः कुरुसत्तम ॥३१॥

ای اشرف الاشرف ارجن آنرا که یگ تخلیق می کند، هر را باقی می گزارد آنست آبِ حیات ۔ دربارۂ این معلوماتِ ظاهری علم است۔ جوگی حضرات از این علمِ جاودان لطف اندوز شوندگان یعنی آنرا حاصل کنندگان(یانتی برهما سناتنم यान्ति ब्रह्मा सनातनम) پروردگارِ دائمی وا بدی را حاصلِ می کنند۔ یگ چیزی است که مکمل شده هم در پروردگارِ ابدی داخله می دهاند یگ نه کنیم پس چیست؟ شری کرشن می گویند که از یگ عاری انسان را دوباره این انسانی دنیا یعنی جسمِ انسانی هم حاصل نمی شود، پس دیگر عوالم چه طور آرام ده خواهند شد۔ برای این شکلهای غیر انسانی(یونیان) محفوظ اند۔ بیش از این چیزی نیست ۔ لهٰذا یگ کردن برای همه مردمان ضروری است۔

ائیَ بَهُـو وِیُـدهَـا یَـگیَـا وِیُـت تَـا بَـرهـمَـنُـو مُـکهـی
کَـرَم جَـانـوِی دهـی تَـان سَـروَانَیْـوی گَیَـاتوَا وِیمُوکْـش سی(۳۲)

एवं बहुविधा यज्ञा वितता ब्रह्मणो मुखे ।
कर्मजान्विद्धि तान्सर्वानेवं ज्ञात्वा विमोक्ष्यसे ॥३२॥

چنین مذکوره بالا همه گونه یگ در زبانِ وید بیان شده اند، از زبانِ معبود تفصیلاتش بیان شده اند۔ بعد از حصول جسمِ مردمان عظیم را پروردگار قبول میکند۔ عقلِ عابدانی که از معبود وابستگی می دارند محض یك مشین می شود۔ از وسیلۂ شان معبود هم می گوید۔ در زبانِ ایشان تفصیلِ یگ بیان شده است۔

این همـه یگـان را تو (कर्मजान् विद्धि کرم جان ودهی) از عـمل پیدا شده بدان۔ قبل از ایـن هم گفته انـد (یگی کرم سمد بهوی यज्ञ: कर्मसमुदभव:) ایشان را چنین بر راهِ عملی رفته و علم حاصل کرده (اکنون گفته بود که یگ کرده هر که از گـناه آزاد شده همین حقیقی علم یگ دارنده است) ارجن تو विमोक्ष्यसे کاملاً از قیدِ دنیـوی آزاد خـواهـد شـد۔ ایـن جا مالكِ جوگ شكلِ عمل را صاف صاف گفتند۔ آن حرکتِ عمل است و از این مذکوره بالا یگ مکمل می شوند۔

اکـنـون گـر حـصـولِ دولتِ روحانی ، تصورِ مرشد، ضبطِ نفس، هونِ نفسِ آمـد در نـفسِ خـارج، هـونِ خـارج در نـفسِ آمـد و بر حرکتِ جان و ریاح قابو، از کـاشت کردن یا از تجارت وحکومت و سیاست کردن حاصل بشود پس شماحاصل بـکنید۔ یگ چنین طریقِ کار است که چون تمام می شود فوراً در پروردگار داخله می دهاند۔ گر شما از کاری بیرونی در معبود، فوراً داخله می یابید پس بکنید۔ در حقیقت این همه یگ، اعمالِ باطنیِ غور و فکر اند عکاسیِ عبادت است۔ بذریعۂ ایـن قابـلِ عبادت معبود ظاهر می شود یگ یك معینه و خصوصی طریقِ کار است که بـذریـعـۂ این دوریِ معبودِ قابلِ پرستش طی می شود.این یگ از تنفس و حبس دم وغیره از طـریقـی کـه مـکـمل می شوند نامِ آن طریقِ کار عمل است 'عمل' را خاص معنیٰ است، عبات، 'غور وفکر'۔

عـمـوماً مردمان می گویند که در دنیا هر چه کرده می شود آن عمل شد۔ از خـواهشات مبرا شـده هر چـه کـنید ایـن شـد بی لوث جوگِ عملی کسی می گـویـد که گر برای حصولِ منافعِ زیاده لباسِ بیرونی می فروشید۔ پس شما باغرض اید و گـر بـرای خدمتِ ملك پارچه های ملكِ خویش می فروشید پس این شد بی غرض جـوگِ عـمـلـی۔ گر شما از ته دل خدمت می کنید از فکر نفع و نقصان آزاد شده تجارت می کنید پس این شد بی لوث جوگِ عملی ازفکرِ فتح و شکست آزاد شده جـنـگ کـنیـد ، در انتخاب حصه بدارید بی لوث ریاضت کش شدید؟ از وفات نـجات هم حاصل خواهد شد۔ در حقیقت چنین نیست۔ مالكِ جوگ شری کرشن در صـاف الـفاظ گفتند که در این بی غرض عمل معینه طریق محض یك است (وی وسا یاتـمیـکـا بدهی ری که کروننندن (व्यवसायात्मिका बुद्धिरेकेह कुरूनन्दन) ارجـن! تو عملِ

معینه را کن۔ طریقِ کارِ یگ هم عمل است۔ یگ چیست؟ هونِ تنفس، ضبطِ نفس، تمثیلِ یگ تصورِ انسانِ عظیم، قابو برا انفاسِ حبسِ دم این فتح یا بی حالتِ دل است۔ وسعتِ دل هم دنیا است در الفاظِ شری کرشن (ای هی وی تی وجت سر گویه شا سامیی استهت منی :इहैव तैर्जितः सर्गो येषां साम्ये स्थितं मनः) بذریعهٔ آن مردمان بر متحرك و ساکن دنیا بر همین جا فتح حاصل کرده شد آنکه دلش در مساوات قایم است۔ مساواتِ دل نیك وازحصولِ فتح دنیا چه نسبت است؟ گر بر دنیا فتح حاصل شد پس قیام بر کجا کرد؟ دربارهٔ این می گویند، آن معبود بی عیب و حاملِ مساوات است۔ این جا دل هم بی عیب و مساوی حالت دارنده شد، لهٰذا آن در معبود مقام سازنده می شود۔

لب لباب اینست که وسعتِ دل هم دنیا است این متحرك و ساکن دنیا هم در اشکالِ اشیای هون است۔ چون بر دل قابو می شود بندشِ دنیا هم می شود۔ چون بر دل قابو حاصل می شود فوراً ثمرهٔ یگ، بر آمد می شود۔ یگ آنرا که تخلیق می کنند، این علمِ جاودان را حاصل کننده انسان در معبودِ ابدی داخل می شود۔ دربارهٔ این همه یگ ها بذریعهٔ عظیم مردمان آنهاکه در معبود قایم اند گفته شده است چنین نیست که ریاضت کشانِ فرقه های مختلف یگهای گوناگون می کنند۔ بلکه این همه یگ حالاتِ ادنیٰ و اعلیٰ ریاضت کشی هم اند۔ آن طریق که از آن این یگ در وجود می آید نامش عمل است۔ در همه گیتا شلوکی هم چنین نیست که طرفداری طور طریق های دنیوی (کاروبار) بکند۔

اکثر چون نامِ یگ می آید مردمان بیرون یك صدر مقام (یگ ویدی) ساخته، کنجد وجو گرفته سواها گفته شده ابتدای نذرِ آتش (هون)می کنند۔ این یك فریب است۔ یگِ سامان (درب یگ) دیگر است، این را شری کرشن تمام مرتبه گفتند ولی از قربانی چوپایان و از نذرِ آتشِ کردنِ اشیاء این را تعلقی نیست۔

شَرِیُ یَلندَرَی وَیُ مَیَاهگیَا جگیَنایَگ ای پَرن تپ
سَروکَرماکهِلی پَارتهه گیانی پَرِسُ ماپ یه تَی(۳۳)

श्रेयान्द्रव्यमयाद्यज्ञाज्ज्ञानयज्ञः परंतप ।
सर्वं कर्माखिलं पार्थ ज्ञाने परिसमाप्यते ॥३३॥

ارجن یگی که از مال و متاعِ دنیوی تمام می شود، بمقابلهٔ آن یگِ علم افضل و بلند و برتر و افادی است۔ (ثمرۂ این علم ، دیدارِ ظاهری است، آنکه تخلیقش از یگ می شود۔ چنین یگ که نامِ فهمِ آن عنصرِ لافانی علم است) ای پارته همه اعمال در علمِ ختم می شوند परिसमाप्यते و بطور کلی تحلیل می شوند۔ علم، آخری انجامِ یگ است۔ بعد ا زاین عمل کردن نفعی نیست نه از ترك کردن عظیم انسان را نقصانی هم می شود۔

چنین یگی که از مال و متاعِ مادی می شوند آن هم یگ اند ، ولی بمقابلهٔ آن یگ که ثمره اش دیدارِ ظاهری است این بنسبت یگِ علم بی حد کم اند۔ خواه شما هونِ کرورها کنید۔ صدها صدر مقامِ یگ سازید، مال و متاع را بر راهِ صحیح صرف کنید، در خدمتِ عابد و عارف و مردمان عظیم صرف کنید، ولی این همه بمقابلهٔ این یگِ علم بی حد کم اند۔ در حقیقت یگِ تنفس است۔ ضبطِ نفس را است۔ بر دل قابو یافتن است بطوریکه اکنون شری کرشن گفته اند۔ این یگ را از کجا حاصل کرده شود؟ طریقِ اش از کجا آموزیم؟ چه این یگ در دیر و حرم و کلیسا حاصل خواهد شدیا در کتب؟ در سفر و زیارت مقاماتِ مقدس حاصل خواهد شدیا از غسل کردنِ در تالاب و رود پاك حاصل خواهد شد؟ شری کرشن می گویند که نه، مخزنِ این محض یك است در عنصر قایم عظیم انسان۔ چنین که

تَـدْوِدِیُ پَـرْنِـی پَـاتیْـن پَـرِیُ پَـرش نیـن سَـیُ وَیـا
اُپ تیُکـش یَـنتِی تَـی گیَـانَـی گیَـانَـی نَسْت تَتّـوُدرشِـنَیُ (۳٤)

तद्विद्धि प्रणिपातेन परिप्रश्नेन सेवया ।
उपदेक्ष्यन्ति ते ज्ञानं ज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः ॥३४॥

لهٰذا ارجن! تو در قربتِ رمزشناس انسان رفته بخوبی باادب سرنگون شده(جبین سائی وآداب کرده، از غرور عاری شده در پناه رفته) خوب خدمت کرده، دور از مکر و فریب سوال کرده علمش را بدان، آن عالمانِ عنصر ترا

نصیحتِ علمِ آن خواهند داد و بر راهِ عمل گامزن خواهند کرد۔ بعد از خدمت هم با احساسِ خود سپردگی این صلاحیتِ این علم حاصل کردن می آید۔ رمز شناس مردمان عظیم روحِ مطلق عنصر اعلیٰ را بدیهی دیدار کنند گان اند۔ این علمِ طریقِ خاصِ یگ دارندگان واین شما را هم تعمیل خواهند داد۔ گر این یگ چیزی دیگر شدی، پس ضرورتِ عالمِ رمز شناس، چه بود۔

خود پیشِ شری کرشن هم ارجن ایستاده بود۔ آن او را نزدِ رمز شناس چرا می فرستند؟ در حقیقت شری کرشن یك جوگی بودند۔ خیالِ آنست که امروز طلبگار ارجن پیش من موجود است، در مستقبل طلبگاران را این شك نشود که شری کرشن رفتند۔ اکنون مادر پناهِ که برویم؟ لهٰذا آن صاف کردند که نزدِ رمز آشنا بر آن عالم حضرات ترا نصیحت خواهند داد۔ و

یَجْ گیاتوَانه پُنَرْ مُورهَمَیُ وَی یَاس یَسِیُ پَانڈَوْ

یَیُن بهُتَان یَیُ شَی شَین دَرکشَی سَیَات مَنْ یه تهُو مَیِیُ(۳۵)

यज्ज्ञात्वा न पुनर्मोहमेवं यास्यसि पाण्डव ।

येन भूतान्यशेषेण द्रक्ष्यस्यात्मन्यथो मयि ॥३५॥

آن علم را بذریعۂ آنها فهمیده تو باز گاه هم چنین در فریفتگی مبتلا نخواهد شدی۔ بذریعۂ آنها داده شده معلومات، بر آن عمل کرده شده در مابینِ روحِ همه جانداران را خواهی دید۔ یعنی در همه جانداران صلاحیتِ همین روحِ دیدن در تو خواهد آمد چون بر هر مقام صلاحیتِ نظارۂ یکسان کردن خواهد آمد، بعد ازان تو در من داخل خواهی شد۔ لهٰذا ذریعۂ حصولِ آنروح مطلق از وسیلۂ انسان رمز شناس است۔ در بارۂ علم و دربارۂ حقیقتِ دائمی و دین به مطابق شری کرشن از رمز شناسی هم طریقِ پرسیدن است۔

اَپِیُ چَی دسِیُ پَاپَیُ بهَیَیُ سَرو بهَیَیُ پَاپ کَرت تَمی

سَرو گیَان پَل وَی نَیو وَرجِنْ نی سَنت تَرشِ یه سی(۳۶)

अपि चेदसि पापेभ्यः सर्वेभ्यः पापकृत्तमः ।

सर्वं ज्ञानप्लवेनैव वृजिनं संतरिष्यसि ॥३६॥

اگر تو از همه گناهگاران بیش تر گناه کننده است باز هم بذریعۂ کشتیِ علم بحرِ همه گناهان را بلا شك بخوبی پار کرده کناره خواهی یافت۔ مطلب این اخذ مکنید که شما بسیار گناه کرده هم نجات حاصل خواهید کرد۔ مطلبِ شری کرشن محض اینست که شما در این شك مبتلا نشوید که ما گناهگارِ عظیم هستیم مارا نجات حاصل نخواهد شد، چنین گنجائشی اخذ مکنید، لهٰذا شری کرشن همت افزائی می کنند و یقین می دهانند که گر کسی از انبوهِ گناهِ همه گناهگاران هم زیاده گناه کننده بازهم بذریعۂ آن کشتی که از رمز شناسان حاصل کرده است بی شك تو از همه گناهان بخوبی کناره حاصل خواهی کرد ۔ چه طور؟

یَدھی دَھانسی سَمِدھ دُھوگنی بھَسَمْ سَات کُرُوتی سی ارجُنْ

گیَانَاگنی سَرَوُکَرمانِیُ بھَسَمْ سَات کُرُوتَی تَتھَا (۳۷)

यथैधांसि समिद्धोऽग्निर्भस्मसात्कुरुतेऽर्जुन ।

ज्ञानाग्निः सर्वकर्माणि भस्मसात्कुरुते तथा ॥३७॥

ارجن! چنین شعله های آتش هیزم را خاك می کنند ، همچنین آتشِ علم هم همه اعمال راسوخته خاك می کند۔ این مقامِ ابتدائی علم نیست، که از آنجا در یگ داخله حاصل می شود، بلکه این علم یعنی در بارۂ دیدارِ بدیه عکاسیِ انجامِ آخری است که در آن اوّل اعمالِ غیر نسلی سوخته برباد می شوند و باز باحصول اعمالِ غور و فکر هم درهمین تحلیل می شوند۔ آنکه حاصل کردن بود حاصل شد۔ اکنون بعد ازین غور و فکر کرده کرا تلاش کنیم؟ چنین دیدارِ بدیهی کننده عالم اختتامِ همه اعمالِ مبارك و نامبارك خواهد کرد۔ این دیدارِ بدیهی کجا خواهد شد؟ بیرون خواهد شد یا در باطن؟ بر این می گویند۔

نَه هِیُ گیَانَیْن سَدَرشی پَوِیْتَر مِیْھ وِیْدھ تَیُ

تَت سَوُیَه یُوگ سن سدھی کُولَی نَاتَمِنی وِیْنَدْتِیُ (۳۸)

न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते ।

तत्स्वयं योगसंसिद्धः कालेनात्मनि विन्दति ॥३८॥

بی شك در این دنیا بمقابلۂ علم پاك کننده چیزی هم نیست۔ آن علم را (بدیهی دیدار) تو خود (نه که دیگر) در حالتِ تکمیلِ جوگ (نه که در ابتدا) در روحِ خویش و در دنیای دل محسوس خواهی کرد نه بیرون برای این علم کدام صلاحیت در کار است؟ در الفاظِ مالكِ جوگ هم۔

شَرَدھاوان تَلَبھۂ تَی گیَانی تَت پَرَیٔ سَنیه تَی اِندریه
گیَانی لَبدۂ وَا پَرَرَا شَانتِیم چِرَینا دھِیگچ چھتِیٔ (۳۹)

श्रद्धावाँल्लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः ।
ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिमचिरेणाधिगच्छति ॥३९॥

عقیدت مند و مستعد و نفس کش انسان هم علم حاصل می کند گر با عقیدت تجسس نیست پس در پناهِ رمز شناس انسان رفته هم علم حاصل نمی شود۔ محض عقیدت هم کافی نیست ممکن است که عقیدت مند کمزور کوشش کننده هم می تواند شود لهٰذا بذریعۂ عظیم انسان بر راهِ هدایت کرده مستعد شده شوقِ پیش رفتگی ضروری است۔ با این احتیاطِ همه حواس هم ضروری است۔ آنکه از خواهشات جدا نیست، برای او دیدارِ بدیهی (علمِ حصول) مشکل طلب است۔ صرف عقیدت مند، مشغول در عمل، نفس کش انسان هم علم حاصل می کند۔ علم را حاصل کرده در آن وقت سکونِ حقیقی را حاصل می کند بعد ازان برای حصول چیزی باقی نمی ماند۔ همین آخری منزلِ سکون است باز آن گاهی بی سکون نمی شود و برجائیکه عقیدت نیست

اَگیَاشچَا شَرَدھَان شَچ سَنشَیَاتمَا وِنَش یَتیٔ
نَایَیه لُوکوستِیٔ نه پَرو نه سُکھی سَنشَیَاتمَنی (۴۰)

अज्ञश्चाश्रद्दानश्च संशयात्मा विनश्यति ।
नायं लोकोऽस्ति न परो न सुखं संशयात्मनः ॥४०॥

جاهلی که از خصوصی طور طریقِ یگ نا بلد است۔ و بلا عقیدت آن انسان که در شك و احتمال مبتلا است۔ از این راهِ روحانی گمراه می شود۔ در آن هم برای انسانیکه در شك و شبه مبتلا است نه سکون است نه دیگر بار جسمِ

انسانی است و نه روحِ مطلق هم است۔ لهٰذامی باید که نزدِ رمز شناس انسان رفته ازالۀ شك و احتمال این راه بکنند ورنه دیدارِ حقیقت گاه هم نخواهند کرد۔ باز این را که حاصل می کند؟

یُوگ سنی آست کَرمانی گیَان سَن چھِنْ سَن شَیَمْ

آتَمْ وَنْتَی نه کَرمانی نِبَدهَنْتِیْ دهَنی جَیَیْ (٤١)

योगसंन्यस्तकर्माणं ज्ञानसंछिन्नसंशयम् ।

आत्मवन्तं न कर्माणि निबध्नन्ति धनंजय ॥४१॥

مردیکه اعمالش بذریعۀ جوگ در معبود تحلیل شده اند و شك و شبهاتِ آن بذریعۀ روبروعلمِ معبود ختم شده اند، بسته از معبود چنین انسان را اعمال در بندشِ خویش نمی گیرند۔ بذریعۀ جوگ هم خاتمۀ اعمال خواهد شد۔ از علم هم شك هم دور خواهد شد لهٰذا شری کرشن می گویند۔

تَسْمَاد گیَان سَنْ بھُوتَی هَتْ سَتھی گیانا سِنَات مَنَیْ

چھِتْ تَوَیْنَی سَنْ شَیَه یُوگمَاتِیشْ ٹھُوتِتْ شَٹھ بھَارت (٤٢)

तस्मादज्ञानसंभूतं हृत्स्थं ज्ञानासिनात्मनः ।

छित्त्वैनं संशयं योगमातिष्ठोत्तिष्ठ भारत ॥४२॥

فردِ خاندانِ بهرت ارجن! تو در جوگ مقامِ خویش قایم کن و آن شك را که در دل موجود است و از جهالت پیدا شده است از شمشیرِ علم ببر۔ برای جنگ قایم شو۔ چون دشمنِ تمثیل شك که بدیدارِ بدیهی خلل می اندازد، در دل است پس بیرون کسی هم از کسی چرا خواهد جنگید؟ در حقیقت چون شما بر راهِ غور و فکر ترقی می کنند پس در آنوقت پیدا از شك خصائلِ خارجی رادر شکلِ خلل شدن فطری است۔ این بشکلِ دشمن خوفناك حمله می کنند۔ با احتیاط عملِ خصوصی طریقِ یگ کرده شده از این عیوب خلاصی یافتن هم جنگ است، ثمره اش سکونِ اعلیٰ است، همین فتح آخری است، در عقبِ این شکست نیست۔

مغز سخن

در ابتدای این باب مالكِ جوگ شری كرشن گفتند كه این جوگ را در ابتدا من برای خورشید گفتم وخورشید از مورثِ اوّل منو گفت و مورثِ اوّل منو از اكشواكـو گفت و شاهی عارفان حضرات دانستند من، خواه مقامِ غیر مرئی دارنده گفت۔ انسانِ عظیم هم شكلِ غیر مرئی میدارد۔ این جسم برای رهائشِ اومحض یك مكان است۔ بر زبانِ چنین انسان محض معبود هم جاری می شود۔ از چنین عظیم انسان، جوگ بذریعۂ آفتاب متحرك می شود۔ نشر شكلِ آن نورِ اعلیٰ در نفس می شود، لهٰذا از آفتاب گفت۔ در نفس متحرك شده آن در شكلِ تاثرات آمدند۔ چون در موجِ نفس اند و خته می شود، چون وقت می آید در دل عزم شده می آید و چون عظمتش در فهم می آید بنسبت آن جمله خواهش بیدار می شود و جوگ شكلِ عمل می گیرد، بتدریج ترقی كرده شده این جوگ مال و زر و بدرجۂ كامیابیِ عرفانِ شاهی رسیده درحالتِ اختتام می رسد۔ ولی آنكه بندۂ محبوب است۔ و دوستِ لا شریك است۔ عظیم انسان هم دستگیریِ او می كنند۔

بر این سوالِ ارجن كه پیدائش شما اكنون شده است؟ مالكِ جوگ شری كرشن گفتند كه مبرا از پیدائش غیر مرئی و لافانی و جلوه گر در همه جانداران شده هم من بذریعۂ عملِ جوگ و كار سازی خویش قدرتِ هر سه صفات خود را قابو كرده ظاهر می شوم۔ ظاهر شده چه می كنند؟ برای حفاظتِ اشیای قابلِ عمل و برای خاتمه اشیای كه خرابی پیدا می كنند و برای استحكامِ روحِ مطلق دین اعلیٰ من از اوّل تا آخر پیدا می شوم۔ آن عمل و پیدائشم پر نور است۔ این را صرف رمز آشنا هم می دانند۔ اوتارِ معبود از حالتِ كلی یگ هم می شود، اگر دلچسپی حقیقی شود، ولی ریاضت كشِ ابتدائی نمی فهمد كه این معبود می

گـویند یا محض حصولِ رمز و کنایه می شود۔ از فلك که می گوید؟ متحرم مهاراج مـی گفتند که چون معبود مهربان می شوند از روح رتھ بان می شوند پس از ستون و درخـت و برگ و برو خلاء یعنی از هر جا گفتگو می کنند و دست گیری می کنند۔ چـون تـرقـی کرده شده عنصر اعلیٰ روح مطلق ظاهر شود پس آن وقت با حصولِ نسبت اوبطـور صاف می فهمد۔ لهٰذا ارجن! چنین شکلم را رمز شناسان دیدند، و مرا دانسته آن همین آنوقت در من داخل می شوند، از آواگون مبرّا می شوند۔

چنیـن آنها طـریـقِ اوتارِ معبود بیان کردند، آن در دلِ عاشقی می شود، بیرون هـرگـزنـمـی شـود، شـری کرشن گفتند که مرا اعمال نمی بندند یعنی بامن بـنـدشِ اعـمـال نیسـت، و هـر که از این سطح می داند، برای او هم بندشِ اعمال نیست همین فهمیده مردمانِ طلبگارانِ نجات ابتدائی عمل کرده بودند۔ انسان و حصولِ علم کرده طالبِ نجات ارجن این حصولیابی حتمی است۔ اگر یگ کرده شـود۔ شـکـلِ یگ بیـان کـردنـد ثـمـرۀ یگ و(سکـونِ دائـمـی) و سکونِ اعلیٰ و عـنـصرِاعلیٰ گفتند۔ این علم را از کجا حاصل کرده شود؟ دربارۀ این در قربتِ رمز شـناسـی رفتن و بـرای و از همین طریق ها پیش آمدن گفتند تا از این آن مردمان عظیم مهربان شوند۔

مـالكِ جـوگ صـاف کردند که آن علم را تو از عملِ خود حاصل خواهی کـرد ایـن از عـمـلِ دیـگـر تـرا حاصل نخواهد شد، و آن هم در دورِ کامیابیِ جوگ حاصل خـواهـد شـد، نه که در ابتدا۔ آن علم (دیدارِ بدیه) در دنیای دل خواهد شـد،نـه که بیرون۔ محض عقیدت مند، مستعد، نفس کش و انسانیکه عاری از شك و شبه است این را حاصل میکند۔

لهٰذا در دل مـوجـود شك خـویـش را از شـمشیرِ بیـراگ ببـر۔ این جنگِ دنیای دل اسـت۔ از جنگِ خارجی آن جنگ را که در گیتا بیان شده است تعلقی نیست۔

در این باب مالكِ جوگ شری کرشن خصوصاً شکلِ یگ را صاف کردند و گـفتـنـد کـاریـکـه از آن یگ مـکـمـل مـی شود، نـامِ کـردنِ آن (طـریـقِ کـار) عمل است۔عمل را از تفصیل در همین بابِ صاف کردند۔ لهٰذا

چنین تمثیلِ شری مد بهگودِ گیتا درباره اوپنیشد و علمِ تصوف وعلمِ ریاضت در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ "تشریحِ عملی جوگ" باب چهارم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑا نند جی مهاراج آنکه مقلدِ پرم هنس پرما نند جی مهاراج اند نوشته شده تشریح "شری مدبهگود گیتا"، یعنی در "یتهارته گیتا" بنامِ "تشریحِ عملی جوگ" (यज्ञकर्मस्पष्टीकरण) بابِ چهارم مکمل شد"

(هری اوم تت ست)

اوم شری پرماتمنی نمه

«باب پنجم»

درباب سوم ارجن سوال قایم کرده بود که ای بنده نواز چون جوگِ علمی بمطابقِ نظریهٔ شما افضل است، پس مرا در اعمالِ خوفناك چرا مبتلا می کنید؟ ارجن را بمقابلهٔ بی غرض جوگِ عملی جوگِ علمی چندان آسان محسوس می شود، زیراکه چون در جوگِ علمی شکست حاصل می شود پس مرتبهٔ دیوتا حاصل می شود و در فتح مقامِ حضورِ اعلیٰ حاصل می شود، در هر دو حالات فائده هم فائده محسوس شد، ولی تا اکنون ارجن بطورِ کلی فهمیده بود که بر هر دو راه عمل کردن ضروری است (مالكِ جوگ این را ترغیب می دهند که این پناهِ شخصی برود هر که عاری از شك و شبهات رمز آشنا است، زیراکه برای فهمیدن محض این مقامی است) لهٰذا قبل ازین که او از این هر دو راه یك راه بچیند عرض کرد ۔ارجن گفت

اَرجُن اُواچ

سَنیّاس کَرمَنا کَرشَن پُنَر یوگ چه شَن سَسَیُ
یَچ چهری ای تیُورَیکَیُ تَن می بُرهی سُونِش چِیُ تَم(۱)

अर्जुन उवाच

संन्यासं कर्मणां कृष्ण पुनर्योगं च शंससि ।
यच्छ्रेय एतयोरेकं तन्मे ब्रूहि सुनिश्चितम् ॥१॥

ای شری کرشن ! گاهی شما تعریفِ عملِ ترك دنیا آنکه بذریعهٔ ترك دنیا کرده میشودو گاهی تعریفِ چنین عمل آنکه از نظریهٔ بی غرض کرده می شود می کنند، در این هر دو هم یك آنکه در نظر شما کاملاً درست شود، و بزرگ و افادی شود اورا برایم بیان بکنید۔ گر برای بجای رسیدن شما را دو راه بیان کرده شوند پس شما یقیناً راهِ آسان خواهید پرسید۔ گر نخواهید پرسید پس شما ارادهٔ رفتن نمیدارید۔ بر این مالكِ جوگ گفتند۔

شری بهگوان گفتند

سَن یا سی کَرم یوگشچ نِی شری یَس کَرا وُبهُو
تَیُو ستُو کَرم سَنُ یَا سات کَرم یُوگُو وِیُ شِشُ یه تیُ(۲)

श्री भगवानुवाच

संन्यास: कर्मयोगश्च नि:श्रेयसकरावुभौ ।
तयोस्तु कर्मसंन्यासात्कर्मयोगो विशिष्यते ॥२॥

ارجن! از وسیلۂ ترکِ دنیا کرده شونده اعمال یعنی اعمالیکه از راهِ علم کرده می شوند و (کرم یوگ कर्मयोग) اعمالیکه از خیالِ بی لوث کرده می شوند این هر دو هم شرفِ اعلیٰ دهاننده اند۔ ولی در این هر دو راه بنسبت عملِ ترکِ دنیا که از نظریۂ علمی کرده می شود، بی لوث جوگِ عملی افضل است۔ سوال فطری است که افضل چرا ست؟

گیَیُ سی نِتُیه سنُیَاسِیُ یُو نه دُوِیُشِٹِیُ کَاڈنگ کشِتِی
نِردونـدو هی مَهابَاهُو سُکهی بَندهات پَری مُچ یه تیُ(۳)

ज्ञेय: स नित्यसंन्यासी यो न द्वेष्टि न काङ्क्षति ।
निर्द्वन्द्वो हि महाबाहो सुखं बन्धात्प्रमुच्यते ॥३॥

بازوی عظیم ارجن! هرکه نه از کسی نفرت می کند، نه خواهشِ چیزی می دارد او همیشه مرتبۂ زاهد می دارد۔ خواه از راهِ علم شود خواه از راهِ عمل بی لوث هم شود۔ از مصیبت های حسد و عداوت وغیره مبرا آن انسان با آرام از بندشِ دنیوی هم آزاد می شود۔

سَانکهی یُوگُو پَرتهگ بَالا پَروَدَنتِی نه پَنڈِتَا
اَی کَم پَیَاس تهِیتَی سَمَی گُو بهَیُو وَرن دَتی پهَلَمُ(٤)

सांख्ययोगौ पृथगबाला: प्रवदन्ति न पण्डिता: ।
एकमप्यास्थित: सम्यगुभयोर्विन्दते फलम् ॥४॥

بی غرض جوگِ عملی و جوگِ علمی این هر دو را اشخاصی هم جدا

جدا می گویند که آنها در این راه اکنون بسی فهمِ سطحی می دارند نکه مردمانِ عالم و فاضل هم زیرا که از این هردو در یك هم بخوبی قایم شده انسان بطور هر دو ثمره روحِ مطلق را حاصل میکند۔ ثمرۂ هر دویك است۔ لهٰذا هر دو یکسان اند۔

یَت سَانکهی پَراپ یَتی اِستهَانی تدَهوگی رَپی گم یَتی
آیکی سَانکهی چه یُوگی چه یه پَش یَتِیُ سی پَش یَتِیُ(۵)

यत्सांख्यैः प्राप्यते स्थानं तद्योगैरपि गम्यते ।
एकं सांख्यं च योगं च यः पश्यति स पश्यति ॥५॥

هرجا که از نظرِ فلسفه عمل کننده می رسدهمین جا از وسیلۂ عملِ بی غرض عمل کننده هم می رسد۔ لهٰذا هر که هر دو را از نظرِ ثمره یك می بیند۔ محض او علم حقیقی می دارد۔ این هر دو برجای می رسند پس بی لوث جوگِ عملی را خصوصیت چرا؟ شری کرشن می گویند۔

سَنیَاس اَسْتُو مَها بَاهُو دُکه ماپ تُم یُوگ تی
یُوگ یُوکتُو مُنِر بَرهَم نَچِی رَینَا دهیُ گچ چهَتِیُ (٦)

संन्यासस्तु महाबाहो दुःखमाप्तुमयोगतः ।
योगयुक्तो मुनिर्ब्रह्म नचिरेणाधिगच्छति ॥६॥

ارجن! بغیر از عملِ سلوكِ بی غرض جوگ संन्यास(سَن نِیُ یَاس) یعنی همه وقف کردن تکلیف دهنده است، چون ابتدای سلوكِ جوگ هم نه کرد پس این حالت نامکن است۔ لهٰذا چنین صوفی که در تصورِ جلوه گر معبود مشغول می ماند و بادلِ خویش حواس را خاموش می دارد،عملِ بی غرض عملی جوگ کرده پروردگار (روحِ مطلق) را جلد هم حاصل می کند۔

ظاهر است که در جوگِ علمی سلوكِ بی لوث جوگِ عملی کردن ضروری است، زیرا که طریق درهر دو یك هم است۔ همین طریقِ یگ است و معنیِ حقیقی اش عبادت است۔ در این هر دو راه محض فرقِ نظریۂ کارکن است۔ یك قوتِ خویش را فهمیده و نفع و نقصان را دیده شده در همین عمل مشغول می

شود و دیگر بی لوث عملی جوگی بر معبود منحصر شده در همین عمل مشغول می شود۔ مثلاً یگ خود بخود تعلیم حاصل می کند۔ و دیگر در مدرسه داخله حاصل کرده نصابِ تعلیم هر دو یك هم است۔ امتحان هم یك است ممتحن و ناظر هم در هر دویك اند، همچنین مرشد هر دو رمز آشنا اند و خطاب هم یك است۔ محض نظریهٔ حصولِ تعلیم هر دو جدا است۔ بلی در اداره خواننده طالبِ علم را سهولت ها زیاده می مانند۔

قبل ازین شری کرشن گفتند که خواهش و غصه دشمنِ اسیر الفتح اند ارجن! ایشان را بکش۔ ارجن محسوس کرد که این کار بسیار مشکل است ولی شری کرشن گفتند۔ نه، ماورا از جسم حواس و ماورا از حواس دل است، ماورا از دل عقل است، و ماورا از عقل شکلِ حقیقیِ تواست۔ تو هم از همان جا آماده بشو، همچنین و جودِ خویش را فهمیده، و قوتِ خویش را پیشِ خود داشته خود مختار شده در عمل مشغول شدن جوگ است۔ شری کرشن گفته بودند دل را مرکوز کرده شده اعمال را سپردِ من کرده از شفقت و غم عاری شده جنگ بکن۔ با سپردگی بر معبود منحصر شده در همین عمل مشغول شدن بی غرض عملی جوگ است۔ طریقِ هر دو یك است وثمره هم یك است۔

بر این زور داده مالكِ جوگ شری کرشن این جامی گویند که، بغیراز سلوكِ جوگ کرده تركِ دنیا یعنی مقام آخرِ اعمالِ مبارك و نامبارك را حاصل کردن نا ممکن است۔

بمطابقِ شری کرشن چنین جوگی نیست که دست بردست داشته نشسته شده بگوئید که "من روحِ مطلق ام، طاهر ام عقل مندام برای من نه عمل است نه بندشِ آن۔ من از نیك و بد آنچه کرده شده گر نظر هم می آیم پس حواس بمطابقِ خصلتِ خویش کار می کنند" چنین ریاکاری در الفاظِ شری کرشن بالکل نیست۔ خود بخود مالكِ جوگ هم دوست لاشریك خود ارجن را هم بلا عمل این مقام نه توانست داد گر او چنان توانست کردی پس ضرورتی گیتا چه بود؟ عمل کردن ضروری است۔ بذریعهٔ عمل هم حالتِ تركِ دنیا را حاصل تواند کرده شود و شخصیکه مزین از جوگ است جلد در روحِ مطلق ضم می شود۔ انسانیکه

مزین از جوگ است چه نشانات می دارد؟ بر این می فرمایند

یُوگ یُکتُو وِشُدھات مَا وِجِیتَات مَا جِیتَین دَریه
سَرُو بھمُتَات مَا بھُوتَات مَا کُروَنّپِیُ نه لِپْ یَتیُ(۷)

योगयुक्तो विशुद्धात्मा विजितात्मा जितेन्द्रिय: ।
सर्वभमतात्मभूतात्मा कुर्वन्नपि न लिप्यते ॥७॥

'विजितात्मा'(وِیُ جِتْ آتما) چنین شخص که جسمش خصوصاً فتح کرده شده است 'जितेन्द्रिय:' آنکه حواسِ آن فتح کرده شده اند 'विशुद्धतात्मा' آنکه خصوصاً باطنش پاك است، چنین انسان 'सर्वभूतात्माभूतात्मा' اصل مخزنِ روح، همه ماڈی جانداران از روحِ مطلق یکسان شده از جوگ مزین است او عمل کرده شده هم در آن ملوّث نمی شود۔ پس چرا می کند؟ برای تابعینِ خویش بی انتها تخم های افادی می اندوزد۔ ملوث چرا نمی شود؟ زیرا که آنکه بنیادی مخرجِ همه جانداران است، که نامش عنصرِ اعلیٰ است آن در آن قایم شد۔ پیش از این چیزی نیست که تحقیقش کنیم اشیای عقب خردشده اند، پس برای چه رغبت پیدا کنیم؟ لهٰذا چنین شخص غلبۂ اعمال نمی دارد۔ مردیکه مزین از جوگ است این عکاسی درجۂ کمالش است۔ باز خلاصۂ بود و باشِ حاملِ جوگ می کنند و گویند که آن عمل کرده شده هم در آن ملوث چرا نمی شود؟

نَیو کِنچِتْ کَرو مِیْتِیُ یُکتُو مَنْ یَیتْ تَتْتَووِتْ
پَشْیَنْشَرن وَنْسپَرشَنْ جِیر گھَنَنْ شَنَنْ گچھَنْ سَوپَن شوَسَنْ(۸)
پَرلَپَنْ وِیُسَرجن گرهی نَنْ مِیْشَنْ نه مِیُ شَن نه پِیُ
اِندرِیَانِی آندریَا اَرتھی شُو وَرتَنْت اِتِیُ دھَارِیَنْ(۹)

नैव किंचित्करोमीति युक्तो मन्येत तत्त्ववित ।
पश्यन्शृण्वन्स्पृशन्जिघ्रन्नश्नन्गच्छन्स्वपन्श्वसन् ॥८॥
प्रलपन्विसृजन्गृहणन्नुन्मिषन्निमिषन्नपि ।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेषु वर्तन्त इति धारयन् ॥९॥

مزین از جوگ چنین انسان هر که عنصر اعلیٰ روحِ مطلق را بادیدارِ

بدیهی می داند این حالتِ دلش یعنی احساس است که در هرکار، اختیارم در مقدارِ ذره هم نیست این تخیّلِ او نیست بلکه این حالت او بذریعهٔ عمل حاصل کرده است چنانکه मन्यते युक्तो اکنون و بعد از حصول او چنین می اندیشد که من همه می بینم، می شنوم، لمس می کنم، می بویم، می خورم، نفس می کشم و رها می کنم، می گویم، قبول می کنم چشم د را ز می کنم و بند می کنم یعنی همه حواس بمطابقِ خصلتِ خویش متحرك اند چونکه از روحِ مطلق چیزی بزرگ نیست و چون او در آن قایم هم است پس او بهتر از این؟ برای از خواهشِ کدام آرام کسی را لمس وغیره خواهد کرد؟ گر چیزی افضل پیشِ این شدی پس رغبت هم ضرور ماندی، ولی بعد از حصول اکنون دور تر کجا خواهد رفت؟ و در عقب چه ترك خواهد کرد؟ لهٰذا از جوگ مزین انسان ملوث نمی شود- همین را از یك نظیر پیش می کنند-

بَرم نَیَا دھَای کَرمنِیٗ سَنڈگی تَیَكْ تَوَاکَرُوتِی یہ

لِپْ یَتَیٗ نہ سی پَاپَیِن پَدم پَتَر مِیوَام بهَسَا(۱۰)

ब्रह्मण्याधाय कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा करोति यः ।

लिप्यते न स पापेन पद्मपत्रमिवाम्भसा ।।१०।।

گُلِ کمل که در گل شل می شود، برگش بر آب شنا می کند- امواجِ شب و روز بر آنها می گذرند، ولی شما برگ را ببینید خواهید یافت یك قطرهٔ آب هم براو قرار نمی یابد- او در گل شل و آب می ماند و از آنها ملوث نمی شود- همچنین انسانیکه همه اعمال خویش را در روح مطلق تحلیل کرده (بادیدارِ بدیهی اعمال تحلیل می شوند،نکه قبل از این رغبت را ترك کرده.اکنون بعد از این چیزی نیست لهٰذا رغبت نمی ماند لهٰذا رغبت را ترك کن) عمل میکند او همچنین ملوث نمی شود پس او چرا می کند؟ برای شما، برای فلاحی وسیلهٔ معاشره، برای رهنمائی تا بعین بر همین زور می دهند-

کَائَیِن مَنَسَا بُدھِیَا کَیُولَیٗ رِیندِیٗ یَیرَپِیٗ

یُوگی نہ کَرم کُروَنْتِیٗ سَنڈگی تَیَكْ تَوَاتَم شُده یہ(۱۱)

कायेन मनसा बुद्धया केवलैरिन्द्रियैरपि ।
योगिनः कर्म कुर्वन्ति सङ्गं त्यक्त्वात्मशुद्धये: ।।११।।

جوگی حضرات صرف بذریعۂ حواس 'دل' عقل و جسم هم اثیار خواهش کرده برای پاکیزگیِ روحانی عمل می کنند۔ چون اعمال در معبود تحلیل شدند پس چه اکنون هم روح ناپاك هم است؟ نه सर्वभूतात्मभूतात्मा۔ ایشان روحِ همه ارواح شده اند یعنی در همه جاندار ها آنها جلوۂ روحِ خویش می بینند۔ برای طهارت این همه ارواح و برای رهنمائی شما ایشان عملی زندگی می کنند۔ از جسم، دل عقل و صرف از حواس او عمل می کند، بذاتِ خود او کاری هم نمی کند خود کفیل است۔ از بیرون متحرك در نظر می آید۔ ولی در اندر بی انتها سکون می دارد۔ چنانکه ریسمان سوخته است محض نشان (شکل) باقی است۔ از او نتواند که ببندد۔

یُکْتَی کَرم پھَلَی تَیْكْ تَوَا شَانتِی مَاپ نُوتِی نِیْش ٹھِیُ کِیُم
اَیُكْ تَی کَام کَارِیْن پھَلی سَکْتُو نِبَدہ یَتَیْ(۱۲)

युक्त: कर्मफलं त्यक्त्वा शान्तिमाप्नोति नैष्ठिकीम् ।
अयुक्त: कामकारेण फले सक्तो निबध्यते ।।१२।।

یوگ یگتی (योगयुक्तं) یعنی (مزین از جوگ) شخصیکه ثمرۂ جوگ می دارد و در مخرجِ روحِ همه جاندار ها یعنی در روحِ مطلق قایم است، چنین جوگی ثمرۂ عمل را ترك کرده (ثمرۂ اعمال یعنی معبود از و دور نیست) لهٰذا اکنون ثمرۂ عمل را ترك کرده आप्नोति शान्तिम् नैष्ठिकीम सکون را حاصل می کند بعد از این سکونی باقی نمی ماند، بعد از این اوگاهی هم از سکون خالی نمی شود ولی شخصیکه غیر مناسب است و از ثمرۂ جوگ وابسته نیست، اکنون در راه است۔ چنین انسان در ثمره راغب شده (ثمره روحِ مطلق است۔ و برای او در آن راغب شدن ضروری ست لهٰذا در ثمره راغب شده هم) 'काम कारेण निबध्यते' خواهش کرده می بندد، یعنی از ابتدا تا آخر خواهشات بیدار می شوند، لهٰذا ریاضت کش را باید تا آنکه منزلِ مقصود حاصل نشود خبردار بماند۔ محترم مهاراج می گفتند

که"هو گر ما و معبود قدری هم جدا جدا اند پس رغبتِ دنیا (مایا) کامیا ب می تواند شد "- فردا هم حصول خواهد شد ولی امروز او جاهل است- لهٰذا تا منزلِ آخر ریاضت کش را باید که غافل نماند- بر این بعد از این نظر افگنید-

سَـرو کَـرمَـانِـیُ مَـنَسَـا سَـن نَیَـاس سَیَـاس تَـیُ سُکهی وَشِیُ

نَـوُ دُوَارَی پُـوری دَیہِـیُ نَیـو کُـرونَـنُ کَـاریَـن(۱۳)

सर्वकर्माणि मनसा संन्यस्यास्ते सुखं वशी ।

नवद्वारे पुरे देही नैव कुर्वन्न कारयन् ॥१३॥

هر که کاملاً بر خود قابو دارد- هر که از جسم و عقل و دل و دنیا جدا خود کفیل است- چنین خود اختیار انسان بی شك هیچ نمی کند- نمی کراند، از تابعینِ خویش کرانیدن هم لمسِ سکونِ باطنیِ او می دارد- چنین خود کفیل انسان لفظ وغیره موضوعات را حاصل کراننده در چنین مکانِ جسمانیَ که نه دروازه ها می دارد (دوگوش و دو چشم و دو سوارَاخِ بینی و یك دهن و یك عضوِ تناسل و مقعد) ، همه اعمال را از دل ترك کرده در لطفِ روحانیِ خویش هم غرق می ماند و درحقیقت اوکاری هم نمی کند و نه از دیگران می کراند-

این سخن را باز شری کرشن به الفاظ دیگر بیان می کنند که آن معبود نمی کند نمی کراند- مرشد، معبود، رب، خود کفیل، انسانِ عظیم و مزین شده وغیره الفاظِ مترادف اند- پروردگاری از علیحده برای عملی نمی آید- چون او می کند پس از وسیلۂ آن عظیم انسان کار می گیرد هر که رسائی این مقام می دارد- برای انسانِ عظیم این جسم مانندِ یك مکان است- لهٰذا کارِ روحِ مطلق و کارِ انسانِ عظیم یك هم سخن است، زیراکه او بذریعۂ اوست- درحقیقت آن انسان با وجودِ عمل هم هیچ کار نمی کند، بر این شلوكِ آئنده ببینید-

نـه کَـرتـر تـوی نـه کَـرمَـانِـیُ لُـوکسی سَـرجَتِـیُ پَـربهُـو

نـه کَـرم پهَـلـی سَـنُیُـوگـی سَـوُبهَـا وَسْتُـو پَـروَرتَـی(۱٤)

न कर्तृत्वं न कर्माणि लोकस्य सृजति प्रभुः ।

न कर्मफलसंयोगं स्वभावस्तु प्रवर्तते ॥१४॥

آن معبود نه این احساسِ جانداران مادی را که او فاعلِ حقیقی است، نه اعمال را و نه ثمراتِ اعمال را اتفاق هم قبول می کند، بلکه در خصلت موجود بمطابقِ زورِ قدرت همه سلوك می کنند۔ مثلاً شخصیکه خصلتِ ملکاتِ فاضله، ملکاتِ ردّیه خواه ملکاتِ مذموم می دارد، او از همین سطح سلوك می کند۔ قدرت عرض و طول می دارد، ولی بر شما چندان اثر می افگند قدریکه فطرتِ شما بد نما یا ترقی یافته است۔۔ عموماً مردمان می گویند که(فاعلِ حقیقی معبود است) کننده و کراننده معبود است مامحض مانند مشین هستیم خواه او از ما کارِ نیك بگیرد یا کارِ بد۔ ولی مالكِ جوگ شری کرشن می گویند که نه او معبود خود می کند نه می کراند و او ترکیب هم نمی نشاند۔ مردمان در خصلتِ خود موجود بمطابقِ فطرت سلوك می کنند۔ خودبخود کار می کنند۔ آنهااز عادتِ خویش مجبور شده می کنند، معبود نمی کنند پس مردمان چرا می گویند که معبود می کنند؟ بر این مالكِ جوگ می گویند

نَادَتُ تَی کَس یہ چِتْ پَاپی نہ چَیْو سُوکَرتی وِبُھو
آگیا ناوَرت گیانی تَیْن مُودھ یَنْ تِیْ جَنْ تَوَی(۱۵)

नादत्ते कस्यचित्पापं न चैव सुकृतं विभुः ।
अज्ञानेनावृतं ज्ञानं तेन मुह्यन्ति जन्तवः ॥१५॥

آن (ذاتِ پاك) که اکنون معبود گفته شده است او را این جا کبر (وی بهو विभु) گفته شده است، زیرا که او از همه شوکت ها مزین ست۔ مزین از عظمت و شان، آن روحِ مطلق از اعمالِ نیك و بد هم متاثر نمی شود، باز هم مردمان چرا می گویند؟ برای این که بر علم پردۂ جهالت افتاده است۔ ایشان را اکنون بادیدارِ بدیهی علم نه شده است۔ ایشان اکنون ذی روح اند۔ ایشان از اثر رغبت هر چه هم می توانند گفت، از علم چه می شود؟ این را بیان می کنند۔

گیانَیْن تُو تَدْگیانی یَیْشَا نَاشِیْتمات مَنی
تَیْشَا مَاوِیْت یہ وَجْگیَانی پَرکَاش یَتِیْ تَت پَرم(۱٦)

ज्ञानेन तु तदज्ञानं येषां नाशितमात्मनः ।
तेषामादित्यवज्ज्ञानं प्रकाशयति तत्परम् ॥१६॥

کسیکـه آن جهالتِ باطنِ او (آنکه از او علم پوشیده بود) بذریعۂ دیدارِ بدیهی ختم شده است و آنکه این طور علم حاصل کرده است، او را آن علم مانند آفتاب آن عنصر اعلیٰ روحِ مطلق را روشن می کند۔ پس چه روحِ مطلق نامِ تاریکی است؟ نه آن 'स्वंय प्रकाश रूप दिन राती' خود نورِ مجسم است۔ آن (نور) است، ولی برای استعمال ما نیست و نظر هم نمی آید؟ چون بذریعۂ علم پردۂ جهالت بر می افگند، پس آن علمش مانند آفتاب معبود را در خود روان می کند۔ باز برای آن شخص بر جای تاریکی باقی نمی ماند، شکلِ آن علم چیست؟

تَـد بُـده یَسْـت دَاتـمَـانـس تَـنْ نِشْـتهَـاس تَـت پَـرایَـنـا
گـچ چهَـنـت یـه پُـراورتِـی گیـان نِـردهـوت کَـلمشَـا (۱۷)

तद्बुद्धयस्तदात्मानस्तन्निष्ठास्तत्परायणा: ।
गच्छन्त्यपुनरावृत्तिं ज्ञाननिर्धूतकल्मषा: ॥१७॥

چون بمطابقِ آن عنصرِ اعلیٰ روحِ مطلق عقل شود، بمطابقِ عنصر رغبتِ دل شود، در عنـصرِ اعلیٰ معبودِ ماورا از دوئی بود و باشِ آن شود و حاملِ همان شود، نامِ همین علم است۔ علم یا وه یا بحثی نیست۔ بذریعۂ این علم از گناه خالی انسان از عذابِ مرگ و حیاتِ مسلسل دور شده نجاتِ اعلیٰ حاصل میکند۔ نجاتِ اعلیٰ حاصل کنند ه از علمِ مکمل مزین انسان هم عالم (پنڈت) گفته می شوند۔

وِدهـا وِیـن یَسَـن پَـنَـنَـی بَـراهـمَـنَـی گـوِیُ هَستِیْـنِـیُ
شُـنِـیُ چَیُـو شَـوَا پَـاکـی چـه پَـنڈیُتـا سَـم درشِـنَـی (۱۸)

विद्याविनयसंपन्ने ब्राह्मणे गवि हस्तिनि ।
शुनि चैव श्वापाके च पण्डिता: समदर्शिन: ॥१८॥

شخصیکه بذریعۂ علم گناهش ختم شده است و برمقامی رسیده است هر که از قید مرگ و حیات مبرّا است آن ها مقامِ نجات را (پرم گتی परमगति) حاصل کرده اند۔ چنین علماء در منکسر المزاج برهمن (مولوی) و چانڈال (یك ذاتِ غلیظ) و در ماده گاو سگ و پیل مساوی نظر می دارند۔ در نظرِ ایشان از علم و

خاکساری مزین برهمن صفاتی نمیدارد و نه در حقارتی می شود۔ نه ماده گاو دین است نه سگ بی دینی و نه پیلی عظمتی می دارد۔ چنین علماء کرام یك بین و همسر می شوند، نگاه شان بر جسم (جلد) نمی ماند بلکه بر روح می افتد۔ فرق چندان است که عالمِ منکسر المزاج از معبود قریب است و باقی قدری عقب اند۔ کسی یك منزل طی کرده است و کسی در راه است، جسم مانند لباس است نظرشان لباس را ترجیح نمی دهد بلکه در دلِ آنها موجود بر روح می افتد۔ لهٰذا ایشان فرقی نمیدارند۔

شری کرشن خدمتِ ماده گاو کرده بودند، لهٰذا ضروری بود که اهمیتِ گاو را بیان کنند ولی آن چنین نکردند، شری کرشن گاو را در دین مقامی ندادند آن محض چندان قبول کردند که مانند دیگر جانداران، در آن هم روح است۔ مالی اهمیتِ گاو خواه هر چه شود، دینی خوبی آن دهشِ مردمانِ زمانۂ بعد است۔ لهٰذا ایشان طریق های عملِ لا محدود می گسترند، ریاکارانه و در زبانِ آراسته ایشان این را ظاهر می کنند۔ بر طبیعت مردمانیکه نشانِ سخن های ایشان می افتد عقلِ شان هم گم می شود۔ ایشان را چیزی هم حاصل نمی شود برباد می شوند، در حقیقت ارجن! در بی لوث جوگِ عملی عملِ معینه یك هم است طریقِ کار یگ، عبادت، گاو، سگ، پیل، درخت پیپل و رود وغیره را اهمیتِ دینی عطا کردن کارِ آن مردمان است که شاخهای لا محدود می دارند۔ اگر در این ها اهمیتِ دینی بودی پس این را شری کرشن ضرور کردی۔ بلی (این حق است که) در دورِ ابتدائی دیر و حرم وغیره مقامِ عبادت ضروراند۔ گر آنجا بطورِ اجتماعی ترغیب دهندگان وعظ و پندهستند پس اهمیتِ آنها ضرور است، آن مرکزِ وعظ و پندِ دینی اند۔

درپیش کرده شلوك ذکر دو عالم حضرات(پنڈتان) است۔ یك مکمل علم می دارد و دیگر آنست که ازعلم و خاکساری هم می دارد این اقسام چیست؟ درحقیقت هر درجه دو حد می دارد یك حد اعلیٰ یعنی انجام آخر و دیگر ابتدائی یا حد درجۂ ادنیٰ مثلاً حد بندگی ادنیٰ آنست که از آن جابندگی شروع می شود۔(در این) باعرفان و زهد و از رغبت عبادت می کنند و حدودِ اعلیٰ

آنست که در آن جا بندگی ثمرۂ خویش عطا کننده حالت می دارد به همین طور درجۂ برهمن است۔ چون در معبود داخله دهانندہ صلاحیت ها می آیند، در آن وقت علم می شود خاکساری می شود۔ بر دل قابو و نفس کشی ابتدای تجرباتِ مسلسل فکر، تصور و مراقبه وغیره در معبود داخله دهانندہ همه صلاحیت هادر آن فطرتاً کار می کنند۔ این منزلِ ابتدائی درجۂ برهمن است۔ اعلیٰ حد آنوقت می آید چون از تسلسل ترقی کرده از دیدارِ معبود در آن تحلیل می شود۔ هر را که دانستن بود، دانست آن مکمل عالم است و از 'آواگون' مبرا دارنده چنین عظیم انسان، آن علم و منکسر المزاج بر همن چانڈال (ادنیٰ غلام) سگ، پیل و گاو بر همه نظر مساوی می دارد، زیرا که نظر او در قلب موجود بر شکلِ خود می افتد۔ چنین عظیم انسان را در نجاتِ اعلیٰ چه حاصل شده است و چنان؟ این را بیان کرده شده مالکِ جوگ می گویند۔

اِیْهَیْو تَیْرجِتَی سَرگُو یَیْشَا سَام یَیْ اِستهِتَی مَنَی
نِردُوش هِی سَم بَرهَم تَسمَاد بَرهمنِیْ تَی اِستهَتَا(۱۹)

इहैव तैर्जितः सर्गो येषां साम्ये स्थितं मनः ।
निर्दोषं हि समं ब्रह्म तस्माद् ब्रह्मणि ते स्थिताः ॥१९॥

بذریعۂ آن مردمان در حالتِ زندگی هم بر همه دنیا فتح حاصل کرده شد کسانیکه دلِ شان در مساوات قایم است۔ مساواتِ دل را از حصولِ فتح دنیا چه تعلق؟ چون دنیا تمام شد۔ پس آن انسان کجا باقی ماند؟ شری کرشن می گویند۔ آن معبود بی عیب و مساوات می دارد، (نردوش هی سم برهما निर्दोशंहिसमंब्रहम्मा) و این جا دلِ ایشان هم بی عیب و حالتِ مساوی دارنده شد۔ (تسماد برهمانی تی استهی تها तस्माद ब्रहम्माणि तेस्थिता) لهٰذا او در معبود تحلیل می شود۔ نامِ همین مسلسل پیدائش ندارنده اعلیٰ نجات است۔ این کی حاصل می شود؟ چون شکلِ دشمن دارنده بر دنیا قابو حاصل شود۔ این دنیا کی فتح می شود؟ چون بر دل قابو حاصل شودودر مساوات داخله حاصل شود۔ (چون که دل را وسعت دادن هم دنیا است) چون او در معبود تحلیل می شود۔ بر آنوقت

نشانیِ عارف چیست؟ بر این اظهارِ خیال می کنند۔

نـه پَرهَـش یـه تِپریـه پَراپْی نُودوِی جَیت پَراپَی چاپِرِیَمْ
اِسْتِھَـر بُدّھـیْ رَس مُوڈھـو بَـرھـم وِد بَـرھمِنِیْ اِسْتِھِتّی(۲۰)

न प्रहृष्येत्प्रियं प्राप्य नोद्विजेत्प्राप्य चाप्रियम् ।
स्थिरबुद्धिरसंमूढो ब्रह्मविद् ब्रह्मणि स्थितः ॥२०॥

اوپسـند و نـا پسـنـد نـمـی دارد ـ لهٰذا چیـزیکه مردمان او را پسند یده می فهـمـند او را حـاصـل کـرده او خوش نمی شود و چیزیکه مردمان او را نا پسند می فهـمـنـد از حصولِ او بی قرار نمی شود۔ (چنانکه مردمان دین دار نشانی قرار می دهـنـد) چـنـیـن قـائـم الـعقل، خالی از شك و شبه۔ مزین از معبود (برهم ود ब्रह्मविद دانندۀ معبود (برهمنی استهت ब्रह्मणिस्थित) در معبودِ اعلیٰ همیشه قایم است۔

بَـرهـمَـاس شَیْشـو سَـکُتَـاتـمَـا وِیَن دَتْیَـات مَـنِـیْ یَـت سُـکھَـمْ
سـی بَـرهـم یُـوگ یُـکتَـاتـمَـا سُـکـھ مَکْشَی مَـشْ نُوتَی(۲۱)

बाह्यस्पर्शेष्वसक्तात्मा विन्दत्यात्मनि यत्सुखम् ।
स ब्रह्मयोगयुक्तात्मा सुखमक्षयमश्नुते ॥२१॥

شـخـصیکه از موضوعاتِ دنیای بیرونی دلچسپی نمی دارد، او آن سکون را حـاصـل مـی کـنـد آنـکه در باطن موجود است۔ آن انسان با اعلیٰ معبود و روحِ مـطـلـق نسبت قایم می کند۔ (برهم یوگ یکت آتما ब्रह्मयोगयुक्तात्मा)لهٰذا او لافانی مسرت را احساس می کند۔ مسرت او هر گز فنا نمی شود۔ استعمالِ این مسرت که مـی تـوانـد کرد۔ هر که از موضوعاتِ تعیشاتِ بیرونی دلچسپی نمی دارد۔ پس چه تعیشات خلل پیدا کننده اند؟ بنده نواز شری کرشن می گویند۔

یَـیْ هِـیْ سَـنْـس پَـرشـجَـا بھُـوگـا دُکـھ یُـونـنـی اَیْـو تَـی
آدھـنْـت وَنْتَـی کُـونتَـیْ نـه تَیْشُـو رَمَتَـیْ بُـده(۲۲)

ये हि संस्पर्शजा भोगा दुःखयोनय एव ते ।
आद्यन्तवन्तः कौन्तेय न तेषु रमते बुधः ॥२२॥

نه محض پوست هم بلکه همه حواس می کنند۔ دیدن لمسِ چشم است،

شنیدن لمسِ گوش است۔ چنین حواس و از تعلقِ موضوعات آنها پیدا شونده همه تعیشات اگر چه برای لطف اندوزی پسند می آیند، ولی این همه بی شك و شبه وجوهاتِ شکلهای تکلیف ده (دکه یونی दुखयोनय:) اند۔ این تعیشات هم اسبابِ وجوهات این شکلها اند صرف چندان هم نیست این تعیشات پیدا شونده و نا بود شونده، فانی هستند ۔ لهٰذا کونتی! صاحب عرفان مردمان در این مبتلا نمی شوند ۔ در اثراتِ این حواس چه می ماند؟ خواهش و غصه، حسد و عداوت۔ بر این شری کرشن می گویند۔

شَكْ نُوتِی هَیُو یه سُوڈه پَراك شَرِیُر وِیُموکشنَات
کَام کِرُودہ بهَدوَی وَیْگی سه یُکْتَی سه سُکهی نَری(۲۳)

शक्नोतीहैव य: सोढ़ं प्राक्शरीरविमोक्षणात् ।
कामक्रोधभ्दवं वेगं स युक्त: स सुखी नर: ॥२३॥

لهٰذا انسانیکه قبل از فناشدنِ جسم هم در برداشت کردنِ (در محو کردن) رفتاری را که از غصه و خواهش پیدا شونده است، قدرت می دارد آن انسان 'نر' (یعنی ملوث نماننده) است۔ همین در این دنیا مزین از جوگ و همین پر سکون است۔ در عقبِ آن تکلیف نیبست۔ در این سکون یعنی در روحِ مطلق قایم مانده است۔ در زندگی هم طریقِ حصولش است۔ بعد از موت نیست۔ سنت کبیر همین را خلاصه کرد अवधू! जीवत में कर आसा " در حیات امید دار" پس چه بعد از موت نجات نیست؟ آن می گویند که "این خیال خام است" (موئی مکتی گرو کهی سوارتهی جهوٹا دی و شواسا) (मुए मुक्ति गुरू कहे स्वार्थी झुटा दे विश्वासा) قولِ مالكِ جوگ شری کرشن هم اینست که هر که در جسم مانده هم قبل از مرگ هم در ختم کردنِ رفتارِ غصه و خواهش قادر شد، همین انسان در این دنیا جوگی است۔ وهمین پر سکون است۔ خواهش غصه۔ ولمسِ بیرونی هم دشمن هستند۔ بر این فتح حاصل کنید۔ نشانیِ چنین انسان را باز بیان می کنند۔

یُوسنْتَی سُکهوسنت رَا رَامَسْت تهَانَت جَیْریُوتِی رَیُو یه
سی یُوگِی هَر هَم نِروان بَرهم بهُوتو دهی گچهٖ چه تِی(۲٤)

योऽन्त:सुखोऽन्तरारामस्तथान्तर्ज्योतिरेव य: ।

स योगी ब्रह्मनिर्वाणं ब्रह्मभूतोऽधिगच्छति ।।२४।।

شخصیکہ بطورِ باطنی پر سکون است، انت را رامی(अन्तराराम:)و ھر کہ بطورِ باطنی مطمئن است و باطنش منور است۔ (ھر کہ دیدارِ بدیھی دارندہ است) چنین جوگی (برھم بھوت ब्रह्मभूत) در معبود یکجا شدہ ''برھم نروان ام ब्रहमनिवनिम'' غیر مرئی معبود، در رب دائمی تحلیل می شود، یعنی اوّل عیوب (خواھش و غصہ وغیرہ) را خاتمہ باز دیدار و بعد از این داخلہ پیشِ این غور بفرمائید۔

لَبھَنْتَی بَرھم نِروان مَرشَیُ شِیَن کَلمَشَا

چھِنْ ندویْدھَا یَتَات مَانی سَروبھُو ھِیْتَی رَتَا(٢٥)

लभन्ते ब्रह्मनिर्वाणमृषय: क्षीणकल्मषा: ।

छिन्नद्वैधा यतात्मान: सर्वभूहिते रता: ।।२५।।

کسانیکہ از دیدارِ بدیھی روحِ مطلق کردن گناہِ شان ختم شدہ است و مردمانیکہ حالاتِ کشمکشِ آنھا ختم شدہ اند، و ایشان کہ در رفاہِ ھمہ جاندار ھا مشغول ھستند (حصول دارندہ ھم چنین می توانند کرد، ھر کہ در چاہ افتادہ است دیگران را چہ طور بیرون بیا ورد؟ لھٰذا قدرتِ رحم دل عظیم انسان صفات می شود) و'' یتاتمان यतात्मान''حامل ضبطِ نفس رب شناس مردمان پر سکون اعلیٰ معبود را حاصل می کنند۔ حالتِ ھمین عظیم انسان را بیان می کنند۔

کَام کِرُودھ وِیُ یُکْتَانَا یَتِیْنَا یَتچَیْت سَام

اَبھِیْتُو بَرھم نِروانی وَرتَتَیُ وِیدِیْتَات مَنَام(٢٦)

कामक्रोधवियुक्तानां यतीनां यतचेतसाम् ।

अभितो ब्रह्मनिर्वाणं वर्तते विदितात्मनाम् ।।२६।।

برای مردمان اھلِ علم آنکہ عاری از خواھش وغصہ اند، بر طبیعت خویش قابو می دارند، و بدیھی دیدارِ روحِ مطلق کنندگان اند، از ھر جانب پر سکون واعلیٰ معبود ھم حاصل است۔ مالکِ جوگ شری کرشن مسلسل بر بود و

باش این مرد زور می دهند تاکه از آن ترغیب حاصل شود۔ سوال تقریباً مکمل شد۔ اکنون باز این از پر زور طریق می گویند که برای حصولِ این مقام حصۂ ضروری غور و فکرِ تنفس است۔ در طریقِ کارِ یگ هونِ جان در یاح و هون ریاح درجان جان و ریاح، بندشِ رفتارِ هر دو را آنها گفته بودند باز همین را می فهمانند۔

اِسپَرشَا رَنکَرتوَا بَهِیُ بَارهَیَاش چَکُش شَچَیُ وَانتَرَیُ بَهرُوو
پَرانَا پَانُو سَمُو کَرتوَا نَاسَابهی یَنتَر چَارِیُ نُو(۲۷)
یَتَیُ نِدریه مَنُو بُدّهی رَمُنِیُ مُوکش پَرایَنَی
وِیگتَی چَچهَا بهَیُ کُرُودهُو یه سَدا مُکت اَیُ سی(۲۸)

स्पर्शान्कृत्वा बहिर्बाह्यांश्चक्षुश्चैवान्तरे भ्रुवो: ।
प्राणापानौ समौ कृत्वा नासाभ्यन्तरचारिणौ ॥२७॥
यतेन्द्रियमनोबुद्धिर्मुनिर्मोक्ष परायण: ।
विगतेच्छाभयक्रोधो य: सदा मुक्त एव स: ॥२८॥

ارجن موضوعاتِ بیرونی، غورو فکرِ مناظرات نکرده شده، این ها را ترک کن نظرِ چشم را درمیانِ ابروان ساکن کردن (بهروانتری भ्रवो: अन्तरे) را چنین مطلب نیست که درمیان چشم یا درمیان ابرو بر جای از خیال دیدن نظر قایم کنیم درمیان ابروان را معنی خالصِ محض چندان است که در حالتِ قاعده(راست نشته شده) نظر از درمیان ابروان پیش بیفتد نکه چپ و راست گردش کند برسرۂ بینی نظر کرده شده (این نشد که محض بینی را بینید) جان و ریاح هر دو را که در بینی حرکت می کنند برا بر کرده یعنی نگاه را آنجا قایم بکنید و صورت را در نفس قایم بکنید که، کی موجِ نفس اندرون داخل شد؟ تاکی اندر بماند؟ تقریباً نصف ثانیه قرار می یابد۔ از کوشش این را باز مداردید۔

کی این دم بیرون آمد؟ تاکی بیرون ماند؟ ضرورتِ گفتن نیست که آوازِ نام که از موجِ نفس پیدا می شود در گوشها مسلسل خواهد آمد۔ چنین بر تنفس صورت قایم خواهد شد، پس رفته رفته نفس مستحکم و ساکن شده قرار خواهد

یافت۔ مساوی خواهد شد۔ اندرون هم اراده ئی پیدا نخواهد شد و نه ارادۂ بیرونی پیش خواهند آمد۔ فکر تعیشاتِ بیرونی بیرون هم ترك كرده شده بود، اندرون هم اراده ها بیدار نخواهند شد۔ صورت یك دم ساكن می شود، مانندِ موجِ روغن، مانند آب، موجِ روغن بشكل قطره قطره نمی چكد، تا چون خواهد چكید مانند موج خواهد چكید همچنین رفتارِ جان و ریاح را بطور كلی ساكن و مساوی كرده بر حواس و دل و عقل هر كه قابو یافته است، عاری ازخواهش و خوف وغصه ،تا آخری حدِ غور و فكر رسیده شده، حاملِ نجات صوفی سدا آزاد هم است یعنی صاحبِ نجات است۔ نجات حاصل كرده او كجا می رود؟ چه حاصل می كند؟ بر این می گویند۔

بھُوكْتَارِی یَگّ تَسَان سَرو لُوكَم هَیُش وَرَمُ
سُو هَردی سَرو بھُوتانان گیَاتْوَا مَا شَانتِیُ مَرچ چھَتِیُ(۲۹)

भोक्तारं यज्ञतपसां सर्वलोकमहेश्वरम् ।
सुहृदं सर्वभूतानां ज्ञात्वा मां शान्तिमृच्छति ॥२९॥

آن نجات یافته انسان مرا صارفِ ریاضت و یگ، رب الاربابِ همه عوالم ' برای همه جانداران بی غرض خیر خواه چنین مجسم دانسته كاملاً سكون حاصل می كند۔ شری كرشن می گویند كه صارفِ ریاضت و یگِ تنفس آن شخص منم' یگ و ریاضت در آخر در آنكه تحلیل میشوند، آن منم او مراحاصل می شود، در آخرِ یگ سكونی كه حاصل می شود او شكلِ حقیقی من هم است او نجات یافته انسان مرا می داند و دانسته هم به مقامم رسائی حاصل می كند نام همین سكون است۔ چنانكه من رب الارباب ام همین طور آن هم است۔

☆☆☆

﴿مغز سخن﴾

در ابتدای این باب ارجن سوال کرده بود که گاه شما تعریفِ بی غرض عملی جوگ می کنید۔ و گاه شما از راهِ ترکِ دنیا تعریفِ عملِ کردن می کنید، لهٰذا در این هر دو یك را هی را که اورا شما طیی کرده شوید، اعلیٰ افادی شود اورا بگوئید۔ شری کرشن گفتند ارجن! اعلیٰ افادی در هر دو است۔ هر دو همین عملِ معینه یگ هم کرده می شود، بازهم بی غرض جوگِ عملی خصوصی است بغیر این را کرده ترك دنیا (خاتمه اعمالِ مبارك و نامبارك) نمی شود۔ ترکِ دنیا راه نیست نامِ منزل است۔ مزین از جوگ هم تارکِ دنیا است۔ شناختِ انسانِ حاملِ جوگ بیان کردند که همین رب است نه می کند۔ نه از دیگران می کراند، بلکه در خصلتِ بمطابقِ زورِ قدرت مردمان مشغول اند هر که بطورِ مجسم مرا می داند همین عالم است، پنڈت (مولوی) است در ثمرۂ یگ مردمان مرا می دانند۔ در آنکه وردِ تنفس و یگ و ریاضت تحلیل می شوند آن من هم ام، بشکلِ ثمرۂ یگ مرا دانسته آن سکونی را که حاصل می کنند، آن هم من هم ام یعنی عظیم شخصیکه این مقام حاصل می کند اورا هم شکل چون شری کرشن حاصل می شود۔ آن هم رب الارباب بشکلِ روح می شود، با آن روحِ مطلق یکسان می شود۔ (در یکسان شدن خواه چندان پیدائش ها هم بکار بیایند) در این باب عیان کرد که صارفِ ریاضت ها و یگ، در عظیم انسانها هم مانندہ طاقت، رب الارباب است (یعنی مهیشور महेश्वर) لهٰذا

چنین تمثیلِ شری مدبهگودگیتا دربارۂ اوپنیشد و علمِ تصوف و علمِ ریاضت در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ "صارفِ یگ، رب الارباب" بابِ پنجم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوا می اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلدِ پرم هنس پرمانند جی مهاراج اند نوشته شده، تشریحِ شری مدبهگودگیتا یعنی در "یتهارته گیتا" بنام "صارفِ یگ، رب الارباب" (यज्ञभोक्ता महापुरूषस्थ महेश्वर) بابِ پنجم مکمل شد۔

هری اوم تت ست

اوم شری پرماتمی نمه

چون در دنیا بنامِ دین رسم و رواج طور طریق های عبادت، افراطِ فرقه ها می شود پس خاتمهٔ بد رواجی ها کرده برای قیامِ یك معبودِ بر حق و برای طریقِ کارِ حصولش راهموار کردن عظیم انسانی را 'اوتار'(پیدائش) می شود۔ ترکِ اعمال کرده نشستن و قدامتِ حصولِ لقبِ عالم در دورِ شری کرشن هم بی حد طاری بود۔ لهٰذا در ابتدای این باب هم مالكِ جوگ شری کرشن این سوال را بارِ چهارم خود قایم کردند که جوگ علمی و بی غرض جوگِ عملی بمطابقِ هر دو عمل کردن ضروری است۔

در بابِ دوم آنها گفته بودند، ارجن! برای مجاهد(چهتری) بزرگتراز جهاد راهِ افادی دیگر نیست۔ در این جنگ گر شما شکست خواهید خورد، باز هم مرتبهٔ دیوتا است و بر فتح یاب شدن مقامِ حضورِ اعلیٰ هم است۔ چنین فهمیده جنگ بکن۔ ارجن! این عقل برای تو در بارهٔ علمی جوگ گفته شد۔ کدام عقل؟ همین که جنگ کن۔ علمی جوگ چنین نیست که بی کار دست بسته نشینیم۔ در جوگِ علمی محض سو دو زیانِ خویش را خود فیصله کرده، طاقتِ خویش فهمیده در عمل مشغول شدن است، چون که محرك عظیم انسان هم است۔ در جوگِ علمی جهاد کردن ضروری است۔

در بابِ سوم ارجن سوال کرده بود که بنده نواز چون بنظرِ شما بمقابلهٔ بی غرض جوگِ عملی، جوگِ علمی قابلِ تعظیم و افضل است پس مرا در اعمالِ خوفناك چرا مبتلا می کنید؟ ارجن را بی غرض عملی جوگ مشکل طلب محسوس شد، بر این مالكِ جوگ شری کرشن گفتند که این هردو عقیدت ها را بیان بذریعهٔ من کرده شده است، ولی بمطابقِ راهی هم عمل را ترك کرده اصولِ عمل کردن نیست۔ چنین هم نیست که کسی بغیر از ابتدای عمل ا اعلیٰ کامیابی بی غرض راحاصل کند ونه از ابتدای عمل را ترك کرده کسی آن اعلیٰ کامیابی راحاصل می کند۔ در این هر دو راه معینه عمل یعنی بر طریقِ کار یگ عمل پیرا

شدن ضروری است۔

اکنون ارجن بخوبی دانست که جوگِ علمی پسند آید یا که بی غرضی جوگِ عملی ، در هر دو نظریات عمل کردن ضروری است، بازهم در بابِ پنجم او سوال کرد که از نظریۂ ثمره ''کدام افضل است؟ کدام آسان است؟ شری کرشن گفتند ارجن! هردو هم شرفِ اعلیٰ را عطا کنند ه هستند، هر دو بر یك هم مقام می رسانند۔ باز هم بنسبتِ جوگِ علمی بی غرض جوگِ عملی افضل است، زیرا که کسی هم بغیر از سلوكِ بی غرض جوگِ عملی کامل نمی تواند شود۔ در هر دو عمل یك هم است۔ لهٰذا صاف ظاهر است که بغیر آن معینه عمل کرده کسی هم کامل نمی تواند شود و نه کسی هم جوگی می تواند شود۔ صرف بر این راه روندگان راه گیران را دو نظریات اند، آنها را قبل از این گفته شده است۔

شری بهگوان اواچ

آنَـاشَـرِیُتَـیٗ کَـرم پهلـی کَـاریـه کَـرم کَـرُوتِـی یـه

سـی سَـنُیَـاسِـیٗ چـه یُـوگـی چـه نـه نِـرگَنِـرَنٗ چَـاکِـرُیـه(۱)

श्री भगवानुवाच

अनाश्रित: कर्मफलं कार्यं कर्म करोति य: ।

स संन्यासी च योगी च न निरग्निर्न चाक्रिय: ।।१।।

شری کرشن گفتند۔ ارجن! عاری از پناهِ ثمرۂ عمل شده یعنی بروقتِ عمل کردن خواهشی هم ندا شته شده هر که ''कार्यम् कर्म'' طریقِ کارِ لائق عمل کردن را در عمل می آورد ، همین کامل ست، همین جوگی است۔ محض آتش را ترك کننده۔ و صرف عمل را ترك کننده نه کامل است نه جوگی است۔ اعمال بسیاراند از در آن (کاریم کرم कार्यम कर्म) لایقِ کردن عمل (نیت کرم नियत कर्म) عملِ معینه معین کرده شده طریقِ مخصوص است۔ آن طریقِ کارِ یگ است۔ خالص مطلبِ آنست عبادت، آنکه در قابلِ عبادت معبود داخله دهاننده طریقِ خاص است۔همین را شکلِ عملی دادن عمل است۔ هر که این عمل را می کند۔ همین کامل است۔ همین جوگی می شود، هر که محض آتش را ترك کننده است که ما

آتش را مس نمی کنیم، یا اعمال را ترك كننده كه براى من اعمال نیست، من خود شناسم ، محض چنین گوید و ابتدای عمل هم نه کند۔ و بر آن طریقِ خاص که لائقِ عمل کردن است عمل پیرا نه شود، پس آن نه کامل است نه جوگی ، بر اینِ مزید ببینید۔

یــہ سَنیَــا سَــمِیُتِی پَـراھـور یُـوگـی تـی وِدھِـیُ پَـانـڈو
نــہ ھَـاسَنُ نـی اَسـت سَـنـکَـتُپُـو یُوگی بھَوَتِـیُ کَـشُ چَنُ(۲)

यं संन्यासमिति प्राहुर्योगं तं विद्धि पाण्डव ।
न ह्यसंन्यस्तसंकल्पो योगी भवति कश्चन ॥२॥

ارجن! آن را که ترکِ دنیا ، چنین می گویند همان را تو جوگ بدان، زیرا که بغیر از ایثارِ اراده ها انسانی هم جوگی نمی شود۔ یعنی ایثارِ خواهشات برای راهروان هر دو راه ضروری است۔ پس بسیار آسان است که بگویند که ما اراده نه کنیم و شدند جوگی و راهب، شری کرشن می گویند که چنین بالکل نیست۔

آرُو رُوکشُـو مُـرنیَـر یُـوگــی کَــرم کَــارن مُـچ یَتَـیُ
یُـوگــا رُوڈ سـی تَـس یَیُـو شَـمَـیُ کَــارَنُ مُـچ یَتَـیُ(۳)

आरुरुक्षोर्मुनेर्योगं कर्म कारणमुच्यते ।
योगारूढस्य तस्यैव शमः कारणमुच्यते ॥३॥

برای چنین مفکر انسان هر که خواهشِ بر جوگ کمربسته شدن میدارد در حصولِ جوگ عمل کردن هم یك وجه است و چون رفته رفته از عزمِ جوگ کردن او درحالتِ ثمره دادن بیاید، در آن کمر بستگیِ جوگ (شمی کارنم اُچیتی शमः कारणम उच्चयते) کمیِ همه اراده ها یك وجه است قبل از این اراده ها از تعاقب باز نمی آیند و

یَـدا هِـیُ نَیُـنِـدُریَـار تھیَشُـو نــہ کَـرم سَـونُـو شَـج جَتَـیُ
سَـرُو سَـنُـکَـلَپُ سَـنُیَـاسِـیُ یُـوگـاروڑ آسـت دوچ یَتَـیُ(٤)

यदा हि नेन्द्रियार्थेषु न कर्मस्वनुषज्जते ।
सर्वसंकल्पसंन्यासी योगारूढस्तदोच्यते ॥४॥

در دوری که انسان نه در تعیشاتِ حواس راغب می شود و نه در اعمال هم راغب می شود (بعد از در رسیدنِ حالتِ تکملهٔ جوگ آئنده عمل کرده کرا تلاش کنیم؟ لهٰذا معینه عمل۔ ضرورتِ عبادت نمی ماند۔ همین وجه است که آنها در اعمال هم راغب نیستند) در آن دور (سروسنکلپ سنیاسی सर्वसंकल्प संन्यासी) کمیِ همه اراده هاست۔ همین ترکِ دنیا است،همین کمر بستگیِ جوگ است۔ در راه ازنامِ ترکِ دنیا چیزی نیست۔ از کمر بستگیِ این جوگ فائده چیست؟

اُدھ رَی دَات مَـنَـــاس تَـمَـــانـــی نَـــاتـمَــان مَـوْ سَـــاد یَیُــت

آتْ مَیْـو هَـــاسَـــت مَـنُـوْ بَـنـدهُـورات مَیْـو رِپُـرات مَنَـیُ(۵)

उद्धरेदात्मनाऽत्मानं नात्मानमवसादयेत् ।

आत्मैव ह्यसत्मनो बन्धुरात्मैव रिपुरात्मन: ।।५।।

ارجن! انسان را می باید که بذریعهٔ خود نجاتِ خودحاصل کند۔ روحِ خویش را در جهنم نه افگند، زیراکه این ذی روح خود هم دوست و دشمنِ خود است۔ کی این دوست می شود و کی این دشمن می شود؟ بر این می گویند۔

بَـنُـدَهـرَات مَـنُـــس تَسَـیُ یَیْـنَـــات مَیْـوا مَـنَـا جِتَـیُ

آنَـــات مَـنُستُــو شَتُـرُ تَـوَیْ وَرتَـی تَـــات مَیْـو شَتُـرُو وَت(٦)

बन्धरात्मात्मनस्तस्य येनात्मैवात्मना जित: ।

अनात्मनस्तु शत्रुत्वे वर्तेतात्मैव शत्रुवत् ।।६।।

ذی روحی که بذریعهٔ او با حواس و دل بر جسم فتح حاصل کرده شده است، برای او ذی روحِ همین دوست است و آنکه بذریعهٔ او با دل وحواس بر جسم فتح حاصل نه کرده شده است برای او آن خود سلوکِ دشمنی می کند۔

در این هر دو شلوک ها (اشعار) شری کرشن یك سخن هم می گویند که بذریعهٔ خود نجاتِ روحِ خویش کنید، او را در جهنم نه افگنید، زیرا که روح هم دوست است۔ در این کائنات نه دیگر دشمنی است نه دوستی است۔ چطور؟ شخصیکه بذریعهٔ او با دل بر حواس قابو حاصل شده است، برای او روحِ همین دوست شده سلوكِ دوستی می کند،ا علیٰ و افادی می شود و آنکه بذریعهٔ او بر

حـواس قابو حاصل نه شده است، برای او روحِ همین دشمن شده سلوكِ دشمنی مـی کـنـد۔ بـطـرف لا مـحدود اشکالها (یونی یان योनियाँ) و تـکـلیـفها می برد عموماً مردمان می گویند من روحم، در گیتا نوشته است، "نه اینرا اسلحه می تواندبرد نه آتـش می تواند سوخت نه باد خشك می تواند کرد این ابدی است لافانی است، ایـن تبدیـل نه شونده است، دائمی ا ست و آن روح در من هم ست۔" آن بر این سـطـورِ گیتا خیال نـمـی کـنـنـد که روح در جهنم هم می رود۔ روح را نجات هم حاصل می شود، برای آن (کاریه کرم कार्यक्रम لائقِ کردن، از عملِ طریقِ مخصوص عـمـل کـرده هـم حـصـول گـفـتـه شده است۔ اکنون شناختِ روحِ مناسبت دارنده ببینید۔

جِیْتَـــات مَـنَــیْ پَــرشَـــان تَسَــیْ پَـرْمَـات مَـا سَمَـاهِیْتَـی
شِیْتُـوشْـنِ سُـکْـــهِ دُکھــی شُـو تَتَهــا مَـانَــاپ مَـانیُـو(۷)
जितात्मन: प्रशान्तस्य परमात्मा समाहित: ।
शीतोष्णसुखदु:खेषु तथा मानापमानयो: ।।७।।

شـخـصیکـه در سردی و گرمـی، آرام و تـکـلیف، عزت و ذلت خصائلِ باطنش بخوبی خاموش اند، در چنین آزاد روح دارنده انسان روحِ مطلق همیشه موجود است، هر گز جدا نمی شود۔ (جی تاتما जितात्मा) یعنی کسیکه با دل حواس را درقابـو کـرده است، خـصـلـت در سـکـونِ کلی روان شده است (همین حالتِ نجاتِ روح است) پیشِ این می گویند۔

گیَـــان وِگیَـــان تَـرپْتَـــاتـمَـــا کُـوٹـــس تھُو وِجِتَـیْ نَـدرِیـه
یُـکْـتُ اِت یُـچ یَتَـیْ یُـوگـی سَـمـلُوش ٹَـاشـمَـکَـان چَـنُ(۸)
ज्ञानविज्ञानतृप्तात्मा कूटस्थो विजितेन्द्रिय: ।
युक्त इत्युच्यते योगी समलोष्टाश्मकान्चन: ।।८।।

کسیکـه باطـنـش از عـلـم و عـلـمِ خصوصی آسوده است، آنکـه حالتش مستحـکـم، قائم و بی عیب است ،آنکه برحواسش خصوصاً قابو کرده است ، آنکه در نـظـرش خـاك و سـنـگ و زر یـکـسـان است۔ چنین جوگی مزین (یکت युक्त) گفته

میشود۔ مطلبِ مزین است از جوگ مزین۔ این آخری انجامِ جوگ است، این راماللِ جوگ شری کرشن در بابِ پنجم از شلوكِ هفتم تا شلوكِ دوازدهم بیان کرده اند۔ دیدارِ بدیهیِ معبودِ عنصرِ اعلیٰ و با او شونده معلومات را نام "علم" است۔

گر قدری هم از مطلوب دوری است، خواهشِ دانستن موجود است، پس آن جاهل است آن مُحرك چطور بر هر جگه موجود است؟ چطور ترغیب می دهد؟ چطور یك وقت رهنمائیِ همه ارواح می کند؟ وچه طور او علمِ ماضی و حال و مستقبل دارنده است؟ علمِ طریقِ کارِ آن محرك معبود هم علمِ خصوصی است۔ از روزیکه در دل ظهورِ معبود می شود، از همین روز او هدایت می دهد، ولی در ابتدا ریاضت کش نمی فهمد، محض در دورِ انتها هم جوگی طریقِ کارِ باطنی شان را بطور کلی می فهمد۔ همین فهم علمِ خصوصی است۔ در جوگ آماده یا باطنِ انسانِ حاملِ جوگ از علم وعلمِ خصوصی مطمئن می ماند۔ همچنین وضاحتِ حالتِ انسانِ مزین از جوگ کرده شده مالكِ جوگ شری کرشن باز می گویند که۔

سُو هَرن مِی تَراد یُودَاسِیُن مَدهیَاسَتهُ دَیُوَشْ یه بَنْ دهُو شُو
سَادُهو شَوُپِیُ پَاپَیْشُو سَم بُدّهیُر وِیُشِی شَیْتَیُ (۹)

सुहृन्मित्रार्युदासीनमध्यस्थद्वेष्यबन्धुषु ।
साधुष्वपि च पापेषु समबुद्धिर्विशिष्यते ॥९॥

بعد از حصول عظیم انسان یك بین و همسرمی شود۔ چنانکه در شلوك گزشته آنها گفتند که هر که مکمل عالم یا پنڈت (مولوی) است، آن علم و انکساری دارنده عظیم انسان که در برهمن، در چانڈال (غلام) در گاو، سگ و پیل نظرِ مساوی دارنده میشود۔ تکملهٔ همین این شلوك (شعر) است۔ آن از دل مدد کنند گان مهربانان، دوستان، دشمنان، غیر جانب داران، کینه وران، قرابت داران، دین داران و گنهگاران را هم از نظرِ مساوی بیننده، حاملِ جوگ انسان بی حد افضل است۔ آن بر کار های ایشان نظر نمی افگند۔ بلکه در اندرونِ آنها بر حرکتِ روح هم نظر می افتد۔ در ایشان صرف چندان فرق می بیند که کسی

قدری زیرینِ برزینه ایستاده است و کسی نزدِ پاکیزگی، ولی آن صلاحیت در همه است۔ این جاشناختِ حاملِ جوگ بارِ دیگر گفته شده است۔

کسی حاملِ جوگ چسان می شود؟ او چه طور یگ می کند؟ مقامِ یگ چسان شود؟ توشك (آسنی) چطور شود؟ بر آن وقت قاعده (نشست) چطور شود؟بذریعۂ کارکن استعمال شونده اصولهاخورد و نوش و تفریح احتیاطِ خفتن و بیدار شدن بر عمل چگونه کوشش شود؟ وغیره نکته ها را مالكِ جوگ شری کرشن در پنج شلوكِ آئنده اظهارِ خیال کرده اند، تاکه از این شما هم همین یگ را انجام بتوانید داد۔

در بابِ سوم آنها نامِ یگ بیان کردند و گفتند که طریقِ کارِ یگ هم آن عمل معینه است۔ در بابِ چهارم آنها شکل یگ را از تفصیل بیان کردند در آن 'هونِ جان' در 'ریاح'' 'هونِ ریاح' در جان حرکتِ جان و ریاح را قایم کرده بر دل قابو وغیره کرده می شود، همه را شامل کرده خالص مطلبِ یگ است عبادت و تا آن قابلِ عبادت معبود طی کراننده طریقِ کار، بر این درباب پنجم هم گفتند۔ ولی برای او آسنی (توشك) 'زمین' طریقِ عمل کردن وغیره را باقی بود۔ بر همین مالكِ جوگ شری کرشن این جا اظهار خیال می کنند۔

یُوگِیُ یُنْ جِیْت سَتْ تَمَات مَانی رَهسِیُ اِسْتِهِی تَیُ
اِیْکَاکِیُ یَتْ چِتْ تَات مَا نِرَاشِیُ رِیُ گْرَهَیُ(١٠)

योगी युञ्जीत सततमात्मानं रहसि स्थितः ।
एकाकी यतचित्तात्मा निराशीरपरिग्रहः ॥१०॥

آن جوگی هر که بر طبیعت قابو کردن مشغول است۔ بر دل و جسم و حواس قابو کرده، حواس ازخواهشات مبرا شده در تنهائی تنها هم طبیعت را (طبیعتیکه از علمِ روح واقف می کند) در عملِ جوگ قایم بکند برایش مقام چگونه شود؟ آسنی چگونه شود؟

شُو چُو دَیْشَیُ پَرَتِشْ ٹهَاپَیُ اِستِهر ماستَم آتْمَنَیُ
نَات یُوچ چهِیْت نَاتِیُ نِیْچِیُ چَیْلَا جِنْ کُشُوت تَرَمْ(١١)

शुचौ देशे प्रतिष्ठाप्य स्थिरमासनमात्मनः ।
नात्युच्छ्रितं नातिनीचं चैलाजिनकुशोत्तरम् ॥११॥

بر زمینِ پاك بوریۂ چق، پوستِ آهو، پوستِ فهد و اسد وغیره پارچه یا بهتر از آنها (پارچۂ ریشم و پشم یا تخت هر چه شود) گسترده بوریۂ خویش را نه زیاده بلند، نه پست، غیر متحرك بدارید از زمینِ پاك مراد اورا از گردو غبار صاف کردن است باید که بر زمین پارچۂ بگسترید خواه پوستِ آهو شود خواه بوریا شود هر چه شود پارچه صاف تخت وغیره هر چه حاصل شود باید که چیزی بگسترید آسن حرکت کننده نشود۔ نه از زمین زیاده بلند شود نه بسیار پست شود۔ محترم مهاراج بر آن آسن که، تقریباً پنج انچ بلند تر بودمی نشستند۔ یك مرتبه عقیدت مندان یك تخت سنگ مرمر آوردند که از زمین یك فُت بلند تر بود پس مهاراج جی یك روز نشستند و باز گفتند "نه هو این بسیار بلند است، بر بلندی نشستن نباید، صوفی (साधु) را غرور می شود۔ بر زمین هم نشستن نباید زیراکه از این حقارت پیدا می شود و از خود نفرت می شود۔ در دشت یك باغ بود پس گفتند که اورا بردارید و در باغ نهید آنجا نه مهاراج می رفتند نه اکنون دیگری می رود۔ این بود عملی تربیتِ آن عظیم انسان همچنین برای ریاضت کش نباید که بلند تر مسند شود ورنه تکمیل یادِ الٰهی بعد از آن خواهد شد و غرور قبل از آن مسلط خواهد شد۔ بعد از این۔

تَترَیٔکَاگرَیٔ مَنَیٔ کَرَتوَایَتچِتّیٔ اِندرِیہ کرِیَیٔ
اُپ وِشیَاسَنے یُنجیَا دیُوگَمَا تَمْ وِیشُدھے یَیٔ (۱۲)

तत्रैकाग्रं मनः कृत्वा यतचित्तेन्द्रियक्रियः ।
उपविश्यासने युञ्ज्याद्योगमात्मविशुद्धये ॥१२॥

بر آن آسن نشسته (نشسته هم اصولِ تصور کردن است) دل را یکسو کرده متحرکاتِ طبیعتِ حواس را در قابو کرده شده برای طهارتِ باطن مشقِ جوگ بکنید۔ اکنون طریقِ نشستن را بیان می کنند۔

سَمَیٔ کَایَشِیُرُوٗ گِیُریوا دَهارَیَنْ نَچَلی اِستهَرَیٔ
سَنپَرَیٔکشَیٔ نَاسِیٔکَاگ رَیٔ سَوَی دِشُشچَان وَلُوگ یَنْ (۱۳)

समं कायशिरोग्रीवं धारयन्नचलं स्थिर: ।
संप्रेक्ष्य नासिकाग्रं स्वं दिशश्चानवलोकयन् ॥१३॥

جسم ، گردن و سر را راست کرده مستحکم و ساکن کرده (چنانکه نی را راست قایم کرده شده شود) چنین راست و مستحکم شده نشینید و در دیگر حصۂ بینیِ خویش را دیده (هدایت دیدنِ سره بینی نیست بلکه راست نشسته پیشِ بینی جائیکه نگاه می افتد۔ نگاه آنجا بماند! شوخیِ چپ و راست دیدن نماند) بطرف دیگر سمتها نظر نکرده شده، ساکن شده نشیند و

پَرشَان تـاتـما وِیگـت بهیر بَرهم چَارِیُ وَرتَیُ اِستهِی تَی
مَـنَـیُ سَنیَمی مَچ چِـتُ تُـو یُکت آسِیت مَت پَری(۱٤)

प्रशान्तात्मा विगतभीर्ब्रह्मचारिव्रते स्थित: ।
मन: संयम्य मच्चित्तो युक्त आसीत मत्पर: ॥१४॥

در عزمِ رهبانیت قایم شده (عموماً مردمان میگویند که احتیاطِ عضو تناسل رهبانیت است ولی تجربۂ مردمان عظیم است که از دل موضوعات را یاد کرده، از چشم مثل او منظر دیده، از پوستِ جسم لمس کرده از گوش الفاظِ شهوت فزا شنیده احتیاطِ عضوتناسل ممکن نیست۔ صحیح معنیِ راهب است (برهم آچارتی سی برهما چاری (बृहमआचरति से ब्रह्माचारी) عملِ ذاتِ مطلق است، عملِ معینه ، طریقِ کارِیگ بر این عملِ کنندگان (یانتی برهما سناتنم (यान्ति ब्रह्मा सनातनम्) در معبودِ ابدی داخله حاصل می کنند در وقتِ این کارکردن (اسپرشان کرتوا بهرباهیان (स्पर्शान्कृत्वा बहिबहियान) لمسِ خارجی، لمسِ دل و حواس را بیرون هم ترك کرده طبیعت را در غور و فکرِ معبود و در تنفس و تصور قایم کردن است چون دل در معبود قایم کرد، پس اشیای بیرونی را که یاد کند؟ گر اشیای بیرونی یاد می آیند پس اکنون این دل کی قایم شد؟ زیراکه عیوب بجای در جسم در موجِ دل می مانند، دل در عملِ معبود قایم است، پس بر عضوِ تناسل بندش هم نیست بلکه برهمه حواس قدرتِ بندش حاصل می شود لهٰذا در عملِ معبود قایم مانده) بی خوف و پر سکون باطن دارنده، دل را در قابو داشته شده، مزین از طبیعتِ یادم و

حاملِ من شده قایم بشو، ثمرۂ چنین کردن چه خواهد شد؟

یُــنــجَــنْ نَیــوی سَــداتــمَــانــی یُــوگــی نِیُــت مَــانَسـی
شَــانتِــیُ نِـروان پَـرمَــا مَـت سَـنُسَتهُ مَدهِی گچ چهَتِیُ (۱۵)

युन्जन्नेवं सदात्मानं योगी नियतमानस: ।
शान्तिं निर्वाणपरमां मत्संस्थमधिगच्छति ॥१५॥

چنین خود بخود مسلسل در همین غور وفکر مشغول داشته شده، معتدل جوگیِ در من موجود اعلیٰ سکونِ انجامِ آخری را حاصل می کند۔ لهٰذا خود را در عملِ مسلسل قایم بکنید۔ این جا این سوال تقریباً مکمل هم است در دو شلوکِ آئنده آن می گویند که برای سکونیکه مسرتِ اعلیٰ می دهد، احتیاطِ جسمانی خوراکِ مناسب و تفریح هم ضروری است۔

نَــاتَــیُ شَــن تَسْیُــو یُوگُــوس سَتِیُ نــه چَیْکَــانــت مَنْ شَــنَتَیُ
نــه چَــاتِــیُ سَوپَنْ شِیْلَــس سَــی جَــاگرَتُو نَیُو چَارجُن(۱٦)

नात्यश्नतस्यु योगोऽस्ति न चैकान्तमनश्नत: ।
न चाति स्वप्नशीलस्य जाग्रतो नैव चार्जुन ॥१६॥

ارجن این جوگ نــه زیاده خــورنده را کامیاب می شود نه بالکل نه خورنده را کامیاب می شود نه بی انتها خسپنده را و نه بی انتها بیدار ماننده را هم کامیاب می شود، پس چه کس را کامیاب می شود؟

یُــکتَــا هَــار وِیْهَــارس ای یُــکــت چَیْشْــٹــس ای کَــرم ســو
یُــکــت سَــوْپَــنَــاو بُــودهــس ای یُــوگــو بهَــوتِــیُ دُکــهِ هَــا(۱۷)

युक्ताहारविहारस्य युक्तचेष्टस्य कर्मसु ।
युक्तस्वप्नावबोधस्य योगो भवति दु:खहा ॥१७॥

تــکالیف را خــاتــمه کــننده این جوگ، مناسب خورد و نوش، تفریح در اعمال مــناسب کوشش از اعتدال خسپنده و بیدار شونده را هم مکمل می شود۔ از خــوراکِ زیــاده سستی و غــنودگی ومدهــوشی پیدا خواهد شد پس ریاضت نخــواهــد شــد۔ از ترکِ غــذا حــواس کمزور خواهد شد۔ برای مستحکم و ساکن

نشستن طاقت هم نخواهد ماند۔

محترم مهاراج می گفتند که از خوراک، یك، و یك و نصف نان کم خوردن بباید۔ تفریح یعنی بمطابقِ وسیله در سیر و تفریح ،قدری محنت هم ضروری است باید که کاری تلاش بکنید ورنه دورانِ خون کمزور خواهد شد، بیماری ها مسلط خواهند شد۔ عمر از خفتن و بیدار ماندن، خوردن و نوشیدن و از ریاض کم و زیاده می شود، مهاراج جی می گفتند "جوگی را باید که چهار ساعت بخسپد و مسلسل غور و فکر بکند۔ بضد شده نه خسپندگان زود خبطی می شوند" در اعمال مناسب کوشش هم شود یعنی عملِ معینه بمطابقِ عبادت مسلسل کوشان شود، یادِموضوعاتِ خارجی نه کرده همیشه در یادِ همین معبود مشغول شونده را هم جوگ کامیاب می شود۔ با این

یَدا وِینِیَ یَتّیَ چِت تماتمَنیَ واوتِیشٹھُ تی

نِیَ اِسپرهَیَ سَرو کامی بهیُوُ یُکت اِتیُوچ یَتّیَ تدا(۱۸)

यदा विनियतं चित्तमात्मन्येवावतिष्ठते ।

नि:स्पृह: सर्वकामेभ्यो युक्त इत्युच्यते तदा ॥१८॥

چنین از مشقِ جوگ خصوصاً در قابو کرده شده طبیعت وقتیکه در روحِ مطلق خیلی خوب تحلیل می شود، در آن دور از همه خواهشات مبرا شده چنین انسان مزین از جوگ گفته می شود، اکنون خصوصاً در قابو کرده شده طبیعت راچه نشانات اند؟

یَتهَا دِیپُو نِیُوات سَتهُو نَیگ تیَ سُوپمَا اِسمَرُتا

یُوگِینُو یَت چِت تَسیَ یُنجتُو یُوگمَات مَنیَ(۱۹)

यथा दीपो निवातस्थो नेंगते सोपमा स्मृता ।

योगिनो यतचित्तस्य युन्जतो योगमात्मन: ॥१९॥

همچو بر مقامی که خالی از باد است داشته شده چراغ متزلزل نمی شود، شعلۂ آن راست و بلند می ماند، در آن لرزش نمی شود،همین مثال در تصورِ روح مطلق غرق شده، بذریعۂ او قابو کرده شده آن طبیعت را هم داده شده

است۔ چراغ محض یك مثال است در این زمان رواجِ چراغ کم شده است۔از شاخِ عود(اگربتی) سوختن هم دخان راست بلند می رود، گر موجِ باد تند نشود ! این محض بذریعۂ جوگی در قابو کرده شده مثالِ طبیعت است۔ خواه اکنون طبیعت را در قابوکرده شده است، بندش شده است ولی اکنون طبیعت باقی است۔چون طبیعتِ بندش شده هم تحلیل می شود، پس کدام شوکت حاصل می شود؟ ببینید۔

یَتَرُو پَرَمْ تَیُ چِت تَیُ نِرُودھ یُوگ سَیُویَا
یَتَر چَیُواتمَنات مانی پَش یَنُنَات مَنِیُ تُوش یَتِیُ(۲۰)
यत्रोपरमते चित्तं निरुद्धं योगसेवया ।
यत्र चैवात्मनात्मानं पश्यन्नात्मनि तुष्यति ॥ २० ॥

در ہرحالت از مشقِ جوگ (بلا مشق گاہ بندش نخواہد شد، لہٰذا از مشقِ جوگ) بندش شده طبیعت هم خاموش می شود، تحلیل می شود، ختم می شود، در آن حالت (آتما आत्मा) بذریعۂ روحِ خویش(آتمنم आत्मनम)روحِ مطلق را دیده شده،(آتمنی ای وا आत्मनि एव) در روحِ خویش هم مطمئن می شود۔ دیدارِ روحِ مطلق را می کند ولی مطمئن از روحِ خویش می شود، زیراکه در دورِ حصول بدیهی دیدارِ روحِ مطلق می شود ولی در لمحۂ دیگر او روحِ خویش را از آن دائمی خدائی شوکت های آلوده می یابد ۔ معبود جاوید، ابدی، دائمی، غیر مرئی و لافانی است ، پس این جاروح هم جاوید، ابدی، دائمی غیر مرئی و لافانی است ولی بعید القیاس هم است، تا چون طبیعت و موجِ طبیعت است۔ پس تا آن وقت این برای استعمالِ شما نیست۔ برطبیعت قابوو در تحلیلی دورقابو شده طبیعت بدیهی دیدار روحِ مطلق می شود و بعداز دیدار در لمحۂ دیگر از همین صفاتِ خدائی مزین روحِ خویش را هم می یابدلہٰذا او در روحِ خویش هم مطمئن می شود، همین شکلِ حقیقی اوست، همین انجام آخری است۔ تکملۂ همین شلوكِ آئنده ببینید۔

سُکھمَات یَنُتِیُ کَیُ یَت تَدْ بُدْھی گراهم مَتِیُ اِندرِیَم
وَیت تِیُ یَتَرنه چَیُواتی اِستھَش چَلتِیُ تَتْ تَوُتَی(۲۱)

सुखमात्यन्तिकं यत्तद्बुद्धिग्राह्यमतीन्द्रियम् ।
वेत्ति यत्र न चैवायं स्थितश्चलति तत्त्वत: ॥ २१ ॥

وماورا از حواس، محض از متبرك و لطیف بذریعهٔ عقل قابلِ قبول کردن آنکه لا محدود مسرت است، و اورا در حالیکه محسوس می کند و در هر حالت هم رسیده شده جوگی شکلِ حقیقیِ معبود را از عنصر دانسته متزلزل نمی شود، در همین همیشه قیام می کند، و

یـــه لَـــب دَهـوَا چَـاپـرَیٔ لَابهَـیٔ مَنیَتَـیٔ نَـادِهـیٔ کَـیٔ تَتَـیٔ
یَـــسْ مِیَـن اِسْتهَتُـو نـــه نُکهَیَـن گُرُونـاپِیٔ وِیَـچَـال یَتَـیٔ(۲۲)

यं लब्ध्वा चापरं लाभं मन्यते नाधिकं ततः ।
यस्मिन्स्थितो न दु:खेन गुरुणापि विचाल्यते ॥ २२ ॥

تمثیلِ حصولِ اعلیٰ معبود فائده را، انتهائی سکون را حاصل کن بیش از او دیگر فائده ای هم نمی داند و در حالتِ حصولِ معبود رسیده جوگی در تکلیفِ عظیم هم متزلزل نمی شود۔ او را احساسِ تکلیف نمی شود ، زیرا که قوتِ احساس دارنده طبیعت ختم شده ست۔ چنین

تَـیٔ وِدْیَــاد دُکـــه سَـنْیُـوگ وِیُیُـوگـی یُـوگ سَـنْ گـیٔ تَـم
ســه نِـــشْ چَیَیَــن یُـوکـتُ وَیُـو یُـوگـوس نِـرورنَـنْ چَیْتسَـا(۲۳)

तं विद्याद् दु:खसंयोगवियोगं योगसंज्ञितम् ।
स निश्चयेन योक्तव्यो योगोऽनिर्विण्णचेतसा ॥ २३ ॥

هر که از احساسِ وصال و هجرِ دنیا خالی است، نامِ همین جوگ است آنکه اعلیٰ سکونِ داخلی است، نامِ وصلش جوگ است و آنرا عنصرِ اعلیٰ روح مطلق می گویند، نامِ وصلش جوگ است۔ این جوگ را بلا عجلت کرده از طبیعت یقیناً انجام دادن فرض است، باصبر مشغول شونده هم در جوگ کامیاب می شود۔

سَـنْـکَـلَپْ پَـرْبهَـوَان کَـامَـاس تَیْك تـوَاْ سَـروانشَیْـش تَـیٔ
مَـنْ سَیْـوَیٔ اِنْـدریـه گـرَامی وِیْـنِـیٔ یَـمَـیٔ سَـمنـت تَـیٔ(۲٤)

संकल्पप्रभवान्कामांस्त्यक्त्वा सर्वानशेषतः ।
मनसैवेन्द्रियग्रामं विनियम्य समन्ततः ॥ २४ ॥

لہٰذا انسان را باید که از عزم پیدا شونده همه خواهشات را با شهوت و رغبت برای همیشه ترک کرده، بذریعهٔ دلِ حواس را خیلی خوب در قابو کرده۔

شَنَیُ شَنَیُ رُوپَیُ رَمَےِ دِبَدَهٔ دَهِیَا بھَرِتِیُ گرِهِیُ تَیا
آتم سَنُس تهَیُ مَنیُ کَرتَوَانه کِیُچِیُد پِیُ چِنت یَیت(۲۵)

शनैः शनैरुपरमेद्बुद्ध्या धृतिगृहीतया ।
आत्मसंस्थं मनः कृत्वा न किंचिदपि चिन्तयेत् ॥ २५ ॥

مشقِ مسلسل کرده شده سکونِ اعلیٰ را حاصل کند بر طبیعت قابو و رفته رفته تحلیل شود۔ بعد از آن او بذریعهٔ عقل که مزین از صبر است دل را در روحِ مطلق قایم کرده دیگر فکری هم نه کند۔ بطورِ مسلسل مشغول شده اصولِ حصول کردن است، ولی در ابتدا دل قایم نمی شود۔ بر این مالکِ جوگ می گویند۔

یَتُو یَتُو نِشچَرَتِیُ مَنُش چَنچَلم اِستهَرَم
تَتُ سَتُ تُوُ نِیَمُ یَیت داتمَن یَیُو وَرَنش نَیَیت(۲۶)

यतो यतो निश्चरति मनश्चंचलमस्थिरम् ।
ततस्ततो नियम्यैतदात्मन्येव वशं नयेत् ॥ २६ ॥

این شوخ دل آنکه ساکن نمی ماند بذریعهٔ هر آن سبب که در مادیاتِ دنیوی گردش می کند، در آن از هریک باز داشته هر بار در باطنِ خویش هم پابند کنید، عموماً مردمان می گویند که دل هر جا که رود این را باز مدارید در دنیاهم گردش خواهد کرد و این دنیا هم تحتِ آن معبود هم است، در دنیا گردش کردن بیرون از معبود نیست، ولی بمطابقِ شری کرشن این غلط است۔ در گیتا برای این تسلیم کردن قدری هم گنجائش نیست گفتنِ شری کرشن است که این دل هر جا که رود، از همین وسیله ها باز داشته در روحِ مطلق هم قایم بکنید، بندشِ دل ممکن است۔ ثمرهٔ این بندش چه خواهد شد؟

پَرشَانت مَنُسَیُ ھَونَی یُوگِیُ نَی سُکھمُت تَمَمُ
اُپَیُ تِیُ شَانت رَجسَیُ بَرھَم بھُتَم کَلَم شَم(۲۷)

प्रशान्तमनसं ह्येनं योगिनं सुखमुत्तमम् ।
उपैति शान्तरजसं ब्रह्मभूतमकल्मषम् ॥ २७ ॥

کسیکه دلش بطورِ مکمل خاموش است، هر که بی گناه است و آنکه ملکاتِ ردّیۂ او خاموش شده است۔ چنین، در معبود تحلیل شده جوگی را بهترین مسرت حاصل می شود۔ از این افضل چیزی هم نیست بر این باز زور می دهند۔

یُنُ جَنُنَیُو سَدات مَانَیُ یُوگِیُ وِیگَت کَلم شَیُ
سُکھیُن بَرھَم سَنُس پَرش مَتُ یَنُتَیُ سُکھم شَنُوتَیُ(۲۸)

युञ्जन्नेवं सदात्मानं योगी विगतकल्मषः ।
सुखेन ब्रह्मसंस्पर्शमत्यन्तं सुखमश्नुते ॥ २८ ॥

جوگی که از گناه خالی است چنین روح را مسلسل درهمین روحِ مطلق قایم کرده شده با آرام در حصولِ اعلیٰ معبود روحِ مطلق لا محدود مسرت را احساس می کند۔ او (سنس پرش संस्पर्श) یعنی لمس معبود و در داخلۂ او احساس مسرتِ لا محدود کند۔ لهذا یادِ الٰهی ضروری است بر این باز می گویند

سَرَوُ بھُوتَس تھَمَات مَانی سَرَوُ بھُوتَانِی چَاتمَنِیُ
اِیکَشُتَیُ یُوگ یُکتات مَا سَرَو تَرُ سَم دَارشَنَی(۲۹)

सर्वभूतस्थमात्मानं सर्वभूतानि चात्मनि ।
ईक्षते योगयुक्तात्मा सर्वत्र समदर्शनः ॥ २९ ॥

حاملِ ثمرۂ جوگ اهلِ روح در همه از نظرِ مساوات بیننده چنین جوگی روح را در همه جاندارها جاری و ساری می بیند و همه جانداران را در دائرۂ روح هم می بیند از چنین دیدن فائده چیست؟

یُو مَا پَشیَتِیُ سَرو تَر سَرَو چه مَیِیُ پَش یَتِیُ
تَسیَاهی نه پَرَن شَیَامِیُ سه چه مَیُ نه پَرَنَش یَتِیُ(۳۰)

यो मां पश्यति सर्वत्र सर्वं च मयि पश्यति ।

तस्याहं न प्रणश्यामि स च मे न प्रणश्यति ॥ ३० ॥

انسانیکه درهمه مادیات، من روحِ مطلق را می بیند، جاری و ساری می بیند و همه مادیات را در دائرۂ اختیار من روح مطلق هم می بیند، برای او من مخفی نمی شوم و برای من او مخفی نمی شود۔ این روبرو ملاقاتِ محرك است۔ خیال برای اودوستانه است نزدیکیِ نجات است۔

سَرَوُ بھُو اِستھَتَیُ یُو مَان بھَجَتُ یه کَتَومس تھِتَیُ

سَرَوُ تھَا وَرَتُ مَانوس پِیُ سه یُوگی مَیَیُ وَرَتُ تَیُ(۳۱)

सर्वभूस्थितं यो मां भजत्येकत्वमस्थित: ।

सर्वथा वर्तमानोऽपि स योगी मयि वर्तते ॥ ३१ ॥

انسانیکه مبرّا از شرك از تصور و حدانیتِ مذکوره بالا من روحِ مطلق را یاد می کند، آن جوگی سلوكِ همه اعمال کرده شده با من هم پیوست است۔ زیراکه بجز من برای او کسی هم باقی نماند پس او را همه ختم شد۔ لهٰذا اکنون او نشست و بر خاست هر چه می کند، بمطابق ارادۂ من می کند۔

آتُمُوپش ئَین سَرَوُ تَر سَمی پَش یَتِیُ یُوسرجُنُ

سُکھی وَا یَدِیُ وَا دُکھی سی یُوگی پَرمُو مَتَیُ(۳۲)

आत्मौपम्येन सर्वत्र समं पश्यति योऽर्जुन ।

सुखं वा यदि वा दु:खं स योगी परमो मत: ॥ ३२ ॥

ای ارجن! چنین جوگی هر که مانند خویش در همه مادیات مساوی می بیند، مثل خویش می بیند، در آرام و تکلیف هم مساوی می بیند۔ آن جوگی (آنکه فرقِ خیالش ختم شده است) اعلیٰ افضل تسلیم کرده شده است، سوال تمام شد بر این ارجن گفت۔

ارجن اواچ

یُوسَیُ یُوگسَتُ وَیَا پَرُوك تَی سَام یَین مَدھو سُودن

اَیَت سَیَاهم نَه پَشیَامیُ چَنچَلُ تَوَات اِستھتیُ اِستھرَام(۳۳)

अर्जुन उवाच

योऽयं योगस्त्वया प्रोक्त: साम्येन मधुसूदन ।

एतस्याहं न पश्यामि चन्चलम्वात्स्थितिं स्थिराम् ।।३३।।

ای مدھوسودن! این جوگ که دربارۂ این شما قبل از این فهما نیده اید، که از این نظرِ مساوات حاصل می شود، بوجه شوخیِ دل تا عرصۂ دراز در این، د رحالتِ قراریافتن من خوه را نمی بینم۔

چَـنُـچَـلــی هــیٔ مَنَـی کِـرشْـنَـا پَـرمَـا تهِـی بَل وَد دَرَنـم

تَـــسُ یَـــاهــی نِیُـگَــرُهَــیٔ مَـنْ یــه وَایُـو رِیُـو سُدُش کَـرم(۳۴)

चन्चलं हि मन: कृष्णा प्रमाथि बलवद् दृढम् ।

तस्याहं निग्रहं मन्ये वायोरिव सुदुष्करम् ।। ३४ ।।

ای شری کرشن! این دل بسیار شوخ، تفتیش کننده است است۔ (یعنی دیگررا سرشتن کننده است)ضدی و طاقتور است، لهٰذا این را در قابو کردن مانند فضا را قابو کردن در نظرم بی حد مشکل طلب است، فضائی طوفانی را و این دل را قابو کردن یکسان است۔ بر این مالکِ جوگ می گویند شری بھگوان گفتند۔

شری بھگوان اواچ

اَسَــنْشَــیٔ مَهَــابَــاهــو مَــنُــو دُرنِــیٔ گِــرهَــیٔ چَـلَــمُ

اَبهَیَــاسَیــنُ تُــو کُــونتَــیٔ وَیَــراگین چــه گِـرُهَتَــیٔ (۳۵)

श्री भगवानुवाच

असंशय महाबाहो मनो दुर्निग्रहं चलम ।

अभ्यासेन तु कौन्तेय वैराग्येण च गृह्यते ।। ३५ ।।

کوشنده برای کارِ عظیم یعنی بازوی عظیم ارجن!بی شك دل شوخ است ، از مشکلِ عظیم در قابو شونده است ولی کونتی! این بذریعۂ ریاضت و بی راگ در قابو می شود ۔ هر جا که طبیعت را قایم کردن است، برای آن جا ساکن کردن نامِ کوشش مسلسل ریاضت است و در آن اشیایِ تعیشات که آنها را ماخوب

دیده ایم و شنیده ایم (در تعیشاتِ دنیا یا جنت وغیره) رغبت یعنی دلچسپی را ترک کردن بیراگ است۔ شری کرشن می گویند که دل را در قابو کردن مشکل است، لیکن این بذریعۂ ریاضت و بیراگ در قابو می آید۔

آسَنْیَتات مَنا یُوگو دُشپراپ اِتی مَی مَتی
وَشیات مَنا تو یَتتا شَکیوس واپ تُومُوپائی تَی (۳۶)

असंयतात्मना योगो दुष्प्राप इति मे मति ।
वश्यात्मना तु यतता शक्योऽवाप्तुमुपायत: ।। ३६ ।।

ارجن! برای انسانیکه بر دل قابو نمی کند حصولِ جوگ کردن مشکل است، ولی، برای دل خویش را در قابو می دارنده کوشان انسان جوگ آسان است چنین خیالم است چندانکه تو می فهمی مشکل نیست، لهٰذا این را مشکل فرض کرده ترک مکن با کوشش قایم کرده این جوگ را حاصل بکن۔ زیراکه از قابوی دل هم جوگ ممکن است۔ بر این ارجن سوال کرد۔ ارجن گفت

آرجُن اواچ

اَیَتی شَرَدھ سِی یُوپِی تو یُوگاچ چلِتْ مانس
اَپراپ یه یُوگ سَنسِدّھی کا گتِی کَرچ چھتی (۳۷)

अर्जुन उवाच

अयति: श्रद्धयोपेतो योगाच्चलितमानस: ।
अप्राप्य योग संसिद्धिं कां गतिं कृच्छति ।। ३७ ।।

کسیکه از اجرای جوگ دلش متزلزل بشود، گر چه عقیدت اش درجوگ اکنون موجود است، پس چنین انسان معبود را حاصل نکرده بر چه انجام می رسد؟

کچ کِنُو بھی وِیبھرش ٹَش چھِین نا بھرمیو نَش یَتی
اَپرتیش ٹھو مھابا ھو ویمُڑو برھمنی پَتھی (۳۸)

कच्चिन्नोभयविभ्रष्टश्छिन्नाभ्रमिव नश्यति ।
अप्रतिष्ठो महाबाहो विमूढो ब्रह्मण: पथि ।।३८।।

بازوی عظیم شری کرشن! آن فریفته انسانیکه گمراه از راهِ حصولِ معبود است مانند ابر منتشر از هر دو جانب تباه و برباد نمی شود؟ مانند آن ابر کوچك که بر آسمان بلند می شود و نمی بارد نه باز گشته هم از ابرها می پیوند د بلکه از امواجِ باد پیش نظر عموماً ختم می شود۔ همچنین کمزور کوشش کننده انسان، تا چند روز ریاضت کرده گر این ریاضت ترك می کند چه ختم می شود؟ او نه در شما مقام حاصل می توانست کرد و نه از لذّتِ دنیا هم لطف اند وزشد۔ انجامش کدام می شود؟

اَیم نَـمَـیُ سَـنُ شَیَـیُ کِـرشُـن چھَیُت تُو مَرهَـس یَیُ شَیـش تَیُ
تَـونَنُ یَـه سَـنُشَیَـیُ سَیَـلس یَـه چھِیَـت تَـانـه هُوپ پـده تَـیُ(۳۹)

एमन्मे संशयं कृष्ण छेत्तुमर्हस्यशेषत: ।
त्वदन्य: संशयस्यास्य छेत्ता न ह्यपपद्यते ।। ३९।।

ای شری کرشن! محض شما بر این قدرت می دارید که این شكِ من را بطورِ مکمل ختم بکنید۔ جز شما دیگر کسی این شك را ختم کننده حاصل شدن ممکن نیست۔ بر این مالكِ جوگ شری کرشن گفتند۔شری بھگوان گفتند

شری بھگوان اواچ

پَـارتــه نَیُـوَیُ هـی نَـامُـوتَـرُ وِیُـنَـا شَــس تَسَیُ وِیُـدهَتَـیُ
نَهـی کَـل لِیَـان کَـرت کَشِـچُـد دُرگَتِـیُ تَـات گَـچ چھَتِـیُ(۴۰)

श्री भगवानुवाच

पार्थ नैवेह नामुत्र विनाशस्तस्य विद्यते ।
नहिकल्लयाणकृत्कश्चिद्दुर्गतिं तात गच्छति ।।४०।।

خاکی جسم را هم رتھ ساخته به جانبِ مقصد رونده ارجن! خاتمۂ آن انسان نه این دنیا و نه عالمِ بالا هم می شود، زیرا که ای دوست هر که آن اعلیٰ افادی و معینه عمل می کند بد حال نمی شود۔ او را چه می شود۔

پَـراپَـیُ پُـنَـیُ کَـرُتَـا لُـوکَـانُـو شِیُ تَـوَا شَـاش وَتِیُ سَمَـا
شُـچِیُنَـا سِرِیُ مَتَـا کَـی هَـی یُوگ بھَرَشتُوس بھِجَایَتِیُ(۴۱)

प्राप्य पुणयकृतां लोकानुषित्वा शाश्वती: समा: ।
शुचीनां श्रीमतां गेहे योगभ्रष्टोऽभिजायते ।। ४१ ।।

چونکه دل شوخ می شود بوجه این از جوگ بد عنوان آن انسان، در عوالمِ شریف النفس انسان لطفِ خواهشات حاصل کرده (خواهشاتیکه بر بنای آن ها از جوگ بد عنوان شده بود، معبود او را در بسیار کم همه قابلِ دیدن و شنیدن عطا می کنند و او تلذذش حاصل کرده) آن (شوچی نا شری متام शुचीनां श्रीमताम) پاك سلوك كنندگان در دودمانِ اعلیٰ مرتبت انسانان پیدا می شود (آنها که پاك سلوك می دارند اعلیٰ مرتبت هستند)

اَتهَـوَا یُـوگِیْـنَـا مَیْـوکُـلَـیٰ بهَـوتِـیٰ دِهِیُـم تَـام
اَی تَـدُدِیٰ دُرلَبـهُ تَـرِی لُـوکَـیٰ جَـنَـمُ یَـدِیٰ دَرشَـمُ(٤٢)

अथवा योगिनामेव कुले भवति धीमताम् ।
एतद्धि दुर्लभतरं लोके जन्म यदीदृशम् ।। ४२ ।।

خواه آن جا پیدائش نه شود بازهم در دودمانِ جوگیانِ ثابت العقل او را مقام حاصل می شود در خانه های اعلیٰ مرتبت، تاثرات متبرك در عالمِ طفلی هم حاصل می شوند، ولی چون آنجا پیدا نمی شود پس او در دودمان جوگیان (نه که در خانه) مقامِ شاگردی حاصل می کند، کبیر، تلسی، ریداس، والمیکی وغیره را هم در خاندانِ اعلیٰ مرتبت و متبرك سلوك كنندگان داخله حاصل نشد در خانه های جوگیان داخله حاصل شد۔ در خانۂ مرشد تبدیلیِ تاثرات هم یك پیدائش است و چنین پیدائش در دنیا بلا شبه و بی انتها کمیاب است۔ پیدائش در خانۂ جوگیان این مطلب نمی دارد که او پیدائش بشکلِ فرزندگی است۔ قبل از ترکِ خانه پیدا شونده اولاد بسببِ اُنسیت آن انسانِ عظیم را هم خواه والدِ خویش فرض بکند ولی برای انسانِ عظیم بر نام اهلِ خانه کسی نمی شود، چنین شاگردان که بجا آوری اصول آنها می کنند۔ اهمیتِ شان در نظرِ ایشان از اولاد هم چندان زیاده می شود و ایشان هم برای آنها اولادِ حقیقی هستند۔

هر که از تاثراتِ جوگ مزین نیست، ایشان را انسانِ عظیم قبول نمی

کنند، محترم مهاراج گرهر کسی را "سادهو"ساختی پس هزار ها بیزار مردمان شاگرد آن شدندی۔ ولی آنها کسی را صرفۂ سفر داده، برخانه کسی خبر رسانیده، خط ارسال کرده و فهمانیده همه را بر خانۂ شان روانه کردند، بسی مردمان بضد شدند پس شان را بد شگون شدند، از اندر ضمیر گفت که در این برای سادهو (صوفی) شدن نشانی هم نیست۔ در این را داشتن خیر نیست، این کامیاب نخواهد شد، نا امید شده یك دو از کوه جسته جان دادند۔ ولی مهاراج جی ایشان را در خدمتِ خویش نداشتند، بعد از این چون معلوم شد پس گفتند۔ می دانستم که بسیار بی قرار است، ولی گراندیشید می که درحقیت خواهد مرد پس داشتمی یگ گناهگار هم ماندی دیگر چه شدی؟ شفقت در آن هم بسیار بود، باز هم نداشتند، برای شش، هفت که حکم شده بود "امروز بد عنوان از جوگ شخصی می آید، ازبسیار پیدائش ها گمراه شده می آید، این نام و این شکل دارنده آئنده است، او را بدارید، نصیحت علمِ تصوف بدهید، او را ترقی بدهید" محض ایشان را داشتند۔ امروز هم از در ایشان یك انسانِ عظیم در دهار کنڈی نشسته اند، یك در انسوئیا هستند دو سه در دیگر جا هم هستند، آنها را در خاندانِ مرشد داخله حاصل شد، چنین عظیم انسان را حاصل کردن بی حد کمیاب است

تَـنْتَـرُ تَـی بُـدّهِـی سَنْیُوگَـی لَبھَـُ تَـیُ پُـووَرْدَیُ هِـی کَـم
یَتَتَـیُ چِـه تَتَـوُ بهُـوَی سَـنْ سِـدّهُـوُ کُـرُو نَـنْ دَنْ(۴۳)

तत्र तं बुद्धिसंयोगं लभते पौर्वदेहिकम् ।
यतते च ततो भूयः संसिद्धौ कुरुनन्दन ॥ ४३ ॥

آنجا آن انسان درجسم قبل از این پیدائش هر چه ریاضت کرده بود آن اتحادعقل را یعنی تاثرات ریاضت پیدائش اولین را بر وقت هم (بربس बरबस) حاصل می کند و ای کروننادن! (یعنی ای فردِ خاندانِ کرو) از اثرش او باز (سن سدهوا संसिद्धौ) شکلِ حصولِ معبود دارنده، برای اعلیٰ کامیابی کوشش می کند که در شکلِ کامیابی عظیم حصول معبود کند۔

پُورْوَا بھیَا سیٖن تیٖنَیْو ھِیْ یَتَیْ ھَاوَشُوس پِیْ سی
جِگْ گیَاسُرپِیْ یُوگَسْیَ شَبْد بَرْھَماتِیْ وَرتْ تَیْ (٤٤)

पूर्वाभ्यासेन तेनैव ह्रियते ह्यवशोऽपि सः ।
जिज्ञासुरपि योगस्य शब्दब्रह्मातिवर्तते ॥ ४४॥

در خانۂ حضراتِ اعلیٰ مرتبت در زیرِ اثرِ موضوعاتِ دنیوی مانده هم او از ریاضتِ پیدائشِ اولین بجانبِ راهِ معبود متوجه می شود ودر جوگ کمزور کوشش دارنده آن متجسس هم موضوعِ زبان را عبور کرده مقامِ نجات را حاصل می کند۔ طریقِ حصولش همین است۔ کسی در یك پیدائش حاصل نمی کند۔

پَرَیَتْنَادھَتْ مَانَسْ تُویُوگِیْ سَنْشُدھْ کِلِبْ شَیْ
اَنَیْك جَنَمْ سِدّھسْت تُویَاتِیْ پَرَا گَتِمْ (٤٥)

प्रयत्नाद्यतमानस्तु योगी संशुद्धकिल्बिषः
अनेकजन्मसिद्धस्ततो याति परां गतिम् ॥ ४५॥

چنین جوگی هر که از مختلف پیدائشها در کوششِ خویش مشغول است کامیابیِ بلند را حاصل می کند۔ باکوشش ریاضت کننده جوگی، از همه گناه ها خوب پاك شده نجاتِ اعلیٰ را حاصل می کند، سلسلۂ حصول همین است۔ اوّل او از کوششِ کمزور ابتدای جوگ می کند، از شوخ شدنِ دل پید ا می شود و در خانۂ مرشد داخله می یابد و در هر پیدائش ریاضت کرده شده بر آن مقام می رسد که نامش نجاتِ اعلیٰ و مقامِ اعلیٰ است۔ شری کرشن گفته بودند که در این جوگ خاتمۂ تخم هرگز نمی شود۔ شما محض دوگام پیش قدمی کنید۔ خاتمۂ آن وسیله گاهی نمی شود، در هر حالت زندگی طی کرده شده انسان چنین می تواند کرد۔ وجه اینست که شخصیکه در حالات مبتلا می ماند از و ریاضت کم می شود زیرا که او وقت کم می دارد، شما سیاه شوید، سپید شوید یا مقامی می دارید گیتا برای همه است، برای شما هم است۔ بشرطیکه شما انسان هستید، شدید کوشنده می باید خواه کسی هم شود، ولی کمزور کوشنده عیال دار (گرهست) هم می شود۔ گیتا برای عیالدار بود، تارك یافته، لاعلم، برای محض عام انسان

است خصوصاً برای "سادهو" نیست آنکه عجیب و غریب انسان است در آخر مالکِ جوگ شری کرشن فیصله می دهند۔

تَپَسـوِیُ بهَیُـوس دِهـیُ کُـو یُـوگِـیُ گیَـانِبهُ یُوسپِیُ مَتُوس دهِکُیُ
کَـرمِـیُ بهَـیُ چَـا دِهـکُـو یُـوگِـیُ تَسمَـا دُهـوگِـیُ بهَـوَار جُـنُ(٤٦)

तपस्विभ्योऽधिको योगी ज्ञानिभयोऽपि मतोऽधिक: ।
कर्मिभ्यचाधिको योगी तस्माद्योगी भवार्जुन ॥ ४६ ॥

از ریاضت کشان جوگی افضل است، او را افضل از عالمان تسلیم کرده شده است، از عاملان هم جوگی افضل است، لهٰذا ارجن! تو جوگی بشو!

ریاضت کش :- ریاضت کش بادل حواس را برای مائل کردنِ در آن جوگ مشقت میکند، اکنون جوگ در آن پیوست نشد۔

عمل:- عامل آن علمِ معینه را حاصل کرده در آن مشغول می شود ۔ نه او قوتِ خویش را فهمیده در آن مشغول است و نه باخود سپردگی هم مشغول است۔ محض عمل می کند۔

عالم :- انسانیکه علمِ راه می دارد همین معینه عمل ، طریقِ کارِ مخصوصِ یگ را بخوبی فهمیده شده قوتِ ارادیِ خویش را پیش داشته در آن مشغول می ماند۔ نفع و نقصانیکه از او می شود، ذمه داری اش او می دارد۔ برآن نظر داشته عمل می کند۔

جوگی :-بی غرضِ عملی جوگی بر معبود منحصر شده بامکمل عقیدت و خود سپردگی در عملِ معینه در ریاضتِ جوگ مشغول می ماند، ذمه داریِ خیریتِ او معبود و مالکِ جوگ شری کرشن خود برداشت می کنند۔ در حالاتِ زوال هم برای او خوفِ زوال نیست، زیراکه بلند عنصری که این او را می خواهدهمین ذمه داریِ دست گیریِ آن هم می گیرد۔

ریاضت کش اکنون جوگ را در خود پیوست کردن مشغول است۔عامل محض عمل دانسته می کند، این ها می توانند که لغزش کردند، زیرا که نه در این هر دو سپردگی است نه صلاحیت دیدنِ سود و زیانِ خویش ۔ ولی عالم حالاتِ

جوگ را می داند، طاقتِ خویش می فهمد، ذمه داری آن بر همین است و بی غرضی عملی جوگی در پناهِ معبود خویش را افتاده است یعنی در پناهش رسیده است۔ لہٰذا معبود دست گیری خواهد کرد، بر راهِ فلاحِ کامل این هر دو راست می روند، ولی آنکه ذمه داری او خود معبود می گیرد او در این همه افضل است۔ زیرا که معبود اورا قبول کرده است۔ سود و زیانش آن معبود می بیند۔از این سبب جوگی افضل است۔ لہٰذا ارجن تو جوگی بشو، باخود سپردگی سلوکِ جوگ کن۔

جوگی افضل است، ولی از آن هم آن جوگی افضل است، هر که از باطن وابسته است، بر این می گویند۔

یُوگِیُ نَامِپِیُ سَرَوِیُشَا مَدُگَتیُ نَان تَرات مَنَا

شَرَدّهَا وَان بهَجْ تَیُ یُو مَاس می یُکْت تَمُو مَتَیُ(۴۷)

योगिनामपि सर्वेषां मद्गतेनान्तरात्मना ।

श्रद्धावान् भजते यो मां स मे युक्ततमो मतः ॥४७॥

در همه بی غرض عملی جوگیان هم چنین جوگی هر که در عقیدت غرق شده از قعرِ ضمیر از غور و فکرِ اندرونی مرا مسلسل یاد می کند، آن جوگی برایم اعلیٰ افضل و قابلِ تعظیم است۔ یادِ الٰهی ریاکاری یا چیزِ نمائش نیست، در این معاشره خواه موافقت کند ولی معبود بر خلاف می شوند، یادِ الٰهی بی انتها بصیغۂ راز است و آن از باطن می شود۔ مد و جزرِ او بر باطن منحصر است۔

☆☆☆

در ابتدای این باب مالکِ جوگ شری کرشن گفته بودند که از امیدِ ثمره مبرا شده هر که (کاریم کرم कार्यमक्रम) یعنی لائقِ کردن بر طریقِ کارِ خصوصی کار بند می شود ،همین کامل است وهمین عمل را کننده هم جوگی است۔ شخصیکه محض اعمال و آتش را ترک میکند جوگی و کامل نمی شود،بغیر از ایثارِ اراده ها انسانی هم کامل یا جوگی نمی شود، ما اراده نکنیم محض از چنین گفتن این خواهشات ترک نمی شوند شخصیکه خواهشِ مشغولیتِ جوگ می دارد او را باید که (کاریم کرم कार्यमक्रम) لایقِ کردن طریقِ کارِ خاص بکند۔ از سلسلۂ عمل در جوگ ساکن شده هم خاتمۂ همه اراده ها می شود، نکه قبل از این خاتمۂ همه خواهشات هم ترکِ دنیا است۔

مالکِ جوگ باز گفتند که روح در جهنم می رود و این را نجات هم حاصل می شود۔ شخصیکه بذریعۂ او بر حواس قابو کرده شده است روحش برای او دوست شده سلوکِ دوستی می کند۔ و این حالت نهایت افادی می شود۔ بذریعۂ این هر که بر این خواهشات قابو نمیکند برای او روح همین دشمن شده سلوکِ دشمنی می کند وجه مصیبتها می شود لهٰذا انسان را می باید که روحِ خویش را در جهنم نه اندازد، بذریعۂ خود روحِ خویش را نجات دهاند۔

آنها بود و باشِ جوگیِ حصول دارنده بیان کردند، برای مقامِ یگ کردن، آسنِ نشستن، وبر طریق های نشستن آنها گفتند که مقام خاموشی دارنده وپاك و صاف شود پارچۂ آسن (جای نماز) ازپوستِ آهووغیره یا بوریا یك آسن شود، بمطابقِ عمل کوشش، و بمناسبِ او خوراك ، تفریح ، بر احتیاطِ خفتن و بیدار شدن آنها زوردادند، بر طبیعت قابو دارنده مثالِ جوگیِ آنها از چنین شعلۂ

چراغ دادند که در فضای ساکن روشن می شود۔ و در آن لرزش نمی شود وچنین در آن قابوکرده شده هم چون تحلیل می شود، آن وقت اواعلیٰ حالتِ جوگ ،مسرتِ لا زوال را حاصل می کراند۔ مبرا از وصلِ و هجرِ دنیا نامِ سکونِ لا زوالِ نجات است مطلبِ جوگ است از او (معبود) وصل۔ هر جوگی که این مقام را حاصل میکند او در همه جانداران نظرِ مساوی می دارد۔ مانندِ روحِ خویش همه ذی روحان را می بیند او سکونِ انجامِ بلند و آخری را حاصل می کند لهٰذا جوگ ضروری است، دِل هر جا که می رود از آنجا آنراکشیده مسلسل در قابو کردن بباید۔ شری کرشن قبول کردند که این دل از مشکلِ عظیم در قابو شونده ولی در قابو می شود۔ این ریاضت و بیراگ در قابو می شود۔ انسانیکه کوششِ کمزور می کند بعد از ریاضتِ مختلف پیدائش ها برآن مقام می رسد، که نامش نجاتِ اعلیٰ یا مقامِ اعلیٰ است۔ از ریاضت کشان عالمان و صرف از عاملان جوگی افضل ست، لهٰذا ارجن تو جوگی بشو۔ با خود سپردگی از باطن بر جوگ کار بند بشو۔

در پیش کرده باب مالکِ جوگ شری کرشن خصوصاً برای حصولِ جوگ بر ریاضت زور داده اند لهٰذا

چنین تمثیلِ "شری مدبهگود گیتا" دربارۂ اوپنیشد و علمِ تصوف و علم ریاضت در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنام "جوگِ ریاضت" (ابهیاسِ یوگ) بابِ ششم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلدِ پرم هنس پرمانند جی مهاراج اند نوشته شده تشریحِ "شری مدبهگود گیتا" یعنی در "یتهارته گیتا" بنامِ "جوگِ ریاضت" (अभ्यासयोग) بابِ ششم مکمل شد۔

هری اوم تت ست۔

اوم شری پرماتمی نمه

باب هفتم

در ابوابِ گزشته عموماً همه خصوصی سوالاتِ گیتا تمام شده اند در بارهٔ بی غرض جوگِ عملی، جوگِ علمی، عمل، شکلِ یگ و طریقش، حقیقی شکلِ جوگ و ثمره اش، اوتار، دوغله، ابدی، برای انسانِ عظیم وبرای فلاحِ عوامی هم بر عمل زور، و بر جنگ وغیره از تفصیل ذکر کرده شد۔ در ابوابِ آئنده مالكِ جوگِ شری کرشن از همین وابسته شده همه تکمله سوالات پیدا کرده اند، آغاز و حلِ این سوالات در عبادت مدد گار ثابت خواهد شد۔

در آخری شلوكِ بابِ ششم مالكِ جوگ این گفته خود سوال پیدا کردند که هر جوگی که (مدگتی نان تراتمنا मदगतेनान्तरात्मना) در من خیلی خوب قایم و باطن می دارد اورا من جوگیِ فاضل ترین خیال می کنم۔ در روحِ مطلق قیامِ خیلی خوب چیست؟ بسیار جوگی حضرات روحِ مطلق را حاصل می کنند ولی باز هم ایشان یك احساسِ کمی می دارند۔ قدری هم کمی نماند چنین حالت کی خواهد آمد؟ کاملاً علمِ روحِ مطلق کی باشد این کی می شود؟ بر این مالكِ جوگ شری کرشن می گویند ۔ شری کرشن گفتند

شری بھگوان اواچ

میّـا سَـکَـتْ مَـنَـا پَـارتـھ یـوگـی یُنْ جَـنَـمَدْ آشْـرَیْ
اَسَـنْشَـی سَـمَـگْری مـا یتهـا گیَـاس یَسِیُ تُـچ چھرَی نُـو(١)

श्री भगवानुवाच

मय्यासक्तमना: पार्थ योगं युन्जन्मदाश्रय: ।
असंशयं समग्रं मां यथा ज्ञास्यसि तच्छृणु ॥ १॥

پارتھ! تو در من راغب شده دل دارنده، بیرون نیست بلکه (مداشری मद्राश्रय:) یعنی حاملِ من شده، در جوگ مشغول شده (نکه ترك کرده) مرا بطوریکه بی شك و شبه خواهی دانست این را شنوید که بعد از این شنیدن قدری هم شك

وشبه باقی نماند۔ بر معلوماتِ آن مکمل شوکت ها باز زور می دهند۔

گیـان تـَیُ هَـیُ سَـوِیُ گیَـان مِیدَیُ وَکُشَیـا مَی شَیـش تَیُ
یَجُ گیَـاتَـوَا نَیُ هَـی بهُـو یُـونـه یَجُ گیَـات وَیُ مَوشِـش یَیُ (۲)

ज्ञान तेऽहं सविज्ञानमिदं वक्ष्याम्यशेषत:।
यज्ज्ञात्वा नेह भूयोऽन्यज्ज्ञात व्यमवशिष्यते ॥२॥

من ترا با این علمِ خاص دربارۂ علم کاملاً خواهم گفت۔ تخلیقی که در دور کمال از یگ می شود۔ چنین معلومات هر که با حصولِ عنصرِ لا فانی حاصل می شود نـامـش علم است۔ نـامِ معلومـاتِ روبروی عـنصر اعلیٰ روحِ مطلق (وگیان विज्ञान) عـلم است، در عظیم انسان این صلاحیت که او بیك وقت در هر مقام کار مـی کـند این مخصوصِ علم است۔ چه طور آن معبود بیك وقت در دلِ همه مردمان کار میکنند؟ چه طـور اومـی بردار دومی نشاند و از فسادِ دنیوی بیرون آورده تـا مـنزلِ مقصود فاصله طی می کراند؟ نامِ این طور طریق ها علمِ مخصوص است۔ بـا ایـن علمِ خصوصی علم را از تفصیل بیان خواهم کرد، این را دانسته (نه که شنیده) در دنیا قابلِ دانستن چیزی هم باقی نخواهد ماند تعدادِ دانند گان بسیار کم است۔

مَـنُـوش یَـانَـا سـه سَری شُـو کَـش چِیُ دهتَتِیُ سِدّه یـه
یَـتُ تَـامَپِیُ سِـدّهـنَـا کَشچَیُـن مـا وَیُت تِیُ تَـتُ تَـوَتَـی (۳)

मनुष्याणां सहस्रेषु कश्चिद्यतति सिद्धये।
यततामपि सिद्धानां कश्चिन्मां वेत्ति तत्त्वत: ॥ ३ ॥

در هزار ها مردمان یك مردم دیده ور هم برای حصولم کوشش می کند ودر آن جوگـی هـای کـوشش کـنند گان هم مردِ یگانه هم مرا با عنصرم (بادیدارِ بدیهی) می داند۔ اکنون عنصرِ مکمل کجا ست؟ بر یك مقام بشکلِ مادی موجود است یا بر هر مقام جلوه گر است؟ بر این مالكِ جوگ شری کرشن می گویند

بهُـومـی رَاپُـو نَـلُـو وَایُـو کَهـی مَـنُـو بُـدّهـی رَیُـو چـه
آهَـنُـکَـارِ اِتِـی یَـا مـی بِهِنَّا پَرکَرتِـی رَشتْ دهَـا (٤)

भूमिरापोऽनलो वायु: खं मनो बुद्धिरेव च ।
अहंकार इतीयं मे भिन्ना प्रकृतिरष्टधा ॥ ४ ॥

ارجن قدرتم اقسامِ هشت اجزا می دارد۔ این ارض، آب، آتش، باد، فلك، دل عقل وغرور هستند۔ این (آشٹومول پرکرت (अष्टव, मूल प्रकृत هشت عناصر دارنده بنیادی قدرت است۔

اَپَــرَیُ یـــه مِـــتُ سَتُـــوَنُیَــــان پَـــرُکَـــرُتِـیُ وِددی مَـیُ پَـرَام
جِیُــو بهُــوتــا مَهَــابَـــاهَــو یــه یَـدَیُ دهَـــار یَتَــی جَـگَــتُ(٥)

अपरेयमितस्त्वन्यां प्रकृतिं विद्धि मे पराम् ।
जीवभूतां महाबाहो ययेदं धार्यते जगत् ॥ ५ ॥

(اِیُ یَمی इयम) یعنی این هشت اقسام دارنده غیر ماورا قدرتم است۔ یعنی جامد قدرت است۔ بازوی عظیم ارجن!غیر از این را ذی شکل (ماورا) یعنی باحس قدرت بدان، که در احاطۂ او تمام کائنات است۔ آن است ذی روح ۔ ذی روح هم بسببِ از قدرت وابسته شدن آن هم قدرت هم است۔

اَیَــت دهُـــونِیُــــنِـــیُ بهُـــوتَـــانِـیُ سَـرَوان تَیُــو پَــدهـــارَیُ
اَهَــیُ کَـرُتَــس نَـس یـه جَـگَتَـیُ پَـربهَوَیُ پَـرُلَـیُ یَـس تَتهَـا(٦)

एतद्योनीनि भूतानि सर्वाणीत्युपधारय ।
अहं कृत्नस्य जगत: प्रभव: प्रलयस्तथा ॥ ६ ॥

ارجن چنین بدان که همه جانداران ماوریٰ از عظیم قدرت ها و از قدرت های غیر ماوریٰ هم پیدا شده اند۔ واحد این هر دو شکلها (یونیان) هستند۔ من تخلیقِ همه دنیا وشکلِ قیامت (پرلی प्रलय) هستم یعنی اصل بنیادهستم تخلیقِ دنیا از من است و تحلیل (قیامت प्रलय) هم از من است۔ تا چون قدرت موجود است، تا آنوقت من هم تخلیقِ آن می کنم، وچون عظیم انسانی قدرت را عبور می کند، پس من هم عظیم قیامت (مهاپرلی महाप्रलय) هم هستم،چنانکه از تجربه ظاهر می شود۔

انسانی معاشره سوالِ تخلیقِ کائنات و قیامت را از نگاهِ تجسس دیده

است در مختلف شریعتهای دنیا بطوری هم برای فهمیدنِ این را کوشش می شود۔ کسی می گوید که در قیامت (प्रलय) دنیا غرق می شود و بمطابقِ کسی خورشید چندان فرود می آید که زمین می سوزد، کسی همین را قیامت प्रलय می گوید همین روز همه را فیصلهٔ شنوانیده می شود، کسی در قیامتِ روز بروز کسی از سببی در حساب و کتابِ قیامت (प्रलय) مشغول است ولی بمطابقِ مالكِ جوگ شری کرشن قدرت ابدی است۔ تبدیلی جاری می ماند،لیکن این گاهی ختم نشد۔

بمطابقِ کتبِ مذهبِ هندستانی مورثِ اوّل منو قیامت را دیده بودند و همراهِ او یازده عابدان از پرماهی کشتی را بسته بریك بلند کنگرهٔ هماله پناه گرفته بودند از نصیحت های کارساز شری کرشن و از زندگی تعلق دارنده شریعت،آنها در بهاگود بذریعهٔ فرزند مرکنڈ و مُنی مارکنڈی جی ذکرپرلی(प्रलय) (سیلابِ نوحؑ) چشم دیده بیان کرده شده است سکونتِ آن بجانبِ شمالِ همالیه برکنارِ رود (पुष्पभद्रा) (پُشپ بهدرا) بود۔

در بهاگود بمطابقِ فصلِ دوازدهم در بابِ هشتم و نهم عابدان، شونك وغیره (از سوت جی) پرسیدند که مارکنڈی جی در روزعظیم پرلیप्रलय(سیلابِ نوحؑ) بر برگِ برگد دیدارِ بنده نوازبال مکند حاصل کرده بودند ولی این از قبیلهٔ ما بودند و قبل از چند سالهای پیدائشِ ما پیدا شده بودند۔ بعد از پیدائشِ شان نه प्रलय سیلابی آمد نه دنیا هم غرق شد همه حسبِ حال است پس آنها این प्रलय سیلاب را چه طور دیدند؟ سوت جی گفتند که از التجای مارکنڈی جی خوش شده نرناراین (یك اوتار) آن را دیدارِ خود کرانیدند مرکنڈی جی گفتند می خواهم که من آن کارسازیِ شما بینم که از زیر اثرِ آن این روح در شکلهای (یونیون)بی شما ررفت و آمد می کند۔ بهگوان نرناراین این گزارشِ شان منظور کردند و یك روز چون منی در خانقاه خویش در فکرِ معبود غرق می شدند پس آن دیدند که از همه اطراف قلزم با جوش و خروش بر آن می آید و در آن نهنگ ها می جستند و در گرفتِ آن ها عابدمارکنڈی هم می آمدند۔ آن برای سلامتیِ خویش بر این جا و آنجا می دویدند این ارض و سما و خور شید و مه و بهشت همه انجم در این قلزمِ ناپیدا کنار غرق شدند ولی التجا مارکنڈی جی را بر برگِ برگد

یك طفل نظر آمد و آن با نفس در شکمِ آن طفل رفتند و خانقاہِ خوش را با حلقۂ آفتاب کائنات را زنده یافتند و بازبا نفس از شکمِ آن طفل بیرون آمدند چون چشم وا شد عابد ما رکنڈی جی خویش را در آن خانقاہ بر مسندِ خویش یافتند۔

ظاهر است که بعد از کرور ها سال که مارکنڈی جی از یادِ رب گزارده بودند، منظرِ خدائی را در دلِ خویش دیدند،در تجربه دیدند که بیرون همه حسبِ حال برقرار بود لهٰذا تحلیلِ قیامت प्रलय در باطنِ جوگی ازمعبودیابنده احساس است۔ در دورِ تکملۂ یادِ الٰهی در دلِ جوگی اثرِ دنیا ختم شده معبودِ غیر مرئی هم باقی می شود همین قیامت است بیرون قیامت प्रलय نمی شود۔ عظیم قیامت प्रलयجسم مانده هم، حالتِ غیر مرئیِ وحدانیت است و این عملی است، صرف از عقل فیصله گیرندگان شك را هم پیدا می کنند۔ خواه ما شویم خواه شما، بر همین بعد از این بینید

مَـتُ تَـی پَـرْ تَـری نَـان یَتـکِـن چِدَس تِیْ دهَـنَـنْ جَـیْ
مَیَـیْ سَـرْوْ مِیدَیْ پَـرُوتَـیْ سُوتَـرَیْ مَنِـیْ گـنَـا اَیُـو(۷)

मत्त: परतरं नान्यत्किन्चिदस्ति धनंजय ।
मयि सर्वमिदं प्रोतं सूत्रे मणिगणा इव ॥ ७ ॥

دهننجی غیر از من چیزی هم وجود نمی دارد، این همه دنیا مانندِ سلكِ گوهر از من سرشته شده است۔ این حقیقت است ولی اینرا کی خواهند دانست؟ چون (بمطابقِ اوّل شلوكِ این باب) از رغبتِ(عقیدت) لاشریك حاملِ من شده در جوگ بهمین طور مشغول بشوند۔ بغیر از این ممکن نیست۔ مشغولیتِ جوگ ضروری است۔

رَسُـوس هَـمْ پَسُـو کَـونتَیْ پَـربهَـاس مِیْ شَشِـی سُوریـه یُـو
پَـرن وَیْ سَـرو وِیدَیْ شُـو شَبْد کهَی پُورُوشی نَـرشُـو(۸)

रसोऽहमप्सु कौन्तेय प्रभास्मि शशिसूर्ययो: ।
प्रणव: सर्ववेदेषु शब्द: खे पौरुषं नृषु ॥ ८ ॥

کونتی! من در آب لذّت ام در شمس و قمر نورام، در همه وید ها اوم

کارام (او+اهم+کار) یعنی هیولۂ خود، شکل خودام در فلک آواز و در مردمان مردانگیِ آنهام و من

پُنیُو گنُدھَی پَرتھوِیَا چه تیُجَش چَاسمِیُ وِبھَاو سُو
جِیُوَنَیُ سَرَوُ بھُوتَیُ شُو تَپُش چَسمِیُ تَپَس وِیشُو(۹)

पुण्यो गन्धः पृथिव्यां च तेजश्चास्मि विभावसौ ।
जीवनं सर्वभूतेषु तपश्चास्मि तपस्विषु ॥ ९ ॥

در زمین پاك مهك و در آتش جلال ام در همه جانداران زندگیِ آنها ام و در یاضت کشان ریاضتِ آنها ام

بِیُجَیُ مَا سَرَو بھُوتَانَا وِدِیُ پَارتھ سَنَاتَنَمُ
بُدّھِیُر بُدّھِیُ مَتَا مَسمِیُ تیُجَس تیُجَس وِنَام هَم (۱۰)

बीजं मां सर्वभूतानां विद्धि पार्थ सनातनम् ।
बुद्धिर्बुद्धिमतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहम् ॥१०॥

پارتھ ! تو ابدی سببِ همه جانداران یعنی تخم مرا هم بدان۔ من عقلِ عقلمندان و جلالِ جلالی حضرات ام ، و در این تسلسل مالكِ جوگ شری کرشن می گویند۔

بَلَیُ بَلُ وَتَا چَاهَیُ کَامرَاگ وِرجِتَمُ
دھَرمَاوِرُدُ دھُو بھُوتَیُ شُو کَامُوس سَمِیُ بھَرتر شَبُھ(۱۱)

बलं बलवतां चाहं कामरागविवर्जितम् ।
धर्माविरुद्धो भूतेषु कामोऽस्मि भरतर्षभ ॥ ११ ॥

هی بهرت! افضل در خاندان ارجن۔ من خواهشِ طاقتوران و ازرغبت خالی طاقت ام ،در دنیا همه طاقت و رهم می شوند کسی محنت و مشقت میکند و ورزش می کند، و کسی طاقتِ ایثمی حاصل می کند ولی نه شری کرشن می گویند که ماوریٰ از خواهش و رغبت طاقتیکه است آن من ام همین حقیقی طاقت است در همه ذی روحان بمطابقِ دین خواهش من ام۔ اعلیٰ معبودروحِ مطلق هم دینِ واحد است همه عالم در پناهِ اوست روحِ دائمی همین است و

خواهشی که از او مطابقت می دارد آن من ام و پیش از ین هم شری کرشن گفتند که ارجن خواهشِ حصولم ممانعتِ همه خواهشات است۔ ولی خواهشِ حصولِ این روح مطلق لازمی است ورنه بغیر از ین شما در عملِ وسیله مشغول نخواهید شد۔ چنین خواهش هم کرم من است۔

یَـےُ چَیُـو سَـات تَـوِیـکَـا بهَـاوَا رَاجسَـاس تَـامسَـاشَـچ یَـےُ
مَـتُ اَیَـوَےُ تِـےُ تَـانـوِیُـدهِـےُ نـه تَـوُهِـےُ تَیُشُـو تَـےُ مَیِـےُ(۱۲)

ये चैव सात्त्विका भावा राजसास्तामसाश्च ये ।
मत्त एवेति तान्विद्धि न त्वहं तेषु ते मयि ॥१२॥

و دیگر احساسات هم که از ملکاتِ فاضله پیدا می شوند ملکاتِ ردیه و از ملکاتِ مذموم پیدا شونده اند، این همه را از من پیدا شونده اند، تو چنین بدان! ولی در حقیقت من در آن و آن در من موجود نیستند۔ زیراکه نه من در آن گم ام و نه آن ها در من داخله می یابند۔ زیراکه من از عمل رغبت نمی دارم من لاملوث ام مرا در آنها چیزی حاصل نه کردن است لهٰذا در من داخله نمی یابند باوجودِ این هم۔

چنانکه از موجودگیِ روح هم جسم را احساسِ تشنگی و اشتها می شود، روح را از غله و آب تعلقی نیست، همچنین قدرت در موجودگیِ روحِ مطلق هم کارِ خویش می کند روحِ مطلق از صفات و کارهای او لاتعلق می ماند۔

تِـرِیُ بهِیُـرگُـنُ مَیَـےُ رَبهَـار وَیُـرَےُ بهِـےُ سَـرَو مِیُدَی جَـگَتَـےُ
مُـوهِتَـےُ نَـابهِیُـجَـا نَـاتِـےُ مَـامی بهَیَـےُ پَـرم وَےُ یَـم(۱۳)

त्रिभिर्गुणमयैर्भावैरेभिः सर्वमिदं जगत् ।
मोहितं नाभिजानाति मामेभ्यः परमव्ययम् ॥१३॥

ملکاتِ فاضله ملکاتِ ردّیه و ملکاتِ مذموم از زیرِ اثر این هرسه صفات همه دنیا ازاین فریفته می شود۔ از این رو مردمان ماوریٰ از این هر سه صفات من لافانی را از عنصر خیلی خوب نمی دانند من از این هر سه صفات ماوریٰ ام یعنی تا چون قدری هم وجودِ این صفات موجود است، تا آن وقت کسی هم مرا نمی

داند او را اکنون رفتن است آن راهی است و

دَیُوِیُ هُوشَا گُن مِیِی مَم مَایَا دُستَیَایَا
مَامیُو یه پَرپدّهن تَی مَایَا میُتَا تَرَنتِی (۱٤)

दैवी ह्येषा गुणमयी मम माया दुरत्यया ।
मामेव ये प्रपद्यन्ते मायामेतां तरन्ति ॥ १४ ॥

مزین از هر سه صفات این حیرت انگیز کار سازی من بی حد دشوار است، ولی مردمانیکه صرف مرا مسلسل یاد می کنند، آنها بر لوثِ دنیا فتح حاصل می کنند۔ این کارسازی است و روحانی است ولی چنین نشود که عود سوخته عبادتش بکنید، از این نجات حاصل کردن است۔

نَه مَا دُش کَرَتِیُنو مُوڈا پَرپدّهن تَی نَرَادهَمَا
مَایَیَا پَیُ هَرت گیَانَا اسُوری بهَاوَام مَاشِرِیُ تَا (۱۵)

न मां दुष्कृतिनो मूढाः प्रपद्यन्ते नराधमाः ।
माययापहृतज्ञाना आसुरं भावमाश्रिताः ॥ १५ ॥

کسانیکه مرا هر دم یاد می کنند، آنها می دانند، بازهم مردمان از یاد من غافل می مانند چنین مردمان که بذریعۂ فطرت علمِ آنها سلب کرده شده است، حاملِ خصلت های دنیوی اند در انسانان بد ذات، خواهش، غصه وغیره بد کار کنندگان جاهل مردمان مرا یادنمی کنند۔ پس که یاد میکند؟

چَتُرُوِدّهَا بهَجَن تَی مَا جَنَا سُکَرَتِی نُو اَرجُن
آرتُو جِگ یَاسرتهَا رَتهِیُ گیَانِیُ چه بهَرتر شَبهُ (۱٦)

चतुर्विधा भजन्ते मां जनाः सुकृतिनोऽर्जुन ।
आर्तो जिज्ञासुरर्थार्थी ज्ञानी च भरतर्षभ ॥ १६ ॥

ای در بهرت خاندان افضل ارجن! سکریتنه(सुकृतिन:) یعنی عملِ معینه کنندگان (که در ثمرۂ او حصولِ شرف شود او را) ارتها رتهی(अर्थार्थी) یعنی خواهشمند، آرته، یعنی خواهشِ نجاتِ غم دارندگان، جگیاس(जिज्ञासु:)یعنی تجسس بطورِ ظاهری داشتن دارندگان گیانی(ज्ञानी) یعنی مردمانیکه حالتِ

داخل شدن می دارند این چهار اقسام دارنده عقیدت مندان مرا یاد می کنند۔

ارتھ یعنی سرمایه چیزی است که از آن جسمِ ما خواه معلقات حاصل شوند۔ لهٰذا سرمایه، و خواهشات این همه اوّل بذریعۂ معبود به کمال می رسند شری کرشن می گویند که من هم مکمل می کنم ولی صرف چندان هم سر مایۂ حقیقی نیست۔ محض دولتِ روحانی همیشه قایم مانده دولت است۔ همین سرمایه अर्थ است۔ دنیوی سرمایه مکمل کرده شده معبودِ حقیقی سرمایه را بطرف دولتِ روحانی ترقی می دهند۔ زیرا که او می دانند که معتقدِ من محض از این قدر با مسرت نخواهد شد لهٰذا او دولتِ روحانی هم او را عطا می کنند۔ 'لوك لاهو پر لوك نبا هو'(लोक लाहु परलोक निबाहु)در این دنیا منافع در عالمِ بالا کامیابی این هر دو اشیای معبود اند آن بندهٔ خویش را خالی نمی هشتند۔

آرتیه! غمگسار هر که غمزده شود، متجسس برای دانستن، مکمل تجسس دارندگان مرا یاد می کنند۔ در پخته حالتِ ریاضت بمقامِ دیدار (بدیهی دیدار) رسیده شده عالم حضرات هم مرا یاد می کنند۔ چنین چهار اقسام دارنده معتقد اند که مرا یاد می کنند و در این همه عالم افضل است عالم هم بنده هم است۔

تیُشَا گیَانِیُ تِتُ یه یُکُت اَیك بهَكْ تِیُ وِرشُ شَیُتَیُ
پریُوهِیُ گیَانِیُ نُوس تَیَرتهُ مَهیُ سه چه مَمْ پریَیُ(۱۷)

तेषां ज्ञानी नित्ययुक्त एकभक्तिर्विशिष्यते ।
प्रियोहि ज्ञानिनोऽत्यर्थमहं स च मम प्रिय: ॥१७॥

ارجن! در آن هم هر که برای همیشه در من تحلیل است، پر خلوص بندگی دارنده عالم خصوصی است، زیرا که با دیدارِ بدیهی علم دارنده عالم را من بی حد محبوب ام و آن عالم هم مرا بی حد عزیز است آن عالم هم مرتبۂ من هم است۔

اُدارَا سَروُ اَیوَیُتَیُ گیَانِیُ توَات مَیُو مَیُ مَتَمُ
آس تهِتُ سه هِیُ یُکُتَات مَامَیُ وانُت تَمَاگتِمُ(۱۸)

उदारा: सर्व एवैते ज्ञानी त्वात्मैव मे मतम् ।
आस्थित: स हि युक्तात्मा मामेवानुत्तमां गतिम् ॥१८॥

اگر چه این بندگان هر که چهار اقسام می دارند روادار اند (کدام رواداری کردند؟ چه از بندگیِ شما معبود را چیزی حاصل می شود؟ چه در معبود کمی است، که او را شما مکمل کردید؟ نه در حقیقت همین روادار است همین که روح خود را در جهنم داخل نه کند و برای نجاتش پیش قدمی می کند این طور این همه رواداراند) ولی عالم مجسم شبیه من است چنین خیالم است، زیرا که آن مستقل مزاج عالم بنده در شکلِ انجامِ بهترین در من مقام حاصل کرده است یعنی آن من ام و او در من است، در من و او فرقی نیست۔ باز بر این زور می دهند۔

بَهُونَا جَنَمْ نَام نَتَیُ گیَان وَان مَا پَرُ پدّهَتَیُ
وَاسُو دَیُو سَرو مِتِیُ سه مَهاتمَا سُدُرلَبهُ(۱۹)

बहूनां जन्मनामन्ते ज्ञानवान्मां प्रपद्यते ।
वासुदेवः सर्वमिति स महात्मा सुदुर्लभः ॥१९॥

از تسلسلِ ریاضت در آخر مختلف پیدائش ها، در پیدائشِ حصول دارنده دیدار نصیب عالم 'به همه طور معبود هم اند'۔ هر که این طور مرا یاد می کند چنین عابد بسیار کمیاب است۔ او مجسمۀ معبود نمی تراشاند بلکه بطورِ داخلی او در خود رهائشِ آن اعلیٰ معبود می یابد۔ همین عالم مرد کامل را شری کرشن رمز شناس هم می گویند بذریعۀ همین با عظمت مردمان در معاشرۀ خارجی خیر ممکن است۔ در الفاظِ شری کرشن چنین روبرو رمز شناس عظیم مردمان بی حد کمیاب اند۔

چون شرف و تعیشاتِ دنیوی (نجات و عیش) این هر دو از معبود حاصل می شوند پس همه را باید که معبودِ حقیقی راهم یاد بکنند باز هم مردمان او را یاد نمی کنند چرا ؟به الفاظِ شری کرشن هم ۔

کَامَیُس تَیُستَیُ هَرگیَانَا پَرپدّهَنْتَی نَیَیُ دَیُوتَا
ته ته نِیَمْ مَاس تهَایه پَرکَرتَیَا نِیَتَا سَوَیَا(۲۰)

कामैस्तैस्तैर्हृतज्ञानाः प्रपद्यन्तेऽन्यदेवताः ।
तं तं नियममास्थाय प्रकृत्या नियताः स्वया ॥२०॥

آن مرد رمز شناس و مرد کامل با روح مطلق هم همه است ولی مردمان

این را نمی فهمند زیرا که بذریعۂ خواهشاتِ عیش و عشرت عقلِ آنها سلب کرده شده است۔ لهٰذا آنها از خصلتی خویش یعنی بذریعۂ مختلف پیدائش ها و از من روح مطلق جدا دیگر دیوتا ها و برای حصولِ آنها پناهِ رواجهای مروجه می گیرند این جا ذکرِ دیگردیوتاها نخستین بار آمده است۔

یُـو یُـو یـان یـان تَـنُـو بهَکُت شَـرَدّهَیـار چِتُـو مِیُچ چهَتِیُ

تَسَیَـیُ تَسَیَـا چَـلان شَـرَدّهـا تـامَیُـو وِدُ دهَـام مَـیَ هَیُـم(۲۱)

यो यो यां यां तनुं भक्त: श्रद्धयार्चितुमिच्छति ।

तस्य तस्याचलां श्रद्धा तामेव विदधाम्यहम् ॥ २१ ॥

خواهش دارنده عقیدت مند می خواهد که با عقیدت مجسمۂ دیوتاای را عبادت بکند من در همین دیوتا عقیدت اش را مستقل می کنم۔ من مستقل می کنم زیرا که از نامِ دیوتا چیزی بودی پس آن دیوتا هم عقیدت را مستقل کردی؟

سَـی تَیَـا شَـرَدُ دَیَـا یُـکُـت تَسَیَـارَا دهَـنُ مِیُهَتَـیُ

لَبهَتَـیُ چـه تَتَـی کَـامـانَـنُ یَیُـو وِهِتَـان هِـیْ تَـان(۲۲)

स तया श्रद्धया युक्तस्तस्याराधनमीहते ।

लभते च तत: कामान्नयैव विहितान्हि तान् ॥ २२ ॥

او انسان آن عقیدت را حامل شده در عبادتِ مجسمۂ آن دیوتا مستعد می شود و از وسیلۂ آن دیوتا بذریعۂ من ساخته شده آن خواسته عیش و عشرت را بلا شبه حاصل می کند۔ عیش و عشرت که عطا می کند؟ من هم عطا می کنم ثمرۂ عقیدت اش است۔ عیش دهشِ دیوتاای نیست۔ ولی چون او ثمره حاصل می کند، پس در آن عیبی چیست؟ وضاحتش کرده شده می گویند

اَنْـت وَتُ تُـو پهَـلَـیُ تَیْشَـا تَـدُبهَـوُ تَیَـیُ لَپُ مَـدهُ سَـام

دَیُـوان دَیُـو یَـجُـو یَـانتِیُ مَدُبهَکُتَـا یَـانتِیُ مَـام پِیُ(۲۳)

अन्तवत्तु फलं तेषां तद्भवत्यल्पमधसाम् ।

देवान्देवयजो यान्ति मद्भक्ता यान्ति मामपि ॥ २३ ॥

ولی این کم عقلان را حاصل شونده ثمره فانی است۔ امروز ثمره است

فردا از لطف اند وزی فنا شود لهٰذا فانی است۔ عبادت کنند گانِ دیوتا ها، حصولِ دیوتا ها می کنند و دیوتا هم فانی است۔ حبّ دیوتا و همه اشیای دنیا تغیر پذیر و ختم شونده اند۔ معتقدم مرا حاصل می کند، آنکه غیر مرئی و انتهای عقیدت است چنین اعلیٰ سکون را حاصل می کند۔

در بابِ سوم مالکِ جوگ شری کرشن گفتند که بذریعۂ این یگ شما دیوتا ها را یعنی دولتِ روحانی را اضافه بکنید۔ بطوریکه درجه بدرجه در دولتِ روحانی اضافه خواهد شد همین طور ترقی شما خواهدشد مسلسل ترقی کرده شده شرفِ اعلیٰ راحاصل بکنید، این جا دیوتا انبوهِ آن دولتِ روحانی است۔ بذریعۂ این اعلیٰ معبود و روح مطلق را مرتبت حاصل کرده می شود۔ دولتِ روحانی برای نجات است۔ و بیانِ نشاناتِ بست و ششِ این، در بابِ شانزدهمِ گیتا کرده شده است۔

دیوتانامِ چنین نیک صفات است که در دل خاصه اعلیٰ معبودروح مطلق را حاصل می کند۔ این چیزی داخلی بود، ولی با گردشِ زمانه مردمان اندرونی شی راآغازِ بیرون دیدن کردند۔ بت تراشیدند، طورطریق های عبادت (کرم کانڈ) وضع کردند و از حقیقت دور ایستادند۔ شری کرشن حلِ این گمراهی در مذکوره بالا چهار شلوک بیان کرد ند۔ در گیتا نخستین بار نامِ دیگر دیوتا ها گرفته شده آنها گفتند که دیوتا ها را وجودی نمی شود۔ عقیدتِ مردمان هر جاهم سر تسلیم خم می کند آنجا من هم ایستاده شده تائید عقیدتِ آنها می کنم و آنجا ثمره هم من عطا می کنم، این ثمره هم فانی است ثمرات فنا می شوند دیوتا هم ختم می شوند و پرستارِ دیوتاها هم ختم می شود، مردمانیکه عرفانِ آنها ختم شده است چنین جاهلانِ هم عبادتِ دیگردیوتا هامی کنند شری کرشن در انجام این می گویند که اصولِ عبادتِ دیگر دیوتا هاهم غیر مناسب است (پیش این خواهید دیددر بابِ نهم ۲۳/۹)

اَوَیَکْتَیُ وَیَکْتِیُ مَاپنَنَیُ مَنْیَنْتَیُ مَام بُدّه یه
پَری بهَاوم جَانَنُ تُو مَمَاوَیَایَم نُتُ تَمَمُ(۲٤)

अव्यक्तं व्यक्तिमापन्नं मन्यन्ते मामबुद्धयः ।
परं भावमजानन्तो ममाव्ययमनुत्तमम् ॥ २४ ॥

چون در شکلِ دیوتا از نامِ دیوتا موجود نیست ، ثمره که از او حاصل می شود آن هم فانی است باز هم همه مردمان مرا یاد نمی کنند زیرا که کم عقل مردمان (چنانکه در گذشته شلوك آمد کسانی که بذریعۂ خواهشات عقل آنها سلب شده است آنها)بلند و لا فانی و بهترین اثرم را خیلی خوب نمی دانند لهٰذا ایشان من غیر مرئی انسان را احساسِ مجسمه انسان حصول یافته خیال می کنند یعنی شری کرشن هم انسانی جسم قبول کننده جوگی بودند، مالكِ جوگ بودند شخصیکه خود جوگی شود و دیگران را هم جوگ عطا کردن را صلاحیت در آن شود، او را مالكِ جوگ(یوگیشور योगेश्वर) می گویند، در صحیح دورِ ریاضت افتاده رفته رفته ترقی کرده شده عظیم انسان هم در همین اعلیٰ احساس مقام می یابند۔ باوجود یکه جسم انسانی می دارند باز هم آنها در همین غیر مرئی حقیقی شکل قایم می شوند، مردمانِ کم عقل هر که مجبور از خواهشاتِ خویش اند این ها را عام آدمی هم می دانند آنهامی اندیشند که این ها هم مانند ما پیدا شده اند باز بنده نواز چطور می توانند شوند؟ قصوراین بیچاره ها هم چیست چون بر آنها نظر می کنند صرف جسم نظر می آید، چه سبب است که این ها را شکلِ حقیقیِ انسانِ عظیم نظر نمی آید در بارۂ این از مالكِ جوگ شری کرشن هم شنوید

نَاهَںُ پَرَکَاشَی سَرَوُ سَیُ یُوگ مَایَا سَمَا وَرَتَیُ
مُوڈو سه یه نَابھِیُ جَانَاتِیُ لُوکُو مَام جَم وَیَا یَمُ(۲۵)

नाहं प्रकाशः सर्वस्य योगमायासमावृतः ।
मूढोऽयं नाभिजानाति लोको मामजमव्ययम् ॥ २५ ॥

برای عام انسان فطرت یك پرده است بذریعۂ او روحِ مطلق کاملاً مخفی است ریاضتِ جوگ را فهمیده او در این مشغول می شود، بعد از این فطرتِ جوگ(योगमाया) یعنی عملِ جوگ هم یك پرده هم است۔ از ابتدای جوگ تا انتها چون صلاحیتِ گامزن شدنِ بر راهِ جوگ می آید آن مخفی شده روحِ مطلق ظاهر می شود۔ مالكِ جوگ می گویند که من از فطرت جوگِ خویش پوشیده ام، صرف مردمانیکه حالتِ جوگِ پخته می دارند مرا در شکلِ حقیقی می توانند

دید۔ من برای همه ظاهر نیستم۔

لهٰذا این کم عقل انسان من عاری از پیدائش را (یعنی هر را که اکنون پیدا شدن نیست) لا فانی را (هر که فنا نمی شود) شکلِ غیر مرئی را (هر که دیگر بار ظاهر نمی شود) نمی داند۔ ارجن هم شری کرشن را مانند خویش یك انسان می فهمید، چون در زمانۂ آئنده آنها نظر عطا کردند پس ارجن از عاجزی گفت التجا کرد، در حقیقت در شناخت کردنِ بر مقامِ غیر مرئی فائزعظیم انسان ما مردمان عموماً نابینا هم ایم۔ بعد از این می گویند۔

وَیُدَاهَی سَمُ تِیُتَانِیُ وَرَتُمَانَانِیُ چَارجُن
بَهَوِشیَانِی چه بهُوتَانِیُ مان تُو وَیُد نه کَشُچَنُ(۲۶)

वेदाहं समतीतानि वर्तमानानि चार्जुन ।
भविष्याणि च भूतानि मां तु वेद न कश्चन ॥ २६ ॥

ارجن! من ماضی، حال و در مستقبل شونده همه جانداران را می دانم، ولی مرا کسی هم نمی داند، چرا نمی داند؟

اِچُ چهادَوِیُش سَمُت تهَیُن دَوَند مُوهَیُن بهَارت
سَرَو بهُوتَانِیُ سَم مُوه سَرگی یَانتِیُ پَرن تَپ(۲۷)

इच्छाद्वेषसमुत्थेन द्वन्द्वमोहेन भारत ।
सर्वभूतानि सम्मोहं सर्गे यान्ति परंतप ॥ २७ ॥

فردِ خاندانِ بهرت ارجن! طلب وکینه یعنی حسد و عداوت وغیره ازمصیبتِ فریفتگی همه جاندارانِ دنیا فریفته می شوند، لهٰذا مرا نمی شناسند، پس چه کسی هم نخواهد دانست؟ مالكِ جوگ شری کرشن می گویند۔

یَیُشَاتَوَنت گتَیُ جَنَانَاپُنیُ کَرمنَام
تَیُ دَوَند مُوه نِرمُکتَا بهَجَنتَیُ مان دَردُ وَرتَا(۲۸)

येषां त्वन्तगतं पापं जनानां पुण्यकर्मणाम् ।
ते द्वन्द्वमोहनिर्मुक्ता भजन्ते मां दृढव्रताः ॥ २८ ॥

ولی عملِ اقادی (هر که حاصلِ بیِ مسلسل پیدائش می کند، و نامِ آن لائقِ

کردن عمل، میعنه عمل، و طریقِ کارِ یگ گفته فهمانیده شده است آن عمل را) کنندگان، بندگانی که گناهِ آنها ختم شده است آنها از فریفتگیِ و بالِ حسد و عداوت وغیره کاملاً آزاد شده، و از عزمِ مستحکم مانده مرا یاد می کنند، چرا یاد می کنند؟

جَـرَامَـنْ مُـوك شَـائـی مـامـاش رِتیـه یَتَـنْ تِـیُ یـه

تَـیُ بَـرهـم تَـدِوَدُو كَـرَت سَـنْ مَـدْهیَـا تَمْ كَـرم چَـاكِهِی لَم(۲۹)

जरामणामोक्षाय मामाश्रित्य यतन्ति ये ।

ते ब्रह्म तद्विदु: कृत्स्नमध्यात्मं कर्म चाखिलम् ॥ २९ ॥

هر که در پناهم آمده برای از ضعیفی و مرگ نجات حاصل کردن کوشش می کنند، چنین مردمان آن معبود را، تمام روحانیت را و مکمل عمل را می دانند و در این تسلسل (می گویند)۔

سَـادِهـیُ بِهُـوتَـادِهـیُ دَیْـو مـا سَـادِهـیُ یَگْ یَـیُ چـه یَـیُ وِدُو

پَـرْیَـان كَـالیـس پِیُ چـه مـا تَـیُ وِدُور یُكْـت چِیْتَسَـیُ (۳۰)

साधिभूताधिदैवं मां साधियज्ञं च ये विदु: ।

प्रयाणकालेऽपि च मां ते विदुर्युक्तचेतस: ॥ ३० ॥

آن مردمان که با مخصوص جاندار(ادهی بهوت अधिभूत) با مخصوص دیوتا (ادهی دیو अधिदैव) و بامخصوص یگ (ادهی یگ अधियज्ञ) مرا می دانند، در من مضمر طبیعت دارندگان آن مردمان در وقتِ آخر هم مرا هم می دانند، در من هم قایم می مانند و همیشه هم مرا حاصل می مانند در شلوكِ بست و ششم و بست و هفتم آنها گفتند که مرا کسی هم نمی داند، زیرا که آنها در فریفتگی گرفتار اند۔ ولی هر که برای آزادگی این فریفتگی کوشان است آن (۱) مکمل معبود است (۲) مکمل روحانیت (۳) مکمل عمل (٤) مکمل مخصوص جاندار (٥) مکمل مخصوص دیوتا (٦) با مکمل یگِ خصوصی مرا می دانند یعنی ثمرهٔ این همه من مرشدِ کامل ام، همین مرا می داند، این نیست که کسی هم نمی داند۔

☆☆☆

مغز سخن

در این بابِ هفتم مالكِ جوگ شری کرشن گفتند هر که از عقیدتِ لا شریك در پناهم شده در سپردگی من آمده در جوگ مشغول می شود او کاملاً مرامی داند! برای شناختنِ من در هزار ها مردمان کسی شاذ هم کوشش می کند و این کوشش کنند گان هم شاذ کسی می داند! او مرا در شکلِ مادّی نه صرف بر یك مقام بلکه بر هر مقام جاری و ساری می بنید! قدرتِ جا مدم هشت اقسام می دارد و در مابین آن شکلِ ذی روح، قدرتِ ذی حسِ من است۔ از توسطِ این همه هر دو این دنیا قایم است۔ جلال و قوت بذریعۂ من اند طاقتیکه از خواهش و حسد خالی است و مطابقِ دین خواهش هم من ام۔ چنانکه برای همه خواهشات ممانعت است ولی برای حصولم خواهش بکن۔ چنین خواهش را پیدا شدن رحم و کرمِ من است۔ صرف خواهشِ حصول روحِ مطلق هم خواهشِ دینی است۔

شری کرشن گفتند که من از هر سه صفات مبرا ام ۔ من اعلیٰ معبود را حس کرده در اعلیٰ احساسِ او قایم هستم۔ ولی جاهلانیکه در عیش غرق شده اند براهِ راست مرا یاد نه کرده عبادتِ دیگر دیوتا ها می کنند، چون که از نامِ دیوتا آنجا کسی هم نیست۔ سنگ و آب و درخت و هر را هم آنها پرستیدن می خواهند، در همین عقیدت آنها را من هم تصدیق می کنم۔ در پردۂ آن ایستاده شده من هم ثمره می دهم، زیرا که آنجا نه دیوتا است نه نزدِ دیوتا عیشی است۔ مردمان مرا شخص عمومی دانسته یاد نمی کنند زیرا که من بذریعۂ طریقِ کارِ جوگ در پرده ام۔ از آغاز کرده شده پردۂ فطرتِ جوگ بردارندگان هم من صاحبِ جسم را هم از شکلِ غیر مرئی میدانند کدام دیگر۔

معتقد انم چهار اقسام می دارند۔ خواهش مندگانِ دولت، بی قرار، متجسس و عالم ۔ از تسلسل غور و فکر کرده شده از دورهای پیدائشِ مختلف گزشته شده در پیدائشِ آخری عالمِ وصل یافته هم مرتبتِ من است، یعنی از مختلف پیدائش ها غور و فکر کرده حصولِ آن شکلِ ربانی کرده می شود۔ انسانیکه در فریفتگی حسد و عداوت گرفتار اند مرا هرگز نمی توانند که بدانند، ولی از فریبِ حسد وعداوت جدا شده هر که تدبر عملِ معینه (هر را که مختصراً می توانند که عبادت به گویند) را غور و فکر کرده شده برای از ضعیفی و مرگ نجات یافتن در کوشش مشغول اند، آن مردمان مرا کاملاً می دانند آنها مکمل معبود را، مکمل روحانیت را مکمل مخصوص دیوتا را مکمل عمل را و بایگ کامل مرا می دانند آن در من داخل می شوند و در وقت آخر مرا هم می دانند یعنی بعد ازین هرگز فراموش نمی کنند۔

در این باب تجزیۂ مکمل علمِ روحِ مطلق است۔ لهٰذا چنین تمثیل شری مدبهگودگیتا دربارۂ اوپنیشد و علمِ تصوف و علمِ ریاضت در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ 'علم مکمل' (سمگربودھ :समग्रबोध) بابِ هفتم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلدِ پرم هنس پرمانند جی مهاراج اند نوشته شده تشریحِ "شری مدبهگود گیتا"، یعنی در "یتھارتھ گیتا" بنامِ" علمِ مکمل " (سمگربودھ:समग्रबोध)بابِ هفتم مکمل شد۔

هری اوم تت ست

اوم شری پرماتمی نمه

باب ہشتم

در آخرِ بابِ ہفتم مالکِ جوگ شری کرشن گفتند کہ عملِ افادی (عملِ معینہ، عبادت) را کنندگان جوگی از ہمہ گناہ ہانجات یافتہ آن صاحبِ جلوہ معبود را می دانند یعنی عمل چیزی است کہ جانکاریِ جلوہ گر معبود می دہاند۔ آن عمل را کنندگان جلوہ گر معبود را مکمل روحانیت را، مکمل مخصوص دیوتا را مخصوص جاندار و با مخصوص یگ، مرا می دانند۔ لہٰذا عمل چیزی است، آنکہ این ہمہ را علم می کراند آن در آخری وقت ہم مرا ہم می دانند و علمِ آنہا ہرگز فراموش نمی شود۔ بر این ارجن در ابتدای این باب ہم ہمین الفاظ را دوبارہ گفتہ شدہ سوال قایم کرد۔ ارجن گفت

ارجن اواچ

کِیـں تَـدُ بَـرہَـم کِـم دھَیَـاتَمَـںُ کِیـں کَـرم پُـرُوشُواُتَ تَـمُ

اَدِھـیُ بھُـوتَـی چـہ کِیـں پَـرُوکـت مَـدِھَـیُ تَیُوی کِمُچ یَتَـیُ(۱)

अर्जुन उवाच

किं तद्ब्रह्म किमध्यात्मं किं कर्म पुरुषोत्तम ।

अधिभूतं च किं प्रोक्तमधिदैवं किमुच्यते ॥१॥

ای درمردمان! افضل آن معبود چیست؟ روحانیت چیست؟ عمل چیست؟ مخصوص جاندار و مخصوص دیوتا کرا گفتہ می شود؟

آدِھـیُ یَـگـی کَتھَـی کُـوستَـرَیُ دَیْھَیـس مِیُـں مَـدھُـوسُـودن

پَـرنیـان کَـالـی چـہ کَتھَـی گَیَیُ یُوسی نِی تَیَات مَبھِیُ(۲)

अधियज्ञः कथं कोऽत्र देहेऽस्मिन्मधुसूदन ।

प्रयाणकाले च कथं ज्ञेयोऽसि नियतात्मभिः ॥ २ ॥

ای مدھوسودن این جا مخصوص یگ کہ است؟ و او در این جسم چہ

طور است؟ ثابت است که مخصوص یگ یعنی آغاز کنندۂ یگ انسانی است، هر که بنیادِ جسمِ انسانی می دارد بذریعۂ مردمانِ فنا فی اللّٰه مزاج دارندگان در دمِ آخری شما چه طور در فهم می آئید؟ برای این هفت سوالات مسلسل فیصله کردن مالك جوگ شری کرشن گفتند۔

اَکُشَرَںُ بَرهَمُ پَرمی سَوُبهَاوُو دهَیَات مُوچَیَتیُ
بهُوت بهَاواُو دبهکَرو وِیَسَرگیُ کَرم سَنگیُ تَی(۳)
अक्षरं ब्रह्म परमं स्वभावोऽध्यात्मुच्यते ।
भूतभावोद्भवकरो विसर्गः कर्मसंज्ञितः ॥ ३॥

'अक्षरं ब्रहाम परमं' آنکه لافانی است، هر را که فنا نمی شود همین اعلیٰ معبود است۔ 'स्वभाव: अध्यात्म् उच्यते' در خود مستقل مزاجی هم روحانیت یعنی اختیارِ روح هم است۔ قبل از این همه در اختیارِ فطرت (مایا) می مانند ولی چون (سوابهائو स्वभाव) یعنی مستقل قیام در روح (در خود استقرار) حاصل می شود پس اختیارِ روح هم در آن روان می شود۔ همین روحانیت است۔ انتهای روحانیت است 'भूतभावोद् भवकर:' آن تصورات های جانداران که چیزی پیدا می کنند یعنی آن اراداهای جاندران که تخلیقِ تاثراتِ نیك یا بد می کنند ترکِ آنها یعنی اختتام، خاتمۂ این شدن هم انتهای عمل است۔ همین مکمل عمل است، برایش مالكِ جوگ شری کرشن گفته بودند۔ او عملِ مکمل را می داند آنجا عمل مکمل است بعد از این ضرورت نیست (معینه عمل)در این حال چون که آن تصوراتِ جانداران که لازماً چیزی را تخلیق می کنند تا ثراتِ نیك یا بد را یکجا می کنند، می سازند، چون آن کاملاً خاموش شوند پس این حالتِ عملِ مکمل است و بعد از این ضرورتِ عمل کردن نیست۔ لهٰذا عمل چیزی است که همه ارادهای جانداران را که از آنها قدری تاثرات ها پیدا می شوند آنها را خاتمه می کند عمل را مطلب است(عبادت) غور و فکر که دریگ است۔

اَدِهی بهوتی شَرُو بهَاوی پُرُوش شَچَادِهی دَیُو تَم
اَدِهیُ یَگ گیُوس هَمَیُ وَاتَرُ دَیُهَیُ دَیُهه بهرتا وَر(٤)

अधिभूतं क्षरो भाव: पुरुषश्चाधिदैवतम् ।
अधियज्ञोऽहमेवात्र देहे देहभृतां वर ॥ ४ ॥

تا چون احساسِ غیر فانی حاصل نمی شود تا آن وقت ختم شونده همه احساساتِ فانی۔ مخصوص یعنی مقامِ جانداران اند وهمین وجوهاتِ تخلیقِ جانداران اند و ماورا از دنیا هر که اعلیٰ انسان است مخصوص دیوتایعنی بر همه دیوتا ها (دولتِ روحانی) نگران است۔ دولتِ روحانی در همین معبودِ اعلیٰ تحلیل میشود۔ افضل در جسم دارندگان ارجن! در این جسمِ انسانی من هم مخصوص یگ یعنی نگرانِ یگ ها ام لهٰذا در این جسم در شکلِ غیر مرئی قایم عظیم انسان هم مخصوص یگ است۔ شری کرشن یك جوگی بودند که صارف یگ ها اند۔ در آخر یگ در آنها تحلیل می شود همین در اعلیٰ شکل حقیقی شامل می شود چنین شش سوالاتِ ارجن را حل بر آمد شد۔ اکنون آخری سوال است که در وقتِ آخر چه طور علمِ شما می شود که گاهی فراموش نمی شوند؟

اَنت کَالی چه مَامیُو سَمَیُو اِسمَرن مُکتَوَا کَلیُ وَرَم
یه پَریَاتِی سی مَدبهَاوی یَاتِی نَاس تَیترَ سَنُ شَیَ (۵)

अन्तकाले च मामेव स्मरन्मुक्त्वा कलेवरम् ।
य: प्रयाति स मद्भावं याति नास्त्यत्र संशय: ॥ ५ ॥

مالكِ جوگ شری کرشن می گویند که هر انسانی که در وقتِ آخر یعنی در بندشِ دل و در دورِ تحلیلی مرا هم یاد کرده شده از جسم قطع تعلق می شود 'मद्भावम्' مجسم شکلم را حاصل می کند در این شکی نیست۔

مرگِ جسم مرگِ حقیقی نیست۔ بعد ازمردن هم سلسلۂ اجسام جاری می ماند۔ چون سطح تاثراتِ اندوخته ختم می شود در دل قابو حاصل می شود چون آن دل هم جذب می شود پس برهمین جا انتقال است که بعد از آن قیدِ جسم نیست۔ این عملی است محض از گفتن و از گفتگو در فهم نمی آید۔ تاچون مانند لباس تبدیلیِ جسم می شود خاتمۂ جسم هم کجا شد؟ در بندشِ دل و در تحلیلی دورِ بندش شده دل در زندگی از تعلقاتِ جسم بی تعلقی می شود۔ گر

بعداز مردن این حالت حاصل شدی پس شری کرشن هم کامل نشدی۔ آنها گفتند از ریاضتِ مختلف پیدائش حاصل شونده عالم مجسم شکلم است۔ من اوام و او در من است۔ در من و او قدری هم فرق نیست۔ این اصولِ زندگی است۔ چون بازگاهی جسم حاصل نه شود یعنی پیدائش نشود خاتمۂ اجسام است۔

این بیانِ خاتمۂ جسمِ حقیقی شد، که بعد از این ضرورتِ پیدا ئش نیست و دیگر خاتمۂ جسم مرگ است، که در دنیا رائج است ولی بعداز این خاتمۂ جسم باز پیدائش می شود۔

یــه یــه وَاتِــیُ اِسـمَــرن بھَــاوی تَیَــجْ تَیَـنْتَـیُ کَـلَـیُ وَرَمْ
تَــی تَـمَــی وَیُتِــیُ کُــونتَــی سَــدا تَـدبھَــاو بھَـوِیُ تَــیُ (٦)

यं यं वाति स्मरन्भावं त्यजत्यन्ते कलेवरम् ।
तं तमेवैति कौन्तेय सदा तद्भावभवित: ॥६॥

کون تی! انسان در وقتِ مرگ تصوری را داشته شده جسم را ترك می کند، بمطابقِ همین جسم حاصل می کند۔ پس این سودۂ ارزان است۔ در همه زندگی موج کنند ، و در وقتِ مرگ معبود را یا د کنند، ولی شری کرشن می گویند که چنین نمی شود، 'सदा तद्भाव भाविता' در وقتِ مرگ در ذهنِ انسان همین تصور می آید چنانکه تا عمر کرده ا ست، همین خیال یك بیك می آید خیالاتیکه در همه زندگی با آنها ملوث می ماند۔ غیر از این هیچ نمی شود لهٰذا

تَسـمَـات سَـرُوَی شُـو کَـالی شُـو مَـامَـنُوس مَـر یُودهی چـه
مَــسْ یــه یَـرُپِــتُ مَــنُـو بُدّهِی مَـارمَی وَنُشَیُ سَیَسَنُ شَمُ(۷)

तस्मात्सर्वेषु कालेषु मामनुस्मर युध्य च ।
मय्यर्पितमनोबुद्धिर्मामेवैष्यस्यशयम् ॥७॥

ارجن تو مرا هر وقت یاد دار و جنگ کن۔ در من سپرداز دل و عقل مزین شده بلاشبه تو مرا هم حاصل خواهی کرد۔ مسلسل غور و فکر و جنگ در یك وقت چطور ممکن است؟ ممکن است که شکلِ جنگ و مسلسل غور و فکر همین شود که ”جی کنهیا لال“ و ”جی بھگوان“ بگویند و تیر اندازی بکنند، ولی حقیقی

شکلِ یاد در شلوكِ آئنده مالكِ جوگ از تفصیل بیان می کنند۔

اَبْ بھَیَاس یُوگ یُکْتیَن چَیت سَا نَانَیَگَا مِنَا
پَرَمْ پُرُوشی دِیوَی یَاتِی پَارتھ نُو چِنْتَیَن (۸)

अभ्यासयोगयुक्तेन चेतसा नान्यगामिना ।
परमं पुरुषं दिव्यं याति पार्थानुचिन्तयन् ॥८॥

ای پارتھ! برای آن یاد از ریاضتِ جوگ مزین شده (فکرِ من و ریاضتِ جوگ مترادف اند) از طبیعتیکه جز من بطرفِ دیگر گمراه نه شود مسلسل فکر کننده منوّر از اهلِ نور، ماورائی انسانی یعنی روحِ مطلق را حاصل می شود۔ فرض بکنید که این قلم الرصاص معبود است، پس ضروری است که جز این خیالِ چیزِ دیگر در دل نه آید، نزدیكِ آن شما را کتابی نظر می آید یا چیزی هم، پس یادِ شما نا مکمل شد۔ یاد چون قدری لطیف است که جز مطلوبه یادِ چیز دیگر هم نه شود، در دل امواج هم نه آیند پس یاد و جنگ هر دو بایك دگر چطور ممکن خواهند شد؟ در حقیقت چون شما طبیعت را از هر طرف منقطع کرده در یادِ یك معبود مشغول خواهید شد، پس آن وقت خصائلِ لوثِ دنیا مانند خواهش و غصه، حسد و عداوت در شکلِ خلل، پیش ظاهر هم اند، شما یاد خواهید کرد و ولی آن در شما هیجان پیدا خواهند کرد خواهند خواست که دلِ شما از یاد متزلزل شود، بر این بیرونی خصائل قابو یافتن هم جنگ است، با مسلسل غور و فکر هم جنگ ممکن است۔ یك شلوكِ گیتا هم حمایتِ قتل و غارتِ بیرونی نمیکند۔ غور و فکر که را بکنیم؟ بر این می فرمانید۔

کَوِیُ پُران شَاسِتَار مَنُورنِیُ یَاس مَنُوس مَرَیُ دَی
سَرْوَسْ یه دَھاتَار مَچِنْت یه رُوپمَا دِتْ یَه وَرن تَمَسَیُ پَرسْ تَات (۹)

कविं पुराणमनुशासितारमणोरणीयांसमनुस्मरेद्यः ।
सर्वस्य धातारमचिन्त्यरूपमादित्यवर्णं तमसः परस्तात् ॥९॥

بـا آن جنگ آن انسانِ علیم ابدی، ناظمِ همه از لطیف هم بی انتها لطیف، همه را پرورش کننده لیکن بعید القیاس (تا چون طبیعت و در طبیعت بلند

شونده موج است،و نظر نمی آید در بندشِ طبیعت و در دورِ تحلیلی هم آنکه ظاهر می شود) همیشه بشکلِ نور و دوراز لا علمی آن قادرِ مطلق را یاد می کند۔ قبل از این گفتند که فکرِ من می کند۔ این جا می گویند که روحِ مطلق را لهٰذا وسیلۂ فکرِ آن (تصور) آن روحِ مطلق مبصر عظیم انسان است۔ در همین تسلسل -

پَـرِیَـان کَـالـی مَـنُسَـا چـلَیُـن
بهَـکْتَیَـا یُـکتُـو یُـوگ بَـلَیُـن چَیُـو
بهَـرُوُور مَـدّه یـیُ پَـرانمَـاوَیُـش سَمیكُ
سَتَـیُ پَـری پُـرُوش مُـو پَیِتِـیُ دِیُـوَیَمُ(١٠)

प्रयाणकाले मनसाचलेन
भक्त्या युक्तो योगबलेन चैव ।
भ्रुवोर्मध्ये प्राणमावेश सम्यक्
सतं परं पुरुषमुपैति दिव्यम् ॥१०॥

هر که مسلسل آن روحِ مطلق را یاد می کند، آن عقیدت مند انسان 'प्रयाणकाले' در دورِ تحلیلِ دل از طاقتِ جوگ یعنی بذریعۂ همین سلوکِ عملِ معینه، در میانِ هر دو ابر و روح را خیلی خوب قایم کرده (رفتارِ جان و ریاح را خیلی خوب برابر کرده، نه از اندرون هیجان پیدا شود نه اثرِ اراداهای بیرونی شود، ملکاتِ فاضله ملکاتِ ردّیه و ملکاتِ مذموم از کاملاً خاموش شوند، پس (صورت) در معبود هم قایم شود ،در آن دور) آن دلِ مستحکم یعنی مستقل مزاج انسان آن پر نور روحِ مطلق را حاصل می کند این سخن همیشه قابلِ یاد داشتن است ، که طریقِ حصولِ آن یك روحِ مطلق جوگ است۔ و برایش سلوکِ طریق کارِ معینه هم عملِ جوگ است، از تفصیل بیانِ این مالكِ جوگ شری کرشن در بابِ چهارم و ششم کرده اند۔ اکنون آنها گفتند ،"مسلسل یادم هم بکن"۔ چطور یاد کنیم؟ پس در همین عقیدۂ جوگ ساکن مانده شده کردن است چنین کننده پر نور روح مطلق را هم حاصل می کند، آن را هر گز سهو نمی شود این جا حلِ این سوال بر آمد شد که در دورِ انتقال علیشما چطور می شود؟ عکاسی مقامِ

مقصود ببینید که بیانش در گیتا از کثرت آمده است۔

یَدَکْشَرَیٰ وَیدَ وِیدُو وَدَنتِی وِیشَنتِی یَدَه تَیو وِیت رَاگا
یَدِیچ چھَنتُو بَرھَم چَرِیَی چَرَنتِی تَت تَی پَدَیٰ سَنگرَھَنی پَروَکْشَی(۱۱)

यदक्षरं वेदविदो वदन्ति विशन्ति यद्यतयो वीतरागा: ।
यदिच्छन्तो ब्रह्मचर्यं चरन्ति तत्ते पदं संग्रहेण: प्रवक्ष्ये ॥११॥

अक्षरम که یعنی عناصرِ نامعلوم را بطورِ ظاهره دانندگان اعلیٰ مقامیرا 'वेदविद' لافانی می گویند، آنکه تارك الدنیامردمان حق برای در آن داخل شدن کوشان می مانند، اعلیٰ مقامی را که، خواهشِ این دارندگان اتباعِ رهبانیت ब्रह्मचर्य می کنند (کارِ برهم آچاری محض این نیست که بر عضو تناسلِ خویش قابو بکند بلکه خارجی تاثرات را از دل ترك کرده فکر و یادِ مسلسل معبود هم بر هم چر یه است۔ آنکه بعد از دیدارِ معبود درهمین مقام دهانیده خاموش می شود، از این سلوك نه صرف ضبط نفس بلکه بر همه حواس قابو می شود، هم چون این که سلوك برهم چریه می کنند) آنکه در دل قابلِ ذخیره است ، لایقِ قبول کردن است، دربارۀ آن مقام من برای تو خواهم گفت که آن مقام چیست؟ و چطور حاصل کرده می شود؟ بر این مالكِ جوگ می فرمانید۔

سَرَوْ دَوَارَانِیٰ سَنْم مَیَیٰ مَنُو هَرِدِیٰ نِیرُدهُ یه چه
مُودهنَرُ یَارَدهیَات مَنَیٰ پَرَانمَاس تهِیتُو یُوگ دَهارنَام(۱۲)

सर्वद्वाराणि संयम्य मनो हृदि निरुध्य च ।
मूर्ध्न्याधायात्मन: प्राणमास्थितो योगधारणाम् ॥१२॥

دروازه های همه حواس را بند کن یعنی از خواهشات منقطع شده ،خویش را در دل قایم کرده (تصور در دل می شود نه که بیرون، عبادت بیرون نمیشود) جان یعنی کاروبارِ باطن را در دماغ قید کرده، در عقیدۀ جوگ قایم شده (جوگ را هر دم قبول کردن است دیگر طریق نیست) چنین قایم شده۔

اُومِتْ یه کَاشَرَیٰ بَرهَم وِیَاهَرنْ مَامنُوس مَرَنْ
یه پَرَیَاتِیٰ تَیجَنْ دَیهَیٰ یَاتِیٰ پَرمَا گَتِم(۱۳)

ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म व्याहरन्मामनुस्मरन् ।

यः प्रयाति त्यजन्देहं याति परमां गतिम् ॥ १३ ॥

انسانیکہ" اوم ایتی" یعنی لفظِ "اوم" چندان ہم، آنکہ مظہر معبودِ لافانی است وردِ این و یادِ من کردہ شدہ جسم را ترک می کند، آن انسان اعلیٰ نجات را حاصل می کند۔

شری کرشن یك مالكِ جوگ در عنصرِ اعلیٰ قایم انسانِ عظیم ،مرشدِ کامل بودند مالكِ جوگ شری کرشن گفتند کہ لفظ 'اوم' مظہرِمعبودِ لافانی است تو وردِ آن بکن و یادِ من کن، بعد از حصولِ مقصدِ نامِ ہر عظیم انسان ہمین می شود آن کہ اورا حاصل است در آنکہ او تحلیل است، لہٰذا نامِ "اوم" گفتند و شکلِ خویش، مالكِ جوگ ہدایتِ وردِ کرشن کرشن باگردشِ زمانہ عقیدت مندان آغازِ وردِ نامِ آن کردند و بمطابقِ عقیدتِ خویش ثمرۂ آنہم حاصل میکنند، چنانکہ عقیدتِ انسان ہر جا قایم می شود من ہم بر ہمین جا تصدیقِ عقیدت اش می کنم و انتظامِ ثمرہ ہم می کنم۔

بھگوان شیو اسرار کردند کہ نامِ رام را ورد بکنید" رمنتی یوگیی نی یَسْمِنْ سرام रमन्ते योगिने: यस्मि न्सराम" در میانِ دو حروف یعنی درمیان "را و "م" سنت کبیر ہم در دل خویش را قایم کردن کامیاب شدند و گفتند کہ – "را" اور "م" کی بیچ مین کبیرا رھا لکائی "रा" और "म" के बीच में कबीरा रहा लुकाय"

شری کرشن بر"اوم" زور می دھند،" او ہم اس اوم" یعنی آن اقتدار در من است۔ چنین نہ شود کہ بیرون تلاش کنید این "اوم" ہم تعارفِ آن اعلیٰ اقتدار عطا کردہ ساکن می شود۔ در حقیقت نامھای آن معبود بی شمار اند لیکن برای ورد محض ہمین نام مناسب است ،آنکہ خوردتر شود و در نفس تحلیل شود و احساس یك روحِ مطلق را ہم عطا بکند، این نشود کہ از آن جدا در تخیلِ ہمہ دیوی دیوتا ھا آنکہ از نادانی پراست مبتلا شدہ از منزلِ مقصود چشم پوشی بکنند۔ محترم مھاراج می گفتند کہ "شکلم ببینید و بمطابقِ عقیدتِ خویش دو یا دو نصف حروف دارندہ نامی ہم از اوم 'رام' شیو، یك را بگیرید و فکرش بکنید و بمطابقِ معنی او شکلِ مطلوب را تصور بکنید" تصورمرشد را ہم کردہ می شود۔

شما 'رام' کرشن یا ''ویتاراگی وش یه وا چتّم वीतराग विषयं वा चित्तम'' یعنی تارك الدنیا مرد حق حضرات خواه '' یتهابهی مت دهیانادا (پاتنجل یوگ यताभिमतध्यानादा (पातांजल योग १/३७/३९)'' در این هر کراهم تصور بکنید آن در تجر به شما را حاصل خواهند شد و بطرف مرشد دورِ شما پیش رفتگی خواهند کرد و از رهنمای آن و شما رفته رفته از دائرۂ دینوی بیرون خواهید آمد من هم در دورِ ابتدائی تصورِ تصویر یك دیوتا (شکلِ عظیم الشان کرشن) می کردم، لیکن از دخلِ تجرباتِ مهاراج که مقامِ پرستش می دارند آن تصور هم ختم شد۔

ابتدای ریاضت کشان وردِ نام می کنند ولی از تصور شکلِ عظیم انسان پس وپیش می کنند۔ و آن مسلمات را که در دلِ آنها موجود اند بر بناءِ ضدِ خویش ترك نمی کنند آن تصورِ دیگر دیوتا می کنند، که برایش مالكِ جوگ شری کرشن ممانعت کرده اند لهٰذا با خود سپردگی تمام پناهِ تجربه کارانسانی عظیم می گیرید، نیك و دیعت طاقتور شده هم خاتمۂ غلط دلیل ها در عملِ حقیقی داخله حاصل خواهد شد ۔ بمطابقِ مالكِ جوگ شری کرشن، از وردِ اوم و از یادِ مرشدِ شکلِ بهگوان دارنده بر دل قابو و تحلیلِ دل می شود و همین وقت از جسم قطع تعلق می شود۔ محض از مرگ از این جسم رهائی حاصل نمی شود۔

اَنُـنَـیُ چَیُتَـا سَتَـتُ یُـو مَـا اِسُـمَـرُتِـیُ نِـتُ یـه شَـیُ
تَـس یَـاهی سُـلَبهِ پَارتـه نِـتُ یـه یُکُت تَـس یه یُوگِیُ نَیُ (١٤)

अनन्यचेता: सततं यो मां स्मरति नित्यश: ।
तस्याहं सुलभ: पार्थ नित्ययुक्तस्य योगिन: ॥१४॥

''جزمن دیگری در طبیعت نیست'' آنکه تصورِ دیگر نه کرده شده یعنی از طبیعتِ لا شریك مستقل شده، آنکه مرا مسلسل یاد می کند برای او همیشه در من قایم جوگی را من حاصل ام، برای حصولِ شما چه حاصل خواهد شد؟

مَـامُـو پَیُـت یـه پُـنَرُ جَـنَـمُ دُکهـال یَـم شَـاش وَتَـمُ
نَـاپـنـونِـی مهـا[illegible] پَرَمَـا انگَتَـا(١٥)

मामुपेत्य पुनर्जन्म दु:खालयमशाश्वतम् ।
नाप्नुवन्ति महात्मान: संसिद्धिं परमां गता: ॥१५॥

مرا حاصل کردہ آنها کانِ تکالیف دربارۂ پیدائشِ لمحاتی را حاصل نمی کنند بلکه شان را کامیابی اعلیٰ حاصل می شود۔ یعنی مرا حاصل کردن یا اعلیٰ کامیابی را حاصل کردن فرقی نمیدارد محض معبود چنین است که بعد از حصولش برای انسان دیگر پیدائش نیست، باز حددیگر پیدائش تا کجا است؟

آبَـرَهَـمْ بهُـوَنَـال لُـوکَـا پُـنَـرَا وَرتِیْـنَـار جُـنْ
مَـامُـو پَیْـت یـه تُـو کُـونتَـیْ پُنَرْ جَنَمْ نـه وِدّهتَیْ(۱٦)

आब्रह्मभुवनाल्लोका: पुनरावर्तिनोऽर्जुन ।
मामुपेत्य तु कौन्तेय पुनर्जन्म न विद्यते ॥१६॥

ای ارجن از برهما تا حشرات الارض وغیره برای همه در این دنیا سلسلۂ آواگون جاری است۔ پیدا می شوندمرده می شوندو این تسلسل جاری می مانند، ولی کونتی هر که مرا حاصل می کند او دوبارا پیدا نمی شود۔ در کتب مذاهب ذکرِعالم و تصورِ عالمِ بالا و ذکرِ تجرباتِ داخلی آنکه احساسِ شوکتِ راهِ خدائی عطا می کنند محض تمثیلات اند، در این خلاء خندقی نیست که در آن ماروکثردم بگزند نه چنین محل است آنکه جنّت گفته می شود انسانیکه از دولت روحانی مزین است دیوتا (فرشته) و مزین از دولتِ دنیوی انسان هم شیطان است، حقیقی عزیزانِ شری کرشن 'کنس' و 'واناسر' شیطان بودند۔ دیوتا، انسان دیگر جانوران، پرندگان وغیره اشکال (یونیان) هم مختلف عوالم اند۔ بمطابقِ شری کرشن این ذی روح بادِل حواسِ خمسه را گرفته بمطابقِ تاثراتِ تسلسلِ پیدائش جسمِ نو قبول می کند۔ دیوتا های که لافانی گفته می شوند، قیدِ مردن می دارند۔ "شینی پُنی مرتی لوکی وی شنتی क्षीणे पुण्ये मर्त्यं लोकं विशन्ति(یعنی چون ثواب ختم میشود در دنیای فانی منتقل می شوند) بزرگ تر از این چه نقصان خواهد شد؟ آن جسمِ دیوتا چه کارا است که آن ثوابیکه در آن محفوظ است آن هم ختم بشود؟ جهانِ حشرات الارض و جانواران و دیوتاها وغیره محض دنیای تعیشات است۔ صرف

انسان ہم تخلیقِ اعمال کننده است، که بذریعۂ این مقامی اعلیٰ را حاصل می کند که از آنجا سلسلۂ آواگون (قیدِ پیدائش) منقطع می شود۔

سلوکِ عملِ حقیقی کرده انسان دیوتا بشود، مرتبۂ برهما حاصل بکند، ولی او از قیدِ آواگون نجات حاصل نمی تواند کرد تا وقتیکه با بندشِ دل وتحلیل شدن، بدیهی دیدارِ روحِ مطلق کرده در همین احساسِ اعلیٰ قایم بشود۔ مثلاً اوپنیشد هم همین حقیقت را بیان می کنند

یدا سروی پر مچ یںتی کامایہ سی هردی استهی تها
اتهی مرتیوس مرتا بهوت یتر برهما سمش نوتی

(کٹھو، ۲/۳/۱٤)

यदा सर्वे प्रमुच्यन्ते कामा येऽस्य हृदि श्रिताः।
अथ मर्त्योऽमृतो भवत्यत्र ब्रह्म समश्नुते ॥

(कठो०, २/३/१४)

چون در دل موجود همه خواهشات کاملاً ختم می شوند پس انسانیکه از مرگ تعلق می دارد حیاتِ جاودانی حاصل می کند، این جا در همین دنیا و در همین جسمِ انسانی اعلیٰ معبود را، مجسّم و روبرو احساس می کند۔

سوال پیدا می شود که چه برهما هم فانی است؟ در بابِ سوم مالکِ جوگ شری کرشن از حوالۂ برهما که تخلیقِ کاراست گفته بودند که بعد ازحصول عقل محض یك مشین است بذریعۂ او صرف روحِ مطلق هم ظاهر می شود بذریعۂ چنین عظیم مردمان تخلیق یگ شده است و این جا می گویند که مرتبۂ برهما حاصل کننده هم در گرفتِ آوا گون است۔ مالكِ جوگ شری کرشن چه گفتن می خواهند؟

در حقیقت چنین مردمان عظیم که بذریعۂ آن روحِ مطلق هم ظاهر می شود۔ عقلِ آن مردمانِ عظیم هم برهما نیست، ولی بر بنای این که مردمان را پندونصیحت کنند بوجه آغازِ نیکی کردن آنها را بر هما گفته می شود۔ بذاتِ خود آنها برهما هم نیستند۔ نه نزدِ آنها عقلِ خویش باقی است۔ ولی قبل از این

در دورِ ریاضت این عقل هم برهما است "अहंकार सिव बुद्धि अज मन ससि चित महाना"
(मानस, ६/१५क)

عقلِ عام انسان برهما نیست۔ چون عقل در معبود داخله می یابد از همین وقت تخلیقِ برهما هم شروع می شود مفکران دربارۂ این ذکر چهار زینه کرده اند که درباب سوم بیان کرده اندبرای یاد دهانی باز می توانید دید حق شناس، اعلیٰ حق شناس، اعلیٰ تر حق شناس و اعلیٰ ترین حق شناس، حق شناس است آن که از علمِ تصوف (ब्रह्मवित)مزین شود۔ اعلیٰ حق شناس آنست هر که از علمِ تصوف افضل شود ، اعلیٰ تر ین حق شناس آن عقل است که از آن او نه صرف در علمِ تصوف ماهر بلکه منتظمِ ا و، ناظمش می شود و اعلیٰ ترین حق شناس آن آخری حد عقل است که در آنجا معبود روانی می دارد تا این جا عقل وجود می دارد۔ زیراکه معبودِ روانگی دارنده هم بر مقامی جدا است قبول کننده عقل جدا است، اکنون او در سرحدِ فطرت است۔ اکنون چون این عقل (برهما) خود بشکلِ نور می ماند گر باهوش است پس همه عالم (روانیِ فکر) هم با هوش است و چون در جهالت می مانند پس بی حس است۔

همین را از نامِ روشنی و تار، و از نامِ شب و روز مخاطب کرده می شود ببینید برهما یعنی آن درجۂ حق شناسی که در آن روانیِ معبود است، همین را حاصل کننده در بهترین عقل هم روزِ علم (آنکه خود بشکلِ نور است، در آن تحلیل می کند) شبِ جهالت، روشنی و سلسلۂ تار جاری می ماند، تا این جا در ریاضت کش لوثِ دنیا (مایا) کامیاب می شود۔ در دورِ روشنی جانداران بی حس با حس می شوند و آنها را منزل نظر می آید و درمیانِ عقل در دورِ ابتدای شبِ جهالت همه جانداران بی حس می شوند و عقل فیصله نمی کند۔ افزودگیِ اصلِ مقصود بند می شود همین روزِ برهما و شبِ برهما است ۔ در روشنیِ روز در خصائل هزار های عقل نورِ خدائی جلوه گر می شود و در شبِ جهالت از در همین هزاران طبقات تارِ حالتِ بی حسی نمودار می شود۔

چون خصائلِ مبارك و نامبارك وخصائلِ علم و جهالت این هر دو کاملاً خاموش می شوند یعنی بی حس و با حس در شب غائب و در روز ظاهراین هر دو

اقسام دارنده جانداران(یعنی روانیِ عزم) چون این فنا می شود پس از این عقل غیر مرئی هم ماورا، دائمی وغیر مرئی احساس حاصل می شود آنکه بعد از آن گاهی ختم نمی شود چون حالاتِ هر دو احساساتِ جانداران یعنی احساستِ بی حس و باحس فنا می شوند آن احساسِ ابدی حاصل می شود۔

هر که مذکوره بالا این چهار حالاتِ عقل را می یابد او انسانِ عظیم است۔ در میانش عقل نیست که مانند مشینِ روحِ مطلق شده است ولی او مردمان را وعظ و پند می کند با یقین ترغیب می دهد لهٰذا در آن عقل محسوس می شود۔ ولی آن از سطحِ عقل ماورا است۔ او در اعلیٰ غیر مرئی خیال موجود است۔ او دوبا را پیدا نمی شود۔ ولی قبل از این حالتِ غیر مرئی تا وقتیکه او عقلِ خویش می دارد او برهما است، او در دائرۂ دوباره پیدائش گرفتن است۔ شرحِ حقائقِ همین بیان کرده شده مالکِ جوگ شری کرشن می گویند۔

سَهَسْتَرَیُ یُگ پَرْ یَنْت مَهَرْدی بَرهَمنُو وِیدو

رَاتِرِیُ یُگ سَهَسْتَرَان تَا تَیُهُو رَاتَر وِیدُو جَنَا(۱۷)

सहस्त्रयुगपर्यन्तमहर्यद् ब्रह्मणो विदु: ।

रात्रि युगसहस्त्रान्तां तेऽहोरात्रविदो जना: ॥ १७॥

مردمانیکه شبِ برهما را که هزارو چهار زمان می دارد (ست یگ تیر تایگ دواپرو کلی یگ) و آن روزی را که هزار و چهار زمان می دارد، ظاهراً می دانند، این مردمان عنصرِ وقت را حقیقی می دانند۔

در پیش کرده شلوك شب و روز شبیه علم و جهالت اند۔ عقلیکه از علمِ تصوف مزین است ابتدای بر هما است و عقلیکه اعلیٰ ترین و حق شناس است انتهای برهما است۔ عقلیکه مزین از علم است روزِ برهما است۔ چون علم متحرك می شود در آن وقت جوگی بطرفِ شکلِ حقیقی گامزن می شود۔

در خصائلِ هزارهای باطن تحریكِ نورِ خدا جاری می شود ، همچنین چون شبِ جهالت می آید در خصائلِ هزارهای باطن طوفانِ لوثِ دنیا قایم می شود، در روشنی و تاریکی تا این جا حد است، بعد از این نه جهالت باقی می ماند

نہ علم آن عنصر اعلیٰ روحِ مطلق ظاھر می شود آنہا کہ این را از عنصر خیلی خوب می دانند آن جوگی حضرات دورِ عنصر را دانندگان اند کہ شبِ جہالت کی می شود و روزِ علم کی می شود؟ اثرِ دور تا کجا است، وقت تا کجا عقب می کند، مفکرینِ زمانۂ قدیم باطن را طبیعت، یا گاھی گاھی محض عقل گفتہ مخاطب می کردند۔ با وقت تقسیمِ باطن دل، عقل، طبیعت و غرور در این چہار خاص خصائل کردہ شد، در حقیقت خصائلِ باطن لا متناھی اند۔ در اثنای عقل شبِ جہالت می شود و در ھمین عقل روزِ علم ھم می شود، ھمین شب و روز برھمااند، در شبِ دنیوی ھمہ جانداران بی حس افتادہ اند۔ در دنیا گمراہ شدہ عقلِ شان از دیدار آن شکلِ نورانی محروم است۔ ولی مرد مانیکہ عملِ جوگ می کنند از این بیدار می شوند و بطرفِ شکلِ حقیقی گامزن می شوند چنانکہ گوسوامی تلسی داس جی در رام چرت مانس نوشتہ است ۔

کبھون دی وس وھین نی بڑتم کب ھون کہ پرگٹ پتنگ
بن سائی او پ جائی گیان جمی پائی کوسنگ سو سنگ

(رام چرت مانس، ۱۵/۴ کھ)

कबहुँ दिवस महँ निबिड़ तम, कबहुँक प्रगट पतंग।
बिन सई उपजई ज्ञयान जिमि पाई कुसंग सुसंग।।

(रामचरितमानस, ४/१५ ख)

از علم مزین عقل از اثرِ صحبتِ بد در جہالت تبدیل می شود۔ باز از صحبتِ صالح روانیِ علم در ھمین عقل می شود۔ این نشیب و فراز تا آخر جاری می ماند، بعد از تکمیل نہ عقل است نہ برھما نہ شب می ماند نہ روز۔ ھمین تمثیلاتِ شب و روزِ برھما اند نہ شبی، طوالتِ ھزارھا سال می دارد نہ روزی تعدادِ ھزاھا چہار دور می دارد نہ برجای چہار صورت دارندہ برھما است۔ این چہار سلسلہ وار مذکورہ بالا حالاتِ عقل ھم چہار صورتہای برھما اند و چہار مخصوص خصائل باطن ھم چہار ادوارِ آن اند، شب و روز ھم در این خصائل می شوند۔مردمانیکہ این فرق را از عنصر میدانند آنہا جوگی حضرات رازِ دورِ را می

دانند که دور تاکجا عقب می کند و کدام انسان از زمانه دور می شود؟ کاری را که در شب و روز و در علم و جهالت جاری است شری کرشن صاف می کنند

آوَیَــکُتَــادْوَیَــکْتَــیُ سَـوُوُ پَـرُبهَـوَنْ تَیَـا هَـرَاگ مَـی
رَاتَــرُ یَـاگَـمَـیُ پَـرلِـیُ یَنْتَـیُ تَتَرَیُ وَاوِیکُت سَنْگیَکَیُ(۱۸)

अव्यक्ताद्व्यक्तय: सर्वा: प्रभवन्त्यहरागमे ।
रात्र्यागमे प्रलीयन्ते तत्रैवाव्यक्तसंज्ञके ॥१८॥

در ابتدائی دور روزِ برهما یعنی در دورِ ابتدای علم (دولتِ روحانی) همه جانداران در عقلِ غیر مرئی بیدار می شوند و در دورِ ابتدای شب و در همین غیر مرئی عقلِ مخفی، لطیف عنصرِ بیداری بی حس می شوند، آن جاندارها در شبِ جهالت شکلِ حقیقی را بطورِ صاف نمی بینند۔ ولی وجودش باقی می ماند۔ وسیلۂ بیدار و بی حس شدن این عقل است آنکه در همه در حالتِ غیر مرئی باقی می ماند از منظرِ عام نظر نمی آید۔

بهُـوت گـرَامَـیُ سَـی آیَـوَایَـیُ بهُـوت وَا بهُـوت وَا پَـرلِـیُ یَتَـیُ
رَاتَــرُ یَـاگ مَـی وَشَـیُ پَـارتــه پَـربهَـو تیَهَـرَاگ مَـی(۱۹)

भूतग्राम: स एवायं भूत्वा भूत्वा प्रलीयते ।
रात्र्यागमेऽवश: पार्थ प्रभवत्यहरागमे ॥ १९ ॥

ای پارته! همه جانداران چنین بیدار مانده از بارِ دنیا مجبور شده در آمدِ شبِ جهالت بی حس می شوند آنها نمی بینند که مقصودشان چیست؟ در دورِ ابتدایِ روز آنها باز بیدار می شوند، تا چون عقل است، در اثنای آن سلسلۂ علم و جهالت باقی می ماند، تا آن وقت او ریاضت کش هم است۔ عظیم انسان نیست۔

پَـرَسْـت سَـمَـات تُـو بهَـاوُوس نَیُـوس وَیَکْـتُوس تَـیَ یَکْـتَات سَـنَاتَنْ
یه سَـی سَـرْوَیُ شُـو بهُـوتَـیُ شُـو نَـش یَـتْ سُو نه وِنَـش یَتِیُ(۲۰)

परस्तस्मात्तु भावोऽन्योऽव्यक्तोऽतयक्तात्सनातन: ।
य: स सर्वेषु भूतेषु नश्यत्सु न विनश्यति ॥ २० ॥

یك طرف برهما یعنی عقل غیر مرئی است، و از حواس نظر نمی آید و

ماوریٰ تر از این احساسِ غیر مرئی و ابدی است، آنکه از خاتمۂ جانداران هم ختم نمی شود یعنی احساسی که در علم هوش مند و در جهالت بی حس است در روز پیدا می شود و در شب مخفی می شود، چون این غیر مرئی برهما هم فنا می شود بازهم آن احساسِ ابدی و غیر مرئی حاصل می شود آنکه ختم نمی شود۔ این مذکوره هر دو نشیب و فراز آنکه در عقل پیدا می شوند، چون فنا می شوند، پس احساسِ ابدی و غیر مرئی حاصل می شود، آنکه اعلیٰ مقامم است۔ چون احساسِ غیر مرئی و ابدی حاصل شد، پس عقل هم در همین احساس هم فام می شود، همین احساس را قبول می کند، لهٰذا آن عقل خود فنا می شود و بر مقامِ او احساسِ غیر مرئی و ابدی هم باقی می ماند۔

اَوَیَکْتُوس اَکْشَرْ اِتْ یُکْتَ سَم مَاهُو پَرَمَا گَتِیُ مَی
یَه پَرَاپ یَه نَه نِروَرتَنْ تَیُ تَدّهَام پَرَمی مَمُ (۲۱)

अव्यक्तोऽक्षर इत्युक्तस्ममाहु: परमां गतिम् ।
यं प्राप्य न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम ॥ २१ ॥

آن احساس غیر مرئی و ابدی را اکشر अक्षर (لافانی) گفته می شود همین را اعلیٰ نجات می گویند همین اعلیٰ مقامم است،بعد از حصولِ این مردمان باز نمی گردند و دوباره پیدائشِ شان نمی شود طریقِ حصولِ این احساسِ غیر مرئی و ابدی را بیان می کنند۔

پُرُوشَی سی پَرَی پَارتھ بهَکْ تَیَا لَبهَیَت وَنْ نَیَیَا
یَسْیَانتَیُ اِستهَانِیُ بهُوتَانِیُ یَیْن سَرَوْ تِدی تَتَمُ(۲۲)

पुरुषं स पर: पार्थ भक्त्या लभ्यस्त्वनन्यया ।
यस्यान्त: स्थानि भूतानि येन सर्वमिदं ततम् ॥ २२ ॥

پارتھ! آن روحِ مطلق که همه مادیات در آن موجود اند،آنکه همه عالم از اوٗ جاری و ساری است اواعلیٰ انسان که احساسِ غیر مرئی و ابدی می دارد از عقیدتِ لا شریك قابلیتِ حصول می دارد، مطلبِ عقیدتِ لا شریك است که ،جز روحِ مطلق دیگری را یاد نه کرده شده از آن وابسطه بشود، از عقیدتِ کامل

مشغول شوند گان مردمان هم تا کی در حدِ دوباره پیدا شدن اند؟ و کی آنها این حدود را عبور می کنند؟ بر این مالكِ جوگ بیان می کنند۔

يَتَـرُ كَـالـیُ تَـوُنَـا وَرت تِـمَـاوَرَتُ تِـیُ چَيُـو يُـوگِـی نَـیُ
پَـرِيَـاتَـا يَـانتِـیُ تَـی کَـالَـی وَکُـش يَـامِیُ بهَـرتُـر شَبهُ(۲۳)

यत्र काले त्वनावृत्तिमावृत्तिं चैव योगिनः ।
प्रयाता यान्ति तं कालं वक्ष्यामि भरतर्षभ ॥ २३ ॥

ای ارجن! دوری که در آن از جسم قطع تعلق شده روندگان جوگی حضرات را دوباره پیدائش نمی شود و در دوریکه از جسم جدا شده دیگر بار پیدا می شوند، من اکنون آن وقت را بیان می کنم:

اَگْـنِـیُ جَيُـورِتِـرُ هَـیُ شُـكْـلَـیُ شَـنْـمَـاسَـا اُتّـتَـارَايَـنَـمْ
تَتَـرَیُ پَـرِيَـاتَـا گَـچُ چهَـنْتِیُ بَـرهَـم بَـرهَـم وِيُدُو جَـنَـا(۲٤)

अग्निर्ज्योतिरहः शुक्लः षणमासा उत्तरायणम् ।
तत्र प्रयाता गच्छन्ति ब्रह्म ब्रह्मविदो जनाः ॥ २४ ॥

دردمِ مرگ که از تعلقِ جسم منقطع می شود، مردمانیکه پیشِ آن ها در چنین وقت آتش روشن بشود، روشنيِ روز روشن بشود، خورشید منور بشود، قمرِ شبِ ماه (शुक्ल पक्ष) بر شباب بشود، جانبِ شمال را بغیر ابر دارنده حسین آسمان شود، در آنوقت از دنیا جدا شده روندگان، حق شناس، جوگی حضرات معبود را حاصل می کنند۔

آتش علامتِ جلالِ معبود است و روز روشنيِ علم است، صاف جزوِ شبِ ماه نشانيِ پاکیزگی است۔ عرفان، ترك دنیا، سرکوبی، نفس کشی جلال و علم و دانائی این همه شش شوکتها هم شش ماه اند، حالتِ افزودگی بطرفِ بلندی هم جانبِ شمال است۔ از دنیا کاملاً ماوریٰ درچنین حالات روندگان حق شناس جوگی حضرات معبود را حاصل می کنند، ایشان دوباره پیدا نمی شوند، ولی آن جوگی حضرات که از لا شریك مزاج مشغولند گر این نور را حاصل نمی کنند و ریاضتِ آنها هم نامکمل است پس حشرِ آنها چه می شود؟ بر این می گویند۔

دُهـمُـو رَات تَـرِیُـس تَتهَـا کَـرَشـنی شَـنمَـاسَـا دَکشِنَـایَـنَمْ
تَتَـرَیٗ چَـانـدرَمَسَـیٗ جَیُـوتِیُـر یُـوگِـیٗ پَـرَاپ یـه نِوَرتَـیٗ(۲٥)

धूमो रात्रिस्तथा कृष्ण: षण्मासा दक्षिणायनम् ।
तत्र चान्द्रमसं ज्योतिर्योगी प्राप्य निवर्तते ॥ २५ ॥

مردی که در دمِ مرگ او دود منتشر بشود، آتشِ جوگ بشود (آتش، در طریقِ کارِ یگ یا بنده شکلِ آتش است) ولی از دود پوشیده بشود، شبِ جهالت بشود، تیره و تار بشود، کمزوریِ ماهِ شبِ تاریك جاری بشود، افزودگیِ تاریکی بشود، مزین از شش عیوب (خواهش ، غصه، طمع، فریفتگی، مدهوشی و حسد) جانبِ جنوب بشود یعنی بر خلاف بشود (آنکه در روحِ مطلق از حد استقرار اکنون بیرون است) چنین جوگی دیگر بار پیدا می شود پس با جسم ریاضتِ آن جوگی هم ختم می شود؟ بر این مالكِ جوگ شری کرشن می گویند۔

شُـکَـل کِـرَش نَـیٗ گَتِـیٗ هُـوتَـی جَـگتَـیٗ شَـاشوَتَـیٗ مَتَـیٗ
اَیْك یَـا یَـاتیَـنَـا وَرَتْ تِـیٗ مَنیَـه یَـاوَرَتْ تَـی پُنَـیٗ(۲٦)

शुक्ल कृष्णे गती ह्येते जगत: शाश्वते मते ।
एकया यात्यनावृत्तिमन्ययावर्तते पुन: ॥ २६ ॥

مذکوره سپید و سیاه، این هر دو گونه حالات در دنیا دائمی اند یعنی خاتمهٔ وسیله گاهی نمی شود، در حالتِ صاف (سفید) وفات یابنده چنین اعلیٰ نجات را حاصل می کند آنکه از دوباره پیدائش رهائی می بخشد۔ و در دیگر در آنکه کمزورحالت روشنی واکنون سیاهی است چنین حالت را یا بنده باز عقب می گردد، پیدا می شود ، تا چون مکمل روشنی حاصل نمی شود برایش مشغولیتِ یاد الٰهی ضروری است۔ سوال مکمل شد۔ اکنون برای وسیلهٔ این باز زور می دهند۔

نَیْتَـیٗ سَـرتِـیٗ پَـارتـھ جَـانَـنْ یُـوگِـیٗ مُـوهَـرتِـیٗ کَشـچَـنْ
تَـسْ مَـات سَرْوَیشُـو کَـالَیشُـو یُـوگ یُکتُـو بھَـوَارجُـونْ(۲۷)

नैते सृती पार्थ जानन्योगी मुह्यति कश्चन ।
तस्मात्सर्वेषु कालेषु योगयुक्तो भवार्जुन ॥ २७ ॥

پارتھ! چنین این راه ها را دانسته جوگی ئی هم فریفته نمی شود، او می داند که چون مکمل روشنی حاصل خواهد شد حصولِ معبود خواهد شد و از کمی روشنی هم در دیگر پیدائش خاتمہ وسیله نمی شودهر دو حالات دائمی اند لهٰذا ارجن! تو در هر دور از جوگ مزین بشو یعنی مسلسل ریاضت کن ۔

وَیْدَیْ شُو یَگْگیْ شُو تَپْی سُو چَیوَ
دَانَیْشُو یَتْ پُنْی پھَلَیْ پَرُدِش ٹَم
اَتْ یَیْتِی تَتْ سَرَو مِدَیْ وِدِیتْ وَا
یُوگی پَری اِستھَان مُپَیْتِی چَادْتَم(۲۸)

वेदेषु यज्ञेषु तप:सु चैव
दानेषु यत्पुण्यफलं प्रदिष्टम् ।
अत्येति तत्सर्वमिदं विदित्वा
योगी परं स्थानमुपैति चाद्यम्॥ २८ ॥

این را با دیدارِ بد یهی دانسته (نکه تسلیم کرده) جوگی حد ود های نتائجِ نیك صدقۂ وریاضت و یگ و ید را بلا شبه عبور می کند و مقامِ ابدی و اعلیٰ حاصل می کند، روبروی غیر مرئی روح مطلق نامِ علم وید است، آن عنصرِ غیر مرئی چون ظاهر شد پس اکنون که کرا بداند؟ لهٰذا بعد از ظهور از وید هاهم واسطه منقطع می شود، زیراکه داننده جدا نیست یگ یعنی معینه طریقِ عبادت ضروری بود، ولی چون این عنصر ظاهر شد پس برای که یاد کنیم؟ با دل حواس را بمطابقِ مقصودِ خویش تپانیدن 'ریاضت' است۔ بعد از حصولِ مقصد برای که ریاضت کنیم؟ با دل زبان و عمل از خلوصِ مکمل، از احساسِ مکمل، نامِ خود سپردگی 'صدقه' است۔ و نیك نتیجۂ این همه حصولِ روحِ مطلق است۔ اکنون نتیجه هم جدا نیست۔ لهٰذا اکنون ضرورتِ این همه باقی نماند۔ آن جوگی حدودهای حصولِ ثمرۂ وصدقه و ریاضت و یگ وغیره را هم عبور می کند او بلند مقام را حاصل می کند۔

☆☆☆

مغز سخن

در این باب بر پنج خاص نکات غور کرده شد، در آن تخستین بار در آخرِ باب هفتم بذریعهٔ مالكِ جوگ شری کرشن قایم کرده سوالات را از تجسسِ درست فهمیدن، در ابتدای این سخن ارجن هفت سوالات قایم کرد که بنده نواز در بارهٔ آن که شما گفتید، آن معبود چیست؟ آن روحانیت چیست؟ و آن مکمل عمل چیست؟ مخصوص دیوتا مخصوص جاندار و مخصوص یگ چیست؟ و در وقتِ آخر شما چه طور در علم می آئید که باز فراموش نمی شوید؟ مالكِ جوگ شری کرشن گفتند ،آنکه خاتمه نمی دارد همین معبود حقیقی است۔ احساسِ حصول یابیِ خود روحانیت است که از آن زندگی از اختیار فطرتِ دنیوی آزاد شده، در اختیارِ روح می شود،همین روحانیت است و احساساتِ جانداران آنکه تاثراتِ مبارك و نا مبارك را پیدا می کنند، آن احساسات را بندشدن، विसर्गفنا شدن هم عملِ مکمل است، بعد از این ضرورتِ عمل نمی ماند، عمل چیزی است،آنکه مخرجِ تاثرات را هم ختم می کند همچنین احساسِ فنا مخصوص جاندار است یعنی ختم شوندگان هم در پیدائشِ جانداران وسیله اند۔

آنها هم محافظِ جانداران اند۔ اعلیٰ انسان هم مخصوص دیوتا است۔ در آن دولتِ روحانی تحلیل می شود۔ در این جسم در یگِ مخصوص من هم ام یعنی در آنکه یگ ضم می شوند۔ آن من ام یگ رانگران ام و او شکلِ حقیقی مرا هم حاصل می کند یعنی شری کرشن یك جوگی بودند۔ مخصوص یگ چنین انسان است، که در این جسم مقام می کند نکه بیرون۔ سوالِ آخر بود که در دمِ آخر شما چه طورر در علم می آئید؟ آنها فرمودند آنها که مرا مسلسل یاد می کنند، جز من خیالاتِ دیگرموضوعات را در دل نمی آورند و چنین عمل کرده شده از

این جسم بی تعلق می شوند۔ آنها مجسم شکلِ حقیقیِ مرا می یابند، آنها را در آخر هم همین حاصل می ماند با مرگِ جسم، این حصولیابی شود، چنین سخن نیست۔ گر این بعد از فنا حاصل شدی پس شری کرشن هم مکمل نه شدی عالمیکه از پیدائشِ مختلف حاصل می کند هم مرتبه آنها نشدی بر دل مکمل بندش و تحلیلِ بندش شده دل هم انتقال است،آنجا وسیلۂ پیدائشِ دیگر اجسام ختم می شود، در آن وقت این در احساسِ اعلیٰ داخله حاصل می کند۔ و او دیگر بار پیدا نمی شود۔

برای این حصول آنها طریقِ یادِ معبود بیان کردند که ارجن ! مسلسل مرا یاد کن و جنگ کن این هر دو بیك وقت چطور خواهند شد؟ ممکن است که چنین شود که ماجی گوپال وجی شری کرشن بگوئیم و عصاهم می زنیم شکلِ حقیقیِ یادِ الٰهی را صاف کردند که در عقیدۂ جوگ قایم مانده شده ، جزمن دیگر چیزی را یادنه کرده شده مسلسل در یاد مشغول بماند، چون یاد چندان دقیق است پس جنگ که خواهد کرد؟ فرض بکنید که این کتاب معبود است پس خیال آن مردمان که در اطراف این کتاب نشسته اند یا فکرِدیگر اشیای که در بارۂ آن شنیده ایم و دیده ایم در ارداه هاهم نه آیند نه بنظر آیند اگر دیدار بدهند پس یادِ الٰهی نیست در چنین یاد جنگ چه طور؟ در حقیقت چون شما چنین مسلسل در یادِ الٰهی مشغول می شوید پس در همین لمحه صحیح شکلِ جنگ در پیشِ نظر نمودارمی شود۔ در همین وقت خصلتِ لوثِ دنیا در شکلِ خلل پیشِ نظر هم است خواهش غصه حسد و عداوت اسیر الفتح دشمن اند، این دشمنان مشغولیت ِیاد را متزلزل خواهند کرد بر این ها قابو کردن هم جنگ است۔ چه بعد از خاتمۂ این دشمنان هم انسان را اعلیٰ نجات حاصل می شودَ؟ برای حصولِ این اعلیٰ نجات ارجن ! تو ورد"اوم" و تصور من بکن یعنی شری کرشن یك مردِ کامل بودند ۔نام و شکل کلیدِ عبادت است۔

مالكِ جوگ شری کرشن این سوال را هم قایم کردند کهٓ آواگون چیست؟ و در دائرۂ این که می آیند؟ آنها گفتند از برهما تا همه دنیا در گرفتِ آواگون است۔ و بعدازختم شغلِ این همه احساسِ غیر مرئیِ بلندمن و در آن

حالتِ قیام ختم نمی شود۔

انسانیکه در این جوگ داخل است حالاتِ دور نگ می دارد آنکه مکمل نور را حاصل کننده مزین از شش شوکتھامائل بلندی است که در آنقدری هم کمی نیست، او اعلیٰ نجات را حاصل می کند گر در کارکنِ آن جوگ قدری هم کمی است، مانند شبِ تار تحریكِ سیاهی است، در چنین حالت هم وقتِ جسم ختم شونده جوگی را ضرورتِ جسم می ماند۔ اومانند جاندار عمومی در کشمکشِ آواگون مبتلا نمی شود بلکه پیدا شده پیشِ از آن هم باقی مانده ریاضت را مکمل می کند۔

چنین در پیدائشِ آئنده از همین طور طریق ها عمل کرده آن هم آنجا قیام می کند که آن را نام اعلیٰ مقام است۔ قبل از این هم شری کرشن گفته اند که، این را قدری وسیله هم از بزرگ خوفِ آواگون لازمی نجات می دهاند این هر دو راه دائمی اند لا فانی اند۔ این حقیقت را فهمیده انسانی هم از جوگ متزلزل نمی شود ، ارجن! توجوگی بشو زیراکه جوگی از حدِ نیك نتائجِ صدقه ویگ و ریاضت و وید هم بیرون می شود و اعلیٰ نجات را حاصل می کند۔

در این باب بر هر مقام عکاسیِ اعلیٰ نجات کرده شده است، و این را غیر مرئی ، دائمی ولا فانی گفته مخاطب کرده شد این هر گز فنا یا تباه نمی شود۔ لهٰذا

چنین تمثیلِ شری مد بھگودگیتا دربارۂ اوپنیشد و علمِ تصوف و علمِ ریاضت درمکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ "علمِ لافانی الله"' بابِ هشتم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلدِپرم هنس پرما نند جی مهاراج اند نوشته شده تشریحِ شری مد بھگودگیتا یعنی در" یتھارته گیتا" بنامِ "علمِ لافانی الله"'(अक्षर ब्रह्मयोग) بابِ هشتم مکمل شد۔

"هری اوم تت ست"

اوم شری پرماتمی نمه

باب نهم

تا بابِ ششم مالكِ جوگ شری کرشن تحقیقِ جوگ از تسلسل کردند۔ خالص مطلبش طریقِ کارِ یگ بود۔ یگ بیانِ طریقِ خاص است آنکه در آن اعلیٰ معبود داخله می دهاند، در آن دنیای متحرك و ساکن در شکلِ چیزهای هون است۔ بندشِ دل و در دورِ تحلیلیِ بندش شده دل هم آن عنصرِ لا فانی ظاهر می شود، در دورِ تکمله آنکه یگ تخلیقش می کند، قبول کنندۂ او عالم است و او در معبودِ ابدی داخله می یابد، نامِ وصلِ این جوگ، است۔ آن یگ را شکلِ عملی دادن 'عمل'، گفته می شود۔ در بابِ هفتم آنها گفتند که عمل را کنندگان هر سمت جلوه گر معبود، با مکمل مخصوص یگ و مکمل مخصوص جانداران و مکمل مخصوص دیوتا ها و مکملِ روحانیت و مکمل عمل و مرا می دانند و در بابِ هشتم آنها گفتند که همین اعلیٰ نجات است، همین اعلیٰ مقام است۔ چنین عمل را علیٰ نجات و اولیٰ مقام می گویند۔

در پیش کرده باب مالكِ جوگ شری کرشن خود ذکر کردند که انسانیکه حاملِ جوگ است شوکتش چسان است؟ باوجودیکه او در همه جلوه گر است ،باز هم اوچه طور لا تعلق است؟ باوجود یکه کارکن است باز هم چرا بی عمل است؟ شرح فطرتِ چنین انسان واثراتش را بیان کردندچون جوگ در سلوك می شود بعد از و از چنین خلل آگاه کردند آنکه از سببِ دیوتا و غیره پیدا می شود۔ و دیوتاای که از سلوك عملِ جوگ می آید و از خلل های که از و پیدا می شوند، آگاه کردند و برای حصولِ پناهِ آن مرد کامل زور دادند۔شری بهگوان گفتند

شری بهگوان اواچ

اِند تو تی گُوهاتمی پَروَکش یَامینه سُویه وی

گیَانی وِگیَان سَهِیٔ تی یَجْ گیَات وَا مُوکش یه سی شُوبهات(۱)

श्री भगवानुवाच

इदं तु ते गुह्यतमं प्रवक्ष्याम्यनसूयवे ।
ज्ञानं विज्ञानसहितं यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ।।१।।

مالكِ جوگ شری کرشن گفتند ارجن عاری از حسد و عداوت برای تو من این اعلیٰ پر اسرار علم را با علمِ خصوصی بیان خواهم کرد یعنی بعد از حصول با بود و باش عظیم انسان بیان خواهم کرد که چه طور آن عظیم انسان بیك وقت هر جا عمل پیرا می شود، و چطور او مردمان را بیداری عطا می کند، رتھ بان شده چه طور سدا با روح می ماند۔ و این را بظاهر دانسته تو از عالمیکه شکلِ الم می دارد نجات حاصل خواهی کرد۔ آن علم چگونه است؟ بر این ارشاد می فرمایند؟

رَاج وِدّھا رَاج گُوھا پَوِتر مِدُ مُوت تَامَم
پَرتیکشا وگمی دَھرمی سُو سکھی کَرتُم وَی یہ یَم(۲)

राजविद्या राजगुह्यं पवित्रमिदमुत्तमम् ।
प्रत्यक्षावगमं धर्म्यं सुसुखं कर्तुमव्ययम् ।।२।।

مزین از علمِ خصوصی این علم شهنشاهِ همه علوم است۔ معنیِ علم زبانِ علم یا تعلیم نیست علم او را می گویند هر کرا که حاصل بشود۔ او را برداشته بر صراطِ مستقیم گامزن کرده شده نجات عطا بکند۔ گر در راه بدامِ شوکت و کامیابی و خواه در دنیا گرفتار شد پس ثابت است که جهالت کامیاب شد۔ آن علم نیست۔ این علمِ شهنشاهِ علوم چنین است که یقیناً پر از فائده است و شهنشاهِ همه علوم پر اسرار است۔ چون پردۀ جهالت و علم دور می شود بعد از متحملِ جوگ شده هم از او وصل می شود۔ این انتهائی متبرك و بهترین وثمرۀ ظاهر می دارد، این جا بکنید، آنجا بگیرید، چنین ظاهر ثمره می دارد۔ این تو هم پرستی نیست که در این پیدائش ریاضت بکنید۔ و ثمره در پیدائشِ آئنده حاصل باشد این از اعلیٰ دین روحِ مطلق ملحق است۔ با علمِ خصوصی این علم در عمل آوردن آسان و لافانی است۔

در بابِ دوم مالكِ جوگ شری کرشن گفته بودند که ارجن در این جوگ

خاتمۂ تخم نمی شود۔ قدری ریاضتِ این هم از بزرگِ خوفِ آواگون نجات می دهاند۔ در بابِ ششم ارجن سوال کرده بود کـه بنده نواز۔ ریاضت کشی که کوشش کمزور می دارد چه برباد و تباه نمی شود؟ شری کرشن گفتند که ای ارجن! اوّل عمل را فهمیدن ضروری است و بعد از فهمیدن گر قدری هم کامیابی حاصل شد پس او را در پیدائشی هم گاهی خاتمه نمی شود بلکه از زیر اثر قدری ریاضت در هر پیدائش همین می کند، و در ثمرۂ ریاضتِ مختلف پیدائش ها همین می رسد، که نامش اعلیٰ نجات یعنی ذاتِ مطلق است۔ همین را مالکِ جوگ شری کرشن این جا هم بیان می کنند که این عمل در عمل آوردن بسیار آسان و لافانی است، ولی برای آن وجودِ عقیدت هم بی حد ضروری است۔

اشـــرد دَهـــانـــا پُـرُوشـــا دهـرمـــس سَیـاسـی پَـرن تپ
اپـراپـی مـــان نِـورتـن تـی مَـرتُیُـو شـن سَـار وَرت مَـنِیُ(۳)

अश्रद्दधानाः पुरुषा धर्मस्यास्य परन्तप।
अप्राप्य मां निवर्तन्ते मृत्युसंसारवर्त्मनि ॥३॥

اعـلیٰ ریاضت کش ارجن! در این دین (که از عملِ وسیلۂ قدری هم خاتمه نمی شود) انسانیکه عاری از عقیدت است۔ (یعني انسانیکه دل را در معبود واحد مرکوز نمی کند) مرا حاصل نه کرده یعنی در من مقام حاصل نه کرده در دنیا گمراه می شود۔ لهٰذا عقیدت ضروری است۔ چه شما از این دنیا جدا اید؟ در بارۂ این می گویند۔

مَیَـــا تَـــتْ مِــدی سَــرو جَــگــدْ وَیـکــت مُـورتـــی نـــا
مــس تهـانِـی سَـرو بهُـوتـانِی نـه چَـاهي تَیْشو وَس تهی تَی(٤)

मया ततमिदं सर्वं जगदव्यक्तमूर्तिना।
मत्स्थानि सर्वभूतानि न चाहं तेष्ववस्थितः ॥४॥

از من که شکلِ غیر مرئی می دارم این همه دنیا جلوه گر است یعنی من در آن شکلِ حقیقی قایم ام که جلوه اش در همه جا طاری است و مقامِ همه جانداران در من است ولی من در آن ها نیستم زیرا که من در شکلِ غیر مرئی

موجود ام عظیم انسان در هر شکل غیر مرئی که موجود است، از همین جا (یعنی جسم را ترک کرده از همین سطح غیر مرئی هم) گفتگو می کنند در همین تسلسل بعد از این می گویند

نـه چـه مَـس تھَـانِی بھُوتَـانِی پَشیـه می یُـوگ مَیْـش وَرم
بھوت بھَـرنْ چـه بھوتَـس تھـی مَمات مـا بھوت بھـاونـی(٥)

न च मत्स्थानि भूतानि पश्य मे योगमैश्वरम् ।
भूतभृन्न च भूतस्थो ममात्मा भूतभावन: ॥५॥

در حقیقت همه جاندار هم در من موجود نیستند، زیرا که مرگ خصوصیتِ آنها است بر قدرت منحصر است، ولی شوکتِ کارسازی مرا ببین که روحمیکه همه جانداران را پیدا می کند و پرورشِ آن ها می کند در جانداران موجود نیست۔ من خود شناس ام، لهٰذا من در آن جانداران ها موجو نیستم۔ همین اثرِ جوگ است، برای شرحِ این بیان کردن مالكِ جوگ شری کرشن نظیر می دهند۔

یَتھَـا کَـاش اِس تھـی تُـو نِتیـه وَایُو سَـرو تـرگـو مهـانـی
تَتھـا سَـروانِـی بھـوتـانـی متَـسْ تھـانِی تیُـودھـای(٦)

यथाकाशस्थितो नित्यं वायु: सर्वत्रगो महान् ।
तथा सर्वाणि भूतानि मत्स्थानीत्युपधारय ॥६॥

بطوریکه در فلك هم پیدا شونده عظیم باد در فلك سدا موجود می ماند ولی اورا آلوده نمی کند ۔ هم چنین این همه جانداران در من موجود اند ، چنین بفهم همچنین من مانند فلك لا تعلق ام آن هم مرا آلوده نمی کند۔ سوال تمام شد۔ همین اثرِ جوگ است۔ اکنون جوگی چه می کند؟ بر این می فرمایند۔

سَـرو بھُـوتـانِـی کـون تَـی پَـرکَـرتِـی یَـانتِیْ مَـامی کـام
کـل پكْ شَیـه پُـنَـسْ تَـانِـیْ کَلپَـادُو وِسَـرْجَـام یـه هـم(٧)

सर्वभूतानि कौन्तेय प्रकृतिं यान्ति मामिकाम् ।
कल्पक्षये पुनस्तानि कल्पादौ विसृजाम्यहम् ॥७॥

ار جن!(कल्प) در دورِ تحلیلِ تبدل همه فطرتم را حاصل می کنند۔ و در ابتدای تبدیلی من بارها آنها را(विसृजामि) خصوصاً تکلیف می دهم ۔ آنها قبل از این هم بودند ولی بدنما بودند، تخلیق آنها می کنم، آراسته می کنم، کسانیکه بی حس اند آنها را بیدار می کنم و برای تبدّل ترغیب می دهم مطلبِ تبدیلی است انقلابِ تعمیری از دولتِ دینوی بیرون آمده چون رفته رفته انسان در دولتِ روحانی داخله می یابد از همین جا ابتدای 'کلپ' تبدیلی می شود و چون احساسِ خدائی حاصل می کند همین 'کلپ' خاتمۂ تبدیلی کلپ است۔ عملِ خویش را تمام کرده تبدیلی هم تحلیل می شود ابتدای یادِ الٰهی ابتدائی تبدیلی است و انتهای یادِالٰهی که آنجا مقصد ظاهرمی شود(کلپ) خاتمۂ تبدیلی است، چون این روح که مزین از نورِ خدائی است از حسد و عداوت آنکه وجه اشکال (یونیان) اند، نجات یافته در شکلِ حقیقی و دائمی خویش مستقل بشود،همین را شری کرشن می گویند که او فطرتم را حاصل می کند۔

هر عظیم انسان که قدرت را ختم کرده در شکل حقیقی داخل شد قدرتش چطور است؟ چه در آن قدرت باقی هم است؟ نه، در بابِ سوم ۳۳/۳ مالكِ جوگ شری کرشن گفته اند که همه جانداران قدرتِ خویش را حاصل میکنند۔ طوریکه بر آنها غلبۂ صفاتِ قدرت است، مانند او می کنند و عالمیکه بادیدارِ بد یهی معلومات می دارد بمطابقِ قدرتِ خویش کوشش می کند او برای فائده عقب آئند گان می کند، بود و باشِ مکمل خبردارندۂ مبصر عظیم انسان هم قدرتش است۔ او بمطابق این فطرتِ خویش سلوك می کند، در وقتِ خاتمۂ تبدیلی (کلپ) مردمان همین بود و باش را حاصل می شوند۔ باز شرح این کارنامۂ عظیم انسان بیان می کنند۔

پَرکَرتی سَوام وَشٹ بھیہ وِسرْجَامِیْ پُنی پُنی
بھوت گرام مِی می کَرت سَنم وشی پرکَرتی ورشَات(۸)

प्रकृतिं स्वामवष्टभ्य विसृजामि पुनः पुनः ।
भूतग्राममिमं कृत्स्नमवशं प्रकृतेर्वशात् ॥८॥

'प्रकृतेर्वशात्' خصلتِ خویش یعنی بود و باشِ عظیم انسان را منظور کرده،

در خصلتِ خویش موجود، در غلبۂ قدرتی صفات مجبور شده این همه جانداران را من هر بار'विसृजामि' خصوصاً تخلیق و خصوصاً آراسته می کنم۔ آنها را بجانبِ حقیقی شکلِ خویش ترغیبِ پیش رفتگی می دهم پس شما هم در قید این عمل اید؟

نـه چـه مَـا تَـانِـی کَـرمَـانِـی نِبَـدهَـنْ تِـیْ دهـنـن جَـی
اُوداسِیْـن وَداسِیـن مَسـکَتَـی تَیْشُـو کَـرم سُـو(۹)

न च मां तानि कर्माणि निबध्नन्ति धनंजय ।
उदासीनवदासीनमसक्तं तेषु कर्मसु ।।९।।

در بابِ چهارم (۹/٤) مالكِ جوگ شری کرشن گفته بودند که طریق کارِ عظیمِ انسان ماورائی است و در باب نهم (٤/۹) گفتند که من بطورِ غیر مرئی می کنم۔ این جاهم همین می گویند که ای دهننجیی۔ چنین اعمال که من آنها را از طریقِ غیرِ مرئی می کنم در آنها رغبتم نیست۔ مانند غیر جانب دار قائم مانندہ حقیقی شکلِ من روح مطلق را آن اعمال در قید خویش نمی دارند، زیرا که در ثمرۂ عمل مقصد یکه حاصل می شود در آن من هم قایم ام لهٰذا من مجبور نیستم که آنها را در عمل خویش بیاورم۔

این سوال آن بود که از کار های خصلتِ فطرت تعلق می دارد بود و باشِ عظیم انسان بود، تخلیقِ آن بود، اکنون آن تخلیقی که از کار سازی من در وجود می آید آن چیست؟ آن هم یك تغیر است۔

مَیَـادهـی شَـی نَـی پَـرکَـرتِـی سُـو یـه تَـی سَچ را چـرم
هَیْتُـو نَـانَیْـن کـون تَـی جَـگـدی پَـرِیْ وَرتَتَـیْ(۱۰)

मयाध्यक्षेण प्रकृतिः सूयते सचराचरम् ।
हेतुनानेन कौन्तेय जगद्विपरिवर्तते ।।१०।।

ای ارجن! در صدارت من یعنی در موجودگی من از کار سازی من که در هر جگه جلوه گر است این قدرت (مزین از هر سه صفات، هشت بنیادی خصائلِ قدرت، و حساسِ ذی حس هردو) با متحرك و ساکن تخلیقِ دنیا می کنند،

و آنکه تبدیلی کمتر درجه استِ و همین سبب است که این دنیا در دائرۂ آواگون چرخ زن می ماند۔ دنیا را این کمتر کلپ (تبدیلی) که در آن تبدیلی وقت است، از کار سازی من، قدرت هم می کند، من نمی کنم ولی در شلوكِ هفتم بیان کرده شد کلپ (تبدلِ) تحریكِ عبادت و انقلابی که تا جد کمال رهنمائی می کند آن را عظیم انسان خود می کنند بر یك مقام آن خود کار کن اند، آنجا آن خصوصاً تخلیق می کنند۔ این جا کارکن قدرت است، آنکه محض از اشارۂ من این تبدیلیِ وقتی می کند، که در آن تبدیلی اجسام و تبدیلی ادوار و تبدیلی وقت وغیره می آیند در موجودگیِ چنین جاری و ساریِ اثر هم مردمان کم عقل مرانمی دانند چنین

اَو جَـانَـن تِـی مـا مُـوڈا مَـانُشِـیٗ تَـنُـو مَـاشِـرِتَـم

پَـرَی بھَـاو مَـجَـانَـنُ تُـو مَـم بھُـوت مَھَیْـش وَرَمْ(۱۱)

अवजानन्ति मां मूढा मानुषीं तनुमाश्रितम् ।

परं भावमजानन्तो मम भूतमहेश्वरम् ।।११।।

همه جانداران را شکل عظیم معبود دارنده اعلیٰ احساسِ من را نه دانندگان لا علم مردمان مرا بنیادِ جسم انسانی دارنده و کمتر می فهمند درمیان همه جانداران که ارباب را هم عظیم رب است، یعنی ربِ الارباب است، در آن اعلیٰ احساس من قایم ام ولی جسمِ انسانی می دارم مردمان لا علم این را نمی دانند و آنها مرا انسان گفته مخاطب می کنند قصورِ آن هم چیست؟ چو آن نگاه می کنند جسم عظیم انسان هم نظر می آید۔ چطور بفهمند که شما در عظیم احساسِ خدائی قایم اید؟ آن ها چرا نمی بینند؟ بر این می گویند۔

مُـوگھَـاشَـا مُـوگـھ کَـرمـانُـو مُـوگـھ گیَـانـا وِچَیْـت سَـی

رَاك شَسِیْـمَـا سُـورِی چَیـو پَـرکَـرِتِیٗ مُـوھِینِیٗ شِـرِتَـا(۱۲)

मोघाशा मोघकर्माणो मोघज्ञाना विचेतसः ।

राक्षसीमासुरीं चैव प्रकृतिं मोहिनीं श्रिताः ।।१२।।

آنها امیدبی کار می دارند (امید یکه هر گز تمام نمی شود چنین امید)

بی کار عمل می دارند (بندش دارنده عمل) علم بی کار می دارند (آنکه در حقیقت جهالت است) :विचेतस خصوصاً بی حس شده، (دیوها) و مانند دیواستبداد و شیاطین متحملِ خصلتِ فریفته شونده می شوند یعنی خصائل دنیوی می دارندلهٰذا انسان می فهمند۔ دیوو شیطان یك فطرت دل است نکه ذاتی است نه شکلی (یونی) است۔ خصلتِ دنیوی دارندگان مرا نمی دانند ولی عابد حضرات مرا می دانند و یاد می کنند۔

مَهَاتمَانَسْتُو ما پَارَتھُ دَیوِیُ پَرکَرتِی مَاشِرِتَا

بهَجَنْ تیَنْ نَیه مَنْ سُو گیَات وَا بهُوتَادِمُ وَیه یَم(۱۳)

महात्मानस्तु मां पार्थ दैवीं प्रकृतिमाश्रिता: ।

भजन्त्यनन्यमनसो ज्ञात्वा भूतादिमव्ययम् ॥१३॥

ای پارتھ! ولی خصلتِ روحانی یعنی متحملِ دولتِ روحانی عابد حضرات، مرا بنیادی وجه همه جانداران وغیر مرئی و لا فانی دانسته باخلوصِ مکمل یعنی در اثنای دل دیگری را مقام نداداه صرف در من عقیدت داشته مسلسل مرا یا د می کنند۔ چه طور یاد می کنند؟ بر این می فرمایند۔

سَتَتَیُ کیُرتیَنْ تُو ما یَتَنْ تَشْچ دَرَڑْ وَرتَا

نَمَسْ یَنْ تَشچ ما بهَك تَیَا نِتْیه یُکْتَا اُوپَاس تَی(۱٤)

सततं कीर्तयन्तो मां यतन्तश्च दृढव्रता: ।

नमस्यन्तश्च मां भक्त्या नित्ययुक्ता उपासते ॥१४॥

آنها مسلسل در فکر عزم قایم شده فکرِ خصوصیاتِ من می کنند، برای حصول کوشش می کنند و مسلسل آدابِ من کرده شده سدا از من مزین شده از عقیدت لا شریك پرستشم می کنند، و مسلسل مشغول می مانند، کدام پرستش می کنند و این کارنامه چه طور است؟ پرستش نیست بلکه همین (یگ) است که آنرا با تفصیل بیان کرده اند همین پرستش را این جامالكِ جوگ شری کرشن دوباره بیان می کنند۔

گیَان یه گیُن چَاپیه نَیه یَجَنْ تُو مَامو پَاس تَی

اَیْك تَوَیْن پَرتهَك تَوَیْن بَهُدهَا وِشْو تُو مُکهَم(۱۵)

ज्ञानयज्ञेन चाप्यन्ये यजन्तो मामुपासते ।
एकत्वेन पृथक्त्वेन बहुधा विश्वतोमुखम् ॥१५॥

در آنها چند، من بهر مقام جلوه گرعظیم الشان روح پاك را بذریعۀ یگِ علمی می پرستند یعنی قوت و نفع و نقصانِ خویش را فهمیده در همین یگِ عملِ معینه مشغول می مانند۔ و چند مردمان از عقیدتِ لا شریك، عبادتم می کنند که مرا در همین ضم شدن است و دیگر مردمان همه یك طرف داشته، مرا سپرد کرده از خیالِ خدمتِ بی غرض عبادتم می کنند و بطورِ تمام عبادت می کنند، زیراکه این همه پست و بلند در جاتِ محض یك یگ اند۔ ابتدای یگ از خدمت هم می شود۔ ولی آغازش چه طور می شود؟ مالكِ جوگ شری کرشن می فرمایند۔ یگ من می کنم گر انسانِ عظیم رتهٔ بان نه شوند پس یگ هم تمام نخواهد شد۔ در نگرانیِ آنها ریاضت کش می فهمد که اکنون اوبر کدام سطح است۔ و تا کجا توانسته است که برسد؟ در حقیقت کارکنِ یگ که است؟ بر این مالكِ جوگ شری کرشن می فرمایند؟

اَهَین کَرَتُ رَهین یَگیه سَودَها هَموش دهَم
مَنتَرو هَمَی وَاجیه مَهَیُ ماگنیُ رهی هُوتَم(۱٦)

अहं क्रतुरहं यज्ञः स्वधाहमहमौषधम् ।
मन्त्रोऽहमहमेवाज्यमहमग्निरहं हुतम् ॥१६॥

کارکن من ام۔ در حقیقت در عقبِ کارکن بشکلِ محرك سدا معبود هم منتظم است ۔ کامیابیِ ریاضت کش دهش من است۔ یگ من ام یگ خاص طریقِ کارعبادت است۔ در دورِ تکمله تخلیقیکه از یگ می شود چنین آبِ حیات را نوش کننده انسانی است که در معبودِ حقیقی داخله می یابد۔ خوراکی که آباو اجداد را داده می شود۔ اشیای هون(स्वधा سوادها) من ام یعنی تحلیلِ بی شما ر تاثراتِ ماضی کردن، و آنها را آسودگی عطا کردن نیازم است۔ داروای که از آزارِ دنیوی نجات می دهاند من ام مرا حاصل کرده مردمان از این آزار رهائی می یابند۔ دعا (منتر) هم من ام۔ دل را در میانِ نفس قایم کردن دهشِ من است

چیزیکه در سدِ این کار تیز رفتاری می آورد یعنی "روغن" (आज्य آجیه اشیای هون) هم من ام۔ در نورِ من هم همه خصائلِ دل تحلیل می شوند و هون یعنی سپردگی هم من ام۔ این جا مالكِ جوگ شری کرشن مسلسل "من ام" می گویند۔ مطلبِ این محض چندان است که من هم در شکل محرك از روح وابسته شده قیام می کنم و مسلسل فیصله داده شده ریاضتِ جوگ را تمام می کنم نامِ همین علمِ خصوصی است۔ محترم مهاراج جی می گفتند "تا چون معبود رتھ بان شده بر تنفس بندش نه کنند ابتدای یادِ الٰهی (بهجن) هم نمی شود" کسی لاکھ مرتبه چشم پوشی کند یاد کند جسم را بتپد ولی تا چون آن روح مطلق، که مارا خواهش او است۔ او هم بر آن سطح فرود آمده که مقامِ قیام ما است از روح آن بیدار نشود در تعدادِ صحیح شکلِ یاد در فهم نمی آید، لهٰذا محترم مهاراج جی می گفتند "شکلم را بگیرید من همه عطا خواهم کرد" شری کرشن می فرمایند همه از من می شود۔

پِتَـــا هَــمَسيـــــه جَـگْتُــو مَــاتَــــا دهَــاتَـــا پِتَـــامَهــی
وِیُـــدهـــی پَــوِیْتِــر مُــوڑکَـــار رِك سَــام یُــجُ رَوْ چـــه(۱۷)

पिताहमस्य जगतो माता धाता पितामहः ।
वेद्यं पवित्रमोंड़्कार ऋक्साम यजुरव च ।।१७।।

ارجن من نظامِ همه دنیا می کنم یعنی دستیگری می کنم ، والد یعنی پرورش کننده مادر یعنی زاینده، اجداد पितामहः یعنی بنیادی مخرج ام، که در آن همه داخله می یابند و قابلِ فهم قدوس 'اوم کار' یعنی अहं आकारः इति ओंकारः آن روحِ مطلق در شکلِ من است "سواهم "تستو مس" آن من ام و آن شما اید وغیره مترادفِ یك دگراند چنین لایقِ دانستن حقیقی شکل من هم ام ، 'رك' ऋक् یعنی التجای کامل 'سام' साम یعنی طریق کاری که مساوات می دها نید یجو यजु یعنی مخصوص طریقِ یگ هم من هم ام ، در بارۂ آغازِ جوگ مذکوره اقسامِ این هر سه از من صادر می شوند۔

گَتِــر بهَــرتَـــا پَــربهُــو سَـــاك شِــیُ نِــوَاسـی شَــرَنَــیُ سُــو هَــرت
پَــرُبهَــوی پَــرلَــی اِستهَـــانــی نِــدَهــانی بِـجَــم وَیَــه یَــم(۱۸)

गतिर्भर्ता प्रभुः साक्षी निवासः शरणं सुहृत् ।
प्रभवः प्रलयः स्थानं निधानं बीजमव्ययम् ॥१८॥

ای ارجن! گتی गति یعنی قابلِ حصول اعلیٰ نجات بھرتا भर्ता یعنی پرورش کننده، مالك همه ساکشی साक्षी یعنی در شکل ناظر موجود همه رادانندہ قابلِ پناه مقامِ همه بی غرض محبوب دوست، تخلیق و خاتمه (قیامت) یعنی تحلیلِ تاثراتِ مبارك و نا مبارك و وجه لافانی من هَم ام یعنی در آخر آن همه شوکتها که در آن داخله حاصل می شود من هم ام۔

تَپَامی هم هین وَرْش نِگر هَنَام یُوت سَرجَامِیُ چه
اَمرَتَیُ چَیُو مِرَت یُوش چَشَرسَد سَچَا هَم اَرجُن(۱۹)

तपाम्यहमहं वर्षं निगृह्णाम्युत्सृजामि च ।
अमृतं चैव मृत्युश्चश्रसदसच्चाहमर्जुन ॥१९॥

من در شکلِ آفتاب می تپم - بارش را می کنم، ماوریٰ از مرگ، عنصرِ لافانی و مرگ ، حق و باطل همه من هم ام، یعنی آنکه نورِ اعلیٰ عطا می کند آن خورشید من هم ام گاهی گاهی یاد کنندگان مرا باطل هم می فهمند آنها وفات را حاصل می کنند همچنین بیان می کنند۔

تِرَی وِدْیَا ما سُوم پَا پُت پَاپَا
یَگی رِشْٹ وَا سُورُگ تِی پَارتھ یَنْ تی
تی پُن ای مَا سَادہ سُرَیْن دَرلُوك
مَش نَنْ تِیُ دِوْیَن دِوِیُ دَیْو بھُوگان (۲۰)

त्रैविद्या मां सोमपाः पूतपापा–
यज्ञैरिष्ट्वा स्वर्गतिं प्रार्थयन्ते ।
ते पुण्यमासाद्य सुरेन्द्रलोक–
मश्नन्ति दिव्यान्दिवि देवभोगान् ॥२०॥

حصصِ هر سه عبادت رك 'سام' و یجو یعنی التجا طریقِ کارِ مساوات و

عاملِ یگ، 'سوم' یعنی یابندۂ کمزور روشنیِ قمر از گناه آزاد شده مقدس شده انسان بذریعۂ همین معینه عملِ یگ (طریق کار یگ) در شکلِ معبود پر ستشم کرده برای حصولِ بهشت دعا می کنند۔ همین باطل خواهش است که غیر مناسب گفته می شود۔ در عوض این آنها را مرگ حاصل می شود۔ آنها دیگر بار پیدامی شوند، چنانکه در شلوكِ گزشته مالك جوگ گفتند که آنها (در حقیقت) پرستشم هم می کنند، از همین طریق معینه عبادت می کنند ولی در عوض این التجاءِ بهشت می کنند۔ آن مردمان در نتیجۂ نیکیِ خویش بادشاه دیوتا ها، سلطنتِ 'اندر' (اندرلوك) فردوس را حاصل کرده در بهشت بهترین لطفِ تعیشات دیوتا ها می یا بند یعنی این تعیش من هم عطا می کنم۔

تَیَتَی بهُك تَوَا سُوَرْگ لوکی وِشَالی وِشَلَی
شِیُ نَی پُنیه مَرتیُو لوکی وِشَنْ تِیُ
اَیُو تِرِیَیُ دهَرمنُو پَر پنّا
گتَا گتَی کَام کَامَا لَبهَنْ تَیُ(٢١)

ते तं भुक्त्वा स्वर्गलोकं विशालं विशलं
क्षीणे पुण्ये मर्त्यलोकं विशन्ति।
एवं त्रयीधर्ममनुप्रपन्ना
गतागतं कामकामा लभन्ते ॥२१॥

آنها از لطف اندوزی عیش و عشرتِ آن جنتِ عظیم بعد از ختم شدنِ ثواب عالمِ ناسوت (मृत्यु लोक) یعنی آواگون (قید مرگ و حیات) را حاصل می کنند۔چنین از سه فرائض یگ و مساوات و التجا یگی را هم آغاز کنند گان، در پنا هم مانندگان هم خواهش مندانسان بار بارآواگون رایعنی برای دوباره پیدا شدن مجبور می شوندولی خاتمۂ بنیادشان هر گز تمام نمی شود زیراکه در این راه تخمِ فنا نیست۔ ولی آنها را چه حاصل میشود۔

اَنَنْیَه شِچَنْ تَیَنْ تُو مایه جَنَا پَریُوپَاس تَی
تَیْشَا نِتْیه بهِیُ یُکتَانَا یُوگش شَیُم وَهَامیه هَم(٢٢)

अनन्याशिचन्तयन्तो मां ये जनाः पर्युपासते ।
तेषां नित्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहम् ॥२२॥

عقیدت مند گانیکه از عقیدت لا شریك در من موجود اند، من شکل روحِ مطلق دارنده را مسلسل فکر می کنند، पर्युपासते قدری هم کوتاهی نه کرده شده پرستشم می کنند چنین مردمان که سدا از وحدانیت مزین اند وزنِ خیریتِ آنها من خود برداشت می کنم۔ یعنی همه ذمه داری های حفاظتِ جوگ آنها من دردستِ خویش می گیرم - ولی با وجود ی این همه هم مردمان دیگر دیوتا ها را یاد می کنند

یـه پـه یَـنْ یـه دَیـوتـا بهَکْتَا یَجَنْ تَی شَرَدْ دَهیَان وِتَا
تَیـس پِـیْ مَامَیْو کون تَیـه یَجَنْ تَیـه وِدهی پُرُوکَم(۲۳)

येऽप्यन्यदेवता भक्ता यजन्ते श्रद्धयान्विताः ।
तेऽपि मामेव कौन्तेय यजन्त्यविधिपूर्वकम् ॥२३॥

کون تی! بندگانِ چنین عقیدت مندگان هر که پرستش دیگر دیوتا ها می کنند۔ آن هم پرستشم هم می کنند، زیراکه آنجا از نامِ دیوتا چیزی هم نمی شود، ولی چنین پرستشِ آنها ازغیر مناسب طریق است۔ این مناسب طریقِ حصولم نیست۔

این جا مالكِ جوگ شری کرشن دیگر بار موضوع دیوتا ها گرفته است۔ نخستین بار در باب هفتم از شلوكِ بستم تا شلوك بست و سه آنها گفتند که ارجن! علمِ آنها که بذریعۀ خواهشات سلب کرده شده است۔ چنین کم عقل مردمان عبادتِ دیگر دیوتاها می کنند و بر جائیکه عبادت می کنند، آنجا از نامِ دیوتا قادر اقتداری هر گز نیست ولی درختِ پیپل و سنگ و آسیب خواه هر کجا هم عقیدت آنها سر نگون می شود آنجا دیوتاای نیست۔ من هم هر جگه ام و آنجا من هم قیام کرده عقیدت دیوتا های آنها را مستقل می کنم، و طریقِ ثمره هم من بر آمد می کنم و ثمره می دهم ثمره یقیناً حاصل می شود ولی ثمرۀ آنها فانی است۔ امروز است ولی فردا در لطف اند و زی خواهد آمد۔ ختم خواهد شد۔ چونکه بندۀ من

ختم نمی شود لهٰذا آن کند ذهن مردمانیکه علمِ شان اغوا شده است همین عبادتِ دیگر دیوتا ها می کنند۔

درپیش کرده بابِ نه از شلوك بست و سه تا بست و پنج مالكِ جوگ شری کرشن باز دو باره می گویند که ارجن! مردمانیکه با عقیدت عبادت دیگر دیوتاها می کنند آنها پر ستشم هم می کنند، ولی طریقِ عبادتِ آنها غیر مناسب است۔ آنجا از نامِ دیوتا قادر چیزی نیست، طریقِ حصولِ آنها غلط است۔ اکنون سوال پیدا می شود که چون آنها هم از عرصۂ دراز عباتِ شما هم می کنند و ثمره هم حاصل می شود پس خرابی چیست؟

اهَنْ هِیْ سَرَو یَگْیَانَا بهُوکتَا چه پَربهوُ رَیو چه

نه تُو مَام بهِجَانَنْ تِیْ تَتْ تَوَیْ نَاتش چیه وَنْ تِیْ تَی(٢٤)

अहं हि सर्वयज्ञानां भोक्ता च प्रभुरेव च ।

न तु मामभिजानन्ति तत्त्वेनातश्च्यवन्ति ते ॥२४॥

صارفِ همه یگ یعنی آنکه در او یگ ها تحلیل می شوند و آنکه در نتیجۂ یگ حاصل می شود، آن منم و مالك هم من هم ام، ولی آنها مرا از عنصر خیلی خوب نمی دانند لهٰذا (چیا ونتی च्यवन्ति) می افتند یعنی آنها گاه سوی دیگر دیوتا ها راغب می شوند، و از عنصر تا وقتیکه نمی دانند، تا آن وقت از خواهشاتِ خویش هم راغب می مانند، انجام آنها چیست؟

یَانتِی دَیوُ وَرْتَا دَیوان پِرِت یَان تِیْ پِرِتْ وَرْتَا

بهُوتَانِی یَانتِیْ بهُوتی جَیَا یَانتِیْ مَدهَا جِیْ نُوس پِیْ مَام(٢٥)

यान्ति देवव्रता देवान् पितॄन्यान्ति पितृव्रताः ।

भूतानि यान्ति भूतेज्या यान्ति मद्याजिनोऽपि माम् ॥२५॥

ارجن!پرستشِ دیوتاها کنندگان نسبتِ دیوتا ها حاصل می کنند، دیوتا ها انیڈپس تبدیل شده شکلِ اقتدار۔ آنها بمطابقِ اعمالِ صالحِ خویش زندگانی می کنند۔ پرستش آباو اجداد کنندگان را حاصل می کنند یعنی در ماضی مبتلا می مانند، عبادتِ آسیب کنندگان آسیب می شوند، و جسم حاصل می کنند و بندۂ من

مراحاصل می کند آنها شکلِ حقیقی مجسم من می شوند، و زوالِ آنها نمی شود۔ محض چندان نیست بلکه طریقِ عبادتم هم آسان است۔

پتْرَیْ پُشْپَی پھَلی تُویہ یُو مَی بھَکْ تَیہ پَرَیَچ چھَتیْ

تَدھَی بھَکْ تَیُو پَھرَتَ مَشْرَنَامِیْ پَرَیَتَات مَنَیْ(۲٦)

पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति ।

तदहं भक्त्युपहृतमश्नामि प्रयतात्मनः ॥२६॥

ابتدای بندگی از همین جا می شود که گر کسی هم برگ و گل و ثمرو آب وغیره را از عقیدت مراپیش می کند۔ از دل کوشش کننده، همه اشیای آن بنده را من می خورم یعنی قبول می کنم لھٰذا

یَتْ کَرُوشِیْ یَدشْنَاسِیْ یَجْ جُھوشِیْ دَدَاسِیْ یَتْ

یَتْ تَپَس یَسِیْ کَون تَیہ تَتْ کُرُوشیہ مَدْ پَرْنَم(۲۷)

यत्करोषि यदश्नासि यज्जुहोषि ददासि यत् ।

यत्तपस्यसि कौन्तेय तत्कुरुष्व मदर्पणम् ॥ २७ ॥

ارجن! آن عمل (عملِ حقیقی) که تو می کنی، آنکه می خوری، آن هون که می کنی، سپردگی می کنی، صدقه می دهی، بادل حواس را آنکه بمطابقِ من می تپاند آن همه مرا سپرد کن یعنی برایم وقف شده این همه کن۔ از سپرد کردنِ ذمه داری حفاظتِ جوگ من خواهم گرفت۔

شُبھَا شُبہ پھَلی رَیْوی مُوکْش یہ سَی کَرم بَنْدھَنَیْ

سَنْیَاس یُوگ یُکتَات مَا وِمُکْتُو مَامُو پَیْش یَسِیْ(۲۸)

शुभाशुभफलैरेवं मोक्ष्यसे कर्मबन्धनैः ।

संन्यासयोगयुक्तात्मा विमुक्तो मामुपैष्यसि ॥२८॥

همچنین تو همه را وقف کرده از جوگِ ترکِ دنیا مزین شده و از بندشِ اعمالِ ثمرۂ مبارك و نا مبارك دهنده آزاد شده مرا حاصل خواهی کرد۔

مذکوره بالا در سه شلوك ها مالكِ جوگ شری کرشن به سلسله ریاضت و عکاسی ثمره اش کرده اند۔ اول از همه خلوص سپردگی برگ و گل و ثمر وآب و دوم

باخـود سپردگی سلوكِ عمل و سوم با سپردگی تمام ایثارِ همه اشیا چنین بذریعۂ آن از بندش عمل آزاد (خصوصاً آزاد) خواهی شد۔ از آزاد شدن چه حاصل خواهی شد؟ گفتند، مرا حاصل خواهی شد این جا حصول و نجات تکملۂ یك دگراند حصولِ شما هم نجات است۔ پس از آن فائده ؟ بر این می فرمایند۔

سَمُوهی سَرَو بهُوتَیُ شُو نه مَی دَوَیْش یُوستِیُ نه پِرُیه
یه بهَجَنْ تِیُ تُو مَا بهَكْ تَیَا مَیَیُ تَی تَیْشُو چَاپیه هَمْ(۲۹)

समोऽहं सर्वभूतेषु न मे द्वेष्योऽस्ति न प्रिय: ।
ये भजन्ति तु मां भक्त्या मयि ते तेषु चाप्यहम् ।।२९।।

من در همه جانداران معتدل ام در دنیا نه کسی پسند دیدۂ من است ونه ناپسندیده است، ولی هر که بندۂ لا شریك است او در من است و من در اوام همین واحد رشتۂ من است۔ من در آن از همه طور طاری می شوم۔ در من و او فرقی هم باقی نمی ماند۔ پس بسیار خوش نصیب مردمان هم در یادِ الٰهی مشغول می شوند؟ حق یاد کردن کرا است؟ بر این مالكِ جوگ شری کرشن می فرمایند۔

آپِیُ چَیْت سُودُوراچَارُو بهَجْتَیُ مَامَنْ نَیه بهَاك
سَادُهو رَیُو سی مَنْ تَوُیه سَمُیه گْوَی سِتُو هِی سَی (۳۰)

अपि चेत्सुदुराचारो भजते मामनन्यभाक् ।
साधुरेव स मन्तव्य: सम्यग्व्यवसितो हि स: ।।३०।।

گر بی انتها بدکار هم از عقیدت لا شریك یعنی جزمن چیزی دیگر یا دیوتا را یاد نه کرده مسلسل صرف مرا هم یاد می کند اولیاقتِ سادهو می دارد۔ اکنون او سادهو نه شده است ولی در این شبه هم نیست که او سادهو خواهد شد زیراکه او از خودداری حقیقی مشغول شده است۔ لهٰذا شما هم می توانید که یاد بکنید بشرطیکه شما انسان شوید، زیراکه محض انسان هم حقیقی اراده می دارد، گیتا گناه گاران را نجات می دهاند و آن مسافر۔

شِیُ پْرَیُ بهَوُ تِیُ دهَرمَات مَا شَشْوُ چَچهَانتِیُ نِگَچْ چهَتِیُ
کون تَی پْرَتِیُ جَانِیُهِیُ نه مَی بهَکْتی پْرَن شَیه تِیُ(۳۱)

क्षिप्रं भवति धर्मात्मा शश्वच्छान्तिं निगच्छति ।
कौन्तेय प्रतिजानीहि न मे भक्तः प्रणश्यति ॥३१॥

از اثر این یاد الٰهی آن بدکار هم جلد هم دین دار می شود و ازاعلیٰ دین روحِ مطلق و ابسته می شود و سکونِ دائمی راحاصل می کند۔ کون تی! تو هم با یقینِ کامل این حقیقت را بدان که بندهٔ من هر گز فنانمی شود۔ گر در پیدائشی نجات نمی یابد پس در پیدائشِ آئنده هم همین ریاضت کرده جلدهم سکونِ اعلیٰ را حاصل می کند۔ لهٰذا نیك و بد همه را حق یاد کردن است محض چندان هم نیست بلکه۔

مَـاهـی پَـارتـهِ وَیُ پَـاشَـرِیُـتَ یـه پِـیُ سَیُـو پَـاپَـی یُونـه یه
اِسۡتِـرِی یُـو وَیۡشیَـاس تَتَهـا شُـودرَاس تَـیُ پِیُ یَـانتِیُ پَرَا گَتِمُ(۳۲)

मां हि पार्थ व्यपाश्रित्य येऽपि स्युः पापयोनयः ।
स्त्रियो वैश्यास्तथा शूद्रास्तेऽपि यान्ति परां गतिम् ॥ ३२ ॥

پا رتھ! عورت ویشی वैश्य، شدر، وغیره خواه هر چه شکلِ گناه (یونی) دارندگان هم چرانه شوند این همه در پناهِ من آمده اعلیٰ نجات را حاصل می کنند۔ لهٰذا این گیتا محض برای مردمان است۔ خواه او هر چه بکند بر جای هم پیدا شده شود، برای همه مردمان این یکسان نصحیت خیر می دهد گیتا عالم گیراست۔

پاپ یونی (شکلِ قصورواری) در باب ۷/۱٦-۲۱ تحتِ نشاناتِ خصلتِ شیطانی بنده نواز بیان کردند که چنین مردمان که طریقِ شریعت را ترك کرده محض بذریعهٔ نامِ یگ باغرور و یگ می کنند آنها در مردمان بدکار اند، یگ نیست ولی محض نامِ یگ است و از غرور یگ می کند او بد خو و بد کار است (شکلِ قصورواری) آنکه از من روحِ پاك حسد دارندگان اند، همین گناه گار هستند۔ ویشی वैश्य زینه های راهِ معبود اند۔ در بارهٔ خواتین در معاشره گاهی خیالِ قدر و منزلت و گاهی خیالِ ذلت از زمانهٔ قدیم جاری است۔ لهٰذا شری کرشن نامِ این ها گرفتند۔ ولی در طریقِ کارِ جوگ مردوزن هر دورا دخل یکسان هم است۔

کِیَـن پُـنْ بَـرْهَـامَـنَـا پُـنْیَـا بھَکْتَـا رَاجَـرْ شَیَـسْ تَتھَـا

اَنِتْیَـیُ مَسُکھِـی لُـوك مِـمَـیُ پَـرَاپِـیُ بھَجُ سَوُ مَـام(۳۳)

किं पुनर्ब्राह्मणा: पुण्या भक्ता राजर्षयस्तथा ।

अनित्यमसुखं लोकमिमं प्राप्य भजस्व माम् ॥ ३३॥

باز عقیدت مندانیکه درجۂ برهمن و شاهی عارف و چهتری می دارند این همه درجۂ بلندترین می دارند؟ برهمن حالتِ خصوصی است در آن از معبود نسبت دهاننده همه صلاحیت ها موجود اند،(چنانکه) سکون، خاکساری، تجرباتی، حصولیابی تصور و حالتی که در آن د رهنمائی معبود صلاحیتِ پیش رفتگی است، همین حالتِ برهمن است۔ در شاهی عارف چهتری وسعتِ کامیابی مال و زرجوانمردی، خصلتِ حکمرانی و فطرتِ ثابت قدمی می ماند۔ چنین مرتبۂ جوگ دارندگان جوگی نجات حاصل می کنند و مقامِ قابل تعریف می دارند لهٰذا ارجن! تو عاری از آرام بطورِ وقتی این جسم انسانی را مرا هم یاد کن در پرورش و شفقتِ این جسمِ فانی وقت ضائع مکن۔

مالکِ جوگ شری کرشن اینجا بار چهارم ذکر 'برهمن 'چهتری' ویشی वैश्य و شودر کردند۔ در باب دوم آنها گفتند برای مجاهد(چهتری) بزرگ تراز جهاد(جنگ) راهِ خیر دیگر نیست۔ در باب سوم آنها گفتند در فرض منصبی خویش مرگ هم بهتراست در بابِ چهارم آنهادر مختصر گفتند که تخلیقِ چهار نسلها من کردم پس چه مردمان را در چهار فرقه ها تقسیم کردند؟ گفتند نه 'गुणकर्म विभागश:' از پیمانۂ صفات عمل را درچهار درجات داشتند ۔ بمطابقِ شری کرشن عمل واحد طریقِ کار یگ است۔ لهٰذا این یگ کنندگان چهار اقسام می دارند در دورِ ابتدائی کا رکنِ این یگ 'شودر' (غلام) است و کم علم مید ارد ، چون صلاحیتِ کار افزود، و اضافۂ دولتِ روحانی شد همین کار کن یگ ویشی شد۔ از این پیش رفتگی کرده چون صلاحیتِ بریدنِ هر سه صفات، قدرت می آید همین ریاضت کش درجۂ چهتری دارنده است و چون در خصلتِ همین ریاضت کش از معبود نسبت دهاننده صلاحیت ها تحلیل می شوند پس همین بر همن است بنسبت

ویشی و شودر درجهٔ برهمن و چهتری دارنده ریاضت کش از حصول زیاده قریب است شودر و ویشی هم از همین معبود نسبت یافته پر سکون خواهند شد۔ باز بزرگتر از این مرتبه دارندگان چه خوب اند؟ پس برای آنها طی هم است۔

آن اوپنیشد ها (شریعت ها) که گیتا مغز سخنِ آنست، در آن واقعات، ربوبی عالمه خواتین بسیار اند، غیر مستند از مذهب ترسندگان، قدامت پرست انتظامِ حقِ خواندن و نخواندنِ وید سر می کشیدند، مالکِ جوگ شری کرشن را صاف اعلان است در آن معینه عمل که برای یگ کرده میشود مرد و زن همه را برابر حق است۔ لهٰذا آن بر عقیدهٔ یاد همت افزائی می کنند۔

مَنْ مَنَا بهَوْ مَدْ بهَکْ تُو مَدْهَا جِیْ مَا نَمَسْ کُرُو
مَامَی وَیْشْ یَسِیْ یُکْ تَوَیْ وَتَات مَانَی مَتْ پَرَایَنَیْ (۳٤)

मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु ।
मामेवैष्यसि युक्त्वैवमात्मानं मत्परायण: ॥ ३४॥

ارجن! در من دل دارنده بشو، جزمن دیگر خیالات در دل نه آیند۔ لا شریك بندهٔ من بشو۔ مسلسل در غور و فکر مشغولیت بدار با عقیدت مسلسل عبادتم کن و آدابِ من هم بجا۔ چنین در پناه من حاصل کرده و روح را در من از خیال یکتائی قایم کرده تو صرف مرا حاصل خواهی کرد۔ یعنی از من یکتائی حاصل خواهی کرد۔

☆☆☆

در ابتدای این باب شری کرشن گفتند ای ارجن! برای بندۂ بی عیب چون تو، من این علم را با علم خصوصی بیان خواهم کرد۔ که بعد از این را دانستن برای دانستن چیزی باقی نخواهد ماند۔ این را دانسته تو از بندشِ دنیا آزاد خواهی شد۔ این علم شهنشاهِ همه علوم است۔ علم آنست که از معبود اعلیٰ نسبت دهاند این علم شهنشاه آنهم است یعنی یقیناً خیر کننده است۔این شهنشاهِ همه علومِ اسرار است و اشیای پوشیده را هم آشکاره کننده است۔این ظاهری ثمره دارنده در عملِ ریاضت سهل و لافانی است این را کم وسیله هم گراز شما کامیاب شود این هر گز خاتمه نمی دارد بلکه از اثر ش تا شرف اعلیٰ رسائی حاصل می شود ولی در این شرطی است۔ انسانیکه از عقیدت عاری است اعلیٰ نجات را حاصل نه کرده در دامِ خیالِ دنیا گمراه می ماند مالکِ جوگ شری کرشن شرحِ شوکتِ جوگ هم بیان کرده اند فراقِ وصلِ غم هم جوگ است یعنی آنکه از وصل و فراقِ دنیا کاملاً مبرا است، نامش جوگ است۔ نامِ وصالِ روحِ مطلق عنصر اعلیٰ جوگ حقیقی است ۔حصولِ روحِ مطلق هم انتهای جوگ است۔ هر که از این نسبت می یابد اثرِ آن جوگی را ببیند۔ که این مالکِ همه دنیا و رازق همه جانداران شده هم روحم از این همه جانداران لا تعلق است من خود کفیل ام مانند آن باد که در فلك پیدا می شود و در شکل چرخی در فلك موجود است ولی او را آلوده نمی کند به همین طور همه جانداران هم در من موجود اند و تحلیل شده اند، ولی من از آنها ملوث نیستم۔

ای ارجن در ابتدای دورِ تبدل(کلپ) من تخلیق همه جانداران خصوصاًمی کنم آرائش می کنم ودر دورِانجام تبدل(کلپ) همه جانداران

فطرتم را یعنی بودو باشِ عظیم انسان را هر که حاملِ جوگ است و خیال غیر مرئی آنها را حاصل می کنند اگر چه عظیم انسان از دنیا ماوریٰ است ولی بعد از حصول در خود خیالی یعنی در خود مستقل مانده شده برای عوامی فراهم آنچه می کند۔ آن یك بودو باشِ اوست کار وبارِ این بود و باش را فطرتِ آن عظیم انسان گفته مخاطب کرده شده است۔

یك برهما من ام که برای دورِ تبدل(کلپ) جانداران را ترغیب می دهم و دیگر تخلیق کننده قدرتِ هر سه صفات دارنده قدرت است، آنکه از فطرتم متحرك وساکن شده همه جانداران را تخلیق می کند، این هم یك کلپ (تبدل) است، که در آن تبدیلیِ جسمانی و تبدلِ فطری و تبدلِ دورمضمر است گو سوامی تلسی داس جی هم همین می گویند "ایك دشٹ اتی شی دکه روپا جا بس جی وا پرا بهوکوپا" एक दुष्ट अतिशय दुख: रूपाजा वश जीव परा भव कूपा।। (रामचरित मानस ३/२४/५) دو اقسامِ قدرت علم وجهالت اند در آن جهالت بد است تکلیف ده است، از آن لا چار جاندارِ دنیوی در چاه افتاده است۔ واز و ترغیب یافته جاندار در دائره صفات و فطرت و عمل و وقت می آید۔ دیگر علمی فطرت است در بارهٔ آن شری کرشن می گویند که من تخلیق می کنم و بمطابقِ گو سوامی تلسی داس معبود تخلیق می کند "ایك رچه ای جگ گن بس جا کی پر بهو پری رِت نهین نِج بل تا کی" तुलसी داس جی एक रचई जगगुनबस जाके। प्रभु पेरित नही निज वल ताके। (रामचरितमानस ३/२४/६) "این (فطرت) تخلیقِ دنیا می کند۔ در زیرِ اثر ش صفات اند و صفات افادی در معبودِ واحد اند ۔در دنیا صفات هم نیست چونکه این فانی است ولی در علم معبودهم محرك شده می آیند۔

چنین این تبدل دو اقسام می دارد یك از اشیاء تعلق میدارد و دیگر تبدلِ دور(کلپ) است ولی این تبدل قدرت هم از توسط من می کند۔ ولی بزرگ تر از این تبدلِ دور(کلپ) است آنکه روح را شکلِ لطیف عطا می کند و آرائشِ آنها عظیم انسان می کنند و جانداران بی حسان را حساس می سازند ابتدای یاد الٰهی هم ابتدای این تبدلِ دور است و انتهاي يادِ الٰهی خاتمهٔ تبدلِ دور(کلپ) است چون این تبدل کاملاً از دنیوی آزار صحت مند ساخته درمعبود دائمی

نسبت می دهاند۔ در همین دورِ ابتدائی جوگی بود و باشم و حقیقی شکلم را حاصل می کند ۔ بعد ا زحصول بود و باش عظیم انسان هم فطرتش است۔

در کتبِ دینی واقعات یافته می شوند که چون این چهار اد وا ر(ست یگ تری تا دواپرو کلی یگ) تمام می شوند۔دورِ تبدل (کلپ) تمام می شود و महाप्रलय(مهاپرلی) می شود عموماً مردمان این راحقیقی نمی فهمند ۔ معنی دور (یگ) است دو، شما جدا اید و معبود جدا است پس فرائضِ دور هم باقی خواهند ماند۔ گوسوامی تلسی داس جی هم در ' رام چرت مانس'' در اتراکنڈ ذکرِ این کرده اند چون ملکاتِ مذموم متحرك می شوند ملکات ردیه هم در تعدادِ معمولی اند به هر جانب دشمنی و مخالفت است چنین انسان کلجگ را است ۔ او در یادِ الٰهی مشغول نمی شود ولی چون ابتدای ریاضت می شود دور تبدیل می شود در ملکاتِ ردیه اضافه جاری می شود ملکاتِ مذموم کم می شوند، قدری ملکاتِ فاضله هم در خصلت می آیند ، کشمکش خوشی و خوف باقی می ماند پس همین ریاضت کش در حالتِ دوا پر(قبل از کلجگ) می آید و چو بتدریج ملکاتِ فاضله می افزایند ملکاتِ ردیه بسیار کم می شود و در عملِ عبادت انسیت پیدا می شود چنین در تریتایگ(قبل از دواپر) حالتِ ایثار دارنده ریاضت کش مختلف یگ می کند 'यज्ञानां जपयज्ञयोऽस्मि' درجۂ یگ دارنده ورد، که نشیب و فراز آن بر موج نفس است صلاحیتِ عملِ او می ماند۔ چون صرف ملکاتِ فاضله باقی ماند غیر مساوات ختم شد و مساوات آمد این دورِ علم است یعنی دورِ کامیابی است خواه اثِر ست جگ (دورِ حق) است۔ در این حالت جوگی حضرات علمِ خصوصی می دارند۔ از معبود نسبت سازندگان می شوند قدرتاً در آن صلاحیت قوّتِ تصور می ماند۔

مردمان هوش مند نشیب و فراز دورِ فرائض را با ته دل می فهمند برای بر دل قابو یافتن بی دینی را ترك کرده بطرف دین رجوع می شوند۔ چون پابند دل هم تحلیل می شود با ادوار دورِ تبدل(کلپ) هم تمام میشود در تکمیل داخل کرده دورِ تبدل هم ساکن می شود همین پرلی प्रलय است۔ چون این قدرت در آن انسانِ عظیم تحلیل می شود۔ بعد از ین بود و باشی که انسانِ عظیم می دارد۔همین فطرتش است همین مزاجِ او است۔

مالكِ جوگ شری کرشن می گویند ارجن! مردمان جاهل مرا نمی دانند من رب الارباب را هم نا چیز می فهمند عام انسان می فهمند۔ باهر یك عظیم انسان همین پریشانی می ماند که معاشرۂ آن دورآنها را نظر انداز کردو شدید مخالفتِ آنها شد۔ شری کرشن هم از این ماوریٰ نبودندآن می گویند که مقامِ من در احساسِ اعلیٰ است۔ولی جسم من هم جسمِ انسان است ۔لهٰذا کم عقل مردمان مرا کمتر گفته، انسان گفته مخاطب می کنند۔ چنین مردمان از امید های بیکار بسته شده اند وعملِ بی سود می دارند لا حاصل دارنده اند آنچه بخواهند بکنند و بگویند که ماخواهش نمی کنیم، پس شدیم بی غرض عملی جوگی۔ این خصائلِ دنیا دارندگان مرا نمی شناسند ولی مردمانیکه دولتِ روحانی می دارند از اخلاص کامل مرا یاد می کنند و مسلسل فکرِ خوبی های من می کنند۔

عبادتِ لاشریك یعنی برای یگ دوراه عمل هم اند۔ اول یگ علم است یعنی از خود اعتمادی قوتِ خویش را فهمیده در همین عملِ معینه مشغول شدن و طریقِ دیگر تصورِ خادم و مالك است که در آن فنا فی الشیخ شده همین عمل کرده می شود از همین دو نظریات مردمان عبادتم می کنند ولی بذریعۂ آنها آنکه حاصل می شودآن یگ، آن هون، آن کارکن، عقیدت و دوا که از آنها علاجِ آزارِ دنیوی می شود، من هم ام ۔ در آخر آن نتیجه که حاصل می شود آن نتیجه هم من هم ام۔

این یگ را مردمان :त्रैविद्या از سه علوم، دعا، یگ و مساوات و از طریق حصولِ این ها مرتب می کنند ولی در عوضِ این خواهشِ بهشت می دارند پس من بهشت هم عطا می کنم و از اثرِ این آنها مقامِ اندر (جنت) حاصل می کنند و تا عرصۂ دراز از این لطف اندوز هم می شوند ولی از سبب کمی ثواب آنها دیگر باز پیدا می شوند و طریقِ آنها هم درست بود ولی از خواهش تعیشات باقی ماندن دیگر بار پیدا می شوند۔ لهٰذا نباید که خواهشِ عیش و عشرت بدارید آنکه از عقیدت لا شریك یعنی جز من دیگری نیست، از چنین خیال مسلسل از من دل بستگی می دارند،قدری هم کمی نماند چنین مرا یاد می کنند ذمه داریِ حفاظتِ جوگِ آنها من درد ستم می گیرم۔

باوجود این همه چند مردمان عبادتِ دیگر دیوتا ها می کنند آنها هم

عبادتم می کنند ولی این صحیح طورِ حصولم نیست۔ آنها در شکلِ صارف همه یگ مرا نمی دانند یعنی د ر ثمرۂ عبادتِ آنها حصولم نمی شود لهٰذا تزلزلِ آنها می شود آن دیوتا ها در شکلِ خیالاتِ آبا ؤ اجداد و آسیب در دنیا قایم می مانند و بندۂ من مجسم در من مقام می کند حقیقی شکلم هم می شود۔

مالكِ جوگ شری کرشن برای این یگ عمل را بی انتها سهل گفته اند که گر شخصی هم از عقیدت مرا گل و برگ یا آنچه هم می دهد من او را قبول می کنم لهٰذا ارجن! تو آنچه هم در شکلِ پرستش می کند مرا سپرد کن۔ چون همه را وقف خواهد شد، پس تو هم حاملِ جوگ شده از بندشِ اعمال آزاد خواهی شد و این نجات حقیقی شکلِ من است۔

در دنیا ماندگان همه جانداران از این هم اند، نه من از جانداری محبت می دارم نه خیالِ نفرت می دارم من غیر جانب دارام ولی هر که بندۂ لا شریك من است، من در آن موجودام او در من است۔ خواه بی انتها بدکار و گناه گارِ عظیم هم چرا نباشد، باز هم از لاشریك عقیدت و بندگی مرا یاد می کند پس او لائق است که او را (سادهو)تسلیم کرده شود۔ گر او ارادۂ مستحکم می دارد پس او زود هم از معبودنسبت حاصل می کند و دائمی اعلیٰ سکون را حاصل می کند۔ این جا شری کرشن صاف کردند که دین دار که است؟ گر در دنیا زاینده جانداری هم گراز خلوصِ تمام واحد روحِ مطلق را یاد می کند و فکرش می کند پس او جلدهم دیندار می شود لهٰذا دین دار اوست هر که یك معبود را می پرستد و یاد ش می کند۔ در آخر یقین می دهانند که ای ارجن! بندۂ من هر گز فنا نمی شود خواه 'شودری' شود، خاندانی و غیر خاندانی شود نامی هم دارد، مردو زن شود شکلِ قصور داری पापयोनि دارنده شود شکل،خواه یونیِ جانور و حشرات الارض دارنده شود ۔در پناهم آمده اعلیٰ شرف راحاصل می کندلهٰذا ارجن! تو عاری از آرام و وقتی ولی کمیاب جسم ا نسانی را حاصل کرده یادم کن، باز هر که از معبود نسبت دهاننده صلاحیت ها مزین است، آن برهمن و هر که از سطح، در شاهی خاندان پیدا شده عارف یاد کننده است۔ برای چنین جوگی چه گفته شود؟ او یقیناً نجات حاصل کرده است۔ لهٰذا ارجن! بطورِ مسلسل بیادِ من مشغول شونده بشو۔

مسلسل آداب عرض کن، چنین در پناه من آمده تو مراهم حاصل خواهی کرد۔ از آنجا در عقب مرا جعت نیست یعنی(قید پیدائش هم تمام میشود) در پیش کرده باب شرح علمی بیان شده است که او را خود شری کرشن بیدار می کنند۔ این شهنشاهِ علوم است آنکه یك بار بیدار شده بعد از آن یقیناً باعثِ فلاح می شود لهٰذا۔

چنین تمثیلِ "شری مدبهگود گیتا" دربارهٔ او پنیشد و علمِ تصوف و علمِ ریاضت در مکالمهٔ شری کرشن و ارجن بنامِ "بیداریِ شهنشاهِ علوم" بابِ نهم مکمل می شود۔

چنین بذریعهٔ سوامی اڑگڑ انند جی مهاراج آنکه مقلدِ پرم هنس پرمانند جی مهاراج اند نوشته شده تشریحِ "شری مدبهگود گیتا" یعنی در "یتهارته گیتا" بنامِ" بیداریِ شهنشاهِ علوم"(राजविद्या जागृति)بابِ نهم مکمل شد۔

هری اوم تت ست

اوم شری پرماتمی نمه

باب دهم

در باب گزشته مالکِ جوگ شری کرشن عکاسیِ پوشیده شهنشاهِ علوم کردند آنکه یقیناً فلاح عطا می کند۔ در بابِ دهم قول آنست که بازوی عظیم ارجن! قولم را که مزین از رازِ اعلیٰ است دیگر بار بشن این جا این سخن را دوبارا چرا گفته شده ا ست؟ در حقیقت ریاضت کش را تاحصول انجامِ آخر اندیشه می ماند رفته رفته چون او در شکلِ حقیقی مائل می شود پرده های دنیا هم باریك می شوند۔ جدید مناظر می آیند۔ مردمان عظیم از آن اشیاء با خبر می کنند۔ او خود هم نمی داند گر آنها رهنمائی کردن بند بکنند پس ریاضت کش از حصولِ شکلِ حقیقی محروم خواهد ماند۔ تا وقتیکه او از شکلِ حقیقی دور است این ثابت است که پردهٔ د نیوی وجود می دارد۔ و گنجائشِ لغزش ولرزش هم قایم می ماند۔ ارجن پناه دارنده شاگردا ست او گفته بود که 'शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम्' بنده نواز! من شاگرد شما هستم پناهِ شما می دارم، دست گیریِ من بکنید لهٰذا از خواهشِ خیرِ او مالکِ جوگ شری کرشن باز بیان کردندشری بهگوان گفتند

شری بهگوان اواچ

بُهـوی آی مَهـابَـاهـو شُـرنـو مـی پـرمَـی وَچَـیَ
یَـت تَـی هین پیـریـه مـا نـای وکشیـامی هِتکام یه یـا(۱)

श्री भगवानुवाच

भूय एव महाबाहो श्रृणु मे परमं वचः।
यत्तेऽहं प्रीयमाणाय वक्ष्यामि हितकाम्यया।। १।।

بازوی عظیم ارجن! اعلیٰ اثر دارنده قولم را باز بشن، آنرا من برای بهبودِ چون تو، بی حد محبت دارنده، خواهم گفت۔

نـه مَـی وِی دُو سُـرگـنـا پَـربهـوی نـه مَهـرشـه ای
اَحـمـدی رَهـی دَیـونـا مَهـارشـی نـا چـه سَـروشـی(۲)

न मे विदु: सुरगणा: प्रभवं न महर्षय:।
अहमादिर्हि देवानां महर्षीणां च सर्वश:।। २।।

ارجن! دربارۂ پیدائش من نه دیوتا ها (فرشته ها) می دانند نه اولیا حضرات هم می دانند۔ شری کرشن گفته بودند 'जन्म कर्म च मे दिव्यम्' آن پیدائش و عملِ من ماورائی است، این را از نظرهای عمومی نمی تواند دید۔ لهٰذا این ظهورِ مرا مرتبۂ دیوتا و ولی دارندگان هم نمی دانند۔ من به هر طور بنیادی سببِ دیوتا هاو اولیاء هستم۔

یُو مامَجَم منادی چه وَیتّی لوك مهی شورم
اَسم موڈی سی مَتریه شُو سَرووپاپی پَرمُچ یه تی(۳)

यो मामजमनादिं च वेत्ति लोकमहेश्वरम्।
असंमूढ: स मर्त्येषु सर्वपापै: प्रमुच्यते।। ३।।

هر که من عاری از زندگی و مرگ، مبرا ازابتداو انتهاعظیم معبودِ همه عوالم را، گر بدیدارِ بدیهی می داند آن شخص در مردمانِ فنا پذیر علم دان است یعنی مبرا از پیدائش ابدی وعظیم مالكِ همه عوالم را خیلی خوب دانستن هم علم است۔ چنین علم دارنده از همه گناه ها نجات می یابد۔ از آواگون (قید زندگی و مرگ) نجات می یابد۔ شری کرشن می گویند که ایندست یابی هم فیضم هم است۔

بُدهی رگیانه مَسَمْ موه شَما سَتّیه دَمی شَمی
سکهی دکهی بهو ئوو بهائو بهی چابهی میو چی(٤)

बुद्धिर्ज्ञानमसम्मोह: क्षमा सत्यं दम: शम:।
सुखं दु:खं भवोऽभावो भयं चाभयमेव च।। ४।।

ارجن! عقل سلیم، معلوماتِ با دیدار بدیه، رجحان با عرفان در مقصد، معافی، دائمی حقیقت نفس کشی، قابو بر دل، خوشیِ باطنی، مصیبت های در راهِ غور و فکر بیداریِ روحِ مطلق، تحلیلِ همه اشیا در دورِ حصولِ شکلِ حقیقی، خوفِ جواب دهیِ پیشِ معبودِ حقیقی و آزادی از خوفِ دنیا۔ و

اَہِنْسَا سَمُتَا تُشْٹِیُ ستَاپو دانی یَشو یہ شَی
بَھونتی بَھاوا بُھوتانا مَت تَی اَیو پَرتھگ وِدھا(٥)

अहिंसा समता तुष्टिस्तपो दानं यशोऽयश:।
भवन्ति भावा भूतानां मत्त एव पृथग्विधा:।। ५।।

عدم تشدد (अहिंसा) یعنی روحِ خویش را در جہنم نہ رسانیدن را سلوك مساوات کہ د ر آن غیر برابری نشود،صبر، ریاضت یعنی حواس را بمطابقِ مقصدخویش تپانیدن، صدقہ یعنی مکمل سپردگی در راہِ معبود برداشتِ عزت و ذلت کردن، چنین احساساتِ مذکورہ بالا جانداران از من ہم صادر می شوند۔ این ہمہ احساسات نشاناتِ طریق فکرِ روحانی ہستند۔ کمی این ها ہم دولتِ دنیوی است۔

مَہرشی سَپْت پُوروی چَتْ وارو مَن وَش تَتھا
مَدبھاوا مانسا جاتا یَیْشا لُوك اِیْما پَرجا(٦)

महर्षय: सप्त पूर्वे चत्वारो मनवस्तथा।
मद्भावा मानसा जाता येषां लोक इमा: प्रजा:।। ६।।

ہفت اورنگ (सप्तर्षि) یعنی از تسلسل ہفت بنیاد یوگ (शुभेच्छा)خواہش نیك (सुविचारणा)فکر نیك (तनुमानसा)در جسم دل را وابستگی نہ شدن (सत्वापति) از صدق رغبت(असंसक्ति) قطع تعلق از تعلق (पदार्था भावना)، خیالِ مادیات (शुभेच्छा)، قابو بر دل و بمطابق اینها چہار صفاتِ باطن (من، طبیعت، عقل وغرور) بمطابق اینها دلیکہ از من عقیدت می دارد این ہمہ از ارادۂ من پیدا میشوند (از حصولِ عزمم و از ترغیبم صادر می شوند، این ہر دو تکملۂ یك دگراند) در این دنیا این(مکمل دولتِ روحانی)مخلوقِ اینها است زیراکہ در تحریك تحقیقاتِ ہفت، دولتِ روحانی ہم کار فرما است۔ دیگر چیزی ہم نیست۔

اَیْتا وِبھوتی یوگی چہ مَم یُو وَیْتّی تَتّو تی
سُو وِیُ کَم پَین یُوگین یُج یَتَیُ نَاتر سَنْ شَیہ(٧)

एतां विभूतिं योगं च मम यो वेत्ति तत्त्वत:।
सोऽविकम्पेन योगेन युज्यते नात्र संशय:।। ७।।

انسانیکه جوگ و مذکوره بالا شوکت های مرا با دیدارِ بدیهی می داند او بذریعۀ ساکن تصوراتی جوگ در من بایکسانیت موجود می شود، در این شکی نیست چنانکه بر مقامِ خالی از باد داشته کاکلِ چراغ راست می شود و لرزش نمی شود۔ تعریفِ قابو یافته طبیعتِ جوگی همین است۔ در پیش کرده شلوك لفظ "اوی کم پین" (अविकम्पेन) (یعنی غیر متحرك) بجانبِ همین مفهوم اشاره می کند۔

آهَنْ سَرو سَیَی پَرْ بهَوا مَتّی سَرو پَرورَتی
اِتیْ مَتْوا بَهجَنْ تی ما بُدها بهاو سَمَنْ وِیْتا (۸)

अहं सर्वस्य प्रभवो मत्तः सर्वं प्रवर्तते।
इति मत्वा भजन्ते मां बुधा भावसमन्विताः॥ ८॥

من وجه تخلیقِ همه دنیا هستم۔ از من هم همه دنیا کوشان است۔ این حقیقت را تسلیم کرده مزین از عقیدت و خلوص مردمانِ دانش مند مسلسل مرا یاد می کنند۔ مطلب اینست که بذریعۀ جوگی، بمطابق رضای من رجحانیکه می شوند، او را من هم می کنم، او رحم و کرمِ من است۔ (چه طور است) این را قبل بارها گفته شده است۔ آنها مسلسل چه طور یاد می کنند؟ بر این می فرمایند۔

مَچ چِتّا مَد گت پَرانَا بُودهه یَنْتی پَرس پَرم
کَتْهه یَنْت شَچ ما نِتیه تُوش یَنْتیْ چه رَمَنْ تی چه (۹)

मच्चित्ता मद्गतप्राणा बोधयन्तः परस्परम्।
कथयन्तश्च मां नित्यं तुष्यन्ति च रमन्ति च॥ ९॥

بلا شرکتِ غیر در من هم طبیعت دراندگان، در من روح قایم کنندگان سدا درمیانِ یك دیگر علم و احساسِ طور طریق هایم را حاصل می کنند۔ تعریف کرده شده هم سکون می یابند و مسلسل در تصورم مشغول می مانند۔

تیْشَا سَتَتْ یُکْتانا بهَجْتا پَری تیْ پُورواکَم
دَدامِیْ بُدهی یوگی تی یَین مَامُو پَیانتیْ تی (۱۰)

तेषां सततयुक्तानां भजतां प्रीतिपूर्वकम्।
ददामि बुद्धियोगं तं येन मामुपयान्ति ते॥ १०॥

مسلسل در تصورم مشغول شده و از محبت یاد کنندگان چنین بندگان را من آن جوگِ عقلی یعنی که از جوگ نسبت دهاننده عقل عطا می کنم، و آنها بذریعۂ این مرا حاصل می کنند۔ یعنی بیداریِ جوگ نتیجۂ رحم و کرمِ معبود است۔ آن غیر مرئی شخص، عظیم انسان در جوگ داخله دهاننده فهم چه طور عطا می کند؟

تَیشَا مَیوانُوکَمُ پارتھ مَهی مَگیَان جی تَمی
نَاش یام یات مَبها وَس تھو گیان دِیَ پَیَن بَهاوَستا(۱۱)

तेषामेवानुकम्पार्थमहमज्ञानजं तमः।
नाशयाम्यात्मभावस्थो ज्ञानदीपेन भास्वता॥ ११॥

بر آنها برای مکمل مهربانی عطا کردن من از روحِ آنها یکسان قایم شده ،رتھ بان شده از جهالت پیدا شونده تاریکی را از چراغِ علم روشن کرده ختم می کنم، در حقیقت بذریعۂ صاحبِ حال (مستقل مزاج) جوگی ای تاچون آن معبود از روحِ شما هم بیدار شده هر لمحه را هنمائی نمی کند، مانع نمی شود از این کشمکشِ دنیا آزاد کرده شده خود ترقی نمی دهاند، تا آن وقت در اصل ابتدای یادِ حقیقی هم نمی شود در این حال از هر گوشه اظهارِ معبود می شود ولی در ابتدااظهارش بذریعۂ از عظیم انسان هم می شود۔ گر چنین عظیم انسان شما را حاصل نیست پس آن هم از شما بطورِ صاف مخاطب نخواهند شد۔

معبود، مرشد خواه رتھ بانِ روحِ مطلق شدن یکسان است چون ریاضت کشی از روح بیدار می شود احکاماتش از چهار طورحاصل می شوند اوّل از مجسم نفس وابسته احساس می شود، شما در غور و فکر نشسته اید، کی دلِ شما مشغول خواهد شد؟ تا حدی مشغول شد؟ کی دل می خواهد که بگریزد؟ وکی گریخت؟ این را بر هر دقیقه و ثانیه معبود از حرکتِ جسم اشاره می کنند۔ حرکتِ جلدِاعضا از نفس وابسته مجسم احساس است۔ آنکه در یك لمحه بر یك دو مقام باهم می آید۔ و از لاپرواهیِ شما در هردقیقه خواهد آمد، این اشاره آن وقت می شود که شکلِ مطلوب را شمااز خیالِ لا شریك گرفت کنید، ورنه در جاندار انِ

عمومی از وجه تصادمِ تاثرات حرکتِ جلدِ جسمانی می شود، این همه از بندگانِ خدا تعلقی هم نمی دارند۔

دیگر احساس از نفسِ خوابیده وابسته می شود یك انسانِ عمومی بمطابقِ خواهشاتِ خویش خواب می بیند - ولی چون شما از معبود وابسته خواهید شد، پس این موجود خواب هم در احکام تبدیل می شود جوگی خواب نمی بیند حالات و واقعات می بیند۔

مذکوره بالا این هر دو احساسات ابتدائی اند۔ از قربتِ صاحبِ دل عظیم ا نسانی و در دل برای آن از عقیدت داشتن از خدمتِ معمولیِ آن هم بیدار می شوند ولی باقی دو احساساتِ عملی از این هر دو هم باریك تر اند ، آنها رابر راهِ عمل گامزن شده هم می تواند دید۔

احساسِ سوم از نفسِ خوابِ غفلت تعلق می د ارد۔ در دنیا همه می خوابند۔ در فریبِ شبِ دنیوی همه بی هوش افتاده اند ۔شب و روز، آنچه می کنند این هم یك خواب است۔ این جا خالص معنیِ خوابِ غفلت اینست که چون چنین تارِ فکرِ معبود قایم شود که صورتِ (خیال) بالکل ساکن شود جسم بیدار شود و دل بخوابد در این حالت آن معبود بازیك اشارۂ خویش خواهند داد۔ بمطابقِ حالتِ جوگ یك چنین (منظر दृश्य) نظر می آید که راهِ راست عطا می کنند۔ ازماضی و مستقبل تعارف می کراند، محترم مهاراج جی می گفتند که چنانکه پزشکی داروی بی هوشی داده، معقول علاج کرده در هوش می آورد، همچنین معبود با خبر می کنند۔

چهارم واحساسِ آخر از نفسِ مساوی وابسته است۔ در آنکه شما اشتیاق قایم کرده بودید، خیالیکه شما عاشق شده بود با آن معبود مساوات حاصل شد بعد از آن هر نشست و برخاست و در رفت و آمد از هر مقام او رااحساس می شود۔ این جوگی معلوماتِ هر سه ادوار می دارد۔ این احساس جدا از هر سه ادوار حالتِ غیر مرئی دارنده، عظیم انسان ،از روح بیدار شده از وجه نادانی پیدا شونده تاریکی را از چراغِ علم ختم کرده انجام می دهند بر این ارجن سوال قایم کرد۔ ارجن گفت

ارجن اواچ

پَــری بَــرھَــم پَــری دَھــام پَــوِتْــری پَــرمــی بھــوَان
پُــرُوشــی شَــاش وَتَــی دِیُــویُ مــادِی دَیُــو مَجَــی وِیُ بُھــوم(۱۲)
آھُــوس تَــوَا مَــرشَیــه سَــرَو دَیُــوَرشِیُــر نَــار رَداس تَتھــا
آسِیُتُــو دَیــو لُــو وَیَــاسی سَیُــنو چِیُــو بَــروِیُ شِــی می (۱۳)

अर्जुन उवाच

परं ब्रह्म परं धाम पवित्रं परमं भवान्।
पुरुषं शाश्वतं दिव्यमादिदेवमजं विभुम्॥ १२॥
आहुस्त्वामृषयः सर्वे देवर्षिर्नारदस्तथा।
असितो देवलो व्यासः स्वयं चैव ब्रवीषि मे॥ १३॥

بندہ نواز! شما اعلیٰ معبود' اعلیٰ مقام ' و اعلیٰ قدوس اید، زیراکہ شما را همه ولی حضرات ابدی، ماورائی انسان رب الارباب، دائمی و عالمگیر می گویند، اعلیٰ انسان، اعلیٰ مقام را هم مترادف انسانِ ماورائی، دائم وغیره الفاظ اند، عارف ملکوتِ نارد नारद اسیت असित دیول ، بیاس وخود شما هم ا ز من همین می گوئید یعنی آنکه در دورِ گزشته ولی حضرات می گویند ، اکنون در زمانۂ موجوده قربتِ آنها که حاصل است نارد، 'دیول' اسیت و ویاس را نام بردند آنکه هم عصرِ ازجن بودند۔(قربتِ صالح مردمان ارجن را حاصل بود) شما هم همین می گوئید لهٰذا

سَــرُ مَیُــت دَرتَــی مَــنُیَــی یَــنْــمــا وَدسِــیُ کَیُشَــوُ
نَــه هِــی تَــی بھگ وَنْ وَیْك تِــیُ وِیُ دُر دَیــوا نَــه دَانـوَا(۱٤)

सर्वमेतदृतं मन्ये यन्मां वदसि केशव।
न हि ते भगवन्व्यक्तिं विदुर्देवा न दानवाः॥ १४॥

ای کیشو! آنچه هم شما برای من نصیحت می کنید آن همه من درست تسلیم می کنم، شخصیتِ شما را نه دیوتا و نه شیاطین هم می دانند۔

سَوِی یہ مَیوات منَاتمانی وَیت تها تَوَی پُروشوتّم
بهُوت بهَاون بهُوتیَش دَیو دَیو جَگت پَتی(۱۵)

स्वयमेवात्मनात्मानं वेत्थ त्वं पुरुषोत्तम।
भूतभावन भूतेश देवदेव जगत्पते॥ १५॥

ای خالقِ جانداران مالکِ جانداران! ای مالکِ کائنات ای عظیم انسان در مردمان، صرف چه شما هم خویش را می دانید؟ یا آن میداند که در باطنش بیدار شده شما ظاهر می کرانید آن هم بذریعۂ شما معلوماتِ شما شد۔ از این وجه۔

وَکتُو مَرهسَی یَشَی شَیَن دِوُیا هَیاتم وِیبهُوت یہ
یَابهِیر وِیُ بهُو تِر لُوکانِی مانس تَو وَیَاپِی تِشْ ٹهسِیُ(۱۶)

वक्तुमर्हस्यशेषेण दिव्या ह्यात्मविभूतय:।
याभिर्विभूतिर्लोकानिमांस्त्वं व्याप्य तिष्ठसि॥ १६॥

شما هم آن شوکتهای ما ورائی خویش را کاملاً قدری هم باقی نداشته در بیان کردن قادراید، بذریعۂ آن شوکتها شما همه عالم را جاری و ساری کرده موجود هستید۔

کَتهی وِدها مَهی یُوگِیُس تَوَا سَدَا پَرِیُ چنُ تین
کَیشُو کَیشُو چہ بَهاوَی شُو چنُ تیُو سی بهگ وَنُ مَیا(۱۷)

कथं विद्यामहं योगिंस्त्वां सदा परिचिन्तयन्।
केषु केषु च भावेषु चिन्त्योऽसि भगवन्मया॥ १७॥

ای جوگی! (شری کرشن یك جوگی بودند) من چه طور مسلسل فکر کرده شده علمِ شما حاصل کنم و ای بنده نواز! من از چه گونه احساسات شما را یاد کنم؟

وِسْ تَرَیُ نَات مَنُو یوگی وِیُ بهُوتی چہ جَنَار دَن
بهویہ کَتهُ یہ تَرَپ تِیُ تَرهی شَرن وَتُو نَاستِیُ مَی سَمَرتَم(۱۸)

विस्तरेणात्मनो योगं विभूतिं च जनार्दन।
भूय: कथय तृप्तिर्हि श्रृण्वतो नास्ति मेऽमृतम्॥ १८॥

ای بنده نواز! طاقتِ جوگِ خویش و عظمتِ جوگِ خویش را باز از تفصیل بگوئید مختصراً در ابتدای همین باب بیان هم کرده اید باز بگو ئید زیراکه ازشنیدنِ نصیحت های عنصرِ لافانی من آسوده نمی شوم۔

राम चरित जे सुनत अघाहीं।
रस विशेष जाना तिन्ह नाहीं।।

(रामचरित मानस, ७/५२/१)

تا آن زمان که داخله حاصل نمی شود خواهشِ معلوماتِ عنصر لافانی قایم می ماند۔ هر که قبل از داخله در راه هم این فهمیده نشست، که بسیار دانستم او نه دانست ثابت است که راهش گم شده است۔ لهٰذا ریاضت کش را باید که تا تکمیل احکامِ معبود را قایم بداردوباید که در عمل بیا ورد۔ دربارۂ بیان کرده شده تجسسِ ارجن مالکِ جوگ شری کرشن فرمودند۔ شری بھگوان گفتند

شِری بَھگَوان اُواچ

هَنــت تَــی کَتُــهـ یِــش یَــا مِــی دِوُیــا هَــاتَم وِیُ بھُوتــی
پَرَادهَـان یـه تَـی کُرُو شَیُش ٹھه نَـاسَتُ یَنتُوَ وِیُت رَسَیه مَی(۱۹)

श्री भगवानुवाच
हन्त ते कथयिष्यामि दिव्या ह्यात्मविभूतयः।
प्राधान्यतः कुरुश्रेष्ठ नास्त्यन्तो विस्तरस्य मे।। १९।।

اشرف در خاندانِ کوروان ارجن! اکنون من شوکت های ماورائی خود را، بلکه در آن دربارۂ شوکتهای خصوصی برای تو خواهم گفت ،زیراکه انتهای وسعتِ شوکتها یم نیست۔

اَهَــی مَــات مَــا گُــڈا کَیُــش سَــرَو بُھوتــاش یــس تِهِــتُ ای
اَهــی مَـادِش چــه مَـده یــه چــه بُھوتــانــامَنُت اَیُو چــه(۲۰)

अहमात्मा गुडाकेश सर्वभूताशयस्थितः।
अहमादिश्च मध्यं च भूतानामन्त एव च।। २०।।

ای ارجن! من در دلِ همه جانداران قایم روحِ همه هستم۔ و ابتدای همه جانداران را وسط و آخر هم من هم ام یعنی پیدائش مرگ و حیات هم من هم ام۔

آدِتْ یانا مَهَی وِشْ نُو جَیُور تِشَا رَوِیْ رَنْشُو مَان
مَرِیْ چِیْر مَرُو تَام سَمِیْ نَکشتُرانا مَهَی شَشِیْ(۲۱)

आदित्यानामहं विष्णुर्ज्योतिषां रविरंशुमान् ।
मरीचिर्मरुतामस्मि नक्षत्राणामहं शशी ।। २१ ।।

من در دوازده اولادِ اُدت 'وشنو' و در روشنی، آفتابِ منوّرام و در اقسامِ باد نامِ بادِ مریچی मरीचि دارنده باد و در انجم ماهتاب هستم۔

وَیدانا سَام وَیدُوس مِیْ دَیوانا مَسمِیْ وَاس وَی
اِنْدریانا مَنَش سمِی بهوتانام سَمِیْ چَیْت نَا(۲۲)

वेदानां सामवेदोऽस्मि देवानामस्मि वासवः ।
इन्द्रियाणां मनश्चास्मि भूतानामस्मि चेतना ।। २२ ।।

در وید ها من سام وید یعنی چنین نغمه ام که مکمل مساوات می دهاند۔ در دیوتا ها شهنشاه آنها اندرام و در حواس دل هستم زیرا که از بندشِ دل هم شناختِ من می شود و در جانداران حسِ चेतना آنها هستم۔

رُدرَانا شَنکَرش چَاس مِی وِتْ تَیشُو یَکش رَکش سَام
وَسُنا پَاوکَش چَاس مِیْ مَیرُو شِکهَرِینا مَهَمْ(۲۳)

रुद्राणां शंकरश्चास्मि वित्तेशो यक्षरक्षसाम् ।
वसूनां पावकश्चास्मि मेरुः शिखरिणामहम् ।। २३ ।।

در یازده رودران شنکرام،(شنك + ارش شنکر) یعنی در حالتِ بی شك و شبه هستم۔ در' دیوها' 'و یشی' مالكِ دولت کُبیر ام۔ در هشت و شوها من آتش و در اهالی ستیغِ سمیر یعنی میزانِ "شبهان" (نیك خیالات) هستم همین بلند ترین ستیغ است کوهی نیست، در حقیقت این همه علاماتِ ریاضتِ جوگ هستند، از جوگ تعلق دارنده الفاظ اند۔

پُرُو دَھسَا چہ مُوکھَیہ مَا وِدھی پَارتھ بَرُھَس پَتِیَم
سَیُنَانِی نَامَھی اِسکَندی سَرَسَامس مِی سَاگَرَیُ(۲٤)

पुरोधसां च मुख्यं मां विद्धि पार्थ बृहस्पतिम्।
सेनानीनामहं स्कन्दः सरसामस्मि सागरः।। २४।।

در ''پروھتان'' که حفاظتِ مقامِ ''پر'' می کنند بر ھسپتی مرا ھم بدان که از آن تحریكِ دولتِ روحانی می شود۔ و' ای پارتھ' در سپه سالاران سوامی کارتیگی ام۔ ایثارِ عمل (कर्म) ھم کارتیگی است، که از و خاتمۂ متحرك و ساکن قیامت प्रलय و حصول قیامتِ معبود می شود۔ در تالابھا من دریا ھستم۔

مَھَرشِینَا بھَرُ گُورھی گِرامس مَیَیك مَکَش رَم
یَگیَانا جَپیُوس مِیُ اِستھاو رَانا ھِمَالی(۲٥)

महर्षीणां भृगुरहं गिरामस्म्येकमक्षरम्।
यज्ञानां जपयज्ञोऽस्मि स्थावराणां हिमालयः।।२५।।

در اولیا ''بھرگون'' ام و در الفاظ یك حرف 'اوم' کارام آنکه مظھرِ آن معبود است در ھمه اقسامِ یگ ھا یگِ ورد ام، یگ اعلیٰ حیثیت دھاننده عکاسیِ خاص طریقِ عبادت است لب لبابِ آنست، یادِ الٰھی وردِ نام چون راهِ دو الفاظ طی می شود و نام در درجۂ یگ می آید پس از آواز و رد کرده نمی شودِ نه. از غور و فکر از حلق بلکه آن در نفس بیدار می شود محض اشتیاق (صورت) را نزدِ نفس قایم کرده مسلسل عمل می شود۔ زیرو بمِ نامِ درجۂ یگ بر نفس منحصر است۔ این عملی است ،در قایم مانندگان من ھماله (کوه ھماله) ام، سرد، مستحکم و مساوی واحد معبود است۔ چون قیامت (प्रलय)شد پس مورثِ اوّل منو از ھمین ستیغ بستند۔ प्रलय قیامتِ معبودِ پر سکون و مساوی مستحکم نمی شود ۔ در گرفتِ آن معبود ام۔

اَشُو تَتھَی سَرَو وَرَکشَانَا دَیُور شِینَا چہ نَاردی
گَندھر وَانَا چِتُر رَتھی سِدھانَا کَپِیلُو مُنِیُ(۲٦)

अश्वत्थ: सर्ववृक्षाणां देवर्षीणां च नारद:।
गन्धर्वाणां चित्ररथ: सिद्धानां कपिलो मुनि:॥ २६॥

در همه درختان من अश्वत्थ درختِ پیپل ام۔ अश्व: آنکه یقینِ وجودِ یك روز هم نمی دارد چنین (۲/۱۵) ऊर्ध्वमूलमध: शाखमश्वत्थ در (عالمِ) بالا اصل آن معبود است۔ وپائین قدرت شوکت های آن هستند۔ چنین جهان هم یك درخت است که او راپیپل نام داده شده است این درختِ پیپل عام نیست که عبادتش کنند برهمین می گویند که آن من ام و درعارفهای ملکوتی من ناردام नादस्य रंध्र: स नारदे:॥ یعنی سوراخِ آواز (لطافتِ آواز) دولتِ روحانی چندان لطیف شد که آوازِ تلفظ (ناد) در گرفت بیاید چنین بیداری من ام ، در گاندهراوان (یك ذاتِ دیوتا ها که رقص و سرود تعلق می دارد) من چتر رتھ هستم یعنی در خصائلِ "گاین" (فکر) حالتِ خصوصی ام۔ در کاملان من کپل منی ام۔ جسم(کایا) هم کپل است ۔چون در این عشق پیدا شود پس آن حالتِ تحریكِ خدائی من ام

اُچّی شَرَی وَسْ مَشْ وَانَا وِیدْهی مَام مَرتُود بهَوَمْ
اَیرَا وَتی گجَیندْارَانَا نَرَانَا چه نَرَادِهی پَمُ(۲۷)

उच्चै:श्रवसमश्वानां विद्धि माममृतोद्भवम्।
ऐरावतं गजेन्द्राणां नराणां च नराधिपम्॥ २७॥

در اسپ ها من برای آبِ حیات (امرت) سر شته شده از بحر پیدا شونده उच्चै:श्रवा نامِ" اُچّی شِرُوا" اسپ هم من ام در دنیا هر شیی فانی ا ست۔ روح هم جاوید و ابدی و لافانی است۔ از شکلِ آن لافانی که تحریك مید ارد آن اسپ من ام ۔ اسپ علامتِ رفتار است۔ در قبولیتِ عنصرِ لافانی چون این دل، بر آنجا رفتار می گیرد اسپ است۔ چنین رفتار من ام۔ در پیلان از نامِ ایراوت (سپید رنگ دارنده پیلِ اندر) پیل من ام در مردمان شاه مرا هم بدان۔ در حقیقت انسانِ عظیم هم شاه است هر که تنگ دستی نمی دارد۔

آیُودهانَا مَهی وَجْری دَهینُو نَامس مِیْ کَامدُهك
پَرْجَنشْ چَاس مِیْ کَنْدَرْ پَی سَرْپَانَامس مِیْ وَاسُوکی(۲۸)

आयुधानामहं वज्रं धेनूनामस्मि कामधुक्।
प्रजनश्चास्मि कन्दर्पः सर्पाणामस्मि वासुकिः॥ २८॥

در اسلحه من بجرام در گاوها کام دهین ام۔ کام دهین چنین گاو نیست آنکه بجای شیر، دل پسند خوراك مهیا می کند۔ در عارفان و ششٹ مالكِ کامدهین بودند در حقیقت ''گو'' حواس را می گویند۔ خوبیِ بر حواس قابو داشتن معبود را در قابو دارندگان یافته می شود۔ آنکه حواسش بمطابقِ معبود ساکن می شوند برایش حواسش هم کام دهین می شوند باز‘जो इच्छा करिहउ मन माहीं । हरि प्रसाद कछु दुर्लभ नाहीं।’ (रामचरित मानस ७/११३/४) یعنی برایش هیچ چیز هم کمیاب نمی ماند در پیدا کنندگان حالتِ جدید پیدا کننده من ام۔ پیدائش (प्रजनन) یك طفل بیرون پیدا کرده می شود و در متحرك و ساکن شب و روز پیدا می شوند، چنانکه موش و مور شب و روز بچه ها پیدا می کنند محض چنین نیست بلکه از یك حالت در حالتِ دیگرچنین تبدیلِ خصائل می شود۔ حقیقی شکلِ آن تبدل من ام در مار ها من ''واسوکی'' هستم۔

اَنَنْ تَشْ چَاسِمِیْ نَاگَانَا وَرُونُو یَادسَام هَم
پِرِتْ نَامَریَمَا چَاس مِیْ یَمُی سَنْیَمْتَامهم(۲۹)

अनन्तश्चास्मि नागानां वरुणो यादसामहम्।
पितॄणामर्यमा चास्मि यमः संयमतामहम्॥ २९॥

در''ناگ'' ها(افعیٔ)من ''اننت'' یعنی شیش ناگ ام۔ این معمولی مار نیست چنانکه عموماً مردمان می فهمند۔ در کتابِ هم عصرِ گیتا ''شری مد بهاگود'' ذکرِ شکل اینست که ازین زمین بر دوریِ سی هزار یوجن (یك دوریِ پیمانه آنکه دریك نظریه دوریِ یك فرسنگ و در دیگر نظریه دوریِ چهار فرسنگ و در عقیده ای هشت فرسنگ می شود) طاقتِ معبود است که این را طاقتِ ویشٹروی می گویند که بر سرِ آن این زمین مانند دانۂ خردل بلا وزن قایم است در آن زمان پیمانۂ ''یوجن'' خواه آنچه هم مانده شده باشد، باز هم این بسیار دور است۔در حقیقت این بیانِ یك جاذبه است۔مردمان سائنس دان این را ایتهر می گویند۔ سیاره هاو

مصنوعی سیاره ها همه بر بنیادِ همین طاقت قایم اند۔ در این خلاء سیاره ها وزنی هم نمی دارند۔ این طاقت همه سیاره ها را مانند دائره نشست مار در آغوشِ خود می دارد، (در حقیقت) همین ست آن "اننت" که بر بنیادِ آن این زمین قایم است۔ شری کرشن می گویند چنین طاقتِ خدائی من ام۔ من در جانداران دریائی بادشاهِ آنها (ورژن) ام و در اجداد 'اریمه' ام۔ عدم تشدد، صداقت، دزدی نه کردن، رهبانیت و مبرا از هوس پنج "یم" (وسائل) اند۔ خرابی ها که در سلوك این می آیند آنها را ختم کردن، اره (आर:) ضداست از سرکوبی عیوب اجداد یعنی تاثراتِ گزشته آسوده می شوند و گلو خلاصی عطا می کنند۔ درحکومت کننده گان من یم راج ام یعنی ناظمِ مذکوره بالا "یم" ها (وسیله ها) هستم۔

پَرهِیلادَش چاسِم دَیِت یَانا کَالی کَل یَتّامَهم

مَرگانَا چه مَرگیِندَرُوهس وِیْن تَیش چه پَکْشِیُ نام(۳۰)

प्रह्लादश्चासिम दैत्यानां काल: कलयतामहम् ।

मृगाणां च मृगेन्द्रोऽहं वैनतेयश्च पक्षिणाम् ।। ३०।।

من در دیت ها (दैत्यों) پرهلادام (پرهلادِ یعنی خوشی برای ماورا) محبت هم پَرَهلاد است ۔ از دولتِ دنیوی وابسته شده بجانبِ معبود کششِ و بی تابی معبود شروع می شود که از آن دیدارِ معبود می شود خوشیِ چنین محبت من ام۔ در شمار کنند گان من وقت ام۔ این مانند اعداد یك دو سه چهار یا دقیقه و ثانیه، هفته دو هفته ماه وغیره نیست بلکه در فکرِ معبود صرف شده وقت من ام۔ تا این جا که 'जागतमें सुमिरन करे, सोवत में लव लाय।' در فکرِ مسلسل وقت من ام مرگ راج (شیر)ام (جوگی هم "مرگ" یعنی شکلِ جوگ دارنده و در دشت زندگی کنندهٔ است) و در پرندگان، گارڈ ام ۔ علم هم گارڈ است۔ چون احساسِ خدائی بیدار می شود پس همین دل سواریِ معبود می شود و چون همین دل از شك و شبه ملوث می شود پس افیٔ می شود، مسلسل می گزد و در (یونی ها) اشکال می اندازد۔ گارڈ سواریِ و شنواست اقتداریکه در همه عالم در شکلِ ذرّات(अणु रूप) متحرك است، از علم مزین دل اورا در خود جذب می کند و حاملِ آن می شود۔

شری کرشن می گویند که معبود را قبول کننده دل من ام۔

پَوَنْ پَوَتَامس مِیْ رَامی شَسْتَر بھَرتَا مھم
جَھشَانَا مَکَرَشْ چَاس مِیْ سُرُوت سَامس مِی جَاھَنْ وِیْ(۳۱)

पवन: पवतामस्मि राम: शस्त्रभृतामहम्।
झषाणां मकरश्चास्मि स्रोतसामस्मि जाह्नवी।। ३१।।

در پاکیزگی عطا کنند گان من باد ام در مسلح افراد رام ام۔ رमन्ते योगिन: यस्मिन् स राम: مشغولیت جوگی حضرات دل را وابسته می دارند؟ در تجربه! معبود که بشکلِ مطلوبه هدایت می دهد۔ جوگی در آنها مصروف می مانند۔ نامِ این بیداری رام است و آن بیداری من ام۔ در ماهی ها نهنگ (گھڑیال)و در رود ها رودِ گنگا من ام۔

سَرُگَانَا مَادِیْ رَنْتَش چه مَدھیه چَیْوَا هَمَرُجُنْ
آدھیَاتَم وِدّیا وِدّیانا وَادی پَرَودَتَامهَم(۳۲)

सर्गाणामादिरन्तश्च मध्यं चैवाहमर्जुन।
अध्यात्मविद्या विद्यानां वाद: प्रवदतामहम्।। ३२।।

ای ارجن! ابتداء و انتهای تخلیقات و وسط من هم ام۔ در علوم علمِ تصوف من ام۔ علمیکه اختیارِ روح می دهاند آن من ام۔ در دنیا بیشتر مردمان در اختیارِ طمعِ دنیا (माया) گرفتار اند۔ حسد، عداوت، دور، عمل، خصلت و از صفات آماده اند۔ علمیکه از اختیارِ آنها بیرون کرده در اختیارِ روح داخل می کند آن من ام هر را که او را علمِ تصوف می گویند وآنکه در اختلافاتِ باهمی و در ذکرِ الٰهی فیصله کن است چنین گفتگو من ام ۔ فیصله های جز این فیصله طلب می شوند۔

اَکْشَرَانَام کَارُوسمِیْ دَوَنْد سَامَاسِیْکسی چه
اَهَمَی وَاکْشَیه کَالُو دَهاتَاهی وِشْوَتُومُکھی(۳۳)

अक्षराणामकारोऽस्मि द्वन्द्व: सामासिकस्य च।
अहमेवाक्षय: कालो धाताहं विश्वतोमुख:।। ३३।।

من در حروف "اکار" و "اوم" کار و در مرکب از نامِ "دوند" (द्वन्द्व) مرکب ام - دورِ لا فانی من ام - در دور همیشه رد و بدل می شوند ولی وقتیکه لافانی و جاوید و ابدی در روحِ مطلق داخله می دهاند، آن حالت من ام- شکلِ حقیقی و عظیم الشان یعنی آنکه بر هر مقام جاری و ساری، دست گیریِ همه و پرورش کننده هم من ام-

مِرتیُو سَرو هَرش چاه مُود بَهوَشچی بَهوِیشیه تام
کِرتیُ تِیُ شِرِرْواکُ چه نَارِیْنَا اِسمَرْتِیر مَیْدَها دَهرتِیُ شَما(۳٤)

मृत्युः सर्वहरश्चाहमुद्भवश्च भविष्यताम्।
कीर्तिः श्रीर्वाक्च नारीणां स्मृतिर्मेधा धृतिः क्षमा॥ ३४॥

من همه را فنا کننده مرگ و مردمانیکه در زمانهٔ آئنده پیدا می شوند وجه پیدا ئشِ آنها ام- در زنان من شهرت و طاقت و چرب زبانی و یاد داشت و فهم یعنی عقل و صبر و معافی من ام-

بمطابقِ مالكِ جوگ شری کرشن مردمان محض دوگونه می شوند، فانی و لافانی- همه جانداران وغیره را پیدائش و خاتمه کننده گان این اجسام فانی مردمان هستند،- این ها را نر و ماده یا مرد یا زن هر چه هم گفته شوند در الفاظ شری کرشن ا نسان هم اند- و انسانِ دوم لافانی است، و در دوری نظر می آید که در آن طبیعت از مستحکم و بلند درجه ساکن می شود و از این سبب در این راهِ جوگ مرد و زن همه حالاتِ مساوی دارندگان مردمانِ عظیم گزشته اند ولی این جا طاقتِ یاد داشت، عقل وغیره را خصوصیاتِ زنان گفته شدند- چه ا ین ضرورتِ نیك صفات برای مردان نیست؟ کدام مرد چنین است که نمی خواهد که او بلند مرتبت ، مشهور، تقار ، ذهین ، عاقل وصابر بشود؟ والدین برای پسرانِ کند ذهن، انتظامِ تعلیمِ خصوصی می کنند تاکه در ذهنِ آنها ترقیِ این صفات بشود- و این جا می گو یند که این صفات محض در زنان یافته می شوند لهٰذا شما غور بکند که زن که است؟ در حقیقت خصلتِ د لِ شما هم زن است در آن باید که تحریكِ این خوبی ها بشود- قبولیتِ این صفات برای همه مرد و زن مفید است ، آنکه از من می شوند-

بَـرْهَـتْ سَـام تَتَھـا سَـامـنَـا گـایَتْـرِیْ چَھنْـد سَـام هَـم
مَـاسَـانَـا مَـارگ شِیْـرشُـو هَمْـر تُـنَـا کُسُـومـا کَـری(۳۵)

बृहत्साम तथा साम्नां गायत्री छन्दसामहम् ।
मासानां मार्गशीर्षोऽहमृतूनां कुसुमाकरः ।। ३५ ।।

در وید ها در نغمه سرایِ مقبول من बृहत्साम یعنی مزین از عظیم، مساوات دهانـنده نـغمه ام یعنی بدین گو نه بیداری ام۔ در'چهند ها' گایتری 'بره' من ام۔ گایتری دعای (منتر)نیست که از وردِ این نجات حاصل می شود ،بلکه وابسته از خـود سپرد گـی یك دعـا (چهـند) است که این را عارف و شوامتر بعد ازسه بار متزلزل شدن خود را در پناهِ معبود سپرده شده گفت یعنی "زمین و فلك و بهشت (भूः, भुवः और स्वः)در هر سه عوالم بشکلِ عنصر جلوه گر دیوتاشما هم ممتاز اید۔ مارا چنیـن عقـل عطا بکنید و چنین تر غیب بدهید که ما مقصدِ خود را حاصل بکنیم ۔ ایـن محض یك گزارش است۔ ریاضت کش از عقل خویش فیصلۂ حقیقی نمی کند که مـن کـی صـحیـح ام، کـی غـلـط ؟ ایـن سپرده شده التجای او من ام که در آن حـقیـقتاً خیر است۔ زیرا که او در پناهم آمده است۔ در ماه ها اعلیٰ ترین ماه اُگهن مـن ام۔ مـوسـمی که همیشه بهار می دارد آن هم من ام چنین حالتِ دل هم من ام۔

دَهـوتَـی چَھـل یَتَـامـس مِـیْ تَیْـجَـسْ تَیْـجَـس وِیْـنَـام هَـم
جَیُـوس مِـی وَیُـوَسَـایُـوس مِـیْ سَـتْ تَوْ وَتَام هم(۳٦)

द्यूतं छलयतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहम् ।
जयोऽस्मि व्यवसायोऽस्मि सत्त्वं सत्त्ववतामहम् ।। ३६ ।।

جلال های انسانِ جلالی من ام۔ در قمار بازی فریبِ فریب کنند گان من ام۔ پس ایـن درسـت اسـت که قمار بازی کنیم و در آن مکر و فریب بکنیم۔همین معبود اند نه چنین نیست۔ این دنیا هم یك بازی است همین دغا باز است۔ برای ازفسادِ ایـن دنیا بری شدن این نمائش را ترك کرده با پوشیدگـی، از خاموشی در یادِ الٰهی مشغـول شـدن هـم فـریـب اسـت۔ گـر فـریـب نیست باز هم برای نجات

ضروری است۔ مانند جڑ بھرت مدمست و مانند کور، کروگنگ از دل همه فهمیده شده هم در ظاهر چنان باشید که نا واقف هستید۔ شنیده شده هم نشنید، دیده شده هم مبینید۔ پوشیده شده هم طریقِ یادِ الٰهی است۔ پس ریاضت کش در بازیِ قدرت و مالكِ قدرت کا میابی حاصل می کندفتحِ فتح کنندگان هم من ام و یقین سوداگران (این را در بابِ دوم در شلوك چهل و یکم گفته اند که در این جوگ چنین عملِ حتمی یك است عقل یك هم است و سمت یك هم است) و عملی عقل من ام طاقت و جلالِ صالح مردمان من ام۔

وَرَشْنِیْنَا وَاسُو دَیُوس مِیُ پَانڈوَانَا دَهنَنْجَی
مُنِیْنَام مَپْیهی وَیَاسی کَوِیْنَا مُوشَانَا کَوِیُ(۳۷)

वृष्णीनां वासुदेवोऽस्मि पाण्डवानां धनंजय:।
मुनीनामप्यहं व्यास: कवीनामुशना कवि:॥ ३७॥

در خاندانِ ورشنی من واسو دیوام یعنی چنین دیوتا که بر هر جگه موجود می ماند در پانڈوان من دهننجی (ارجن) ام ثواب هم پانڈو است۔ دولتِ روحانی هم دولتِ قایم و دایمی است۔ آن دهننجی که از ترغیبِ ثواب دولتِ روحانی حاصل می کند آن هم من ام۔ در زاهدان من و یاس ام۔ زاهدیکه صلاحیتِ ظاهر کردن عنصرِ اعلیٰ می دارد آن من ام۔ در سخنوران من "اسنا" ام یعنی در آن داخله دهاننده شاعر من ام۔

دَنْڈُو دَمْ یَتَامَس مِی نِیْتیُ رَس مِیُ جَیْگِشْ تَام
مُونی چَیْواس مِیُ گُهَانَا گیَانی گیَان وَتَام هم(۳۸)

दण्डो दमयतामस्मि नीतिरस्मि जिगीषताम्।
मौनं चैवास्मि गुह्यानां ज्ञानं ज्ञानवतामहम्॥ ३८॥

در مردمان نفس کشان طاقتِ نفس کشی من ام آنها که خواهشِ فتح می دارند حکمتِ عملیِ آنها من ام۔ در احساساتیکه لایقِ پوشیدگی اند من خاموشی ام و در عالمان بادیدارِ بدیهی حاصل شونده فهم یعنی مکمل علم من ام۔

یَــچْ چَــاپِــیْ سَــرَو بهُــوتَــانَــا بِیْــجِی تَــدهَــمَــرجُــنْ
نــه تَــدَسْ تِــیْ وِنَــا یَــت سَیَــان مَیَا بهُــوتی چَــرَا چَــرَمْ(۳۹)

यच्चापि सर्वभूतानां बीजं तदहमर्जुन।
न तदस्ति विना यत्स्यान्मया भूतं चराचरम्॥ ३९॥

ارجن سببِ پیدائشِ همه جانداران من هم ام۔ زیرا که مانندِ محرك و ساکن کسی هم نیست که از من خالی شود من بر هر مقام جاری و ساری ام۔ همه از نورِ من اند۔

نَــانتُــوس تِــیْ مَــمْ دِویَــانَــا وِبهُــوتِیْــنَــا پَــرَنْ تَپْ
اَیْــش تُــودَدَیْــش تَــی پُرُوکتُــو وِبهُــوتَیْــرویِستَــرو مَیَا(۴۰)

नान्तोऽस्ति मम दिव्यानां विभूतीनां परंतप।
एष तूद्देशतः प्रोक्तो विभूतेर्विस्तरो मया॥ ४०॥

اعلیٰ ریاضت کش ارجن! انتهای شوکهتای ماورائی من نیست۔ بیانِ وسعتِ شوکت های خود من مختصراً کرده ام۔ در حقیقت اینها لا محدود اند۔ در این باب بیانِ اظهار چند شوکتها شده است۔ زیرا که در بابِ آئنده هم ارجن دیدارِ آن همه می خواهد زیرا که از دیدارِ بدیهی این شوکتها در فهم می آیند۔ برای فهمیدنِ اندازِ فکر از در آن قدری اظهار کرده شد است۔

یَــدهــی دِوِیْ بهُــوتِــی مَــتْ سَــتْ وَیْ شِــرِیْ مُــدُرجِیْــرت مَیْــو وَا
تَتَــتْ دَیْــوا وَگَــچْــه تَــوَیْ مَــمْ تَیْــجُــوس شَسَمْبهَــوَمْ(۴۱)

यद्यद्विभूतिमत्सत्त्वं श्रीमदूर्जितमेव वा।
तत्तदेवावगच्छ त्वं मम तेजोंऽशसम्भवम्॥ ४१॥

اشیای کـه طاقت و نـور و ثروت مـی د ارند این همـه را تو از یك ذرّه برکتِ جلالِ من پیدا شونده اند چنین بدان۔

اَتهَــوَا بهُــونَیْتَیْــن کِــیْ گیَــاتَیْــن تَــوَارجُــن
وِشْــت بهَیَــا هَــمِیْدی کَــرَتْ سَــنْ مَیْــکَــا شَیْنْ اِستهِتُو جَگَتْ(۴۲)

अथवा बहुनैतेन किं ज्ञातेन तवार्जुन।
विष्टभ्याहमिदं कृत्स्नमेकांशेन स्थितो जगत्॥ ४२॥

باز ارجن! از این معلومات بیش مطلبِ تو چیست؟ من این همه دنیا را قدری اخذ کرده موجودام۔

مطلبِ بیانِ مذکوره بالا شوکتها این نیست که شما یا ارجن پرستشِ این همه اشیا بکنید بلکه همه مفهومِ شری کرشن صرف چندان هم است که از این همه سمات عقیدت را یکجا کرده صرف در آن لا فانی معبود قایم کنید از این قدر هم فرضِ آنها مکمل می شود۔

☆☆☆

در این باب شری کرشن گفتند که :- ارجن! من ترا باز نصیحت خواهم داد۔ زیرا که تو بی حد محبوبِ من است۔ قبل از این گفته اند، باز می گویند زیرا که تارسائی منزلِ مقصودِ ضرورتِ نصیحتِ مرشد باقی می ماند۔ ظهورِ مرا نه دیوتا مید انند نه ولی حضرات هم می دانند، زیراکه من وجه ابتدای آن ها ام۔ چون که چنین عالمگیر حالت را آنکه بعد از حالتِ غیر مرئی پیدا می شودهمین می داند هر که ا ز این دور گزشته است، آنکه من آزاد از پیدائش، لامتناهی و عظیمِ همه عوالم بشکلِ روح اند را با دیدارِ بدیهی می د اندهمین عالم است۔

عقل، علم، فهم، نفس کشی، قابو بر دل،صبر، صدقه ، ریاضت و شهرت وغیره این همه تصورا ت یعنی مذکوره بالا نشانی ها ی دولتِ رو حانی عطای من است۔ هفت اورنگ یعنی هفت کردارِ جوگ، و قبل از این هم شونده از مناسبتِ همین چهار حصصِ باطنی (دل، عقل، طبیعت وغرور) و بمطابقِ این ها دل آنکه از خود پیدا است و خود تخلیق کار است۔ این همه در من جذب، عقیدت وتعلق دارنده اند مالكِ همه عوام اند این همه از من هم پیدا اند یعنی خصائلِ ریاضتی خلقِ من هم اند پیدائشِ آنها از خود نمی شود بلکه از مرشد می شود آنکه مذکوره بالا شوکتهایم را مجسم (مکمل) می داند او بلا شبه(این صلاحیت میدارد) که از خیالِ یکتائی در من داخل بشود۔

ارجن! من هم وجه پیدائش همه ام۔ مردمانیکه با عقیدتِ مکمل چنین جانکاری حاصل می کنند آنها با خلوصِ لاشريك در فکرم مشغول می مانند و مسلسل در من از عقل و دل و جان قایم می شوند و باهم فکرِ خصوصیاتم (کرده) در من مشغول می مانند۔ چنین مردمان را که مسلسل درمن مشغول اند من ازجوگ نسبت دهاننده عقل عطا می کنم۔

این هم کرمِ من است چه طور عقلِ جوگ می دهند؟ پس ارجن! من خود کفیل در روحِ آنها مستعد شده تیّار می شوم و در دلِ آنها از نادانی پیدا شده تاریکی را از چراغِ علم ختم می کنم۔

ارجن سوال قایم کرد کہ بندہ نواز، شما قدوس، ابدی ، ماورائی ،لامتناهی و بر هر مقام جلوه گر اید۔ چنین ولی حضرات می گویند و در زمانۂ موجوده عارفان ملکوتی نارد، دیول، ویاس و شما هم همان می گوئید و حقیقت هم اینست که شما را نه دیوتا می دانند نه شیاطین، خود شما هر کرا که دربارۂ خود با خبر کنید محض همین می داند و محض شما هم قدرتِ بیانِ شوکتهای خویش می دارید۔ لهٰذا مالكِ مخلوقات، شما هم بیانِ شوکتِ های خویش از تفصیل بکنید۔ می باید که تا منزلِ مقصود رسیدن خواهشِ طلبِ شنیدنِ معبود قایم بماند۔ بعد از این معبود چه می خواهند این را ریاضت کشان چه بدانند؟

بر این مالكِ جوگ شری کرشن فرداً فرداً هشتا دویك نشانی های شوکتِ خویش را مختصراً بیان کردند و چند در آن با داخلۂ وسیلۂ جوگ حاصل شونده عکاسیِ شوکتهای باطنی است و جزا ین چنین شوکت ها را هم بیان کردند که از آنها در مغاشره کامیابیِ مال و زر حاصل می شود و در آخر زور داده گفتند ارجن! از معلوماتِ بیش مقصدِ تو چیست؟ در این دنیا آنچه هم اشیاای که مزین از شوکت و جلال اند، آن همه بطورِ یك معمولی ذرۂ جلالم موجود اند ـ در حقیقت شوکتها یم بی انتها اند۔ چنین گفته شده مالكِ جوگ این باب را ختم کردند۔

در این باب شری کرشن محض عقل و فهمِ شوکت های خویش عطا کردند که از این عقیدتِ ارجن از هر سمت قطع شده صرف دریك معبود قایم بشود، ولی دوستانِ عزیزم بعد از باریکی فهمیده هم بر این راه گا مزن شده اورا دانستن باقی هم می ماند۔ این راهِ عملی است۔

در همه باب بیانِ شوکتهای مالكِ جوگ هم است۔ لهٰذا چنین تمثیلِ شری مدبهگودگیتا در بارۂ اوپنیشد و علم تصوف و علمِ ریاضت در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ "بیانِ شان و شوکت "بابِ دهم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلدِ پرم هنس پرمانند جی مهاراج اند نوشته شده تشریحِ شری مدبهگودگیتا یعنی در "یتهارته گیتا بنامِ "بیانِ شان و شوکت" (विभूति वर्णन) بابِ دهم مکمل شد۔

هری اوم تت ست

اوم شری پرماتمنی نمہ

﴿بابِ یازدھم﴾

در بابِ گزشتہ مالکِ جوگ شری کرشن شوکتہای مخصوصِ خویش را از اختصار بیان کردند، ولی ارجن محسوس کرد کہ او از تفصیل شنیدہ است و او گفت کہ از شنیدن گفتگوی شما ہمہ فریفتگیِ من ختم شد، ولی شما ہر چہ گفتید او را می خواہم کہ ظاہراً ببینم زیرا کہ در دیدن و شنیدن فرقِ مغرب و مشرق است۔ حقیتِ عمل کردہ دیدن چیزی دیگر می شود۔ چون ارجن آن شکل را دید لرزہ بر اندام شد، التجای معافی کرد چہ عالم خوفزدہ می شود؟ در آن تجسس باقی می ماند؟ نہ معلوماتِ سطحِ عقلی ہمیشہ نا صاف می ماند، بلی او برای علمِ حقیقی ترغیب ضرور می دہد لہٰذا، ارجن گزارش کرد کہ :-

ارجن گفت

اَرْجُن اُوَاچ

مَـدْنُـوگْـرَاھَـای پَـرَمَـںْ گُـوھَیـہ مَـدھیـات مَسَنْ گِیَتَـم

یَتْتَـوْ یُـوك تَـی وَچَـس تَیْـن مُـوھُـوس یـہ وِیْـگَتُـو مَـم(۱)

अर्जुन उवाच

मदनुग्रहाय परमं गुह्यमध्यात्मसंज्ञितम्।

यत्त्वयोक्तं वचस्तेन मोहोऽयं विगतो मम॥१॥

بندہ نواز! برمن مہربان شدہ آنکہ از وسیلۂ شما در تصوفِ پر از راز داخلہ دہانندہ نصائح دادہ شدند، از آن جہالتم ختم شد، من عالم شدم۔

بَھَـواپ یَیُـو ھِـیْ بُھُـوتَـانَـا شُـرُوتُـو وِسْتَـرْشُـو مَیَـا

تَـتْ وَتْ تَـی کَـمَـلْ پَتْراکْـش مَھـات مـی مَپْـیَـچَـاوِیْ یَـم(۲)

भवाप्ययौ हि भूतानां श्रुतौ विस्तरशो मया।

त्वत्तः कमलपत्राक्ष माहात्म्यमपि चाव्ययम्॥ २॥

زیرا کہ ای چشمِ کمل(چشمِ گلِ نیلوفر)! من در بارۂ تخلیقِ مادیات و

قیامت प्रलय از شما با تفصیل شنیده ام و اثرِ لافانیِ شما هم شنیده ام۔

آیُو مێتدہ تھات تھہ تُوماتمانی پرمێش ور
درش تُو مےچ چھامی تی رُوپ مێشورئ پُرُوشُت تم(۳)

एवमेतद्यथात्थ त्वमात्मानं परमेश्वर।
द्रष्टुमिच्छामि ते रूपमैश्वरं पुरुषोत्तम्॥ ३॥

ای مالك! شما خویش را چنانکه می گوئید این هم است۔ در این شکی نیست۔ ولی من او را محض شنیده ام۔ لهٰذا ای مردِ بلندترین مزین از شوکت ها آن شکلِ حقیقی را من ظاهراً می خواهم که ببینم۔

مان یسی یدی تے چھکیہ مێا درش تُو میتی پربھو
یُوگیش ور تتُو می توی درشیات مانم وییم(٤)

मान्यसे यदि तच्छक्यं मया द्रष्टुमिति प्रभो।
योगेश्वर ततो मे त्वं दर्शयात्मानमव्ययम्॥ ४॥

ای مالك! گر بذریعۂ من دیدارِ آن شکلِ شماممکن است، گر شما هم چنین خیال می دارید؟ پس ای مالكِ جوگ! شما لافانی حقیقی شکلِ خویش را، مرا دیدار بدهید۔ براین مالكِ جوگ اختلافی نه کردند، زیراکه آن قبل از این هم بار ها گفته اند که تو دوست عزیزم و بندۂ لا شریكِ من است لهٰذا آنها با خوشیِ عظیم دیدارِ شکلِ حقیقیِ خود عطا کردند۔

شِری بھگوان اُواچ

پشی می پارتھ رُوپانی شت شُوس تھہ سھرشی
نانا ویدھانی دِویانی نانا ورنا کرتینی چہ(٥)

श्री भगवानुवाच

पश्य मे पार्थ रूपाणि शतशोऽथ सहस्रशः।
नानाविधानि दिव्यानि नानावर्णाकृतीनि च॥ ५॥

شری بھگوان گفتند:

ای پارتھ! چنین شکلِ حقیقی و ماورای مرا دیدار بکن آنکه مختلف رنگ (वर्ण) و صورت و صد ھاو ھزار ھا گوناگون اقسام می دارد۔

پَشْیَادِتْیَان وَسُنْ رُدْرَانَشْوِیْنُو مَرُتْ سْتَتھَا

بَھُونیه دَرَشْٹ پُرْوَانِیْ پَشْیَاش چَرْیَانِیْ بَھارت(٦)

पश्यादित्यान्वसून्रुद्रानश्विनौ मरुतस्तथा।

बहून्यदृष्टपूर्वाणि पश्याश्चर्याणि भारत।। ६।।

ای بھارت! دوازده اولادِ ادتِ 'अदिति' ھشت و شوان ، یازده ردران، ھردو اشونی کماران ، و چھل ونه مردگڑان را ببین وبسیار چنین دیگر حیرت انگیز شکل ھا را ھم ببین که قبل ا زاین بذریعۂ شما گاھی ندیده شد ند۔

اِیْ ھَیْ کَسْتھَی جَگَتْ کَرَتْ سَنَیْ پَشْیَادھ سَرْچَارَا چَرَمْ

مَمْ دَیْھَیْ گُڈاکَیْش یَچْ چَانیَد دَرَشْٹُو مِچْ چھسِیْ(٧)

इहैकस्थं जगत्कृत्सनं पश्याद्य सरचाराचरम्।

मम देहे गुडाकेश यच्चान्यद् द्रष्टुमिच्छसि।। ७।।

ارجن! اکنون در این جسمِ من بریك مقام موجود شده با متحرك و ساکن همه جھان را ببین و دیگر اشیا را ھم، ھرچه که می خواھی آن ببین۔

چنین تا این سه شلوك شری کرشن مسلسل دیدار دادند ولی ارجن را چیزی ھم نظر نیامد۔ (چشمھای او خیره شدند) لھٰذا چنین دیدار داده شده بنده نواز یکبارگی ،توقف کردند و می فرمایند۔

نه تُو مَا شَكْ یَسَیْ دَرَشْٹُو مَنَیْ نَیْو سَوَیْ چَكْشُشَا

دِیْوِیَیْ دَدَامِیْ تَی چَكْشُو پَشْی مَی یُوگَمَیْش وَرَمْ(٨)

न तु मां शक्यसे द्रष्टुमनेनैव स्वचक्षुषा।

दिव्यं ददामि ते चक्षुः पश्य मे योगमैश्वरम्।। ८।।

ارجن! تو بر این قادر نیست که از نظرھای خویش یعنی بذریعۂ نظر عقلی دیدارم بکند۔ لھٰذا من ترا نگاهِ نادر یعنی نظرِ ماورائی عطا می کنم، از این تواثرم و طاقتِ جوگ را ببین۔

اینجا از رحم و کرم مالکِ جوگ شری کرشن ارجن را همین نظر حاصل شد، او دیدار کرد وآنجا از رحم و کرم مالکِ جوگ و یاس سنجی را هم همین نگاه حاصل شده بود۔ آنچه ارجن دید سنجی هم همان سان دید و از برکتش خود رامستحقِ فلاح ساخت۔ ظاهر است که شری کرشن همسرِ یك جوگی اند۔ سنجی گفت

سَنْجَیْ اُواچ

اَیُ مُکْتَوَا تَتُو رَاجَنْ مَهَایُوگیَش وَرُو هَری

دَرْشَیَامَاس پَارتهَای پَرْمَی رُوپمَیَش وَرَم(۹)

संजय उवाच

एवमुक्त्वा ततो राजन्महायोगेश्वरो हरि: ।
दर्शयामास पार्थाय परमं रूपमैश्वरम् ।। ९ ।।

سنجی گفت! ای شاہ! عظیم مالکِ جوگ شری کرشن (هری) بعد از بدین گونه سخنها گفته ارجن را مزین از اعلیٰ شوکت های خویش ماورائی حقیی شکلِ خود نمود۔ هر که خود جوگی است ودیگران را هم جوگ عطا کردن را صلاحیت در آن شود، آنکه مالکِ جوگ شود اورا مالکِ جوگ می گویند؟ همچنین همه سلب (हरण) کننده هری است۔ گر محض زحمات را سلب کرد و آرام ترك کرد، پس رنج خواهد آمد، لهٰذا هر که این قدرت می داردهمه گناه ها را ختم کرده و همه را سلب کرده دیدار حقیقی شکلِ خویش بکند او هری است، آنها ارجن را ماورائی حقیقی شکلِ خویش نمودند۔ چونکه پیش ایستاده بودند۔

آنیك وَكْتَرَی نَیَنْ مَنَی كَاد بهُوت دَرْشَنَم

آنیك دِویَا بهَرنَی دَویَا نَیکُو دهتَا یُودهم(۱۰)

अनेकवक्त्रनयनमनेकाद्भुत दर्शनम् ।
अनेकदिव्याभरणं दिव्यानेकोद्यतायुधम् ।। १० ।।

مزین از مختلف دهن ها و چشم ها، مختلف و حیرت انگیز شبیه دارنده، آراسته از زیوراتِ مختلف و نادر و در دست دارندۂ مختلف اسلحۂ ماورائی و......

دِوَیَــاتَــات یَــام بَــرُدھَــرَیٔ دِیُــویــه گَــنُدھَــانُو لَیُپ نَم
سَــرَواش چَــرَیَــمــی دَیُــو مَــنَــنُتَــی وِشُــوتُــو مُکھَمُ(١١)
दिव्यामाल्याम्बरधरं दिव्यगन्धानुलेपनम्।
सर्वाश्चर्यमयं देवमनन्तं विश्वतोमुखम्॥ ११॥

نادر تسبیحِ گوهر ولباس هاپوشیده شده لطیف خوشبو مالیده شده به هر طورمزین از حیرت انگیزی ها،لا محدود عظیم الشان شکل دارنده، روحِ پاك را ارجن نظر حاصل کرده دید۔

دِیُــوِیٔ سُــوریــس هَسَــرُ سَیــه بھَـویٔ دھـوگپُ دُت تھِـی تَــا
یَـدِیٔ بھَـا سَـدَرُشِـی سَـا سَیَـاد بھـاس سَـت سَیه مَهات مَنَی(١٢)
दिवि सूर्यसहस्रस्य भवेद्युगपदुत्थिता।
यदि भा: सदृशी सा स्याद्भासस्तस्य महात्मन:॥ १२॥

(مثالِ لا علمی دهرت راشتر،و تمثیلِ احتیاط سنجی ،چنانکه قبل از این بیان شده است) سنجی گفت ای شاه! چون در فلك از طلوع هزار ها آفتابها هر قدر روشنی می شود آن هم بشکلِ عَالَم در مقابلِ نورِ این مرد کامل شاید هم بشود، این جا شری کرشن مرد کامل هم هستند، که مالكِ جوگ بودند۔

تَتَــرَیٔ کَسُتھــی جَـگَــتُ کَــرَتُ سَــنــی پَــروِیٔ بھَکُـت مَنَی کَدَھا
اَپشَیَــد دَیُــو دَیُــوسَــی شَــرِیــرَی پَــانـڈوَستَــدَا(١٣)
तत्रैकस्थं जगत्कृत्स्नं प्रविभक्तमनेकधा।
अपश्यद् देवदेवस्य शरीरे पाण्डवस्तदा॥ १३॥

پسرِ پانڈوان ارجن (نیکی هم پانڈو است۔ نیکی هم عشق را پیدا می کند) در آن حال، مختلف اقسام دارنده همه این دنیا را در جسمِ آن روحِ اعلیٰ بریك مقام موجود دید۔

تَتَــی ســی وِسُــمَیَــاوِشُــٹُــو هَــرشــٹ رُومَــا دَهـنَنُجَــی
پَــرُنَــمَــیٔ شِــرُسَــا دَیـوی کَــرُتَــان جَلَــیٔ رَبھَــاشَــتُ(١٤)

ततः स विस्मयाविष्टो हृष्टरोमा धनंजयः।
प्रणम्य शिरसा देवं कृताञ्जलिरभाषत ।। १४ ।।

بعد از این حیرت زده ، سرتاپا مسرور ارجن روحِ اعلیٰ را با سر خمیده آداب کرده شده (قبل از این هم آداب بجا می آورد ولی بعد از اثر دیده با احترام آداب بجا آورده) دست بسته گفت۔ این جا ارجن از ته دل آداب عرض کرده گفت۔ارجن اواچ

ارجن اواچ

پَش یامِی دَیواس تَوْ دَیو دَیھَیْ
سَرُواس تَتھا بھُوت وِیشَیش گھان
بَرھَمان مِیشی کَملاسَنْ سَتھَم
رِشیشہ چَش سَروَانُرگاش چہ دِیویان(۱۵)

अर्जुन उवाच

पश्यामि देवांस्तव देव देहे
सर्वांस्तथा भूतविशेषसंघान्।
ब्रह्माणमीशं कमलासनस्थम्
ऋषींश्चसर्वानुरगांश्च दिव्यान्।।१५।।

ارجن گفت ای روحِ پاک! من در جسمِ شما تمام ملائک را و گروه های مختلف جانداران را (بر تختِ کمل)برھما را نشسته شده، مهادیورا، ولی حضرات را و نادر اسپ ها را می بینم۔ این دیدارِ رو برو بود ۔محض تخیل نبود، ولی چنین آنوقت ممکن است که مالکِ جوگ (بر مقامِ اعلیٰ فائز عظیم انسان) از ته دل چنین نگاه عطا کنند۔ این از ریاضت هم ممکن است۔

انیك بَاھو دَرْوَك تَرَیْ نیَتْرَیْ
پَشْیامِیْ تَوا سَروتُوس نَنْتَرُوپَمْ
نَانتَی یَہ مَدھی نَہ پُنَسْتَ وَادِیْ
پَشْیامِی وِشْویَشْوَر وِشْو رُوپ(۱٦)

अनेकबाहूदरवक्त्रनेत्रं
पश्यामि त्वां सर्वतोऽनन्तरूपम्।
नान्तं न मध्यं न पुनस्तवादिं
पश्यामि विश्वेश्वर विश्वरूप॥१६॥

مالكِ دنیا! من شما را مزین از مختلف دست هاو شکم ، دهن و چشم ها و از هر سمت شکلِ لا متنا هی دارنده می بینم ای مالکِ جهان! نه من آغازِ شما را نه وسط را نه انتهاء را هم می بینم یعنی در عقلم نمی آید که ابتدا و وسط و انتهای شما چیست؟

کِرِیٔ ٹِنَـیٔ گدِنَـی چَکَـرِی نَـی چـه
تَیْجُـو رَاشِـیٔ سَـرَوتُـو دِیْپتِـیٔ مَنْتَمْ
پَشْیَـامِـیٔ تَـوَا دُرنِـرِیْك شَیـه سَمَنْتَـا
دِیْپتَـان لَارکَـدیُـو تِمْ پَرمَـیٔ یَم(١٧)

किरीटिनं गदिनं चक्रिणं च
तेजोराशिं सर्वतो दीप्तिमन्तम्।
पश्यामि त्वां दुर्निरीक्ष्यं समन्ता
—द्दीप्तानलार्कद्युतिमप्रमेयम्॥१७॥

من شما را مزین از تاج،گرزو چرخ، منور از هر سمت،پر نور شکل (صاحبِ جمال) ، آتشین در دید مانندِ خورشید بی حد شکل یعنی با وقت دیدار دهنده و از هر جانب بیرون از دائرۂ عقل وغیره لا محدود می بینم۔ چنین از تمام حواس مکمل وقف شده مالكِ جوگ شری کرشن را در این عظیم الشان شکل دیده ارجن مدحِ سرائی آن کرد۔

تَـوُمَـکْشَـرَیٔ پَـرَمَـیٔ وَیَـدِتْ وَایـه
تَـوُ مَسَیـه وِشْـوَسْیـه پَـرَیٔ نِدَهـانَمْ
تَـوُمَـوَیٔ یـه شَـاش وَتْ دَهـرَمْ گُـوپ تَـا
سَنَـاتَـنَـس تَـوَی پَـروشو مَتو مـی(١٨)

त्वमक्षरं परमं वेदितव्यं
त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम्।
त्वमव्ययः शाश्वतधर्मगोप्ता
सनातनस्त्वं पुरुषो मतो मे॥१८॥

بنده نواز! شما لایق دانستن لافانی و اعلیٰ یعنی فنا نه شونده اعلیٰ روح اید۔ در این دنیا شما پناه گاهِ بزرگترین اید۔ شما محافظِ دینِ دائمی اید و شما لافانی ابدی انسان هستید۔ چنین خیالِ من است۔ شکلِ روح چیست؟ دائمی است، ابدی، غیر مرئی است ،لافانی است اینجا شکلِ شری کرشن چیست؟ همین دائمی، ابدی، غیر مرئی، لافانی یعنی بعد از حصول انسانِ عظیم هم در همین حالتِ خود شناسی قایم می شود، همین سبب است که روح و معبود هم وزنِ یك دگر اند۔

آنَادِیْ مَدْهِیَانْت مَننْت وِیْرِیه
مَنَنْت بَاهو شَشِیْ سُوریه نَیْتَرَم
پَش یَامِی تَوا دِیْپ هُتَاش وَکْتِری
سَوَی تَیْج سَا وِشُو مِدَیْ تَپَنْ تَم(۱۹)

अनादिमध्यान्तमनन्तवीर्य-
मनन्तबाहुं शशिसूर्यनेत्रम्।
पश्यामि त्वां दीप्तहुताशवक्त्रं
स्वतेजसा विश्वमिदं तपन्तम्॥१९॥

ای بنده نواز! من شمارا مبرا از آغاز، وسط و انتها، مزین از قوتِ لا محدود دارندهٔ بی شمار دست ها(قبل از این هزارِ ها بودند اکنون بی شمار شدند) مانند مه و خورشید چشم دارنده (پس معبود یك چشم شدند، یك چشم مانندِ ماه آنکه روشنیِ کمزور دارنده و دیگر مانند آفتابِ جاه جالال دارنده چنین هیچ هم نیست بلکه معبود چنین خوبی می دارند که مانند خورشید روشنی عطا می کند و مانند مه خنکی عطا می کند مه و آفتاب(این جا) محض

یك علامت اند مانند خورشید و مه نگاه دارنده) و مانند آتشین چهره دارنده و از جاه و جلالِ خود عالم را تپش داده شده می بینم۔

دَھاوَا پَرتِھی وِیُ یُورِد مَنتَرَیُ ھِیُ
وَیَاپ تَی تَوُیَه کَیُن دِشُ شَچ سَرُوا
دَرَشٹ وَاد بھُوتَی رُوپ مُگرَی تَدَیوی
لُوك تَرَیه پَرُوَیُ تھِیتَی مَھات مَنُ(۲۰)

द्यावापृथिव्योरिदमन्तरं हि
व्याप्तं त्वयैकेन दिशश्च सर्वाः।
दृष्ट्वाद्भुतं रूपमुग्रं तदेवं
लोकत्रयं प्रव्यथितं महात्मन्॥ २०॥

ای روحِ عظیم! وسعتِ ارض و سما و همه سمات محض از وجود شما هم لبریزاند۔ چنین شکلِ ماورائی و خوفناكِ شما را دیده هرسه عوالم بی حد پریشان می شوند۔

اِمِیُ ھِیُ تَوَا سَر سَندَھا وِیُشَنتِیُ
کَیُ چِدُ بِھیَتَا پَرَان جَیُو گَنَتِیُ
سَوُسَتِیَت یُکتَوَا مَھَرشِیُ سِدھُ سَنگھَا
اِسُتُ وَنتِی تَوَا اِستُ تِبھِیُ پُشُ کَلَابھِیُ(۲۱)

अमी हि त्वां सुरसंघा विशन्ति
केचिद्भीताः प्राञ्जलयो गृणन्ति।
स्वस्तीत्युक्त्वा महर्षिसिद्धसंघाः।
स्तुवन्ति त्वां स्तुतिभिः पुष्कलाभिः॥ २१॥

آن گروهِ ملائك در شما هم داخل می شوند۔ و چندخوف زده شده دست بسته حمد و سرائیِ شما می کنند۔ گروهِ اولیاو کاملان حمد و ستائش یعنی 'خیر شود' (از ورد خیر شود) بذریعهٔ ادعیهٔ حمد و ثنای شما می کنند۔

رُدْرَادِتْیَـا وَسْ وُہْ یــہ چــہ سَــادہ یَـا
وِشْـوَیْـش وِیْـنُـو مَرُو تَـشْ چُوش مَپَـاشچ
گَــنْــدھَــرْو یَـکْشَـا سُــر سِـدہ سَـنگھَــا
وِیْـکَشَنْ تَـی تَـوَا وِسْ مِتَـاس چَیْو سَـرْوَی(۲۲)

रूद्रादित्या वसवो ये च साध्या
विश्वेऽश्विनौ मरुतश्चोष्मपाश्च।
गन्धर्वयक्षासुर सिद्धसंघा
वीक्षन्ते त्वां विस्मिताश्चैव सर्वे॥ २२॥

همه گروهِ رودر، آدتیه ، وسو،سادهیه، وشودیو، اشوینی کمار، وایودیو، اگنی، گندهرو، یچه راکچهس و سدهان شمارا از نظرِ حیرت انگیز می بینند یعنی دیدارِ شما کرده هم نمی فهمند، زیرا که نزدِ آنها آن نظر هم نیست۔ شری کرشن قبل از این گفته بودند که مردمانِ خصائل شیطانی دارندگان مرا کمتر گفته مخاطب می کنند، و عام انسان می فهمند وچون که من در احساسِ اعلیٰ ترین در شکلِ اعلیٰ معبود قایم ام۔ اگر چه بنیادِ جسمِ انسانی دارنده هستم، تفصیلِ همین این جا است که آن ها از نگاهِ تعجب می بینند ، حقیقتاً نمی فهمند، نمی بینند۔

رُوپَــی مَہَتْتَــیْ بَہُــو وَکْتَــرْ نَیْتَــرَی
مَہَــابَــاھُــو بَہُــو بَــاھُــو رُوپَــادَمْ
بَہُــو دَرَیْ بَہُــو دَشْــٹْــا کَــرَالَــی
دَرَشْـٹْـوَا لُوکَـا پَـرْ وَیتھِیْ تَـاس تَتھَا ھَم(۲۳)

रूपं महत्ते बहुवक्त्रनेत्रं
महाबाहो बहुबाहूरुपादम्।
बहूदरं बहुदंष्ट्राकरालं
दृष्ट्वा लोकाः प्रव्यथितास्तथाहम्॥ २३॥

بازوی عظیم !(شری کرشن بازوی عظیم اند) و ارجن هم ماورا از دنیا در

اقتدارِ عظیم آنکه حلقهٔ کارمی دارد آن بازوی عظیم است۔ شری کرشن در حلقهٔ عظمت مکمل اند، درحدِ انتهائی اند۔ ارجن هم در ابتدای دورِ آنست (یعنی) در راه است۔ منزل دیگر سرهٔ راه هم است) بازوی عظیم مالكِ جوگ! بشکلِ عظیم الشانِ شما دیده آنکه بسیار دهن ها و چشم هابی شمار دست و پاها زانو ها بسیار شکم ها و ریش ها دارنده است، همه عوالم بی چین می شوند و من هم بی قرار می شوم۔ اکنون عظمتِ شری کرشن را دیده ارجن قدری خوف زده می شود که آن چنین عظمت می دارند۔

نَبھَـیُ اِسْپَـرُ شَـیُ دِیْتَـمَـنَـیُ کَـوَرْن
وَیَـات تَـان نَـی دِیْـت وِشَـال نیُتْبرَمُ
دَرَشْـٹ وَاھـی تَـوا پَرتِّیُ تِھی تَـان تَرَات مَا
دَھرَتِیُ نـه وِنْـدَامِیُ شَـمَیُ چـه وِشْنُو(٢٤) .

नभःस्पृशं दीप्तमनेकवर्णं
व्यात्ताननं दीप्तविशालनेत्रम्।
दृष्ट्वा हि त्वां प्रव्यथितान्तरात्मा
धृतिं न विन्दामि शमं च विष्णो॥ २४॥

در همه عالم برهمه جادر شکلِ جوهر (اژون)موجود ای وشنو! مانند آن روشنیِ مینار که بلندی فلك می دارد، مزین از مختلف اشکال، دهن گسترده شده و روشن زده بزرگ چشم دارنده شما را دیده خصوصاً خوف زده باطن دارنده من صبر و سکونی که دل راتسلی می دهد حاصل نمی کنم۔

دَنْـش ٹَـا کَـرَالَانِـیُ چـه تَـیُ مَکھَـانِـیُ
دَرَشْـٹیُـو کَـالَان لَسَـنْ نِبھَـانِـیُ
دِشُـو نـه جَـانَـی نـه لَبھَی چـه شَرَمُ
پَـرَسِیْـد دَیُـوَیُـش جَـگْـنْ نِـوَاسَـی(٢٥)

दंष्ट्राकरालानि च ते मुखानि
दृष्ट्वैव कालानलसन्निभानि।
दिशो न जाने न लभे च शर्म
प्रसीद देवेश जगन्निवास:।। २५।।

من صورتِ شما دیده شده آنکه کلۂ دهشت زده وروشنی آتشِ اجل (कालाग्नि) (برای اجل هم آتش است روحِ مطلق) می دارد سمت ها را نمی دانم (زیرا که) هر طرف روشنی دیده شده شناختِ سمات نمی شود۔ اینِ شکلِ شما دیده شده مرا آرام حاصل نمی شود۔ ای شاهِ ملائك! ای بنده نواز شما خوش بشوید۔

اَمِیُ چه تَوَا دَهرَتُ رَاشٹ سَیه پُتَرَا
سَرُوَی سَهَیُ وَاوِنِیُ پَال سَنڈنگهَیُ
بهِیشمُو دُرُونَی سُوت پُترَس تَتَهاسُو
سَهَاس مَدِیُ یَیرَپِیُ یُودھ مُکهَیَیُ(١٦)

अमी च त्वां धृतराष्ट्रस्य पुत्रा:
सर्वे सहैवावनिपालसङ्घै:।
भीष्मो द्रोण: सूतपुत्रस्तथासौ
सहास्मदीयैरपि योधमुख्यै:।। २६।।

آن همه باگروهِ شاهانِ اولادِ دهرت راشٹر در شما داخل می شوند و بهیشم پتا مه، دروناچاریه وکرن (कर्ण) (آن کرن (कर्ण) که ازو ارجن هم بسیار خوف زده بود) و بامخصوص سپاه سالارانِ افواجِ ما بااین همه

وَکُتَرَانِیُ تَیُ تَوُرَمَانَا وِشَنُتِیُ
دَنُش ثَرَیُ کَرَالَانِیُ بهَیَان کَانِیُ
کَیچِیُ دِوِیُ لَگنَا دَشنَان تَرَیُشُو
سَنُدَرَش یَنُ تَیُ چُورنِیُ تَیرُو مَا ٹنگیُ(٢٧)

वक्त्राणि ते त्वरमाणा विशन्ति
दंष्ट्रकरालानि भयानकानि।
केचिद्विलग्ना दशनान्तरेषु
संदृश्यन्ते चूर्णितैरुत्तमाङ्गै:।। २७।।

بارفتارِ بزرگ در کلۂ خوفناك و در دهشت ناك همه دهن های شما داخل می شوند و در آن بسیار با شکسته شده سرها در دندان های شما ژولیده شده در نظر می آیند۔ آنها از کدام رفتار داخل می شوند؟ اکنون رفتار های آنها ببینید :-

یَتھا نَدِیْنَا بَھُوُوم بُوَیْگا
سَمُدَرُ مَیُوَا بِھیُ مُکَھا دَرُوَنُتِیُ
تَتھا تَوَامِیُ نَرُلُوك وِیُرَا
وِشَنُتِیُ وَکُتَرَانیُ بھِیُوِیُ جَوَلُنِتُ(۲۸)

यथा नदीनां बहवोऽम्बुवेगा:
समुद्रमेवाभिमुखा द्रवन्ति।
तथा तवामी नरलोकवीरा
विशन्ति वक्त्राण्यभिविज्वलन्ति।। २८।।

چنانکه روانیِ آبِ بسیار رودها(در خود خوفناك مانده شده هم) بجانبِ دریا می دود و در قلزم داخل می شود۔ همچنین این گروهِ بهادران (هم) در دهن های آتش زدۂ شما داخل می شوند یعنی آنها در خود بهادر اند، ولی شما مانند قلزم ایدو در پیش شما طاقتِ آنها بسیار کم است۔ آنها برای چه و چه طور داخل می شوند؟ دربارۂ این نظیر پیش است۔

یَتھا پَرُدِیپ تَی جَوَلُنَی پَتُ ڈنگا
تَتھیُو نَاشَای سَمُرَدھ وِیُگا
تَتھَیُو نَاشَای وِشَنُتِیُ لُوکا
سَتُوَاپِیُ وَکُتَرَانِیُ سَمُرَدھ وِیُگا(۲۹)

यथा प्रदीप्तं ज्वलनं पतङ्गा
विशन्ति नाशाय समृद्धवेगाः।
तथैव नाशाय विशन्ति लोका-
स्तवापि वक्त्राणि समृद्धवेगाः॥२९॥

چنانکه پروانه ها برای ختم شدن در آتش روشن زده از بی حد رفتار داخل می شوند، همچنین این همه جانداران هم برای تباهیِ خویش در دهن های شما از تیز رفتاریِ بسیار داخلِ می شوند۔

لَیْلِیٔ هَاسَیٔ گرَسَمَانَی سَمَنْتَا
لُلُوکانِ سَمگرَان وَدَنَیٔ جَرْوَل دِبھَیٔ
تَیْجُو بھِیْرا پُرَیْه جَگتُ سَمَگرَیٔ
بھاوَسْت وُورگرا پَرْتَپَنْ تِیٔ وِشْنُو(۳۰)

लेलिह्यसे ग्रसमानः समन्ता-
ल्लोकान्समग्रान्वदनैर्ज्वलद्भिः।
तेजोभिरापूर्य जगत्समग्रं
भावस्तवोग्राः प्रतपन्ति विष्णो॥३०॥

شما آن همه عوالم را بذریعهٔ دهن های تابنده از هر سمت لیسیده شده (مسلّم)می خورید و می چشید۔ ای روحِ بلند! شدید نورِ شما همه عالم را از جلالِ خود طاری کرده روشن می شود۔ مطلب اینست که چون بارِ اوّل دولتِ دنیوی در عنصر اعلیٰ تحلیل می شود، بعد از آن دولتِ روحانی مطلبی نمي دارد لهٰذا آن هم در همین شکلِ اعلیٰ تحلیل می شود۔ ارجن دید که جانب دارانِ کوروان بعد از آن در دهنِ جانب دارِ جنگجوای خویش (یعنی در) دهنِ شری کرشن داخل مي شوند او سوال کرد۔

آکھیَاھِیٔ مَی کُو بھوَانُو گرُ رُوپُو
نَمُوسْتُو تَیٔ دَیْو وَرْ پَرسِیْد

وِگْیَـاتُـو مِـچْ چَھـامِیٗ بَھـوَنْـت مَـادهی
نـه هِیٗ پَرْجَـانَـامِیٗ تَوْ پَرْوَرْت تِم(۳۱)

आख्याहि मे को भवानुग्ररूपो
नमोऽस्तु ते देववर प्रसीद।
विज्ञातुमिच्छामि भवन्तमाद्यं
न हि प्रजानामि तव प्रवृत्तिम्।। ३१।।

مرا بگوئید که خوفناك شكل دارنده شما که هستید؟ ای رب الارباب در خدمتِ شما آداب هست، شما خوش باشید۔ شکلِ ابدی دارنده من می خواهم که دربارهٔ شما خاطر خواه بدانم (چنانکه شما که هستید؟ و چه خواهید که بکنید؟) زیراکه خصلتِ شما یعنی حرکتهای شما در فهمم نمی آیند۔ بر این مالكِ جوگ گفتند۔ شری بھگوان گفتند

شری بهگوان اواچ

کَـالُـوسْمِـیٗ لُوكْ کَشْیه کَـرَتْ پَـرْ وَرْدُھُوْ
لُـوکَـانْـس مَـاهَـرْ تُـمِـهْ پَـرْوَرْت تَـیٗ
رَتَیْسپِـیٗ تَـوَانـه بَهـوِشْیَـنْتِیٗ سَرْوَیٗ
یـه سُـوسَتهِیٗ تَهـاپَرْتیـه نِیْکَیْشُو یُودّها(۳۲)

श्री भगवानुवाच

कालोऽस्मि लोकक्षयकृत्प्रवृद्धो
लोकान्समाहर्तुमिह प्रवृत्तः।
ऋतेऽपि त्वां न भविष्यन्ति सर्वे
येऽवस्थिताः प्रत्यनीकेषु योधाः।। ३२।।

ارجن! من خاتمه کنندهٔ همه عالم افزوده شده کال(وقتِ مرگ) (काल) ام و در این وقت برای ختم کردنِ این عوالم آماده ام۔ در افواجِ مخالفین هر قدر هم جنگجوان اند آن همه بغیر تو هم باقی نخواهند ماند و آنها زنده نخواهند

ماند۔از این سبب آماده شده ام۔

تَسْمَاتْ تْوَمُتْ تِشْٹھ یَشو لَبھَسْوَ
جِتْوَا شَتْرُنْ بھُڑْکْشْوَ رَاجِیَ سَمْرِدھَمْ
مَیَیْ وَیْتَے نِھَتَا پُرْوَمیو
نِمِتْ تَمَاتْرَیْ بَھوْ سَوْی سَاچِیْن(۳۳)

तस्मात्त्वमुत्तिष्ठ यशो लभस्व
जित्वा शत्रून् भुङ्क्ष्व राज्यं समृद्धम्।
मयैवैते निहताः पूर्वमेव
निमित्तमात्रं भव सव्यसाचिन्॥ ३३॥

ازاین سبب ارجن! تو برای جنگ قایم بشو، نیك نامی حاصل کن، بر دشمنان فتح حاصل کن، از یك خوش حال و باحیثیت اقتدار لطف اندوزبشو۔ این همه جنگجوان بذریعۂ من قبل از این هم هلاك شده اند۔(सव्यासाचिन्!) ارجن!تو محض وسیله بشو۔

عموماً شری کرشن هر جگه گفته اند که آن معبود نه خود کاری می کند نه از دیگران می کراند و نه حالات هم پیدا می کند۔ از سببِ فریفتگیِ عقل هم مردمان می گویند که معبود می کراند، ولی این جا آن خود پرزور دعویٰ کرده قایم می شوند که ارجن! این همه کار ها من می کنم، بذریعۂ من اینها قبل از این هم هلاك شده اند۔ تو محض قایم بشو و نیك نامیٔ حاصل بکن۔ چنین بو جه اینست که 'सो केवल भगतन्ह हित लागी।' ارجن را هم همین مقام را حاصل کرده بود که خود معبود دعویٰ کرده قایم شدند۔ انسیت هم ارجن است برای عاشقِ راست باز معبود همیشه استاده اند، کارکنِ همین اند، رتھ بان می شوند۔

این جا در گیتا بارِ سوم موضوعِ اقتدار آمد۔ قبل از این ارجن جنگ کردن نمی خواست، او گفت که من در حکومتِ بی خطر که از مال و زرِ زمین بار آور است و در اقتدارِ ملائك یا در اقتدارِ هر سه عوالم هم من آن طریق رانمی بینم آنکه حواس را خشك کننده آن غمِ من را دور تواند کرد تا چون بی قراری

دور نمی شود ما را نمی باید۔

(قبل از این) مالكِ جوگ گفتند، گر در این جنگ شکست حاصل خواهید کرد پس مقامِ دیوتا ودر فتح مرتبۂ حضورِ اعلیٰ حاصل خواهد شد و این جا در بابِ یاز دهم می گویند که این (همه) دشمنان بذریعۂ من کشته شده اند تو محض وسیله بشو، نیك نامی حاصل بکن ویك لطفِ حکومتِ خوش حالی حاصل بکن۔ باز همین سخن،از آن سخن که ارجن هوشیار می شود، که در آن او غمِ خویش را ختم مانده شده نمی بیند، چه شری کرشن بازهم همین اقتدار عطا خواهند کرد؟ نه در حقیقت خاتمۂ عیوب ، حالتِ شکلِ روحِ مطلق هم خوشحالیِ حقیقی است ، آنکه همیشه قایم شونده دولت است ، که خاتمۂ این هرگز نمی شود، ثمرۂ جوگِ شاهی است۔

دُرُونَـُی چـه بِهشُـم جَیُـدَرَتهَـی چـه
کَـرَنْ تَتهـا نَیـان پِـیُ یُـودھ وِرَان
مَیَـا هَتَـاستوَا جَهِـیُ مَـا وَیُتهِشْتهَـا
یُـودھیَسَـوُ جَیُتَـاسِیُ رَنَـیُ سَپُـت نَـان(۳٤)

द्रोणं च भीष्मं च जयद्रथं च
कर्णं तथान्यानपि योधवीरान्।
मया हतांस्त्वं जहि मा व्यथिष्ठा
युध्यस्व जेतासि रणे सपत्नान्॥ ३४॥

ان درونڑ، بهیشم،جی درت، کرن (कर्ण) و دیگربسیار بهادر جنگجوان را که بذریعۂ من هلاك شده اند تو ختم بکن، خوف مکن در جنگ بر دشمنان تو یقیناً فتح حاصل خواهی کرد از این سبب جنگ بکن۔ این جا هم مالكِ جوگ گفتند که آنها بذریعۂ من هلاك شده اند، این مرده گان را تو بکش۔ ظاهر کردند که کارکن من ام، چون که در بابِ پنجم در شلوكِ سیزدهم ، چهاردهم و پانزده هم آنها گفته بود ند۔ رب هیچ هم نمی کنند و در بابِ هجدهم آن می گویند مبارك و نامبارك در هر کار شدن پنج وسیله اند:– مقام(अधिष्ठान)، کارکن (कर्ता)، وسیله (करण)

کوشش (चेष्टा) و قسمت (दैव) آنکه می گویند رونق افروز معبود می کنند آنها نادان اند و حقیقت را نمی دانند یعنی معبود نمی کنند چنین تضاد(विरोधाभास) چرا ست؟

در حقیقت دنیا و درمیان آن انسان که بر اعلیٰ مقام فائز است یك حد خط است۔ تا چون غلبۂ عناصردنیوی زیاده می ماند تا آن وقت فطرت ترغیب می دهد و چون ریاضت کش از او بلند می شود معبود، در مطلوبه یاد ر حلقۂ کارِ مرشد داخله می یابد۔ بعد از آن مرشد مطلوبه از دل رته بان می شود (یاد بدارید بجائی محرك مرشد، روح، روحِ مطلق مطلوب، معبود الفاظِ مترادفِ یك دگر اند هر چه گفته شود معبودهُم می گویند) از روح بیدار شده آن عقیدت مند عاشق ریاضت کش را خود رهنمائی می کند۔

محترم مهاراج جی می گفتند "هو" آن معبود که مارا خواهشِ اوست، سطحی که بر آن ما ایستاده ایم، بر آن سطح خود غرق شده تا چون از روح بیدار نمی شود تا آنوقت خاطر خواه ابتدای ریاضت نمی شود، بعد از این هر چه کامیابی که ریاضت کش حاصل می کند آن نظر عنایتِ اوست۔ ریاضت کش محض یك وسیله شده از اشارۂ تا بعد اریِ آنها می کند۔ کامیابیِ ریاضت کش مهربانیِ آنها است۔ برای چنین عقیدت مند معبود بنظرِ خویش می بیند بنمایدو به مقامِ خویش می رساند، همین شری کرشن می گویند که بذریعۂ من هلاك شده این دشمنان را بکش۔ طیی است که شما را فتح حاصل خواهد شد، زیرا که من ایستاده ام۔ سنجی گفت

سنجی اواچ

اَیْتَچ چھتْوَا وَچنَی کَیْشَوْسَی

کَرْتَان جَلِیُر وِپِیمَانَی کِرِیْٹی

نَمَس کَرَتْوَا بُهویه اَیُوَاه کِرِشْنَی

سَگَدْ گَدَیْ بِهِیْتِبهِیْتَی پَرَنْ مَیْ(۳۵)

संजय उवाच

एतच्छ्रुत्वा वचनं केशवस्य

कृताञ्जलिर्वेपमानः किरीटी।

नमस्कृत्वा भूय एवाह कृष्णं
सगद्गदं भीतभीत: प्रणम्य।। ३५।।

سنجی گفت (هر چه ارجن دید،همان سنجی هم دیده است، از جهالت محیط دل هم نابینا دهرت راشٹر است، ولی چنین دل هم بذریعهٔ احتیاط خاطر خواه می بیند می شنود و می فهمد) چون تا جدار ارجن مذکوره بالا این سخن های شری کرشن شنید، خوف زده شده، باز آداب بجا آورده باز در این آواز لرزیده هم از شری کرشن گفت

ارجن اواچ

اِستھانَے ھَرشِیُ کَیش تَوُ پرکِیر تیَا
جَگتُ پرَھرشَیُ تیَنُر جَیُتَیُ چه
رَکُشَانسِیُ بھیتَانِیُ دِیشُو دَرَیُ وَ نتِیُ
سَرُوَیُ نَمس یَنُتِیُ چه سِده سَنُگھا(۳۶)

संजय उवाच

स्थाने हृषीकेश तव प्रकीर्त्या
जगत्प्रहृष्यत्यनुरज्यते च।
रक्षांसि भीतानि दिशो द्रवन्ति
सर्वे नमस्यन्ति च सिद्धसंघा:।। ३६।।

ای عالم الغیب! مالکِ نفس این مناسب است که از شهرتِ شما دنیا خوش می شود و انسیت را حاصل میکند۔ از عظمتِ شما هم خوف زده شده دیوها در سماتِ مختلف می گریزند وهمه گروه های کاملان عظمتِ شما را دیده آداب عرض می کنند۔

کَسمَاچ چه تَیُ نَه نَمَیُ رَنُمَهات مَنَی
گرِیُ یَسَیُ بَرَهَم نُوس پیَادِیُ کَرُتَرَیُ
آنَنت دَیُوَیُش جَگنُ نِوَاس
توُمَکشَرَیُ سَدَسَتُ تَتُ پَرَیُ یَتُ(۳۷)

कस्माच्च ते न नमेरन्महात्मन्
गरीयसे ब्रह्मणोऽप्यादिकर्त्रे।
अनन्त देवेश जगन्निवास
त्वमक्षरं सदसत्तत्परं यत्॥ ३७॥

ای روحِ عظیم! برهما راهم برهمای ازلی و عظیم ترین آنها چرا آداب بجا آوری شما نه کنند، زیرا که ای لا متناهی، ای رب الارباب، ای مالك الدنیا، حق و باطل و در آن هم ماورالافانی دائمی حقیقی شکل شما هم اید. ارجن دیدارِ شکلِ حقیقی و لافانی را روبرو کرده بود. محض بر سطحِ عقلی تخیل کردن یا بر بنایِ تسلیم کردن هم چنین حالت حاصل نمی شود آنکه لافانی شود، دیدارِ روبروی ارجن احساسِ باطنیِ اوست. او با خاکساری التجا کرد

تُوَمَادِیْ دِیْوَیْ پُرُوشَیْ پُرَان
سَتَوُ مَسَیْ وِشُوَسْیِه پَرَیْ نِدَهانَم
وِیت تاسِیْ وَیْدهی چه پَرَی چه دَهام
تُوَیا تَتْ وِشُوَمْ نَنْت رُوپ(۳۸)

त्वमादिदेवः पुरुषः पुराण-
स्त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम्।
वेत्तासि वेद्यं च परं च धाम
त्वया ततं विश्वमनन्तरूप॥ ३८॥

شما دیوتای ابدی و انسانِ دایمی هستید. شما اعلیٰ پناهِ این دنیا و دانندہ قابلِ علم هستید و اعلیٰ مقام اید. ای شکلِ لا محدود دارنده از شما این همه عالم جلوه گر است و شما بر هر مقام موجود اید.

وَایُرْ یَمُوس گنیِرْ وَرُوْنَیْ شَشَاڈنکی
پَرُجَا پَتِیِس تَوَیْ پَرْپِتَا مَهَیْشَچ
نَمُو نَمَسْتَیْ سْتُو سَهَرُس کَرَتُوَیْ
پُنَشچ بُهیُوس پِیْ نَمُو نَمَسْتَیْ(۳۹)

वायुर्यमोऽग्निर्वरुण: शशाङ्क:
प्रजापतिस्त्वं प्रपितामहश्च।
नमो नमस्तेऽस्तु सहस्रकृत्व:
पुनश्च भूयोऽपि नमो नमस्ते॥ ३९॥

شماهم مالکِ باد،ملک الموت ، آتش ، آب ، ماه و مالکِ خلق هستید برهما ब्रह्मा و پدرِ برهما هم هستید، شما راهزار ها آداب پیش اند، باوجودِ این هم بارها آداب است۔ بربنای بی حد عقیدت و بندگی با ادب سرخمیده کرده شده ارجن را آسودگی نمی شود او می گوید۔

نَمَیُ پُرَسُتَادتھ پَرَشُٹھ تَسُتَیُ
نَمُوٗستُو تَیُ سَرَوُت اَیُو سَرَوٗ
اَنَنُت وِیُریَا مِتُ وِکُرَمُس تَوَیُ
سَرَوٗ سَمَاپ نُوشِیُ تَتُوس سِیُ سَرُوَیُ(۴۰)

नम: पुरस्तादथ पृष्ठतस्ते
नमोऽस्तु ते सर्वत एव सर्व।
अनन्तवीर्यामितविक्रमस्त्वं
सर्वं समाप्नोषि ततोऽसि सर्व:॥ ४०॥

ای بی حد قادر و انسانِ عظیم،شما را از پیش و از عقب هم آداب شود، ای روحِ عالم در خدمتِ شما از هر جانب آداب شود، زیرا که ای بی انتها جفاکش شما از هر طور بر دنیا کاملاً غالب هستید، لهٰذا شما هم در هر شکل و برهر مقام موجود هستید۔ چنین بارها آداب بجا آورده خوف زده ارجن برای غلطی های خویش گزارشِ معافی می کند۔

سَکَھیُتِیُ مَتُوَا پَرُسَنُبھ یَدُکُتَیُ
هَیُ کِرِشُن هَی یَادَوُ سَکھَیُتِیُ
اَجَانتَا مِهِیُ مَانی تَوَیُدَیُ
مَیَا پَرُمَا دَات پَرُنَیَیُن وَاپِیُ(۴۱)

सखेति मत्वा प्रसभं यदुक्तं
हे कृष्ण हे यादव हे सखेति।
अजानता महिमानं तवेदं
मया प्रमादात्प्रणयेन वापि।। ४१ ।।

این عظمت های شما را نه دانسته شده شما را دوست و همدم فهمیده بذریعۂ من از محبت و غفلت ای شری کرشن، ای "یادو" ای دوست! همچنین هر چه هم در مدهوشی گفته شده است و

یَہٕ چَا وَہَا سَارتھ مَس تَی کَرَیٕ تُو سِیٕ
وِیُہار شَیّنا سَنٛ بہُو جَنَی شُو
اَیُکو تھَوَاپ یَہٕ یُت تَتٕ سَمَکُشَی
تَتٕ کَشَام یہ تَوام ھم پَرٛمَی یَمٕ(۴۲)

यच्चावहासार्थमसत्कृतोऽसि
विहारशय्यासनभोजनेषु।
एकोऽथवाप्यच्युत तत्समक्षं
तत्क्षामये त्वामहमप्रमेयम्।। ४२ ।।

ای مستقل مزاج! آنچه هم شما در مذاق و تفریح، در معاملاتِ نشستن و بر خاستن در خوابیدن و خوردن وغیره درتنهائی یا پیشِ آن مردمان هم بی عزت کرده شده اید۔ آن همه گناه ها بعید القیاس اثر دارنده، من از شما (برای آن) طلب گار، معافی ام، چه طور معاف کنند؟

پِتَاسِیٕ لُوکَسَیہ چَرَا چَرسُیہ
تَوٛمسَیہ پُوجَی شِچ گُرُوگَرِیٕ یَان
نہ تَوت سَمُوست یہ بِہَی یِھکَی کُتُوس نَیُو
لوکَتَرَیٕ یہ پیہ پَرتِم پَرٛبھَلو(۴۳)

पितासि लोकस्य चराचरस्य
त्वमस्य पूज्यश्च गुरुर्गरीयान्।
न त्वत्समोऽस्त्यभ्यधिक: कुतोऽन्यो
लोकत्रयेऽप्यप्रतिमप्रभाव।। ४३।।

شما پدرِ این دنیای متحرك و ساكن (هستید)، بزرگتر از مرشد و بی انتها قابل احترام هستید۔ آنکه مثالی نمی دارد چنین بی مثال اثر دارنده در هرسه عوالم مانند شما دیگر کسی نیست، باز بزرگتر از شما چه طور باشد؟ دوست های شما هم نیستند زیرا که دوست هم وزن می شود۔

تَسْمَات پَرَن مَیه پَرَنِدھَای کَای
پَرَسَادیه تَوام ھمی شَمی ڈیَمْ
پِتَیُو پُتْرَسْیه سَکھیُو سَکھْیُو
پِرِیی پِرِیَا یَارھِسِیُ دَیُو سُوڈُم(٤٤)

तस्मात्प्रणम्य प्रणिधाय कायं
प्रसादये त्वामहमीशमीड्यम्।
पितेव पुत्रस्य सखेव सख्यु:
प्रिय: प्रियायार्हसि देव सोढुम्।। ४४।।

شما پدرِ متحرك و ساکن هستید، لهٰذا من جسمِ خویش را بخوبی در قدمهای شما داشته و اظهارِ عقیدت (آداب) کرده، ای قابلِ حمد و ثنا شماروحِ اعلیٰ رابرای خوش کردن التجا می کنم، ای بنده نواز! چنانکه پدر گناهِ پسر را و دوست گناهِ دوست را و شوهر گناهِ زنِ محبوب خویش را معاف می کند۔ همچنین شما هم این قابل اید که گناه های مرا معاف کنید۔ گناه چه بود؟ ما گاهی ای یادو! ای دوست! ای کرشن !گفته بودیم درمیانِ معاشره چون در تنهائی گفته بودیم در وقتِ خوردن خوابیدن گفته بودیم، چه کرشن گفتن قصور بود؟ چونکه آن سیاه بودند چه طور ممکن است که سپید گفته شوند؟ "یاد و" گفتن هم خطا نبود، زیرا که در خاندانِ "یاد و" پیدا شده بودند، دوست گفتن هم قصور نبود

زیراکه خود شری کرشن هم ارجن را دوستِ خویش میَ فهمیدند۔ چون کرشن گفتن قصور هم است۔ پس برای یك بار کرشن گفتن، ارجن هزار ها بار زاری کرده التجای معافی می کند پس کدام ورد کنیم؟ از کدام نام یاد داریم؟

در حقیقت طریقِ غور و فکر آنکه خود مالكِ جوگ شری کرشن گفته اند 'ओमित्येकाक्षरं ब्रह्मव्याहरन मामनुस्मरन' شما هم همان بکنید ، آنها قبل از این گفتند، ارجن! اوم بس قدری هم گفتن مظهر ربِ لافانی است توورد این کن و تصور مرا دار، زیرا که بعد از احساسِ اعلیٰ نسبت حاصل شدن نامِ آن عظیم انسان هم همین است، آنکه مظهر غیرمرئی آنکه بعد از دیدارِ جلوه ارجن یافت که این نه سیاه اند نه سپید نه دوست(सखा) اند نه یادو این به مقامِ رب لافانی رسیده شده مرد کامل اند۔

در مکمل گیتا مالكِ جوگ شری کرشن هفت مرتبه برورد لفظ اوم زور دادند، اکنون گر شما می خواهید که ورد بکنید پس بجای کرشن وردِ 'اوم' بکنید۔ عموماً مردمانِ عقیدت مند را هی می گیرند، کسی از ذکرِ مناسبت و نامناسبتِ وردِ اوم خوفزده است، کسی بر فقیران اعتقاد می کند و کسی بجای کرشن قبل از نامِ کرشن نام رادها یا وردِ نامِ گوپیان می کند تا شری کرشن را جلدی راضی کند۔ انسان عقیدتمند است، لهٰذا چنین وردِ او محض جذباتیت است۔ گر شما در واقعی عقیدت می دارید پس تعمیل حکمِ آنها می کنید۔ آنها در غیر مرئی قایم مانده شده هم امروزدر پیشِ شما نیستند۔ لیکن کلامِ شان در پیشِ شما است۔ تعمیلِ حکمِ شان کنید ورنه شما بگوئید که در گیتا شما چه مقام می دارید؟ بلی چندان ضرور است که 'अध्येष्यते च य इमं श्रद्धावानन् सूयश्च श्रृणुयादपियो नरः।' شخصیکه مطالعه می کند، می شنود، او علم ویگ را می فهمد، و عوالمِ مبارك را حاصل می کند۔ لهٰذا مطالعه ضرور بکنید۔

در غور و فکرِ جان و ریاح سلسلهٔ نامِ کرشن در گرفت نمی آید، بسی مردمان از زیرِ اثرِ خالی جذباتیت محض رادهی رادهی می گویند۔ گر از حکامِ امروز و فردا مقصدِ خویش حاصل نمی شود پس از سفارشِ خاص عزیزِشان یا از سفارشِ دوست و زنِ شان رواجِ حصولِ کار است۔ مردمان می اندیشند که در

پیشِ معبود هم چنین ممکن است۔ پس آنها بجای وردِ کرشن ابتدای وردِ رادها کردند۔ ایشان می گویند "رادهی رادهی شیام ملادی("یعنی دیدارِ کرشن بده") چون رادها از شام یك بار جدا شد باز وصلِ اونشد پس شما را چطور وصل دهاند؟ لهٰذا تعمیلِ حکمِ دیگران نه کرده حکمِ شری کرشن را لفظ بلفظ در عمل بیاورید۔ وردِ 'اوم' بکنید بلی این جا مناسب است که رادها برای مانصب العین است (یعنی) این قدر دل بستگی برای ماکافی است گر حصول باید پس مانند رادها (عاشقِ) هجرزده(विरही) شدن (هم ضروری) است۔

بعد از این هم ارجن نامِ کرشن خواند زیرا که کرشن نامِ مروج بود و چنین بسیار نام بودند مثلاً گوپال (هم یك نام بود) بسیار ریاضت کشان گرو گرو می گویند یا می خواهند که وردِ این نامِ مروج را بطور جذباتی کنند، ولی بعد از حصول نامِ هر عظیم انسان همین است یعنی بر آن مقامِ غیر مرئی که او موجود است۔ بسیار تقلید کنندگان سوال می کنند "چون مرشدِ کامل تصورِ شما می کنند پس نامِ قدیمی وردِ نام 'اوم' وغیره چرا کنیم؟ گرو گرو یا کرشن کرشن چرا نگوئیم؟ ولی این جا مالكِ جوگ صاف کردند که چون عظیم انسان در شکلِ غیر مرئی تحلیل می شود پس نامِ او هم آنست در آن که او قایم است۔ کرشن تخاطب بود ،نامِ ورد کردن نیست۔

از مالكِ جوگ شری کرشن ارجن برای خطاهای خویش التجای معافی کرد، التجا کرد که آن در شکلِ فطری بر گردند۔ شری کرشن هم تسلیم کردند و شکلِ عمومی اختیار کردند و او را معاف هم کردند او گزارش کرد که

آدَرِشْــٹ پُــرَو هَــرُشِـی تُـوسَمِی دَرَشْٹوَا
بهَیِیــن چــــه پَــرُوَیُتهِتَــیُ مَــنُــو مَــی
تَــدَیُــو مَــی دَرَشَیــــه دَیُــو رُوپَــیُ
پَــرَسِیُـد دَیُــوَیُــش جَـگْـنُ نِـوَاس(٤٥)

अदृष्टपूर्वं हृषितोऽस्मि दृष्ट्वा
भयेन च प्रव्यथितं मनो मे।

तदेव मे दर्शय देवरूप
प्रसीद देवेश जगन्निवास ।। ४५ ।।

تا اکنون پیشِ ارجن مالک جوگ در شکلِ عالمی اند، لهٰذا او می گوید که من قبل از این نه دیده شده این حیرت انگیز شکلِ شما را دیده خوش می شوم و دلِ من از هراس بی انتها بی قرار هم می شود۔ قبل از این دوست می فهمید، در علمِ تیراندازی هم خود را چندان بهترهم می یافت۔ ولی اکنون اثر را دیده دل خوف زده می شود۔ در بابِ گزشته این اثر را شنیده او خویش را عالم می فهمید عالم را بر جای هم خوف نمی شود۔

در حقیقت اثرِ دیدارِ روبرو هم عجیب و غریب می شود۔ بعد از همه را شنیده و تسلیم کرده هم از عمل هر شي را دانستن باقی می ماند۔ او می گوید قبل از این، شکلِ نادیدهٔ شما را دیده من خوش می شوم و دلِ من از خوف بی قرار می شود۔ لهٰذا ای بنده نواز شما خوش شوید ای رب الارباب ای مالکِ دنیا۔ شما مرا دیدارِ آن شکل خویش هم بدهید کدام شکل؟

کِـرِیـْـٹِـنَـیْ گَـدِیْـنَـیْ چَـکْـرُ هَسْتَمْ
اِچْـچهـامِـیْ تْـوا دْرَشْـٹُـو مَهَـیْ تَتهَیْـو
تَیْـنَیْـو رُوپَیْـن چَتُـرْبهُـوجَیْـن
سَهَـرُس بَـاهـو بَهوْ وِشْـو مُـورتَـیْ (٤٦)

किरीटिनं गदिनं चक्रहस्तम्
इच्छामि त्वां द्रष्टुमहं तथैव ।
तेनैव रूपेण चतुर्भुजेन
सहस्रबाहो भव विश्वमूर्ते ।। ४६ ।।

من می خواهم که شما را همچنان یعني مانند قبل از این بر سر تاج نهاده، و در دست گرز و چرخ داشته بینم۔ لهٰذا ای شکلِ عالم ای هزارها بازو دارنده، شما در همین شکلِ خویش آنکه چهار بازو دارنده است بشوید۔ او کدام

شکل می خواهد که ببیند؟ شکلِ چار بازو دارنده! اکنون دیدن است۔ این شکلِ چهار بازو دارنده چیست؟ شری بھگوان گفتند

شری بھگوان اواچ

مَیَا پَرسَنّنَین تَوار جُنَیدَی

رُوپی پَرَیٔ دَرشِتْ مَات مَیُوگات

تَیُجومَیَیٔ وِشْو مَنَنُت مَادھ

یَنْمَیٔ تَوَدَنُ یَیِن نه دَرَشٹ پُرُوَم(٤٧)

श्री भगवानुवाच

मया प्रसन्नेन तवार्जुनेदं

रूपं परं दर्शितमात्मयोगात्।

तेजोमयं विश्वमनन्तमाद्यं

यन्मे त्वदन्येन न दृष्टपूर्वम्॥ ४७॥

چنین التجای ارجن شنیده شری کرشن گفتند۔ ارجن من با مهربانی از زیرِ اثرِ طاقتِ جوگِ خویش چنین شکلِ بلند و پر نورِ خود را ترا دیدار داده ام آنکه ابتدای همه است و لا محدود شکل عالمی است۔ که آنرا جز تو دیگر کسی هم قبل از این دیدار نه کرد۔

نه وَید یَگیَا دھَیٔ نَیرن دَانَیٔ

نه چه کِرِیا بِھرُن تَپُو بِھرُور گَیٔ

اَیُو رُوپی شَکیه اَنُھه نَرلُوکَیٔ

دَرشْتُو تَودَنُیَین کُرُوپَرُوَیر(٤٨)

न वेदयज्ञाध्ययनैर्न दानैः

न च क्रियाभिर्न तपोभिरुग्रैः।

एवंरूपः शक्य अहं नृलोके

द्रष्टुं त्वदन्येन कुरुप्रवीर॥ ४८॥

ارجن ! در این دنیای انسانی من چنین شکلِ عالمی دارنده نه از وید، نه از یگ، نه از مطالعه ،نه از عمل، نه از ریاضتِ شدید و نه جز تو از دیگر کسی برای دیدن ممکن هستم، یعنی بجز تو این شکل کسی نمی تواند دید۔ پس این گیتا برای شما بی کار است۔ صلاحیت های دیدارِ معبود هم محض تا ارجن محدود ماندند چونکه قبل از این گفته اند که ارجن ! خالی از انسیت، دهشت و غصه از دلِ لاشریك در پناهم آمده شده بسیار مردمان از ریاضتِ علم پاك شده ظاهراً حقیقی شکلم را حاصل کرده اند۔ این جا می گویند که جز تو کسی نتوانسته است که بیند و در مستقبل هم کسی نمی تواند که بیند لهذا ارجن که است؟ چه جِرمی دارنده است؟ چه جسم دارنده است؟ نه در حقیقت عشق هم ارجن است۔ از عشق خالی انسان نه گاهی می تواند دید و نه در مستقبل هم می تواند که بیند، با مکمل یکسوئی بطابقِ واحد معبود تعلق هم عشق است، برای عاشق هم اصولِ حصول است۔

مَـاتـَیْ وَیتَھـا مَـا چـه وِمُڈْ بَھـاوُو
دَرَشْـٹ وَا رُوپَـی گھور میٖـردَرَمْ مَیْدَم
وَیْ پیٖـت بھِـی پـرُتَـمَـنَـا پُـنَـسْ تَـوَیْ
تَـدَیْـو مَـی رُوپ مِـنْـد پَـرُپَشْیـه(۴۹)

मा ते व्यथा मा च विमूढभावो
दृष्ट्वा रूपं घोरमीदृङ्ममेदम् ।
व्यपेतभी: प्रीतमना: पुनस्त्वं
तदेव मे रूपमिदं प्रपश्य ।। ४९ ।।

چنین این خوفناك شکلم را دیده ترا بی قراری نشود و احساسِ جهالت هم نه شود که، از بی قرار شده گریز بکند، اکنون تو بی خوف شده از محبت پرشده دل همان آن شکلِ اوّلم را یعنی شکلِ چهار بازودارنده را باز بیین۔ سنجی گفت۔

آتــیٰ اَرْجُــنَـیُ وَاسُـو دَیْـو سَـتْ تھُـوك تَـوَا
سَـوْکَــیُ رُوپَــیُ دَرْشَیَــامَــاس بھُـومَــی
آشــوَاس یَــامَــاس چِــه بھِیْــت مَیْـن
بھُـوتَـوَا پُـنَــی سُـومَــی وپُــرمَھَـاتمَـا(۵۰)

संजय उवाच

इत्यर्जुनं वासुदेवस्तथोक्त्वा
स्वकं रूपं दर्शयामास भूयः।
आश्वासयामास च भीतमेनं
भूत्वा पुनः सौम्यवपुर्महात्मा।। ५०।।

سنجی گفت:همه جا موجود مانند مالك، آن وا سو دیو(کرشن) از ارجن چنین گفته دوباره دیدارِهمان شکلِ خویش دادند، باز مردِ کامل شری کرشن:سومیه وپوه सौम्यवपु: یعنی خوش شده دهشت زده ارجن را تسکین دادند ارجن گفت

ارجن اواچ

دَرَشْــٹ وَیْـدَی مَـانُـوشَــی رُوپَـیُ تَـوْ سُـومَیــه جَـنَـارْدَنُ
اِدَانِیْـمَـــسْ مِـیُ سَـنْـوَرْت تَـیُ سَـچَیْتَـا پَـرْکَـرْتِـیُ گَـتَـیُ(۵۱)

अर्जुन उवाच

दृष्ट्वेदं मानुषं रूपं तव सौम्यं जनार्दन।
इदानीमस्मि संवृत्तः सचेताः प्रकृतिं गतः।। ५१।।

مالك الخلق! این بی انتها پر سکون انسانی شکلِ شما را دیده اکنون من خوش مزاج شدم و در حقیقی(ابتدائی) شکلِ خویش واپس آمده ام، ارجن گفته بود، بنده نواز اکنون شما مرا دیدارِهمین شکلِ چهار بازو دارنده بد هید و مالكِ جوگ دیدار هم دادند ولی چون ارجن دید پس چه یافت؟ 'मानुषंरूपं' پس او شکل انسانی دید در حقیقت بعد از حصول عظیم انسان هم چهار بازو دارنده و هزار ها

بازو دارنده گفته می شوند۔ دو باز و دارنده پیش انسیت دارنده نشسته هم است۔ ولی هر که از دیگر جا یاد می کند پس همین عظیم انسان با آن یاد کننده بیدار شده (رته بان شده) رهنمائی آن هم می کند۔ بازو علامتِ کار است۔ آن اندر هم کار می کنند و بیرون هم همین چهار بازو دارنده شکل است۔ در دستهای آن ناقوس،(शंख) چرخ، (चक्र) گرز(गदा)و گلِ نیلوفر (कमल) از تسلسل، اعلانِ پیش قدمیِ بطرفِ منزلِ حقیقی، آغازِ وسیله، نفس کشی و شفاف بی غرض عملی، محض علاماتِ صلاحیت اند۔

همین وجه است که آن را در شکلِ چهار بازو دیده هم ارجن آن را در شکلِ انسانی هم یافت چهار بازو نامِ طریقِ خاص است که عظیم انسان بذریعۂ این از جسم و شکل کار می کنند،نه که چهار دست دارنده شری کرشنی بودند۔شری بهگوان گفتند

شری بهگوانُ اواچ

سپـــدُرُدَرْش مَـــدَیْ رُوپَـــیْ دَرَشْـــٹْ وَان سِـــیْ یَـــنْ مَـــمْ
دَیْـــوا اَپْیَسْیـــه رُوپَسیـــه نِتْیـــه دَرْشَـــنْ کَـــانکشِـــنَـــیْ(۵۲)

श्री भगवानुवाच

सुदुर्दर्शमिदं रूपं दृष्टवानसि यन्मम।
देवा अप्यस्य रूपस्य नित्यं दर्शनकांक्षिण:॥ ५२॥

مرد کامل شری کرشن گفتند۔ ارجن! این شکلم برای دیدار بی حد کمیاب است، چنانکه تو دیده ای، زیراکه دیوتا هم همیشه خواهش دیدارِ این شکل می دارند۔ در حقیقت همه مردمان فقیر (संत) را نمی شناسند۔ محترم سنگی مهاراج روشن ضمیر مکمل انسان بودند، ولی مردمان آنها را دیوانه می فهمیدند۔ چند شریف النفس مردمان را الهام شد که این مرشدِ کامل اند، محض ایشان آن را از دل قبول کردند ، مقامش را حاصل کردند و نجاتِ خویش حاصل کردند۔ همین شری کرشن هم می گویند که مردمانیکه در دلِ شان دولتِ روحانی بیدار است آن دیوتا حضرات هم همیشه خواهشِ دیدارِ این شکل می دارند۔ پس چه

یگ صدقه یا از مطالعۂ وید شما را می تواند دید؟ بر این آن مردِ کامل می گویند۔

نَـــاهَـــیُ وَیـــدَیـــرن تَپَسَـــا نـــه دَانَیـن چـــه چَیُـجیــه یَـــا
شَـــکُیــــه اَیَـــو وِدّهُـــوُ دَرَشُـــٹُـــو دَرَشـٹ وَانسِیُ مَـــا یَتَهـــا(۵۳)

नाहं वेदैर्न तपसा न दानेन च चेज्यया।
शक्य एवंविधो द्रष्टुं दृष्टवानसि मां यथा।। ५३।।

نه از وید ها، نه از ریاضت، نه از صدقه، نه از یگ من برای چنین دیدار سهل الحصول ام، همچنانکه تو دیدار کرده ای پس چه طریقِ دیدارِ شما نیست۔ آن مردِ کامل می گویند که یك طریق است۔

بهَـکُتَیَـــا تَـوُنَـنُیــه یَـــا شَـکُیـــه اَهَـمَیُـو وِدّهُـوسَـرُجُنُ
گَیَـاتُـو دَرَشُـٹُـو چـه تَـتْ تَـوَیُـن پَـرُوَیُشٹُو چـه پَـرَنْتَپْ(۵٤)

भक्त्या त्वनन्यया शक्य अहमेवंविधोऽर्जुन।
ज्ञातुं द्रष्टुं च तत्त्वेन प्रवेष्टुं च परंतप।। ५४।।

ای عظیم ریاضت کش ارجن! بذریعۂ بندگی لاشریك یعنی بجز من دیگر دیوتا را یاد نکرده شده از عقیدتِ لا شریك من چنین برای دیدارِ روبرو برای دانستنِ مجسم از عنصر و برای حصول هم سهل الحصول ام، یعنی واحد آسان ذریعۂ حصولِ آن محض بندگیِ لا شریك است، در آخر علم هم در بندگیِ لا شریك تبدیل می شود، چنانکه گزشته در بابِ هفتم ظاهر است۔ آن قبل از این گفته اند که بجز تو کسی هم نتوانسته است که دیدار کند نمی تواند که دیدار کند۔ ولی این جا می گویند که از بندگی لا شریك نه صرف دیدارِ من می تواند کرد، بلکه معلوماتِ مجسم ، و مقامم را هم حاصل می تواند کرد۔ یعنی ارجن نامِ لاشریك عقیدت مند است۔ نامِ یك حالت است۔ عشق هم ارجن است۔ در آخر مالكِ جوگ شری کرشن می فرمایند۔

مَـــتْ کَـــرَمْ کَـــرُنَـــمْ تَپْ رَمُـــو مَـــدْبهَـــکْتَـــیُ سَـــدْنگ وَرجِتَـــیُ
نَـرُوَی رَیُ سَـــرَوُ بهُـوتَـیُ شُـویــه سَی مَـامَی تِی پَـانْدُوُ(۵۵)

मत्कर्मकृन्मत्परमो मद्भक्त: सङ्गवर्जित:।
निर्वैर: सर्वभूतेषु य: स मामेति पाण्डव।। ५५।।

ای ارجن انسانیکه بذریعۂ من برای هدایت کرده عمل یعنی معینه عمل، برای یگ عمل می کند، حاملِ من شده می کند آنکه بندۂ لا شریكِ من است ولی از صحبت متاثر مانده شده آن عمل تمام نمی تواند شود، لهٰذا هر که از اثر صحبت پرهیز کرده निर्वैर: सर्वभूतेषु درهمه جانداران دینوی از احساسِ عداوت مبرا است، او مرا حاصل می کند۔ پس چه ارجن جنگ کرد؟ عهد کرده چه او "جیدرته" जयद्रथ وغیره را کشت؟ گر نه کشتی پس دیدار معبود هم او را میسر نه شدی ،چون ارجن دیدار کرده است، از این ثابت است که در گیتا یك شلوك هم چنین نیست آنکه حمایتِ قتلِ و غارتِ بیرونی بکند۔ آنکه هدایت کرده طریقِ کارِ یگِ عملی را در عمل خواهد آورد، هر که با خلوصِ لا شریك جزاین دیگر را یاد نخواهد کرد، هر که از صحبتِ اثر منقطع خواهد شد۔ پس جنگ چه طور است؟ چون با شما کسی هم نیست پس شما جنگ از که خواهید کرد؟ مردیکه در همهِ جانداران دنیوی از احساسِ عداوت و دشمنی مبرا است، و از دل هم خیال نمی دارد که کسی را تکلیف بدهد همین مرا حاصل می کند۔ پس چه ارجن جنگ کرد؟ (چنین) هرگز نیست۔

در حقیقت از اثر صحبت جده شده چون شما در غور و فکرِ لا شریك مشغول می شوید وعملِ یگِ معینه رامی کنید۔ در آن وقت سدِ راه شوندگان حسد، عداوت، خواهش ،غصه وغیره ناقابلِ تسخیر دشمن در شکلِ سد بندی پیش هم اند بر آنها قابو یافتن هم جنگِ حقیقی است۔

☆☆☆

مغز سخن

در ابتدای این باب ارجن گفت ای بنده نواز آب و تابِ شما را از تفصیل شنیدم و از آن فریفتگیِ من ختم شد، تاریکیِ نادانی قطع شد، ولی چنانکه شما گفته اید که من هر جگه جلوه گرام این را می خواهم که روبرو ببینم گر این دیدار برای من ممکن است پس مهربانی کرده، تکلیف برداشته دیدارِ حقیقی شکلِ خویش مرا بد هید۔ ارجن دوست عزیز بود، لا شریك خدمت گزار بود، لهٰذا مالكِ جوگ شری کرشن بلا اختلافی فوراً دیدارِ خویش دادند که اکنون در من ایستاده بنات النعش (सप्तर्षि) وحضراتِ قبل از این شونده را هم به بین برهما ब्रह्मा و و شنو را ببین در هر طرف جلوه نما جلالم را ببین۔ در جسمِ من بریك مقام قایم شده این جهانِ متحرك و ساكن را به ببین ولی چشمهای ارجن خیره شدند۔ همچنین مالكِ جوگ شری کرشن تاسه شلوکها جلوهٔ خویش دادند ولی ارجن را چیزی هم نظر نیامد۔ همه شوکتها، در مالكِ جوگ (شری کرشن) آن وقت هم بودند،۔ ولی ارجن را آن مانندِ یك عام انسان نظر می آمدند، پس همچنین دیدار داده شده مالكِ جوگ شری کرشن یك بیك قرار می یابند و می گویند۔ ارجن از این نظرها تو نمی توانی که دیدارم بکنی، از عقلِ خویش نمی توانی که شناختم بکنی ،شناختم ممکن نیست۔ اکنون من ترا نظری عطا می کنم که از او می توانی دیدارم بکنی، بنده نواز از پیش هم ایستاده بودند۔ ارجن دید، در حقیقت دید، بعد از دیدار برای خامی های معمولی التجای معافی کرد و آن در حقیقت خامیها نبودند۔ مثلاً! ای بنده نواز من شما را گاه کرشن یاد و و گاه دوست گفته ام برای این مرا معاف بکنید۔ شری کرشن معاف هم کردند زیرا که التجای ارجن منظور کرده آن در شکلِ معتدل بر گردند، تلقینِ صبر کردند۔

در حقیقت کرشن گفتن قصور نبود، آن سیاه (نمکین)بودند چنانچه سپید (خوبرو) چطور گفته شدندی؟ (این حقیقت است که) در خاندانِ یاد و پیدا شده

بودند۔ و شری کرشن خود را هم دوست می گفتند۔ در حقیقت هر ریاضت کش عظیم انسان را در ابتدا چنین می فهمد، چندان ایشان را از شکل و صورت مخاطب می کنند و چندان از مطابقتِ نامِ ایشان نام می برند و چندان ایشان را همسرِ خود می فهمند۔ و شکلِ حقیقیِ آنها نمی فهمند۔ چون ارجن شکلِ بعید القیاسِ ایشان را فهمید که این نه سیاه و سپید اند نه از خاندانی اند نه از کسی دوستی هم می دارند و همسری آن هم نیست پس دوستی چگونه است؟ ویکسا نیت چه چیز است؟ این شکلِ بعید القیاس می دارند وآنرا که این خود دیدار بدهند همین اینها را می بیند، لهٰذا ارجن برای ابتدائی غلطی های خویش التجای معافی کرد۔

سوال پیدا می شود که گر کرشن گفتن جزم است پس وردِ نام آن چه طور کرده شود؟ و برای این ورد شری کرشن خود تلقین کردند، آن طریقِ ورد که گفتند، از همین طریق شما فکر و یاد بکنید۔ آنست:– 'ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म व्याहरन्मामनुस्मरन्' اوم مترادفِ معبودِ لافانی است۔ ओ अहम् स ओम آنکه هر جگه موجود است۔ و آن اقتدار درمن پوشیده است۔ همین است مطلبِ اوم۔ شما وردِ این بکنید و تصورم بدارید۔شکلِ خویش و نامِ اوم فهمانید ند۔

ارجن گزارش کرد که دیدارِ شکل چهار بازوان بدهید شری کرشن در همین شکلِ اعتدال تبدیل شدند چنانکه قبل از این بودند۔ ارجن گفت بنده نواز! این لطیف شکلِ انسانیِ شما را دیده اکنون من در حالتِ قدرتی آمده ام۔ گزارش بود برای دیدار شکلِ چهار بازوان، نمودند 'मानुषं रूप' شکلِ انسانی در حقیقت دائمی نسبت یا بنده جوگی از جسم اینجا نشسته است بیرون از دستِ هر دو کار میکند و با این از باطن بیدار شده از هرجای که عقیدت مندان یاد می کنند، باهم همه جا در دلِ آن همه بیدار شده در شکلِ محرك کار می کند۔ دست علامتِ کار کردنِ اوست همین شکلِ چهار بازوان चतुर्भुज است۔

شری کرشن گفتند۔ ارجن بجز تو نه کسی این شکلم را نتوانسته است که بیند در مستقبل هم نمی تواند که بیند پس گیتا برای ما بی کار است؟ ولی چنین نیست۔ مالكِ جوگ می گویند یك طریق است هر که بندهٔ لا شریكِ من است، جز من دیگری را یادنه کرده شده مسلسل در فکرِ من مشغول شونده است، بذریعهٔ

بندگیِ لا شریك او من برای دیدارِ روبرو (چنانکه تو دیده ای) برای از عنصر دانستن، و برای داخله یافتن هم سهل الحصول ام یعنی ارجن بندۂ لا شریك بود، (अनुराग) انسیت ،شکلِ شستۂ بندگی است۔ تعلق بمطابقِ معبود، 'मिलहिं न रघुपति बिनु अनुरागा।' از انسیت (अनुराग) خالی انسان نه گاهی حاصل کرده است نمی تواند که حاصل بکند، گر انسیت نیست پس کسی لاکه جوگ کند۔ ورد کند، ریاضت کند، صدقه دهد آن (معبود) حاصل نمی شود۔ لهٰذا بمطابقِ معبود انسیت یا عقیدتِ لا شریك نهایت ضروری است۔

در آخر شری کرشن گفتند که ارجن بذریعۂ من هدایت کرده عمل را کن۔ لا شریك بندۂ من شده ، در پناهم آمده ولی از اثرِ صحبت منقطع شده (این کار را کن) زیرا که در اثرِ صحبت عمل نمی تواند که بشود۔ لهٰذا اثرِ صحبت در خاتمۂ این عمل خلل پیدا می کند۔ هر که از خیالِ عداوت مبرا است۔ همین مرا حاصل می کند۔ چون اثر صحبت نیست آنجا که بجز من دیگری نیست، در ذهن ارادۂ دشمنی و نفرت هم نیست، پس جنگ چطور ممکن است؟ در دنیا زد وخورد؟ عموماً می شوند ولی کا میاب فتح مندگان هم نمی شوند، ناقابلِ تسخیر دشمنِ دنیوی را از سلاحِ لا تعلقی منقطع کرده در معبودِ اعلیٰ ترین داخله یافتن هم فتحِ حقیقی است، در عقبِ آن شکست نیست۔

در این بابِ اول مالكِ جوگ ارجن را نظرِ خاص عطا کردند و پس از این دیدارِ شکلِ عالمیِ خویش عطا کردند لهٰذا

چنین تمثیلِ "شری مدبھگود گیتا" دربارۂ اوپنیشد و علمِ تصوف و علمِ ریاضت در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ "جوگِ دیدارِ مظاهرِ کائنات"، بابِ یازدهم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلد محترم پرم هنس پرمانند جی مهاراج اند نوشته شده تشریحِ "شری مدبھگود گیتا" یعنی در "یتهارتھ گیتا" بنامِ "جوگِ دیدارِ مظاهرِ کائنات" विश्वरूप दर्शन योग بابِ یازدهم مکمل شد۔

هری اوم تت ست

اوم شری پرماتمنی نمه

باب دوازدهم

در آخر بابِ یازدهم شری کرشن بارها زور دادند که ارجن! این شکلم که تودیدار کردی این را قبل ازین بجز تو دیگر کس ندیده است نه در مستقبل کسی می تواند که ببیند۔ من نه از ریاضت نه از یگ ونه از صدقه هم، برای دیدن سهل الحصول ام، ولی بذریعۀ بندگیِ لا شریك یعنی بجز من بر دیگر مقام عقیدت منتشر نشود، مسلسل مانند موجِ روغن بذریعۀ تصورم همچنین که تودیدار کردی، من ظاهراً برای دیدار و از عنصر برای مجسم دانستن و برای حصولِ نسبت هم سهل الحصول ام ۔ لهٰذا ارجن! مسلسل فکرِ من هم کن، عقیدت مند شو، در اختتامِ باب آنها گفته بودند، ارجن! تو بذریعۀ من معین کرده شده عمل را هم کن، 'मत्परम:' بلکه از من منسوب شده ازبندگی لا شریك هم وسیلۀ حصولش است۔ بر این سوالِ ارجن قدرتی بود که مردمانیکه عبادتِ لافانی وغیر مرئی می کنند و آنکه مشکّل پرستشِ شما می کنند در این هر دو بهتر که است؟

این جا این سوال را ارجن بارِ سوم قایم کرده است۔ در بابِ سوم گزارش کرده بود که بنده نواز! گر شما به نسبت بی غرض جوگِ عملی سانکهی जوگ را بهتر می فهمید پس مرا در اعمالِ خوفناك مبتلا چرا می کنید؟ بر این شری کرشن گفته بودند که ارجن! خواه راهِ بی غرض جوگِ عملی پسند آیدیا راهِ علمی،از هر دو نظریات کارِ عمل لازمی است۔ باوجود این هر که بر حواس زبر دستی (हट) قابو کرده از دل موضوعات را یاد می کند آن مغرور است،عالم نیست۔ لهٰذا ارجن !تو عمل کن۔ کدام عمل بکنیم؟تو 'नियतं कुरु कर्मत्वम्' معینه عمل بکن عملِ معینه چیست؟ پس گفتند طریقِ کار یگ هم واحد عمل است۔ طریقِ یگ هم بیان کردند آنکه خاص طریقِ عبادت و غور و فکر است، از معبود نسبت دهاننده طریقِ کار است۔ واین طریق از معبود نسبت می دهاند۔ چون در بی غرض راهِ عملی و در راهِ علمی در هر دو هم عمل کردن است، برای یگ عمل کردن است وطریق هم یك است۔ پس فرق چیست؟ عقیدت مند اعمال

را وقف کرده، بر معبود منحصر شده برای یگ در عمل مشغول می شود، دیگر سانکھی جوگی (सांख्योगी) قوتِ خویش را فهمیده (بر خود منحصر شده) درهمین عمل مشغول می شود و مکمل محنت می کند۔

درباب پنجم ارجن دیگر بار سوال کرد بندہ نواز! شما گاهی بذریعۂ سانکھی (सांख्य)(یعنی علم) تعریفِ عمل می کنید و گاه از وسیلۂ خود سپردگی عظمتِ بی غرض جوگِ عملی بیان می کنید۔ در این هر دو بهتر کدام است؟ تا این جا ارجن فهمیده بود که از هر دو نظریات عمل ضروری است باز هم او می خواهد که در این هر دو، راهِ بهتر بچیند۔ شری کرشن گفتند ارجن! از هر دو نظریات عمل کنندگان حصولم هم می کنند۔ ولی (سانکھی مارگ सांख्य मार्ग) بنسبت راهِ علمی بی غرض راهِ عملی بهتر است بغیر عزم بی غرض جوگِ عملی کرده نه کسی جوگی می شود نه عالم، (علمی یوگ सांख्ययोग) مشکل است، در این مشکلات بسیار اند۔

این جا بارِ سوم ارجن همین سوال قایم کرد که بنده نواز! در شما از عقیدتِ لا شریك مشغول شوندگان و در عبادتِ غیر مرئی و لافانی (راهِ علمی सांख्यमार्ग)مشغول شوندگان، در این هر دو بهتر که است؟ارجن گفت

ارجن اواچ

اَیُوْ سَتَتْ یُکْتَا یے بهَکْتَاس تَوَا پَرْیُپَاس تَیْ
یے چَاپْیَکْشَرَمْ وَیَکْتَیْ تَیْشَاکَیْ یُوگْوِتَّمَا(۱)

अर्जुन उवाच

एवं सततयुक्ता ये भक्तास्त्वां पर्युपासते।
ये चाप्यक्षरमव्यक्तं तेषां के योगवित्तमाः॥ १॥

ای وی (एवं)یعنی چنین اکنون آن طریق که شما بیان کردید بمطابقِ همین طریق از بندگیِ لا شریك پناهِ شما گرفته از شما مسلسل وابسته کرده، پرستشِ شما خیلی خوب می کنند و دیگرآن مردمان که پناهِ شما نگرفته با آزادیِ مکمل بر خود منحصر شده همین شکل غیر مرئی و لافانی را می پرستند که د رآن وجودِ شما است۔

چنین هر دو عقیدت مندان افضل تر دانندۂ جوگ که است؟ بر این مالکِ جوگ، شری بهگوان فرمودند

شِرِیٰ بهگَوان اُوَاچ

مَیّــا وَیْشیــه مَنُــو یِنــه مَــا نِتْیــه یُکْتَــا اُپَــاستَــیٰ

شَــرَدْدَیَــا پَــرَیُــوپیَتَــاس تَــیٰ مَــیٰ یُکْـتْ تَمَــا مَتَــا(۲)

श्री भगवानुवाच

मय्यावेश्य मनो ये मां नित्ययुक्ता उपासते।

श्रद्धया परयोपेतास्ते मे युक्ततमा मता:।। २।।

ارجن! با یکسوئی در من دل داشته مسلسل از من وابسته شده چنین عقیدت مند مردمان که از اعلیٰ تعلق دارنده حاملِ بر تر عقیدت شده مرا یادمی کنند۔ آن در نگاهم در همه جوگیان هم اعلیٰ تر جوگی قابلِ قبول اند۔

یــه تَــوُکشَــرَمُ نِــرْدَیْــش یَــمْ وَیَــکْتَــیُ پَــرْیُپَــاس تَــیٰ

سَــرُوَتْــر گَــمْ چِنْتَیــه چــه کُوتَسْتــه مَچَلَــیٰ دْهورْوَمْ(۳)

سَــنْ نِیَــمْ یَیْــنْــدِرِیــه گْــرَام سَــرُوَتْــر سَــمْ بُــدهیَــیٰ

تَــی پَــرَاپ نُــووَنْتِــیٰ مَــامَیْــو سَــرَوْ بهُوت هِیْتَــیٰ رَتَــا(٤)

ये त्वक्षरमनिर्देश्यमव्यक्तं पर्युपासते।

सर्वत्रगमचिन्त्यं च कूटस्थमचलं ध्रुवम्।। ३।।

सन्नियम्येन्द्रियग्रामं सर्वत्र समबुद्धय:।

ते प्राप्नुवन्ति मामेव सर्वभूतहिते रता:।। ४।।

انسانیکه گروهِ هواس را خاطر خواه قابو کرده، از غور و فکرِ دل و عقل بی حد ماورا، در ذره ذره موجود، لا بیان، همیشه یکسان مانده، دائمی، مستحکم، غیر مرئی، غیر مشکّل، و لافانی معبود را می پرستند، در خیر خواهی همه جانداران مشغول اند در همه احساسِ مساوی دارندگان آن جوگی حضرات هم مرا هم حاصل می کنند۔ مذکوره بالا صفاتِ معبود از من جدا نیستند ولی

کَلَیٔ شُوس دِھکتَرس تَیشَام وَیکتَا سَکت چَیت سَام
اَوَیکتَا هِیٔ گَتِیر دُکهَیٔ دَیهه وَدِیٔ بهَرواپ یَتَیٔ(۵)

क्लेशोऽधिकतरस्तेषामव्यक्तासक्तचेतसाम्।
अव्यक्ता हि गतिर्दुःखं देहवद्भिरवाप्यते॥ ५॥

مردمانیکه از آن غیر مرئی روحِ مطلق منسوب طبیعت دارندگان اند، در ریاضت، آنها زیاده تکلیف است، زیرا که بر جسم غرور کنندگان، از (چنین مردمان) آن از غیر مرئی تعلق دارنده حالت با تکلیف حاصل کرده می شود،، تا وقتیکه احساسِ جسم موجود است حصولِ غیر مرئی دشوار است۔

مالکِ جوگ شری کرشن مرشد بودند۔ وجودِ معبودِ غیر مرئی در آن بود آن می گویند که ریاضت کشیکه در پناهِ عظیم شخص نه رفته قوتِ خویش فهمیده پیش قدمی میکند(و می فهمد) که من دراین حالت ام و بعد از این در آن حالت خواهم رفت من جسمِ غیر مرئیِ خود را حاصل خواهم کرد، آن شکلم هم خواهد شد، من همان ام، چنین اند یشیده حصولِ انتظار نه کرده جسمِ خویش را هم 'सोऽहं' من همان ام می گوید همین در این راه سدِ عظیم است او (दुःखालयम् अशाश्वतम्) این فانی جسم خانۂ تکلیف است)در این خیال گرفتار شده بر یکجا قیام می کند ولی هر که در پناهم آمده می رود۔ آن

یه تُو سَروَانِیٔ کَرمَانِیٔ مَیَیٔ سَنْ یَس سَی مَتْ پَرَا
اَنَنْ یَینَیْو یُوگیَن مَا دهَیَا یَنْت اُوپَهاستَیٔ(۶)

ये तु सर्वाणि कर्माणि मयि संन्यस्य मत्पराः।
अनन्येनैव योगेन मां ध्यायन्त उपासते॥ ६॥

آنکه بر من منحصر شده اعمال یعنی عبادت را در من سپرد کرده با خلوصِ لاشریك جوگ یعنی بذریعۂ طریقِ کارِ عبادت مسلسل غور و فکر کرده شده یاد می کنند

تَیشَا مَهَیٔ سَمُودهَرتَا مِرتیُو سَنْسَار سَاگرَات
بَهوَمِیٔ نَچِیرَات پَارتهه مَیَّا وَیشِتْ چَیت سَام(۷)

तेषामहं समुद्धर्ता मृत्युसंसारसागरात्।
भवामि नचिरात्पार्थ मय्यावेशितचेतसाम्॥ ७॥

محض آن بندگان را که درمن طبیعت می دارند من جلد از جلد از این دنیا که تمثیلِ مرگ است نجات دهاننده می شوم، چنین ترغیبِ شلْقِ طبیعت و بر طریق مالكِ جوگ روشنی می افگنند۔

مَیْیَیْــو مَــنْ آدهَــتْ سَــوْ مَیَــیْ بُــدّهــی نِیْــوَیْشیــــه
نِــیْ وَسِیْــش یَسِــیْ مَیْیَیْــو اَتْ اُردهَــوْ نـــه سَنْ شَــیْ(۸)

मय्येव मन आधत्स्व मयि बुद्धिं निवेशय।
निवसिष्यसि मय्येव अत ऊर्ध्वं न संशय:।। ८।।

لهٰذا ارجن! تو درمن دل دار، درمن هم عقل را منحصر کن بعد از این تو درمن هم مقام حاصل خواهی کرد، در این قدری هم شك نیست، گر دل و عقل هم نمی توانی که (درمن) بداری (چون قبل از ین هم ارجن گفته بود که بر دل قابو کردن در نظرم مانند بر موجِ باد قابو کردن بی حد مشکل است) بر این مالكِ جوگ شری کرشن می فرمایند۔

اَتـــهْ چِــتْ تَــیْ سَــمَــادَهــاتُــو نــه شَکْنُــوشِــیْ مَیِــیْ اِسْتهَــرَمْ
اَبهْیَــاس یُــوگیْــن تَتُــو مَــامِیْــچ چهــاپ تُــو دَهــنَــنْــجَــی(۹)

अथ चित्तं समाधातुं न शक्नोषि मयि स्थिरम्।
अभ्यासयोगेन ततो मामिच्छाप्तुं धनंजय।। ९।।

گر تو در این قادر نیست که دل را درمن از طریقِ مستحکم قایم کنی، پس ای ارجن! بذریعهٔ ریاضتِ جوگ خواهشِ حصولم کن (به هرجای که طبیعت برود از آنجا کشیده آنرا در عبادت، غور و فکر قایم کردن، نامِ این ریاضت است) گر این هم از تو نه شود پس۔

اَبهْیَــاسَــی پَیْــس مَــرْتهَــوْ سِــیْ مَــتْ کَــرَمْ پَــرْمُــو بهَــوْ
مَــدْرَتــهْ مَپِــیْ کَــرْمَــانِــیْ کُــرْوَنْ سِــدّهِــیْ وَمْوَاپ سَیــه یَسِیْ(۱۰)

अभ्यासेऽप्यसमर्थोऽसि मत्कर्मपरमो भव।
मदर्थमपि कर्माणि कुर्वन्सिद्धिमवाप्स्यसि।। १०।।

گر تو در ریاضت کردن هم مجبور است، پس محض برایم عمل کن یعنی

برای عبادت مستعد بشو، چنین برای حصولم سلوكِ اعمال کرده شده، کامیابیِ حصولم را هم حاصل خواهی کرد۔ یعنی چون عملِ ریاضت هم گر دشوار شود پس بر راهِ ریاضت گامزن شو۔

آتھَـیٔ تَـدْپَیـه شَـکْتُـوس پـیٔ کَـرْتُـو مَـدْھوْ گمَـاشـرِتَـیٔ
سَـرَوْ کَـرَمْ پھَـلْ تِیَـاگَـیٔ تَتَـیٔ کُـرُو یَتَـاتـمَـوَان(۱۱)

अथैतदप्यशक्तोऽसि कर्तुं मद्योगमाश्रित:।
सर्वकर्मफलत्यागं तत: कुरु यतात्मवान्॥ ११॥

گر این را مکمل کردن هم قاصر شوی، پس ثمرۂ همه اعمال را ترك کن یعنی خیالِ سودوز یان را ترك کرده 'मद्योग' از مددِ بندگیِ من یعنی در پناهِ چنین عظیم انسان برو هر که با خود سپردگی از روح تعلق میدارد، از آن ترغیب حاصل کرده عمل از خود صادر خواهد شد باخودسپردگی اهمیت ترك کردنِ ثمرۂ عمل را بیان کرده شده مالكِ جوگ شری کرشن می فرمایند۔

شِـرِیُیُـو هِـیٔ گیَـانَـمْ بَھیَـاسُـوج جَھـانَـاد دھیَـانَـیٔ وِشِشْیَتَـیٔ
دِھیَـانَـات کَـرَمْ پَھلْ وَیَـاگَـاس تَیَـاگَـاچ چِھنْتِیٔ نَنْتَـرَمْ(۱۲)

श्रेयो हि ज्ञानमभ्यासाज्ज्ञानाद्ध्यानं विशिष्यते।
ध्यानात्कर्मफलत्यागस्त्यागाच्छान्तिरनन्तरम्॥ १२॥

از ریاضتیکه محض بر طبیعت قابو می کند از راهِ علم(ज्ञान मार्ग) در عمل مشغول شدن بهتر است۔ بمقابلۂ از وسیلۂ علمی عمل را شکلِ عملی دادن، تصور بهتر است، زیرا که در تصور معبود هم می ماند۔ از تصور هم ایثارِ ثمرۂ همه اعمال بهتر است، زیرا که برای معبود با خود سپردگی هم بر جوگ نظر داشته شده از ترك کردنِ ثمرۂ عمل ذمه داری خیر خواهی شان بر معبود می شود ،لهٰذا از این ایثار او فوراً هم سکونِ اعلیٰ را حاصل می کند۔

تا اکنون مالكِ جوگ شری کرشن گفتند که عبادتِ غیر مرئی کننده، از راهیِ علم، با خود سپردگی عمل کننده بی غرض عملی جوگی بهتر است ۔ هر دو یك هم عمل می کنند ولی در راهِ جوگیِ علم خلل زیاده است۔ ذمه داریِ سود و

زیانِ او بر همین می ماند، و عقیدت مند یکه خود را سپرد می کند، ذمه داریِ او بر عظیم انسان می شود۔ لهٰذا او بذریعهٔ ایثارِ ثمرهٔ عمل جلد از جلد سکون را حاصل می کند۔ اکنون شناختِ با سکون انسان می گویند۔

اَدهَیَش ٹا سَرَوْ بهُوتانا مَیْت رَیْ کَرُون اَیو چه

نِرمَمو نِرهَنکارَیْ سَمْ دُکه سُکهی شَمِی(۱۳)

अद्वेष्टा सर्वभूतानां मैत्रः करुण एव च।

निर्ममो निरहंकारः समदुःखसुखः क्षमी।। १३।।

چنین سکون یافته آن انسان که در همه جانداران از خیالِ حسد و عداوت پاك است محبوبِ همه و بلا وجه مهربان است و آنکه از شفقت مبرا از تکبردور، تکلیف و آرام یافته مساوی و صابر است۔

سَنتُشٹَیْ سَتَتَیْ یوگِیْ یَتات مَا دَرَڑْ نِش چَیْ

مَیْیَرْ پِتْ مَنو بُدهِیر یو مَدبهَکتَیْ سَمَیْ پرِیَیْ(۱٤)

संतुष्टः सततं योगी यतात्मा दृढनिश्चयः।

मय्यर्पितमनोबुद्धिर्यो मद्भक्तः स मे प्रियः।। १४।।

هر که مسلسل از مقام جوگِ اعلیٰ وابسته است، در سود و زیان مطمئن است، بادل و حواس بر جسم قابو می دارد، مستحکم اراده دارنده است، دل و دماغِ خود را بحوالهٔ من کننده بندهٔ من مرا عزیز است۔

یَسْمَان نو دِوَجتَیْ لوکو کوکان نودِوَج تَیْ چه یه

هَرشَا مَرشَبهٔ یودَیْ گیرمُکتو یه سه چه مَیْ پرِیَیْ(۱۵)

यस्मान्नोद्विजते लोको लोकान्नोद्विजते च यः।

हर्षामर्षभयोद्वेगैर्मुक्तो यः स च मे प्रियः।। १५।।

آنکه از و جانداری را هم بی قراری نمی شود و خودهم از جانداری بی قرار نمی شود خوشی، غم خوف و از همه تکالیف آزاد است۔ آن بنده مرا عزیز است۔

برای ریاضت کشان این شلوك بی حد افادی است۔ آنها را باید که چنین

بمانند که بذریعۂ شان دل آزاری کسی نه شود۔ این قدر عمل ریاضت کش می تواند که بکنند ولی دیگر مردمان این طریق را قبول نخواهند کرد۔ پس اینها دنیادار اند ۔ هر چه هم خواهند گفت (از الفاظِ خود) شعله باری خواهند کرد۔ولی راه رو را باید که در دلِ خود بذریعۂ شان (از ضربِ شان) هم متزلزل نشود، در غور و فکر مشغول شود، تسلسل منقطع نشود مثلاً خود شما باقاعده بر خیابان بجانبِ چپ می روند۔ و کسی که از می خورده می راند از او حفاظتِ خویش کردن ذمه داریِ شما ست۔

اَنَپیَك شَـیُ شُـچِـرُ دَکْـش اُودَاسِیْـنُو گَـتْ وَیَتهَـیُ
سَـرُوَارَمْ بهَپْ رِیْتِیَـاگِـیُ یُـو مَدْ بهَکْتَیُ سه مَیُ پِرُیَیُ(۱٦)

अनपेक्षः शुचिर्दक्ष उदासीनो गतव्यथः।
सर्वारम्भपरित्यागी यो मद्भक्तः स मे प्रियः॥ १६॥

انسانیکه از خواهشات مبرا و از هر لحاظ طاهر است(दक्षः)۔ یعنی در عبادت ماهر است۔ (چنین نیست که در دز دیدن ماهر است در خیالِ شری کرشن عمل یك هم است، عملِ معینه عبادت و غور و فکر هر که در آن ماهر است) هر که از موافق ومخالفت مبرا است، از تکالیف آزاد است۔ همه ابتدا را ترك کننده آن بندۂ من مرا محبوب است۔ یك طریق هم که قابلِ عمل است۔ بذریعۂ او برای آغاز کردن باقی نمی ماند۔

یُـون هَـرُش یَتِـیُ نـه دُوَیُـش ٹِیُ نـه شُوچِتِیُ نه کَانك شَتِیُ
شُبهَـا شُبـهُ پَـرِیُ تِیَـاگِیُ بهَکْتِیُ مَـانَیـه سه مَیُ پِرُیَیُ(۱۷)

योन हृष्यति न द्वेष्टि न शोचति न कांक्षति।
शुभाशुभपरित्यागी भक्तिमान्यः स मे प्रियः॥ १७॥

آنکه نه گاهی خوش می شود، نه کینه می دارد ،نه غم زده می شود، نه خواهش هم می کند، هر که ثمرۂ همه اعمالِ مبارك و نامبارك را ترك کننده است، بهر جای که مبارك، چیزی دیگر نیست، نامبارك باقی نیست،حاملِ این بندگیِ بلندی، آن انسان مرا عزیز است۔

سَـمَـیُ شَتَـرُوُ چـه مِتْـرَیُ چـه تَتهـاُ مَـانَـاپ مَـان یُـو
شِیُتُـو شَـنُ سُـکـه دُکهَی شُـو سَـمَی سَـڈْنگ وِوَرْجِتَیُ(۱۸)

सम: शत्रौ च मित्रे च तथा मानापमानयो:।
शीतोष्णसुखदु:खेषु सम: सङ्गविवर्जित:॥ १८॥

انسانیکه در دوست و دشمن و در عزت و ذلت مساوی است، وخصائل باطنی او کاملاً خاموش اند، هر که در مقابلۂ سردی، گرمی، آرام، تکلیف وغیره معتدل است و از تعلق (خواهش) خالی است و:-

تُـلُ لَـیُ نِـنْـداس تُـو تِیُـر مُـونِـیُ سَـنْتُـوش تُـو یَیُـن کَیُـنـچِیُـت
اَنِـکَیُتَـیُ اِسْتِهـر مَتِـیُ بهَـکْتِـی مَـامَـی پِـرِیَـیُ نَـرَیُ(۱۹)

तुल्यनिन्दास्तुतिर्मौनी संतुष्टो येन केनचित्।
अनिकेत: स्थिरमतिर्भक्तिमान्मे प्रियो नर:॥ १९॥

هر که مدح و مذمت را مساوی فهمنده است، آنکه برحد مقامِ فکرِ اعلیٰ رسیده حواسِ آن بادِل خاموش شده اند، او خواه در هر حال بشود، در پرورشِ جسم شدن سدا مطمئن است، هر که در خانۂ خویش از تعلق مبرا است۔ بر مقامِ بندگیِ اعلیٰ رسیده شده آن مستقل مزاج انسان مرا عزیز است۔

یـه تُـو دَهـمْـرِیَـا مَـرَتُ مِـنْـدَیُ یَتهُـوك تَـیُ پَـرُ یُـوپـاس تَـیُ
شَـرِدُ د دَهـانَـا مَـتُ پَـرَمَـا بهَکْتَـاس تَیُـس تِیُو مَـیُ پِـرِیَـا(۲۰)

ये तु धर्म्यामृतमिदं यथोक्तं पर्युपासते।
श्रद्दधाना मत्परमा भक्तास्तेऽतीव मे प्रिया:॥ २०॥

آنها که بر من منحصر شده حاملِ دلی عقیدت مردمان این مذکوره بالا آبِ حیاتِ دینی را خاطر خواه استعمال می کنند۔ چنین بندگان مرا بی حد محبوب اند۔

☆☆☆

در آخرِ بابِ گزشته مالكِ جوگ شری کرشن گفته بودند که ارجن ! نه کس حاصل کرده است نه در مستقبل حاصل خواهد کرد، چنانکه تو دید ، ولی از بندگی لا شریك ،ا ز انسیت هر که یاد می کند، او همچنین دیدارم می تواند کرد، و با عنصر مرا می تواند دانست و از من تعلق هم می تواند قایم کرد، یعنی معبود اقتداری است که حصولش کرده می شود۔ لهٰذا ارجن! عقیدت مند بشو۔

ارجن در این باب سوال قایم کرد که بنده نواز ! مردمانیکه از عقیدتِ لا شریك غور و فکرِ شما می کنند و دیگر آنکه عبادتِ غیر مرئی ولا فانی می کنند در این هر دو بهتر جوگ را داننده که است؟ مالكِ جوگ شری کرشن گفتند که این هر دو بمقامِ من می رسند مرا هم حاصل می کنند، زیرا که من غیر مرئی حقیقی شکل ام، ولی کسانیکه حواس را در قابو داشته شده و دل را از هر جانب منقطع کرده در معبودِ غیر مرئی را غب اند، در راهِ ایشان مشکلات زیاده اند۔ تا چون کاروبارِ جسم است۔ حصولِ شکلِ غیر مرئی هم تکلیف ده است۔ زیراکه شکلِ غیر مرئی دربندشِ طبیعت و در دورِ تحلیلش حاصل خواهد شد۔ قبل از این جسمش هم درمیانِ این خلل انداز می شود۔ من ام، من ام، من حاصل خواهم کرد گفته شده او بجانبِ جسمِ خویش هم راغب می شود او گنجائشِ گمراهی زیاده می دارد، لهٰذا ارجن ! تو همه اعمال را مرا سپرد کرده از بندگیِ لا شریك غور و فکرِ من کن۔ بندگانی که بر من منحصر شده، همه اعمال را بمن سپرده،جسمِ انسانی دارنده، من بذریعۂ تصورِ شکلِ جوگیِ مشکّل مانند موجِ روغن با تسلسل فکر می کنند۔ ایشان را من جلدهم از قلزم جهان نجات دهاننده می شوم لهٰذا راهِ بندگی بهتر است۔

ارجن درمن دل بدار۔ گر دل قایم نه شود باز هم کوششِ ریاضِ دل قایم کردن بکن گر طبیعت گم شود بازاو را کشیده قایم کن۔ گر تو در این عمل هم قاصر شوی پس هم عمل (कर्म) بکن، عمل یك است، عمل برای یگ۔ تو (कार्यम् कर्म) محض عمل بکن دیگر مکن، محض این کن، نجات حاصل شود خواه نشود، گر در این عمل هم قاصر شوی پس درپناه مرد روشن ضمیر، خود شناس، مبصر، انسانِ عظیم رفته ایثارِ ثمراتِ همه اعمال بکن از چنین ایثار کردن تو سکونِ اعلیٰ را حاصل خواهی کرد۔

بعد از این شناختِ بندۂ سکونِ کامل حاصل کننده، بیان کرده شده مالكِ جوگ شری کرشن گفتند۔ هرکه در همه جانداران از خیالِ عداوت مبرا است، هر که حاملِ همدردی است، رحم دل است، از تعلق و غرور دور است، آن بنده مرا عزیز است۔ هر که در تصورِ جوگ مسلسل آماده، خود شناس، خود کفیل است۔ آن بنده مرا عزیز است، نه از او کسی را بی قراری می شود او خود هم از کسی بی قرار نمی شود، چنین بنده مرا محبوب است هر که طاهر است، ماهر است از در دو غم دور است، هر که ایثارِ همه مخرج کرده نجات حاصل کرده است چنین بنده مرا عزیز است۔ همه خواهشات را ایثار کننده و مبرا از خیالاتِ مبارك و نامبارك، چنین بنده مرا محبوب است۔ هر که در مذمت و مدح یکسان و خاموش است۔ بادل حواس را خاموش و پرسکون می دارد و هر گز از پرورشِ جسم مطمئن نیست و از مقامِ رهائش هم دلچسپی نمیدارد و در حفاظتِ جسم هم دلچسپی نمیدارد چنین حق شناس و بندگی پرست انسان مرا محبوب است۔

چنین از شلوكِ یازدهم تا نوزدهم مالكِ جوگ شری کرشن بربود و باشِ بندۂ حاملِ جوگِ پرسکون روشنی افگندند، آنکه برای ریاضت کشان یك توفیق است۔ در آخر فیصله داده شده آنها گفتند۔ ارجن! از من وابسته شده، انسان های که مزین از عقیدتِ لا شریك این مذکوره بالا آبِ حیاتِ دینی را از احساسِ بی غرض با خوبی در سلوكِ خود می آورند۔ چنین عقیدت مندبندگان مرا بی حد محبوب اند، لهٰذا با خود سپردگی در این عمل مشغول شدن بهتر است۔ زیرا که ذمه داری سود و زیانش آن مرشدانِ مطلوب بر خود می گیرند۔

این جا شری کرشن شناختِ چنین انسان بیان کرده اند هر که بر مقامِ اعلیٰ فائز است و گفتند که در پناهش بروید در آخر ترغیبِ در پناهِ خویش آمدن داده، همسرِ آن مردمانِ عظیم خود را اعلان کردند(قرار دادند)۔ شری کرشن یك جوگی مرد کامل بودند۔ در این باب عقیدت را افضل گفته شد، لهٰذا نامِ این باب "علمِ عقیدت" مناسبِ حال است۔ لهٰذا

چنین تمثیلِ "شری مدبهگود گیتا" در بارۂ اوپنیشد و علمِ تصوف و علمِ ریاضت در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ "علمِ عقیدت" بابِ دوازدهم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلدِ پرم هنس پرمانند جی مهاراج اند، نوشته شده تشریحِ شری مد بهگودگیتا یعنی در "یتهارتھ گیتا" بنامِ "علمِ عقیدت" (भक्तियोग) بابِ دوازدهم مکمل شد۔

هری اوم تت ست

اوم شری پرماتمنی نمه

باب سیزدهم

در آغازِ گیتا دهرت راشتر سوال کرده بود که سنجی! در میدانِ دین (धर्म क्षेत्र) و در میدانِ عمل (कुरुक्षेत्र) از خواهشِ جنگ یکجا شده اولادِ من و پانڈوان چه کردند؟ تا اکنون این نگفته شد که آن میدان کجا است؟ ولی آن عظیم انسان که دربارۂ مقامِ این میدانِ جنگ گفتند، در این پیش کرده باب خود هم دربارۂ آن میدان فیصله می دهند که، آن میدان (क्षेत्र) در حقیقت کجا ست؟ شریٔ بهگوان گفتند

شِرِیٔ بهگَوَان اُواچ

اِنُدی شَریْرَیٔ کُونتَی شِیْترَمِتْیَی بهِیٔ دِهی یَتَیٔ

اَیٔ تَدهُوٗ وَیْت تِیٔ پَرَاهُوٗ شِیْتر گهَیٔ اِتِیٔ تَدِیٔ دَیٔ (۱)

श्री भगवानुवाच

इदं शरीरं कौन्तेय क्षेत्रमित्यभिधीयते।

एतद्यो वेत्ति तं प्राहु: क्षेत्रज्ञ इति तद्विद:॥ १॥

پسرِ کنتی! این جسم هم یك میدان است وهر که این را بخوبی می داند، آن عالمِ میدان در آن گرفتار نیست بلکه ناظمش است، چنین آن عنصر را ظاهر کنندگان مردمانِ عظیم گفته اند۔

این جسم یك هم است پس در آن میدانِ دین و میدانِ عمل، این دو میدان چه طور؟ در حقیقت در این یك جسم هم دو قدیمی خصائلِ باطن اند، یك خصلتِ پُر ثواب یعنی دولتِ روحانی است هر که از معبودِ اعلیٰ دینِ اعلیٰ نسبت می دهاند و دیگر دولتِ دنیوی است که تنظیم آن از نظریۂ ناپاك است و آنکه بر دنیای فانی یقین می دهاند، چون دولتِ دنیوی زیاده می شود پس همین جسم میدانِ عمل (कुरुक्षेत्र) می شود و ماینِ در همین جسم چون دولتِ روحانی زیاده می شود پس همین جسم میدانِ دین (धर्मक्षेत्र) گفته می شود۔ و این

سلسلۂ نشیب و فراز جاری می ماند، ولی از قربتِ رمز شناس عظیم انسان چون گر کسی بذریعۂ بندگیِ لا شریك در عبادت مشغول می شود، پس درمیانِ این هر دو خصائل، آغازِ جنگ فیصله کن می شود، از تسلسل عروجِ دولتِ روحانی و خاتمۂ دولتِ دنیوی می شود، چون دولتِ دنیوی کاملاً تمام می شود پس حالتِ دیدارِ معبودِ اعلیٰ می آید۔ پس با دیدار هم ضرورتِ دولتِ روحانی ختم می شود لهٰذا آن هم خود بخود در معبود تحلیل می شود۔ انسانیکه بندگی می کند از معبود نسبت حاصل می کند۔ دربابِ یادزدهم ارجن دید که بعد از جانب دارانِ کوروان، جانب دارانِ پانڈوان جنگجو هم، در مالكِ جوگ تحلیل می شوند و بعد از این تحلیل آنکه شکلِ انسان است، همین عالمِ میدان(क्षेत्रज्ञ) است۔ بعد از این ببینید۔

شِیُتـرگهَـیُ چَـاپِـیُ مـان وِدِهـیُ سَـرَوُ شَیُـت رَیُ شُـو بَهـارت
شَیُتـر شَیُتـری گهَـیُ یُـورگیَـانَـیُ یَـتُ تَجُ گیَـانَـیُ مَتَـیُ مَمُ(۲)

क्षेत्रज्ञं चापि मां विद्धि सर्वक्षेत्रेषु भारत।
क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोर्ज्ञानं यत्तज्ज्ञानं मतं मम।। २।।

ای ارجن! تو در همه میدان ها عالمِ میدان صرف مرا هم بدان یعنی من هم عالمِ میدان ام، هر که این میدان را می داند، او عالمِ میدان است۔ چنین آن مردمانِ عظیم می گویند آنکه او را بطورِ ظاهری می دانند و شری کرشن می گویند که من هم عالمِ میدان ام یعنی شری کرشن هم مالكِ جوگ هم بودند۔ میدان(क्षेत्र) و عالم میدان(क्षेत्रज्ञ) یعنی با تمام عیوب قدرت و انسان(प्रकृति और पुरूष) را از عنصر دانستن هم علم است، چنین خیالِ من است یعنی با دیدارِ بدیهی نامِ فهمِ ایشان علم است ۔ محض نامِ بحث علم نیست۔

تَـتُ شَیُـت رَیُ یَـچُ چــه یَـادرُك چــه یَـدِیُ کَـارَیُ یَتَشُـچ یَـتُ
سـی چــی یُـو یَـتُ پَـرُبهَـاوَشُـچ تَـت سَمـاسَیُن مَیُـش رُونُو(۳)

तत्क्षेत्रं यच्च यादृक्च यद्विकारि यतश्च यत्।
स च यो यत्प्रभावश्च तत्समासेन मे श्रृणु।। ३।।

چنانکه آن میدان است و عیوبیکه می دارد واز سببی که آن شده است و

آن عالمِ میدان هم هر که است و اثری هم که می دارد، دربارۂ آن همه از من از اختصار بشن۔ یعنی (क्षेत्र)میدانِ عیوب دارنده، از چه وجه شده است، چونکه عالمِ میدان صرف با اثر است، من هم می گویم چنین نیست ولی حضراتِ هم می گویند۔

رِشِیٔ بھِیٖر بَھُودَھا گِیٖتَیٔ چھَنٛدُو بھِرٛوِیٔ وِیٖدَھیٔ پٔرٛتھَکْ
بَرٛھَم سُوتَر پَدَیٖش چَیٖو ھَیٖتُو مَبھٔ وِرٛ وِنِشٛیِہ تَیٔ(٤)
ऋषिभिर्बहुधा गीतं छन्दोभिर्विविधैः पृथक् ।
ब्रह्मसूत्रपदैश्चैव हेतुमद्भिर्विनिश्चितैः ।।४।।

این عنصرِ میدان و عالمِ میدان بذریعۂ عارف حضرات به همه طور که سرائیده شده است و از همه طور بذریعۂ دعای وید (मंत्रों) تقسیم کرده گفته شده است۔ آن خصوصاً معین کرده شده از دلیلِ مناسب(ब्रह्मसूत्र) بذریعۂ جمله های بر هم سُتر گفته شده است۔ یعنی (वेदान्त) ویدانت، ولی کامل، بر ہم سوتر (ब्रह्मसूत्र) و ما یك سخن هم می گویند۔ شری کرشن هم همین می گویند آنکه این همه گفته اند۔ چه جسم(میدان) همان قدر است، چنانکه نظر می آید؟ بر این می گویند۔

مَھَابھُوتَانَیٖ اَھَنٛکَارُوٚ بُدٛھِیٖر وَیَکٛتَمیٖو چَیٔ
اِنٛدر یَانِیٔ دَشَیٖکَیٔ چَیٔ پَنٛچ چَیٖن دِرِیَنٛگُوچ رَا(٥)
महाभूतान्यहंकारो बुद्धिरव्यक्तमेव च ।
इन्द्रियाणि दशैकं च पन्च चेन्द्रियगोचराः।। ५।।

ارجن! پنج عظیم عناصر (خاك، آب، آتش، فلك و باد) غرور، عقل طبیعت و (بجای نامِ طبیعت این را خصلتِ ماوراو غیر مرئی گفته شد یعنی شرحِ خصلتِ بنیادی بیان شده است که در آن خصلتِ ماور اهم شامل است، مذکوره بالا هشت بنیادی خصائل و ده حواس چشم، گوش، بینی دهن، جلد، زبان، دست، پا، زهار و مقعد)یك دل و پنج موضوعاتِ حواس (شکل، لذت، مهك، لفظ ولمس) و

اِچٛچھَا دُوَیٖشَیٔ سُکھَیٖ دُکھَیٔ سَنٛگھَا تَشْ چَیٖتَ نَا دَھرِتِیٔ
اَیٔ تَتْ شَیٖتَ رَیٔ سَمَاسَیٖن سَوِیٖکَار مُدَاھَرتَمْ(٦)

इच्छाद्वेष: सुखं दु:खं संघातश्चेतना धृति:।
एतत्क्षेत्रं समासेन सविकारमुदाहृतम्॥ ६॥

خواهش، حسد، آرام، تکلیف و مجموعۀ این همه این جِرمِ جسمِ مادّی، حرص و صبر چنین دربارۀ میدان با عیوب مختصراً بیان شده ـ قصه مختصرهمین حقیقی شکلِ میدان است۔ در آن انداخته شده تخم نیك و بد، در شکلِ تاثرات ظاهر می شود۔ این جسم هم میدان است۔ در جسم سامانِ سرشت چیست؟ پنچ عناصر، ده حواس و یك دِل وغیره چنین شناخت که بالا بیان شده است، مجموعی ساختِ این همه جسم است۔ تا چون این عیوب باقی خواهند ماند، تا آنوقت این جِرم (جسم) همِ موجود خواهند ماند۔ زیراکه این از عیوب ساخته شده است۔ اکنون شکلِ حقیقی آن عالمِ میدان ببینید هر که در این میدان ملوث نیست بلکه از او جدا است۔

اَمَانِتُو مَدُم بِهتَوَمْ هِنُسَا شَانِتِیُ رَار جَوَمْ
آچَاریه پَاسَنَیُ شُوچَیُ اِسْتهَیَر یَمَات مَوِیُ نِگْرُهَیُ(۷)

अमानित्वमदम्भित्वमहिंसा क्षान्तिरार्जवम्।
आचार्योपासनं शौचं स्थैर्यमात्मविनिग्रह:॥ ७॥

ای ارجن! خاتمۀ عزت و ذلت ـ کمی سلوكِ غرور عدم تشدد، (یعنی روحِ خویش و روحِ دیگران را تکلیف ندادن عدم تشدد است مطلبِ عدم تشدد چندان نیست که مور را مکشید شری کرشن گفتند که روحِ خویش را درتنزل میفگن۔ آنرا درتنزل انداختن تشدد است و ترقیِ آن هم خالص عدم تشدد است۔ چنین انسان ترقیِ ارواحِ دیگران هم مائل می ماند۔ بلی، آغازِ این از دل آزاریِ کسی نه کردن میشود این جزوی همینست) لهٰذا عدم تشدد جذبۀ معافی، سادگیِ دل و زبان در طبیعت، فرمان برداریِ مرشد یعنی مکمل عقیدت و از بندگی خدمتِ مرشد، پاکیزگیِ عبادتِ شان استقلالِ باطن بادل و حواس بر جسم قابو کردن و

اِنْدر یَار تهَیْشُو وَیْرَاگَیُ مَنُ هَنْکَار اَیُو چَیُ
جَنَمْ مِرَتْیُو جَرَا وَیَادِهَیُ دُکهُ دُوشَانُو دَرْشَنَمْ(۸)

इन्द्रियार्थेषु वैराग्यमनहंकार एव च।
जन्ममृत्युजराव्याधि दुःखदोषानुदर्शनम्॥ ८॥

در عیش و عشرتِ شنوای و دیدارِ این عالم بقاء و فنا خاتمۂ رغبت کمی، غرور، در مرگ و حیات، در ضعیفی و بیماری و در عیش وغیره فکرِ عیوبِ تکالیف مسلسل شود،

اَسَکْتِیْ رَنْ بِھِشْ وَدْنْگِیْ پُتْر دَار گِرْھَا دِیْ شُوْ
نِتْ یہ نہ سَمْ چِتْ تَتْوْ مِشْٹَا نِشْٹُوْپ پَتْ تِیْشُو(۹)

असक्तिरनभिष्वङ्गः पुत्रदारगृहादिषु।
नित्यं न समचित्तत्वमिष्टानिष्टोपपत्तिषु॥ ९॥

در اولاد ، شریكِ حیات (زن) دولت ومکان وغیره خاتمۂ تعلق، و در حصولِ پسند و ناپسند طبیعت را سدا مساوی ماندن(ابتدای ریاضتِ عالمِ میدان در اولاد و زن وغیره ، در حالتِ خانه داری هم می شود)

مَیِیْ چَان نَیِیْ یُوگِیْن بھَکْتِیْر وَیْبِھیْ چَارِیْنِیْ
وِیْوِکْت دَیْش سَیْوِتْ وَمَرْ تِرْجَنْ سَنْسَدِیْ(۱۰)

मयि चानन्ययोगेन भक्तिरव्यभिचारिणी।
विविक्त देशसेवित्वमरतिर्जन संसदि॥ १०॥

درمن (شری کرشن یك جوگی بودند یعنی در چنین انسانِ عظیم) از جوگِ لا شریك یعنی بجز جوگ دیگر چیزی هم یاد نه کرده شده، از عقیدتِ لا شریك (بجز معبود خیالِ دیگر در دل نیامدن) استعمالِ مقامِ تنهائی کردن و رغبت در جماعتِ انسانی نشدن و

اَدْ دھیَاتَمْ گیَان نِتْ یہ تَوَیْ تَتْ تَوْ گیَانَارْتھْ دَرْشَنَمْ
اَیْتَجْ گیَان مِتِیْ پَرُوکْتَم گیَانَیْ یَدْ تُوْ نَیَتھَا(۱۱)

अध्यात्मज्ञाननित्यत्वं तत्त्वज्ञानार्थदर्शनम्।
एतज्ज्ञानमिति प्रोक्तमज्ञानं यदतोऽन्यथा॥ ११॥

در علمی که اختیارِ روح می دارد یکسان حالت و معنیِ علمِ جوهر، بدیھی دیدارِ معبود، این همه علم است و آنکه بر خلافِ اینست آن همه جهالت است۔ چنین گفته شده است۔ معلوماتیکه با دیدارِ آن معبودِ اعلیٰ حاصل می شود نامِ آن علم است۔ (در بابِ چهارم آنها گفتند که در تکمیلِ یگ چیزیکه یگ آنرا باقی میگزارد، آن علمِ جاودان را اخذ کننده از معبودِ ابدی نسبت حاصل می کند، لھٰذا بادیدارِ معبودِ بدیھی معلوماتیکه حاصل می شود علم ا ست، این جا هم همین سخن می گویند که نامِ دیدارِ روح مطلق عنصرِ اعلیٰ علم ا ست) بر خلافِ این همه جهالت است، غرور وغیره را نشدن مذکوره بالا نشانی ها تکملۂ این علم هستند این سوال تمام شد۔

گْیَـیُ یَـیُ یَـتُ تَـتُ پَرُ وَکْشَیَـامِیُ یَجْ گْیَـاتِ وَا مَـرَتُ مَـشْ نُتَـیُ
اَنَـــادِمُ تْپَـرَیُ بَـرُھَـمُ نَـه سَـتُ تَـنُ نَـاس دُچْ یَتَـیُ (۱۲)

ज्ञेयं यत्तत्प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वामृतमश्नुते ।
अनादिमत्परं ब्रह्म न सत्तन्नासदुच्यते ।। १२ ।।

ارجن! آنرا لائقِ دانستن است و (علمیکه) آن را حاصل کرده این فنا پذیر انسان عنصرِ لافانی را حاصل می کند، آنرا کاملاً خواهم گفت، آن ابدی معبودِ اعلیٰ نه حق گفته می شود نه باطل هم گفته می شود، زیرا که تا چون آن جدا است، تا آنوقت او حق است و چون انسان در آن محومی شود پس که از کس بگوید، یك هم می ماند، احساسِ دیگر نیست، در حالتی آن معبود نه حق است نه باطل است بلکه آنکه خود فطری است همین است۔

سَـرُوَتَـیُ پَـانِـیُ پَـادی تَـتُ سَـرُوَتُـوك شِیُشِیُـرُو مُکھَمُ
سَـرُوَتَـیُ شُـرُوتِیُ مَلُ لُوکَـیُ سَـرَوُ مَـاوَرُ تَیـه تِشُ ٹھتِیُ (۱۳)

सर्वत: पाणिपादं तत्सर्वतोऽक्षिशिरोमुखम् ।
सर्वत: श्रुतिमल्लोके सर्वमावृत्य तिष्ठति ।। १३ ।।

آن معبود از هر جانب دست و پادارنده، از هر جانب چشم، سرو دهن دارنده، از هر سمت گوش دارنده و سامع است، زیرا که او در همه اشیای دنیا

جاری و ساری شده قایم است۔

سَرْوَیْن دِرِیَی گُنابھَاسَی سَرْوَیْن دِرِیَی وِوَرْجِتَم
اَسَکْتَی سَرْوْ بھَرِچ چَیْو نِرْگُنَی گُنْ بھُوک تَرِیْ چَی(۱۴)

सर्वेन्दियगुणाभासं सर्वेन्दियविवर्जितम्।
असक्तं सर्वभृच्चैव निर्गुणं गुणभोक्तृ च।। १४।।

او همه موضوعاتِ حواس را دانىده است، بازهم از همه حواس مبرا است۔ او بلا تعلق دارنده، از صفات خالی شده هم همه را دست گیری کننده و پرورش کننده، و از همه صفات لطف اندوز شونده است یعنی از تسلسل همه صفات را در خود ضم میکند۔ چنانکه شری کرشن گفته اند که صارفِ ریاضت هاویگ منم، در آخر همه صفات در من تحلیل می شوند۔

بَہِی رَنْت شَچْ بھُوتَانَام چَرَی چَرْ مَیْو چَی
سُکْشَمْ تَوَات تَدْ وِگْیَی یه دُورَسْتھَی چَان تِیْکَی چَی تَتْ(۱۵)

बहिरन्तश्च भूतानामचरं चरमेव च।
सूक्ष्मत्वात्तदविज्ञेयं दूरस्थं चान्तिके च तत्।। १५।।

آن معبود در همه جاندران، در بیرون و اندرون کاملاً موجود است۔ شکلِ متحرك و ساکن هم همین است۔ از لطیف شدن او نظر نمی آید، ناقابلِ فهم است، از دائرۂ حواس و دل بیرون است، بسی قریب و دور هم همین است۔

اَوِیْ بھَکْتَی چَی بھُوتَی شُو وِیْبھَکْت مِیْو چَی اِسْتھَتَم
بھُوت بھَرْتُو چَی تَجْ جَھی یَی گَرِسِشْ نُو پَرَبھَوِشْنُو چَی(۱۶)

अविभक्तं च भूतेषु विभक्तमिव च स्थितम्।
भूतभर्तृ च तज्ज्ञेयं ग्रसिष्णु प्रभविष्णु च।। १६।।

ناقابلِ تقسیم شده هم آن در همه مادیاتِ متحرك و ساکن جدا جدا محسوس می شود۔ آن قابلِ فهم معبود همه مادیات را پیدا کننده، دست گیری کننده، پرورش کننده و در آخر خاتمۂ آن کننده است اینجا بجانبِ خیالاتِ

داخلی وخارجی، هر دو جانب اشاره کرده شده است۔ چنانکه بیرون پیدائش و اندر بیداری، بیرون پرورش و اندر اداگیِ فرضِ خیرو برکت ، بیرون تبدیلیِ جسم و اندر تحلیلِ هر شی یعنی تحلیلِ وجوهات تخلیقِ مادیات و با آن تحلیل هم شکلِ حقیقیِ خویش را حاصل می کند۔ این همه نشاناتِ آن معبود اند۔

جَیُوتِیۡ شَا مَپِیۡ تَجۡ جَیُوتِیُس مَسَیۡ پَرَمُچۡ یَتَیۡ
گیَانَیۡ گیَیۡ یَیۡ گیَان گم یَیۡ هَردِیۡ سَرۡوَسیه وِشۡ ٹھِتَمۡ(۱۷)

ज्योतिषामपि तज्ज्योतिस्तमस: परमुच्यते ।
ज्ञानं ज्ञेयं ज्ञानगम्यं हृदि सर्वस्य विष्ठितम्।। १७।।

آن قابلِ فهم معبود نور را هم نور(نورٌ علیٰ نور) است۔ از تاریکی بی حد ماورا گفته می شود۔ آن مکمل است بشکلِ علم است، مکمل عالم است۔ قابلِ فهم است و صرف بذریعۂ علم حاصل شونده است۔ معلوماتیکه از دیدارِ بدیهی حاصل می شود نامش علم است۔ بذریعۂ چنین معمولات حصولِ معبود ممکن است۔او در دلهای همه (جانداران) موجود است مقامِ رهائش او دل است۔ از تلاش کردن او حاصل نخواهد شد۔ لهٰذا از تصورِ دل و بذریعۂ سلوك، جوگ طریقِ حصولِ آن معبود است۔

اِتِیۡ شَیُت رَیۡ تَتهَا گیَانَیۡ گیَیۡ یَیۡ چُوك تَیۡ سَمَا سَتَیۡ
مَدۡ بهَكۡ تَیۡ اَیۡ تِدِیۡ گیَایه مَدۡبهَاوَا یُوپ پَدهَتَیۡ (۱۸)

इति क्षेत्रं तथा ज्ञानं ज्ञेयं चोक्तं समासत:।
मद्भक्त एतद्विज्ञाय मद्भावायोपपद्यते ।। १८।।

ای ارجن ! محض این قدر هم میدان (क्षेत्र) علم و این دربارۂ شکلِ معبودِ قابلِ فهم مختصراً گفته شده است اینرا دانسته بندۂ من شکلِ مجسمِ من را حاصل می کند۔ تا اکنون مالكِ جوگ شری کرشن آنرا که میدان گفته بودند، همین را از نامِ قدرت و آن را که عالمِ میدان گفته بودند همین را آن، اکنون از نامِ انسان(पुरुष) اشارتاً بیان می کنند۔

پَرَکَرتِیۡ پُرُوشَیۡ چَیُو وِدْه یَنَادِیۡ اُوبهَاو پِیۡ
وِکَارَان شَچۡ گُنَانش چَیُو وِدّهِیۡ پَرَکَرتِیۡ سَمۡبَهوَان(۱۹)

प्रकृतिं पुरुषं चैव विद्ध्यनादी उभावपि।
विकारांश्च गुणांश्चैव विद्धि प्रकृति सम्भवान्॥१९॥

این قدرت و انسان (प्रकृति और पुरुष) هر دو را هم ابدی بدان وهمه عیوب از قدرتِ سه صفات پیدا شده اند، چنین بدان

کَاریَی کَرَنْ کَرْتَرَتْ وَیْ هَیتُو پَرَکَرْتِی رُوچ یَتَی
پُرُوشَی سُکهْ دُکهَانَا بهُوکْ تَرْت وَیْ هِیتُو رُچْ یَتَیْ(۲۰)

कार्यकरणकर्तृत्वे हेतुः प्रकृतिरुच्यते।
पुरुषः सुखदुःखानां भोक्तृत्वे हेतुरुच्यते॥ २०॥

چنین سبب که فعل و وسیله (آنکه بذریعهٔ آن اعمال را صادر می شوند، در عملِ عرفان و ترکِ دنیا وغیره و در اعمالِ نامبارک خواهش و غصه وغیره وسیله اند) را پیدا می کند قدرت گفته می شود و این انسان بر بنای برداشت کردنِ آرام و تکالیف وسیله گفته می شود۔ سوال پیدا می شود که چه او سدا برداشت خواهد کرد یا از این گاه نجات هم حاصل خواهد کرد؟ چون قدرت و انسان هر دو هم ابدی اند، پس کسی از این چه طور آزاد خواهد شد؟ بر این می فرمایند۔

پُرُوْشَی پَرکَرْتِیْس تهُوْ هِیْ بهُژْکْتَیْ پَرکَرْتِیْ جَان گُنَان
کَارَنَیْ گُنْ سَدْ گُوس یه سَدْ سَدْهوْ نِجَنَمْ سُو(۲۱)

पुरुषः प्रकृतिस्थो हि भुङ्क्ते प्रकृतिजान्गुणान्।
कारणं गुणसङ्गोऽस्य सदसद्योनिजन्मसु॥ २१॥

درمیانِ قدرت قایم شونده انسان هم از قدرت پیدا شکلِ کارِ صفات دارنده اشیا را لطف حاصل می کند۔ و با این صفات هم در شکلهای (یونیان) نیک و بدِ این ذی روح وجه پیدائش است، این وجه یعنی چون تعلقِ صفاتِ قدرت ختم می شود از آواگون نجات حاصل می شود۔ اکنون شرحِ آن انسان بیان می کنند که او چه طورمابینِ قدرت ایستاده است؟

اُتَدَرَشْتَانُو مَنْتَا چَیْ بهَرْتَا بهُوْکْ تَا مَهَیْش وَرَیْ
پَرْمَاتْ مَیْتیْ چَاپ یُکْتُوْ دَیْهَیس مِنْ پُرُوشَیْ پَرَیْ(۲۲)

उपद्रष्टानुमन्ता च भर्ता भोक्ता महेश्वर:।
परमात्मेति चाप्युक्तो देहेऽस्मिन्पुरुष: पर:।। २२।।

آن انسان قریبی ناظر अद्रष्टा در دنیای دل بسیار قریب،چنانکه دست و دل و پا از شما قریب اند از آنهم زیاده قریب بشکلِ ناظر موجود است۔ در روشنی آن شما نیك کنید خواه بدکنید او تعلقی هم نمی دارد، او در شکلِ ناظر ایستاده است۔ چون صحیح سلسلۂ ریاضت در گرفت می آید، راه روقدری بلند تر می شود،بجانبِ او پیش رفت پس سلسلۂ ناظر انسان تبدیل می شود، او اجازت می دهد، احساس عطا می کند، بذریعۂ ریاضت قریب تر رسید ه همین अनुमन्ता انسان رازق شده پرورش می کند، در آن انتظامِ خیر و برکتِ شما هم میکند چون ریاضت لطیف تر می شود همین صارف भोक्ता می شود، یگ ریاضت آنچه هم ممکن می شود آن انسان همه را قبول میکند و چون قبول می کند، درحالتِ بعد از این(महेश्वर) در شکلِ معبود عظیم تبدیل می شود، اومالكِ قدرت می شود، ولی اکنون بر جای قدرت زنده است، از همین سبب او مالكِ اوست، چون د ر حالتِ بلند ترین این،همین عظیم ا نسان از معبودِ اعلیٰ منسوب می شود پس روحِ مطلق گفته می شود۔ چنین در جسم موجود مانده شده هم این انسان (परे) ماورائی است، کاملاً از این قدرت ماورائی هم است۔ فرق صرف قدری هم است که در ابتدا او در شکلِ ناظر بود و رفته رفته ترقی کرده شده از لمسِ اعلیٰ کرده در شکلِ معبود تبدیل می شود۔

یَــیُ اَیـو وَیْــت تِــیُ پُـرُوشَــیُ پَـرْکَـرْتِــیُ چَــیُ گُـنَــیُ سَهَــهٔ
سَرَوْتهَــا وَرَتْـمَــانُـوس پِیُ نــه سَیُ بهُیُوس بهِیْجَـائی تَیُ(۲۳)

य एवं वेत्ति पुरुषं प्रकृतिं च गुणै: सह।
सर्वथा वर्तमानोऽपि न स भूयोऽभिजायते।। २३।।

چنین انسان را و باصفات قدرت را هر کس که باد یدارِ بدیهی می داند ،او بهر طور هم که زندگی کند ولی دو باره پیدا نمی شود، یعنی پیدائشِ او دوباره نمی شود، همین نجات است۔ تا اکنون مالكِ جوگ شری کرشن معبود (ब्रह्म)و با

معلوماتِ رو بروی قدرت (प्रकृति) حاصل شونده اعلیٰ نجات یعنی شرح نجاتِ پیدائش دوم بیان کرده اند و اکنون بر چنین جوگ زور می دهند که طریقِ کارش عبادت است۔ زیراکه بغیر ازاین عمل را کرده شده کسی هم این را حاصل نمی کند۔

دَهیَانیٔ نات مَنِیٔ پَشیَنْتِی کَیچِیدات مَان مَات مَنَا
اَنْیَه سَان کهَیَیْن یُوگیَن کَرَمْ یُوگیَن چَاپ رَیٔ (۲٤)

ध्यानेनात्मनि पश्यन्ति केचिदात्मानमात्मना।
अन्ये सांख्येन योगेन कर्मयोगेन चापरे॥ २४॥

ای ارجن! (आत्मना) روحِ مطلق را بیشتر مردمان (आत्मानम) از تدبیرِ باطنیِ خویش بذریعۂ تصور (आत्मनि) در دنیای دل می بینند، بیشتر بذریعۂ جوگِ علمی (یعنی قوتِ خویش را دانسته شده در همین عمل مشغول می شوند) و دیگر بسیار مردمان این را بذریعۂ بی غرض جوگِ عملی می بینند و باخود سپردگی در همین عملِ معینه مشغول می شوند، در پیش کرده شلوك وسیلۂ خاص، تصور (ध्यान) است۔ برای مشغولیتِ آن تصور دو راه مقرر اند یك جوگِ علمی و دوم بی غرض جوگِ عملی است۔

اَنیَه تَوَیُو مَجَا نَنْتَیٔ شُرُتْ وَانیَه بهَیٔ اُپَاس تَیٔ
تَیُس پیٔ چَاتِیَت رَنْ تَیَیُو مِرِتْ یُوْ شُرُوتِیٔ پَرَایَنَا (۲۵)

अन्ये त्वेवमजानन्तः श्रुत्वान्येभ्य उपासते।
तेऽपि चातितरन्त्येव मृत्युं श्रुतिपरायणाः॥ २५॥

ولی دیگران آنکه علمِ ریاضت نمی دارند، ایشان چنین ندانسته شده (अन्येभ्य) دیگر آنکه عنصر را دانندگان عظیم مردمان اند نصیحتِ شان شنیده هم عبادت می کنند و مردمانیکه از شنیده در کار مشغول اند ایشان هم، تمثیل مرگ از این قلزمِ دنیا بلاشبه کناره می یابند، لهٰذا هیچ هم نمی توانید که بکنید پس در صحبتِ صالح مشغول بشوید۔

یَاوَتْ سَنْجَائی تَیٔ کِنْچِتْ سَتْ تَوَیٔ اِسْتهَاوِرَجْ ڈنگ مَمْ
شَیْتَر شَیْتَرَگیَیٔ سَنْیُوگات تَدِیْدِهیٔ بهَرَتَر شَبهُ (۲٦)

यावत्संजायते किंचित्सत्त्वं स्थावरजङ्गमम्।
क्षेत्रक्षेत्रज्ञसंयोगात्तद्विद्धि भरतर्षभ॥ २६॥

ای ارجن! تا این جا که آنچه هم متحرك و ساکن اشیاء پیدا می شوند، تو بدان که این همه اشیاء از اتفاقِ میدان (क्षेत्र) و عالمِ میدان (क्षेत्रज्ञ) هم پیدا می شوند۔ حصول کی می شود؟ بر این می فرمایند۔

سَمَـیْ سَــرْوَیْشُـوْ بُھـوْ تَیْشُـو تِشْـتْھنْتَـیْ پَـرَمَیْــش وَرَمْ
وِنِــشْ یَــتْ سَوَیْ وِنَــش یَنْتَـیْ یَـیْ پَشْیَتِیْ سَیْ پَسْیَتِیْ(۲۷)

समं सर्वेषु भूतेषु तिष्ठन्तं परमेश्वरम्।
विनश्यत्स्वविनश्यन्तं यः पश्यति स पश्यति॥ २७॥

انسانیکه خصوصاً در وقتِ ختم شدن، در همه اشیای متحرك و ساکن، معبودِ لافانی را از نظرِ مساوات موجود می بیند، همین حقیقت می بیند، یعنی خصوصاً در وقتِ اختتامِ این قدرت، دیدارِ شکل روحِ مطلق است، قبل از این نیست، دربارۂ این گذشته درباب هشتم گفته بودند که 'भूतभावोद्भवकरो विसर्गः कर्म संज्ञितः।' آن خیالاتِ جانداران خواه نیك شوند یا بد آنچه هم تخیلق (संस्कार) می کنند، خاتمۂ آنها شدن هم انتهای اعمال است در آنوقت عمل مکمل است۔ همین سخن این جاهم می گویند که هر که متحرك و ساکن هر شی را در حالتِ زوال و معبود را با مساوات قایم می بیند، و او صحیح می بیند۔

سَـمَـیْ پَسْیَـنْ هِـیْ سَــرْوَتْــر سَـمْ وَسْتِهـتْ مِشْـوَرَمْ
نــه هِیـنَسْـت یَـات مَـنَـات مَـانَیْ تَتُـو یَـاتِیْ پَـرَا گَتِمْ(۲۸)

समं पश्यन्हि सर्वत्र समवस्थितमीश्वरम्।
न हिनस्त्यात्मनात्मानं ततो याति परां गतिम्॥ २८॥

زیراکه آن انسان هر جگه از خیالِ مساوی موجودوجودِ معبود را (چنانکه او است مانند او) مساوی دیده شده خود را بذریعۂ خود برباد نمی کند، زیرا که چون بود، همچو او دید لهٰذا او نجاتِ اعلیٰ حاصل می کند۔ شناختِ حاصل کننده انسان بیان می کنند

پـرُکـرُت یئـو چـی کَـرمَـانِـی کِـرِیَمَـانَـانِـیُ سَـرُوَشَـیُ
یَـیُ پَشیَتِـیُ تَتهـاُت مَـان مَکُر تَـارَیُ سَـیُ پَشیَتِـیُ (۲۹)

प्रकृत्यैव च कर्माणि क्रियमाणानि सर्वश:।
य: पश्यति तथात्मानमकर्तारं स पश्यति।। २९।।

انسانیکه همه اعمال را کاملاً بذریعهٔ قدرت شدنِ هم می بیند یعنی می فهمد که تا چون قدرت است، تا آنوقت اعمال را شدن هم می بیند و روح را نا کننده می بیند صرف همین حقیقت را می بیند۔

یَـدَاُ بهُـوت پـرُتــهـ گبهَـاو مَیکَستــهـ مَـنُـو پَشیَتِـیُ
تَـتُ اَیُـو چـیُ وِستَـارَیُ بَـرُهَـمُ سَـمُ پَـدَّهتَـیُ تَـدَاُ (۳۰)

यदा भूतपृथग्भावमेकस्थमनुपश्यति।
तत एव च विस्तारं ब्रह्म सम्पद्यते तदा।। ३०।।

در دوریکه انسان در اندازهای عجیب و غریب مادیات و احد روحِ مطلق را روان دوان وموجود می بیند و از آن روحِ مطلق هم همه تفصیلِ مادیات هم می بیند، بر آنوقت او از روحِ مطلق منسوب می شود۔ چون این حالت آمد در همین حال او معبود را حاصل می کند۔ این نشانی هم رمز شناس عظیم انسان هم میدارد۔

اَنَـادِتُـوَان نِـرُگُـون تَـوَات پَـرُمَـات مَـاُ یَـمُ وَیَـیُ یـه
شَـرِیـرَسُ تهُـوس پـیُ کُـون تَیُیـه نـه کَرُوتِـیُ لِپُیَتَـیُ (۳۱)

अनादित्वान्निर्गुणत्वात्परमात्मायमव्यय:।
शरीरस्थोऽपि कौन्तेय न करोति न लिप्यते।। ३१।।

ای پسرِ کنتی! از ابدی شدن و مبرا از صفات شدن آن معبودِ لا فانی، هر که در جسم موجود شده هم در حقیقت نه می کندنه ملوث هم می شود۔ چه طور؟

یَتهـاُ سَـرُوَگَتَـیُ سُـوك شَمُ یَـادَا کَـاشَـیُ نُـوپ لِپُ یَتَـیُ
سَـرُوَتُ رَا وَستهِـیُ تُـو دَیُ هَـیُ تَتهـاُت مَـا نُـوت لِپُ یَتَـیُ (۳۲)

यथा सर्वगतं सौक्ष्म्यादाकाशं नोपलिप्यते।

सर्वत्रावस्थितो देहे तथात्मा नोपलिप्यते।। ३२।।

چنانکه بر هر مقام محیط فلك از وجه لطافت ملوث نمی شود ، همچنین روحی که بر هر مقام در جسم باوجود یکه موجود است باز هم بسبب خالی از صفات شدن از صفاتِ جسم ملوث نمی شود، بعد از این می گویند۔

یَتهَا پَرُکَاش یَتُ یَیُکَیُ کَرَتُ سَنَیُ لُوك مِمَیُ رَوِیُ

شَیُت رَیُ شَیُت رِیُ تَتهَا کَرَتُ سَنَیُ پَرُکَاش یَتِیُ بهَارَتُ(۳۳)

यथाप्रकाशयत्येकः कृत्स्नं लोकमिमं रविः।

क्षेत्रं क्षेत्री तथा कृत्स्नं प्रकाशयति भारत।। ३३।।

ارجن ! چنانکه محض یك آفتاب همه کائنات را روشن میکند۔ همچنین یك روح هم همه میدان را روشن می کند۔ در آخر فیصله می دهند۔

شَیُت رشَیُتر گیُو رَیُو مَنُتَرَیُ گیَان چَکُشُو شَا

بهُوت پَرکَرتِیُ مُوك شَیُ چَیُ یَیُ وِیُدُر یَان تِیُ تَیُ پَرَمُ(۳٤)

क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोरेवमन्तरं ज्ञानचक्षुषा।

भूतप्रकृतिमोक्षं च ये विदुर्यान्ति ते परम्।। ३४।।

چنین رازِ میدان (क्षेत्र) و عالمِ میدان (क्षेत्रज्ञ) را و با عیوب از قدرت آزاد شدن طریق را آنکه از نظرِ علمی می بینند، آن عارف حضرات اعلیٰ معبود و روح مطلق را حاصل می کنند، یعنی نظری که میدان و عالمِ میدان را می بیند، علم است و علم مترادفِ دیدارِ بدیهی هم است۔

☆☆☆

در ابتدای گیتا نامِ میدانِ دین (धर्म क्षेत्र) برده شد،ولی در حقیقت این میدان کجا است؟ بیانِ این مقام باقی بود، این را خود مصنفِ شریعت در پیش کرده باب صاف کرده اند که ارجن، این جسم هم یك میدان (क्षेत्र) است و هر که فهمِ این می دارد۔ او عالمِ میدان (क्षेत्रज्ञ)است۔ او در آن ملوث نیست بلکه لا تعلق است و ناظمِ اینست۔ ارجن! در تمام میدان ها(क्षेत्रों)من هم عالمِ میدان(क्षेत्रज्ञ) ام، از دیگر مردمانِ عظیم موازنۂ خویش کردند۔ از این ظاهر است که شری کرشن هم یك جوگی بودند زیراکه او میداند که آنها عالمِ میدان اند چنین مردمان عظیم گفته اند۔ من هم عالمِ میدان ام یعنی مانندِ دیگر مردمانِ عظیم من هم هستم۔

آنها چنانکه میدان است، آنچه عیوب دارنده است، آنچه اثرات که عالمِ میدان می دارد بر آن روشنی افگندند۔ من هم می گویم؛ چنین سخن نیست بلکه ولی حضرات هم همین سخن گفته اند۔ و در مضامینِ وید ها (छन्दों)هم این را تقسیم کرده نموده شده است۔ در بر هم سوتر (ब्रह्मसूत्र)هم همین برای دیدن یافته می شود۔

چه این جسم (آنکه میدان است) در وسعت قدری هم است که نظر می آید، اشیای که بزرگ سببِ وجود ش اند شمارش کراننده شده گفتند که هشت خصائلِ بنیادی، غیر مرئی قدرت अव्यक्त प्रकृति، ده حواس و دل، پنچ موضوعاتِ حواس۔ امید، حرص و حواس همچنین مجموعۂ اجتماعی این عیوب این جسم است تا وقتیکه این موجود خواهد ماند این جسم هم در شکلی هم باقی خواهد

ماند،همین میدان است، در آن کشته شده تخمِ نیك و بد در شکلِ تاثر (संस्कार)پیدا می شود- از حواس حفظِ خویش می کند- آن عالمِ میدان (क्षेत्रज्ञ) است- شکلِ عالمِ میدان را بیان کرده شده شرحِ صفاتِ خدائی بیان کردند و گفتند که عالمِ میدان، این میدان را روشن کننده است-

آنها گفتند که در دورِ کمالِ ریاضت، بدیهی دیدارِ روحِ مطلق عنصرِ اعلیٰ هم علم است یعنی معنیِ علم دیدارِ بدیهی است و جز این هر چه است جهالت است- لائق دانستن چیز است اعلیٰ معبود!او نه حق است نه باطل اواز این هردو ماورا است- برای دانستنِ او مردمان در دل تصور می کنند نه که بیرون بت نهاده- بسیار مردمان از وسیلۀ (सांख्य) جوگِ علمی تصور می کنند- پس بقیه مردمان از بی غرض جوگِ عملی باخود سپردگی،برای حصولش سلوكِ عبادتِ عمل معینه می کنند- اشخاصیکه طریقِ این نمی دانند ایشان بذریعۀ مردمانِ مبصر و عظیم شنیده سلوكِ عبادت می کنند، آنها هم حصولِ اعلیٰ افادی می کنند- لہٰذا چون چیزی هم در فهم نه آید پس فهمِ آن دارنده صحبتِ انسانِ عظیم ضروری است-

نشانیِ مستقل مزاج عظیم انسان گفته شده مالكِ جوگ شری کرشن گفتند چنانکه فلك بر هرمقام وجود داشته شده هم ملوث نیست، چنانکه بر هر مقام روشنی کرده شده هم خورشید لا تعلق است، همچنین مستقل مزاج انسان هم بر هرمقام معبود را چنانکه اوست بهمین طور(در شکلِ حقیقی) صلاحیت دیدن دارنده انسان از میدان یا از قدرت کاملاً لا تعلق است، در آخر فیصله دادند معلوماتِ میدان و عالم میدان از نظرهای علمی هم ممکن است- دربارۀ علم که قبل از این گفته شد که این فهمی است آنکه با دیدارِ بدیهیِ معبود حاصل می شود- شریعت ها را بسیار از بر کرده دوباره بیان کردن علم نیست بلکه مطالعه و از مردمان عظیم این عمل را فهمیده بر آن راه عمل کرده بادل بر حواس قابو کرده و در دورِ تحلیلِ این قابو با دیدارِ عنصرِ اعلیٰ احساسیکه پیدا می شود، نامِ احساس علم است- عمل ضروری است- در این باب خصوصاً از تفصیل بیانِ عالمِ میدان (क्षेत्रज्ञ) است- در حقیقت شکلِ میدان क्षेत्र محیط است- جسم گفتن آسان

است ولی تعلقِ جسم تا کجا است؟ پس این همه کائنات تفصیلِ خصائلِ بنیادی است، تا خلا های لا محدود وسعتِ جسمِ شما است از آن زندگیِ شما قوت بخش است، بغیر ازآنها نمی توانید که زندگی بکنید، این زمین، دنیا، جهان، ملك، صوبه و این جسمِ شما که نظر می آید در مقابلۂ آن قدرت یك ذرّہ هم نیست۔ چنین در این باب از تفصیل بیان میدان (क्षेत्र)هم است لهٰذا

چنین تمثیلِ ”شری مدبهگود گیتا“ در بارۂ اوپنیشد و علمِ تصوف و علم ریاضت در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ ”میدانِ عالمِ میدان باب جز جوگ“بابِ سیزدهم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلد پرم هنس پرمانند جی مهاراج اند، نوشته شده تشریحِ ”شری مدبهگود گیتا“ یعنی در” یتهارته گیتا“بنامِ ” میدانِ عالمِ میدان باب جز جوگ“ (क्षेत्र–क्षेत्रज्ञ विभाग योग) بابِ سیزدهم مکمل شد۔

هری اوم تت ست

اوم شری پرماتمنی نمه

﴿باب چهاردهم﴾

درمختلف ابوابِ گزشته مالکِ جوگ شری کرشن شکلِ علم را صاف کردند ، در باب ۱۹/٤ آنها گفتند که انسانیکه بذریعۂ او از همه ذرائع جاری کرده شده سلوکِ معینه را عمل از تسلسل ترقی کرده شده قدری لطیف شد که خواهشات و اراده ها کاملاً ختم شدند، در آنوقت آنکه او می خواهد که بداند، روبرو احساسِ آن می شود و نامِ همین احساس علم است، در بابِ سیزدهم شرحِ علم بیان کردند، 'अध्यात्मजान नित्यत्वं तत्त्वज्ञानार्थ दर्शनम्।' در علمِ تصوف حالتِ یکسان و معنی بطورِ عنصر، رو برو دیدارِ معبود علم است۔ رازِ میدان و عالم میدان را ظاهر کردن هم علم است۔ مطلبِ علم مناظرۂ مذهبی نیست۔ شریعت ها را یاد کردن هم علم نیست۔ چنین حالتِ ریاضت که در آن این عنصر ظاهر می شود نامش علم است۔ احساسیکه با دیدارِ بدیهی معبود حاصل می شود نامش علم است۔ بر خلافِ این آنچه است جهالت است۔

چنین بعد از همه بیان کرده شده هم در پیش کرده بابِ چهار دهم مالکِ جوگ شری کرشن می گویند که ارجن درآن علوم هم بهترین علم را بتو دوباره خواهم گفت، مالکِ جوگ همین را دوباره می گویندزیرا که 'शास्त्र सुचिन्तित पुनि पुनि देखिये।' بعد از مطالعۂ مکمل هم شریعت را مسلسل دیدن ضروری است نه محض این بلکه هر قدرهم شما بر راهِ ریاضت ترقی خواهید کرد رفته رفته از آن معبود نسبت حاصل خواهید کرد به همین طور ا زمعبود احساساتِ جدید خواهید یافت، این علم در شکلِ مرشد مردمانِ عظیم هم عطا می کنند لهٰذا شری کرشن میگویند من دو باره خواهم گفت۔

ذهن(صورت) قرطاسی است که بر آن نقشِ تاثرات همیشه تعمیر می شود۔ گر فهمی کمزور می شود که راه رورا از معبود نسبت می دهاند۔ پس بر قرطاسِ آن ذهن قدرت نقش می شود آنکه وجه بربادی است۔ لهٰذا تا تکمیل ریاضت کش را باید که علمِ نسبتِ معبود را جاری بدارد۔ امروز یاد زنده است۔

ولی در حالتِ آئنده، باحصولِ داخله این حالت باقی نخواهد ماند۔ لهٰذا محترم مهاراج جی می گفتند که تدبرِ علم تصوف روزانه بکنید یك گردشِ تسبیح را هر روز کشید، آنکه با فکر گردانیده می شود تسبیحِ بیرونی نیست(نه که تسبیح دانه)۔

پس این برای ریاضت کش است ولی مردمانیکه مرشدِ حقیقی می شوند، ایشان مسلسل تعاقبِ آن راهرو میکنند، اندر باروحش بیدار شده و بیرون از طرزِ عملِ خویش از آن حالاتِ جدید با خبر میکنند۔ مالكِ جوگ شری کرشن هم انسان عظیم بودند۔ ارجن بر مقامِ مقلد است۔ او از آنها گزارشِ دست گیری کرده بود۔ لهٰذا قولِ مالكِ جوگ شری کرشن است که در علوم هم علمِ بهترین را برای تو خواهم گفت۔ شری بهگوان گفتند۔

شِرِیْ بهَگْوَان اُواچ

پَرَیْ بهُوئی پَرُوَکْش یَامِیْ گیَانَنَا گیَان مُتْ تَمَمْ

یَجْ گیَات وَا مُنْ یه سَرُوَیْ پَران سِدّهِیْ مِتُو گتَا(۱)

श्री भगवानुवाच

परं भूय: प्रवक्ष्यामि ज्ञानानां ज्ञानमुत्तमम् ।

यज्ज्ञात्वा मुनय: सर्वे परां सिद्धिमितो गता: ॥१॥

ارجن! در علوم هم علمِ بهترین، و اعلیٰ علم را من برایت دوباره خواهم گفت (این را قبل از این بیان کرده اند) این را دانسته همه صوفی حضرات از این دنیا نجات یافته اعلیٰ کامیابی را حاصل می کنند (بعد از این ضرورتِ حصولِ چیزی هم باقی نمی ماند)

اِنْدیْ گیَان مُپَاشْرِتیه مَمْ سَادهی مَیَرْ مَاگتَا

سَرگی سَپیْ نُوپ جَایَنْتی پَرْلَیْ نه وَیَتهَنْ تِیْ چَیْ(۲)

इदं ज्ञानमुपाश्रित्य मम साधर्म्यमागता: ।

सर्गेऽपि नोपजायन्ते प्रलये न व्यथन्ति च ॥२॥

مردمانیکه از نزدیك پناهِ این علم 'उपाश्रित्य' حاصل کرده عملاً نزدیك رسیده شکلِ حقیقیِ مرا حاصل می کنند، چنین مردمان در ابتدای تخلیق دوباره

پیدا نمی شوند و در وقتِ प्रलय(قیامت) یعنی در وقتِ از قطع تعلقِ جسم بی قرار نمی شوند، زیرا که خاتمۂ جسمِ انسانِ عظیم در آن روز هم می شود چون او حصولِ شکلِ حقیقی می کند، بعد از آن جسمِ او برای سکونت محض یك قیام گاه می ماند۔ برای پیدائشِ دوباره مقام کجا است، آنجا که مردمان پیدا می شوند؟ بر این شری کرشن می فرمایند۔

مَمْ یُونِرْ مَهَدْ بَرْهَمْ تَسْ مِنْ گَرْبهِ دَدَهامْ یَهَمْ

سَمْبهَوَیْ سَرْوَ بهُوتَانَا تَتُو بهَوَتِیْ بهَارَتْ(٣)

मम योनिर्महद्ब्रह्म तस्मिन्गर्भं दधाम्यहम ।

संभव: सर्वभूतानां ततो भवति भारत ।।३।।

ای ارجن! بنیادی هشت خصائلِ من 'महद्ब्रहम' شکلِ (योनि)همه جانداران است و من در آن تخمِ شکلِ ذی حس را قایم میکنم۔ از اتفاقِ متحرك و ساکنِ آن تخلیقِ همه جانداران می شود۔

سَرْوَ یُونِیْشُو کُوْن تَیْیه مُرْتِ یَیْ سَمْبهَوَنْتِیْ یَا

تَاسَان بَرْهَمْ مَی هَیْ دهُو نِرْهَیْ بِیْج پَرْدَیْ پِتَا(٤)

सर्वयोनिषु कौन्तेय मूर्तय: सम्भवन्ति या: ।

तासां ब्रह्म महद्योनिरहं बीजप्रद: पिता ।।४।।

کون تی! در همه اشکالها (योनियों) قدری هم جسم ها که پیدا می شوند۔ حامله مادرِ ایشان योनि این بنیادی خصائل هشت اقسام دارنده اند و من تخمِ ریزی کننده پدرِ شان ام - جز این دیگر پدری است نه مادری است تا چون اتفاقِ بی حس و ذی حس باقی خواهد ماند۔ تسلسلِ پیدائش ها هم باقی خواهد ماند و کسی وسیله هم خواهد شد، روحِ حساس در قدرتِ بی حس چرا می بندد؟ بر این می فرمایند۔

سَتْ تَوَیْ رَجَسْتَمْ اَتِیْ گُنَا پَرْکَرْتِیْ سَمْبهَوَا

نِبَدْهَنْ تِیْ مَهَا بَاهُو دَیْ هَیْ دَیْهِیْنَمْ وَیه یَمْ(٥)

सत्त्वं रजस्तम अति गुणा: प्रकृतिसंभवा: ।

निबध्नन्ति महाबाहो देहे देहिनमव्ययम् ।।५।।

بازوی عظیم ارجن! ملکاتِ فاضله 'सत्त्वगुण'، ملکاتِ ردیه و ملکات مذموم तमोगुण از قدرت پیدا شده هر سه صفات این ذی روحِ لا فانی را در جسم می بندند۔ چه طور؟

تَتْر سَتْ تَوىٰ نِرْمَلَتْ وَاپ پَرْکَاش کَمْنَام یَمْ
سُکھْ سَدْ گین بَدھْنَاتِیٰ گیَان سَدْ گین چَانگھْ(٦)

तत्र सत्त्वं निर्मलत्वात्प्रकाशकमनामयम् ।
सुखसङ्गेन बध्नाति ज्ञानसङ्गेन चानघ ॥६॥

بی گناه ارجن! در این هر سه صفات روشنی پیدا کننده بی عیب ملکاتِ فاضله 'निर्मलत्वात्' بر بنای شفاف شدن، از آرام و فریفتگیِ علم روح را در جسم می بندد، ملکاتِ فاضله هم بندش هم است۔ فرق قدری است که آرام در معبودِ واحد است۔ و علم نامِ دیدارِ بدیهی است، انسانیکه حاملِ ملکاتِ فاضله است تا وقتیکه دیدارِ بدیهی معبود نمی کند در قید می ماند۔

رَجُوْ رَاگَات مَکَیٰ وِدّھیٰ تَرَسْنَا سَدْ گَسَمُدْبھَوَمْ
تَنْنِیٰ بَدھْنَاتِیٰ کُون تَیِیه کَرَتْ سَدْ گین دَیْھِیْنَمْ(٧)

रजो रागात्मकं विद्धि तृष्णासङ्गसमुद्भवम् ।
तन्निबध्नाति कौन्तेय कर्मसङ्गेन देहिनम् ॥७॥

ای ارجن! زنده شکلِ تعلق، ملکاتِ ردیه रजोगुण است۔ تو بدان که این از خواهشات و رغبت پیدا می شود، آن ذی روح را कर्मसंगेन در عمل و در رغبتِ ثمرهٔ آن می بند داو در عمل مشغول میکند۔

تَمَسْ تَوَا نَجَیٰ وِدّھیٰ مُوْهَنَیٰ سَرَوْ دَیْھِیْنَام
پَرْمَادَالَسْیه نِدْرَا بھِسْت تَنْنِبَدھْ نَاتِیٰ بھَارَتْ(٨)

तमस्त्वज्ञानजं विद्धि मोहनं सर्वदेहिनाम् ।
प्रमादालस्यनिद्राभिस्तन्निबध्नाति भारत ॥८॥

ای ارجن! همه جسم دارندگان را در فریبِ خود گیرنده ملکاتِ مذموم तमोगुण را تو از جهالت پیدا شده بدان، او، این روح را بذریعهٔ مدهوشی یعنی

ازكاهلی كوششِ ناكام (كه فردا خواهيم كرد) و از خوابِ غفلت در گرفت می گيرد، معنیِ خواب اين نيست كه مرديكه حاملِ ملكاتِ مذموم زياده می خوابدجسم می خوابد. چنين سخن نيست या निशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी। (چون در شب همه مردمان می خوابند،پس جوگی بيدار می شود) اين دنيا هم شب است، مردِ حاملِ ملكاتِ مذموم، در شبيه تمثيلِ اين دنيا شب و روز مشغول می ماند و از شكلِ نورانی وحقيقی غافل می ماند. همين خوابِ ملكاتِ مذموم است. هر كه در اين مبتلا است می خوابد. اكنون (در بارۂ)شكلِ اجتماعیِ بندشِ هر سه صفات می گويند.

سَتْ تَوَىٰ سُكهَىٰ سَنْجَيْتِىٰ رَجَىٰ كَرْمَنِىٰ بهَارتْ

گيَانْ مَاروَتْيه تُو تَمَىٰ پَرْمَادَىٰ سَنْجَيْت يُت(٩)

सत्त्वं सुखे संजयति रजः कर्मणि भारत ।

ज्ञानमावृत्य तु तमः प्रमादे संजयत्युत ॥९॥

ارجن! ملكاتِ فاضله بطرفِ آرام مائل می كند، و بر راهِ سكونِ دائمی و اعلیٰ گامزن ميكند. ملكاتِ ردّيه ترغيبِ راهِ عمل می دهد و ملكاتِ مذموم علم را پوشيده كرده در مدهوشی يعنی در ناكام كوشش های باطن مبتلا می كند، چون صفات بر يك مقام و در يك دل هم است پس جدا چطور می شوند؟ در بارۂ اين مالكِ جوگ شری كرشن ميگويند.

رَجَسْ تَمَشْ چَابهِىٰ بهُويَىٰ سَتْ تَوَىٰ بهَوتِىٰ بهَارت

رَجَىٰ سَتْ تَوَىٰ تَمَشْچَيُو تَمَىٰ سَتْ تَوَىٰ رَجَسْتَتهَا(١٠)

रजस्तमश्चाभिभुय सत्त्वं भवति भारत ।

रजः सत्त्वं तमश्चैव तमः सत्त्वं रजस्तथा ॥१०॥

ای ارجن! ملكاتِ رديه و ملكاتِ مذموم را مغلوب كرده ملكاتِ فاضله گامزن می شود. همچنين ملكاتِ فاضله و ملكاتِ مذموم را مغلوب كرده ملكاتِ ردّيه می افزايد و به همين طور ملكاتِ ردّيه و ملكاتِ فاضله را مغلوب كرده ملكاتِ مذموم می افزايد. شناختِ اين چه طور می شود كه كدام خصوصيت كار می كند؟

سَرْوْ دَوارِیْشُو دَیْهَیْس مِنْ پَرْکَاش اُپجَائی تَیْ
گْیَانَیْ یَدَا تَدَا وِدْیِیَا دِوَرْدهَی سَتْ تَوْ مِتْ یُتْ(۱۱)

सर्वद्वारेषु देहेऽस्मिन्प्रकाश उपजायते ।
ज्ञानं यदा तदा विद्याद्विवृद्धं सत्त्वमित्युत ॥११॥

در دوریکه با این جسم و باطن در همه حواس، نورِ خدائی و طاقتِ فهم پیدا می شود، در آنوقت باید که چنین فهمید که ملکاتِ فاضله بطرفِ خصوصی اضافه مائل است، و

لُوبهَی پَرْوَرْتی رَارَمْبهَی کَرْمَنَامَشْمَی اِسْپَرْهَا
رَجَس یَیْتَانِی جَایَنْتَی وِرْوَدّهی بهَرَتَرْ شَبهُ(۱۲)

लोभः प्रवृत्तिरारम्भः कर्मणामशमः स्पृहा ।
रजस्येतानि जायन्ते विवृद्धे भरतर्षभ ॥१२॥

ای ارجن! چون در ملکاتِ رذّیه خصوصاً اضافه می شود پس طمع، کوششِ در کار مشغول شدن، ابتدای اعمال، بی اطمنانی، یعنی شوخیِ دل و هوسِ تعیشاتِ دنیا، این همه اشیاء پیدا می شوند، اکنون در اضافۂ ملکاتِ مذموم چه می شود۔

اَیْ پَرْکَاشُوس پَرْوَرْتِش چه پَرْمَادُو مُوه اَیُو چه
تَمَس یَیْتَانِی جَایَنْتَی وِوَرْدَهی کُرُونَنْدَنْ(۱۳)

अप्रकाशोऽप्रवृत्तिश्च प्रमादो मोह एव च ।
तमस्येतानि जायन्ते विवृद्धे कुरुनन्दन ॥१३॥

ارجن! چون در ملکاتِ مذموم اضافه می شود پس अप्रकाश بی نوری (چونکه نور نشانی معبود اعلیٰ است) خصلتِ بطرفِ نورِ خدائی رفتن कार्यमुकर्म آنکه لایقِ عمل و خاص طریقِ کار است در آن عدم رجحان، و در باطن سیلابِ کوشش های نا کام، و در دنیا فریفته کننده خصائل این همه پیدا می شوند، پیدائشِ این همه اشیا می شود از علمِ این صفات فائده چیست؟

یَـدَا سَـتْ تَـوَیْ پَـرْ وَرْدَھـیْ تُـو پَـرلَـیْ یَـاتِیْ دَیْھـہ بھَرَتْ
تَـدُوْت تَـمْ وِیَـدَا لُـوکَـانَـمْلَان پَـرْتِـیْ پَـدہٗ تَـیْ(۱٤)

यदा सत्त्वे प्रवृद्धे तु प्रलयं याति देहभृत् ।
तदोत्तमविदां लोकानमलान्प्रतिपद्यते ॥१४॥

چون این ذی روح در دور اضافۂ ملکاتِ فاضله وفات را حاصل می کند جسم را ترک می کند پس عوالمِ ماوراءِ بیداغِ صالحین را حاصل میکند۔

رَجْسِـیْ پَـرْلَـیْ گَتْـوَا کَـرَمْ سَـڈْیگ شُـو جَـائـی تَـیْ
تَتَھـا پَـرلِیْـنَـسْ تَـمْسِـیْ مُـوڈْ یُـونِشُـوْ جَـائـی تَـیْ(۱۵)

रजसि प्रलयं गत्वा कर्मसङ्गिषु जायते ।
तथा प्रलीनस्तमसि मूढयोनिषु जायते ॥१५॥

چون اضافۂ ملکاتِ ردّیه میشود مرگ را حاصل کننده، در مردمانِ رغبت دارندگانِ اعمال پیدا می شود و در اضافۂ ملکاتِ مذموم انسانِ مرده در اشکالِ جاهل योनियों پیدا می شود، در آنکه تا حشرات الارض وغیره وسعتِ اشکال است۔ لهٰذا در صفات هم مردمان را باید که صالح صفات بدارند۔ این خزانۂ قدرت حصول کرده شده صفاتِ شما را بعد از مرگ هم آنها را به شما از طریقِ محفوظ واپس می دهد۔ اکنون ثمرۂ این ببینید۔

کَـرْمَـنَـیْ سُـکَـرَتْ سَیَـاھُوْ سَـات تَـوِکَـیْ نِـرْمَلَـیْ پھَلَـمْ
رَجَـسْ سَتُـوْ پھَلَـیْ دُکھَـمْ گَیَـانَـیْ تَمْسَـیْ پھَلَـمْ(۱٦)

कर्मणः सुकृतस्याहुः सात्त्विकं निर्मलं फलम् ।
रजसस्तु फलं दुःखमज्ञानं तमसः फलम् ॥१६॥

ثمرۂ عملِ صالح، صالح آرامِ بی داغ، علم و ترکِ دنیا وغیره گفته شده اند۔ ثمرۂ عملِ ملکاتِ ردّیه تکلیف است و ثمرۂ عملِ ملکاتِ مذموم جهالت است و

سَتْتَـوَات سَـنْـجَـائـی تَـیْ گَیَـانَـیْ رَجْسُـوْ لُـوبـھ اَیُـو چَـیْ
پَـرْمَـادمُـوھُـوْ تَـمْ سُـو بھَـوُتُـوس گَیَـان مَیُـو چَـیْ(۱۷)

सत्त्वात्संजायते ज्ञानं रजसो लोभ एव च ।
प्रमादमोहौ तमसो भवतोऽज्ञानमेव च ॥१७॥

از ملکاتِ فاضله علم پیدا می شود (نامِ احساسِ خدائی علم است) روانیِ احساسِ خدائی می شود، از ملکاتِ ردّیه بی شك طمع پیدا می شود و از ملکاتِ مذموم مدهوشی، فریفتگی و کاهلی (جهالت) پیدا می شود۔ انجامِ پیدائش اینها چیست؟

اُودهـرَوْ گـچْـچهَـنْتِـیْ سَـتْ تَـوَسْ تهَـا مَدّهـیْ تِشْتهَنْتِـیْ رَاج سَـا
جَـگهَـنْ گـنْ وَرَتْ تِیْـس تهَـا اَدْهـوْ گـچْ چهَـنْتِـیْ تَـامسَـا(۱۸)

ऊर्ध्वं गच्छन्ति सत्त्वस्था मध्ये तिष्ठन्ति राजसा: ।
जघन्यगुणवृत्तिस्था अधो गच्छन्ति तामसा: ॥१८॥

انسانیکه حاملِ ملکاتِ فاضله است بجانبِ معبودِ حقیقی مائل می شود جنت نشین می شود۔ حاملِ ملکاتِ ردّیه مردمان درجۂ درمیانی می دارند نزدِ सात्तिवकं ایشان نه عرفان و ترکِ دنیا هم می شود، نه در اشکالِ حشرات الارضِ بدذات می روند بلکه دو باره پیدا می شوند۔ قابلِ نفرت در ملکاتِ مذموم مشغول شوندگان گمراه مردمان अधोगति زوال، یعنی جا نوران و پرندگان وحشرات الارض وغیره بدذات اشکال را حاصل می کنند، چنین هر سه صفات در شکلی هم اسبابِ شکل योनि اند، مردمانیکه از این صفات نجات می یابند، ایشان از آواگون(قیدِ مرگ و حیات) آزاد می شوند و مقامم را حاصل می کنند بر این می گویند۔

نَـان یـه گـونَـیْ بهَیَـیْ کَـرْتَـارَیْ یَـدَا دَرَشْـتَـا نُـشْ یَتِیْ
گـونَـیْ بهَیَشْـچ پَـرَیْ وَیـت تِـیْ مَـدْبهَـاوَیْ سُودِهیْ گـچْ چهَتِیْ(۱۹)

नान्यं गुणेभ्य: कर्तारं यदा द्रष्टानुश्यति ।
गुणेभ्यश्च परं वेत्ति मद्भावं सोऽधिगच्छति ॥१९॥

در دوریکه روحِ ناظر جز این هر سه صفات کارکنی دیگر را نمی بیند و از هر سه صفات بی انتها و ماورا عنصرِ اعلیٰ را (वेत्ति)می داند، درآنوقت آن انسان مقامم را حاصل می کند۔ این محض کارِ تسلیمِ عقلی نیست که در صفات سلوك می کنند۔ از تسلسلِ ریاضت مقامی می آید که آنجا احساسِ آن معبودِ اعلیٰ بیدار می

شود که جز صفات کارکنی نظر نمی آید، در آنوقت انسان از هر سه صفات مبرا می شود۔ این محض کارِ تسلیمِ خیالی نیست و دربارۂ همین بعد ازین میگویند۔

گُنَا نَیْتَان تِیْت یه تِرِنْ دَیْهِیْ دَهْ سَمُدْ بهَوَان
جَنَمْ مِرِتْ یُوج رَا دُکهَیْر وِیْ مُکْتُوس مَرْتَمَشْ نُتَیْ (۲۰)

गुणानेतानतीत्य त्रीन्देही देहसमुद्भवान् ।
जन्ममृत्युजरादु:खैर्विमुक्तोऽमृतमश्नुते ॥२०॥

انسان از این سببِ پیدائشِ اجسامِ کثیف دارنده، هر سه صفات مبرا شده، مرگ و حیات و ضعیفی،از تکالیفِ هر طرح خصوصاً آزاد شده عنصر لا فانی را حاصل میکند بر این ارجن سوال قایم کرد۔ ارجن گفت۔

ارجُنْ اُواچ

کَیْر لِیْ نْگی سَتِیْن گُنَا نَیْ تَان تِیْتُوْ بهَوَتِیْ پَرْبهُوْ
کِمَاچَارَیْ کَتهِیْ چَیْتَاسْتِرِیْ گُنَان تِوَرْتَتَیْ (۲۱)

अर्जुन उवाच

कैर्लिङ्गैस्त्रीन्गुणानेतानतीतो भवति प्रभो ।
किमाचार: कथं चैतांस्त्रीन्गुणानतिवर्तते ॥२१॥

بنده پرور! از این هر سه صفات ماورا انسان از کدام صلاحیت ها (نشانی ها) مزین می شود و چطور سلوك دارنده می شود و انسان چه طور از این هر سه صفات مبرا می شود؟ شری بهگوان گفتند

شِرِیْ بهگوَان اُواچ

پَرْکَاشَیْ چَیْ پَرْوَرْتِی چَیْ مُوه مَیْو چَیْ پَانڈَوْ
نه دَیْش ٹِیْ سَنْپَرْوَرْت تَانِیْ نه نِوَرْت تَانِیْ کَاڈکشَتِیْ (۲۲)

श्री भगवानुवाच

प्रकाशं च प्रवृत्तिं च मोहमेव च पाण्डव ।
न द्वेष्टि संप्रवृत्तानि न निवृत्तानि काङ्क्षति ॥२२॥

مذکوره بالا سه سوالِ ارجن را جواب داده شده مالكِ جوگ شری کرشن گفتند۔ ارجن! انسانیکه از اثرِ ملکاتِ فاضله نورِخدائی، از اثر ملکاتِ ردّیه شغلِ خیالِ عمل و از اثرِ ملکاتِ مذموم فریفتگی را راغب شده بد خیال میکند نه فارغ شده خواهشِ آنها هم می کندو۔۔

اُدَاسِیْ نَوُدَا سِیْنُو گُنَیْر یُونه وِچَالَیْ تَیْ
گُنَا وَرَتَنْت اِتْیَیْو یُوسوَتِش ٹھاتِیْ نَیْڈْگ تَیْ (۲۳)

उदासीनवदासीनो गुणैर्यो न विचाल्यते ।
गुणा वर्तन्त इत्येव योऽवतिष्ठाति नेङ्गते ॥२३॥

آنکه چنین مانند انسانِ لا تعلق قایم شده، بذریعۂ صفات نمی تواند که متزلزل کرده شود چونکه صفات در صفات هم سلوك می کنند۔ چنین حقیقتاً دانسته از آن حالت متزلزل نمی شود همان وقت او از صفات مبرا می شود۔

سَمْ دُکھ سُکھَیْ سَوَسْتھَیْ سَمْ لُوش ٹَاش مَکَان چَمْ
تُلَیْ پِرِیَا پِرِیُو دِھیرَسْ تُلَیْ نِدَات مَسَیْس تُتِیْ (۲٤)

समदु:खसुख: स्वस्थ: समलोष्टाश्मकान्चन: ।
तुल्यप्रियाप्रियो धीरस्तुल्यनिदात्मसंस्तुति: ॥२४॥

هر که مسلسل در خود یعنی در حالتِ خود شناسی قایم است و در آرام و تکالیف مساوی است، در نظرش خاك، سنگ و زر یکسان اند، صابر است و آنکه پسندیده و ناپسندیده را یکسان می فهمد، در مذمّت و مدحِ خویش هم فرقی نمی داند و

مَانَاپَمَان یُوس تُلَیْس تُلُیُو مِتَرَا رِپَکْشَیُو
سَرُوَه رَمْبه پَرِیْ تِیَاگِیْ گُنَاتِیْتَیْ سَیْ اُچْیَتَیْ (۲۵)

मानापमानयोस्तुल्यस्तुल्यो मित्रारिपक्षयो: ।
सर्वारम्भपरित्यागी गुणातीत: स उच्यते ॥२५॥

هر که در عزت و ذلت مساوی است، در دشمن ودوست هم مساوات می بیند، او از آغاز ها کاملاً مبرا شده انسان فنا فی الله گفته می شود۔

از شلوكِ بست و دو تا بست و پنج شناختِ انسانِ مبرا از صفات و سلوك

بیان شدند که او متزلزل نمی شود۔ بذریعۂ صفات او را نمی تواند که متزلزل کرده شود، ساکن می ماند، اکنون پیش است، طریقِ مبرا شدن از صفات۔

مان چَیُ یُوس وَیَبھِچَارَیْن بھَکْتِیُ یُوگیْن سَیُوتَیُ

سَیُ گُنَان سَمُ تِیْت یَیْتَان بَرُهَمُ بھُیَایه کلْپ تَیُ (۲٦)

मां च योऽव्यभिचारेण भक्तियोगेन सेवते ।

स गुणान्समतीत्यैतान्ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥२६॥

انسانیکه بذریعۂ بندگیِ لاشریك یعنی جز معبود از دیگر یاد داشتهای دنیوی کاملاً مبرا شده، بذریعۂ جوگ یعنی بذریعۂ همین عملِ معینه مرا مسلسل یاد می کند، او این هر سه صفات را کاملاً نظر انداز کرده با معبودِ ماورا قابلِ یکسان شدن می شود، نامِ آن تبدیلی (کلپ) است۔ با معبود از یکتائی تعلق داشتن هم تبدیلیِ حقیقی(کلپ) است۔ تاوقتیکه از خیالِ لا شریك سلوكِ عمل معینه نمی کند کسی هم از صفات مبرا نمی شود در آخر مالكِ جوگ فیصله می دهند۔

بَرُهَمَنُو هِیُ پَرُتِشْٹھا هَمُ مَرَتُ سَیَا وَیَیَسْیه چَیُ

شَاش وَتُ سَیه چَیُ دَهرُمَسْیه سُکھُ سَیَیْکَان تِكُ سَیه چَیُ (۲۷)

ब्रह्मणो हि प्रतिष्ठाहममृतस्याव्ययस्य च ।

शाश्वतस्य च धर्मस्य सुखस्यैकान्तिकस्य च॥२७॥

ای ارجن! من پناهِ آن معبودِ لافانی (با آن که او کلپ می کند، در آنکه از صفات مبرا شده از احساسِ یکتائی داخل می شود) وجاودانی پناه دینِ دائمی و پناهِ مسرتِ سالم و یکسان ام یعنی قایم در روحِ مطلق مرشدِ کامل هم پناهِ این همه است۔ شری کرشن یك مالكِ جوگ بودند، اکنون گر شما ضرورتِ غیر مرئی و لافانی، رب و دین دائمی و مسرتِ سالم و یکسان می دارید پس پناهِ چنین عظیم انسان بگیرید هر که حق شناس و درا لله غیر مرئی قایم شود، محض از وسیلۂ آنها این ممکن است۔

☆☆☆

مغز سخن

در ابتدای این سخن مالك جوگ شری کرشن گفتند که ارجن! در علوم هم بی انتها افضل اعلیٰ علم را من از تو خواهم گفت، که این را دانسته عارفان بذریعهٔ عبادت مقامم را حاصل می کنند، باز در ابتدای تخلیق ایشان پیدا نمی شوند، ولی مرگِ جسم ضروری است در آن وقت ایشان غمزده نمی شوند۔ در حقیقت ایشان جسم را همین روز ترك می کنند چون این مقام را حاصل می کنند۔ حصول در زندگی می شود، ولی چون خاتمهٔ جسم می شود در آنوقت هم ایشان غم زده نمی شوند۔

از قدرت هم پیدا شده ملکاتِ فاضله ملکاتِ ردّیه و ملکاتِ مذموم این هر سه صفات هم این ذی روح را در جسم می بندند دوصفات را مغلوب کرده می تواند که ترقیِ صفاتِ سوم کرده شود۔ صفات قابلِ تبدیل اند۔ قدرت آنکه ابدی است، ختم نمی شود، بلکه اثراتِ صفات را ترك کردن ممکن است۔ صفات دل را متاثر می کنند، چون اضافهٔ ملکاتِ فاضله می شود پس نورِ خدائی و طاقتِ اندیشیدن می ماند۔ ملکاتِ ردّیه ملوث کننده می شود، در آنوقت طمعِ عمل می ماند۔ تعلق می ماند و در باطل چون ملکاتِ مذموم متحرك میشوند کاهلی وغفلت محاصره می کنند، در اضافهٔ ملکاتِ فاضله انسان های که مرگ را حاصل می کنند جنت نشین می شوند۔ چون در ملکاتِ ردّیه اضافه می شود پس انسان در شکلِ انسانی (योनि)هم دوباره پیدا می شود و چون در ملکاتِ مذموم اضافه می شود انسان جسم را ترك کرده، اشکالِ بذذات را (جانواران و حشرات الارض وغیره) حاصل می کنند لهٰذا مردمان را باید که بتدریج بجانب بهترین صفاتِ ملکاتِ فاضله پیش قدمی

کند۔ در حقیقت هر سه صفات سبب شکلی اند۔ صفات هم روح را در جسم می بندند لهٰذا باید که از صفات لاتعلق شوند۔
آنکه ازآنها آزد می شوند شکلِ حقیقیِ آن گفته شده مالكِ جوگ گفتند که هشت خصائل بنیادی حامله مادر اند و من هم بشکلِ تخم پدرام جز این نه دیگری والد است نه والده است۔ تا چون این سلسله جاری خواهد ماند پس دردنیای متحرك و ساکن از شکلِ وسیله سلسلۂ والدین شدن هم باقی خواهد ماند ولی در حقیقت قدرت هم والده است و من هم پدرام۔
بر این ارجن سه سوال قایم کرد مردیکه از صفات خالی است چه نشانات می دارد؟ چه سلوك میدارد؟ واز کدام طریق انسان از این هر سه صفات مبرا می شود؟ چنین مالكِ جوگ شری کرشن شناخت و سلوكِ چنین انسان بیان کردند هر که مبرا از صفات است و در آخر طریقِ مبرا شدنِ از صفات بیان کردند، انسانیکه بذریعۂ جوگ و بندگیِ لاشریك مسلسل یاد من می کنداو از هر سه صفات مبرا می شود، تصورِ دیگری نداشته شده مسلسل فکرِ معبود کردن بندگیِ لاشریك است، آنکه از وصل و فراقِ دنیا کاملاً آزاد است، نامِ همین جوگ است، چنین طریق که این را شکلِ عملی می دهد نامش عمل است۔ حرکتی که یگ را بکمال می رساند عمل است، بذریعۂ بندگیِ لا شریك از سلوكِ همین عملِ معینه هم انسان از هر سه صفات مبرا می شود و مبرا شده با معبود برای یکتائی قابلِ حصولِ تبدیلیِ مکمل (کلپ)میشود۔ صفات بر دلی هم اثر اندازمی شوند همین که تحلیلِ او می شود فوراً با معبود یکتائی میشود۔ همین تبدیلیِ حقیقی(کلپ) است لهٰذا بغیر از یادِ خدائی کسی هم از صفات مبرا نمی شود۔
در آخر مالكِ جوگ شری کرشن فیصله می دهند آن انسان که مبرا از صفات است با معبود یکه در حالتِ یکتائی می رسد من پناهِ آن بهگوان (ایزد) و عنصرِ لافانی و دینِ دائمی ام و پناهِ مسرتِ سالم و یکسان هم من ام یعنی کارکنِ مخصوص ام اکنون شری کرشن رفته اند و آن پناه گاه هم رفت پس این بسیار شبه دارنده سخن است که اکنون آن پناه گاه کجا حاصل خواهد

شد؟ ولی چنین نیست۔ شری کرشن تعارفِ خویش دادند که آن یك جوگی بودند، بر مقامِ اعلیٰ فائز عظیم انسان بودند۔ 'शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम्' ارجن گفته بود۔ من شاگردِ شما ام و در پناهِ شما ام دست گیری من بکنید۔ بر هر مقام شری کرشن تعارفِ خویش دادند۔ شناختِ مستقل مزاج عظیم انسان بیان کردند و از آنها موازنۀ خویش کردند لهٰذا ظاهر است که شری کرشن یك مردِ کامل، جوگی بودند۔ اکنون گر شما را ضرورتِ مسرتِ سالم، یکسان ضرورتِ دینِ دائمی یا ضرورتِ عنصرِ لافانی است۔ پس مخزنِ حصول این همه واحد مرشد است۔ محض کتاب خوانده کسی این را حاصل نمی توان کرد چون همین عظیم انسان از روح وابسته شده رته بان می شوند، پس رفته عاشق را رهنمائی کرده شده تا مقامِ آن که خود در آن فائز اند می رسانند۔همین واحد وسیله است۔ چنین مالكِ جوگ شری کرشن خود را پناه گاهِ همه قرار داده شده این بابِ چهارِ دهم را اختتام کردند که در آن بیانِ صفات از تفصیل است لهٰذا

چنین تمثیلِ شری مدبهگودگیتا دربارۀ اوپنیشد و علمِ تصوف و علم ریاضت در مکالمۀ شری کرشن و ارجن بنامِ "تقسیمِ صفاتِ جوگ" بابِ چهاردهم مکمل می شود۔

چنین بذریعۀ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلد پرم هنس پرمانند جی مهاراج اند، نوشته شده تشریحِ "شری مدبهگود گیتا" یعنی در "یتهارته گیتا" از بنامِ "تقسیمِ صفاتِ جوگ"(गुणत्रय विमाग योग)بابِ چهاردهم مکمل شد۔

هری اوم تت ست

اوم شری پرماتمنی نمه

﴿باب پانزدهم﴾

مـردمـانِ عظیم از مثالهای گوناگون شرحِ این جهان بیان کرده اند، کسی این را دشتِ دنیـوی گـفـت، کسی قـلـزمِ دنیـوی، بـمـطابقِ حالات همین را رودِ دنیـوی و چاهِ دنیـوی هم گفته شد و گـاهـی موازنۀ این از گوپد (سم گاو) کرده شد،که بـمطابقِ دائرۀ حواس وجودِ دنیا است و در آخر چنین حالت هم آمد که ایـن قـلـزمِ دنیوی هم خشك شد۔ (नाम लेत भव सिन्धु सुखाहीं) چه در دنیا چنین قلزم ها انـد؟مـالكِ جـوگ شـری کـرشـن هم دنیـا را نـامِ قلـزم و درخـت دادند، در بابِ دوازدهـم آنهـا گـفتند آنکه بندگانِ لاشریكِ من اند۔ ایشان را جلد از قلزمِ دنیوی نـجـات دهاننده می شوم۔ این جا در پیش کرده باب مالكِ جوگ شری کرشن می گویند که دنیا یك درخت است، این را بریده شده هم جوگی حضرات تلاشِ مقامِ بلند می کنند ببینید۔

شری بهگوان گفتند

شِرِیُ بهَگوَان اُواچ

اُدهَـــرَوْ مُـــول مَــدَهــیُ شَـــاُکهَـــمْ شَــوَتُ تَهــیُ پَــرَاُ هُــرُ وَیَیَـمْ

چهَـنُـــداسِـــیُ یَسْیـــه پَـرْنَـــانِیُ یَسْتَـیُ وَیْـد سَـیُ وَیْـد وِتُ(۱)

श्री भगवानुवाच

ऊर्ध्वमूलमधः शाखमश्वत्थं प्राहुरव्ययम् ।

छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ॥१॥

ارجن آنکه! 'ऊर्ध्वमूलम्' بطرف بالا معبودهم اصلِ اوست به زیر نیش अधःशाखाम् قدرت هم شاخهای او هستند، چنین شکلِ دنیوی دارنده درختِ پیپل رالافانی می گویند، (درخت:अश्वयعنی در حقیقت زندگی یك روز هم نمی دارد، هر وقت هم بریدن ممکن است ولی لا فانی است بمطابقِ شری کرشن لافانی دواند یك درختِ دنیوی لافانی است و دیگر از این هم ماورا بلند و لا فانی است وید را

برگ های این لافانی درختِ دنیوی گفته شده است۔ انسانیکه این درختِ شکلِ دنیوی را (دیده شده) می داند او عالمِ وید است۔

هر که آن درختِ دنیوی را دانسته است او وید را دانسته است، نه که کتاب خوانده، از خواندنِ کتاب محض بجانبِ آن پیش قدمی کردن را ترغیب حاصل می شود بر مقامِ برگ ها ضرورتِ وید چیست؟ در حقیقت انسان گمراه شده آن شگوفهٔ یك لمحهٔ آخر را حاصل میکند یعنی پیدا ئشِ آخر را حاصل می کند، از همین جا (छन्द) بندش های وید۔ (آنکه تخلیق خیر میکنند) ترغیب می دهند، از همین جا استعمالش است از همین جا گمراهی ختم می شود۔ آن بطرفِ منزل (حقیقت) می گردد و

اَدهَشْ چُودھَرْوُ پَرَسَرُتَاس تَسْیه شَاکھَا
گُنْ پَرْوَرْدَھاُ وِیْشَیَیْ پَرْوَالَا
اَدھَشْچ مُولَان یَنُو سَنْت تَانِیْ
کَرْمَانُو بَنْدھِیْنِیْ مَنُشَیہ لُوکَیْ (۲)

अधश्चोर्ध्वं प्रसृतास्तस्य शाखा
गुणप्रवृद्धा विषयप्रवालाः।
अधश्च मूलान्यनुसंततानि
कर्मानुबन्धीनि मनुष्यलोके ॥२॥

بذریعهٔ هر سه صفاتِ آن درختِ دنیوی افزوده شده خواهشات و در شکلِ عیش و عشرت شاخهای شگوفه دارنده نشیب و فراز بهر جانب گسترده شده بجانبِ نشیب تاحشرات الارض و بجانب فراز از مرتبهٔ دیوتا تا برهما همه جا وسعت می دارند و محض در شکلِ انسانی بمطابقِ اعمال شکسته بنداند (جز این) دیگر همه اشکال برای لطف اندوزیِ عیش و عشرت اند۔ شکلِ انسانی هم بمطابقِ اعمال بندش تیار میکند۔

نہ رُوپ مَسْ یَیْھہ تَتھُو پَلَبھَیْتَیْ
نَان تُو نہ چَادِرَنْ چَیْ سَمْپَرْتِشْتَھاُ

اَشْــو تَتــــھُ مَیْــن سُــوِیُ رُوڈ مُــول
مَــسْ ڈُکْشَسْتَــرَیْــن دَرَڈیْن چِھتْـوَا(۳)

न रुपमस्येह तथोपलभ्यते
नान्तो न चादिर्न च सम्प्रतिष्ठा।
अश्वत्थमेनं सुविरुढमूल–
मसङ्गशस्त्रेण दृढेन छित्त्वा ॥३॥

ولی شکلِ این درختِ دنیوی چنانکه گفته شده است، همچنین این جا نیافته می شود، زیراکه نه این ابتدا می دارد نه انتها می دارد نه این در حالتِ خوب است (زیرا که این مسلسل تبدیل می شود) این مضبوط و جا مد درختِ شکلِ دنیوی را از سنگِ مضبوط یعنی از اسلحۂ ترکِ دنیا بریدن است۔ (چنین نیست که در اصلِ درختِ پیپل، معبود سکونت می دارند یا برگِ پیپل ویدا ست که چراغِ روغن (आरती) درخت را نمایند)

اصل این درختِ دنیوی خود معبود هم است آنکه مانندِ تخم اثر انداز است، چه آن هم خواهد برید؟ بذریعۂ مستحکم ترکِ دنیا تعلقِ این دنیا ختم می شود، همین عملِ بریدن است، این را بریده چه کنیم؟

تَتَــیُ پَــدَیُ تَــتْ پَــرِیْمَــار گِــتْ وَیَــیُ
یَسْــمِــنْ گَتَــا نــــہ نِــوَرْتَــنْتِــیُ بھُــویَــیُ
تَــمَیْــو چَــانْدَھــہ پُــرُوشَــیُ پَــرُپَــدْدَیُ
یَتَــیُ پَــرُوَرُتِــیُ پَــرُسَــرُتَــا پُــرَانِــیُ(٤)

ततः पदं तत्परिमार्गितव्यं
यस्मिन्गता न निवर्तन्ति भूयः।
तमेव चाद्यं पुरुषं प्रपद्ये
यतः प्रवृत्ति प्रसृता पुराणी ॥४॥

بذریعۂ مستحکم ترکِ دنیا بعد از درختِ دنیوی را بریده آن اعلیٰ مقام

معبود را باید که از خاطر جمعی جستجو کنید، که بعد از در آن داخله یافتن انسان در دنیا دوباره نمی آیند مکمل نجات حاصل می کنند، ولی تلاشِ این چطور ممکن است؟ مالکِ جوگ می فرمایند۔ برای این خود سپردگی ضروری است، آن معبود که از او وسعتِ خصلتِ قدیمی دنیوی درخت است، من در پناهِ همین معبود ابدی ام، (بغیر از در پناهِ آن خاتمۂ درخت نخواهد شد) اکنون در پناه رفته شده بر مرتبۂ ترکِ دنیا فائز انسان چه طور بداند که درخت برید؟ نشانیِ این چیست؟ بر این می گویند۔

نِرُمَان مُوُهَاجِتُ سَدُّ گدُوُشَا
اَدهْیَات مَنِتْیَا وِنوَرَتُ تَکَامَا
دُوَنْدَیر وِمُکْتَا سُکه دُکه سَنْگیَ
گَرُچ چهَنُ تَیه مُڈَا پَدَمْ وَیه یَنْ تَتْ(۵)

निर्मानमोहा जितसङ्गदोषा
अध्यात्मनित्याविनिवृत्तकामा:
द्वन्द्वैर्विमुक्ता: सुखदु:खसंज्ञै–
र्गच्छन्त्यमूढा: पदमव्ययं तत् ।।५।।

از مانند مزکوره بالا خود سپردگی، آنکه عزت و فریفتگی شان ختم شده است شکلِ فریفتگی دارنده بر اثراتِ صحبت آنکه قابو کرده اند، अध्यात्मनित्या مردمانیکه در شکلِ معبود سدا فائز اند، و آنکه خواهشاتِ آنها خصوصاً ختم شده اند و چنین عالم حضرات که از و بالِ تکلیف و آرام آزاد شده اند آن مقامِ لافانی و اعلیٰ را حاصل می کنند۔ تا چون که این حالت نمی آید، درختِ دنیوی نمی برد۔ تا این جا ضروتِ بیراگ(تقویٰ) می ماند۔ شکلِ آن مقام اعلیٰ چیست؟ آنرا که حاصل می کنند

نه تَدُ بهَاس یَتَیُ سُوریُو نه شَشَاڈکُو نه پَاوَکَیُ
یَدُ گتُوَا نه نِوَرتَنْتَیُ تَدَهَامْ پَرَمَیُ مَمْ(۶)

न तद्भासयते सूर्यो न शशाङ्को न पावक: ।
यद्गत्वा न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम ।।६।।

آن مقام اعلیٰ را نه آفتاب نه ماه نه آتش هم روشن می کند، آن مقامیکه آن را حاصل کرده مردمان دوباره درد نیا نمی آیند، همین اعلیٰ مقامم است یعنی پیدائشِ شان دوباره نمی شود، در حصولِ این مقام همه یکسان اختیار می دارند، بر این می گویند۔

مَمَیٔ وَانشُو جِیُو لُوکَیٔ جِیُو بهُوتَیٔ سَنَاتَنَیٔ
مَنَیٔ شَشتهَا نِیُندِرِیَانِیٔ پَرُکَرتِیِس تهَانِیٔ کَرشَتِیٔ (۷)

ममैवांशो जीवलोके जीवभूत: सनातन: ।
मन: षष्ठानीन्द्रियाणि प्रकृतिस्थानि कर्षति ॥७॥

’جیولوکی‘ یعنی در این جسم (جسم هم دنیا است) این ذی روح ابدی حصۂ من هم است و در فطرتِ این هر سه صفات (माया) دارنده موجود شده بادل حواس را راغب می کند، این چه طور است؟

شَرِیرَیٔ یَدَوَاپ نُوتِیٔ یَچ چَاپ یُتُ کَرَام تِیُش وَرَیٔ
گِرَهِیٔ وَیُتَانِیٔ سَنُیَاتِیٔ وَایُور گنُده نِدَاش یَات (۸)

शरीरं यदवाप्नोति यच्चाप्युत्क्रामतीश्वर:।
गृहीत्वैतानि संयाति वायुर्गन्धनिदाशयात् ॥८॥

چنانکه باد از مقامِ خوشبو، نکهت را حاصل کرده می برد، همچنین صاحبِ جسم ذی روح (जीवात्मा) جسمِ اوّل که ترک می کند، از آن دل وهر پنج کاروبارِحواسِ باطنی را حاصل کرده (راغب کرده باخود گرفته) دوباره جسم را حاصل می کند، در آن داخل می شود (چون جسمِ آئنده در همین وقت مقرر است پس این کرۂ آرد (पिण्ड) ساخته کرا می دهند؟ (این را) که قبول می کند؟ لہٰذا شری کرشن از ارجن گفته بودند که این جهالت در تو از کجا پیدا شده است که (पिण्डोदक क्रिया) این رسمِ دادنِ آب و آرد وغیره ختم خواهد شد) آنجا رسیده چه می کند؟بادل شش حواس که اند؟

شُرُوتَرَیٔ چَکشُو اِسپَرشَنَیٔ چَیٔ رَسنَیٔ گهرَان مَیُو چَیٔ
آدهِشُ ٹهَائی مَنَشچَائی وِشَیَانُوپ سَیُو تَیٔ (۹)

श्रोत्रं चक्षुः स्पर्शनं च रसनं घ्राणमेव च ।
अधिष्ठाय मनश्चायं विषयानुपसेवते ॥९॥

در آن جسم موجود شده این ذی روح از وسیلۂ گوش، چشم، بینی و دل یعنی از مددِ این همه هم لطف اندوزیِ موضوعات می کند ولی چنین نظر نمی آید، همه قدرتِ دیدارِ این نمیدارند بر این شری کرشن می گویند۔

اُتکَرَامَنْتَیٔ اِستِهِیتَیٔ وَاپِیٔ بھُنْ جَانَیٔ وَاگُنَان وِتَم
وِمُڈا نَانُو پَش یَنتِیٔ پَش یَنتِیٔ گیَان چکشُوشَیٔ (۱۰)

उत्क्रामन्तं स्थितं वापि भुञ्जानं वा गुणान्वितम् ।
विमूढा नानुपश्यन्ति पश्यन्ति ज्ञानचक्षुषः ॥१०॥

جسم را ترک کرده رفته شده در جسم موجود، از موضوعات لطف اندوزشده یا مزین ازهر سه صفات ذی روح راخصوصاً لا علم نادان مردمان نمی دانند، محض نظرِ علم دارندگان هم می دانند و او را می بینند، همین حقیقت است۔ اکنون آن نظر چطور حاصل شود؟ پیش از این ببینید۔

یَتَنتُو یُوگِیْنَش چَیْنَیٔ پَشْیَنْتیَات مَنَیٔ وَس تهِتَم
یَتَنتُوس پَیکَرتَات مَانُو نَیْنَیٔ پَشْیَنْتَیَیٔ چَیْت سَیٔ (۱۱)

यतन्तो योगिनश्चैनं पश्यन्त्यात्मन्यवस्थितम् ।
यतन्तोऽप्यकृतात्मानो नैनं पश्यन्त्यचेतसः ॥११॥

جوگی حضرات در دلِ خود طبیعت را از هرجانب کشیده،این روح را مکمل کوشش کرده شده هم روبرو دیدار می کنند، ولی ناشکر روح دارندگان یعنی داغدار باطن دارندگان جاهل مردمان کوشش کرده شده هم این روح را نمی دانند، (زیراکه اکنون باطنش در خصائل دنیوی گسترده است) طبیعت را از هر جانب کشیده با یك سوئی در باطن کوشش کنندگان مردمانِ عقیدت مند هم صلاحیتِ حصولش می دارند، لهٰذا در باطن مسلسل یادیدار داشتن ضروری است، اکنون در شکلِ آن مردمانِ عظیم آن شوکت ها که یافته میشوند (در بارۂ آنکه قبل از ین هم گفته شده اند) بر آنها روشنی می افگنند۔

یَـدَاُدِتْ تَـــیٔ گَتَـــیُ تَیُـجُـو جَـگَـدْ بھَـاس یَتَـــیٔ کِھیُـلَـمْ
یَـچْ چَـنَـدْر مَسِـیُ یَـچْـچَـاگ نُـو تَـتْ تَیُجُو وِدّھی مَام کَمْ(۱۲)

यदादित्यगतं तेजो जगद्भासयतेऽखिलम् ।
यच्चन्द्रमसि यच्चाग्नौ तत्तेजो विद्धि मामकम् ॥१२॥

جلالیکه در آفتاب موجود مانده همه عالم را روشن می کند، و جلالیکه در ماه موجود است وجلالیکه در آتش است، توآنرا جلالم هم بدان، اکنون بذریعۂ آن مردِ عظیم صادر شوندگان دربارۂ کارها می گویند۔

گَـــامَـــاوِشْیَـــه چَـیُ بھُوتَـــانِـیُ دَھَـــارِیَـــام یَھَمُـوج سَـــا
پُشنَـــامِـیُ چُـوش دِھیُ سَـرْوَا سُـومُـو بھُتْ وَا رَسَـات مَکَیُ(۱۳)

गामाविश्य च भूतानि धारयाम्यहमोजसा ।
पुष्णामि चौषधीः सर्वाः सोमो भूत्वा रसात्मकः ॥१३॥

من هم در زمین داخل شده از قوتِ خویش همه جانداران را قبول می کنم و در ماه شکلِ لذت شده همه نباتات را مقوی می کنم۔

اَهَـنْ وَیُـــش وَان رُو بھُـوت وَا پَـرَانِـیـنَـا دَیُھـه مَـاشَـرِتْ تَـیُ
پَـرَانَـا پَـا سَـمَـا یُکْتَـیُ پَـچَام یَـنْـنَـیُ چَتُرْ وِیُـدَھـمْ(۱٤)

अहं वैश्वानरो भूत्वा प्राणिनां देहमाश्रितः ।
प्राणापानसमायुक्तः पचाम्यन्नं चतुर्विधम् ॥१४॥

من هم در اجسامِ جانداران در شکلِ آتش موجود شده، حاملِ جان (پران) و ریاح(اپان) شده هاضمِ اجناسِ چهار اقسام ام۔

در بابِ چهارم خود مالکِ جوگ شری کرشن آتشِ نفس، آتشِ احتیاط، آتشِ جوگ، آتشِ جان و ریاح آتشِ برهم وغیره تقریباً سیزده یا چهارده اقسامِ آتش بیان کردند، در آن نتیجۂ همه علم است، علم هم آتش است۔ شری کرشن می گویند، چنین شکلِ آتش شده مزین از جان و ریاح از چهار طریق (ورد سدا از تنفس می شود و چهار طریقِ آن بیکهری، مدهیمه، پشینتی و پرا اند از این چهار طریق) تیار شونده اجناس را من هم هاضم ام۔

بمطابقِ شری کرشن واحد معبود هم رازق است که از آن روح را مکمل آسودگی حاصل می شود۔ بعد از این هر گز نا آسودگی نمی شود۔ آن مروج غله ها راکه پرورشِ اجسام می کنند شری کرشن نامِ خوراك (युक्ताहार) داده اند۔ غلهٔ حقیقی روحِ مطلق است۔ این غله از طریق های چهار بیکهری، مدهیمه، پشینتی و پرا گزشته هم بخوبی پخته می شود،همین را مردمان عظیم نام، شکل،تماشا و مقام را نام داده اند۔در ابتدا وردِ نام می شود باز رفته رفته در دنیای دل شکلِ صاف معبود عیان می شود بعد ازان احساسِ تماشای آن می شود که او معبود چه طور در ذره ذره موجود است؟ چه طور او در هر مقام عمل داری می دارد؟چنین در دنیای دل دیدارِ کاروبار هم تماشا است (بیرونی 'رام لیلا' 'راس لیلا' تیست) و بدیهی احساسِ آن تماشای خدائی کرده شده چون قربتِ تماشا گرِ حقیقی نصیب می شود پس حالتِ مقام می آید۔ علمِ این حاصل کرده ریاضت کش بر آن مقام فائز می شود۔ در آن استقرار حاصل کردن و در حالتِ کمالِ وردِ ماورائی قربتِ معبود یافته در آن فائز شدن، این هر دو عمل یکجا می شوند۔ چنین جان و ریاح یعنی از تنفس مزین شده از چهار طریق یعنی بیکهری، مدهیمه، پشینتی و از ترقیِ مسلسل در دورِ کمالِ 'پرا' آن معبود (غله) بخوبی پخته می شود۔ حاصل هم می شود، هضم هم می شود و از و تعلق دارنده هم خوب پختگی می دارد۔

سَـرْوَسْیـه چَـاهَـںْ هَـرِی دِیْسَنْ نِوِشْ ٹُو
مَتَّـںْ اِسْـمَـرْتِیْـر گیَـانَـمْ پُوهَـنَـںْ چَـںْ
وَیْـدَشْـچ سَـرْوَیْ رَهْـمَیْـو وَیْـدُهـو
وِیْـدَانْـت کَـرْد دَیْـوِیْـدَیْـو چَـاهَـمْ(۱۵)

सर्वस्य चाहं हृदिसंनिविष्टो
मत्तः स्मृतिर्ज्ञानमपोहनं च ।
वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यो
वेदान्तकृद्वेदविदेव चाहम् ।।१५।।

من هم در دلِ همه جانداران در شکلِ عالم الغیب موجودام از من هم

شکلِ یاد (صورت آن عنصرِ روحِ مطلق که فراموش است یادش آمدن) می شود، (عکاسیِ دور حصول است) باياد هم علم (دیدارِبدیهی) و' اپوهنم' یعنی خاتمۂ دقّت ها از من مطلوب می شود۔ بذریعۂ همه وید ها من هم قابلِ فهم ام، کار کنِ ویدانت یعنی 'वेदस्य अन्त: स: वेदान्त' کار کنِ حالتِ اختتامِ وید من هم ام (جدا بود از همین سبب معلومات شد همین که دانست در همین شکل یا بر همین مقام رسید پس که کرا بداند) کارکنِ حالتِ اختتامِ وید من هم ام و وید رادانده هم من هم ام یعنی عالمِ ویدام در ابتدای باب ایشان گفتند که دنیا يك درخت است بالا معبود اصل وزیر تا همه مناظر شاخها اند۔ هر که دنیا را از این اصل جدا کرده می داند ازاصل می داند، او عالمِ وید است۔ این جا می گویند که من عالمِ وید ام، آنرا که علمِ این است، شری کرشن خویش را در موازنۂ او قایم کردند که، او 'ویدوت' (عالم وید)اند من هم عالمِ وید ام، شری کرشن هم يك حق شناس عظیم انسان اند و در جوگیان هم جوگیِ بلند بودند۔ این جا این سوال تمام شد اکنون،ارشاد می فرمایند که در دنیا شکلِ مردمان دوگونه است۔

دَوَاوِیٔ مُـو پُـرُوُشُـو لُـوکَـی کَشَـرَشْ چَـاکشَـرُ اَیُـو چَـیُ
شَـرَیٔ سَـرُوَانِـیُ بهُـوتَـانِـیُ کُـتَـسُ تهُـوکشَـرُ اُچْ یَتَـیُ(۱٦)

द्वाविमौ पुरुषौ लोक क्षरश्चाक्षर एव च ।
क्षर: सर्वाणि भूतानि कूटस्थोऽक्षर उच्यते ॥१६॥

ارجن در این دنیا (क्षर) فناشوندگان، تبدیل شوندگان و(अक्षर لافانی)ختم نه شوندگان نه تبدیل شوندگان چنین دوگونه مردمان اند، در آنها همه اجسامِ جاندارانِ دنیوی فانی اند، مردمانِ ختم شوندگان اند امروز اندفردا نیستند و این بر بلندی فائز انسان لافانی گفته می شود، بذریعۂ ریاضت بادل بر حواس قابو دارنده یعنی مردیکه حواسش بلند و غیر متحرك اند همین لافانی گفته می شود، اکنون شما زن گفته می شوید خواه مرد گراز وجه جسم و از شکلِ جسمانی سلسلۂ تاثرات (संस्कारों)جاری است پس شما انسانِ فانی هستیدو چون با دل حواس ساکن می شوند پس همین انسان لافانی گفته می شود، ولی این هم خاص حالتِ انسان

است۔ ماورا از این هردو یك دیگر انسان هم است۔

اُتّتَمَـیُ پُـرُوشَـس تَـوَی نَـیُ پَـرْمَـات مَیْـت یُـدَاهَـرْتَـیُ
یُـو لُـوکَتْـر یَـمَـاوِشِیـه بِبهَـرْتَـیُ وَیُ یَـا اَیُ اِشْـوَرَیُ(۱۷)

उत्तम: पुरुषस्त्वन्य: परमात्मेत्युदाहृत:
यो लोकत्र यमाविश्य बिभर्त्यव्यय ईश्वर: ।१७।।

انسان اعلیٰ تر از آن هر دو دیگر هم است هر که در هر سه عوالم داخل شده دست گیری وپرورشِ همه می کند و لافانی، روحِ مطلق معبود چنین گفته شده است، روحِ مطلق، غیر مرئی لافانی و عظیم انسان وغیره آن را تعارف کننده الفاظ اند، در حقیقت این دیگر هم است یعنی لا بیان است۔ این ماورا از فانی و لافانی انتهای حالتِ عظیم انسان است که آنرا از الفاظ معبود وغیره اشاره کرده شده است۔ ولی آن دیگر است یعنی لا بیان است۔ در همین حالت مالكِ جوگ شری کرشن تعارفِ خودهم می دهند چنانکه

یَسْـمَـات کَشَـرَمْ تِیْتُـوس هَـمْ شَـرَا دَپِـیُ چُـوت تَـمَـیُ
اَتُـوس مِـیُ لُـوکَـیُ وَیْـدَیُ چَـیُ پَـرتهِیْتَـیُ پُـرُوشُـوت تَـمْ(۱۸)

यस्मात्क्षरमतीतोऽहमक्षरादपि चोत्तम: ।
अतोऽस्मि लोके वेदे प्रथित: पुरुषोत्तम ।१८।।

من مذکوره بالا فانی، از قابلِ تبدیل دائره بالکل ماورا و لافانی گاهی ختم نه شونده از مردمانِ مستقل مزاج هم بالا تر ام، لهٰذا در جهان و وید من از نامِ انسانِ عظیم مشهور ام

یُـو مَـامَیْـو مَسَـیُ مُـڈْوُ جَـانَـاتِـیُ پُـرُوشُـوت تَـمَـمْ
سَـیُ سَـرْوَیُ وِیـدْبهَـجْتِـیُ مَـان سَـرَوْ بهَـاوَیْـن بهَـارت(۱۹)

यो मामेवमसंमूढो जानाति पुरुषोत्तमम् ।
स सर्वविद्भजति मां सर्वभावेन भारत ।१९।।

ای بهارت! چنانکه بالا گفته شده است که چنین هر عالم انسان من بلند ترین انسان را ظاهراً می داند آن علیم انسان از هر طرح من روح پاك را هم یاد

می کند او از من جدا نیست۔

اِتِــیْ گُھـمْ تَـمَـیْ شَـاس تَـر مِـدْ مُـکْتَـیْ مَیَـانَـگْـهُ

اَیْتَـدْ بُـدْدَھـوَا بُـدّیْ مَـانَـسْیَـات کَرَتْ کَرْتَیْشْچ بھَـارت(۲۰)

इति गुह्यतमं शास्त्रमिदमुक्तं मयानघ ।

एतद्बुद्ध्वा बुद्धिमान्स्यात्कृतकृत्यश्च भारत ॥२०॥

بی گناه ارجن!چنین بسیار راز دارانه این شریعت بذریعۂ من بیان کرده شد۔ این را از عنصر دانسته انسان مکمل عالم و شاد کام می شود۔ لهٰذا این کلامِ مالكِ جوگ شری کرن در خود مکمل شریعت است۔

این رازِ شری کرشن بی حد پوشیده بود، آن محض از طالبانِ خویش گفتند۔ این برای اهل بود برای همه نیست، ولی چون همین سخنِ راز (شریعت) در کتاب می آید، پس پیشِ همه کتاب هم می ماند۔ لهٰذا معلوم می شود که شری کرشن برای همه گفتند، ولی در حقیقت این برای اهل هم است۔ این شکلِ شری کرشن برای همه نبود کسی آن را بادشاه کسی پیغمبر و کسی یاد و (فردِ خاندان یادوهم) می فهمید، ولی از اهل (اهلیت دارنده) ارجن آنها نفاقی نداشتند، او یافت که، آنها اعلیٰ حقیقی عظیم انسان اند، گرنفاق داشتی پس خیرِ آن هم نبودی۔

همین صفت حصول یافته در هر عظیم انسان یافته شد۔ رام کرشن پرم هنس دیویك مرتبه بسیار خوش بودند۔ مقلدان پرسیدند امروز شما بسیار خوش هستید" آن گفتند "امروز من آن پرم هنس شدم" در دورِ آن یك مردمِ عظیم پرم هنس بودند بطرفِ آن اشاره کردند بعد از چند دقیقه آن از دل عمل و از زبان (من، کرم، و چن)با امیدِ لا تعلقی، از ریاضت کشان که پیروانِ او بودند گفتند، ببینید اکنون شما شك مکنید من همین رام ام که در دورِ "تریتا" त्रेता شده بودند همین کرشن ام هر که در دورِ دواپر شده بودند۔ من پاك روحِ همان هستم! شکل همین هستم گر خواهشِ حصول است مرا ببینید۔

همچنین محترم مهاراج هم پیش همه می گفتند۔ "هو" ما قاصدِ

پروردگارایم، هر که در حقیقت عارف است قاصدِ معبود است، بذریعۂ ما پیغامش حاصل می شود، حضرت عیسیٰؑ گفتند "من پسرِ پروردگارم نزدم بیائید برای این که پسرِ معبود گفته شود" لهٰذا همه می توانند که اولاد شوند۔ بلی این سخن جدا است که مطلبِ قریب شدن، از ریاضتِ وصالِ آن، در سلسلۂ ریاضت از عمل مکمل کردن است۔ محمد ﷺ فرمودند "من رسولِ خدا ام پیغمبرام" محترم مهاراج از همه صرف قدری هم می گفتند۔ نه خیالی را تردید نه حمایت (खण्डन, न मण्डन) ولی آنها که در بیزاری عقب می کردند از آنها می گفتند "صرف شکلم را ببینید گر شما را خواهشِ آن عنصرِ اعلیٰ (معبود) است پس مرا ببینید، شك مکنید" بسی مردمان شك کردند پس شان را در احساس دیدار داده، زجرو تو بیخ کرده و از آن خیالاتِ خارجی دور کرده در آنکه بمطابقِ شری کرشن بی شمار طریق های عبادت اند، (باب۲/۴۰-۴۳) در شکلِ خویش مشغول کردند آن از ابتدا تا امروز در شکلِ عظیم انسان قایم اند، همچنین حیثیتِ خود شری کرشن (حالتِ شری کرشن) بصیغۂ راز بود ولی برای عاشقِ خویش یعنی برای ارجن هر که لا شریك عقیدت و مکمل اهلیت دارنده است آنها این را، آشکارا کردند برای هر بنده ممکن است، مردمانِ عظیم صدهزاران را بر این راه گامزن می کنند۔

☆☆☆

در ابتدای این باب مالکِ جوگ شری کرشن گفتند که دنیا یك درخت است مانندِ درختِ پیپل۔ پیپل محض یك مثال است بر بلندی اصلش معبود است و در زیرتا قدرت تمام شاخهای او وسعت می دارند، هر که این درخت را با اصلش می داند او عالمِ ویداست، شاخهای این درختِ دنیوی در نشیب و فراز به هر جانب وسعت می دارند मूलानि دامِ اصلش هم در زمین و آسمان به هر سو می گسترد زیرا که آن اصل معبود است۔ وهمین در شکلِ تخم در دلِ همه جانداران قیام میکند

واقعۂ پران است که باری برگلِ نیلوفر نشسته شده برهما (ब्रह्मा) اندیشید که مصدرم چیست؟ از جای که او پیدا شده بودند، در شاخِ آن گلِ نیلوفر مسلسل بجانبِ نشیب می رفتند ولی مصدرِ خویش نتوانستند دید۔ پس ناامید شده بر آن گلِ نیلوفر نشستند۔ کوشش کردند که طبیعت در قابو آید و بذریعۂ تصور آن اصل مصدرِ خویش یافتند بدیهی دیدارِ عنصرِ اعلیٰ کردند حمد و ثنا کردند۔ بلند ترین شکل دارنده از معبود هم حکم یافتند من هر جگه ام ولی مقامِ حضورِ من محض دل است۔ در دنیای دل هر که تصور می کند او حصولم میکند۔

برهما یك علامت است در نظیف حالتِ ریاضتِ جوگ بیدارِیِ این مقام است۔ بطرفِ معبود مائل مزین از علمِ تصوف عقل هم برهما است۔ گلِ نیلوفر در آب مانده شده هم بی داغ ولا تعلق می ماند۔ عقل تا چون اینجا و آنجا تلاش می کند، تا آنوقت نمی یابد و چون همین عقل بر مقامِ لطافت فائز شده بادل حواس را کشیده در دنیای دل بندش می کند، در حالتِ تحلیلِ آن بندش هم در دلِ خود هم روحِ مطلق را حاصل می کند۔

این جاهم بمطابق مالكِ جوگ شری کرشن دنیا یك درخت است۔ بنای آن هر جانب است و شاخهاهم هر جگه اند۔ 'कर्मानुबन्धीनि मनुष्यलोके' بمطابقِ اعمال صرف انسان در شکل(योनि) بندش تیار می کند۔ می بندد۔ دیگر اشکال به مطابقِ همین اعمالِ نتیجه کارگاردگیِ خود حاصل می کنند۔ لهٰذامستحکم شکلِ بیراگ دارنده بذریعۂ سلاح این دنیوی شکل دارنده درختِ پیپل را تو ببر و تلاشِ اعلیٰ مقام کن، که بر آن مقام رسیده شده اولیای کرام د و باره پیدا نمی شوند۔

چطور دانسته شود که درخت دنیوی برید؟ مالكِ جوگ می گویند هر که از عزت و فریفتگی کاملاً مبرا است، هر که بر اثراتِ صحبت فتح حاصل کرده است آنکه خواهشاتش ختم شده اند و از کشمکش آزاد است،چنین انسان آن عنصر اعلیٰ را حاصل می کند۔ آن بلند مقام را نه آفتاب نه ماه نه آتش هم روشن می کند آن خود نورٌ علیٰ نور است که بعد از در آن داخل شده دوباره پیدائش نمی شود آن اعلیٰ مقامم است، اختیارِ حصول آن همه می دارند، زیراکه آن ذی روح حصّۂ خالصم است۔

چون ذی روح جسم را ترك می کند کاروبارِ حواس خمسه را گرفته جسم نو قبول می کند۔ گر تاثرات صالح اند پس بمقامِ صالح می رسد، ملکاتِ ردّیه राजसी می دارد پس بر مقامِ درمیانی و ملکاتِ مذموم तामसी دارنده بر مقامِ اشکالِ योनियों نفرت انگیز می رسد۔ و از وسیلۂ دل آنکه محافظِ حواس است۔ موضوعات را می بیند و از آنها لطف اندوز می شود۔ این نظر نمی آید۔ نظرِ دیدارِ این کردن علم است۔ چیزی یاد داشتن علم نیست۔ صوفیان در دل طبیعت را کشیده بعد از کوشش تمام هم دیدارش می کنند لهٰذا علم از تدبیر حاصل می شود، بلی از مطالعه بجانبش رجحان پیدا می شود۔ در شك ملوث احسان فراموش مردمان با وجود از جدوجهد هم او را حاصل نمی کنند، اینجا عکاسیِ حصول دارنده مقام است۔ لهٰذا روانیِ شوکت های حالتِ آن قدرتاً است شرحِ آن بیان کرده شده مالكِ جوگ شری کرشن می گویند که در آفتاب و ماهتاب من هم روشنی ام در آتش من هم جلال ام من هم از شکلِ شدید آتش از چهار طریق پخته

شـونـده غلـه را هـضـم مـی کـنم۔ به الفاظِ شری کرشن غله واحد معبود است ۔ (तेत्तिरीय उपनिषद्, २/१ 'अन्नंब्रह्मेति व्यजानात्।' از اوپنیشد یکه شری کرشن حوال داده اند فیصله اش همین است) آنرا حاصل کرده این روح آسوده می شود از بیکهری تا پرا این غله کاملاً پخته شده هضم می شود آن ظرف هم ختم می شود۔ این غله را من هم هضم می کنم یعنی تا وقتیکه مرشدِ کامل رته بان نه شوند تا آنوقت این حصول یابی نمی شود۔

بر این زور داده شده مالکِ جوگ شری کرشن باز بیان می کنند که در دنیای دلِ همه جانداران موجود شده من هم یاد می دهانم شکلی که فراموش بود، یادش می دهانم بایاد حاصل شونده علم هم من هم ام پریشانی های که درآن می آیند آنرا حل هم من هم می کنم۔ لایقِ دانستن هم من ام و بعد از ظهور خاتمۂ معلومات کننده هم من ام۔ که کرا بداند؟ من عالمِ ویدام، در ابتدای باب گفته بودند هر که درختِ دنیوی را باصل می داند، او عالمِ وید است، ولی این را برنده هم می داند ۔ این جا می گویند که من هم عالمِ وید ام، در علمای آن وید خودراهم شمار میکنند، لهٰذا شری کرشن هم این جا عالمِ وید و اعلیٰ ترین انسان اند، اختیارِ حصولِ آن هر شخص می دارد۔

در آخر آنها گفتند، در دنیا سه اقسام دارند ه انسان اند همه اجسامِ جانداران دنیا فانی اند و در حالتِ مستقل مزاجی همین انسان لافانی است۔ ولی کشمکش دارنده است و ماورا از این هم هر که روحِ مطلق رب العالمین غیر مرئی و لافانی گفته می شود۔ در اصل آن دیگر هم است این حالتِ ماورا از فانی ولافانی است و همین حالتِ مقامِ اعلیٰ است۔ از مناسبت این می گویند که من هم از فناو بقاماورام لهٰذا مردمان مرا اعلیٰ ترین انسان می گویند چنین مردمانیکه انسانِ اعلیٰ ترین را می دانند چنین عالم عقیدت مندان از هر جانب سدا مرا هم یاد می کنند در معلومات شان فرقی نیست۔ ارجن این سخنِ راز من از تو گفتم، حصول دارند گان مردمان عظیم این را پیش همه نمی گویند۔ ولی هر که اهلِ اینست از او نفاق هم نمی دارند، گر نفاق بدارند پس او چطور ا حاصل خواهد کرد؟

در این باب بیانِ سه حالاتِ روح ، در شکلِ فانی، لافانی وبهترین انسان ظاهر کرده شد ، چنین قبل از ین در دیگر بابی نیست۔ لهٰذا چنین تمثیلِ "شری مدبهگود گیتا" دربارۂ اوپنیشد و علمِ تصوف و علمِ ریاضت در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ "جوگِ مرد حق آگاه" بابِ پانزد هم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلدِ پرم هنس پرمانند جی مهاراج اند، نوشته شده تشریحِ "شری مدبهگود گیتا" یعنی در " یتهارته گیتا" بنامِ" جوگِ مردِ حق آگاه"(पुरूषोत्तम योग)بابِ پانزدهم مکمل شد۔

هری اوم تت ست

اوم شری پرماتمنی نمه

﴿باب شانزدهم﴾

بـنـده نـواز مالكِ جوگ شری کرشن را سوال قایم کردن را انداز خصوصی است، اوّل آن بیانِ خوبی های موضوع می کنند تاکه انسان آنجانب متوجه بشود، بعد ازآن تشریحِ موضوع می کنند مثلاً دربارۂ عمل ببینید آن در بابِ دوم هم ترغیب دادند که ارجن ! عمل کن۔ در بابِ سوم آنها اشاره کردند که عملِ معینه کن۔ عملِ معینه چیست؟ پس گفتند طریقِ کار یگ هم عمل است۔ بازآنهاشکلِ یگ نه گفته، قبل از این گفتند که یگ از کجا آمدچه می دهد؟ در بابِ چهارم تقریباً ازسیزده یا چهارده طریق ها شرحِ شکلِ یگ بیان کردند، که آنرا انجام دادن عمل است۔ این جا تصویرِ عمل صاف نظر می آید که خالص معنی آنست فکرِ جوگ، عبادت ،آنکه از تحریكِ حواس و دل تمام می شود۔

همچنین آن در بابِ نهم نامِ دولتِ دنیوی و روحانی بیان کردند و بر خوبی های آن زور داند که ارجن، مردمانیکه خصلتِ دنیوی می دارند مرا کمتر می گویند ومن هم بنیادِ جسمِ انسانی دارنده ام زیراکه در جسمِ انسانی هم مرا این مرتبه حاصل شده است ولی خصلتِ دنیوی دارنده جاهل مردمان مرا یادنمی کنند چونکه حاملِ دولتِ روحانی عقیدت مند مردمان با لاشریك عقیدت عبادتم می کنند ولی شکلِ این دولتها، ساختِ آنها تا اکنون نگفته شد، اکنون مالكِ جوگ شری کرشن دربابِ شانزدهم وضاحتِ شکلِ این می کنند و در آن پیش است در ابتدا شناختِ دولتِ روحانی

شری بهگوان گفتند

شِرِ بهَگوان اُواچ

ابـهـ یـه سَـتُ تُـو سَـن شُـودهـیُ رَگیَـان یُوگ وَیُ وَس تهِیُ تِیُ

دَانـی دَمَـشُ چـه یَـگـش چـه سَـوادهَیَـایَیُس تَپ آرجَـوَمُ(۱)

श्री भगवानुवाच

अभयं सत्त्वसंशुद्धिर्ज्ञानयोगव्यवस्थितिः ।
दानं दमश्चयज्ञश्च स्वाध्यायस्तप आर्जवम् ॥१॥

مکمل خاتمهٔ خوف، طهارتِ باطن، برای بصیرت در تاثر حالتِ مستحکم یا شغلِ مسلسل سپردگیِ همه، کاملاً نفس کشی، سلوکِ یگ (چنانکه خود شری کرشن دربابِ چهار بیان کرده اند) هون در آتشِ اعتدال (قربانی) هون در آتش حواس، هون در جان و ریاح و در آخر هون در آتشِ علم یعنی طریقِ کارِ عبادت آنکه محض ا زعملِ باطنیِ حواس و دل مکمل می شود، از اشیای کنجد، جو ویدی وغیره تمام شونده یگ را، از در این گیتا بیان شده یگ سروکاری نیست۔ شری کرشن چنین صوم و صلوٰة (कर्म—काण्ड) را یگ نمی گویند، تحقیق یعنی مطالعهٔ ریاضت آنکه بطرفِ شکلِ خود مائل می کند یعنی بادل حواس را بمطابقِ معبود مائل کردن و با جسم و حواس आर्जवम् را ستیِ باطن۔

آهِنْسَا سَتْیَمْ کُرُودهس تَیَاگَیْ شَانتِیْر پَیْشُونَمْ
دَیَا بهُوتَیش وَلُولُپ تَوْ مَاردَوْ هِیْرچَاپ لَمْ(۲)

अहिंसा सत्यमक्रोधस्त्यागः शान्तिरपैशुनम् ।
दया भूतेष्वलोलुप्त्वं मार्दवं ह्रीरचापलम् ॥२॥

عدم تشدد (अहिंसा) یعنی نجاتِ روح (روح را بطرفِ تنزل بردن هم تشدد است۔ شری کرشن می گویند، گرمن خبردارشده سلوکِ عمل نه کنم، پس قائلِ همه مخلوق و مرتکبِ دوغله بشوم، خالص روحِ نسل روح مطلق است، در دنیا آواره گردیِ او دوغله است و تشددِ روح است و نجاتِ روح عدم تشدد است) صداقت (معنیِ صداقت محض حقیقت و تقریرِ دل پسند نیست شما می گوئید که این لباسِ ما است پس چه شما راست گوئید؟ بزرگتر از این دروغ چه باشد؟ چون این جسم هم، جسمِ شما نیست بلکه فانی است پس این را پوشنده لباس شما را چطور است؟ در اصل شکلِ صداقت خود مالکِ جوگ شری کرشن بیان کرده اند، که ارجن در هر سه ادوار کمیِ صداقت گاهی نمی ماند این روح هم حق است، همین صداقتِ ماورا است بر چنین صداقت نظر داشتن) غصه نداشتن

قربانیِ همه اشیا ایثارِ نتائج اعمالِ مبارك و نامبارك كاملاً خاتمهٔ شوخیِ طبیعت، بر خلافِ مقصد قابلِ مذمت کار نه کردن، بر همه جانداران نگاهِ ترحم، بعد از اتفاق شدنِ موضوعاتِ حواس هم د ر آن تعلق شدن، نرمی شرمندگی از گمراهیِ مقصد خودو بازیابی از کوشش های بی کار و

تَیَجَا شَمَا دهَتِیُ شُوچ مَرُدُوهُوُ نَاتِیُ مَا نِتَا
بھَوَنُ تِیُ سَمُپَدَیُ دَیُوِیُم بھِیُجَات سَیه بھَارت(۳)

तेज: क्षमा धृति: शौचमद्रोहो नातिमानिता ।
भवन्ति संपदं दैवीमभिजातस्य भारत ॥३॥

جلال (آنکه در واحد معبوداست، که ازآن خیر پیدا می شود، آنکه در مهاتما بده بود همین سبب بود همینکه نظرِ مهاتما بده بر قزاقِ انگلی مال افتاد آنکه را هزنِ خوفناك بود خیالاتش تبدیل شدند) معافی، صبر، طهارت، باکسی احساسِ دشمنی نداشتن، در دل خود را هرگز قابلِ عبادت نه شمردن، ای ارجن این همه نشانی های انسانی اندهر که دولتِ روحانی حاصل می کند، چنین بست و شش نشانات بیان کردند۔ این همه در انسانی ممکن اند هر که در ریاضت حالتِ مکمل می دارد و بطور جزئی در شما هم ضرور موجود اند و مردمانیکه در دولتِ دنیوی ملوث انددر آنها هم این خصوصیات موجود اند ولی در حالتِ خوابیده می مانند، از همین سبب بی حد گناه گار راهم حقِ نجات است۔ اکنون مخصوص نشانی های دولتِ دنیوی بیان می کنند۔

دَمُبھُو دَرُشُوس بھِیُمَانَشُچه کُرُودھی پَارُش یه مَوُ چَیُ
اَگیان اَی چَابھِیُ جَاتَسُبه پَارتھُ سَمُپَدُ مَاسُرِیُم(٤)

दम्भो दर्पोऽभिमानश्च क्रोध: पारुष्यमव च ।
अज्ञानं चाभिजातस्य पार्थ संपदमासुरीम् ॥४॥

ای ارجن! ریاء کاری، تکبر، غرور، غصه ، سخت زبانی، وجهالت این همه نشانی ها دولتِ دنیوی حاصل کننده می دارد نامِ این هر دو دولت ها چیست؟

دَیْوِیْ سَمْپَدِیْ مُوك شَائبی نِبَنْدَدها یَا سُرِیْ مَتَا
ما شُچَیْ سَمْپَدَیْ دَیْوِیم بهِیْجَاتُوس سِیْ پَانْدَو(۵)

दैवी संपद्विमोक्षाय निबन्धायासुरी मता ।
मा शुच: संम्पदं दैवीमभिजातोऽसि पाण्डव ॥५॥

از در این هر دو گونه دولت ها دولتِ روحانی خصوصاً برای نجات است ودولتِ دنیوی برای بندش تسلیم کرده شده است۔ ارجن تو غم مدار زیراکه تو دولتِ روحانی (विमोक्षाय) را حاصل کرده ای۔ نجاتِ خصوصی را حاصل خواهی کرد۔ یعنی مرا حاصل خواهی کرد۔ این دولت ها کجا می مانند؟

دَوائو بهُوت سَرْگَوْ لُوکَیس مِنْ دَیْو آسُرْ اَیْو چَیْ
دَیْوُهْ وِسْتَرَشَیْ پَرُوکت آسُرَیْ پَارتھ مَی شُرُنُو(۶)

द्वौ भूतसर्गौ लोकेऽस्मिन् दैव आसुर एव च ।
दैवो विस्तरश: प्रोक्त आसुरं पार्थ मे श्रृणु ॥६॥

ای ارجن! در این دنیا خصائلِ جانداران دو اقسام می دارند مانندِ دیوتا ها و مانند شیاطین، چون در دل دولتِ روحانی شکلِ عمل اختیار می کند پس انسان دیوتا است و چون افراطِ دولتِ دنیوی میشود پس انسان هم شیطان است۔ در دنیامحض این دو ذات اند۔ او خواه در عرب پیدا شود، خواه در آسٹریلیا به هر جای که پیدا شود۔ بشرطیکه در این هر دو اقسام است۔ تا اکنون در بارۂ مزاجِ دیوتا ها از تفصیل بیان کرده شد اکنون فطرتِ شیاطین را از من با تفصیل بشن۔

پَرُوَرْتِیْ چَیْ نِوَرْتِیْ چَیْ جَنَا نه وِدُرا سُرا
نه شُوچَیْ نَاپِیْ چَاچَارُو نه سَتْ یه تَیْشُو وِدْهتَیْ(۷)

प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च जना न विदुरासुरा: ।
न शौचं नापि चाचारो न सत्यं तेषु विद्यते ॥७॥

ای ارجن! خصلتِ شیطانی دارنده مردمان कार्यम्कर्म در فرض مشغول شدن و از کارهای نا فریضه منقطع شدن هم نمی دانند لهٰذا نه در آنها طهارت می شود نه سلوك نه صداقت هم می ماند خیالاتِ آن مردمان چگو نه می شوند؟

اَستْیــــه پَــرْتِشْــٹـــه تـیٖ جَــگــدَاھُــر نیٖــش وَرَمْ

اَپَــرَس پَــر سَــمْبھُــوتَــیٖ کِـمْ نَیَــتْ کَــام هیٖتپــو کَــمْ(۸)

असत्यमप्रतिष्ठं ते जगदाहुरनीश्वरम् ।

अपरस्परसंभूतं किमन्यत्कामहैतुकम् ॥८॥

آن خصلتِ شیطانی دارندگان، مردمان می گویند که این دنیا از پناه خالی است، بالکل دروغ است و بلا معبود خود بخود از توالد و تناسل پیدا شده است لهٰذا محض برای لطف اندوزیِ عیش و عشرت است۔ و جزا ین چیست؟

اَیْتَــا دَرَشْــٹِــمْ وَشْــٹ بھیَــه نَشْــٹـات مَــانُــوس لَپ بُــدھیــه

پَــرَبھَــوَنْ تیُــو گْــرَکَــرْمَــنَــیٖ شَیَــایــه جَــگْــتُــوس ھِیتَــا(۹)

एतां दृष्टिमवष्टभ्य नष्टात्मानोऽल्पबुद्धयः ।

प्रभवन्त्युग्रकर्मणः क्षयाय जगतोऽहिताः ॥९॥

بر بنای این غلط نظریه که اعتبارش ختم شده است، آن کم عقل و سنگ دل مردمان محض برای بربادیِ دنیا هم پیدا می شوند۔

کَــام مَــاشِــرِتْ یـــه دُشْ پُــرَیٖ دَمْبھَــامَــان مَــدَا نِــوْتَــا

مُــوهَــاد گْــرَهِــیٖ تْــوا سَــدْ گْــرَه‌ان پْــرَ وَتَــنْــتَرَس شُــچِیٖ وَرْتَا(۱۰)

काममाश्रित्य दुष्पूरं दम्भामानमदान्विताः ।

मोहाद्गृहीत्वासद्ग्रहान्प्रवर्तन्तेऽशुचिव्रताः ॥१०॥

آن مردمان حاملِ غرور و تکبر و عزت شده، امیدِ خواهشاتِ نا تمام بسته از جهالت غلط اصولها را قبول کرده، از اراده های بد عنوان و نامبارك مزین شده، در دنیا سلوك می کنند آنها عزم می کنند ولی بد عنوان اند۔

چِــنْــتَــام پَــرِیٖ مِیٖیَــا چَــیٖ پَــرْلَیَــان تَــامُــو پَشْــرِیْتَــا

کَــامُــوپ بھَگْ پَــرْمَــا اَیْتَــاوَدِیْتِــیٖ نِشْــچِیْتَــا(۱۱)

चिन्तामपरिमेयां च प्रलयान्तामुपाश्रिताः ।

कामोपभगपरमा एतावदिति निश्चिताः ॥११॥

ایشان تا دمِ آخر از لا محدود فکر و تردد مبتلا می مانند و در لطف اندوزیِ موضوعاتِ دنیوی مشغول اند۔ ایشان که "محض قدری نشاط است" خیالی قدری هم تسلیم شدگیِ آنها می شود که تاجای که ممکن شود سازو سامان عشرت گرد کنید۔ جزاین چیزی هم نیست۔

آشَا پَاش شَتَیٖر بَدّھا کَام کرُودھ پَرَایَنا

اِیٖھَنتَیٖ کَام بھوگارتھ مَنیٖا یہ نَارتھ سَنچیَان(۱۲)

आशापाशशतैर्बद्धाः कामक्रोधपरायणाः ।

ईहन्ते कामभोगार्थमन्यायेनार्थसंचयान् ॥१२॥

از صدها حلقهٔ داربسته شده (از یك حلقهٔ دار مردمان هلاك می شوند، این جا صد ها حلقهٔ دار) زیرِ بار از خواهش و غصه برای حصولِ عیش و عشرت از طریقِ غیر واجب کوششِ دولت وغیره بسیار ساز و سامانِ اندوختن را کوشش می کنند۔ لهٰذا برای دولت (اندوزی) شب و روز غیر معاشرتی کار می کنند بعد از این می گویند۔

اِدمَد مَیَا لَبدھ مِمَیٖ پَرَاپ سَیَیٖ مَنُور تھَم

اِدُ مَستِیٖ دَمَپِیٖ مَیٖ بھَوِش یَتِیٖ پُنَرُ دھَنَم(۱۳)

इदमद्य मया लब्धमिमं प्राप्स्ये मनोरथम् ।

इदमस्तिदमपि मे भविष्यति पुनर्धनम ॥१३॥

ایشان می اندیشند که من امروز این حاصل کرده ام و اکنون این خواهش را تمام خواهم کرد۔ چندان دولت می دارم و در زمانهٔ آئنده چندان خواهد شد۔

اَسُو مَیَا هَتَیٖ شَترُرُ هَنِش یہ چَاپرَانپِیٖ

اِشوَرُوس هَمَهَیٖ بھوگیٖ سِدّھاس هَیٖ بَلوَان سُکھیٖ (۱٤)

असौ मया हतः शत्रुर्हनिष्ये चापरानपि ।

ईश्वरोऽहमहं भोगी सिद्धोऽहं बलवान्सुखी ॥१४॥

آن دشمن بذریعهٔ من کشته شد و دیگر دشمنان را هم خواهم کشت، من هم پرور اعلیٰ و صارفِ شان و شوکت ام من هم مزین از کامیابی ها بهادر و با مسرت ام۔

آڈْ یَـاسبھِـجَـنْ وَانـس مِیْ کَـاس نَیُـوس سَتِیْ سَـدَرْشُـو مَیَـا
یَـکْـشَ یـه دَاسیَـامِـیْ مُـودِیُشیـه اِتَـیْ گیَـان وِمُـوهِیْتَـا(١٥)

आढ्योऽभिजनवानस्मि कोऽन्योऽस्ति सदृशो मया ।
यक्ष्ये दास्यामि मोदिष्य इत्यज्ञानविमोहिता: ॥१५॥

من دولتِ منـد بزرگ ام و خـانـدانِ عظیم می دارم، هم مرتبهٔ من دیگر کیست؟ من یگ خواهم کرد،من صدقه خواهم داد، خوش حال خواهم شد۔ از چنین جهالت ایشان در خالص فریفتگی می مانند۔ چه یگ و صدقه، هم جهالت است؟ این را در شلوك هفتدهم صاف بیان کرده اند۔ باوجود این هم ایشان باز نمی آیند، بلکه همه غلط فهمی ها را شکار می مانند بر این می گویند۔

آنَیْك چِتُـت وِبھَـرَانتَـا مُـوه جَـال سَـمَـاوَرْتَـا
پَـرْسَـکْتَـا کَـام بھُـوگَـیْ شُـو پَتَـنْتِـیْ نَـرْکَیُـس شُـو چُـوْ (١٦)

अनेकचित्तविभ्रान्ता मोहजालसमावृता: ।
प्रसक्ता: कामभोगेषु पतन्ति नरकेऽशुचौ ॥१६॥

از همـه طور شکارِ گم گشتگی شده طبیعت دار ندگان در دامِ فریفتگی گرفتار شده خصلتِ شیطانی دار ندگان بی حد در عیش و عشرتِ دنیوی غرق شده مردمان در دوزخِ ناپاك می افتند۔ بعد از این خود شری کرشن خواهند گفت که دوزخ چیست؟

آتْـم سَـمْبھَـاوِتَـا اِسْتَـبْ دھَـا دھَـنْ مَـانَـم دَان وِتَـا
یَـجَـنْتَـیْ نَـام یَـگْیَیُـس تَـیْ دَمْ بھَیْـنَـا وِدھِـیْ پُـرَو کَـمْ(١٧)

आत्मसंभाविता: स्तब्धा धनमानमदान्विता: ।
यजन्ते नामयज्ञैस्ते दम्भेनाविधिपूर्वकम् ॥१७॥

خود راهم افضل تسلیم کنند گان، درنشهٔ دولت و عزت مسرور شده چنین خود پسند مردمان، طریق های شریعت خالی است محض برای نام بذریعهٔ یگ ها باریا کاری یگ می کنند۔ چه همین یگ می کنند چنانکه شری کرشن گفته اند؟ نه آن طریق را ترك کرده می کنند زیرا که طریق خود مالكِ جوگ بیان کرده اند۔ (در باب ٤/٢٤-٣٣ و در باب ٦/١٠-١٧)

اَهَنکَارَیٔ بَلَیٔ دَرْپ کَامَی کُرودهَیٔ چَی سَنشرِیَتَا
مَام تَمْ پَرْ دَیٔهَیٔ شُو پَرْدیٔش نُوس بهَینه سُیَکَا (۱۸)

अहंकारं बलं दर्पं कामं क्रोधं च संश्रिताः ।
मामात्मपरदेहेषु प्रद्विषन्तोऽभ्यसूयकाः ॥१८॥

آنها مذمّتِ دیگران کنندگان انسان حاملِ تکبر، طاقت، غرور، خواهش وغصه در جسم خویش و دیگران موجود از روحِ پاکم عداوت دارندگان اند۔ بمطابقِ طریقِ شریعت، یادِ روحِ مطلق کردن یگی است۔ مردمانیکه این طریق را ترک کرده محض برای نامِ یگ می کنند۔ از نام یگ سدا کاری می کنند۔ ایشان در جسمِ خویش و دیگرانِ موجود از روحِ پاکم عداوت کنندگان اند۔ مردمان اکثر عداوت می کنند و محفوظ هم می مانند چه ایشان هم محفوظ خواهد ماند بر این می گویند نه

تَان هَیٔ دَوِیٔش تَیٔ کُرُورَان سَنسَارَیٔشُو نَرَادهِ مَان
شِیٔ پَام یَجَس تَرَمْ شُبهَانَا سُرِیٔش وَیُو یُونِیٔ شُو (۱۹)

तानहं द्विषतः क्रूरान्संसारेषु नराधमान् ।
क्षिपाम्यजस्रमशुभानासुरीष्वेव योनिषु ॥१९॥

از من عدوات دارندگان آن گناه گاران وسنگ دل کمینان رامن در دنیا بطورِمسلسل در اشکالِ شیا طین هم می اندازم۔ مردمانیکه طریق های شریعت را ترک کرده یگ می کنند آن اشکالِ گناه می دارند۔ همین در مردمان بد ذات اند۔ همین را بدکردار گفته شد، دیگر بد ذاتی نیست۔ قبل از این گفته بود، که چنین بد ذات ها را من در جهنم می اندازم همان را این جا می گویند که ایشان را مسلسل در اشکالِ شیاطین می اندازم، همین جهنم است۔ تکالیفِ قید خانۂ عام خوف ناک می شود۔ و این جامسلسل در اشکالِ شیاطین افتادن را سلسله چندان تکلیف ده است۔ لهٰذا می باید که برای دولتِ روحانی کوشان بمانند۔

آسُرِیٔ یُونِیٔ مَاپَنْ نَا مُڈا جَنَمْ نِی جَنَمْ نِیٔ
مَام پَرَاپِیٔو کُون تَیٔ تَتُو یَان تَیدهَمَا گَتِمْ (۲۰)

आसुरीं योनिमापन्ना मूढा जन्मनि जन्मनि ।
मामप्राप्यैव कौन्तेय ततो यान्त्यधमां गतिम् ॥२०॥

کون تی ! جاهل انسان تا همه پیدائش اشکالِ شیطانی حاصل کننده مرا حاصل نه کرده بد تر از قبل هم انجام راحاصل می کنند که نامش جهنم است۔ اکنون ببینید که مخرجِ جهنم چیست؟

تِـرِوِدھَـیٔ نَـرَکْ سَیَیـدَیٔ دُوَارَیٔ نَـاش نَـمَـات مَـنَـیٔ
کَـامَیٔ کُرُودھـس تَتَھـا لـوبھَـس تَـمَـا دَیت تَتَرَیٔ تَیٔ جَیت(۲۱)

त्रिविधं नरकस्येदं द्वारं नाशनमात्मनः ।
कामः क्रोधस्तथालोभस्तमादेतत्त्रयं त्यजेत् ॥२१॥

خواهش غصه و طمع این هر سه گونه اصل در های جهنم انداین روح را تباه کنندگان او را در تنزل برندگان اند لهٰذا می باید که ترکِ این هر سه بکنند۔ بر بنیادِ همین هر سه دولتِ دنیوی قایم است۔ از ترک کردنِ آنها فائده چیست؟

اَیتَیَـر وِیَـمُـکْتَـیٔ کُـون تَـیٔ تَـمُو دُوَارَیَـس تِـرِیبھِـرنَـرَیٔ
آچَـرَتْ یَـات مَـنَـیٔ شَـرَیَـس تَتُـو یَـاتِـیٔ پَـرَا گَتِـمْ(۲۲)

एतैर्विमुक्तः कौन्तेय तमोद्वारैस्त्रिभिर्नरः ।
आचरत्यात्मनः श्रेयस्ततो याति परां गतिम ॥२२॥

کون تی! از این هر سه در وازه های جهنم آزاد شده انسان برای فلاحِ بلندِ خویش عمل می کند، از ین او نجاتِ اعلیٰ یعنی مرا حاصل می کند۔ این هر سه عیوب را ترک کرده هم ا نسان عملِ معینه می کند که نتیجه اش شرف اعلیٰ است۔

یَـیٔ شَـاس تَـرْ وِیَـدھـیٔ مُـتْ سَـرجَـیٔ وَرت تَـیٔ کَـام کَـا رَتَـیٔ
نَـه سَـیٔ سِـدّی مَـوَاپ نُـوتِـیٔ نَـه سُـکھَـیٔ نَـه پَـرَا گَتِـمْ(۲۳)

यः शास्त्रविधिमुत्सृज्य वर्तते कामकारतः ।
न स सिद्धिमवाप्नोति न सुखं न परां गतिम् ॥२३॥

انسانیکه طریقِ شریعتِ مذکوره بالارا ترک کرده (آن شریعتی دیگر نیست

یعنی بی حد راز دارانه(۲۰/۱۵) इति गुह्यतमंशास्त्रम् شریعت است (باب ۲۰/۱۵) گیتا در خود یك مکمل شریعت است که آنرا خود شری کرشن بیان کردند آن طریق را ترك کرده) به مرضیِ خویشِ عملِ می کند او نه کامیابی حاصل می کند نه اعلیٰ نجات و سکون هم حاصل می کند۔

تَسْمَاچ چھَاستَرَیٔ پَرمَانَیٔ تَیٔ کَار یَا وَیٔ وَسْ تھِیٔ تُو
گیَات وَا شَاش تَر وِیٔ دھَانُوك تَیٔ کَرَمْ کَرْتُو مِھَار ھَسِیٔ(۲٤)

तस्माच्छास्त्रं प्रमाणं ते कार्याकार्यव्यवस्थितौ ।
ज्ञात्वा शास्त्रविधानोक्तं कर्म कर्तुमिहार्हसि ॥२४॥

لهٰذا ارجن! فرضِ تو چیست و چه فرض نیست که دراین انتظام من چه کنم، و چه نه کنم ، در این انتظام شریعت هم یك مشعلِ راه است چنین فهمیده از طریقِ شریعت معین کرده شده عمل را هم بذریعۂ تو در عمل آوردن لازمی است۔

در بابِ سوم هم مالكِ جوگ شری کرشن (تو عملِ معینه کن नियतं कुरु कर्म त्वं) بر عملِ معینه زور دادند و گفتند که طریقِ کارِ یگ هم آن عملِ معینه است و آن عکاسیِ خاص طریقِ عبادت است، آنکه دل را کاملاً در قابو کرده در دائمی معبود داخله می دهاند۔ این جا آنها گفتند که خواهش، غصه و طمع هر سه مخصوص ابوابِ جهنم اند از ترك کردنِ این هر سه هم ابتدای آن عمل(عملِ معینه را) می شود۔ این را من بار ها گفتم آنکه اعلیٰ شرف و فلاحِ اعلیٰ دهاننده سلوك است۔ بیرون در کار های دنیوی هر که چندان مشغول است، همین قدر خواهش ، غصه و طمع در آن آراسته و پیراسته موجود است۔ عمل چیزی است که از ترکِ خواهش ، غصه و طمع در آن داخله حاصل می شود، عمل در سلوك پیوست می شود۔ هر که این طریق را ترك کرده بمرضیِ خویش سلوك می کند، برای او حصولِ سکون یا اعلیٰ نجات چیزی هم نیست۔ اکنون در انتظامِ فرض و نافرض شریعت هم واحد سند است لهٰذا بمطابقِ طریقِ شریعت هم عمل کردنِ تو مناسب است و آن شریعت است "گیتا"۔

☆☆☆

در ابتدای این باب مالكِ جوگ شری کرشن بیانِ دولتِ روحانی با تفصیل کردند در آن حالتِ تصور سپردگیِ تمام طهارتِ باطنی نفس کشی، قابو بر دل یادِ شکل دهاننده مطالعه، کوشش برای یگ ، بادل حواس را تپانیدن، غصه نه کردن کارِ طبیعت با سکون شدن وغیره شناخت های بست و شش بیان کردند این همه صفات نزد معبود رسیده شده ریاضتِ جوگ مشغول شده در ریاضت کشی هم ممکن اند۔ بطور جزوی در همه اند۔

بعد از آن آنها در بارۂ دولتِ دنیوی خصوصاً چند عیوب بیان کردند همچنا نکه تکبر غرور، سختی، جهالت، وغیره و در آخر فیصله دادند که ارجن! دولتِ روحانی विमोक्षाय برای مکمل نجات است، برای حصولِ بلند مرتبه است۔ و دولتِ دنیوی برای بندش و تنزلی است۔ ارجن تو غم مکن زیرا که ترا دولتِ روحانی حاصل است۔

این دولت ها کجا می شوند؟ گفتند که در این دنیا خصائلِ مردمان دو گونه می شوندمانند دیوتا ها و چون شیاطین چون دولتِ روحانی افزون می شود، پس انسان فرشته صفت می شود و چون دولتِ دنیوی افزون می شود پس انسان مانند شیاطین می شود۔ در دنیا انسان محض دو ذات ها می دارند خواه بر جای هم پیدا شود و نامی بدارد۔

بعد از آن نشانی های مردمانِ خصلتِ شیطانی را از تفصیل بیان کردند ، مردیکه از دولتِ دنیوی گران با راست مشغولیتِ فرض عمل نمی داند و آنکه فرض نیست ترکِ چنین غیر فریضه اعمال را نمی داند، چون آن در عمل مشغول هم نشد پس در آن نه صداقت می شود نه طهارت نه سلوك هم می شود۔

در خیالِ او این دنیا از پناه خالی، بلامعبود خود به خود از توالد و تناسل پیدا شده است۔ لهٰذا محض برای عیش و عشرت است۔ بعد از این چیست؟ این خیال در زمانۂ شری کرشن هم بود۔ از همیشه جاری است۔ صرف چاروك (चार्वक) (یك لامذهب فلسفی) گفته شود چنین سخن نیست۔ تا چون در دل و دماغِ مردمان نشیب و فرازِ دولتِ روحانی و دنیوی است این خیال باقی خواهد ماند۔ شری کرشن می گویند که این مردمانِ کم عقل و سنگ دل، برای نقصانِ افادۂ همه مردمان هم در دنیاپیدا می شوند ایشان می گویند که این دشمن بذریعۂ من کشته شد، او را هلاك خواهم کرد ارجن همچنین ایشان در اختیار خواهش و غصه دشمنان را هلاك نمی کنند، بلکه خود و در اجسامِ دیگران موجوداز روحِ مطلق دشمنی دارند گان می شوند، پس چه ارجن عهد کرده جیدرته وغیره را هلاك کرد؟ گر هلاك می کند پس دولتِ دنیوی می دارد و از آن اعلیٰ پرور عداوت دارنده است، چونکه از ارجن شری کرشن صاف گفتند که ترا دولتِ روحانی حاصل است۔ غم مدار این جا هم صاف شد که مقامِ معبود در دنیای دلِ همه مردمان است۔ می باید که یاد بدارد که ترا کسی مسلسل می بیند۔ لهٰذا همیشه بمطابقِ طریقِ شریعت هم می باید که عمل شود ورنه سزا تیار است۔

مالكِ جوگ شری کرشن باز گفتند که مردمانِ سنگ دلان را آنکه خصلتِ شیطانی می دارند من مسلسل در جهنم می اندازم شکلِ جهنم چیست؟ پس گفتند که مسلسل در اشکالِ بد ذات داخل شدن مترادفِ یك دگر است۔ همین شکلِ جهنم است۔ خواهش، غصه و طمع این هر سه اصل ابوابِ جهنم اند۔ بر این هر سه ابواب این دولتِ دنیوی قایم است۔ از ترکِ این هر سه هم ابتدای آن عمل می شود آنرا که من بارها گفته ام ثابت شد که عمل چیزی است نه که ابتدای آن از ترکِ خواهش و غصه و طمع هم می شود۔

مردمانیکه درکار های دنیوی، با آبرو در ادائیگیِ فرضِ انتظاماتِ معاشرتی چندانکه مصروف اند، خواهش غصه و طمع هم همین قدر نزدِ ایشان آراسته وپیراسته موجود اند، در حقیقت بعد از ترکِ این هر سه هم از معبود اعلیٰ نسبت دهاننده از اعمالِ مقرره مناسبت حاصل می شود۔

لهٰذا در انتظام که من چه کنم و چه نه کنم؟ چه فرض است و چه فرض نیست شریعت هم سند است۔ کدام شریعت؟ همین شریعتِ گیتا(किमन्यै शास्त्र विस्तरै:)۔ بزرگ تر از گیتا کدام "شاستر" است؟ لهٰذا بذریعۂ این معین کرده شده مخصوص عمل را (حقیقی عمل را) هم تو بکن۔

در این باب مالكِ جوگ شری کرشن بیانِ دولت های دنیوی وروحانی را از تفصیل کردند گفتند که مقامِ آنها دلِ انسانی است ثمرۂ آنها گفتند۔ لهٰذا

چنین تمثیلِ "شری مدبهگود گیتا" دربارۂ اوپنیشد و علمِ تصوف علمِ ریاضت در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ "جوگِ صفاتِ یزدان و اهرمن" بابِ شانزدهم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلدِ پرم هنس پرمانند جی مهاراج اندنوشته شده تشریحِ "شری مدبهگود گیتا" یعنی در" یتهارته گیتا" بنامِ "جوگِ صفاتِ یزدان و اهرمن "(दैवासुर सम्पद् विभाग योग)بابِ شانزدهم مکمل شد۔

هری اوم تت ست

اوم شری پرماتمنی نمه

﴿باب هفدهم﴾

در اختتامِ بابِ شانزدهم مالكِ جوگ شری کرشن بطورِ صاف بیان کردند که بعد از ترکِ خواهش، غصه و طمع هم ابتدای عمل می شود آنرا من بار ها گفته ام۔ بغیر از معینه عمل نه آرام نه کامیابی نه اعلیٰ نجات هم حاصل میشود۔ از این وجه اکنون برای تو در انتظام که چه فرض است و چه فرضِ نیست چه کنم و چه نه کنم در بارۂ این شریعت هم ثبوت است۔ دیگر شریعتی نیست بلکه این پرازراز واحد شریعت است، "इति गुह्यतमं शास्त्रमिदम्।"(١٦/٢٠) گیتا خود شریعت است۔ دیگر شریعت ها هم اند ولی این جا برهمین گیتا نظر بدارید تلاشِ دیگر مکنید، گر بر جای دیگر تلاش خواهید کرد پس این مسلسل حاصل نخواهد شد، لهٰذا شما گمراه خواهید شد۔

بر این ارجن سوال کرد که بنده نواز مردمانیکه طریقِ شریعت را ترک کرده با مکمل عقیدت यजन्ते یگ می کنند، انجامِ آنها چه طور است؟ چه ملکاتِ فاضله، ملکاتِ ردیه یا از ملکاتِ مذموم دارنده است؟ زیراکه قبل از این ارجن شنیده بود که خواه شما از ملکاتِ فاضله ، ملکاتِ ردیه یا حاملِ ملکاتِ مذموم شوید، تا چون صفات موجود اند درشکلی(योनि) هم وجه می شوند۔ لهٰذا در ابتدای پیش کرده باب هم ارجن سوال قایم کرد ارجن گفت۔

آرجُن اُوَاچ

یـه شَـاس تَـر وِدهِـیُ مُـت سَـرُ جَـیُ یَجَنْ تَـیُ شَـرَدْ یَـان وِتَـا
تَیْشَـا نِشْـتِهَـا تُـو کَـا کِـرِشْـن سَـتْ تَوْ مَـاهُو رَجَـشْ تَمَـیُ(١)

अर्जुन उवाच

ये शास्त्रविधिमुत्सृज्य यजन्ते श्रद्धयान्विताः ।
तेषां निष्ठा तु का कृष्ण सत्त्वमाहो रजस्तमः ॥१॥

ای شری کرشن! انسان ها ئیکه طریقِ شریعت را ترک کرده با عقیدت یگ می

کنند، انجامِ آنها کدام است؟ انجامِ ملکاتِ فاضله ، ملکاتِ ردیه؟ یا ملکاتِ مذموم دارنده انجام است؟ در یگ شمارِ همه جانداران و دیوتا ها यक्ष می شود۔ شری بھگوان گفتند

شِریٔ بھگوان اُوَاچ

تِریٔ وِیدَھا بھَوتِیٔ شَرَدُدا دَیُھِینَا سَا سَوْ بھَاو جَا

سَات تَوِیکِیٔ رَاجسِیٔ چَیُو تَامسِیٔ چَیُتِیٔ تَان شُرُونُو(۲)

श्री भगवानुवाच

त्रिविधा भवति श्रद्धा देहिनां सा स्वभावजा ।

सात्त्विकी राजसी चैव तामसी चेति तांश्रुणु ॥२॥

در بابِ دوم مالكِ جوگ گفته بودند که ارجن! در این جوگ عملِ معینه محض یك است۔ عقلِ جاهلان شاخهای بی شمار می دارد لهٰذاایشان بی شما رطریق ها را وسعت می دهند۔ در زبانِ نمائشی و آراسته اظهارش می کنند،بر طبیعتیکه اثرِ سخن های شان می افتد، ای ارجن عقلِ شان هم گم می شود و چیزی هم حاصل نمی شود، این جا همین سخن دوباره می گویند که ''शास्त्र विधिमुत्सृज्य' مردمانیکه طریقِ شریعت را ترك کرده یاد می کنند، عقیدتِ شان هم سه اقسام می دارد۔

بر این شری کرشن گفتند از عادتِ انسان پیدا شده آن عقیدت مزین ازملکاتِ فاضله، ملکاتِ ردیه و ملکاتِ مذموم چنین سه اقسام دارنده می شود، آنرا از من بشن! زیراکه در دلِ انسان این عقیدت بطورِ مسلسل قایم است۔

سَتْ تَوَا نُرُپَا سَرُوَسْ یه شَرَدُدَا بھَوُتِیٔ بھَارت

شَرَدْ دَام مُوس یه پُرُو شُو یُو یَچْ چھدَیٔ سَیٔ اَیُو سَیٔ(۳)

सत्त्वानुरुपा सर्वस्य श्रद्धा भवति भारत ।

श्रद्धामयोऽयं पुरुषो यो यच्छ्रद्धः स एव सः ॥३॥

ای بھارت! عقیدتِ همه مردمان بمطابقِ خصائل طبیعتِ شان می شود این انسان عقیدت مند است لهٰذا انسانیکه عقیدتی دارنده است، او خود هم همین است۔ عموماً مردمان می پرسند من که ام؟ کسی می گوید من روح ام، ولی چنین نیست، این جا مالكِ جوگ شری کرشن می گویند که هر شخص بمطابقِ

خصلت و عقیدتِ خویش می شود۔

گیتا علمِ ریاضت است ولی پنت جلی هم جوگی بودند۔ جوگ درشن (योग दर्शन) فلسفۂ جوگِ آنها است۔ (در حقیقت) جوگ چیست؟ آنها گفتند(۲/۲) 'योगाश्चित्तवृत्ति निरोध:।' کاروبارهای طبیعت را کاملاً بند شدن جوگ است۔ گر کسی از مشقت بند کند پس چه فائده است؟ (۲/۳) 'तदा द्रष्टुः स्वरूपेऽ वस्थानम्।' در آن وقت این ناظر ذی روح در شکلِ حقیقیِ خود هم قایم می شود۔ چه قبل از قایم شدن این داغدار بود؟ پنت جلی می گویند(۲/٤) वृत्तिसारूप्यमितरत्र।। در دیگر وقت چنانکه شکلِ خصلت است، همچنین او ناظر است۔ این جا مالکِ جوگ شری کرشن می گویند این انسان عقیدت مند است، از عقیدت لبریز است برجای عقیدت ضرور خواهد شد و عقیدتی که دارنده است، او خود هم همین است چنانکه خصلت همچنین انسان۔ اکنون هر سه گونه عقائد را تقسیم می کنند۔

یَجَنْتَیُ سَاتْ تْوِیْکَا دَیْوَان یَکْشَرْ شَان سِیُ رَاج سَا

پِرَیْتَان بهُوت گنَاش چَان یَیُ یَجَنْتَیُ تَامسَا جَنَا(٤)

यजन्ते सात्त्विका देवान्यक्षरक्षांसि राजसा: ।

प्रेतान्भूतगणांश्चान्ये यजन्ते तामसा जना: ।।४।।

از در آنها مردمانِ حاملِ ملکاتِ فاضله عبادت دیوتا ها می کنند حاملِ ملکاتِ ردیه یکش و دیوتا ها यक्ष یکش و राक्षसो را می پرستند و حاملِ ملکاتِ مذموم مردمان عبادتِ آسیب و شیاطین می کنند آنها در عبادت بی ماندگی مشقت هم می کنند۔

آشَاس تْر وِیهِیْتَیُ گهو رَیُ تَپْ یَنْ تَیُ یه تَپُو جَنَا

دَمْ بهَاهن کَار سَنْیُکْتَا کَام رَاگ بَلَان وِیْتَا(٥)

अशास्त्रविहितं घोरं तप्यन्ते ये तपो जना: ।

दम्भाहंकार संयुक्ता: कामरागबलान्विता: ।।५।।

آن مردمان خالی از طریقِ شریعت بی حد تخیلاتی (طریق های خیالی را تخلیق کرده) مشقِ ریاضت می کنند، آنکه حاملِ غرور تکبر از ریسمانِ رغبت و خواهش بسته شده اند۔

كَـرَشْ يَـنْ تَـىُ شَـرِىُ رَسْتهَـىُ بهُـوت گـرَام مَـچَيْـت سَـىُ
مَـا چَيْـوَان تَـىُ شَـرِىُ رَسُتهَـىُ تَـان وِيُـدهيَـىُ سُر نِـشْ چَيَان(٦)

कर्शयन्तः शरीरस्थं भूतग्राममचेतसः ।
मां चैवान्तः शरीरस्थं तान्विद्ध्यसुरनिश्चयान् ॥६॥

آن در شکلِ جسم موجود همه جانداران را و در باطن موجود عالم الغیب را هم کمزور کنندگان اند یعنی ناتوان کنندگان اند۔ روح در دنیا داران قید شده کمزور از عیوب و مضبوط از وسیله های یگ می شود۔ تو آن جاهلان را (مردمان بی حس) یقیناً شیطان بدان یعنی آن همه شیطان اند، سوال مکمل شد۔

مردمانیکه طریقِ شریعت را ترک کرده یاد کنندگان مردمانِ حاملِ ملکاتِ فاضله عبادتِ دیوتا ها، حاملِ ملکاتِ ردیه عبادتِ دیوها यक्ष و مردمانِ حاملِ ملکاتِ مذموم عبادتِ آسیب می کنند۔

محض عبادت هم نیست، برای ریاضت سخت مشقت هم می کنند ولی ارجن! از شکلِ جسمانی جاندران را و از شکلِ عالم الغیب موجود روح پاك را کمزور کنندگان اند، از روحِ پاك دوری پیدا می کنند۔ نه که عبادت می کنند، ایشان را توشیطان بدان یعنی عبادتِ دیوتاها کنندگان هم شیاطین هم اند۔ بیش از این کسی چه خواهد گفت؟ لهٰذا آنکه این همه جزوِ آن اند، آن واحد معبود را یادکنند، بر همین سخن مالكِ اعلیٰ جوگ شری کرشن بارها زور داده اند۔

آهَـار سَـت وَپِـىُ سَـرُوَسْ يَـه تِـرِىُ وِدهُـو بهَـوْتِـىُ پِـرِىُ يَـىُ
يَـگْيَـاس تَپَسْتَتهَـا دَانَـىُ تَيْشَـا بهَيْـدمِـمَـىُ شُـرُونُـو(٧)

आहारस्त्वपि सर्वस्य त्रिविधो भवति प्रियः ।
यज्ञस्तपस्तथा दानं तेषां भेदमिमं शृणु ॥७॥

ارجن! چنانکه عقیدت سه گونه می شود، همچنین همه را بمطابقِ خصلتِ خویش پسندِ غذاهم سه گونه می شود و همچنین یگ، ریاضت و صدقه هم سه اقسام می دارند، دربارۂ اقسام آن تو از من بشن، اول پیش است ، خوراك۔

آیُــو سَـــتْ تَـوْ بَلَا رُوگَــیُ سُــکْـــهِ پِـرِیْ تِـیُ وِیُـوْرْدهَـنَـا
رَسْیَـا سِـنِیْگ دَهـا اِسْتِهِـرَا هَـرِدَهـا آهَـارَا سَـتْ تَـوِكْ پِرِیْ یَا(۸)
आयुः सत्त्वबलारोग्यसुखप्रीतिविवर्धनाः ।
रस्याः स्निग्धाः स्थिरा हृद्या आहाराः सात्त्विकप्रियाः ॥८॥

در عـمر، عقل، طاقت، تندرستی، آرام و محبت اضافه کنند ه لذیذ روغنی و قایم شـونده و از خصلت هم دل را پسند آینده اشیای خوردنی، مردمانِ حامل ملکاتِ فاضله را پسند می آیند، بمطابقِ مالكِ جوگ شری کرشن از خصلت دل را پسـنـد آیـنـد ه و در طاقت، تندرستی، عقل و عمر اضافه کننده اشیای خوردنی هم پاك انـد، خـورا کـی که پاك است، همین مردمانِ صالحان را پسند می آید، از این صاف ظاهر می شود که خورا کی هم خصلتِ ملکاتِ فاضله ، خصلتِ ملکاتِ ردیه یا خـصلتِ ملکاتِ مذموم نمی دارد بلکه استعمالِ آنها ملکاتِ فاضله، ملکاتِ ردیه یا ملکاتِ مذموم دارنده می شود، نه شیر ملکاتِ فاضله است، نه بصل ملکاتِ ردیه نه ثوم از ملکاتِ مذموم مزین است۔

تـا جائیکه طاقت، عقل ،تندرستی و دل را پسند آمدن راسوال است، پس در همه عالم مردمان را بمطابقِ خصلت و ماحول و حالاتِ خویش مختلف اشیای خـوردنـی پسـنـد مـی شـونـد۔ چـنـانـکـه بنگالیان و مدراسیان رُز پسند می کنند۔ و پنجابیان نان پسند می کنند یك طرف باشندگانِ عرب دنبه، چینیان صفدع را پسند می کنند وپس بطرفِ دیگر در صوبه های سرد مانند 'دهرو' ध्रुव بجز گوشت، زیست دشـوار اسـت۔ اصـل باشندگانِ روس و منگولیا در خوراكِ گوشتِ اسپ استعمال می کنند۔ باشندگانِ یوروپ گوشتِ خنزیر و گاو هر دومی خورند و بازهم در ترقی و اضافۂ علم و عقل باشندگانِ امریکه و یوروپ در درجۂ اوّل شمار کرده می شوند۔

مـطـابـقِ گیتـا آن اشیای خوردنی پاك اند که لذیذ، روغنی و قیام دارنده انـد، عـمـر دراز کـنـنـده، حسبِ ضرورت در عقل و طاقت اضافه کننده و صحت مند اشیای خوردنی پاك اند۔ بمطابقِ خصلت آن اشیای خوردنی که دل را پسند می آیند پاك اند، لهٰذا برجای هم اشیای خوردنی را کم و بیش مکنید بمطابقِ حالاتِ

ماحول و بمناسبتِ ملکی ، هرخوردنی چیزیکه مزاج را پسند آید و برای زیست تقویت عطا کند همین پاك است،خوردنی چیزی تاثیرِ ملکاتِ فاضله ، ملکاتِ ردیه یا ملکاتِ مذموم نمی دارد، بلکه استعمالش ملکاتِ فاضله، ملکاتِ ردیه یا ملکاتِ مذموم می دارد۔

برای همین مطابقت مردمانیکه خانه داری را ترك کرده صرف در عبادتِ معبود غرق شده اند، در حالتِ گوشه نشینی (संन्यास आश्रम)اند برای شان شراب و گوشت متروك اند زیراکه در تجربه دیده شده است که این اشیا بر خلافِ راهِ روحانی رجحان پیدا می کنند، لهٰذا بذریعۂ این گنجائش گمراهیِ راهِ ریاضت بسیار است۔ آنکه با یکسوئی زندگی کنندگان تارك الدنیا اند، برای شان مالكِ جوگ شری کرشن در بابِ ششم در بارۂ خوراك یك اصول دادند که 'युक्ताहार विहारस्य' (مناسب خوردن و نوشیدن و تفریح) باید که این را مد نظر داشته سلوك بکنید۔ آنکه دریادِ الٰهی مددگار است۔ (همین قدر، همین) باید که خوراك بگیرید۔

کَٹُ وَمَلُ لَوَنَاتِ یُشْن تِیُکشن رُوکش وِیُداهِیُنَیُ
آهَارَا رَاجَس سَیَیُش ٹا دُکھ شُوکامی پَرُدَا(۹)

कट्वम्ललवणात्युष्णातीक्ष्णरुक्षविदाहिन: ।
आहारा राजसस्येष्टा दु:खशोकामयप्रदा: ॥९॥

تلخ، ترش، تیز ترنمکین ، کافی گرم فلفل دار ساده سوزش پیدا کننده و تکلیف ده غم و بیماری ها پیدا کننده خوراك مردمانِ حاملِ ملکاتِ ردیه را پسند می شود۔

یَاتَ یَامَیُ گَتٹ رَسَیُ پُوتِیُ پَرُیُوشِتَیُ چَیُ یَتُ
اُچ چِھشٹ مَپِیُ چَامَیُ دهَیَیُ بھُوجَنَیُ تَامَس پِرِیَمُ(۱۰)

यातयामं गतरसं पूति पर्युषितं च यत् ।
उच्छिष्टमपि चामेध्यं भोजनं तामसप्रियम् ॥१०॥

خوراکی که قبل از یك پهر(سه ساعت) پخته شده است، بی لذت و بد بودار، بوسیده پس خورده و ناپاك هم است آن مردمانِ حاملِ ملکاتِ مذموم را پسند می آید۔ سوال تمام شد اکنون پیش است یگ

اَپهَلَاکَا ڈِکْش بهِرْ یَگْیُو وِدِهیٔ دَرَشْتُو یَیٔ اِجْ یَتَیٔ
یَشْٹ وَیٔ مَیْوَیْتِیٔ مَنَیٔ سَمَادَهائی سَی سَات تَوِکَیٔ(١١)

अफलाकाङ्क्षिभिर्यज्ञो विधिदृष्टो य इज्यते ।
यष्टव्यमेवेति मनः समाधाय स सात्त्विकः ॥११॥

یکی که از طریقِ شریعت 'विधिदृष्ट' مقرر کرده شده است (چنانکه قبل از این در بابِ سوم ذکرِیگ کردند، در بابِ چهارم شکلِ یگ بیان کردند که سیار جوگیان جان را در ریاح و ریاح را در جان هون می کنند، برحرکتِ جان و ریاح قابو کرده رفتارِ موجِ نفس را ساکن می کنند، در آتشِ احتیاط هون می کنند۔ همچنین چهار ده رینه های یگ بیان کردند۔ آن همه دوریِ معبود طی کرانندگان پست و بلند زینه های یك عمل اند در مختصر یگ عکاسیِ طریقِ کارِ غور و فکرِ خصوصی است که نتیجهٔ آخرش در معبودِ ابدی داخله است، که طریقِ آن در این شریعت گفته شده است) برهمین طریقِ شریعت باز زور می دهند که ارجن! از طریقِ شریعت معین کرده شده که آنرا کردن هم فرض است، و آنکه بر دل قابو می دارد، و بذریعهٔ مردِ بی لوث کرده می شود چنین یگ پاك است۔

آبهِیٔ سَنْدهَائی تُو پهَلَیٔ دَمْ بهَارْتهه مَپِیٔ چَیْو یَتْ
اِجْ یَتَیٔ بهَرَتْ شَیْشٹهه تَیٔ یَگ یَیٔ وِیْدِهیٔ دَانْ سَمْ(١٢)

अभिसंधाय तु फलं दम्भार्थमपि चैव यत् ।
इज्यते भरतश्रेष्ठ तं यज्ञं विद्धि राजसम् ॥१२॥

ای ارجن! یگی که برای خود ستایش هم شود یا از مقصدِ ثمره کرده می شود اورا ملکاتِ ردیه را یگ بدان، این کارکن طریقِ یگ می داند ولی از مقصدِ خود ستائش و ثمره می کند که فلان چیز حاصل خواهد شد و مردمان خواهند دید که یگ می کند و تعریف خواهند کرد چنین یگ کننده در حقیقت حاملِ ملکاتِ ردیه است اکنون شکلِ ملکاتِ مذموم بیان می کنند۔

وِیْدِهیٔ هِیْن مَسَرَشْٹَانَیٔ مَنْتَر هِیْن مَدَکْشِی نَمْ
شَرَدْدا وِرَهِیْتَیٔ یَگیٔ تَامَسَیٔ پَرِیْچَكْ شَتَیٔ (١٣)

विधिहीनमसृष्टान्नं मन्त्रहीनमदक्षिणम् ।

श्रद्धाविरहितं यज्ञं तामसं परीचक्षते ॥१३॥

آن یگ که از طریقِ شریعت خالی است، هر که در تخلیقِ غله (معبود) کردن قاصر است، صلاحیتِ قابوی بر دل نمی دارد، نذر کردن یعنی از مکمل قربانی عاری است و آنکه از عقیدت خالی است، چنین یگ ملکاتِ مذموم دارنده یگ گفته می شود، چنین انسان یگِ حقیقی را نمی داند، اکنون پیش است ریاضت۔

دَیْــو دِیْــج گُــرُو پَــرَاگْــیُ پُـجَـنَـیُ شَـوچ مَــار جَـوَمْ

بَـرُهَـمُ چَـرْيَــیُ مَهِنْسَـا چَـیُ شَـارِیُ رَیُ تَپُ اُچُ یَتَــیُ(١٤)

देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमार्जवम् ।

ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप उच्यते ॥१४॥

براعلیٰ معبود روحِ مطلق شرک فتح حاصل کنندگان(द्विज) مرشد و عالم حضرات را عبادت، پاکیزگی، راست بازی، رهبانیت و عدم تشدد از جسم تعلق دارنده ریاضت گفته می شود، جسم همیشه بجانبِ خواهشات فریب می خورد او را بمطابقِ خصائلِ باطنِ مذکوره بالا تپانیدن ریاضتِ جسمانی است۔

اَنُــو دَوِیْگ کَــرَیُ،دَاك یَــیُ سَــتْ یَــیُ پِـرِیُ یَهِیْتَــیُ چَـیُ یَـتْ

سَــوَاچِــهیـا یَــابــه یَسنَــیُ چَیْـو وَاڈْ مَیَـیُ تَپُ اُچُ یَتَـیُ(١٥)

अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत् ।

स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मयं तप उच्यते ॥१५॥

چنین ریاضت ها که بیقراری پیدا نه کننده، عزیز، خیر خواه و حق گوئی در معبود داخله دهانده، مشقِ غور و فکر شریعت وردِ نام این ریاضتِ زبان گفته می شود،زبان مسلسل بطرفِ موضوعاتِ دنیوی مائل خیالات را اظهار هم می کند، این را بجانبِ او کشیده بجانبِ ذاتِ مطلق قایم کردن از زبان وابسته ریاضت است۔اکنون از دل تعلق دارنده ریاضت را ببینید۔

مَـنَــیُ پَــرُسَــادَیُ سُومَــیُ تَـوَیُ مُون مَــات مَوِیُ نِـگِـرُهَــیُ

بهَــاوسَــنْشُــودّهِــیُ رِتْ یَیُ تَـتْ تَپُــو مَـانَــسْ مُـچَــیُ تَـیُ(١٦)

मनः प्रसादः सौम्यत्वं मौनमात्मविनिग्रहः ।
भावसंशुद्धिरित्येतत्तपो मानसमुच्यते ॥१६॥

چنین ریاضت ها که از خوش دلی، نرم دلی و خاموشی یعنی جز معبود یادِ دیگر موضوعات هم نشود، بر دل قابو مکمل طهارتِ باطن این از دل تعلق دارنده ریاضت گفته می شود۔ مذکوره بالا هر سه ریاضت یك جا شده (جسم و زبان و دل) یك ریاضتِ پاك است۔

شِـرَدھَیَـا پَـرَیَـا تَپْتَـںْ تَپَـس تَـتْ تِـرِیْ وِیْـدھَـںْ نَـرَیْ
اَپھَلَاکَـا ڈِکْـش بھِـرْ یُكْ تَـیْ سَـات تْوِیکَیْ پَـرِیْ چَکْشَتَیْ(۱۷)

श्रद्धया परया तप्तं तपस्तत्त्रिविधं नरैः ।
अफलाकाङ्क्षिभिर्युक्तैः सात्त्विकं परिचक्षते ॥१७॥

بلا خواهشِ ثمره یعنی بذریعهٔ مردمانِ بی غرض عمل با عقیدتِ اعلیٰ کرده شده مذکوره بالا هر سه ریاضت ها را یکجا کرده، ریاضتِ پاك گفته می شود۔ اکنون پیش است از ملکاتِ ردیه تعلق دارنده ریاضت۔

سَـتْ کَـار مَـان پُـجَـارتْـھ تَپُـو دَمْ بھَیْـن چَیْـو یَـتْ
کِـرْیَتَـیْ تَـدِیْھَـه پَـرُوك تَـیْ رَاج سَـیْ چَلَـمْ دُھـرُوَمْ(۱۸)

सतकारमानपुजार्थं तपो दम्भेन चैव यत् ।
क्रियते तदिह प्रोक्तं राजसं चलमध्रुवम ॥१८॥

ریاضتیکه برای خاطر داری، عزت و عبادت یا محض از ریاکاری هم کرده می شود آن غیر یقینی و ثمرهٔ شوخ عطا کننده ریاضت از ملکاتِ ردیه تعلق دارنده گفته شده است۔

مُـڈْ گَـرَاھَـیْ نَـات مَـنُـو یَـتْ پِیْـڑْ یَـا کِـرْیَتَـیْ تَپَـیْ
پَـرَسْ یُـوت سَـاد نَـارتْـھ وَا تَـتْ تَـام سَمُـدا هَرْ تَمْ(۱۹)

मूढग्राहेणात्मनो यत्पीडया क्रियते तपः ।
परस्योत्सादनार्थं वा तत्तामसमुदाहृतम् ॥१९॥

ریاضتیکه با جهالت از ضد، با تکلیفِ جسم و زبان و دل یا برای نقصان رسانیدنِ دیگر کس از خیالِ انتقام کرده می شود۔ آن ریاضتِ ملکاتِ مذموم گفته شده است۔

چنین در ریاضتِ پاك جسم و زبان و دل را بمطابقِ معبود ماثل کردن است۔ در یاضتیکه از ملکاتِ ردیه طریقِ ریاضت همین است، ولی خود ستائش (کنند گان) از خواهشِ عزت ریاضت میکنند عموماً مردمان کاملان بعد از گوشه نشینی اختیار کرده هم شکارِ این عیب می شوند و سوم از ملکاتِ مذموم تعلق دارنده ریاضت از طریقِ غیر معینه می شود،از و نظریهٔ دیگران را نقصان رسانیدن می شود، اکنون پیش است صدقه

دَات وَیٔ مِیتِی یَدُ دَانَی دِییَتَیس نُپْ کَارِینَی
دَیشَی کَالَی چَی پَاترَی چَی تَددَانَی سَات تِوِیٔ کَیٔ اِسمَرْ تَمْ(۲۰)

दातव्यमिति यद्दानं दीयतेऽनुपकारिणे ।
देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्त्विकं स्मृतम ॥२०॥

صدقه دادن هم فرض است ، از این خیال آن صدقه که بمطابقِ موقع محل (مطابقِ وقت) مستحق شخص را یافته بلا خیالِ احسان داشته داده می شود۔ آن صدقه پاك گفته شده است۔

یَتُ تُو پَرَتْ یُو پَکَارَارتھ پَهلُ مُدْ دِشْ یه وَا پُونَی
دِیٔ یَه تَی چَی پَرِیکِیٔ لَشْ ٹَیٔ تَددَانَی رَاج سَیٔ اَسمَرْتَمْ(۲۱)

यत्तु प्रत्युपकारार्थं फलमुद्दिश्य वा पुनः ।
दीयते च परिक्लिष्टं तद्दानं राजसं स्मृतम ॥२१॥

آن صدقه که با تکلیف (آنکه جز دادن چاره نیست با مجبوری داده میشود) از امیدِ صله که از این عمل این حاصل خواهد شد یا از مقصدِ ثمره داده می شود، آن صدقه از ملکاتِ ردیه تعلق دارنده گفته شده است۔

اَدَیش کَالَی یَدُ دَانَمْ پَات رَیبھ یَشْچ دِیٔ یَتَی
اَسَتْ کَرَت مَوْ گیَاتَی تَتْ تَام سَمُدَا هَرْ تَمْ(۲۲)

अदेशकाले यद्दानमपात्रेभ्यश्च दीयते ।
असत्कृतमवज्ञातं तत्तामसमुदाहृतम् ॥२२॥

آن صدقه که بغیر دلجوئی کرده یا از بی رخی و حقارت، بی وقت بی محل غیر مستحق مردمان را داده می شود آن صدقه ملکاتِ مذموم دارنده گفته شده است، محترم مهاراج جی می گفتند "هو" از صدقه دادنِ نا اهل را، سخی برباد می شود همچنین قولِ شری کرشن است که صدقه دادن هم فرض است مقام، مستحق را حاصل کرده از نیتِ بلا خواهشِ احسان، با فراخ دلی داده شونده صدقه پاك است، از مشکل داده شونده در بدله از نیتِ ثمره داده شونده، صدقه ملکاتِ ردیه دارنده صدقه است۔ و چنین صدقه که از حقارت و بی اخلاص بر خلافِ موقع و مقام نا اهل را داده می شود صدقهٔ ملکاتِ مذموم است۔ ولی چنین صدقه هم صدقه است۔ لیکن آنکه همه انسیتِ خانه داری و خاندان و غیره را کاملاً ترك کرده بر معبود واحد هم منحصر است، بر ایش اصولِ صدقه ازین بلند تر است و آنست مکمل سپردگی، همه خواهشات را ترك کرده سپردگیِ دل است، چنانکه شری کرشن گفته اند 'मय्येव मन आधत्स्व।' در من هم دل بدار، لهٰذا صدقه نهایت ضروری است۔ اکنون پیش است شکلِ اوم تت ست

اُوم تَتْ سَدِیْتِیْ نِرْدَیْشُو بَرْهَمْ نَاس تِرِیْوِدهَیْ اِسْمَرْتَیْ
بَرَاهَمْ نَاس تَیْن وَیْد اَشْچِ یَگْیَا اَشْچِ وِیْهِیْتَا پُرَا(۲۳)

ॐ तत्सदिति निर्देशो ब्रह्मणास्त्रिविधः स्मृतः ।
ब्राह्मणास्तेन वेदाशच यज्ञाश्च विहिताः पुरा ॥२३॥

ارجن! اوم تت وست چنین سه اقسام دارنده نام، 'ब्रह्मण: निर्देश: स्मृत:' رهبریِ معبود (ब्रह्म) می کند، یاد می دهاند، اشاره می کند و مظهرِ معبود است۔ قبل از همین पुरा (در دورِ اول) تخلیقِ یگ و وید ब्राह्मण و برهمن وغیره کرده شده است۔ یعنی برهمن یگ و وید از اوم پیدا می شوند۔ وجودِ اینها از جوگ است۔ از مسلسل غور و فکرِ اوم هم تخلیقِ اینهااست و دیگر طریق نیست۔

تَسْمَا دُو مِتْ یُدَا هَرْتَیْ یَگْ دَان تَپَیْ کِرْیَا
پَرْوَرْتَنْ تَیْ وِیْدهَا نُوك تَا سَتَتَیْ بَرْهَمْ وَادِیْ نَام(۲٤)

तस्मादोमित्युदाहृत्य यज्ञदानतप:क्रिया: ।
प्रवर्तन्ते विधानोक्ता: सततं ब्रह्मवादिनाम् ।।२४।।

لہٰذا مردمانِ حق پرست احکامِ معبود را قبول کنندگان، چون از معینه طریقِ شریعت، یگ، صدقه و سلوکِ اعمالِ ریاضت از مسلسل تلفظِ نامِ اوم کرده هم شروع می کنند تاکه از این یادِ معبود تازه شود۔ اکنون استعمالِ لفظِ تت ست بیان می کنند۔

تَـدَتُ اَیُ نَبِھـیُ سَـنُـدَھـائـیُ پَھـلَـیُ یَگ تَپَیُ کِـرُیَـا
دَان کِـرُیَـاش چَـوِیـوِیـدھَـا کِـرُیَـنُ تَیُ مُوکـش کَـاڑکُشَبھِیُ(٢٥)

तदित्यनभिसंधाय: फलं यज्ञतप:क्रिया: ।
दानक्रियाश्चविविधा: क्रियन्ते मोक्षकाङ्क्षिभि: ।।२५।।

'تت' یعنی آن معبود هم بر هر مقام موجود است۔ از این خیال خواهشِ ثمره نکرده، بذریعۂ شریعت گفته شده همه گونه یگ ها ریاضت و اعمالِ صدقه بذریعۂ مردمانِ خواهشِ افادی و اعلیٰ دارندگان کرده می شوند۔ لفظ "تت" دربارۂ معبود نشانیِ ایثار است۔ یعنی وردِ اوم بکنید، اعمالِ ریاضت و صدقه و یگ بر آن معبود منحصرشده بکنید۔ اکنون مقامِ استعمالِ 'ست' بیان می کنند۔۔

سَـدُبھَـاوَیُ سَـادُھـوُ بھَـاوَیُ چَـیُ سَـدِتُ یَـیُ تَـتُ پَـرُ یُـجُ یَتَـیُ
پَـرُ شَـسُ تَـیُ کَـرُمَـنِـیُ تَتَھـا سَجُ چھَبُدَیُ پَـارتـھ یُجُ یَتَـیُ(٢٦)

सद्भावे साधुभावे च सदित्येतत्प्रयुज्यते ।
प्रशस्ते कर्मणि तथा सच्छब्द: पार्थ युज्यते ।।२६।।

و'ست' (حق) مالکِ جوگ گفتند که 'ستُ'(حق) چیست؟ در ابتدای گیتا هم ارجن سوال قایم کرده بود که فرضِ منصبی هم دائمی است، بر حق است پس شری کرشن گفتند که ارجن! در تو این جهالت از کجا پیدا شد؟(حق) در هر سه ادوار کمی حق نمی شود۔ نمی تواند که آنرا نابود کرده شود و استی (باطل) را۔ در هر سه ادوار وجود نیست۔ در حقیقت آن کدام چیزاست که در هر سه ادوار کمی نمی دارد؟ آن باطل چیز چه ا ست؟ که وجود نمی دارد؟ پس گفتند که این روح هم حق است، و اجسامِ همه جانداران دنیا فانی اند، روح

ابدی است، غیر مرئی است۔ دائمی ولافانی است ، همین اعلیٰ حق است۔

این جا می گویند (حق) چنین این نام، روحِ مطلق सद्भावे دربارۂ حق در احساس و درخیال نیك استعمال کرده می شود۔ و ای پارته چون عملِ معینه سراپا و بخوبی بشود پس استعمالِ لفظِ ست (حق) کرده میشود، معنی حق این نیست که این همه اشیا در مملِكِ ما اند۔ چون این جسم هم جسمِ ما نیست (یعنی فانی است) پس آن اشیاء که در استعمالِ آن می آیند۔ مِلكِ ما چطور اند؟ این ستِ نیست استعمالِ حق صرف در یك معنی کرده می شوددر نیك خیال، روح هم اعلیٰ حقیقت است دربارۂ این صداقت عشق شود، برای حصولش نیك خلوص شود، و عملِ حصولش هم بخوبی جاری شود، پس همین جا استعمالِ لفظِ حق کرده می شود۔ بر همین سخن مالكِ جوگ بعد از این می گویند۔

یَگــیُ تَپُ سِــدَانَــیُ چَــیُ اِستھِیُ تِــیُ سَــدِیُتِــیُ چُــوچ یَتَــیُ
کَــرَمُ چَیُــو تَــدْر تھِیُیَــیُ سَــدِتُ یَیُــوَا بھِــیُ دِھیُیَتَــیُ (۲۷)

यज्ञे तपसिदाने च स्थिति: सदिति चोच्यते ।
कर्म चैव तदर्थीयं सदित्येवाभिधीयते ॥२७॥

درصدقه ریاضت و یگ کردن مقامیکه حاصل می شود آن هم حق (ست) است۔ چنین گفته می شود तदर्थीयम आن معبود را حاصل کننده عمل هم 'ست' (حق) است۔ یگ، ریاضت و صدقه تکملۂ این عمل اند، در آخر فیصله داده شده می گویند که، برای این همه عقیدت لازمی است۔

اَشَــرَدھُ یَــا ھُــوتَــیُ دَتُ تَــیُ دَپَــس تَپُتَــیُ کَــرَتَــیُ چَیُ یَتُ
اَسَــدِتُ یُچْ یَتَــیُ پَــارتــھ نــه چَــیُ تَــتُ پَرَیُ تَــیُ نُو اِئُ ھِیُ (۲۸)

अश्रद्धया हुतं दत्तं दपस्तप्तं कृतं च यत् ।
असदित्युच्यते पार्थ न च तत्प्रेत्य नो इह ॥२८॥

ای پارتھ! بلا عقیدت کرده شده هون داده شده صدقه، تپیده شده ریاضت و هر چه هم کرده شده عمل باشد، آن همه (استی) باطل است، چنین گفته می شود۔ آن نه در این دنیا نه در عالمِ بالا افادی است لهٰذا با خود سپردگی عقیدت بی حد ضروری است۔

☆☆☆

مغز سخن

در ابتدای باب هم ارجن سوال کرد که بنده نواز آنکه در شریعت بیان کرده شده طریق را ترک کرده و با عقیدت یگ می کنند، (مردمان عبادتِ آسیب و شیاطین و غیره می کنند) پس عقیدتِ شان چه طور است؟ عقیدتِ ملکاتِ فاضله است یا ملکاتِ ردیه است یا ملکاتِ مذموم است ۔ بر این مالكِ جوگ شری کرشن گفتند۔ ارجن ! این انسان غلامِ عقیدت است برجای هم عقیدتِ او ضرور خواهد شد چنین عقیدت همچنین انسان، چنین خصلت همچنین انسان۔ عقیدتِ شان ملکاتِ فاضله، ملکاتِ ردیه، و ملکاتِ مذموم سه اقسام دارنده میشود۔ عقیدت مندانِ ملکاتِ فاضله دیوتا ها را، عقیدتمندانِ ملکاتِ ردیه 'یش' را (آنکه شهرت و بهادری عطا کند) تعاقبِ دیو ها (آنکه محافظت بکند) می کنند و عقیدت مندان ملکاتِ مذموم پرستشِ شیاطین (آسیب)می کنند۔ بذریعهٔ چنین عبادت ها آنکه از طریقِ شریعت خالی اند این هر سه گونه عقیدت مندان در جسم موجود تمام ماده را یعنی در دنیای دل واراده های خود موجود عالم الغیب را هم کمزور می کنند۔ نه که عبادت می کنند۔ آن همه را تو یقیناً شیطان بدان یعنی عبادتِ آسیب یچه (यक्ष) و دیو و دیوتا کننده شیطان است۔

موضوعِ دیوتا ها را این جا شری کرشن بار سوم پیش کرده اند۔ اوّل در بابِ هفتم آن گفته بودند که ارجن! مردمانیکه علمِ شان از خواهشات سلب شده است چنین کم عقل عبادتِ دیگر دیوتا ها می کنند، دیگر بار در بابِ نهم همین سوال دیگر بار کرده شده گفتند مردمانیکه عبادتِ دیگر دیوتاها می کنند ایشان هم عبادتم کنند۔ ولی عبادتِ شان غیر مناسب است یعنی در شریعت از مقرره طریق جدا(غیر شرعی) است۔لهٰذا ایشان ختم می شوند۔ این جا در بابِ هفدهم

ایشان را خصلتِ دنیوی گفته مخاطب کردند، در الفاظِ شری کرشن اصولِ عبادت یك هم معبود است۔

بعد از این مالكِ جوگ شری کرشن چهار سوال قایم کردند خوراك (आहार)، یگ ریاضت و صدقه، خوراك سه اقسام می دارند۔ صالح انسان را صحت عطا کننده، بمطابقِ خصلت پسند آئنده لذیذ غذا پسند می شود، انسانِ حاملِ ملکاتِ ردیه را خوراكِ تلخ و تیز نمکین و گرم و مصالح دار بیماری ها را افزون کننده پسند می آید۔ انسانِ حاملِ ملکاتِ مذموم را خوراكِ پس خورده، بوسیده و ناپاك پسند می شود۔

چنین یگ که از طریقِ شریعت کرده می شود۔(آنکه باطنی اعمالِ عبادت اند) آنکه بر دل قابو می کند از امیدِ ثمره خالی آن یگ پاك است۔ و یگی که از غرورو تکبر را ظاهر می کند و از خیالِ ثمره کرده شونده همین یگ خصلت ملکاتِ ردیه می دارد و از طریق که در شریعت گفته شده است بالکل جدا دعا (منتر) صدقه و از بلا عقیدت کرده شده یگ خصلتِ ملکاتِ مذموم می دارد۔

آنکه در آن در اعلیٰ معبود روحِ مطلق داخله دهاننده همه صلاحیت ها موجود اند، عبادتِ آن مرشدِ کامل ، خدمت گذاری و بطور باطنی عدم تشدد ، رهبانیت،و از مناسبت طهارت جسم را تپانیدن، ریاضتِ جسمانی است، سخنِ افادی وخوش ترو حق گفتن ریاضتِ زبانی است۔ و دل را در عمل داشتن جز معبود، در موضوعاتِ غور و فکر دل را خاموش داشتن از دل وابسته ریاضت است۔ دل و زبان و جسم هر سه رایکجا کرده از این جانب تپانیدن پاك ریاضت است۔ در ریاضت ملکاتِ ردیه با خواهشات همین عمل می شود و ریاضتِ ملکاتِ مذموم از طریقِ شریعت جدا بر مرضیِ خود منحصر است۔

فرضِ خود دانسته در مناسب وقت بر مناسب مقام مستحقی را از عقیدت داده شده صدقه پاك است۔ و چنین صدقه که در طمعِ فائده از مشکل داده می شود صدقهٔ ملکاتِ ردیه است و از حقارت غیر مستحق را داده شده صدقه حاملِ ملکاتِ مذموم است۔

شکلِ اوم تت ست را گفته شده مالكِ جوگ شری کرشن گفتند که این

نام یادِ معبود می دهانند، از طریقِ شرعی معین شده در ابتدای ریاضت، صدقه و یگ استعمالِ اوم می شود و در دورِ تکمله یعنی در دورِ کمال هم اوم رها می کند معنی تت است۔ آن روحِ مطلق برای او وقف شده هم آن عمل صادر می شود و چون عمل مسلسل می شود پس استعمالِ ست کرده می شود۔ یادِ الٰهی هم (ست) حق است۔ برای حق خیال و درخلوصِ نیك هم استعمالِ حق کرده می شود۔ دراعمالیکه از معبود نسبت می دهانند یعنی در ثمرۂ ریاضت و صدقه و یگ هم حق است، ولی با این همه عقیدت را شدن لازمی است۔ از عقیدت مبرا شده کرده شده عمل، داده شده صدقه و تپیده شده ریاضت نه در این پیدائش فائده می رساند نه در پیدائش آئنده هم عقیدت را شدن در هر حالت لازمی است۔ در تمام باب بر عقیدت روشنی افگنده شد و در آخر مفصل شرحِ اوم تت و ست بیان کرده شدآنکه در شلوك های گیتا اول بار آمده ا ست لهٰذا

چنین تمثیلِ ''شری مدبهگود گیتا'' دربارۂ اوپنیشد و علم تصوف و علمِ ریاضت در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ '' عقیدتِ اوم تت ست باب جز جوگ'' بابِ هفدهم مکمل می شود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلدِ پرم هنس پرمانند جی مهاراج اند، نوشته شده تشریحِ ''شری مدبهگود گیتا'' یعنی در ''یتهارته گیتا'' بنامِ'' عیقدتِ اوم تت ست باب جز جوگ''(ॐ तत्सत् तथा श्रद्धात्रय विभाग योग) بابِ هفدهم مکمل شد۔

هری اوم تت ست

اوم شری پرماتمنی نمه

﴿باب هجدهم﴾

این در گیتا بابِ آخر است۔ که در این نصف اوّل بذریعۂ مالكِ جوگ شری کرشن پیش کرده شده حلِ مختلف سوالات است و در نصف آخر اختتامِ گیتا است که از گیتا فائده چیست ؟ در بابِ هفدهم خوراك،صدقه ،یگ، ریاضت و با تقسیمِ عقیدت، شکل بیان کرده شد۔ در همین حواله بیاناتِ اقسامِ ایثار باقی اند۔ انسان هر چه هم میکند در آن سبب که است؟ این کار که میکند؟ معبود می کراند یا قدرت ؟ این سوال قبل از هم قایم شده بود۔ بر این دوباره در این باب شرح بیان شد همچنین ذکرِ درجه بندیِ نسل (वर्ण व्यवस्था)هم شده بود۔ در دنیا تحریكِ شکلِ این در این باب پیش است۔ در آخر از گیتا حاصل شونده،شرحِ شوکت های گیتا بیان شده است۔ در بابِ گزشته تقسیمِ مختلف مسائل شنیده، خود ارجن یك سوال قایم کرد که ترك دنیا (संन्यास)و ایثاررا هم فرداً فرداً بیان بکنید۔ارجن گفت

ارجن اواچ

سَنْیَاس سَیه مَهَابَاهُو تَتْ تَوْمِیچ چهَامِیْ وَیْدِیتُمْ

تِیاگ سیه چَی هَرشِیْ کَیْش پَرتهَكْ کَیْ شِی نِی شُو دَنْ(۱)

अर्जुन उवाच

संन्यासस्य महाबाहो तत्त्वमिच्छामि वेदितुम्।

त्यागस्य च हृषीकेश पृथक्केशिनिषूदन॥१॥

ارجن گفت! ای بازوی عظیم! ای مالكِ دل!ای 'کی شی نشودن'! من می خواهم که اقسامِ شکلِ حقیقیِ ایثار و ترك دنیا بدانم مکمل ایثار هم ترك دنیا است ۔ جائیکه خاتمۂ اراده و تاثرات (संस्कार) است۔ و قبل از این بخاطرِ تکملۂ ریاضت، یکی بعد دیگری ایثارِ خواهشات هم ترك دنیا است۔ این جا دو سوالات اند۔ اوّل این که می خواهم که بدانم عنصرِ ترك دنیا چیست؟ و دیگر می خواهم که عنصرِ ایثار رابدانم بر این مالكِ جوگ شری کرشن گفتند که

شِری بھگوان اواچ

کـــام یَـــانَـــا کَـــرم نَـــا نِیـــاك سَـــنْیـــاس کَـــوُ یُـــو وِیُ دُوا

سَـــرَوُ کَـــرم پھـــل تِیـــاگَـــی پَرَاھـــو تِیـــاگَـــی وِیُ چَكُ شَـــنَـــا(٢)

श्री भगवानुवाच

काम्यानां कर्मणां न्यासं संन्यासं कवयो विदु:।

सर्वकर्मफलत्यागं प्राहुस्त्यागं विचक्षणा: ।।२।।

ای ارجن! بسیار عالم حضرات مزین از خواهشات ایثارِ اعمال را ترکِ دنیا میگویند و بسیار مردمانِ مفکران ایثارِ نتائجِ همه اعمال را ترکِ دنیا میگویند۔

تَیـــا جَیَـــیُ دُوش وَدِتُ یـــه کَـــی کَـــرم پَـــرا هُـــرُ مَـــنِـــیُ شِیـــنَـــیُ

یَـــگَـــی دان تَپَـــی کَـــرم نَـــه تَیـــاجَـــی مِیتِـــیُ چَـــاپ رَیُ(٣)

त्याज्यं दोषवदित्येके कर्म प्राहुर्मनीषिण:।

यज्ञदानतप:कर्म न त्याज्यमिति चापरे ।।३।।

چند علماء چنین میگویند که همه اعمال عیب شده اند۔ لهٰذا قابلِ ترك کردن اند۔ و دیگر علماء میگویند که یگ، صدقه و ریاضت قابلِ ترك کردن نیستند ۔ چنین مختلف خیالات پیش کرده مالكِ جوگ شری کرشن یقینی نظریۂ خویش هم پیش می کنند۔

نِـــشُ چَـــیُ شُـــرُنُـــو مَـــیُ تَتَـــر تِیـــاگَـــی بھَـــرُ سَـــتُ تَـــمُ

تِیـاگـوھی پُرُوش وَیـاگھَری تَـرِیُ وِیـدی سَـمُ پَرکِیُر تِی تَیُ(٤)

निश्चयं श्रृणु मे तत्र त्यागं भरतसत्तम।

त्यागो हि पुरुषव्याघ्र त्रिविध: संप्रकीर्तित: ।।४।।

ای ارجن! دربارۂ این ایثار تو فیصلۂ من بشن۔ ای اشرف المخلوق آن ایثار سه گونه گفته شده است۔

یَگ دان تَپَـــیُ کَـــرم نَـــه تَیَـــاج ای کَـــاریَـــه مَیـــو تَـــتُ

یَـــگُـــو دانَـــی تَپَـــش چَیُـــو پَـــاو نَـــانِـــیُ مَنِـــیُ شِنَـــام(٥)

यज्ञदानतपः कर्म न त्याज्यं कार्यमेव तत् ।
यज्ञो दानं तपश्चैव पावनानि मनीषिणाम् ॥५॥

یگ صدقه و ریاضت این هر سه اعمال قابلِ ترک کردن نیستند۔ بر این ها عمل کردن ضرری است زیرا که یگ، صدقه و ریاضت هر سه هم مردمان را پاك کننده اشیا اند۔

شری کرشن چهار خیالاتِ مروج بیان کردند۔ اول ایثارِ اعمالِ مزین از خواهشات، دوم ایثارِ نتائجِ همه اعمال، سوم بوجه عیب شدگی ایثارِ همه اعمال نظریهٔ چهارم این بود که یگ، صدقه و ریاضت قابلِ ترک کردن نیستند۔ از در این ها دربارهٔ یك خیال،اظهارِ رضامندیِ خویش داده شده فرمودند که ارجن! من هم این طی شده خیال می دارم که عملیکه در شکلِ ریاضت صدقه و یگ صادر میشود، قابلِ ترك كردن نیست، از این ثابت است که در دورِ شریِ کرشن هم مختلف خیالات رائج بودند۔ در آن یك (خیال) حقیقی بود۔ در آن دور هم مختلف نظریات بودند، و امروز هم اند۔ چون عظیم ا نسان در دنیا پیدا میشود، پس، از درمیانِ مختلف نظریات و مسائل خیالاتِ بهترین و خیرخواهانه را منتخب کرده پیش قایم میکند۔ هر یك عظیم انسان هم همین کرده است۔ شری کرشن هم همین کردند۔ آن راهِ نو بیان نه کردند بلکه از درمیانِ مختلف نظریات آنکه در آن دور رائج بودند، حمایتِ نظریهٔ حقیقی کرده نه صرف مدلل بیان کردند بلکه درمیانِ مختلف خیال رائج حقیقی نظریات را حمایت کرده آنرا صاف ظاهر کردند۔

اَیُ تَان یَپِیُ تُو کَرمَانِیُ سَنگُیُ تِیَكُ تَوا پهلانِیُ چَیُ
کَرَتُ وَیَانِیُ تِیُ مَیُ پَارتهُ نِشُ چِیتَیُ مَتُ مُتُ تَمَمُ(٦)

एतान्यपि तु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा फलानि च ।
कर्तव्यानीति मे पार्थ निश्चितं मतमुत्तमम् ॥६॥

مالكِ جوگ شری کرشن زور داده میگویند پارته! عملِ شکلِ یگ، ریاضت و صدقه را از ترکِ ثمره و رغبت کردن لازمی است این بذریعهٔ من طی شده بهترین خیال

است ۔ اکنون بمطابقِ سوالِ ارجن آن تجزیۂ ایثار می کنند۔

نِیَتُ سَیہ تُو سَنُ نِیاسَیُ کَرمَنُو نُوپ پَدُ دھَتَیُ
مُوھَات تَسَیہ پَرِیُ تِیاگ ستَا مَسَیُ پَرِیُ کِیر تِیُتَیُ(۷)

नियतस्य तु संन्यास: कर्मणो नोपपद्यते ।
मोहात्तस्य परित्यागस्तामस: परिकीर्तित: ।।७।।

ای ارجن! معینه عمل (به الفاظِ شری کرشن معینه عمل یك است۔ طریقِ کارِ یگ، این لفظِ معینه را مالكِ جوگ تقریباً هشت یاده بار گفته اند و بر این بار ها زور دادند که ریاضت کش گمراه شده دیگر عمل نه کند) از طریقِ این شریعت ترکِ معینه عمل مناسب نیست۔ بر بنای فریفتگی ایثار کردن، ایثارِ ملکاتِ مذموم گفته شده است۔ در رغبتِ اشیای موضوعاتِ دنیوی مبتلاشده قابلِ کردن عملِ (طی شده عمل و عمل معینه تکملۂ یگ دگراند) ایثار ملکاتِ مذموم دارنده است۔ چنین انسان 'अध: गच्छति' تا حشرات الارض در اشکالِ (योनियों) بدذات میرود، زیرا که او خصائلِ یادِ الٰهی را ترک کرد۔ اکنون در بارۂ ایثارِ ملکاتِ ردیه بیان میکنند۔

دُکھ مِتُ یِیُو یَتُ کَرم کَایَكُ لَیش بھَیَات تَیہ جَیُت
سَیُ کَرتَوُ رَاج سَیُ تِیاگی نَیو تِیاگ پھَلی لَبھَیُت(۸)

दु:खमित्येव यत्कर्म कायक्लेशभयात्त्यजेत् ।
स कृत्वा राजसं त्यागं नैव त्यागफलं लभेत् ।।८।।

انسانیکه عمل را تکلیف ده فهمیده، از خوفِ اذیتِ جسمانی ایثارش میکند، ایثارِ ملکاتِ ردیه را کرده هم ثمرۂ ایثار حاصل نمی کند۔ آنکه از او نتواند که سلسلۂ یادِ الٰهی مکمل شود و 'कायक्लेशभयात्' از این خوف که تکلیفِ جسمانی خواهد شد عمل را ترک کند ایثارِ آن انسان ملکاتِ ردیه دارنده است۔ (ولی) او را نتیجۂ ایثار اعلیٰ سکون حاصل نمی شودو

کَاریہ مِتُ یِیُو یَتُ کَرم نِیَتَیُ کَرِیہ تَیَسَرجُنُ
سَدُ گَیُ تِیاك تَوَا پھَلَیُ چَیُو تِیاگی سَات توِیُ کُو مَتَیُ(۹)

कार्यमित्येव यत्कर्म नियतं क्रियतेऽर्जुन ।

सङ्गं त्याक्त्वा फलं चैव स त्याग: सात्त्विको मत: ॥९॥

ای ارجن! کار کردن فرض است۔ چنین فهمیده ،آنکه नियतम از طریقِ شریعت معین کرده شده عمل، صحبتِ اثر و ثمره را ترک کرده، کرده می شود پاک ایثار است۔ لهٰذا معینه عمل بکنید و جزاین هر چه است او را ترک کنید چه این معینه عمل جاری می ماند؟ یا گاه ایثارش هم خواهد شد؟ بر این میگویند اکنون بر شکلِ ایثارِ آخری نظر بکنید۔۔

نـــه دَوَیـــش ثـــیُ کُشَـلـــیُ کَـــرَمُ کُشَـلَـیُ نَـــانُ شَـج جَتَـیُ

تِیـــاگِـیُ سَـتُ تَـوُ سَـمَـا وِشْـتُـو مَیْدَهـاوِیُ چِهِنُ نَسَنُ شَیَیُ(۱۰)

न द्वेष्ट्यकुशलं कर्म कुशले नानुषज्जते ।

त्यागी सत्त्वसमाविष्टो मेधावी छिन्नसंशय: ॥१०॥

ای ارجن! انسانیکه یعنی از عملِ غیر افادی अकुशल कर्म (بذریعهٔ شریعت طی شده عمل هم افادی است بجز این هر چه است قیدِ همین دنیا است لهٰذا غیر افادی است از چنین اعمال) نفرت نمیکند و در عملِ فلاحی راغب نمی شود۔ کاریکه کردن بود آن هم باقی نیست۔ انسانیکه از چنین حقیقت مزین خالی از شك و شبه ،علم دان و تارك الدنیا است او مکمل ایثار کرده است۔ ولی با حصول ایثارِ همه ترکِ دنیا است۔ ممکن است که دیگر راهِ آسان شود بر این میگویند نه، غور فرمائید

نـــه هـــی دَیْبهُـوتَـــا شَـکْیـــه تَیَـکْتُـو کَـرْمَـانَیـــه شَیُـــش تَـیُ

یَسْتُـو کَـــرَمْ پهل تِیـاگِـیُ سی تِیـاگـی تَیـه بهِیُ دهِیُ یَتَـیُ(۱۱)

न हि देहभृता शक्यं त्यक्तुं कर्माण्यशेषत: ।

यस्तु कर्मफलत्यागी स त्यागीत्यभिधीयते ॥११॥

بذریعهٔ انسانهای جسمانی (محض جسم نیست که شما می بینید۔ بمطابقِ شری کرشن از قدرت پیدا ملکاتِ فاضله، ملکاتِ ردیه و ملکاتِ مذموم هر سه صفات هم این ذی روح را در اجسام قید میکنند۔ تا چون هر سه صفات زنده اند

آن جاندار هم ا ست و در اشکالِ گونا گون جسم تبدیل خواهد کرد۔ تا چون وجه جسم زنده است) این کارهم جاری خواهد ماند) کاملاً ایثارِ همه اعمال ممکن نیست۔ لهٰذا هر انسان که ایثارِ ثمرۂ عمل کننده است ، همین تارک الدنیا است۔ چنین گفته میشود لهٰذ اتا چون وجوهاتِ جسم زنده اند معینه عمل بکنید و ایثارِ ثمراتِ آنها بکنید و در بدله خواهشِ ثمره مکنید و مردمان خواهش مند ثمرۂ اعمال هم می دارند۔

اَنِشْ مِشْٹَیْ مِشْری چه تِرِیْ وِیدهی کَرمَنَیْ پهلَمْ
بهَوُ تَیَتْ یَاگِنَا پَرِیَتَیْ نه تُو سَنْ یاسِنَاکَوُ چِتْ(۱۲)

अनिष्टमिष्टं मिश्रं च त्रिविधं कर्मण: फलम् ।
भवत्यत्यागिनां प्रेत्य न तु संन्यसिनां क्वचित् ।।१२।।

ثمرۂ اعمال خواهش مندگان، در شکلِ نیك و بدو آمیخته، چنین ثمرۂ سه اقسام بعد از مرگ هم می شود۔ تا چون سلسلۂ مرگ و حیات باقی می ماند تا آنوقت حاصل میشود، ولی ثمرۂ اعمالِ مردمانِ مکمل تارك الدنیا سنیاسی نام संन्यासिनाम् آنکه کامل ایثار (خاتمه) کنندگان اند ثمرۂ آنها در وقتی تمام نمی شود۔ محض این خالص ترکِ دنیا است۔ ترکِ دنیا اعلیٰ ترین حالت است۔ نتیجۂ اعمالِ نیك و بد و در وقتِ کامل ایثار سوالِ خاتمۂ آنها تمام شد۔ اکنون بذریعۂ انسان، در صدورِ اعمالِ مبارك و نا مبارك چه وجوهات اند؟ بر این غور بکنید۔

پَنْچَیْ تَانِیْ مَهَا بَاهُو کَارنَانِیْ نِیْ بُودهه مَیْ
سَاڈکهُ یه کَرتَان تَیْ پَرُوك تَانِیْ سِدّه یه سَرْ کَرَم نَام(۱۳)

पञ्चैतानि महाबाहो कारणानि निबोध मे ।
सांख्ये कृतान्ते प्रोक्तानि सिद्धये सर्वकर्मणाम् ।।१३।।

ای بازوی عظیم ! برای کامیابیِ همه اعمال، مطابقِ اصلوهای علمی (सांख्य–सिद्धान्त)، پنج وجوهات بیان کرده شده اند۔ اینها تو از من بخوبی بدان۔

ادهِشْ ٹهان تَتَها کَرتَا کَرنَیْ چَیْ پَرتهَگْ وِیْ دهَمْ
وِیْ وِیْدهاشچه پَرتهَكْ چَیْش ٹا دَیو چَیْواتر پَنْچ مَمْ(۱۴)

अधिष्ठानं तथा कर्ता करणं च पृथग्विधम् ।
विविधाश्च पृथक्चेष्टा दैवं चैवात्र पन्चमम् ।।१४।।

در این موضوع کارکن (این دل) مختلف وسیله ها (که بذریعهٔ آن کرده میشود، گر مبارك غلبه میشود پس عرفان، ترك دنیا، سرکوبی، نفس کشی، ایثار و خصائلِ فکرِ مسلسل و سیله خواهند شد و گر غلبهٔ نامبارك است پس خواهش غصه دلچسپی، عداوت، حرص وغیره وسیلهٔ خواهند شد از وسیلهٔ آنها آمده خواهند شد) عجیب و غریب حرکاتِ همه ا قسام (بی شمار خواهشات)، بنیاد (یعنی وسیله خواهشیکه با او وسیله حاصل شد همین بکمال می رسد) و سببِ پنجم است دैवدیو (تقدیر) یا سنسکار (तअस्सुरात)تاثرات آنرا مستند می کنند

شَـــرِیُـــر وَاڈ مَـــنُـــو بهِــرُ یَـــتُ کَـــرمُ پَـــرَابهتَـــیُ نَـــرَیُ
نَیَـــایـــه یَـــیُ وَا وِپُ رِتَـــیُ وَا پَـــنُـچَیْتَـیُ تَسَیـه هَیُـت وَیُ(١٥)

शरीरवाङ्मनोभिर्यत्कर्म प्रारभते नरः ।
न्याय्यं वा विपरीतं वा पन्चैते तस्य हेतवः ।।१५।।

انسان بذریعهٔ دل و زبان یا از جسم، بمطابقِ شریعت یا بر خلافِ آن هر چه عمل جاری میکند، آنرا این هر پنج و جوهات اند ولی باوجودیکه چنین میشود بازهم

تَتَـــرِیُـــوَیُ سَتِـــیُ کَـــرُتَـــا رَمَـــات مَـــانَـــیُ کَیُـوَل تُـــو یَـــیُ
پَـــشُ یَـــتُ یَكُ تَبُـدهیـت وَان نَـیُ سَـیُ پَـشُ یَتِـیُ دُرمَتِـیُ(١٦)

तत्रैवं सति कर्तारमात्मानं केवलं तु यः ।
पश्यत्यकृतबुद्धित्वान्न स पशयति दुर्मतिः ।।१६।।

انسانیکه از وجه بدعقلی، دربارهٔ او محض و حدانیت هم تمثیلِ روح را کار کن می بیند آن بد عقل حقیقت را نمی بیند یعنی معبود نمیکند۔

بر این سوال مالكِ جوگ شری کرشن دیگر بار زور داند ۔ در بابِ پنجم آنها گفته بودند که آن معبود نه کند نه از دیگران می کراند، نه اتفاقِ عمل را می پیوندد، پس مردمان چرا می گویند؟ از فریفتگی بر عقلِ مردمان، پرده است لهٰذا

می توانند که هر چه خواهند بگویند۔ اینجا هم می گویند در عمل شدن هم پنج وجوهات اند۔ باوجود این هم تمثیلِ وحدا نیت روح مطلق را کارکن می بیند۔ آن بد عقل (کم عقل) حقیقت را نمی بیند یعنی پاك روح نمی کند۔ چون که برای ارجن آن دعویٰ کرده قایم می شوند که من مختارِ کل ام निमित्तमात्रंभव تو وسیله شده محض قایم بشو، آخر کار این عظیم انسان چه گفتن میخواهند؟ در حقیقت درمیانِ معبود و دنیا یك خط کشش است۔ تا چون ریاضت کش در حدِ دنیا ست۔ معبود نمی کند۔ بسیار قریب شده هم د ر شکلِ ناظر می مانند۔ از لاشریك عقیدت، ازخواهشِ قربتِ معبود آن در جهانِ دل نگران می شوند۔

ریاضت کش از حدِ کششِ دنیا بیرون شده در حلقۂ آن داخل میشود۔ برای چنین عاشق آن دعویٰ کرده همیشه قایم می مانند۔ محض برای همین معبود مهربانی می کند لهٰذا غور و فکر بکنید سوال مکمل شد بعد از این ببینید۔

یَسَیـه نَـاهَـڈ کَـرتپـو بهَاوُو بُـدهی رَیَـسُ یـه نـه لِپْ یَتَیٰ
هَتُـوَاپِـیُ سَـیُ اِمَـال لُـوکـان نَـیُ هَـنُتِیُ نـه نِبَدهُیـه تَیُ(۱۷)

यस्य नाहङ्कृतो भावो बुद्धिर्यस्य न लिप्यते ।
हत्वापि स इमाँल्लोकान्न हन्ति न निबध्यते ॥१७॥

مردیکه در دل آن من کارکن ام ، چنین خیال نیست و آنکه عقلش ملوث نمی شود آن انسان این همه عوالم را ختم کرده هم در حقیقت نه میزد نه قید می شود۔ تحلیلِ تاثراتِ دنیا هم، خاتمۂ دنیا است۔ اکنون ترغیبِ آن معینه عمل چطور می شود؟ بر این نظر بکنید۔

گیَـانَـی گیَـیُ پَـرِیُ گیَـاتَـا تِـرِیُ وِدهَـا کَـرَمُ چُـودنَـا
کَـرَنَـیُ کَـرم کَـرُ تَـیُ تِـیُ تِرِیُ وِدهَـیُ کَـرَمُ سَـڈُ گِـرُهَـیُ(۱۸)

ज्ञानं ज्ञेयं परिज्ञाता त्रिविधा कर्मचोदना ।
करणं कर्म कर्तेति त्रिविध: कर्मसंङ्ग्रह: ॥१८॥

ای ارجن ! عالمِ کل یعنی از مردمانِ عظیم مکمل علم دارند گان، علم، ज्ञान از طریقِ دانستنِ آن و قابلِ علم ज्ञेय، از اشیای قابلِ دانستن (شری کرشن قبل از

این گفته اند من هم قابلِ علم قابلِ دانستن ام) ترغیب عملِ حاصل می شود۔ اول عالمِ کل عظیم انسان بشود، بذریعۂ آن طریقِ دانستنِ این علم حاصل شود، بر منزلِ قابلِ دانستن نگاه شود، در آنوقت ترغیبِ عمل حاصل می شود کارکن (خواهشِ دل) وسیله (عرفان بی راگ سرکوبی ضبطِ نفس وغیره) و از علمِ عمل ذخیرۂ اعمال تیار می شود۔ در عمل افزونی می شود۔ قبل از این گفته شده بود که بعد از حصول آن انسان از عمل کردن مطلبی نمی دارد نه از ترك کردن نقصانی هم می شود، بازهم افادۂ عوامی یعنی در دلِ تا بعین برای فراهمی افادی اصلوها او در عمل مشغول می ماند۔ بذریعۂ عمل و سیله وکارکن این فراهم می شود۔ علم ، عمل و کارکن هم سه اقسام می دارند

گیَانَیُ کَرم چَیُ کَرتَا چَیُ تِرِیُ دهَیو گُنُ بهَیدتَیُ

پَرُوچ یَتَیُ گُنُ سَنُدْکهُ یَانَیُ یَتهَاوَچ چهَرُنُو تَان یَپِیُ(۱۹)

ज्ञानं कर्म च कर्त्ता च त्रिधैव गुणभेदत: ।

प्रोच्यते गुणसंङ्ख्याने यथावच्छृणु तान्यपि ।।१९।।

علم ، عمل و کارکن هم از فرقِ صفات در شریعتِ علمی جوگ هر یك سه اقسام دارنده گفته شده اند، آن را هم تو بعینه بشن۔ پیش است اقسامِ علمِ اوّل۔

سَرَوُ بهُوتَیُ شُو تَیُ نَیکَیُ بهَاو مَوَیُ یَمیك شَتَیُ

اوِبهَكُ تَیُ وِبهَكُ تَیُ شُو تَجُ گیَانَیُ وِدُ دهِیُ سَات تَوِیُ کَمُ(۲۰)

सर्वभूतेषु येनैकं भावमव्ययमीक्षते ।

अविभक्तं विभक्तेषु तज्ज्ञानं विद्धि सात्त्विकम् ।।२०।।

ارجن! علمیکه از او انسان در مختلف همه جانداران یك لافانی احساسِ خدائی را بلا تفریق یکسان می بیند۔ آن علم را تو پاك بفهم ، علم رو برو احساس است که با او خاتمۂ صفات می شود۔ این حالتِ پختگیِ علم است و اکنون علمِ ملکاتِ ردیه را ببینید۔

پَرُ تهكُ تَوَیُن تُو یَجُگیَانَیُ نَانَا بهَاوَان پَرُتهَگ وِدهَان

وَیُت تِیُ سَرُوَیُ شُو بهُوتَیُ شُو تَجُ گیَانَیُ وِدُدهِیُ رَاج سَمُ(۲۱)

पृथक्त्वेन तु यज्ज्ञानं नानाभावान्पृथग्विधान् ।
वेत्ति सर्वेषु भूतेषु तज्ज्ञानं विद्धि राजसम् ।।२१।।

علمیکه در همه جانداران همه احساساتِ مختلف اقسام را جدا جدا کرده می داند که این نیک است، این بد است ۔ این علم را تو علم ملکاتِ ردیه دارنده بدان گر چنین حالت است پس علم تو بر سطحِ ملکاتِ ردیه است۔ اکنون ببینید علمِ ملکاتِ مذموم۔

یَتُ تُو کَرتُ سَنْ وَدَیِٰ کَسْ مِنْ کَاریه سَتُ تَمْ هَیتُوکَمْ
اَتَتُ تَوارتهه وَدَتْ پَیٖ چَیٖ تَتْ تَام سَمُو دَاهَرُ تَمُ(۲۲)

यत्तु कृत्स्नवदेकस्मिन्कार्ये सक्तमहैतुकम् ।
अतत्त्वार्थवदल्पं च तत्तामसमुदाहृतम् ।।२२।।

علمیکه محض در جسم کاملاً ملوث است از ترکیب خالی یعنی در پس او فعلی نیست ۔ در شکلِ معنیِ عنصر از علمِ معبود جدا کننده است و حقیر(तुच्छ) است۔ آن علم ملکاتِ مذموم دارنده گفته میشود۔ اکنون پیش است سه اقسامِ عمل۔

نِیَتَیٖ سَنْگَرُ هِتَمْ رَاگ دْوَیش تَیٖ کَرتَمْ
اَپهَلْ پَرْ پَیسُنَا کَرَمْ یَتْ تَتْ سَات تَوِکْ مُچْیَتَیٖ(۲۳)

नियतं सङ्गरहितमरागद्वेषतः कृतम् ।
अफलप्रेप्सुना कर्म यत्तत्सात्त्विकमुच्यते ।।२३।।

عملیکه नियतम از طریقِ شریعت معین است (دیگر نیست) بذریعۂ چنین انسان آنکه صحبتِ اثر وثمره نمی خواهد بلا حسد و عداوت کرده می شود۔ آن عمل صالح گفته می شود۔ معینه عمل (عبادت) فکر است۔ آنکه از ماورا نسبت می دهاند۔

یَتُ تُو کَامَیپ سُنَا کَرَمْ سَاهَدُ کَارَیٖن وَا پُنَیٖ
کِرُیَتَیٖ بَهُو لَایَاسَیٖ تَدَراج سَمُدا هَرتَمْ(۲۴)

यत्तु कामेप्सुना कर्म साहङ्कारेण वा पुनः ।
क्रियते बहुलायासं तद्राजसमुदाहृतम् ॥२४॥

عملیکه از بسیار مشقت وابسته است، بذریعۂ چنین انسان کرده می شود هر که ثمره می خواهد و پراز تکبراست۔ آن عمل، عملِ ملکاتِ ردیه دارنده گفته میشود۔ این انسان هم همین معینه عمل می کند۔ ولی فرق محض چندان است که خواهشِ ثمره و از تکبر مزین است۔ لہٰذا اعمالیکه بذریعۂ این میشوند از اعمالِ ملکاتِ ردیه مزین اند۔ اکنون ببینید عملِ ملکاتِ مذموم۔

اَنُــو بَــنْــدھ کَشَــیُ ھِـنُسَــا مَـنْ وَیْك شَـیُ چَـیُ پُــرُوشَـمْ
مُــوھَــادَار بھَیَتَــیُ کَــرَمْ یَــتْ تَتَــام سَـمُــو چَیَتَــیُ(۲۵)

अनुबन्धं क्षयं हिंसामनवेक्ष्य च पौरुषम् ।
मोहादारभ्यते कर्म यत्तत्तामसमुच्यते ॥२५॥

آن عمل که بالآخر ختم شونده است اهمیتِ تشدد را نظر انداز کرده محض از اثرِ فریفتگی شروع کرده میشود۔ آن عمل ملکاتِ مذموم دارنده گفته شده است۔ ظاهر است۔ این عمل معینه عملِ شریعت نیست۔ برمقامِ این گم شدگی است۔ اکنون ببینید شناختِ کارکن۔

مُــکْــت سَــدْ گــوس نَھَــنْ وَادِیُ دَھرَت یُت سَــاھَــسْ مَنْ وِتَـی
سِـدھی یـه سِـدّھیـه یُور نِـوَرْ کَارَی کَرتَا سَاتِ تَوِكْ اُچْ یَتَیُ (۲۶)

मुक्तसङ्गोऽनहंवादी धृत्युत्साहसमन्वितः ।
सिद्ध्यसिद्ध्योर्निर्विकारः कर्ता सात्त्विक उच्यते ॥२६॥

کارکنی که از صحبتِ اثر کناره کرده، سخن های تکبرانه نه کننده، حاملِ صبر وحوصله شده در حالتِ نا مکمل کار یا در حالتِ انجام کار از عیوبِ خوشی و غم وغیره کاملاً مبرا شده در عمل شب و روز مشغول است آن کارکن صالح گفته میشود۔ همین شناختِ اعلیٰ ریاضت کش است۔ عمل همین است معینه عمل۔

رَاگِــیُ کَــرَمْ پھَلْ پَــرَیْپ سُـرْ لُــبْ دُھــوَ ھِنُسَــاتَمکُوس شُچِـیُ
ھَــرُش شُــوکــان وِیَتَــیُ کَـرتَـا رَاج سَـیُ پَرِیُ کِـرْ تِـیُ تَـیُ(۲۷)

रागी कर्मफलप्रेप्सुर्लुब्धो हिंसात्मकोऽशुचि: ।
हर्षशोकान्वित: कर्ता राजस: परिकीर्तित: ।।२७।।

مزین از رغبت، ثمرۂ اعمال را خواهنده طامع ارواح را تکلیف رسانندہ ناپاک و ملوث از خوشی وغم است۔ آن کارکن از ملکاتِ ردیہ تعلق دارندہ گفتہ شدہ است۔

اَیُکُ تَیُ پَراکَرُ تَیُ اِسُ تَبُ دَھیُ شَٹھو نَیُش کَرُتِکُوس لَسَیُ
وِشَادِیُ دِیُر گَھ سُوتَرِیُ چَیُ کَرتَا تَامس اُچِیَتَیُ(٢٨)

अयुक्त: प्राकृत: स्तब्ध: शठो नैष्कृतिकोऽलस: ।
विषादी दीर्घसूत्री च कर्ता तामस उच्यते ।।२८।।

ہر کہ' شوخ مزاج "بد سلوک "مغرور "فریبندہ' در کارهای دیگران خلل اندازی کنندہ 'پژمردہ و تساهل پسند است کہ آئندہ خواهیم کرد۔ آن کارکنِ ملکاتِ مذموم گفتہ میشود۔ تساهل پسند انسان کار را برای فردا ملتوی میکند۔ اگر چہ او هم خواهشِ کار میدارد همچنین شناختِ کارکن تمام شد۔ اکنون مالکِ جوگ شری کرشن سوالِ نو قایم کردند۔ شناختِ آرام و عقیدہ (धारणा)وعقل۔

بُدھَیُر بھَدَیُ دھُتَیُش چَیُو گُن تَس تِرِیُ وِیُ دھَیُ شُرونُو
پَروچَیُ مَان مَشَیُ شَیُن پَرتھَکُ تَوَیُن دھَنَنجَیُ(٢٩)

बुद्धेर्भेदं धृतेश्चैव गुणतस्त्रिविधं श्रृणु ।
प्रोच्यमानमशेषेण पृथक्त्वेन धनञ्जय ।।२९।।

دھننجی ! عقل و قوت عقیدہ را هم بر بنای صفاتِ آن، سہ گونہ اقسام کاملاً با بابِ جز از من بشن۔

پَرُوَرُت تِیُ چَیُ نِرُوَتُ تِیُ چَیُ کَار یَاکَار یہ بھَیَا بھَیُ
بَندھَن مُوك شَیُ چَیُ یَاوَیُت تِیُ بُدّھِیُ سَاپَارتھ سَات تَوِیُ کِیُ(٣٠)

प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च कार्याकार्ये भयाभये ।
बन्धं मोक्षं च या वेत्ति बुद्धि: सा पार्थ सात्त्विकी ।।३०।।

پارتھ! رجحان و گلو خلاصی را، فریضه و غیر فریضه را خوف و بی خوفی را و بندش و نجات را عقلیکه حسبِ حقیقت میداند، آن عقل صالحِ است یعنی راهِ معبود و راهِ تناسخ مکمل معلوماتِ هر دو صالح عقل است و

یَیَـا دھَـرَمْ مَـدھَـرَم چَـیُ کَـاریـه چَـاکَـاریـه مَیُـو چَـیُ

اَیَتھَـا وَتْ پَـرجَـانَـاتِیُ بُدھی سَـا پَـارتـھ رَاج سِیُ (۳۱)

यया धर्ममधर्मं च कार्यं चाकार्यमेव च ।

अयथावत्प्रजानाति बुद्धिः सा पार्थ राजसी ॥३१॥

پارتھ! عقلیکه بذریعهٔ آن انسان دین و بی دینی را فِریضه و نافریضه را هم همچنین نمی داند۔ نا مکمل می داند۔ آن عقل حاملِ ملکاتِ ردیه است۔ اکنون شکلِ عقل ملکاتِ مذموم را ببینید۔

اَدھَـرَمْ دَھـرَمْ مِیتِـیُ یَـا مَـنْ یَتَـیُ تَـمْ سَـاوَرْتَـا

سَـرُوَار تھَـان وِپَـرِیتَـانَشْچ بُدھـیُ سَـا پَـارتـھ تَـامسِیُ (۳۲)

अधर्मं धर्ममिति या मन्यते तमसावृता ।

सर्वार्थान्विपरीतांश्च बुद्धिः सा पार्थ तामसी ॥३२॥

پارتھ! از ملکاتِ مذموم پردهٔ غفلت دارنده عقل بی دینی را دین می فهمد و بر خلافِ همه مفادات نظریه می دارد، آن عقل حاملِ ملکات مذموم است۔

این جا از شلوك سی (۳۰) تا شلوك سی و دو (۳۲) سه اقسامِ عقل گفته شدند اول عقل را از کدام کار نجات حاصل کردن است۔ و در کدام کار مشغول شدن است۔ چه فرض است؟ چه فرض نیست؟ فهمِ این بخوبی می دارد؟ چنین عقل صالح است۔ آنکه فریضه و غیر فریضه را بطورِ نا مکمل می داند و از حقیقت نا واقف است۔ آن عقلِ ملکاتِ ردیه است۔ و بی دینی را دین، فانی را دائمی و فائده مند را نقصان ده، چنین فهمِ واژ و نه دارنده عقل از ملکاتِ مذموم وابسته است۔ چنین اقسامِ عقل تمام شدند، اکنون پیش است سوالِ دیگر 'धृति دھری تی' سه اقسامِ عقیدت۔

دھَـرَتْ یَــا یَیَــا دھَــار یَتَــیْ مَـنَــیْ پَـرَان نِیْـنـدِرْ یـه کِـریَـا
یـوگـانـا وَیْبھِی چَـارِنِیَـا دھَـرَتِیْ سَـا پَارتھ سَات تَوِكْ کِیْ(۳۳)

धृत्या यया धारयते मन: प्राणेन्द्रियक्रिया: ।
योगेनाव्यभिचारिण्या धृति: सा पार्थ सात्त्विकी ।।३३।।

یوگین योगेन بذریعۂ طریقِ کارِ جوگ 'अव्यभिचारिणी' 'فکرِ لا شریكْ بجز جوگ از دیگر حرکت متاثر شدن نفس پرستی است۔ گمراھیِ طبیعت عیاشی است۔لھٰذا گر از چنین عقیدتِ لا شریك انسان حرکتِ دل و جان وحواس را آنکه قبول میکند، آن عقیده صالح است یعنی حواس و دل و جان را بطرفِ معبود رجوع کردن هم صالح عقیدت است و

یَیَــا تُـو دَھــرم کَــامَــار تھَـان دَھـرْ تَیَــا دَھـار یَتَیَسَــرْ جُنْ
پَـرْ سَـدُ گَیْـن پھلَاکَـاڈَكْ شِیْ دَھر تِیْ سَا پَارتـھ رَاج سِیْ (۳٤)

यया तु धर्मकामार्थान्धृत्या धारयतेऽर्जुन ।
प्रसङ्गेन फलाकाङ्क्षी धृति: सा पार्थ राजसी ।।३४।।

ای ارجن ! انسانیکه خواهشِ ثمره میدارد از رغبت بی انتها از چنین عقیده که محض خواهش و دین و دولت را قبول میکند (خواهشِ نجات نمی کند) آن عقیده حاملِ ملکاتِ ردیه است۔ در این عقیده هم مقصد همین است۔ صرف خواهش می کند۔ هر چه می کند در عوضِ آن ثمره می خواهد۔ اکنون شناختِ عقیدۂ حاملِ ملکاتِ مذموم را ببینید۔

یَیَــا سَــوْ پَـنَــیْ بھَیَــیْ شُـوکَــیْ وِشَــادَیْ مَـدْ مَیُـو چَـیْ
نـه وِیْ مُنْ چَتِیْ دُرْ مَیْـدَھـا دَھـرْ تِی سَـا پَـارتـھ تَـام سِیْ(۳۵)

यया स्वप्नं भयं शोकं विषादं मदमेव च ।
न विमुञ्चति दुर्मेधा धृति: सा पार्थ तामसी ।।३५।।

ای ارجن! بد عقل انسان از چنین عقیده که بذریعۂ آن خواب(غفلت)، خوف، فکر، تکلیف و غرور را هم (ترك نمی کنداین همه را) قبول می کند، آن عقیدۂ ملکاتِ مذموم است۔ این سوال تمام شد، دیگر سوال است آرام۔

سُکھَیُ تَوِیُ دَانِیُ تِرِیُ وِیدھَیُ شُرُونُو مَیُ بھَرَتر شَبھ
اَبھِیَا سَار دَمَتَیُ یَتَرَ دُکھان تَیُ چَیُ نِگچھ چھتِیُ(٣٦)

सुखं त्विदानीं त्रिविधं श्रृणु मे भरतर्षभ ।
अभ्यासाद्रमते यत्र दुःखान्तं च निगच्छति ॥३६॥

ارجن! اکنون سه اقسامِ آرام هم از من بشن۔ ازدر آن در آرامیکه ریاضت کش در ریاضت مشغول می ماند۔ یعنی طبیعت را جمع کرده در (یادِ) معبود می ماند۔ آنکه خاتمهٔ تکالیف کننده است و

یَتْ تَدْ گَرَیُ وِش مِیو پَرِیُ نَامَیس تُوپ مَمُ
تَتْ سُکھَیُ سَات تَوِیُ کَیُ پَرُوکت مَات مَبُدھِیُ پرُ سَاد جَمُ (٣٧)

यत्तदग्रे विषमिव परिणामेऽमृतोपमम् ।
तत्सुखं सात्त्विकं प्रोक्तमात्मबुद्धिप्रसादजम् ॥३७॥

مذکوره بالا آرام را در دورِ ابتدای وسیله گر چه مانندِ هلاهل محسوس می شود (پر هلاد را بردار آویختند، 'میرَا' را زهر دادند کبیر می گوید ”सुखिया सब संसार है, खाये और सोवे। दुखिया दास कबीर है, जागे और रोवे॥ همه مردمان در دنیادر آرام اند می خورند و می خسپند، و این خاکسار کبیر نمی خسپد و می گرید“ لهٰذا این در ابتدا مانندِ هلاهل محسوس می شود) ولی در شکلِ ثمره مانندِ آبِ حیات است۔ لا فانی عنصر را دهاننده است، لهٰذا از برکتِ عقلِ باطنی پیدا شده آرام صالح گفته شده است و

وِشَیُ نَدِرُ یَسَنیُوگا دھتْ تَدْ گَرَیس تُوپ مَمُ
پَرِیُ نَامَیُ وِش مَیو تَتق سُکھَیُ رَاج سَیُ اِسمَرُ تَمُ(٣٨)

विषयेन्द्रियसंयोगाद्यत्तदग्रेऽमृतोपमम् ।
परिणामे विषमिव तत्सुखं राजसं स्मृतम् ॥३८॥

آرامیکه از اتفاقِ حواس و موضوعات می شود۔ آن اگر چه در وقتِ استعمال مانندِ آبِ حیات محسوس می شود ولی د ر انجام مانندِ زهر است زیراکه سببِ مرگ و حیات است۔ آن آرام حاملِ ملکاتِ ردیه گفته شده است و

یَـدُگـرَیٔ چَـانُـو بَـنُـدھَـیٔ چَـیٔ سُکھَیٔ مُوھَن مَـات مَـنیٔ
نِـدَرَا لَسْیـه پَـرُمَـادُوت تھَـیٔ تَـتُ تَـام سَمُـودا ھَرُ تَمُ(٣٩)

यदग्रे चानुबन्धे च सुखं मोहनमात्मन: ।
निद्रालस्यप्रमादोत्थं तत्तामसमुदाहृतम् ॥३९॥

آرامیکه بوقتِ عیش و در انجام هم روح را در فریفتگی اندازنده است۔ خواب 'यानिशा सर्वभूतानाम्' در شبِ تارِ دنیوی بی هوش دارنده است۔ آرامیکه از کوشش ناکام و کاهلی پیدا می شود حاملِ ملکاتِ مذموم گفته شده است۔ اکنون مالكِ جوگ شری کرشن رسائیِ صفات را بیان می کنند آنکه همه را تعاقب می کنند

نــه تَـدَسُ تِـیٔ پَـرُتھِـیٔ وَیَـا وَا دِیـوِیٔ دَیـوَیٔ شُـو وَا پُـنَـیٔ
سَـتُ تَـوَیٔ پَـرکَـرتِـیٔ جَیُـر مُـکُـتَـیٔ یَدَیُبھِیٔ سَیَات تِرِیٔ بھِیر گُنَیٔ(٤٠)

न तदस्ति पृथिव्यां वा दिवि देवेषु वा पुन: ।
सत्त्वं प्रकृतिजैर्मुक्तं यदेभि: स्यात्त्रिभिर्गुणै: ॥४०॥

ارجن! در زمین، در جنت خواه در فرشتگان جانداری هم نیست آنکه از قدرت پیدا شده از هر سه صفات عاری شود۔ یعنی از بر هما تا حشرات الارض این جهان لمحاتی، مرگ و حیات دارنده است۔ هر سه صفات می دارد، یعنی فرشته هم عیبِ هر سه صفات است فانی است۔

این جا بیرونی دیوتا ها را (فرشته ها را) مالكِ جوگ چهارم بار ذکر کرنددر بابِ هفتم، نهم، و هفدهم و این جا در بابِ هجدهم آن همه را محض یك مطلب است که فرشته ها در هر سه صفات اند۔ هر که عبادتش میکند ۔ عبادتِ فانی میکند۔

در بهاگود در فصلِ دوم و در بابِ سوم مشهور بیانِ 'پر یچهت' و ولی شك است۔ که در آن نصیحت داده شده آن می گویند که برای محبتِ مردوزن شنکرو پاروتی رابرای صحت یابی عبادتِ اشونی کماران، برای فتح عبادتِ اندر و برای دولت عبادتِ کبیر بکنید همچنین ذکرِ خواهشاتِ مختلف کرده در آخر

فیصله می دهند که برای همه خواهشات را تمام کردن و برای نجات می باید که عبادتِ معبود بکنید، ''तुलसी मूलहिं सींचिए, फूलई फलई अघाई।''۔ لهٰذا یادِ معبود بکنید که بر هر مقام جلوه گر است۔ برای حصولش پناهِ مرشد از خیالِ بغیر مکرو فریب سوال و خدمتش واحد طریق است۔

دولتِ روحانی و دنیوی، دو خصائلِ باطن اند۔در آن دولتِ روحانی، دیدارِ اعلیٰ معبود روح مطلق عطا می کند آنکه روحِ مطلق است۔ لهٰذا روحانی گفته می شود۔ ولی این هم در هر سه صفات اند۔ بعد از خاتمۂ صفات خاتمۂ این هم می شود۔ بعد از آن برای آن خود مطمئن جوگی فرضی هم باقی نمی ماند۔

اکنون پیش است از عقب پیش کرده شده دارنده است سوال امتیاز رنگ و نسل، व्यवस्था वर्ण نسل از پیدائش تعلق یا نامِ چنین صلاحیت است آنکه از حسابِ کار ها یافته می شود۔ بر این نظر بکنید۔

بَـرْهَـمَـان شَتِـرِیْ وِیْشَـا شُـدْرَانَـا چَـیْ پَـرَنْ تَپْ
کَـرْمَـانِـیْ پَـرْ وِیْبهَكْ تَـانِـیْ سَـوْ بهَـاو پَـرْبهَـوَیْ گُـنَـیْ(٤١)

ब्राह्मणक्षत्रियविशां शूद्राणां च परंतप ।
कर्माणि प्रविभक्तानि स्वभावप्रभवैर्गुणैः ॥४१॥

ای اعلیٰ ریاضت کش! اعمالِ برهمن و شتری و یشی و شدر، از خصلت شان پیدا شده صفات تقسیم کرده شده اند۔ در خصلت ملکاتِ فاضله، خواهد شد پس در شما پاکیزگی خواهد شد۔ صلاحیتِ مراقبه و تصور خواهد شد۔ ملکاتِ مذموم خواهد شد پس کاهلی، خواب و غرور خواهد ماند۔ از این سطح از شما عمل هم صادر خواهد شد۔ آن صفت که متحرك است همین نسلِ شما वर्णاست، شکل است ۔ همچنین از نصف صالح و از نصف ملکاتِ ردیه یك طبقۂ 'شتری' را است و از نصف کم ملکاتِ مذموم و از زیادتیِ ملکاتِ ردیه دیگر طبقه است۔

این سوال را مالكِ جوگ شری کرشن این جا چهارم بار پیش کرده اند در باب دوم از این چهار نسل ها یك 'شتری' نسل را نام بیان کردند که برای 'شتری' بهتر از جنگ دیگر راه نیست۔ در بابِ سوم آنها گفتند که برای کمزور

صفات دارنده هم بمطابقِ صلاحیتِ خصلتش در دین مشغول شدن، در آن فنا شدن هم اعلیٰ و افادی است۔ نقلِ دیگران کردن خوف ناك است۔ در بابِ چهارم گفتند که تخلیقِ چهار نسل ها (वर्ण) من کرده ام۔ چه مردمان را در چهار ذات ها تقسیم کرد ند؟ می فرمایند نه गुणकर्म विभागश: از صلاحیتِ صفات عمل را در چهار زینه ها تقسیم کرد این جا خصوصیت یك پیمانه است۔ بذریعهٔ آن پیموده صلاحیتِ عمل کردن را در چهار حصه ها تقسیم کردند۔ در الفاظِ شری کرشن واحد طریقِ اصولِ غیر مرئی انسان عمل ا ست۔ سلوكِ حصولِ معبود عبادت است۔ آغازِ آن در واحد معبود عقیدت داشتن است۔ خاص طریقِ غور و فکر است۔ این را قبل از این بیان کرده اند برای این یگ کرده شونده عمل را در چهار حصه ها تقسیم کردند۔ اکنون چه طور بدانیم که در ما کدام صفات اند۔ و چه درجه می دارند؟ بر این این جا بیان می کنند

شَمُو دَمَس تَپَیُ شُوچَیُ شَانتِیُ رَارجَوُ مَیُو چَیُ
گیَانَیُ وِگیَان مَاس تِكْ یه بَرَهمُ کَرَمُ سَوُبهَاوجَمُ(٤٢)

शमो दमस्तप: शौचं क्षान्तिरार्जवमेव च ।
ज्ञानं विज्ञानमास्तिक्यं ब्रह्मकर्म स्वभावजम् ॥४२॥

بر دل بندش نفس کشی ، مکمل پاکیزگی، دل و زبان و جسم را بمطابقِ معبود آماده کردن، خیالِ معافی دل و حواس و جسم را به هر جانب سادگی، خدا پرست عقل یعنی در واحد معبود ، حقیقی عقیدت ، علم ، یعنی تحریكِ علمِ معبود، علمِ خاص یعنی از معبود حاصل شونده بیداریِ احکام و بمطابقِ آن صلاحیتِ عمل این همه از خصلت پیدا شده اعمالِ برهمن اند یعنی چون در خصلت این صلاحیت ها یافته شوند و عمل بطورِ مسلسل در خصلت تحلیل شود پس او ریاضت کش درجهٔ برهمن می دارد و

شُوریه تَیَجُو دَهرتِیُر دَاك شَیُ یُدّهی چَاپ یه پَلا یَنَمُ
دَان مِیُش وَرَ بهَاوَشچ شَاتِرَیُ کَرمُ سَوُبهَاو جَمُ(٤٣)

शौर्यं तेजो धृतिर्दाक्ष्यं युद्धे चाप्यपलायनम् ।
दानमीश्वरभावश्च क्षात्रं कर्म स्वभावजम् ॥४३॥

بهادری، نورِ خدائی حاصل شدن صبر، مهارت در فکر یعنی कर्मसु कौशलम् مهارت در عمل کردن خصلت از جنگِ دنیوی نگریختن، صدقه، یعنی مکمل سپردگی بر همه خیالات خیالِ مالکانه یعنی خیالِ خدائی این همه از خصلتِ 'شتری'' 'स्वभावजम्'، پیدا شونده اعمال اند۔ گر در خصلت این صلاحیت ها یافته می شوند۔ پس آن کارکن 'شتری' است۔ اکنون پیش است شکلِ ویشی و شودر۔

کِرُشِیُ گُورَکُشَیُ وَانِی جَیہ وَیْشیہ کَرَمْ سَوُبھَاوجَمْ
پَرِیُ چَرُیَات مَکَیُ کَرَمْ شُدْرَسْ یَاپِیُ سَوُبھَاوجَمْ(٤٤)

कृषिगौरक्ष्यवाणिज्यं वैश्यकर्म स्वभावजम् ।
परिचर्यात्मकं कर्म शूद्रस्यापि स्वभावजम् ।।४४।।

تجارت، زراعت و حفاظتِ گاو هم از خصلتِ ویشی پیدا شونده اعمال اند۔ پرورشِ گاو هم چرا؟ گاو میش را هلاك كنیم؟ گوسفند نداریم؟ چنین نیست در ادبِ قرونِ ماضی (زمانۂ وید) لفظ 'گو' برای مطلبِ 'باطن' و 'حواس' مروج بود، معنی حفاظتِ گاو است 'حفاظتِ حواس' بذریعۂ عرفان و بیراگ و سرکوبی و نفس کشی حواس محفوظ می شوندو بذریعۂ خواهش و غصه و طمع و فریفتگی این تقسیم می شوند۔ کمتر می شوند۔ دولتِ روحانی هم همیشه دولتِ مستقل است۔ این دولتِ خود است، آنکه گر یك بار همراه شود پس همیشه همراهی می کند از درمیانِ و بالهای دنیوی رفته رفته فراهمی آن کردن روزگار است۔ विद्या धनम सर्वधनप्रधानम् دولتِ علم در همه دولت ها عظیم است۔ (حصولگی این تجارت است) جسم هم یك میدانِ کشت است تخمیکه در آن کشته شده است بشکلِ تاثرات संस्कार نیك و بد پیدا می شود۔ ارجن! در این عملِ بی لوث خاتمۂ تخم یعنی خاتمۂ ابتدا نمی شود۔ (از در آنها در این سوم درجۂ عمل یعنی فکرِ معبود معینه عمل تصور اعلیٰ عنصر را تخمیکه در این کشت زار افتاده است، آنرا محفوظ داشته شده در آن آئنده نسلی عیوب را ازاله کردن زراعت است कृषि निरावहिं चतुर किसाना। जिमि बुध तजहिं मोह मद माना (मानस, ४/१४/८) چنین حفاظتِ حواس و از و بالهای دنیوی دولتِ روحانی را فراهم کردن و در آن

میدانِ کشت زار، در غور و فکرِ عنصرِ اعلیٰ اضافه کردن این عملِ درجۂ ویشی است۔
بمطابقِ شری کرشن यज्ञशिष्टाशिन: در دور تکملهِ یگ هر شیی را که عطا می کند آن است اعلیٰ ترین معبود، از این لطف اندوزی کنند گان عارف حضرات از همه گناه ها آزاد می شوند۔ و رفته رفته از عملِ غور و فکرِ همین تخم ریزی می شود۔ حفاظتِ همین تخم زراعت است۔ در شریعت های وقتِ وید مطلبِ غله است روحِ مطلق ۔ آن روحِ مطلق هم واحد خوراك است۔ غله است در دورِ تکملۂ غور و فکر این روح کاملاً آسوده می شود۔ باز دیگر بارگاهی بیقراری نمی شود۔ در گرفتِ تناسخ نمی آید۔ این تخمِ غله را کاشته شده ترقی دادن زراعت است۔
خدمتِ چنین مرشد کردن هر که از خود بلند تر مقام و حالت میدارد از خصلتِ شودر پیدا شونده عمل است۔ مطلبِ شودر بد ذات نیست بلکه کم علم است۔ کم درجه دارنده ریاضت کش هم شودر است۔ ریاضت کسیکه ابتدائی درجه می دارد از خدمت گزاری هم ابتدای عمل بکند۔ رفته رفته از خدمت در دلش پیدائشِ آن تاثرات संस्कार خواهد شد۔ و بتدریج ترقی کرده آن و یشی، شتری و تا برهمن دوری طی کرده वर्णنسل ها را هم عبور کرده از معبود تعلق قایم خواهد کرد۔ خصلت قابلِ تبدیل است۔ باتبدیلیِ خصلت نسل تبدیل می شود۔
در اصل بهترین، بهتر اوسط و کمتر این چهار حالاتِ نسل اندریاضت کشان که بر راهِ عمل گامزن اند این چهار پست و بلند زینه ها می دارند زیراکه عمل یك هم است معینه عمل شری کرشن می گویند راهِ حصولِ کامیابی اعلیٰ یك است که در خصلت چنانکه صلاحیت است، از همین جا ابتدا بکنید این را ببینید۔

سَوَیٰ سَوَیٰ کَرْمَنْیه بهِرَتَیٰ سَنْ سِدّهی لَبهَتَیٰ نَرَیٰ
سَوْکَرْمَ نِرَتَیٰ سِدّهی یَتهَا وِنْدَتِیٰ تَچ چهُنُو(٤٥)

स्वे स्वे कर्मण्यभिरत: संसिद्धिं लभते नर: ।
स्वकर्मनिरत: सिद्धिं यथा विन्दति तच्छृणु ॥४५॥

چنین صلاحیت که در خصلتِ خود یافته می شود، انسانیکه در آن مشغول است از معبود تعلق قایم کننده اعلیٰ کامیابی संसिद्धिम्را حاصل می کند ۔

قبل از این هم فرموده اند که این عمل را حاصل کرده تو اعلیٰ کامیابی را حاصل خواهد کرد۔ کدام عمل کرده؟ ارجن تو از طریقِ شریعت معینه عمل کن برای یگ عمل کن۔ اکنون شخصیکه بطابقِ صلاحیتِ عمل کردن خویش در عمل مشغول است او چه طور اعلیٰ کامیابی را حاصل می کند؟ آن طریق تو از من بشن غور بکنید۔

یَتَــیٔ پَــرُ وَرت تِــیٔ بھُــوتَــانَــا یَیِـن سَــرُ مِـدَیٔ تَتَـمُ
سَـوُ کَـرُمَـنَــا تَـمُ بھَـیٔ چَـرُیـه سِـدّھی وِنَـدَتِیٔ مَـانَـو(۴۶)

यत: प्रवृत्तिर्भूतानां येन सर्वमिदं ततम् ।
स्वकर्मणा तमभ्यर्च्य सिद्धिं विन्दति मानव: ॥४६॥

معبودیکه از او تخلیقِ همه جاندران شدآنکه از و این همه دنیا جاری و ساری است آن رب العالمین را स्वकर्मणा بذریعۂ خصلتِ خویش پیدا شده عمل پرستیده، انسان اعلیٰ کامیابی را حاصل می کند۔ لهٰذا خیالِ معبود و مکمل عبادتِ معبود و مسلسل ترقی ضروری است۔ چنانکه گر کسی در درجۂ بزرگ نشیند پس درجۂ ادنیٰ را هم گم خواهد کرد و حصولِ درجۂ بلند هرگز نخواهد شد۔ لهٰذا بر این راهِ عمل طریق است که زینه بزینه ترقی کنید۔ چنانکه در باب (۶/۱۸)بر همین زور داده شده می گویند که شما خواه کم علم شوید از همین جا ابتدا بکنید۔ آن طریق است برای معبود وقف شدن۔

شَــرَیْیَــان سَــدَھــرُمُــو وِگُـنَـیٔ پَـرُدھَـرُمَـات سَـوُ نُـشْ ٹھِیْتَـات
سَــوُ بھَــاوِنِـی یَتَــیٔ کَـرمُ کُـرَوَن نَــاپ نپـوتِـیٔ کِـل بِشَـمُ(۴۷)

श्रेयान्स्वधर्मो विगुण: परधर्मात्स्वनुष्ठितात् ।
स्वभावनियतं कर्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषम् ॥४७॥

با عزمِ خیلی خوب جاری شده از دینِ دیگر بلا خاصیت دارنده هم فرضِ منصبی اعلیٰ افادی است स्वभावनियतम् انسانیکه مطابقِ خصلت مقرر کرده شده عمل می کنداو گناه یعنی قیدِ تناسخ را حاصل نمی کند، عموماً ریاضت کشان را وحشت می شود که ما همیشه خدمت خواهیم کرد، آن مراقب اند، بوجه صفاتِ بهتر قدر و منزلتِ شان است۔ فوراً ایشان نقل می کنند، بمطابقِ شری کرشن از حسد

یا نقل چیزی هم حاصل نخواهد شد۔ بمطابقِ صلاحیتِ عملِ خصلتِ خویش عمل کرده هم کسی اعلیٰ کامیابی حاصل می کند۔ نه که اورا ترک کرده۔۔

سَهَجَیُ کَرَمْ کُون تَیُ سَدُوش مَپِیُ نه تَیُ جَیِت
سَرُوَا رَمْبها هِیُ دُوشَیِن دهُمَیُ نَاگ نِیرِیُوَاوَرتَا(٤٨)

सहजं कर्म कौन्तेय सदोषमपि न त्यजेत् ।
सर्वारम्भा हि दोषेण धुमेनाग्निरिवावृता: ॥४८॥

کون تی از عیب دار (گر حالتِ کم علم می دارد پس ثابت است که اکنون زیادتیِ عیوب است چنین عیب دار هم) सहजं कर्म خصلت پیدا شده فطری عمل را ترک کردن نمی باید زیراکه مانندِ آن آتش که از دود مزین است همه اعمال از عیوبی پوشیده اند۔ در درجۂ برهمن صحیح عمل می شود، تا چون مقام حاصل نه شد تاآنوقت عیوب موجود اند، پرده های دنیوی موجود اند، خاتمۂ عیوب آنجا خواهد شد۔ جای که عملِ درجۂ برهمن هم در معبود داخل شده تحلیل می شود شناختِ آن حصول کننده چیست؟ جای که از اعمال واسطه نمی ماند؟

آسَکت بُدهِیُ سَرُوَتر جِتَات مَا وِگَتس پَرَیُ هَیُ
نَیش کَم ریه سِدّهی پَرَما سَنُیَا سَیُ نَا دهِگَچ چهَتِیُ(٤٩)

असक्तबुद्धि: सर्वत्र जितात्मा विगतस्पृह: ।
नैष्कर्म्यसिद्धिं परमां संन्यासेनाधिगच्छति ॥४९॥

عاقلیکه بهر مقام از دلبستگی خالی ، از خواهشات کاملاً مبرا و بر باطن قابودارنده انسان संन्यासिनाम، در حالتِ وقف تمام ، بلند کامیابیِ عملِ بی لوث را حاصل می کند۔ این جا ترکِ دنیا و بلند کامیابیِ عملِ بی لوث مترادف اند۔ این جا جوگیِ راهِ عمل सांख्ययोगी همین جا می رسد بجای که بی لوث عملی جوگی ! این کامیابی برای چنین هر دو جوگیان یکسان است۔ اکنون انسانیکه بلند کامیابیِ عملِ بی لوث را حاصل کننده است۔بطوریکه معبود را حاصل می کند، مختصر عکاسیِ آن میکنند۔

سِدّهی پَرَاپ تُو یَتهَا بَرهَم تَتهَاپ نُوتیُ نِبوده مَیُ
سِما سَی نَیو کُون تَیُ نِشتهَا گیَان سَیه یَا پَرَا (٥٠)

सिद्धिं प्राप्तो यथा ब्रह्म तथाप्नोति निबोध मे ।
समासेनैव कौन्तेय निष्ठा ज्ञानस्य या परा ॥५०॥

کون تی ! آنکه ماورا عقیدتِ علم است۔ انتها است۔ چنین اعلیٰ کامیابی را حاصل کننده انسان چنان که از معبود نسبت قایم می کند، آن طریق را تو از من مختصراً بفهم در پیش کرده شلوك همین طریق بیان می کنند غور بکنید۔

بُده یَیُ وِشُدهیه یُکتُو دَهرَتُ یات مَانَیُ نِیَم مَی چَیُ
شَبُداوِنُ وِشیَاس تَیکُتَوَا رَاگ دَوَیُ شُو وَیُو دَسیه چَیُ (۵۱)
وِیُ وِیت تَسَیُوِیُ لَگهُ وَاشِیُ یَتُ وَاك کَال مَانسُ
دِهیان یُوگپَرُو نِتُ یه وَیُ رَاگ یَیُ سَمُو پَاشَرِیتَیُ(۵۲)

बुद्ध्या विशुद्धया युक्तो धृत्यात्मानं नियम्य च ।
शब्दादीन्विषयांस्त्यक्त्वा रागद्वेषौ व्युदस्य च ॥५१॥
विविक्तसेवी लघ्वाशी यतवाक्कायमानस: ।
ध्यानयोगपरो नित्यं वैराग्य समुपाश्रित: ॥५२॥

ارجن! خصوصاً حاملِ عقلِ سلیم و مزین از برکات در ریاضت ضرورتاً خوراك گیرنده، بر دل ، زبان و جسم قابو یافته، قایم بر منزلِ مستحکم بیراگ، حاملِ جوگ و مسلسل تصور دارنده انسان، از چنین عقیده مزین یعنی بر این همه ثابت قدم و باطن را قابو کرده لفظی موضوعات و غیره را ترك کرده حسد و عداوت را ختم کرده و

آهَنکَارَیُ بَلَیُ دَرپَیُ کَامَیُ کُرُودَهیُ پَرِیُ گَرُهَمُ
وِمُچِیه نِرُ مَمَیُ شَانتُو بَرَهَمُ بهُویَای کَل پَتَیُ(۵۳)

अहंकारं बलं दर्पं कामं क्रोधं परिग्रहम् ।
विमुच्य निर्मम: शान्तो ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥५३॥

تکبر، طاقت، غرور، خواهش، غصه، بیرونی اشیاء و اندرونی فکرمندی را ترك کرده، از سبقت لا پرواه، باطنی سکون دارنده انسان این قابل میشود که با معبودِ اعلیٰ نسبت سازد بعد از این نظر بکنید۔

بَـرَهَـمُ بهُـوتَـىُ پَرسَـنُ نَـات مَـا نــه شُـوچ تِیُ نــه كَـاڎكُ شَتِیُ
سَـمَــیُ سَــرُوَیْشُــو بهُـوتَیْشُــو مَدُ وَكْتِـیُ لَبهَتَــیُ پَـرَام(٥٤)

ब्रह्मभूत: प्रसन्नात्मा न शोचति न काङ्क्षति ।
सम: सर्वेषु भूतेषु मद्भक्तिं लभते पराम् ॥५४॥

با معبود صلاحیتِ یکتائی دارنده آن خوش مزاج انسان نه برای چیزی می کند نه خواهشِ چیزی هم می کند۔ در همه جانداران مساوی شده، آن بر انتهای عقیدت است۔ عقیدت در حالتِ عطا کردنِ ثمرۂ خویش است، آنجا که با معبود نسبت حاصل می شود۔ اکنون

بهَـكْتَیَـا مَـام بهِـجَـانـاتِــیُ یَـاوَان یَـشْ چَـاسِمِیُ تَـتْ تَـوُ تَـیُ
تَتُــو مَــا تَــتْ تَـوُ مُـو گْیَــات وَا وِشْتَــیُ تَـدَنْــت رَمُ(٥٥)

भक्त्या मामभिजानाति यावान्यश्चास्मि तत्त्वत: ।
ततो मां तत्त्वमो ज्ञात्वा विशते तदन्तरम् ॥५५॥

آن مرا بذریعۂ آن عقیدت با عنصر خیلی خوب می داند۔ آن عنصر چیست؟ من آنکه ام وهر اثر که می دارم، ابدی، لا فانی ، دائمی و هر ماورائی خصوصیات که می دارم۔ آن را می داند و مرا از عنصر دانسته درهمین وقت در من داخل می شود۔ در دورِ حصول معبود نظر می آیند و بعد از حصول فوراً در همین وقت او ذاتِ خویش را از آن خصوصیاتِ خدائی مزین می یا بد که روح هم ابدی لافانی دائمی غیر مرئی و بر حق است۔

در بابِ دوم مالكِ جوگ شری كرشن گفته بودند كه روح هم صادق حق است، ابدی است غیر مرئی و لافانی است۔ ولی مزین از آن شوكتها روح را محض حق شناس مردمان دیدند اكنون آن جا فطری سوال بود كه در حقیقت، حق شناسی چیست؟ بسیار مردمان پنج عناصر و بست و پنج عناصر را عقلی شمار می كنند۔ ولی بر این شری كرشن این جا در بابِ هجدهم فیصله دادند كه عنصرِ اعلیٰ است۔ روحِ مطلق هر كه این را می داند همین رمز شناس است۔ اكنون گر شما خواهشِ عنصر می دارید۔ خواهشِ روحِ مطلق است پس یادِ الٰهی و غور

وفکر ضروری است۔

این جا از شلوكِ چهل و نه تا شلوكِ پنجاه و پنج مالكِ جوگ شری کرشن صاف کردند که در راهِ ترکِ دنیا هم عمل کردن است۔ آنها گفتند که संन्यासेन بذریعۂ ترکِ دنیا (یعنی بذریعۂ علمی جوگ) از تسلسلِ عمل عاری از خواهشات، بلا خواهش داشته و قابو یافته، پاك باطن دارنده انسان چنانکه بلند کامیابیِ عملِ بی لوث را حاصل می کند۔ آنرا در مختصراً بیان خواهم کرد تکبر، طاقت، غرور، خواهش، غصه، فریفتگی وغیره در دنیا داری مبتلا کننده عیوب چون کاملاً ختم می شوند، و عرفان، بیراگ، سرکوبی، نفس کشی، یکسوئی، تصور وغیره از معبود نسبت دهانده صلاحیت ها چون کاملاً پخته می شوند، در آن وقت او قابلِ دانستنِ معبود می شود نامِ آن صلاحیت ماورائی عقیدت است، بذریعۂ همین صلاحیت او عنصر را می داند، عنصر چیست؟ مرا می داند؟ معبود در حقیقت که است۔ و هر شوکتها که می دارد، آنرا می داند و مرا دانسته در همین وقت بر مقامم فائز می شود۔ یعنی معبود، عنصر، رب، روحِ مطلق و روح (این همه) مترادفِ یك دگر اند از معلوماتِ یك، معلوماتِ این همه می شود، همین اعلیٰ کامیابی اعلیٰ نجات و اعلیٰ مقام هم است۔

لهٰذا لا جنبِ ارادۂ گیتا اینست که ترکِ دنیا و بی لوث عملی جوگ در هر دو حال، برای حصولِ بلند کامیابی عمل بی لوث معینه عمل (غور و فکر) ضروری است۔ تا اکنون برای زاهد بریاد وغور و فکر زور دادند واکنون سخنِ خود سپردگی گفته همین سخن را برای بی لوث عملی جوگ هم می گویند۔

سَـــرُو کَــرُمَــان یَپِـیٰ سَـدَا کُـرُوَانُـو مَـدُ وَیَپَـاشـرَیٰ

مَـتُ پَـرُسَـادَادَواپ نُـوتِـیٰ شَـاش وَیٰ پَدَمُ وَیٰ یَمُ(٥٦)

सर्वकर्माण्यपि सदा कुर्वाणो मद्व्यपाश्रय: ।

मत्प्रसादादवाप्नोति शाश्वतं पदमव्ययम् ॥५६॥

خصوصاً در پناهم آمده شده انسان، بطورِ مسلسل همه اعمال را کرده شده، قدری هم کمی نداشته شده عمل کرده شده از رحم و کرم من دائمی و لافانی اعلیٰ مقام را حاصل می کند۔ عمل همین است، معینه عمل طریقِ کارِ یگ

در پناہِ مرشد مکمل مالكِ جوگ رفته از رحم و کرم شان ریاضت کش جلد هم حاصل می کند۔ لھٰذا برای حصول آن خود سپردگی ضروری است۔

چَیتَسَا سَروَ کَرمَانِی مَیِی سَنْ نَیَسیه مَتْ پَرَیْ
بُدھِی یُوگ مُپاشِرتْ یه مَچْ چِتْ تَیْ سَتَتَیْ بھَوَ (٥٧)

चेतसा सर्वकर्माणि मयि संन्यस्य मत्पर: ।
बुद्धियोगमुपाश्रित्य मच्चित्त: सततं भव ।।५७।।

لھٰذا ارجن! همه اعمال را (چندانکه از تو ممکن است) از دل مرا سپرد کرده نه که از خود اعتمادی بلکه مرا سپرد کرده حامل من شده از عقلی جوگ یعنی از مددِ فهمِ جوگ مسلسل در من طبیعت بدار جوگ یك است، آنکه همه تکالیف را ختم کننده است و از عنصرِ اعلیٰ یعنی از معبود حقیقی نسبت دهاننده است طریقِ او هم یك است طریقِ کارِ یگ آنکه بر احتیاطِ دل و حواس و بر تنفس و تصور و غیره منحصر است۔ و نتیجۂ آن هم یك هم است यान्ति ब्रह्म सनातनम्। یعنی نسبت از معبودِ ابدی باز بر این می گویند۔

مَچْ چِتْ تَیْ سَروَ دُرگانِی مَتْ پَرَسَادَات تَرِشْ یَسِیْ
اَتهْ چَیتْ تَوَ مَهَنْ کَارَانَنْ شُرُوش یَسِیْ وِنْڈکُش یَسِیْ (٥٨)

मच्चित्त: सर्वदुर्गाणि मत्प्रसादात्तरिष्यसि ।
अथ चेत्त्वमहंकारान्न श्रोष्यसि विनङ्क्ष्यसि ।।५८।।

چنین مسلسل طبیعت قایم کننده شده تو از عنایتِ من بر همه قلعه های دل و حواس فتح حاصل خواهی کرد۔ این هم اسیرالفتح قلعجات اند۔ تو از مهربانی من بر این همه دقت ها فتح حاصل خواهی کرد۔ ولی بسببِ غرور گر قولِ مرا نخواهی شنید پس برباد خواهی شد، از راهِ حق گمراه خواهی شد۔ باز بر این زور می دهند۔

یَدْ هَنْکَار مَاشِرتْ تَیْ نه یُوت سَیْ اِتِیْ مَنْ یَسَیْ
مِتهْ یَیْش وَیْ وَسَایَسْ تَیْ پَرْکَرِتِسْ وَا نِیُوك شَتِیْ (٥٩)

यदहंकारमाश्रित्य न योत्स्य इति मन्यसे ।
मिथ्यैष व्यवसायस्ते प्रकृतिस्त्वां नियोक्ष्यति ।।५९।।

گر از مددِ تکبر تو چنین می فهمد که جنگ نخواهم کرد، پس این فیصلۂ تو دروغ است زیرا که خصلتِ تو ترا زبر دستی در جنگ مشغول خواهد کرد۔

سَوُبھَاو جَیُن کُون تَیُ نِبَدھ سَوَیُن کَرَم نَا

کَرُتپو نَیُچ چھَسِیُ یَنُ مُوھَات کَرِشُ یَسَ یَوُ شُوس پِیُ تَتُ(٦٠)

स्वभावजेन कौन्तेय निबद्धः स्वेन कर्मणा ।

कर्तुं नेच्छसि यन्मोहात् करिष्यस्यवशोऽपि तत् ॥६०॥

کون تی! در گرفتِ خواهش آن عمل را که تو نمی خواهی که بکند، او را هم از چنین عمل که از خصلتِ خویش پیدا شده است بسته شده مجبوراً خواهی کرد۔ خصلتِ 'شتریه' درجه دارِ تو که ترا از جنگ دور نمی دارد، ترا بادلِ ناخواسته هم در عمل مشغول خواهد کرد سوال مکمل شد، اکنون آن معبود کجا مقام می کند؟ بر این می فرمایند۔

اَشُوَرَیُ سَرَوُ بھُوتَانَا ھِرُدَیُ شَیُ سَرُجُنُ تِشُ ٹھَتِیُ

بھَار مَیُ یَنُ سَرَوُ بھُوتَانِیُ یَنُتَرَا رُوڈانِیُ مَایَیَا(٦١)

ईश्वरः सर्वभूतानां हृद्देशेऽर्जुन तिष्ठति ।

भ्रामयन्सर्वभूतानि यन्त्रारूढानि मायया ॥६१॥

ارجن آن معبود در دلِ همه جا نداران دنیا مقام می کند۔ گر چندان قریب است پس مردمان چرا نمی دانند؟ برمشینِ تمثیلِ فطرتِ دنیوی سوار شده همه مردمان فریفته شده چرخ می زنند، لهٰذا نمی دانند این مشین بسیار خلل انداز است۔ که مسلسل دراجسامِ فانی می چرخاند پس پناهِ که بگیریم؟

تَمَیُو شَرَنَیُ گَچھ سَرَوُ بھَاوَیُن بھَارت

تَت پَرُسَادات پَرَا شَانتِیُ اِستھان پَرَاپ سَیَسِیُ شَاش وَتَمُ(٦٢)

तमेव शरणं गच्छ सर्वभावेन भारत ।

तत्प्रसादात्परां शान्तिं स्थानं प्राप्स्यसि शाश्वतम् ॥६२॥

لهٰذا ای بھارت! با خلوصِ تمام پناهِ آن معبودِ لاشریك را! (آنکه در دنیای دل موجود است) حاصل کن۔ از رحم و کرم آن تو اعلیٰ سکون و اعلیٰ

مقام را حاصل خواهی کرد۔ لهٰذا گر تصور کنی پس در دنیای دل تصور کن این دانسته شده هم در دیر، مسجد کلیسا یا بردیگر مقام او را جستن وقت را ضائع کردن است بلی گر معلومات نیست پس تا آنوقت امرِ فطری است مقامِ معبود دل است۔سخنِ بهاگود चतु: श्लोकी गीता هم همین است۔ (در چهار شلوك های بهاگود پران، مکمل مفهومِ بهاگود پران است او را چتر شلوکی گیتا می گویند) که من بر هر مقام موجودم ولی وصالم در دنیای دل از تصور کردن هم است۔

اِتِــیُ تَــیُ گیَــان مَــاکـــهِ یَــاتَــیُ گُهیَــاد گُهیَـــه تَــرَیُ مَیَــا
وِمَـــرَشْ یَـــیُ تَــدُ شَــیُ شَیْـن یَتهَیْـچ چهَسِــیُ تَتهــا کُـرُو(۶۳)

इति ते ज्ञानमाख्यातं गुह्याद् गुह्यतरं मया ।
विमृश्यैतदशेषेण यथेच्छसि तथा कुरु ॥६३॥

چنین در علمِ پوشیده هم بی انتها علمِ پوشیده را من ترا گفته ام۔ از این طریق کاملاً اندیشیده باز چنانکه می خواهی همچنان بکن! حقیقت همین است۔ مقامِ تحقیق همین است۔ مقامِ حصول همین است ولی دردنیای دل موجود معبود نظر نمی آید، بر این طریق می گویند۔

سَــرَوُ گُهیَتَـمَـــیُ بهُــویَـــیُ شُــرُونُــو مَــیُ پَــرَمَــیُ وَچَـــیُ
اِشْ ٹـوس سِــیُ مَــیُ دَرَڑْ مِیُ تِیُ تَتُو وَكْ شَیَـامِیُ تَـیُ هِتَمْ(۶۴)

सर्वगुह्यतमं भूयः श्रृणु मे परमं वचः ।
इष्टोऽसि मे दृढमिति ततो वक्ष्यामि ते हितम् ॥६४॥

ارجن! از همه پوشیده هم بی حد پوشیده پر از راز قولِ مرا تو باز هم بشن (گفته ام ولی باز هم بشن برای ریاضت کش معبود همیشه قایم می مانند) زیراکه تو بیحد محبوبِ من است لهٰذا آن قولِ اعلیٰ و افادی من برای تو باز هم خواهم گفت آن چیست؟

مَــنْ مَــنَـــا بهَــوُ مَــدُ بهَکْ تُــو مَــدهــا جِیُ مَــا نَـمَــسْ کُـرُو
مَامَیُ وَیْـشْ یَسِیُ سَتْیه تَیُ پَرْتِیُ جَانی پِرِیُ یُوس سِیُ مَیُ (۶۵)

मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु ।
मामेवैष्यसि सत्यं ते प्रतिजाने प्रियोऽसि मे ॥६५॥

ارجن! تو از من هم با خلوص تمام دل دارنده بشو لا شریك بندۀ من بشو در بارۀ من کاملاً عقیدت دارنده بشو، (در سپردگیِ من اشك جاری شوند) صرف بندگیِ من بکن۔ از چنین عمل تومرا هم حاصل خواهی کرد این من برای تو با عهدِ حقیقی می گویم، زیراکه تو بی انتها محبوبِ من است۔ قبل گفتند که معبود در دنیای دل موجود اند۔ در پناهش برو، این جا می گویند در پناهم بیا و این بی حد پراز راز پوشیده قول بشن که در پناهم بیا، در حقیقت مالكِ جوگ چه گفتن می خواهند؟محض این که برای ریاضت کش پناهِ مرشد بی حد ضروری است۔ شری کرشن مکمل مالكِ جوگ بودند۔ اکنون طریقِ سپردگی بیان می کنند۔

سَرَوْ دَهرمَان پَرِیْ تیه یَجْ مُو مَیْ کَیْ شَرَنَیْ وَرَجْ
آهَنْ تَوَا سَرَوْ پَاپَیْ بهیَو مُوك شَیِیْ شَیَامِیْ مَا شُوچَیْ(٦٦)

सर्वधर्मान्परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज ।
अहं त्वा सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुचः ॥६६॥

همه فرائض را ترك کن (یعنی من برهمن درجه را کارکن ام یا درجۀ شدر دارنده 'شتری' ام یا ویشی این خیال را ترك کن) صرف یك لاشریك پناهم را حاصل کن من ترا از همه گناه ها نجات خواهم داد۔ تو غم مکن۔

این همه برهمن 'شتری' وغیره نسل ها वर्णों را خیال مکن (که در این عملی راه من کدام سطح می دارم) هر که از خیالِ لا شریك و با تمام خلوص در پناه میشود بجز معبود دیگر را دیدار نمی کند، رفته رفته در درجۀ آن تبدیلی ترقی و ذمه داریِ نجاتِ از همه گناه ها آن مطلوب مرشد خودبخود در دستِ خود می گیرند۔

هر عظیم انسان همین گفت۔ چون شریعت قلمبند می شود پس محسوس می شود که این برای همه است ولی در حقیقت این برای عقیدت مند هم است ارجن اهل بود لهٰذا از او زور داده گفتند۔ اکنون مالكِ جوگ خود فیصله می دهند که اهل این که اند؟

اِنْدَیْ تَیْ تَات پَسْ کَای نَابهَكْ تَای کَدَاچَنْ
نه چَاشُو شُرُوش وَیْ وَاچ یَیْ نه چَیْ مَا یُوس بهَیْ سُیَتِیْ(٦٧)

इदं ते नातपस्काय नाभक्ताय कदाचन ।
न चाशुश्रूषवे वाच्यं न च मां योऽभ्यसूयति ॥६७॥

ارجن! چنین برای خیر خواهی تو بیان کرده شد، این نصیحتِ گیتا را در دوری از غلطی هم ترا نباید که از چنین شخص بگوئی هر که از ریاضت خالی است۔ نه از آن شخص بگو هر که از عقیدت عاری است۔ از آ ن شخص هم مگو هر که خواهشِ شنیدن ندارد۔ هر که عیب جوئیِ من می کند که این عیب است و آن عیب است، چنین دروغ نکته چینی می کند از او هم نباید که بگوئی۔ آن هم عظیم انسان ها بودند که پیش آنها حمد و ستائش کنند گان هم بودند و مذمت کنندگان هم مانده باشند۔ پس نباید که از آنها بگوئی ولی سوال فطری است که است؟ که از او بگوئیم بر این ببینید۔

یہ اِمَیٰ پَرَمَیٰ گُھیَیٰ مَدْ بھَکْ تَیش وَبھِیٰ دھاس یَتِیٰ
بھَکْ تِیٰ مَیِیٰ پَرا کَرَتْ وَا مَامَیٰ وَیش یہ تَیٰ سَنْشَیَیٰ(۶۸)

य इमं परमं गुह्यं मद्भक्तेष्वभिधास्यति ।
भक्तिं मयि परां कृत्वा मामेवैष्यत्यसंशय: ॥६८॥

انسانیکه ماورا عقیدتم را حاصل کرده این بی حد پراز راز نصیحتِ گیتا را ، تا بندگانِ من خواهد رسانید آن عقیدت مند بلا شبه مرا هم حاصل خواهد کرد زیرا که هر که خواهد شنید ، و نصیحت را بخوبی شنیده در دل خواهد قایم کرد پس بر آن عمل خواهد کرد و نجات حاصل خواهد کرد۔ اکنون برای آن ناصح می گویند۔

نہ چَیٰ تَسْمَان مَنُش یَیْشُو کَشْ چِنْ مَیٰ پرِیٰ یَیٰ کَرَتْ تَمْ
بھَوِیْتَا نہ چَیٰ مَی تَسْ مَادَنْ یہ پرِیٰ تَرُو بھُوِیٰ(۶۹)

न च तस्मान्मनुष्येषु कश्चिन्मे प्रियकृत्तम: ।
भविता न च मे तस्मादन्य: प्रियतरो भुवि ॥६९॥

نه بزرگ تر از او و بی حد محبوب کار کنندۂ من در مردما ن دیگری نیست نه بزرگتر از او بی حد عزیزم بر این زمین دیگری خواهد شد۔ بزرگ تر از که؟ هر که

در بندگانِ من نصیحتم خواهد داد، شان را بر آن راه گامزن خواهد کرد زیرا که مخرجِ خیر خواهی محض همین است شاه راه است اکنون ببینید مطالعه

اَدهیَیُـــش یَتَـــیُ چَـــیُ یـــه اِمَـــیُ دَهــمُـرَیُ سَـنْـوَاد مَـاو یُـو
گیَـــان یَـگیُـنُ تَیُـنـــاه مِشْـٹَـیُ سَیَـــامِتِـیُ مَـیُ مَتِـیُ(۷۰)

अध्येष्यते च य इमं धर्म्यं संवादमावयो: ।
ज्ञानयज्ञेन तेनाहमिष्ट: स्यामिति मे मति: ।।७०।।

انسانیکه مکالمهٔ دینی ما را अध्येष्यते بخوبی مطالعه خواهد کرد بذریعهٔ او از یگِ علم پرستشم خواهد شد۔ یعنی چنین یگ که ثمرهٔ اش علم است، که شکلش قبل گفته شده است، و مطلبش است با دیدارِ بدیهی یابنده معلومات، چنین مضبوط خیالم است۔

شَـــرَدّهـــا وَانْ نَسُیَشْـــچ شَـــرُونُـــو یَـــادپِـیُ یُـو نَـرَیُ
سُـوسِپِیُ مُکْتَیُ شُبهَـال لُـوکـان پَـرَاپ نُیَـات پُنْنَی کَرَمْ نَام(۷۱)

श्रद्धावाननसूयश्च श्रृणुयादपि यो नर: ।
सोऽपिमुक्त: शुभाँल्लोकान्प्राप्नुयात्पुण्यकर्मणाम् ।।७१।।

انسانیکه حاملِ عقیدت و از حسد عاری شده صرف خواهد شنید، آن هم از گناه ها آزاد شده نیك کارکنندگان را در عوالمِ بالا تر را حاصل کنندگان باشد، یعنی از عمل نجات حاصل نه شود پس محض شنوید عظیم دنیا بازهم است زیراکه او در طبیعت آن نصیحت ها را قبول می کند، اینجا از شلوكِ شصت و هفت تا هفتا دویك در پنج شلوك ها بنده پرور شری کرشن گفتند که نصیحتِ گیتا نا اهلان را مکنید۔ ولی از عقیدت مندان ضرور بگوئید۔ هر که خواهدشنید، آن بنده مرا حاصل خواهد کرد، زیرا که بی حد پر از راز افسانه را شنیده انسان در عمل مشغول می شود۔ هر که اینرا ز بندگان خواهد گفت بیش از آن محبوب گوئنده مرا(در محبوبانِ من مانند او) دیگری نیست۔ هر که مطالعه خواهد کرد بذریعهٔ او از علمِ یگ پر ستشم خواهد شد۔ ثمرهٔ یگ هم علم است هر که بمطابقِ گیتا از عمل کردن قاصر است ولی از مکمل عقیدت محض خواهد شنید آن هم

عـوالمِ صالـح را حاصل خـواهد کرد چنین بنده نواز شری کرشن ثمرۂ گفتن و شنیدن این و ثمرۂ مطالعه کردن این بیان کردند سوال مکمل شد، اکنون در آخر آن از ارجن سوال می کنند که چیزی در فهم آمد۔

کَچ چِیُ دَیُ تَچ چھُتَیُ پَارتـه تَـوُ یَیُ کَاگ رَیـس تَین چَیُت سَا
کَچ چِیُـد گیَـان سَـمُ مُـوهَیُ پَـرُنَشـٹ سَتَیُ دهَنُنَشٹ دهَنَنُجَیُ(٧٢)

कच्चिदेतच्छुतं पार्थ त्वयैकाग्रेस्तेण चेतसा ।
कच्चिदज्ञानसंमोह: प्रनष्टस्ते धनंष्ट धनञ्जय ।।७२।।

ای پارتـه چـه تـواین قـولـم را بایکسوئی شنید؟ چه از جهالت پیدا شده فریفتگیِ تو ختم شد بر این ارجن گفت

اَرُجُنُ اُواچ

نَشُـٹُـو مُـوه اِسُـمَـرُتِیُـر لَبُدهَـا تَـوُ پَـرُسَـادَان مَیَـاچ یُـت
اِسُتهِـی تُـوس مِـیُ گَـتُ سَنُ دَهَیُ کَـرِشُ شَیـه وَچَنَیُ تَوُ(٧٣)

अर्जुन उवाच

नष्टो मोह: स्मृतिर्लब्धा त्वत्प्रसादान्मयाच्युत ।
स्थितोऽस्मि गतसन्देह: करिष्ये वचनं तव ।।७३।।

अच्युत(مستقل مزاج) از رحم و کرمِ شما فریفتگیِ من ختم شده است، من باهوش شده ام (آن پر اسرار علم را که نوح علیه السلام در سلسلۂ نبوت قایم کرده بودند همین را ارجن حاصل کرده بود) اکنون من از شك و شبه مبرا شده قایم ام۔و تعمیلِ حکمِ تو خواهم کرد۔ چونکه در وقتِ معائنۂ فوجی در هر دو افواج عزیزانِ خویش را دیده ارجن پریشان شده بود۔ و او گزارش کرده بود که گوبند! مردمانِ خویش را هلاك کرده من چه طور سکون حاصل خواهم کرد؟ از چنین جنگ فرضِ دائمی و خاندانی ختم خواهد شد، رواجِ کرۂ آردساختن ختم خواهد شد، دوغله پیدا خواهد شد، ما عقلمند شده هم ، بر گناه آمده می شویم - چه ضروری نیست که برای حفاظتِ این راه تلاش کنیم؟ این مسلح کوروان گر چون من بی مسلح را، در میدانِ جنگ هلاك کنند پس آن مرگ هم بهتر است۔

گوبند من جنگ نخواهم کرد۔ این گفته شده او در عقبِ رتھ نشت۔

چنین در گیتا ارجن پیشِ شری کرشن یکی بعد دیگری مسلسل سوالات کرد۔ چنانکه در باب ۷/۲ آن وسیله از من بگوئید که از او من به منزلِ شرفِ اعلیٰ را حاصل کنم؟ در باب ۵٤/۲ نشاناتِ مستقل مزاج عظیم انسان چه اند؟ در باب ۱/۳ چون در نظرِ شما جوگِ علمی بهتر است پس مرا در اعمالِ خوفناك چرا مبتلا می کنید؟ انسان بادلِ ناخواسته از ترغیبِ که سلوكِ گناه میکند؟ در باب ٤/٤ پیدائشِ شما اکنون شده است و پیدائشِ آفتاب قدیمی است۔ پس من چرا قبول کنم که در ابتدای تبدل (کلپ) این جوگ را شما به دربارهٔ آفتاب گفته بودید؟ در باب ۱/۵ گاهی شما تعریف ترکِ دنیا می کنید گاهی تعریفِ عملِ بی لوث ، از این هر دو طی کرده یك را بگوئید تا که من اعلیٰ شرف و اعلیٰ مقام حاصل کنم؟ در باب ۳۵/٦ دل شوخ است پس کمزور عقیدت دارنده انسان شما را حاصل نه کرده تاکدام بد حالی می رسد؟ در باب ۱/۸ – ۲ گوبند! آن روحِ مطلق چیست که شما بیان کرده اید؟ آن روحانیت چیست؟ مخصوص دیوتا(अधिदैव) چیست؟مخصوص جاندار(अधिभूत) چیست؟ در این جسم مخصوص یگ (अधियज्ञ) چیست؟ آن عمل چیست؟ در وقتِ آخر شما چه طور در علم می آئید؟ ارجن هفت سوال قایم کرد۔ در باب ۱۷/۱۰ ارجن تجسس کرد که مسلسل غور و فکر کرده شده من از کدام خیالات یادِ شما کنم؟ باب ٤/۱۱ او گزارش کرد که آن شو کتها که شما بیان کرده اید من میخواهم که آن را رو برو بینم و در باب ۱/۱۲ آن از لا شریك بندگی مشغول بندگان بطورِ بهتر عبادتِ شما می کنند و دیگران که عبادتِ لا فانی غیر مرئی می کنند در این هر دو بهتر عالمِ جوگ که است؟ در باب ۲۱/۱٤ از هر سه صفات عاری انسان از کدام نشانات مزین می شود؟ و انسان چه طور از این سه صفات خالی می شود؟ و در باب ۱/۱۷ پرسید انسانیکه مذکوره بالا طریق شریعت را ترك کرده ولی با عقیدت یگ می کنند، انجام شان چه می شود؟ و در باب ۱/۱۸ که ای بازوی عظیم ، من حقیقی شکلِ ترکِ دنیا و ایثار را به انداز مختلف دانستن می خواهم۔

چنین ارجن مسلسل سوالات کرد(آنکه او نمی تواند کرد آن پوشیده

رازھا را بندہ نواز شری کرشن خود آشکارا کردند) چون او حل این سوالات یافت باز او سوال ھا نکرد۔ و گفت کہ گوبند اکنون من تعمیلِ حکمِ شما خواھم کرد در حقیقت این ھمہ سوالات برای ھمہ مردمان اند(و از ھرکس تعلق می دارند) بغیر حل این ھمہ سوالات ریاضت کشی ھم در راہِ شرف نمی تواند کہ ترقی کند۔ لھٰذا برای تعمیلِ حکمِ مرشد و برای پیش رفتیِ راہِ شرف مکمل گیتا را شنیدن لازمی ست۔ ارجن سوالاتِ خویش را حل یافت و با این اختتامِ آن کلام ھم شد آنکہ از پاك زبانِ شری کرشن بر آمد شدہ بود بر این سنجی گفت۔

(در بابِ یازدھم بعد از دیدارِ عظیم مالكِ جوگ شری کرشن گفتہ بودند کہ ارجن بذریعۂ لاشریك بندگی من چنین دیدار را (چنانکہ تو دیدہ ای) از عنصر دانستن و برای تعلق قایم کردن سھل الحصول ام در باب ٥٤/١١ چنین دیدار کنندگان ظاھراً مقامم را حاصل می کنند و این جا اکنون از ارجن سوال می کنند چہ فریفتگی تو ختم شد؟ ارجن جواب داد کہ فریفتگیِ من کم شد (بلکہ) ختم شد و من درھوشِ خود آمدہ ام اکنون شما ھر چہ می فرمائید، ھمین خواھم کرد، با دیدار ارجن را حصولِ نجات ضروری بود در اصل ارجن را آنچہ کہ شدن بود آن شد ولی شریعت در مستقبل برای نسل ھای آئندہ می شود و استعمالش برای ھر انسان و برای شما ھم است۔سنجی گفت۔

سَنْجَیْ اُواچ

اِتْ یَھَیْ وَاسُو دَیْوَس یہ پَارتہ سَیْ چَیْ مَھَات مَنَیْ
سَنُواد مِمْ مَشْرُوش مَدْ بھُوتَیْ رُوم ھَرْش نَمْ(٧٤)

संजय उवाच

इत्यहं वासुदेवस्य पार्थस्य च महात्मनः ।
संवादमिममश्रौषमद्भुतं रोमहर्षणम् ॥७४॥

من چنین این عجیب و غریب و لرزہ خیزمکالمۂ واسودیو شری کرشن و مرد حق ارجن را (ارجن یك مردِ حق است، جوگی است، ریاضت کش است، نہ کہ بھادر تیر انداز (धनुर्धर) کہ برای ھلاك کردن ایستادہ است لھٰذا مردِ حق ارجن) شنیدم ۔ در شما صلاحیتِ شنیدن چہ طور آمد؟ بعد از این میگویند۔

وَیَــاس پَــرْسَـــادَاچ چھُــوت وَانَــی تَــدْ گُھیــه مَهَــیْ پَــرَمْ
یُــوگَــیْ یُــوگیــش وَرَات کَــرِشْـنَــات سَــاك شَتْ کَگهُ یَتَیْ سَوْ یَمْ(٧٥)

व्यासप्रसादाच्छ्रुतवानेतद् गुह्यमहं परम् ।
योगं योगेश्वरात्कृष्णात्साक्षात्कथयत: स्वयम् ।।७५।।

از مهر بانیِ شری ویاس و از نظری که آن عطا کرده اند من آن اعلیٰ پراز راز جوگ را مجسم گفته شده خود از مالكِ جوگ شری کرشن شنیده ام سنجی شری کرشن را مالكِ جوگ می فهمد هر که خود جوگی شود و دیگران را هم صلاحیتِ جوگ عطا کردن بدارد۔ او مالكِ جوگ است۔

رَاجَــنْ سَــنْ سَــمَــرْتَــیْ سَــنْسَــمَــرْ تَــیْ سَنْــوَاد مِم مَدْ بهُتَمْ
کَیْــش وَارجُــن یُــو پُــنْیــه هَــرْش یَــامِیْ چَــیْ مُوهُــر مُوهُو(٧٦)

राजन्संस्मृत्य संस्मृत्य संवादमिममद्भुतम् ।
केशवार्जुनयो: पुण्यं हृष्यामि च मुहुर्मुहु: ।।७६।।

ای شاه (دهرت راشٹر) این مکالمۂ شری کرشن و ارجن را آنکه اعلیٰ رفاهی، و حیرت انگیز است، من بارها یاد کرده مسلسل خوش می شوم، لهٰذا این مکالمه را همیشه در ذهن داشتن ضروری است۔ و از این یاد بباید که خوش بمانید۔ اکنون شکلِ آن را یاد کرده سنجی می گوید۔

تَــچْ سَــنْ سَــمَــرْتَــیْ سَنْ سَمَرْتَیْ رُوپ مَــتْ یَــدْ بهُوتَــیْ هَرَیْ
وِسْمَیُــو مَــیْ مَهَــان رَاجَــنْ هَــرْش یَــامِــیْ چَــیْ پُنَــی پُنَــیْ(٧٧)

तच्च संस्मृत्य संस्मृत्य रुपमत्यद्भुतं हरे: ।
विस्मयो मे महान् राजन्हृष्यामि च पुन: पुन: ।।७७।।

ای شاه! شکلِ هری شری کرشن(آنکه همه نیك و بد را خاتمه کرده خود باقی می ماند آن هری کرشن) را که بی حد حیرت انگیز است من مسلسل یاد کرده در طبیعتم بزرگ تعجب پیدا می شود و من مسلسل خوش می شوم، شکلِ معبود چیزی است که آنرا مسلسل یاد بداریم۔ در آخر سنجی فیصله می دهد۔

یَتْـر یُـوگیُـش وَرَیٔ کِـرِشْـنُـو یَتْـر پَـارتهُو دهَنُرُ دهَرَیٔ
تَتْـر شِـرِیُـر وِجَیُـو بهُـوتِـر دُهـوا نِیُتِـرُ مَتِـرُ مَـمُ(۷۸)

यत्र योगेश्वर: कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धर: ।
तत्र श्रीर्विजयो भूतिर्ध्रुवा नीतिर्मतिर्मम ।।७८।।

شاه! جای که مالکِ جوگ شری کرشن و بهادر धनुर्धर ارجن است هر که تیر و کمان مید ارد (تصور هم کمان است و مضبوطیِ حواس هم گانڈیو(یعنی کمانِ ارجن) است یعنی با استقامت تصور کننده مرد حق ارجن است) آنجا هم برکت شوکت (विजय) چنین کامیابی است که در عقبِ آن شکست نیست در شوکتِ خدائی و در متحرك دنیا مستحکم شونده عملی فکر नीति است چنین خیالم است۔

امروز آن بهادر تیر انداز ارجن نیست۔ این فکرِ عملی و شوکتِ کامیابی تا ارجن محدود ماند! این وقتی صداقت بود در دورِ دواپر ختم شد۔ ولی چنین سخن نیست۔ مالكِ جوگ شری کرشن گفتند که من در دلِ همه و در دنیای دلِ همه موجود می مانم در دلِ شما هم آن اند۔ عشق هم ارجن است عشق نامِ رغبتِ باطن است هر که بطرفِ معبود می شود۔ گر چنین عشق در شما است پس همیشه کامیابیِ حقیقی است۔ و آن فکرِ عملی هر که حالتِ استقامت می دهاند همیشه خواهد ماند نکه گاهی بود تا وقتیکه این همه جاندار اند مقامِ معبود هم در دنیای دل آنها خواهد ماند۔ بی قرار روح برای حصولش طلبگار خواهد شد و از در آنها در دلی هم برای حصولش عشق بیدار خواهد شدهمین هم مرتبۂ ارجن خواهد شد، زیراکه عشق هم ارجن است۔ لهٰذا هر انسان می تواند که طلبگارِ(امیدوار) این شود۔

☆☆☆

مغزسخن

این در گیتا اختتامی باب است۔ در ابتدا هم سوالِ ارجن بود که بنده نواز! من می خواهم که ایثار، فرقِ ترکِ دنیا و شکلِ دنیا را بدانم ۔ مالکِ جوگ شری کرشن بر این سخن مروج تذکرۂ چهار نظریات کردند که در آن یك صحیح هم بود۔ از آن مطابقت دارنده هم فیصله شری کرشن دادند که یگ وصدقه و ریاضت را در دوری هم قابلِ ترک کردن نیستند۔ این مفکران را هم پاك کنندگان اند۔ این هر سه را قایم داشته شده، عیوبِ مخالف این را ترک کردن هم ایثارِ حقیقی است۔ این صالح ایثار است۔ ایثاری که با خواهشِ ثمره است۔ ایثارِ ملکاتِ ردیه است۔ و در فریفتگی مبتلا شده معینه عمل را هم ترکِ کردن ایثارِ ملکاتِ مذموم است و ترکِ دنیا حالتِ اعلیٰ ترینِ ایثار هم است از تصور و معینه عمل سکونِ صالح مزین است۔ حواس و از موضوعاتش لطف اندوز شدن عملِ ملکاتِ ردیه است و از پیدائشِ غله که محض آسودگی عطا می کند، خالی تکلیف ده آرام حاملِ ملکاتِ مذموم است۔

بذریعۂ مردمان بمطابقِ شریعت یا بر خلافش در کاری شدن پنج وسائل اند۔ کارکن(یعنی دل) مختلف و سائل (بذریعۂ آن عمل می شود گرنیکی حاصل میشود پس عرفان، بیراگ، سرکوبی، نفس کشی و سائل اند و گر نامبارك حصول میشود پس خواهش غصه حسد عداوت وغیره وسائل خواهند شد) همه گونا گون خواهشات لا محدود اند۔ همه خواهشات نمی توانند که تمام شوند۔ محض آن خواهش تمام می شود آنکه بنیاد را می یابد۔ وجه چهارم است ۔ بنیاد (وسیله) و سببِ پنجم است (دیوتقدیر یا تاثراتِ اعمالِ تا آن وقت) در هر عمل شدن این پنج وسائل اند۔ باز هم هر که شکلِ نجات دارنده روحِ مطلق را کارکن می ماند، آن

جاھل انسان حقیقت را نمی داند۔ یعنی معبود نمیکند، چون که قبل از این گفته اند که ارجن! تو محض وسیله شده قایم بشو! همه کار من می کنم آخر مطلبِ آن عظیم انسان چیست؟

در حقیقت درمیانِ قدرت و انسان یك دل کش حد کامل است۔ تا چون انسان در دنیا زندگی میکند تا آنوقت मायाفطرت ترغیب می دهد و چون او از این بالا ترشده در پناهِ معبود سپرد (وقف) میشود و آن مطلوبه چون در دنیای دل رتھ بان می شود باز معبود میکنند، بر چنین سطح ارجن بود سنجی هم بود و برای همه دراین درجه اصولِ رسیدن است لهٰذا این جا معبود ترغیب می دهند مکمل، علم عظیم انسان و طریقِ معلومات و قابلِ دانستن روحِ مطلق بمناسبت این هر سه ترغیبِ عمل حاصل میشود۔ لهٰذا برای فهمیدن کوششِ قربتِ مرشد کامل ضروری است۔

سوال اقسامِ نسلی را چهارم بار گرفته شده مالكِ جوگ شری کرشن گفتند که ضبطِ نفس بی چینی دل یکسوئی و جسم و زبان ودل را بمطابقِ رضای معبود مائل کردن، تحریكِ علمِ خدائی صلاحیت عملِ احکامِ ربانی وغیره صلاحیت های قربتِ معبوددهاننده اعمالِ درجۂ برهمن اند۔ بهادری، مستقل مزاجی، بلند از همه خیالات یادِ معبود را قایم کردن و مهارتِ عمل کارِ درجۂ چهتری است۔ حفاظتِ حواس و اضافۂ دولتِ روحانی وغیره عملِ درجۂ ویشی वैश्य است۔ و خدمت گزاری عملِ درجۂ شودر است۔ مطلبِ شودر است کم علم۔ ریاضت کشی که در تصورِ عملِ معینه در نشستِ دو ساعت محض ده دقیقه هم موافقت نمی کند۔ جسم ضرورمی نشیند ۔دلیکه آنرا باید که قایم بشود از فضا گفتگو می کند۔ چنین ریاضت کش را چطور فلاح حاصل خواهد شد؟ او را باید که خدمت چنین مردمان کند که از او بهتر حالت می دارند۔ یا خدمتِ مرشد کند، رفته رفته در آن هم تخلیقِ تاثرات संस्कारخواهد شد و ترقی خواهد کرد۔ لهٰذا عملِ این کم علم از خدمت انسان جاری خواهد شد عمل یك هم است معینه عمل ،غور و فکر، کارکن آن چهار درجه ها می دارند بهترین بهتر اوسط و کمتر و این هم برهمن شتری ویشی वैश्यو شودر اند۔ عمل را از وسیلۂ صفات در چهار درجات تقسیم کرده اند نه که انسان را بمطابقِ گیتا نسلها در این(درجات)

هم محدود اند۔

شرحِ عنصر بیان کرده شده آن گفتند که ای ارجن! من آن طریقِ اعلیٰ کامیابی را بیان خواهم کرد که ماورا عقیدتِ علم است۔ عرفان 'بیراگ' ضبطِ نفس، حبسِ دم، مسلسل غور و فکر و خصلتِ تصور، و از معبود نسبت دها ننده همه خصلت ها چون پخته می شوند خواهش، غصه فریفتگی دلچسپی و حسد و غیره در دنیا کشیده ملوث کننده خصائل اند چون این کاملاً ختم می شوند، در آن وقت انسان قابلیتِ دانستنِ معبود می دارد و نامِ همین صلاحیت ماورا عقیدت است۔ بذریعۂ ماور اعقیدت هم او عنصر را می داند، عنصر چیست؟ گفت آنکه من ام شوکتهای که می دارم آن را می داند یعنی روحِ مطلق که است، غیر مرئی، دائمی، ناقابلِ تبدیل ماورائی صفات ر اکه می دارد، اورا می داند و دانسته فوراً درمن پنهان می شود لهٰذا عنصر است۔ عنصرِ اعلیٰ نه که پنج یا بست و پنج عناصر با این حصه ها روح در آن شکلِ پنهان میشود و از آنها مزین می شود۔

مقامِ معبود گفته شده مالكِ جوگ شری کرشن گفتند! آن معبود در دنیای دل همه جانداران مقام میکند، ولی در دامِ فطرتِ دنیا گرفتار شده مردمان این جا و آنجا گمراه می شوند۔ زیرا نمی دانند لهٰذا ارجن تو در قربتِ معبود بر و آنکه در دنیای دل موجود است۔ از این پوشیده تر رازی هم است که فکرِ همه فرائض را ترك کرده تو در پناهم بیا تو مرا حاصل خواهی کرد این راز از نا اهلان مگوئید هر که عقیدت مند نیست نباید که او را بگوئید ولی از عقیدتمندان گفتن ضروری است گر از او نفاق بداریم پس خیرِ خواهی او چطور خواهد شد؟ در آخر مالكِ جوگ سوال کرند که ارجن! من هر چه گفته ام تو بخوبی شنیده ای فهمیده ای؟ فریفتگی تو ختم شد یا نشد؟ ارجن گفت بنده نواز! فریفتگی من ختم شده است من با هوش شده ام شما هر چه می گوئید همین حقیقت است و من هم اکنون همین خواهم کرد ۔

سنجی آنکه مکالمۂ این هر دو را از خاطر جمعی شنیده است، فیصلۂ خویش می دهد که شری کرشن عظیم مالكِ جوگ ، و ارجن يك مرد حق است۔ مکالمۂ شان را یاد کرده او مسلسل خوش می شود۔ لهٰذا باید که او رامسلسل یاد

بدارید ۔ شکلِ آن ہری (کرشن) را یاد کرده هم او مسلسل خوش میشود لهٰذا باید که شکلِ آن را مسلسل یاد بداریم و تصورش بکنیم۔ جائیکه مالكِ جوگ شری کرشن اند و برجائیکه مردِ حق ارجن است همین شرف است۔ شوکتِ فتح و مستحکم فکرِ عملی هم همین جا است۔ اصولِ تخلیق گر امروز اند، پس آن فرد اتبدیل خواهند شد۔ مستحکم ध्रुवواحد معبود است۔ در آن پوشیده کننده فکرِ عملی و مستحکم فکرِ عملی هم همین است۔ گر شری کرشن و ارجن را متعلق از زمانۂ 'دواپر' مخصوص انسان تسلیم کرده شود۔ پس امروز نه ارجن است نه شری کرشن۔باید که شما را نه کامیابی حاصل شود نه جاه و جلال پس گیتا برای شما بالکل بی معنی است؟ ولی چنین نیست، شری کرشن یك جوگی بودند۔ پر از انسیت دل دارنده مرد حق ارجن است، این همیشه می مانند و خواهند ماند۔ شری کرشن تعارفِ خود داده شده گفتند که من غیر مرئی ام ولی خیالیکه من می دارم آن معبود در دنیای دلِ همه مردمان مقام می کند۔ او همیشه است و خواهد ماند۔ همه را در پناهش رفتن است۔ در پناه رونده هم مردِ حق است۔ انسیت می دارد و محض انسیت هم ارجن است۔ برایش دانای حال (رمز شناس) است در پناهِ عظیم انسان رفتن بی حد ضروری است، زیرا که همین متحركِ آن هستند۔

در این باب شکلِ تركِ دنیا صاف کرده شده است که ایثارِ همه هم संन्यास تركِ دنیا است۔ محض لباس پوشیدن تركِ دنیا نیست بلکه با این یکسوئی قایم داشته شده در معینه عمل قوتِ خویش را فهمیده یا با خود سپردگی مسلسل کوشیدن بهر طورلازمی است۔ باحصول ایثارِ همه اعمال تركِ دنیاसंन्यासا ست۔ آنکه مترادفِ نجات است۔ همین انتهای تركِ دنیا است، لهٰذا

چنین تمثیل" شری مدبھگود گیتا " دربارۂ اوپنیشد و علمِ تصوف و علمِ ریاضت در مکالمۂ شری کرشن و ارجن بنامِ "جوگِ علمِ تركِ خواهشات" بابِ هجدهم مکمل میشود۔

چنین بذریعۂ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج آنکه مقلدِ پرم هنس پرما نند جی مهاراج اند۔ نوشته شده تشریحِ "شری مدبھگود گیتا" یعنی در" یتهارتھ گیتا" بنامِ "جوگِ علمِ تركِ خواهشات' (संन्यास योग) بابِ هجدهم مکمل شد۔

هری اوم تت ست

اختتام

عموماً مردمان در تشریحات سخنِ نو تلاش می کنند، ولی در حقیقت حق، حق می شود۔ اونه جدیدمی شود نه قدیم می شود۔ سخن های نو در اخبارات همیشه شائع می شوند این واقعات مسلسل تبدیل می شوند ۔ حق نا قابلِ تبدیل است، در چنین حال دیگر انسان چه خواهد گفت ؟ گر می گوید پس او حاصل نکرد۔ هر عظیم انسان رفته به آن منزلِ مقصودرسید پس همین یك سخن خواهد گفت او در معاشره تفرقه پیدا نمی تواند کرد ۔ گر چنین می کند پس ثابت است که او حاصل نه کرد ،شری کرشن هم همین حقیقت را عیان می کنند که آنرا قبل مفکّرین دیده بودند و حاصل کرده بودند و گر در مستقبل شونده مردمانِ عظیم هم حاصل می کنند پس (آنهاهم)همین خواهند گفت ۔

مردمانِ عظیم و طریقِ کارِ شان

مردمانِ عظیم در دنیانامِ حق گسترده و مانندِ حق نظر آئنده بد مراسم را ختم کرده راهِ نیك تیار می کنند۔ این را ه هم در دنیا از قبل موجود می ماند ولی مانندِ او و متاوازیِ آن محسوس شونده همه را ه ها رائج می شوند و از درآن ها حق را علیٰحده کردن مشکل می شود که در حقیقت حق چیست؟ مردمانِ عظیم بسببِ حصولِ مقامِ حقیقی در آن شناختِ حق می کنند و اورا عبورمی کنندو بجانبِ آن برای دیدارِ آن حق معاشره را ترغیب می دهند ۔ همین شری رام کردند ، مهاویر سوامی کردند و مهاتمابدھ کردند همین حضرت عیسیٰؑ و محمد ﷺ کردند ، کبیرو گرونانك وغیره همه همین کردند ۔ چون مردِ عظیم از دنیا پرده می کند پس مردمانِ زمانۀ آئنده راهِ اورا ترك کرده ، مقامِ پیدائش و مرگش و آن مقامات را می پرستند که آنجا آنهاقیام کرده بودند بتدریج بتش تراشیده عبادت می کنند۔ اگر چه در ابتدا محض یادش می کنند ولی در زمانۀ

آئنده گمراه می شوند و همین گمراهیِ شان شکلِ قدامت اختیار می کند ۔

مالکِ جوگ شری کرشن هم در آن معاشرۂ وقتی آن مراسم را که از نامِ حق رائج بودند تردید کرده ، معاشزه را بر راهِ راست آورده قائم کردند ۔ در باب ۱٦/۲.آن فرمودند ای ارجن وجودِ چیزِ باطل نیست و در هر سه ادوار کمیِّ حق نیست بر بنیادِ بنده نواز شدن این من بطرفِ خود نمی گویم بلکه فرقِ این رامردمانِ حق شناس دیدندو همین من هم بیان می کنم ۔ در بابِ سیزدهم آن بیانِ میدان و عالمِ میدان هم چنین کردند چنان که بذریعۂ عارف حضرات عموماً سرائیده شده بود۔ در بابِ هجدهم عنصرِترکِ دنیا وایثار را بیان کرده شده آنها از در چهار خیالات یك را منتخب کردند و او را حمایتِ خویش عطا کردند ۔

ترکِ دنیا

درزمانۂ شری کرشن آتش را مس نه کنندگان و غورو فکر را هم ترك کرده خود را جوگی، تارك الدنیا (زاهد) گویندگان را فرقه هم سر سبز می شد۔ تردیدِ این کرده شده آن ازآنها صاف صاف بیان کردند که از راهِ علم و ازراهِ بندگی از این هر دو بمطابقِ راهی هم اصولِ ترکِ عمل کردن نیست۔ عمل ضروری است از تسلسُلِ عمل ریاضت چندان لطیف می شود که همه اراده هاکم می شوند ۔ آن مکمّل ترکِ دنیا است ۔ درمیانِ راه از نامِ ترکِ دنیا چیزی نیست۔ محض از ترك کردنِ اعمال و از آتش را مس نه کردن کسی زاهد نمی شود نه جوگی می شود ۔این را در بابِ دوّم ،سوم، پنجم ، ششم و خصوصاً در بابِ هجدهم می تواند دید۔

عمل

چنین غلط فهمی دربارۂ عمل هم یافته می شود دربارۂ این در بابِ ۳۹/۲ شری کرشن گفتند که ارجن ! تا اکنون این سخنِ عقل برای تو دربارۂ علمی جوگ सांख्ययोग گفته شد ـ و اکنون همین را تو دربارۂ بی غرض عملی جوگ بشن ۔ حاملِ این شده تو بندشِ اعمال را می توانی که بخوبی خاتمه کنی ۔ سلوكِ قدری این هم از بزرگ خوفِ زندگی و مرگ نجات دهانده می شود۔ در این عملِ بی غرض ، طریقِ یقینی یك هم است ، عقل یك هم است ،

سمت هم یك هم است ولی عقلِ جاهلان بی شمار شاخهامی دارد ۔ لهٰذا آن بنامِ عمل مختلف طریق هارا وسعت می دهند ارجن تو هم معیّنه عمل کن ۔ یعنی مختلف طریق ها اند ولی آن عمل نیستند ۔ عمل یك سمتِ مقرّره است ۔ عمل چیزی است که آن سفرِ اجسام را ختم می کند آنکه از همه پیدائش ها جاری است ۔ گر یك پیدائش هم شد پس خاتمهٔ سفر کجا شد ؟

یگ

آن معیّنه عمل کدام است ؟ که اکنون در مندرجه بالا سطور بیان شد ۔ شری کرشن صاف کردند که 'यज्ञार्थात्कर्मणोऽन्यत्र लोकोऽयं कर्मबन्धनः' ارجن ! طریقِ کارِ یگ هم عمل است ۔ جز این در دنیا هر چه کرده می شود ، آن بندشِ این دنیا است نه که عمل ، عمل از قیدِ این دنیا نجات می دهاند اکنون آن یگ چیست ؟ که اور اگردر عمل بیاوریم پس می تواند که عملِ مکمّل بشود ۔ در بابِ چهارم شری کرشن از (تقریباً) طریقِ سیزده ، چهارده بیانِ یگ کردند ، خلاصهٔ آن عکّاسیِ طریقِ خاص است که در معبود داخله می دهاند ۔

هر که از تنفّس ، از تصوّر ، از غورو فکر و از ضبطِ نفس وغیره کامیاب شونده است ۔ شری کرشن این هم صاف کردند که از مال و متاعِ دنیوی تعلقِ این یگ بالکل نیست ۔ از مال و متاعِ کامیاب شونده یگ ها بسیارکم اند ۔ خواه شما هونِ کرور کنید ۔ همه یگ از عملِ باطنیِ حواس و دل کامیاب شونده اند تخلیقی که از مکمل شدنِ یگ می شود نامِ معلوماتِ آن عنصرِ لافانی "علم" است ۔ آن علمِ لافانی را حاصل کننده جوگیان ازابدی معبود تعلق قائم می کنند ۔ چون آنرا که حاصل کردن بود، حاصل کرد پس آن انسان از عمل تعلقیّ نمی دارد ۔ لهٰذا همه اعمال باآن دیدارِ بدیهی در علم ختم می شوند ۔ از بندشِ عمل کردن او آزاد می شود ۔ چنین مقرّره یگ را در عمل آوردن عمل است معانیِ خالصِ عمل "عبادت" است ۔

آن معیّنه عمل، برای یگ عمل کردن یا برای آن معبود جز عمل در گیتا دیگر عمل نیست ۔ براین شری کرشن بارهازور داده اند ۔ در بابِ ششم همین را آن कार्यम्कर्म قابلِ عمل گفت در بابِ شانزدهم گفتند که ازترکِ خواهش و غصّه و

طمع هم آن عمل شروع می شود که شرفِ اعلیٰ عطا کننده است۔ هر که در کارهای دنیوی چندان مشغول است نزدِ او همین قدرخواهش و غصّه ؤ طمع هم آراسته شده نظر می آیند از افراط یافته می شوند ۔ همین معیّنه عمل را آن بمطابقِ اصولِ شریعت نامِ عمل داده اند ۔ گیتا در خودیِ خود مکمّل شریعت است ۔ اعلیٰ ترین شریعت وید ها اند جوهرِ وید ها اوپنیشد اند و خلاصۀ آن کلامِ مالکِ جوگ شری کرشن همین گیتا است ۔ در بابِ هفدهم و در بابِ هجدهم از طریقِ شریعت مقرّره عمل ، معیّنه عمل ، فرضِ عمل ، و از ثوابِ عمل اشاره کرده آنهابارها زور دادند که معیّنه عمل هم اعلیٰ و افادی است و خیر کننده است۔

باوجودِ که مالکِ جوگ چندان زور داده اند باز هم شما این معیّنه عمل را نکرده ، و نصیحتِ شری کرشن را تسلیم نه کرده بی معنی تخیّل می کنید که هر چه هم در دنیا می شود عمل است۔ ضرورت نیست که چیزی را هم ترک کنید ۔ محض خواهشِ ثمره مکنید این شد بی لوث عملی جوگ از خیالِ فرض بکنید این شد جوگِ فرض هر چه بکنید معبود را سپرد بکنید این شد جوگِ خود سپردگی ۔ هم چنین از نامِ یگ مابهوت یگ (در این یگ همه جانداران را از طعامِ خود لقمه داده می شود) پتریگ یگِ اجداد(در این یگ اجدادرا آب و کنجد وغیره می دهند) در آن که مطالعه و عبادت کرده می شود ۔ هوم یگ یا دیویگ (در آن که برای دیوتا های وشنو وغیره هون می کنند) مهمان نوازی یعنی پنچ یگ می سازند و در طریقِ کارِ آن سواها سواها گفته اشیای یگ را در آتش سپرد می کنند و ایستاده می شوند ۔ گر شری کرشن صاف بیان نه کردی پس ماهر چه بخواهیم کنیم گر آن بیان کرده اند پس چندان که گفته اند همین قدر تسلیم بکنیم ولی ما تسلیم نمی کنیم ۔همه رسم و رواج ها در وراثت ، طور طریق های در دماغِ ما نقش شده اند ۔ خارجی اشیارا فروخت کرده گاهی ما می توانیم که بگریزیم ولی در دل موجود این اسرار نقش شده با ما همیشه می روند ۔ الفاظِ شری کرشن را هم ما بمطابقِ شان ساخته قبول می کنند ۔ گیتا بیحد سلیس در عام فهم زبانِ سنسکرت است گر شما از ترتیب ساخته شده هم معنی بر آمد کنید پس گاهی شبه نخواهد شد۔ همین کوشش در پیش کرده کتاب کرده شده است ۔

جنگ

گر یگ و عمل این دو سوالات را بخوبی بفهمید پس جنگ ، اقسامِ نسل، دوغله ، جوگِ عملی جوگِ علمی یا مختصراً مکمل گیتا هم در فهمِ شما آید ـ ارجن جنگ کردن نمی خواست او کمان را انداخته در حصه عقبِ رته رفته نشست ـ ولی مالكِ جوگ شری کرشن نصیحتِ واحد عمل داده عمل را نه صرف مستحکم کردند بلکه ارجن را برهمین راهِ عمل گامزن هم کردند ـ جنگ شد در آن شك نیست تقریباً پانزده یا بست شلوكِ گیتا چنین اند که در آنهابارها گفته شد که ارجن! تو جنگ کن، ولی یك شلوك هم چنین نیست که حمایتِ قتل و غارتِ بیرونی کند ـ (قابلِ غور است بابِ دوّم ، سوّم، یازدهم ، پانزدهم و هجدهم) زیرا که عملیکه بر او زور داده شد آن بود معیّنه عمل ، آنکه بعد از در یکسوئی رفته طبیعت را از هر جانب کشیده از مراقبه می شود ـ چون شکلِ عمل همین است ـ طبیعت یکسوئی و تصوّر مشغول است پس جنگ چه طور است؟ گر بمطابقِ گیتا افاده محض برای جنگ کننده است پس شما دامنِ گیتا ترك کنید (زیرا که) پیشِ شما مانندِ ارجن حالتِ جنگ نیست ـ در اصل آن وقت هم چنین حالت موجود بود و امروز هم همچنان است ـ چون شما در مراقبه رفته در دنیای دل تصوّر کنید پس خواهش ، غصّه ، دلچسپی حسد وغیره عیوب طبیعتِ شما را متزلزل می کنند از این عیوب دو چار شدن این هارا ختم کردن جنگ است ـ در دنیا مسلسل جنگ می شود ولی از آن بجای که خیر شود بربادی می شود این را سکون بگوئید یا نزاکتِ حالات ، دیگر سکونی در دنیا حاصل نمی شود ـ سکون محض در آن وقت حاصل می شود چون این روح مقامِ برحقِ خویش را حاصل کند همین واحد سکون است ـ که بعد از آن بی اطمینانی نمی شود ولی این سکون از تدبیر حاصل می شود اصول است ـ

نسل

این عمل را هم در چهار نسل تقسیم کرده شد (برهمن ، شتری، ویشی و شودر) فکر همه می کنند ولی کسی بر رفتارِ موجِ نفس قابو می کند ، و کسی در ابتدا تا دو ساعت در فکر نشسته دو دقیقه هم موافقت نمی کند ـ چنین حالت

دارنده کم علم ریاضت کش در جۀ شودر نسل می دارد۔ او بمطابقِ فطری صلاحیتِ خویش از خدمت هم ابتدای عمل بکند ۔ بتدریج ، صلاحیتِ در جاتِ نسلِ برهمنا ن و شتریان و ویشیان در خصلتِ او تحلیل خواهد شد و او ترقی یافته خواهد شد ۔ ولی آن درجۀ نسلِ برهمن عیب دار است زیرا که آن اکنون از معبود جدا است او در معبود داخله یافته برهمن هم نمی ماند ۔ معنیِ نسل شکل است این جسم شکلِ شما نیست شکلِ شما همچنان ا ست چنانکه خصلتِ شما است ؟ شری کرشن می گویند ارجن ! انسان عقیدت مند است لهٰذا بر مقامی عقیدت ضرور می دارد ۔ انسان عقیدتی هم می دارد او خود هم همین است چنین خصلت همچنان انسان، نسل ، پیمانۀ باطنیِ صلاحیتِ عمل است۔ ولی مردمان عملِ معیّنه ترك کرده در بیرونِ معاشره بر بنیادِ پیداٸش ذات ها را نسل تسلیم کرده وسیلۀ روزگارِ شان طی کردند ۔ آنکه محض یك انتظامِ معاشرتی بود آن شکلِ حقیقیِ عمل را تبدیل می کنند که ازاوظاهری نام و نمود و آمدنیِ شان نقصانی نه رسد ۔ در زمانۀ آئنده تعیّنِ نسل محض از پیداٸش جاری شد۔ چنین نیست شری کرشن گفتند که تخلیقِ چهار نسل من کرد ۔ چه در بیرونِ هند تقسیم نیست؟ بر جای دیگر این ذات ها را وجودی هم نیست در هند بمطابقِ آن انتظاماٰت لاکه ها ذات و ذیلی ذات ها اند۔ چه شری کرشن مردمان را تقسیم کرده بودند ؟ چنین نیست بلکه بر بنیادِ خصوصیات اعمال را تقسیم کرده شد۔ گر عمل در فهم بیا ید پس معانیِ نسل هم در فهم خواهد آمد و چون مفهومِ نسل خواهید دانست پس حقیقیِ شکلِ دوغله هم در فهمِ شما خواهد آمد۔

دوغله

از این را ه گمراه شدن هم دوغله است ۔ نسلِ روحِ خالص، روحِ مطلق است۔از اعمالیکه از او تعلق قائم کننده اند از آنها گمراه شده در قدرت مرکّب شدن هم دوغله است ۔ شری کرشن صاف عیان کردند که بغیر این عمل آن مقام را کسی حاصل نمی کند و عظیم انسان هر که این را حاصل می کند او رانه از عمل فائده است نه از ترك عمل نقصانی می شود ۔ باز هم برای فراهمیِ عوام آن سلوكِ عمل می کنند ۔مانندِ آن عظیم مردمان مراهم قابلِ حصول چیزی

لاحاصل نیست ، باز هم من از خیالِ خیر خواهیِ تابعین سلوكِ عمل می کنم ۔ گر نه کنم پس همه دوغله شوند ۔ از ناقص شدنِ زنان دوغله شدن شنیده شد ولی این جا شری کرشن می گویند که بر اعلیٰ مقام فائز عظیم انسان گر عمل نه کند پس مردمان دوغله می شوند ۔ عبادت را ترك کرده از نقلِ آن عظیم انسان در قیدِ دنیا مبتلا خواهند ماند ۔ دوغله خواهند شد زیرا که محض این عمل را کرده هم آن حالتِ بی لوث و بلند برتررا، خالص نسلِ خویش روحِ مطلق را می تواند که حاصل کرده شود۔

جوگِ علمی و جوگِ عملی

عمل یك هم است معیّنه عمل ، عبادت ، ولی طریقِ آن او دو نظریات می دارد قوتِ خویش را فهمیده، فیصلۀ نفع و نقصانِ خویش کرده این عمل را کردن علمی جوگ است ۔ راهِ این ریاضت کش می داند " امروز حالتم این است و در زمانۀ آئنده کردارم تبدیل شده این خواهد شد باز مقامم را حاصل خواهم کرد ، این خیال را مدِّ نظر داشته شده در عمل مشغول میشود ۔ حالتِ خویش را دانسته عمل می کند لهٰذا جوگیِ علمی گفته می شود۔ با خود سپردگی در همین عمل مشغول شدن، فیصلۀ نفع و نقصان را در سپردگیِ معبود داده عمل کردن بی غرض عملی جوگ راهِ بندگی است۔ محرك هر دو پیرو مرشد اند ، از یك عظیم انسان هم نصیحت گرفته یك خود کفیل شده در این عمل مشغول می شود و دیگر بر همین مرشد منحصر شده عمل می کند ۔ چندان فرق است لهٰذا مالكِ جوگ شری کرشن گفتند ارجن! بذریعۀ جوگِ علمی सांख्ययोग آن اعلیٰ حقیقت که رو برومی شود همین اعلیٰ حقیقت بذریعۀ بی غرض جوگِ عملی هم حاصل می شود ۔ هر که این هر دورا مساوی می بیند آن حق شناس می شود۔ آن رمز آشنا که طریقِ این هر دو اعمال می آموزد یك است ، طریق هم یك هم است یعنی عبادت ۔ ایثارِ خواهشات هر دو می کنند و نتیجه هم یك است محض نظریات عمل دو اند۔

یك روحِ مطلق

معینه عمل ، دل و حواس را یك مقرره عملِ باطنی است چون

شکلِ عمل همین است پس در خارج دیر و کلیسه را تعمیر کرده بت های همه دیوی دیوتا هارا یا تصاویرِ شان را پرستیدن تا کجا مناسب است؟ در هند آن معاشره که هندو گفته می شود (در حقیقت آنها پیروی دینِ ابدی اند، آباو اجدادِ شان تحقیقِ حقِ ماورا کرده در ملك و در بیرونی ممالك تبلیغش کردند ۔ مردی که براین راه گامزن است خواه بهرجائیکه شود دینِ ابدی می دارد۔ چنین عظمتِ عظیم دارنده معاشرهٔ هندو) بسببِ خواهشات مجبور شده در غلط فهمی های مختلف مبتلا شد ۔ شری کرشن می گویند ارجن! بر جای دیوتا از نامِ دیوتا طاقتی نیست۔ جای که عقیدتِ انسان سرِ تسلیم خم می کند در پس منظرِ آن قائم شده من ثمره عطا می کنم عقیدتِ همین را تصدیق می کنم زیرا که بهر مقام وجودم هم است۔ ولی طریقِ عبادتش غیر مناسب است و ثمره اش فانی است ۔ مردمانیکه از خواهشات علمِ شان سلب شده است همین کم عقل مردمان عبادتِ دیگر دیوتاها می کنند ۔ مردمان صالح دیوتا هارا می پرستند ۔ مردمانیکه حاملِ ملکاتِ ردیه اند یچھ دیوهارا می پرستند و حاملِ ملکاتِ مذموم عبادتِ آسیب می کنند و سخت ریاضت می کنند ۔ولی ارجن ! آن در جسم موجود همه مادّه را و در باطن موجود روحِ مطلق را کمزور می کنند نکه عبادت می کنند ۔ یقیناً تو شان را از خصلتِ دنیوی مزیّن بدان ۔ از این بیش شری کرشن چه گفتی ؟ آنها صاف بیان کردند که ارجن ! پروردگار در دلِ همه جانداران مقام می کند ۔ محض در پناهش برو ۔ مقامِ عبادت در دل است بیرون نیست ۔ بازهم مردمان سنگ ، آب ، دیر ، حرم ، دیوی و دیوتا ها را عقب هم می کنند ۔ با این یك مجسّمهٔ شری کرشن هم تراشیده در آن اضافه می کنند۔ برعبادتِ شری کرشن را هم زور دهنده و تاعمر تردیدِ بت پرستی کننده 'بده' را هم یك بت مقلدِ شان تراشیده ابتدای عبادت کردند (چراغ نمودند) چونکه مهاتما بده گفته بودند که آنند ترانباید که در عبادتِ جسمانیِ تنها گت (گوتم بده) وقت برباد کنی ۔

بذریعهٔ دیرو حرم و کلیسه و زیارت گاه و بت و یادگارها مردمانِ عظیم را یاد کرده می شود آنکه زمانهٔ قدیم شده اند ۔ زیرا که از آن یادِ حصول یابیِ شان باقی بماند ۔ در مردمانِ عظیم مرد و زن همه شده اند ۔ دخترِ جنك سیتا در

پیدائشِ گزشته یك دخترِ برهمن بوداز ترغیبِ پدرِ خویش برای حصولِ اعلیٰ معبود اور ریاضت کرد ، ولی کامیاب نشد و در دیگر پیدائش او"رام" را حاصل کرد و خالص علم دارنده चिन्मयدر شکلِ لافانی و ابدی طاقت आदि शक्ति معظمه شد ـ همچنین در خاندانِ شاهی پیدا شده "میرا" است که در اوهم عقیدتِ روحِ مطلق پیدا شد مکمّل ایثار کرده او هم در یادِ معبود مشغول شد پریشانی ها را برداشت کرد و کامیاب ماند ـ برای قیامِ یادِ ایشان دیرو یادگارها در وجود آمدند تا بتواند که معاشره از نصیحتهای شا ن ترغیب حاصل کند ـ میرا ، سیتا یا هر محقق مردِ عظیم هر که از این راه تعلق می داردبرای ما مشعلِ راه است ـ مارا باید که بر نقشِ قدمِ شان برویم ولی بزرگ تر از این چه غلطی خواهد شد که ما محض در قدمِ شان گُل افشانده و صندل مالیده این فهمیدیم که فرضِ ما ختم شد ـ

عموماً آنکس که هر چه هم نصب العینِ او می شود مجسّمه و تصویرو پاپوش او یا مقامِ اورا دیده یا هر آن شیی که از او تعلق می دارد از دیدنِ او یا شنیدنِ او در دل عقیدت پیدا می شود ـ این بجا هم است ما هم نتوانیم که تصویرِ بنده نوازِ مرشدِ خویش را در خس و خاشاك بیندازیم زیرا که آن مشعلِ راهِ ما اند ـ از ترغیبِ شان و بمطابقِ حکمِ شان مارا باید که ما عمل کنیم ـ مقامیکه آنرا است آهسته آهسته عمل کرده آن را حاصل کردن منزلِ ما هم است و همین حقیقی عبادتِ آنهااست ـ تا این جا درست است آنکه در حقیقت مشعلِ راه اند بی حرمتیِ آنها نکنیم ولی گل پوشیِ شان را در عبادت شمارکردن و محض چندان عمل را هم خیر خواهی فهمیدن ماازمنزلِ مقصود بسیار گمراه خواهیم شد ـ

برای نصیحتهای راهِ مشعلِ خویش را دل نشین کردن و برای ترغیبِ قبولِ عملش استعمالِ یادگارها است ـ خواه نامش خانقاه و دیرو حرم و کلیسا و مٹھ و ویهار وگرودواره شود یاهر چه نام هم بدهید ـ بشرطیکه تعلقِ آن مرکز ها از دین شود پس آن که بشکلِ مجسّمه است اوچه کرد و چه حاصل کرد ؟ چه طور ریاضت کرد؟ چه طور حاصل کرد؟ محض برای قدری حصولِ تعلیمِ ماآن جامی رسیم و رسیدن هم ضروری است ـ ولی گر بر آن مقامات نشاناتِ قدمِ مردمانِ عظیم نه نموده شوند، بیانِ خوبی های شان نکرده شوند ، عملاً نیا موخته شوند و

انتظامِ خیر حاصل نشد پس آن مقام غلط است ۔ آنجا محض شمارا قدامت حاصل خواهدشد ۔ در آنجا رفتن نقصانِ شما است تابمقابلۂ شخصاً در هر کوچه و خانه رفته پیغام رسائی بشکلِ مقاماتِ نصیحتهای اجتماعی ، این مقاماتِ دینی قائم کرده شده بودند ۔ ولی در زمانۂ آئنده بارفتارِ زمانه ازاین مقاماتِ ترغیب دهنده بت پرستی و قدامت ها جای دین گرفتند و از همین جا حالتِ گمراهی پیدا شد ۔

شریعت

مطالعۂ شریعت ها لازمی است تا از شما بتوانید که آن طریقِ هدایت دارنده را بدانید ، که آنرا مالكِ جوگ شری کرشن معیّنه عمل گفته اند و چون در فهم بیاید پس فوراً بر آن ابتدای عمل بکنید ۔ چون از ذهن برود پس دوباره مطالعه کنید ۔ چنین نیست که کتاب را دست بسته برنج و صندل افشانده بنهید۔ کتاب راه نما نشان است که تا انجامِ آخر همراهی می کند دیده شده بطرفِ منزلِ مقصودِخویش پیش قدمی می کنید۔ چون معبود را در دلی خویش خواهید آباد کرد ، پس آن معبودهم کتاب خواهد شد ، لهٰذا یادهارا قائم داشتن نقصان ده نیست ولی محض از عبادتِ این یادگار ها مطمئن شدن نقصان ده است۔

دین

دربابِ ۲/۱٦۔۲۹ بمطابقِ مالكِ جوگ شری کرشن چیزِ باطل را وجود نیست۔ و کمیِ حق نیست ۔ روحِ مطلق هم حق است، دائمی است ، لافانی، ناقابلِ تبدیل و ابدی است ، ولی آن روحِ مطلق ناقابلِ فهم ، ماورا از حس و ماوراازجوشِ طبیعت است۔ اکنون بر طبیعت قابو چه طور شود ؟ بر طبیعت قابو داشته آن روحِ مطلق راحاصل کردن را خاص طریق را نام عمل است آن عمل را در عمل آوردن هم دین است و ذمۂ داری است۔

در گیتا (باب ۲/۴۰)نوشته است که ارجن ! در این عملی جوگ خاتمۂ ابتدا نیست ۔ شکلِ این عمل دارنده دین را قدری هم وسیله از بزرگ خوفِ تبدّلِ اجسام(آواگون) نجات دهاننده می شود یعنی این عمل را در عمل آوردن هم دین است۔

این معیّنه عمل (راهِ ریاضت) را در خصلتِ ریاضت کش موجود بمطابقِ

صلاحیت در چهار حصه ها تقسیم کرده شده است ـ عمل را فهمیده چون انسان ابتدای عمل می کند در آن دورِ ابتدائی اوشودر است، چون رفته رفته بر این طریق گرفت می کند همین ویشی است ، چون برداشت کردنِ صلاحیتِ و بال و بهادری می آید همین انسان 'شتری' می شود و چون صلاحیتِ حصولِ مقامِ معبود علم(علمِ حقیقی) علمِ خصوصی(الهام) صلاحیتِ بر آن وجود منحصر ماندن از حصولِ چنین لیاقت ها همین بر همن است۔ لهٰذا مالكِ جوگ شری کرشن (در گیتا باب ۱۸/٤٦ـ٤٧)می گویند که بمطابقِ صلاحیتِ خصلتِ خویش عمل کردن فرضِ منصبی است کم وزن شده هم فطرتاً حاصل فرضِ منصبی بهتر است وبغیر از حصولِ صلاحیت، اتباعِ عملِ مکمّلِ دیگران کردن هم مضر است۔ در فرضِ منصبی مردن هم بهتر است زیرا که از تبدیلیِ لباس آن لباس را تبدیل کننده انسان تبدیل نمی شود ـ سلسلۂ وسیله اش هم باز از همین جا شروع خواهد شد از جائیکه منقطع شده بود ـ چنین زینه بزینه بالا رفته او اعلیٰ کامیابی مقامِ لا فانی را حاصل خواهد کرد ـ

باز بر این زور می دهند که ازآن روحِ مطلق که تخلیقِ همه جانداران شده است ، و آنکه بهر مقام جاری و ساری است، بمطابقِ صلاحیتِ خصلتِ خویش خیلی خوب عبادتش کرده انسان فلاحِ بلند و برتر را حاصل می کند۔ یعنی از طریقِ معیّنه غورو فکرِ یك روحِ مطلق هم دین است۔

در دین که دخل می دارد؟ و اختیارِ این معیّنه عمل که می دارد؟ این را صاف کرده شده مالكِ جوگ گفتند " ارجن گناه گارِ بزرگتر هم گراز عقیدتِ لا شریك مرا یاد می کند(لا شریك یعنی بلا شرکتِ غیر) و بجز من دیگری را یاد نه کرده صرف مرایادمی کند پس او زود دین دار می شود" روحش از دین مزیّن می شود۔ لهٰذا بمطابقِ شری کرشن دین دار آن است هر که در یك روحِ مطلق از عقیدتِ لا شریك مشغول شده است ! و دین دار آن است هر که برای حصولِ یك روحِیِ مطلق بر معیّنه عمل کاربند می شود۔ دیندار آنست هر که از خصلت بمطابقِ قوّتِ معیّنه در تحقیقِ معبود مشغول است۔

در آخر می گویند که ای ارجن ! فکرِ همه مذاهب را ترك کرده محض

در پناهم بیا۔ لهٰذا برای یك روحِ مطلق وقف انسا ن هم دین دار است۔ در یك روحِ مطلق عقیدت ساکن کردن هم دین است۔ معیّنه عملِ حصولِ آن یك روحِ مطلق را کردن دین است۔ این مقام را حاصل کننده عظیم انسان است و اصولِ خود مطمئن انسانانِ عظیم هم در دنیاواحد دین است ۔ در پناهِ شان رفتن ضروری است (تا معلوم شود) که این مردمانِ عظیم چه طور این روحِ مطلق را حاصل کرده اند ؟ کدام راه اختیار کردند؟ آن راه از مدام یك هم است از آن راه رفتن دین است۔

دین انسانی روش است ، چیزِسلوكِ انسان است، آن سلوك محض یك است ۔ " व्यवसायात्मिका बुद्धिरेकेह कुरूनन्दन "(باب ۴۱/۲) در این جوگِ عملی طریقِ مقرّره یك است ۔ بر کوششِ حواس و کاروبارِ دل بندش کرده در روح (اعلیٰ ترین برهم) جاری کردن (۲۷/۴)

تبدیلِ دین

در هند که مخرجِ دینِ ابدی است ، بد رواجی تا این جا وسیع شد که در وقتِ تاختِ مسلم ها دینِ شان از دستِ حمله وران یك لقمهٔ برنج خوردن واز دوجرعه آب آشامیدن بر باد می شد۔ آن هزارها هندوان که شان را بی دین قرار داده شده بود خودکشی کردند ۔ برای دین آنها مردن می دانستندولی فهمِ دین در آنها نبود در نظرِ شان دین مانندِ غرسِ لا جونتی بود که از مس پژمرده می شود ولی همین که از دست رهائی می یابد باز همچنان می شود ۔ ولی ابدی دینِ شان چنان پژمرده شد که باز هرگز تروتازه نشد(دین از روح تعلق می دارد) آن روحِ ابدی را نمی توانند که اشیای دنیوی آن را مس کنند چه او از خوردن و مس کردن برباد می شود؟ شما از شمشیر می میرید و دینِ شما از مس کردن مرد - چه این درحقیقت دین برباد شد چنین هرگز نیست، از نامِ دین یك بدرواجی جاری بود آن برباد شد ۔

آنهاکه چنین تبدیلِ دین کردند چه دینی حاصل کردند ؟ از هندو مسلمان شدن یا از یك گونه بود و باش در دیگر بود و باش رفتن دین نیست۔ تحتِ چنین منصوبه سازش شکنجه ساخته کسانیکه آنهارا تبدیل کردند چه دین

دار بودند؟ آنها در بزرگ تر از این بدرواجی مبتلا بودند ۔ هندوان هم درهمین رفته مبتلا شدند ۔ غیر ترقی یافته و گمراه قبائل را برای مهذب ساختن محمد ﷺ در بارۂ شادی ، طلاق ، وصیت ، تجارت، سود ، شهادت، قسم ، توبه،(کفاره)، روزی، خوردن ، آشامیدن و بود وباش وغیره یك انتظامِ معاشرتی دادند و بت پرستی ، شرك ، زنا، دزدی ، قمار بازی از شادیِ مادرو امِّ پدر وغیره را ممنوع قراردادند (عقدِ زنانِ محرم را حرام قراردادند) و در ایّامِ حیض مباشرتِ زنان را هم حرام قرار داده در روزهای رمضان(بوقتِ شب) مباشرت را حلال قرار دادندو در بهشت موجود بسیار هم عمرباکره حوران را ذکر کردند و طمعِ غلمان دادند ۔ این دینی نه بود، بلکه یك انتظامِ معاشرتی بود ، چنین گفته آن معاشره را که در شهوت غرق بود از آنطرف بجانبِ خود مائل کرد ۔

حضرت محمّد ﷺ آن را که دین گفتند بجانبِ آن کسی خیال هم نمی کند ۔ آن گفتند که گر یك نفسِ انسان هم بغیر از نامِ خدا خالی می رود پس از او خدا بروزِ قیامت چنین باز پرس می کند چنانکه از گناه گار بسبِ گناهش می شود و سزای او تا دوام دوزخ است۔ چندان حقیقی مسلمان اند که یك نفسِ شان هم خالی نمی رود؟ در کرورها شاید یك باشد باقی نفسِ همه از یادِ خدا خالی می رود و سزای آن همین است آنکه برای گناه گاران است ضرورتِ گفتن نیست یعنی دوزخ ۔ محمّد ﷺ انتظام دادند شخصیکه کسی را تکلیف نمی دهد و جانوران را هم نمی آزارد اوبجانبِ خدا ندای غیب می شنود ۔ این برای همه مقامات بود ولی در زمانۂ آئنده مردمان یك راهِ نو بر آمد کردند که در مکّه یك مسجداست آن جا برگ را از شاخ جدا کردن و جانداری را هلاك کردن حرام است نه آنجا کسی را تکلیف رسد چنین شان باز در همین دائره محدود شدند ۔ چه محمّد ﷺ قبل از وحی مسجدی تعمیر کردند؟ یا گاه در مسجدی آیتی نازل شد این مسجد مقامِ شان بود که در آن یادگارِ شان محفوظ است ۔ مفهومِ محمّد ﷺ شمس تبریز فهمیده بود ، منصور دانسته بود و اقبالؔ درك کرده بود ، ولی آنها در دامِ مردمانِ مذهبی گرفتار شدند۔ اینهارا تکالیف داده شدند۔ سقراط را زهر داده شد زیرا که اومردمان را لا مذهب می کرد ۔ چنین الزام بر

عیسیٰؑ هم بود آن را هم بر تختۀ دار آویختند زیرا که او در روزِ تعطیل هم کار می کردند و نابینا مردمان را بینائی عطامی کردند۔چنین حالت در هندستان هم است۔ چون مردِ حق شناس بطرفِ حق اشاره می کند، پس آن مردمان که روزیِ شان بر دیروحرم و مٹھ و مقابر منحصر است سینه کوبی می کنند و از نعرۀ بی دینی شور برپا می کنند کسی از این مقامات هزارها درهم و دینار حاصل می کند و کسی روزی حاصل می کند او می بیند که گر حقیقت عام شد ذریعۀ روزی ختم خواهد شد ۔اینها حقیقت را فروغ نمی دهند نمی تواند که گاهی فروغ بدهند بجز این سببی مخالفتِ شان نیست۔ در قرونِ ماضی این یادرا چرا محفوظ کرده شده بود؟ احساسِ این آنها را نیست۔

اختیارِ عیال داران

عموماً مردمان می پرسند چون شکلِ عمل همینست که در آن یکسوئی ، ضبطِ نفس ، مسلسل فکروتصوّر کردن است ۔پس این گیتا برای عام عیالداران بی کار است ؟ پس این گیتا محض برای صوفیان است ؟ ولی چنین نیست، گیتا دراصل برای اوست هر که بر راهِ این گامزن است و بطورِ جزئی برای او هم است هر که خواهشِ بر این راه رفتن می دارد۔ گیتا برای همه مردمان یکسان تعلق می دارد ۔ برای عیال دارانِ نیك استعمال این خاص است زیرا که از همین جاابتدای عمل می شود۔

شری کرشن گفته بودند :۔ ارجن ! در این بی غرض جوگِ عملی خاتمۀ ابتدا هرگز نمی شود۔ ریاضتِ این خواه قلیل باشد از بزرگ خوفِ تناسخ لازمی نجات می دهاند ۔ شما بگوئید ، قلیل ریاضت که خواهد کرد؟ عیال دار یا تارك الدُنیا ۔ عیالدار هم برای این قلیل وقت خواهد داد این برای او هم ست ۔ در باب ٣٦/٤ فرمودند:۔ ارجن گر تو از همه گناهگاران بزرگ تر گناه گار است ، باز هم از کشتیِ علم یقینا بکناره خواهد رسید۔ بزرگ تر گناه گار که است ؟ هر که مسلسل مشغول است یا آنکه اکنون خواهش می دارد مشغول شود ۔ لھٰذا از زندگیِ عیالدارِ نیك هم ابتدائی عمل است ۔ در باب ٣٧/٦ـ٤٥ارجن سوال قائم کرد بنده نواز! کمزور کوشش دارنده عقیدت مند انسان اعلیٰ نجات را حاصل

نه کرده چه بدحالی را حاصل می کند؟ شری کرشن گفتند ارجن! از جوگ کشیده و کمزور کوشش دارنده انسان را هم هرگز خاتمه نمی شود ـ او در مردمانیکه از جوگ بد عنوان اند و مرتبه می دارند (محض پاك و صادق مردمان هم با مرتبه اند) پیدا شده در خاندانِ جوگی داخل می شود و بجانبِ وسیله رجحان می داردوسفرِ همه پیدائش ها طی کرده شده همین جامی رسد که نامش اعلیٰ نجات یعنی اعلیٰ مقام است۔ این کمزور کوشش که می کند؟ از جوگ بد عنوان شده او کجا پیدا می شود؟ چونکه عیالدار هم شد پس از همین جا او بطرفِ ریاضت مائل می شود ـ در باب ۳۰/۹ آنها گفتند که بی حد بد کردار هم گراز لاشریك عقیدت آغازِ یادم بکند پس او صوفی است ـ زیرا که او با ارادهٔ پخته بر راهِ راست مشغول شده است۔ بی حد بد کردار که باشد؟ آنکه در یادِ الٰهی مشغول شد یا آنکه اکنون آغاز هم نکرد؟ در بابِ ۳۲/۹ گفتند خواه زن، ویشی و شودر باشند خواه پیدائشِ گناه گاران (पापयोनि) بدارند در پناهم آمده اعلیٰ نجات را حاصل می کنند ـ خواه هندو شود، عیسائی شود یا مسلم شود آنچه شود شری کرشن چنین نمی گویند، بی حد بدکردار وبدذات هم چرا نه شود در پناهم آمده از ریاضتِ اعلیٰ نجات را حاصل می کند۔ لهٰذا گیتا برای همه مردمان است۔ از زندگیِ صالح عیالدار هم آغازِ این عمل است۔ رفته رفته آن صالح عیالدار صوفی می شود و مکمّل تارك الدنیا می شود و دیدارِ عنصرِ بدیهی کرده از روحِ مطلق نسبت می یابد و دربارهٔ این شری کرشن گفتند که عالم هم مرتبهٔ من است ـ

زنان

بمطابقِ گیتا جسم یك لباس است ـ چنانکه بوسیده لباس را ترك کرده انسان لباسِ نو می پوشد همچنین روح، این لباسِ تمثیلِ جسم را ترك کرده دیگر جسم(لباس) قبول می کند ـ شما بشکلِ جسمانی خواه مرد شویدخواه زن شویداین اشکالِ جسم اند ـ در دنیا انسان دو اقسام می دارند، فانی ولافانی ـ جسم های همه جانداران فانی و تغیّر پذیر اند ـ بادل چون حواس ساکن می شوند پس همین لافانی انسان است، خاتمهٔ او هرگز نمی شود این حالتِ یادِ

الٰهی است ۔

برای زنان گاه خیالِ عزّت گاه خیالِ بی عزّتی در معاشره مسلسل جاری است ۔ ولی در کلامِ ماورائیِ گیتا این صاف ظاهر است که شودر ، (کم علم) ویشی ، (حاملِ طریقِ کار) زن و مردخواه کسی هم شود در پنا هم آمده اعلیٰ نجات را حاصل می کند لهٰذا در این راهِ مستقیم زنان هم همین مقام می دارند آنکه مردان را است۔

خوشحالی مادّی

گیتا اعلیٰ افاده عطا می کند و با این برای مردم بندوبستِ اشیای ضروری و مادی هم می کند ۔ در باب ۲۰/۹ ـ ۲۲مالكِ جوگ شری کرشن می گویند که بسی مردمان از طریقِ مقرّره عبادتم کرده در عوض خواهشِ خلد می کنند ، شان را دنیای جنّتِ عظیم حاصل می شود من عطا می کنم ، هر سوال که بکنید آن از من حاصل خواهد شد ، ولی بعد از استعمال خاتمه اش خواهد شد ۔ زیرا که تعیّشاتِ خلد هم فانی اند۔ آنها دوباره پیدا خواهند شد، بلی بر بنای از من نسبت ساختن آنها ختم نمی شوند۔ زیرا که من تمثیلِ خیر ام من آنهارا تعیّشات می دهم و آهسته آهسته ایشان را از این جدا کرده باز آنها رادر کارِ ثواب مشغول می کنم۔

میدان

آن بلند روحِ پاك که گیتا کلامِ زبانش است خود آنها تعارفِ شیتری (میدان) کرانیدند که ارجن ! این جسم هم میدان است و در آن کشته شده تُخمِ نیك و بد بشکلِ تاثر (संस्कार) پیدا می شود و بعد از آن شکلِ تکلیف و آرام گرفته در شکلِ تلذ ذات حاصل می شود ۔ دولتِ دنیوی برای سببِ پیدائشِ اسفل است ، و دولتِ روحانی از پروردگار روحِ مطلق نسبت می دهاند ۔ از قربتِ مرشد در آن ابتدای فیصله کن جنگ می شود ۔ همین جنگِ میدان و عالمِ میدان است۔

قولِ شرحِ نویسان است که یك میدانِ عمل بیرون است و دیگر در اندورنِ دل است یك مطلبِ گیتا خارجی است، دیگر داخلی است ولی چنین نیست مقرّر یك سخن می گوید ولی شنوندگان بمطابقِ فهمِ خویش هم آن را می

گیرندلهٰذا مختلف معنی محسوس می شوند ـ بر راهِ ریاضت بتدریج عمل کرده شخصی هم بر سطح شری کرشن خواهد ایستاد پس آن منظر که پیشِ شری کرشن بود همین پیشِ آن هم باشد ـ محض همین عظیم انسان دلی احساساتِ آن و رمز های گیتا را می تواند که فهمد، می تواند که فهماند ـ قدرتِ فهما نیدن هم می دارد ـ

یك شلوكِ گیتا هم عکّاسیِ خارجی نمی کند، خوردن ، پوشیدن و بودوباش شما می دانید ـ در بودو باش و قبولیت و در رسم و رواج بمناسبتِ حالات و وقت و مقام تبدیلی شدن قدرتاً است ـ در آن شری کرشن شما را چه انتظام خواهند داد؟ جای که دختران از کثرت موجود اند، بسیار شادی ها می شوند ـ (یك مرد بیش از یك زنان می دارد) برجای تعدادِ شان کم است ـ در میانِ چند برادران یك زن می ماند ـ در این شری کرشن چه انتظام دهند؟ چون بعد از دوّم عالمی جنگ در جاپان کمیِ آبادیِ یك مسئله شد ـ پس یك زن را هر که سی طفلان را زائیده بود از خطابِ "مدرلیند"(مادرِ وطن) نواخته شد ـ در هند بزمانۂ وید ها دستورِ ده طفل پیدا کردن بود ـ اکنون یك یا دو طفل عموماً پیدا می شوند ـ در خانه آوازِ نعرۂ "خوش" بلند می شود ـ شاید آنها هم باقی نه مانند باز هم برای ملك فکرِ سخن نیست ـ همه مسائل حل هم می شوند ـ شری کرشن در آن چه انتظام دهند؟

شرف

خواهش، غصّه ، طمع و فریفتگی را بر جای مدرسه نیست ـ باز هم بچّه ها در این عیوب از بزرگان و هوش مندگان زیاده ماهرمی شوند ـ در این شری کرشن چه نصیحت دهند؟ این همه قدرتاً بخودیِ خود می شود ـ

گاه تعلیمِ وید داده می شد ، تعلیمِ تیر اندازی و جنگِ گرز داده می شد ـ امروز چنین تعلیم که حاصل می کند ؟ امروز طمنچه می زنند، زمانۂ آلاتِ خود کار است ـ گاهی تعلیمِ راندنِ دو رشکه ضروری بود ـ فضلۂ اسپان انداختن ضروری بود ـ امروز روغنِ موتر صاف کرده می شود ـ دربارۂ این شری کرشن چه گویند؟ بگویند که مالشِ اسپان چنین مکنید ـ در خارج شما راچه انتظام بدهند؟ قبل (در زمانۂ قدیم) از

لفظِ "سواھا" گفتن بارش می شد - امروز بمطابقِ مرضیِ خویش فصل حاصل می شود - مالکِ جوگ می گویند که انسان از اثرِ صفاتِ قدرتی مجبور شده بمطابقِ حالات تبدیل می شود صفات خود قدرتِ تبدیلیِ شان در خود می دارند- علمِ مادیات ، علمِ معاشرت ، علمِ اقتصادی و علمِ کلام او مسلسل سازد چیزی است که انسان نمی داند و نمی شناسد آن از انسان قریب است ولی او از این غافل است از شنیدنِ گیتا همین یا دداشتِ ارجن واپسین آمده بود- آن یادِ روحِ مطلق است که در دلِ دنیا موجود شده هم از آن بسیار دور است - همین را انسان حاصل کردن می خواهد ولی راه نمی یابد، محض از راهِ خیرهم انسان ناواقف است از پردۀ فریفتگی چندان دبیز است که آنجانب اندیشیدن را وقت هم حاصل نمی شود- آن عظیم انسان شمارا وقت داده اند و این عمل را صاف بیان کرده اند و هدایتِ این عمل کردن در گیتا است - گیتا خصوصاً همین عطامی کند-مادّی اشیا هم از آن حاصل می شوند ولی بمقابلۀ شرف ، دنیا داری ناقابلِ شما راست--

عطا کنندۀ جوگ

بمطابقِ مالکِ جوگ شری کرشن علمِ راهِ فلاح، وسیلۀ حصولش و حصول از مرشد می شود- در زیارت گاهِ این جا و آنجا بسیار گمراه شدن یا از بسیار محنت هم حاصل نمی شود تا وقتیکه بذریعۀ مرشدی (صوفیِ کامل) حاصل نه کرده شود- در باب ٣٤/٤ شری کرشن گفتند ارجن! تو در قربتِ مردِ عظیم رمز شناس رفته بخوبی آداب بجا آوری کرده واز ته دل خدمت کرده، سوال کرده این علم را حاصل کن(زیرا که) واحد طریقِ حصول است قربتِ عظیم انسان و خدمت گزاریِ او و بمطابقِ او عمل کرده منزلِ جوگ را در دورِ حصولِ منزلِ جوگ حاصل خواهی کرد - در باب ١٨/١٨ گفتند که مردِ کامِل یعنی حق شنا س عظیم انسان ، علم یعنی طریقِ دانستن و قابلِ دانستن روحِ مطلق هر سه عملِ محرّک اند - لهٰذا بمطابقِ شری کرشن محض مردمانِ عظیم هم ذریعۀ عمل اند - نه که محض کتاب ، کتاب محض یك نسخه است، از یادکردنِ نسخه کسی صحت مند نمی شود بلکه او را در عمل آوردن ضروری است -

دوزخ

درباب ١٦/١٦ دولتِ دنیوی را بیان کرده شده مالكِ جوگ شری کرشن گفتند که کاملاً گمراه طبیعت دارندگان ، در فریفتگی مبتلا مردمان خصلتِ دنیوی دارندگان انسان در ناپاك جهنّم می افتند ـ سوال فطری است که جهنّم چیست؟ و کرامی گویند ؟ در همین تسلسل صاف می کنند که از من کینه دارندگان بدذات مردمان را من مسلسل در شکلِ شیطانی (योनि) می اندازم ـ در تکلیف ده شیطانی اشکال می اندازم ، همین جهنّم است (یعنی تناسخ) دروازهٔ این جهنّم چیست؟ آنها گفتند که خواهش، غصّه وطمع این سهِ دروازهٔ جهنّم اند که در آن دولتِ دنیوی ساخت می شود لهٰذا مسلسل بشکلِ جانواران و حشرات الارض پیدا شدن هم دوزخ است ـ

بخششِ جرم (पिण्ड दान)

در بابِ اوّل غمزده ارجن را اندیشه بود که بر بنای جنگ شونده از قتل عام مرحومین از بخشش جرم و از نذر محروم خواهند ماند ـ مرحومین خواهند افتاد ـ براین بنده نواز شری کرشن گفتند که ارجن ! در تو این جهالت از کجا آمد؟ رواجِ بخششِ جرم را شری کرشن جهالت قراردادند و گفتند چنانکه بوسیده لباس را ترك کرده انسان لباسِ نو می پوشد همچنین این روح بوسیده جسم را ترك کرده فوراً شکلِ جسمانی دارنده لباس نو قبول می کند ـ این جا جسم محض یك لباس است و چون روح صرف لباس تبدیل کرد اوفنا نشد محض جسمِ فانی را هم تبدیل کرده است انتظاماتِ آن سابق بدستور اند پس طعام (بخششِ جرم) کرسی، پلنگ، سواری، مکان یا از آب وغیره کدام آسودگی در کاراست؟ همین وجه است که مالكِ جوگ این را جهالت گفتند ـ در باب ١٥/٧ براین زور داده شده می گویند که این روح جزوِ ابدیِ من است، شکل است و با دل هر پنج، از کاروبارِ حواس پیدا شونده تاثرات (संस्कार) را گرفته دیگر جسم را قبول می کند و با دل بذریعهٔ شش حواس در جسمِ آئنده از تعیشات لطف اندوزی می کند ـ روح جسمی را که قبول کرد آنجا هم عیش و عشرت موجود است باز بخششِ جرم چه ضرورت می دارد؟

آنجا یك جسم راترك کرد و این جا دیگر جسم قبول کرد و آن روح در آن جسم فوراً داخل می شود۔ درمیانِ این منزلی نیست مقامی نیست پس مردگانِ هزارها پشت که از وقتِ لا محدود افتاده اند از روشِ خاندانی رزقِ شان مقرر کردن و مانندپرندۂ قفس در قید بی چینیِ شان، زوالِ محض یك جهالت است لهٰذا شری کرشن این را جهالت گفتند۔

عذاب و ثواب

بر این سوال در معاشره بسیار غلط فهمی ها هستند ولی بمطابقِ مالكِ جوگ شری کرشن از ملکاتِ ردّیه پیدا شده این از خواهش و غصّه و عیش و عشرت هر گز سیراب نمی شوند گان بزرگتر گناه گار هستند ۔ یعنی خواهش هم واحد گناه گار است ۔ مخرجِ عذاب هوس است خواهشات اند این خواهشات کجا می مانند ؟ شری کرشن گفتند حواس و دل و عقل مقاماتِ رهائشِ شان گفته شده اند ۔ چون عیوب در دل می مانند نه که در جسم پس صفایِ جسم چه فائده خواهد شد ؟

بقول شری کرشن صفایِ این دل می شود از وردِ نام ، از تصوّر ، از خدمتِ چنین رمز شناس عظیم انسان هر که از آن دور تعلق می دارد، از در آن عقیدت، و برای این درباب۳۴/۴ حوصله افزائی می کنند که तद्विद्धि प्रणिपातेन خدمت و سوال کرده آن علم را حاصل کن که ازآن همه عذاب ختم می شوند۔

در باب ۱۳/۳ آنها گفتند که تبرّكِ یگ خوردندگان همه عابد حضرات از همه گناه ها نجات می یابند و کسانیکه خواهشِ حصولِ جسم می کنند آن گناه گار محض عذاب می خورند این جا یگ یك معیّنه طریقِ فکر است که ازآن در جسم موجودِ متِحرك و ساکن دنیوی (संस्कार) تاثراتِ تمام اشیا می سوزند۔ باقی محض رب همٔ مئی ماند لهٰذا آنکه وجه پیدائشِ جسم است همین عذاب است و آنکه آن عنصرِ لافانی را دهاننده است ، که بعد از آن گاهی مجبوریِ حصولِ جسم نیست همین ثواب است۔

در باب ۲۹/۷می گویند که در پناهم آمده برای ضعیفی و مرگ واز عیوب آزاد شدن کوشان صالحین که گناهِ آن مردمان ختم شده است۔آنها مکمّل ذاتِ

مطلق را ، همه اعمال و همه روحانیت را و مرا بخوبی می دانند ـ مرا دانسته ایشان در من هم موجود می مانند ـ لهٰذا عملِ ثواب آنست ، که از ضعیفی و مرگ و عیوب بالا شده از معلوماتِ حقیقی و از همین معبود برای همیشه منسوب می کراند و آنکه از آواگون (تناسخ) ضعیفی و مرگ، در دائرهٔ عیوبِ تکالیف رسانندہ،چرخانیده می دارد همین عمل عذاب است ـ

درباب۱۰/۳ می گویند هر که من آزاداز تناسخ ،مبرّا از ابتداء و انتها ، عظیم المرتبت رب العالمین را با دیدارِ بدیهی می داند ، آن انسان در مردمانِ فنا پذیران علم دان است و چنین علم دارنده از همه عذاب ها نجات حاصل می کند۔ لهٰذا با دیدارِ بدیهی هم از همه عذاب ها نجات حاصل می شود۔

خلاصه اینست که وجه تسلسلِ مرگ و حیات هم عذاب است و هر که از آن نجات دهانیده بجانبِ دائمی روحِ مطلق مخاطب کراند و اعلیٰ سکون راعطا کراند همین عملِ ثواب است۔ حق گفتن صرف از محنتِ خویش خوردن، بازنان چو مادر سلوك کردن، ایمانداری وغیره هم در آن نیك عمل مددگارحصّه ها اند ولی بهترین ثواب است حصولِ روحِ مطلق آنکه عقیدتِ معبودِ واحد را می شکند آن عذاب است۔

همه عابدان یك

در گیتادر باب۱/٤ بنده نواز شری کرشن گفتند که در ابتدای کلپ آن جوگِ لا فانی را من به آفتاب گفته بودم ـ ولی در تاریخِ قبل از شری کرشن یا در دیگر شریعت ذکرِ نامِ شری کرشن نمی یافته شود۔

در حقیقت شری کرشن یك کامل مالكِ جوگ اند، آن یك غیرمرئی و لافانی مقام می دارند ـ گاهی هم از روحِ مطلق وصل کراننده یعنی ابتدای جوگ کرده شد پس بر همین مقام فائزعظیم انسان کرد، خواه او 'رام' شود یا عارف خواه زردشت هم نمانده شوند؟ و در زمانهٔ آئنده همین نصیحت حضرت عیسیٰ، حضرت محمد ﷺ یا گرونانك وغیره خواه کسی هم داد(بشکلِ آن) شری کرشن دادند۔

لهٰذا همه مردمانِ عظیم هم یك هم هستند ـ همه بر یك مرکز رسیده یك

هم شکل را حاصل می کنند۔ این مرتبه یك عدداست چون همه مردمان بر این راه گامزن خواهند شد ، چون حاصل خواهند کرد پس محض یك مرتبه را حاصل خواهند کرد۔ جسمِ چنین مقام حاصل کننده عابد مانند یك مکان می ماند ۔ ایشان خالص خود کفیل هستند ۔ چنین حالت داردندگان هر چه گفتند پس آن خود یك مالكِ جوگ گفتند۔

هر عابد یك مقامِ پیدائش می دارد در مغرب یا در مشرق در خاندانِ سپید یا در خاندانِ سیاه ۔ درمیانِ چنین مردمان که شان از زمانۂ قدیم در مختلف مذاهب و تشریفات یقین دارندگان، یا در قبائل کم عقل مردمان ، یا در مردمانِ عام زندگی کنندگان یا درمیانِ امیران پیداشده هم رسم و رواجِ عابدان دارنده نمی شود۔ او منزلِ مقصودِ خویش روحِ مطلق را گرفته بطرفِ مقصدِ خویش یعنی بجانبِ روحِ مطلق می رود ، وهمین می شود از نصیحتهای شان سدِ فرقۂ ذات، تفرقۂ نسلی و دیوار های امیر و غریب نمی مانند ۔ تا این جا که در نظرِ شان فرقِ مردو زن هم باقی نمی ماند (ببینیددر گیتا درباب۱۶/۱۵ लोके पुरूषौ द्वाविमौ)در دنیا این مردمان دو اقسام می دارند۔

بعد از مردمانِ عظیم پیروان شان یك فرقۂ خود ساخته محدود می شوند چنانکه یهودی، عیسائی ، مسلم و سناتنی وغیره پیروی مردِ عظیمی هستند۔ ولی عابد از چنین دیوارها هرگز تعلق نمی دارد نه عابد فرقه پرستی است نه ذاتی می دارد، عابد محض عابد است او را در جماعتی معاشره هم محدود مکنید۔

لهٰذا عابدانِ تمام جهان را باید خواه در هر خاندانی هم پیدائشِ شان شده باشد خواه مردمانِ مذهبی هم عبادتِ شان زیاده بکنند ، با ز هم بسببِ فرقه بندی نباید که کسی نکته چینیِ چنین عابدان بکند زیرا که آنها غیر جانب داران (خود مختار) اند ۔در دنیا بر مقامی هم پیدا شده عابد قابلِ مذمّت نمی شود۔ گر کسی چنین می کند پس آن در خود موجود عالم الغیب روحِ مطلق را کمزور می کند ، خود را از روحِ مطلق دور می کند و خود نقصانِ خویش می کند ۔ در دنیا پیدا شوندگان گر حقیقی خیر خواهِ شما است پس آن عابد است۔ پس دربارۂ شان رواداری داشتن برای همه مردمانِ جهان فرضِ بنیادی است۔در آن کوتاهی

کردن خودرا فریب دادن است ۔

وید

درگیتا تذکرۂ وید زیاده آمده است۔ ولی در حقیقت وید محض را هنما نشان هستند (Mile Stone) چون انسان بر منزل می رسد برایش استعمالِ آنها ختم می شود ۔ در باب۲/۴۵ شری کرشن گفتند ارجن ! وید محض تا سه صفات هم در روشنی دادن قادراند۔ تو از دائرۂ کارِ وید بلند شو ۔ در باب۲/۴۶ گفتندچنانکه از هر طرف پرشده نهر پاك و صاف را حاصل کرده انسان را از تالابِ خُرد چندان واسطه می ماند همچنین خاطر خواه علمِ معبود دارندگان مردمانِ عظیم یعنی برهمن را از وید همین قدر تعلق می ماند ، ولی برای دیگران استعمالِ آنهاضروری است ۔ در باب ۲۸/۸ آنها گفتند ارجن ! مرا بخوبی با عنصر دانسته جوگی نیك ثمرۂ وید و یگ و ریاضت و صدقه وغیره را طی کرده مقامِ ابدی را حاصل می کُند۔ یعنی تا چون وید زنده هستند یگ کردن باقی است ۔ تا آن وقت حصولِ مقامِ ابدی نیست ۔ در باب ۱/۱۵ گفتندبالا در فلك روحِ مطلق هم اصلِ آن است ودر نشیب تا حشرات الا رض آنکه شاخ ها در شاخ ها بشکلِ قدرت می دارد دنیا چنین یك لا فانی درختِ پیپل است هر که این را با اصلش می داند آن عالمِ وید است ۔ مدرّكِ این علم عظیم انسان است ، بذریعۂ او هدایت کرده شده یادِ الٰهی است ۔ کتاب خواه مکتب هم بجانبِ آنها ترغیب می دهند۔

اوم

در رهبریِ شری کرشن اصولِ وردِ 'اوم' یافته می شود ۔ گفتند در باب ۸/۷ اوم کار من ام، درباب۸/۱۳ تصوّرم و ورداوم بکن ، در باب۹/۱۷ قابلِ علم پاك اوم کار من ام در باب ۱۰/۳۳ درحروف از الف شروع شونده (اکار) من ام ۔ در باب ۱۰/۲۵ درزبان ها یك حرف منم ۔ در باب ۱۷/۲۳ اوم تت و ست مظهرِ ذاتِ مطلق است ، در باب ۱۷/۲۴ ابتدای اعمالِ ریاضت وصدقۂ و یگ از اوم می شود لهٰذا بمطابقِ شری کرشن وردِ اوم بی حد ضروری است۔ طریقش رسیده شده از عظیم انسانی بیا موزید۔

علمِ گیتا ھم خالص یادداشتِ نوحؑ

گیتا قبل از نوحؑ (آدمِ ثانی) ظاہر شد ـ(۴/۱)'इमं विवस्वते योगं प्रोक्तवानहमव्ययम्।'
ارجن! من این لا فانی جوگ را در دورِ تبدیلی به آفتاب گفته بودم و آفتاب به نوحؑ گفت نوحؑ اورا شنیده در یا دداشتِ خویش محفوظ داشت ـ زیرا که کلامِ شنیده محض در یادِ دل ھم می تواند داشت (در زمانۂ قدیم طریقِ کتابت نبود) ھمین را نوحؑ از شاہ ایکش واکو گفتند و از ایکش واکو شاھی عارفان دانستند و از این زمانہ ٔ اھم این لافانی جوگ در این جھان پوشیده شد ـ در زمانۂ قدیم روایتِ گفتن و شنیدن بود می تواند که نوشته شود چنین تصور نبود۔ محترم نوحؑ این را در یادداشتِ خویش محفوظ کردند و روایت یاد داشت رائج کردند لھٰذا این در گیتا بیان کرده شده علم ھم خالص یادداشتِ نوحؑ (मनुस्मृति)است ـ

گر شری کرشن این علم را قبل از نوحؑ از آفتاب گفتند پس این را "یادداشتِ آفتاب" (सूर्य स्मृति)چرا نمی گویند؟ در حقیقت آفتاب روشن زده روحِ مطلق (परमात्मा) را آن حصّه است که از او این جھانِ آدم پیدا شد ـ محترم شری کرشن می گویند منھم اوّل ذی حس (चेतन) بشکلِ تخم پدرام، قدرت حمل قبول کننده مادراست و بشکلِ تخم آن پدر آفتاب است ـ خورشید آن عظیم طاقتِ ذاتِ مطلق است که آن تخلیقِ انسان کرد۔ آن فردی نیست تخم است۔ آنجا که از آن پُر نور جلالِ ذات مطلق پیدائشِ انسان شد درآن جلال، آن در گیتا بیان کرده شده علم ھم نشر کرد یعنی از آفتاب گفت و آفتاب از پسرِ خود از نوحؑ گفت از ھمین سبب این یادداشتِ نوحؑ (मनुस्मृति)است آفتاب انسانی نیست تخم است۔

شری کرشن می گویند ارجن! ھمین جوگِ قدیم من برای تو می گویم زیرا که تو محبوب بندۂ من است ، صادق دوست است۔ ارجن ذھین بود، راست گو بود۔ او مسلسل سوال در سوال کرد که پیدائشِ شما اکنون شده است، و پیدائشِ آفتاب بسیار قبل شده است۔ آنرا شما ھم از آفتاب گفتند، این من چه طور تسلیم کنم، چنین تقریباً بست یا بست و پنج سوال او قایم کرد۔ تا اختتامِ گیتا ھمه سوالاتِ او ختم شدند، پس آنوقت بنده پرور آن سوالات که ارجن نمی تواند که بکند، آنکه برای او مفید بودند، آن سوالات

را خود کردند و حل دادند۔ بالآخر بنده پرور فرمودند، ارجن! چه تو نصیحت هایم را یکسو دماغ کرده شنید؟ چه از فریفتگی پیدا شده لا علمیِ تو ختم شد۔ ارجن گفت!

नष्टो मोह: स्मृतिर्लब्धा त्वत्प्रसादान्मयाच्युत।

स्थितोऽस्मि गतसन्देह: करिष्ये वचनं तव।।

(१८/७३)

بنده پرور! فریفتگیِ من ختم شد۔ من (स्मृति) یاد داشت را حاصل کرده ام۔ نه که محض شنیدم بلکه در یاد داشت قبول کرده ام من بمطابقِ حکم شما عمل خواهم کرد، جنگ خواهم کرد۔ او کمان برداشت، جنگ شد، فتح حاصل شد، یك خالص اقتدار را قیام شد، و در شکلِ یك دینی شریعت آن قدیمی دینی شریعت گیتا باز در نشر و اشاعت آمد۔ گیتا برای شما اوّل دینی شریعت است۔ همین (मनु स्मृति) یاد داشتِ منو است، آنرا ارجن در یاد داشتِ خود قبول کرده بود۔ پیشِ منو تذکرهٔ دو کتب است، یك از پدر حاصل شده گیتا، دوم وید پیشِ منو نازل شدند۔ کتابی سوم در دورِ منو ظاهر نه شده بود۔ در آنوقت رواجِ نوشتن نبود۔ از این رو علم را شنیده یعنی شنیدن و بر قرطاسِ (کینواس) یاد داشت نقش کردن را رواج بود۔ از آنها تخلیقِ مردمان شد، اوّل انسانِ تخلیقِ آن منو مهاراج وید را شنیده(श्रुति) و گیتا را یاد داشت (स्मृति) را عزت عطا کردند۔ وید پیشِ منو نازل شده بودند، اینها را شنوید این قابلِ شنیدن اند بعد از آن خواه این ها را فراموش کنید پس نقصانی نیست، ولی گیتا (स्मृति) یادداشت است، همیشه یاد بدارید این هر انسان را همیشه مانند زندگی، همیشه مانند سکون، همیشه مانند خوشحالی و از شوکت ها لبریز زندگی حاصل کراننده خدا داد نغمه است۔

شری کرشن گفتند ارجن! گر تو بسببِ تکبّر نصیحت های مرا نخواهی شنید پس برباد خواهی شد۔ یعنی نصیحت های گیتا نظر انداز کننده برباد می شود۔ در بابِ پانزدهم ۲۰/۱۵ درشلوكِ آخر شری کرشن گفتند 'इति गुह्यतमं शास्त्रमिदमुक्तं मयानघ।' این بی حد از بصیغهٔ راز هم پوشیده ترین

شریعت بذریعۂ من گفته شد ۔ این را از عنصر دانسته تو همه علوم و اعلیٰ شرف را حاصل خواهی کرد ۔ در بابِ شانزدهم در دوشلوك های آخر بیان کردند ।य: शास्त्रविधिमुत्सृज्य वर्तते कामकारत: اینطریقِ شریعت را ترك کرده و از خواهشات متاثر شده از دیگر طریق ها آنکه یاد می کنند، نه در زندگیِ شان آرام است نه ترقی است نه اعلیٰ نجات هم است۔

از این سبب ارجن در انتظامِ فرض و غیر فرضِ تو همین شریعت ثبوت است۔این را بخوبی یاد کن و بعد از آن در عمل بیار ۔ تو در من سکونت حاصل خواهی کرد ، عهدۂ لازوال را حاصل خواهی کرد، زندگیِ لازوال ، سکون لا زوال و شوکت را حاصل خواهی کرد ۔ तस्माच्छास्त्रं प्रमाणं ते कार्यव्यवस्थितौ।

گیتا یادداشتِ نوحؑ (मनुस्मृति) است و بقول شری کرشن گیتا هم واحددینی شریعت است دیگر شریعتی نیست ، دیگر یادداشتی (स्मृति) نیست ۔ در معاشره مروج مختلف یادداشت ها (स्मृतियां) بسببِ فراموشیِ گیتا انجامِ بد هستند ۔ स्मृतियां یادداشت ها در سرپرستی چند بادشاهان نوشته برای در معاشره دیوارِ پست و بلند قایم کردن و آنرا قایم داشتن را طریق اند۔ بر نامِ نوحؑ شائع شده در مذکوره یاد داشت منو (मनुस्मृति) عکاسیِ ماحولِ دورِ منو نیست۔ اصل یادداشت(मनुस्मृति) گیتا یك قادرِ مطلق (परमात्मा) را هم حق تسلیم می کند، در همین تحلیل می دهاند، ولی در زمانۂ موجوده مروج تقریباً ١٦٤ (یك صدو شصت و چهار) یادداشت ها (स्मृतियां) نامِ قادرِ مطلق (परमात्मा) هم نمی گیرند نه بر طریق هایِ قادرِ مطلق روشنی می افگنند۔ آنها محض تا تحفظ جنت (ریزرویشن) محدود مانده هم "نه استی" (नअस्ति) آنکه نیست همین را حمایت می کنند۔ تزکرۂ نجات برای نام هم در آنها نیست ۔

عظیم انسان

یك مرد عظیم ، علمِ خارجی و داخلی، علمِ عملی و روحانی ، علمِ رسمِ دنیا و علمِ رسمِ ویدِ حقیقی هر دو راعلم می دارد۔ همین سبب است که همه معاشره هارا مردمانِ عظیم طریقِ زندگی عطا کردند و یك عزّت بخش انتظام دادند۔ و ششٹھ ،وشوامتر ، خود مالكِ جوگ شری کرشن ، مهاتما بدھ ، مهاویر

سوامی ، حضرت موسیٰ ؑ ، حضرت عیسیٰ ؑ ، حضرت محمد ﷺ، رام داس، دیانند و گروگووند سنگھ وغیرہ ہزارہا مردمانِ عظیم چنین کردند ۔ ولی این انتظامِ وقتی می شوند ۔ مصیبت زدہ معاشرہ را مادّدیاتی اشیا عطا کردن حقیقت نیست ، پریشانی های دنیوی وقتاً می شوند دائمی نیستند۔لہٰذا حلِّ شان هم حسبِ حال می شود۔ این را بشکلِ انتظامِ دائمی قبول نمی تواند کرد۔

منتظم

تغیّراتِ معاشرتی را عظیم انسان ها در ست می کنند ۔ گراین را درست نکردہ شود پس مزیّن از بیراگ ، سخنِ ریاضتِ اعلیٰ کہ خواهد شنید ؟ انسان در ماحولی کہ مبتلا است اورا از آنجا علیٰحدہ کردہ برای آوردنِ حالتِ حقیقی مختلف حرص وهوس دادہ می شوند ۔ برای این مردمانِ عظیم الفاظیکہ استعمال می کنند و انتظامیکہ می دهند آن دین نیست ۔ از آن انتظامِ صد ، دو ۔ صد سال حاصل می شود ۔ واین برای چهار ، شش قرن نظیر می شود و در هزار، دو هزار سال آن معاشرتی ایجاد با حالتِ نو بی جان می شود ۔ در انتظامِ معاشرتیِ گروگووند سنگھ سلاح لازمی بود ۔ چه اکنون آن شمشیر بشکلِ سلاح مقامی می دارد ؟ عیسیٰ ؑ سواریِ خر می کردند (متیٰ ۲۱)در بارۂ خر دادہ شدہ انتظاماتِ آنها امروز چه استعمال می دارند ؟ آنها گفتند خرِ کس مدزدید ۔ امروز خر را کہ می پرورد ؟ همچنین مالکِ جوگ شری کرشن معاشرۂ آن وقت را حسبِ حال منظّم کردند۔ بیانِ آن در کتبِ مهابهارت و بهاگود وغیرہ است ۔ بااین در این کتب بر مختلف مقامات آنها حقیقت را هم بیان کردند ۔ اعلیٰ رفاهی ریاضت و احکام انتظاماتِ دنیوی را ، از در یك آمیختن ، معاشرہ سلسلۂ فیصلہ کن عنصر را کاملاً نمی فهمد ، دنیوی انتظامات را حسبِ حال نہ فهمیدہ بشکلِ مبالغہ قبول می کند زیرا کہ آن دنیوی است ۔ عظیم انسان گفت چنین گفتہ برای آن انتظامات حوالۂ عظیم انسان هم می دهند۔ ایشان حقیقی عملِ عظیم انسان را تبدیل کردہ گمراہ کن می سازند ۔ وید ، رامائن ، مهابهارت، بائبل ، قرآن دربارۂ همہ کتب ،تاریك خیالاتِ اسرار از قبل جاری، باقی هستند بر سطحِ بیرونی زندگی کنندہ معاشرہ از قولِ شان محض مفهومِ ظاهری اخذ می کند۔ لہٰذا

بھگوان شری کرشن گیتا را که مقامِ جاوید، حیاتِ جاوید و سکونِ جاوید عطا می کند از انتظاماتِ مادی جدا کردند ۔ مھا بھارت بزرگ تاریخِ ھند است و قابلِ فخر شریعتِ تھذیب است ۔ آنھا درمیان این بزرگ تاریخ این راسرائیدند، زیرا که در مستقبل آئندگان ھمه نسل ھا این شریعتِ دینی را بر سطح دینی حقیقتاً در فھم بیاورند ۔در زمانۂ آئنده صوفیِ بزرگ پنتجلی وغیره بسیار مردمانِ بلند مرتبت ھم راهِ راستِ نعمتِ بزرگ ترین را از انتظامِ معاشرتی جدا کرده علیحدٰه پیش کردند۔

گیتا برای ھمه مردمان

معبود نصیحتِ این شریعت را در گیتا (۲۰/۱) 'प्रवृत्ते शस्त्रसम्पाते' بروقتِ استعمالِ اسلحه کردندزیرا که آنھا بخوبی می دانستند که در این عالمِ مادی ھرگز سکون و آرام حاصل نمی شود ۔ بعد از قربانیِ بلیون ھا(اربھا) مردمان ھم اشخاصیکه فاتح خواھند شدآنھا ھم نا کام خواھش دارندگان و در انجام افسرده خاطر خواھند شد، لھٰذا ایشان تعارفِ چنین جھادِ حقیقی بذریعۂ گیتا دادند، که چون در آن باری فتح حاصل می شود پس بعد از آن فتح جاوید ، حیاتِ جاوید و مقامِ لازوال حاصل می شود و این برای ھر انسان ھمیشه مھیا است ، آنکه جنگِ میدان و عالمِ میدان است ، مقابلۂ قدرت و انسان است ، در دل اختتامِ نامبارك است و ذریعۂ حصولِ بشکلِ مبارك معبود است۔محض برای مستحق آنھا اظھار این کردندشری کرشن بارھا گفتند برای چون تو از من بی حد محبّت دارنده بنده ، بطورِ خیر خواھی می گویم ۔ این بی حد پر اسرار است ۔ در آخر شان گفتند گر کسی عقیدت مند نیست پس انتظار بکنید ۔ اورا بر راه بیاورید باز برای او بیان کنید۔ محض این برای ھمه مردمان ، واحد حقیقی طریقِ فلاح است مسلسل بیانش از شری کرشن منسوب گیتا است۔

پیش کرده تفسیر

بسببِ این که مقصدِ مالكِ جوگ شری کرشن را بشکلِ حقیقی بیان کرده شده است نامِ این تفسیر "یتھارتھ گیتا" است ۔ این بر ھدایتِ معبود (الھام) منحصر است۔ گیتا در خود مکمل وسیله دارنده پاك کتاب است در ھمه گیتا شك و شبه را مقامی ھم نیست و بر جائیکه احساسِ احتمال و شك می شود آنرا عقلاً

نمی تواند فهمید، از همین سبب چنین محسوس می شود لهٰذا گر برجای در فهم نیاید پس در قربتِ رمز شناس عظیم انسان ، کوشش فهمیدن بکنید ۔

تددودھی پرنی پاتین پری پرشنین سیویا
اُپ دی کش ینتی تی گیانی گیانی نست و در شی نی
اوم شانتی ! شانتی !! شانتی !!!

तद्विद्धि प्रणिपातेन परिप्रश्नेन सेवया।
उपदेक्ष्यन्ति ते ज्ञानं ज्ञानिनस्तत्वदर्शिनः।।
ॐ शान्तिः ! शान्ति !! शान्ति !!!

(تو در قربتِ مرشد نشسته برای دانستنِ حقیقت کوشش بکن، از آنها با انکساری تجسّسِ خویش ظاهر کن و خدمتِ شان کن، براعلیٰ مقام فائز انسان هامی توانند که شما را علم عطا کنند ۔ زیرا که آنها حقیقت رادیدارِ بدیهی حاصل کرده اند)

تَمَّت بالخَیر

(اوم)

☆ گزارش ☆

"یتهارته گیتا" ممتاز کلامِ مالکِ جوگ شری کرشن ترجمۂ "شری مدبهگود گیتا" هم است ۔ در این دز دلِ شما موجود روحِ مطلق راحاصل کردن را طریق را، عکاسیِ بعد از آن حاصل کردن کرده شده است۔ از نظرِ نا فرمانی استعمالِ این منع است ورنه ما از معلوماتِ مقصدِ خویش محروم خواهیم ماند ۔ با عقیدتِ مکمّل از مطالعۂ این کردن انسان از وسیله های خیر لبریز می شود۔ و گر مختصراً هم این را قبول خواهد کرد پس ممتاز شرف را حاصل خواهد کرد زیرا که در این راهِ خدا آغاز را گاهی خاتمه نمی شود۔

سوامی اڑگڑانند

☆☆☆

در کیست نشر الصوت دیباچۂ قبل از ابواب

(۱) گیتا آنکه پیغامِ خودسپردگی و خالص عقیدتِ یك روحِ مطلق دهنده است ، همه را برای پاك و صاف کردن عام دعوت می دهد ـ در دنیا بر جای هم سکونت دارنده امیر و غریب، اشرف و غیر اشرف، شریف النفس و گناه گار ، عورت و مرد ، متقی و بدکردار همه در آن دخل می دارند ـ خصوصاً گیتا برای گناه گاران هم سهل راهِ نجات می نماید ، مردمان شریف النفس لازماً یاد می کنند پیش است بی مثل تشریحِ همین گیتا یعنی "یتهارته گیتا"را نشریه کیست۔

(۲) تصنیفِ شریعت از دو نظریات کرده می شود ـ یك برای معاشرتی انتظام و تهذیب را بر قرار داشتن ، تا از آن مردمان پیروی نقشِ قدمِ بزرگان بتوانند که کنند و دیگر این که شان سکونِ دائمی را حاصل کنند ـ در رام چرت مانس ، بائبل ، قرآن وغیره شمولیتِ هر دو جانب است۔ ولی چون که نظرِ مادّی مخصوص می شود از این سبب انسان آن انتظام را می گیرد که معاشره را فائده رسانده است۔ مقولاتِ روحانی را هم او از حوالۂ انتظامِ معاشرتی می بیند و می گوید که چنین در شریعت نوشته است ـ لهٰذا وید ویاس برای هر دو یك کتاب مهابهارت نوشته شده هم تدوینِ عملِ روحانی در شکلِ گیتا علیٰحده کردند ، تا مردمان در این راهِ بنیادی و افادی غلط فهمی نتوانند که شامل بکنند۔ با این قیمت های روحانی پیش است پیغامِ ماروائی گیتا ـ

(۳) گیتا برای مخصوص انسان ، ذات، طبقه، مسلك ، وقت و مقام نیست ـ یا (این) کتاب برای فرقۂ قدامت پسندی نیست بلکه این عالم گیر دائمی شریعتِ دینی است ـ این برای هر ملك و هر ذات، برای همه مرد و زن است خواه هر عمر هم بدارند۔ در حقیقت گیتا برای همه مردمان دنیا شریعتِ دینی است وسخنِ فخر است که این گیتا دینی شریعتِ شما است۔

(٤) قابلِ پرستش بهگوان مهاویر و تتهاگت بهگوان بدھ با خبر شده هم در زبانِ عوام پیغامِ گیتا رسانده اند ـ روح حق است و از احتیاطِ مکمّل (ضبطِ نفس)

اصولِ حالتِ حق شناسی است ـ این خیالِ گیتا هم است ـ بده همین عنصر را مقامِ لا فانی و علیم گفته تصدیقِ خیالِ گیتا هم کرده اند ـ محض چندان نیست بلکه در ادبِ عالمی بر نامِ دین هر چه لبِ لباب است چنانکه یك خدا التجا، ندامت، ریاضت وغیره این همه نصیحت های گیتا هم اند۔

همین نصیحت ها را از پاك زبانِ محترم سوامی ارگرانندجی مهاراج در شکلِ کیستِ "یتهارته گیتا" برای همه مردمان ، مقامِ ماورائی نجات شده پیشِ شما موجود است۔

(۵) در افسانه های عوامِ هند مذکور است که در سلسلۂ شاگردیِ سقراط ، مفکّر ارسطو شاگردِ خویش سکندر را حکم داده بود که او از هند چنین عالمان را بیاورد که آنها از صحیح علمِ گیتا واقف شوند۔ محض وحدانیتِ گیتا(توحید) را در مختلف زبان های دنیا حضرت موسیٰ، حضرت عیسیٰ و دیگر صوفیان وسعت دادند ـ بسبِ تبدیلیِ زبان این از یك دگر جدا نظر می آیند ـ ولی (این همه) اصولِ گیتا هم هستند۔ لهٰذا گیتا برای همه مردمان دربارۂ یك جهتیِ باطنی ، شریعتِ دین است۔ مفهومِ گیتا در شکلِ "یتهارته گیتا" پیش کرده، شری اڑگڑانند جی مهاراج همه مردمان را یك بیش قیمتی دولت عطا کرده اند۔ از توسّلِ جیتین صاحب این در کیست تبدیل شده است ـ منور درمیانِ هزارها ترجماتِ گیتا ،در روشنیِ شرح این ، شما همه مستحقِ شرفِ اعلیٰ شوید۔

(٦) در دنیا رائج همه ادیان بر فاصلۂ گیتا موجود محض بر عکس آوازاند ـ بذریعۂ سوامی اڑگڑانند جی مهاراج تشریحش "یتهارته گیتا" را شنیده در خاندانِ جین پیداشده محترم جناب جیتین صاحب عهد هم کردند که آن از وسیلۂ کیست ها آنها را نشر الصوت کنم۔زیرا که لبریز از عقیدتِ بهگوان مهاویر ، بهگوان بده ، گرونانك ، کبیر وغیره اظهارِ بلند ترین اصولِ ریاضتِ گیتا است۔همین کیست های گیتا در شکلِ گُل های خوبصورت پیشِ شما برای خود شناسی پیشِ خدمت اند ـ

(۷) از زمانۂ گیتا بعد از دو هزار سال هم از نامِ دین فرقه بندی نه شده بود از این سبب گیتا از تفریقاتِ مذهبی آزاد است ـ در آنوقت در عقلیتِ دنیا محض یك شریعت مشهور بود ـ مغزِسخنِ اوپنیشدگیتا، مخرجِ شوکتها و اعلیٰ نجات هم

گیتا است، بجای خواندنِ شریعت شنیدنِ او زیاده افادی است زیرا که در پاکیزگیِ تلفّظ وغیره یکسوئی تقسیم می شود، از این سبب این کیست های "یتهارته گیتا" که بزبانِ سلیس تبدیل شده اند بخدمتِ شما پیش اند۔ از شنیدنِ اینها در طفلان و گردو نواح هم تحریکِ تاثراتِ مبارك و نیكِ روحِ مطلق پیدا خواهد شد فضای صحنِ خانۂ شما مانندِ سر زمینِ ریاضت معطر خواهد شد۔

(۸) مکانیکه در آن ذکرِ خدا نه شود مانندِ قبرستان است۔ انسانِ امروز قدری مصروف است که خواسته هم برای یادِ خدا وقت نمی دارد ۔ گر در چنین حالت پیغامِ گیتا در گوش برسد، پس تخم ریزی تاثراتِ شرف و شوکتِ اعلیٰ میشود۔ از این کیست های کلامِ شری کرشن ، شب و روز یادِ معبودِ اعلیٰ قائم خواهد ماند و همین سنگِ بنیادِ یادِ خدا است۔

(۹) ما بچه های خویش را تعلیم می دهانیم که شان نیك تاثرات حاصل کنند۔ مردمان مفهومِ نیك تاثرات این می فهمند که شان مسائلِ روزی و خانه و ترقی خویش را حل کنند، بجانبِ معبود خیالِ کسی هم نیست ۔ کسی چندان مال و زر می دارد که ضرورتِ یادِ خدا را محسوس هم نمی کند۔ ولی این همه فانی هم است۔ پس نخواسته هم این همه دولت این جا هشته رفتن لازمی است۔ در چنین حالت محض عرفانِ معبود هم واحد وسیله است و آنرا عطا می کنداین نشریه کیستِ "یتهارته گیتا" ۔

(۱۰) در دنیا هر چندهم اختلافاتِ دینی اند ۔ آن همه در پسِ پردۂ مردِ عظیم (بعد از او) عقیدت مندان را منظم معاشره است۔ خلوت گاهِ یادِ الٰهی مردِ عظیم هم با وقت بشکلِ زیارت گاه ، خانقاه، در گاه، مٹھ و دیر ها می گیرد، بر جای که از نامِ عظیم انسان از ذریعۂ معاش تا سرو سامانِ عیش و عشرت هم اندوخته کرده می شوند ، مسندها بعد از مردمانِ عظیم وجود می آیند از مسند کسی هم مردِ عظیم نمی شود ۔ لهٰذا دین از دوام هم، چیزِ دائرۂ عظیم انسان می ماند آنکه دیدارِ بدیهی کننده است۔ گیتا چنین هم غیر اختلافی عظیم انسان، کلامِ مالكِ جوگ شری کرشن است، که از قدیمی حقیقت های آن شما را رو بروی کند این نشریه کیستِ "یتهارته گیتا" ۔

"اوم"